GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2024

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 7 / 19 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2020/8289 16.05.2024
ADNAN ÖZGÜN VE DİĞERLERİ

002 2020/12004 16.05.2024
ERDOĞAN ALASULU

003 2020/14649 16.05.2024
ABDURRAHMAN AZİZ ARSLAN

004 2020/16719 16.05.2024
ZUHAL YAZMAN

005 2020/23070 16.05.2024
RECEP AKYÜREK

006 2020/24055 16.05.2024
ANIL CAN TUNCER

007 2020/25080 16.05.2024
KAYHAN BAL VE NİHAT BAL

008 2020/27003 16.05.2024
GÖKHAN GÜNDÜZ (10)

009 2020/35425 16.05.2024
HİMMET COŞKUN VE DİĞERLERİ

010 2020/35795 16.05.2024
LEVENT ŞİT

011 2020/38250 16.05.2024
SALİHE AYDENİZ

012 2020/39653 16.05.2024
FIRAT BULUT

013 2021/9400 16.05.2024
SELVİYE CANSEVEN VE DİĞERLERİ

014 2021/50718 16.05.2024
MUCAHİT KENDAL ARAZ VE ÖMER TUNÇER

015 2021/56401 16.05.2024
AYŞE SARGIN

016 2021/58094 16.05.2024
ALİ ARAÇ VE DİĞERLERİ

017 2022/20769 16.05.2024
MEHMET TOPUZ

İçindekiler - devam

018 2022/27994 16.05.2024
LEVENT MUCAN

019 2022/28370 16.05.2024
VEDAT KARADUMAN

020 2022/50439 16.05.2024
G.Ö.

021 2022/50649 16.05.2024
MECİT AK

022 2022/62752 16.05.2024
ORHAN IŞIK

023 2022/78396 16.05.2024
MUHAMMED BAYSAL

024 2016/10549 21.05.2024
BÜLENT KESER VE DİĞERLERİ

025 2019/2395 21.05.2024
ZEYCAN AYDIN ÇAKAN

026 2019/19510 21.05.2024
HIFZI AKDAĞ

027 2019/21192 21.05.2024
HİLMİ KOCABEY

028 2020/5246 21.05.2024
OSMAN DEMİRHAN

029 2020/12572 21.05.2024
KEMAL GÖMİ

030 2020/17965 21.05.2024
DİLAN ŞAHİN

031 2020/29873 21.05.2024
İRFAN ÇELİK

032 2020/36282 21.05.2024
OSMAN ÖZBEK

033 2021/4045 21.05.2024
ÇİMEN GEZGİNCİ

034 2021/4961 21.05.2024
YUSUF İNAN

İçindekiler - devam

035 2021/7640 21.05.2024
BURAK İNAN

036 2021/21915 21.05.2024
A.G.

037 2021/22189 21.05.2024
EMRAH YAMAN VE DİĞERLERİ

038 2021/28235 21.05.2024
MUHAMMED YAVUZ AKTEPE VE DİĞERLERİ

039 2021/44994 21.05.2024
MESUT ŞAHİN

040 2021/47336 21.05.2024
MEHMET ASLAN

041 2021/50135 21.05.2024
BERDAN MARDİNİ KARADEMİR

042 2021/52333 21.05.2024
HÜSEYİN KOÇ

043 2021/59847 21.05.2024
SİNAN AYGÜL

044 2021/63957 21.05.2024
MEHMET AKYOL VE DİĞERLERİ

045 2022/2251 21.05.2024
VOLKAN UMUTLU

046 2022/5372 21.05.2024
HÜSEYİN İPEK

047 2022/10471 21.05.2024
SİLAH DÜNYASI SAVUNMA SANAYİ GÜVENLİK SİSTEMLERİ DANIŞMANLIK HİZMETLERİ SANAYİ VE TİC. LTD. ŞTİ.

048 2022/37086 21.05.2024
YASİN AKPINAR

049 2022/42291 21.05.2024
MEHMET BEŞİR ŞAHİN

050 2022/68208 21.05.2024
E.E.

051 2020/977 22.05.2024
BULUT DOĞAN

İçindekiler - devam

052 2020/8226 22.05.2024
TAHİR LAÇİN (2)

053 2020/10194 22.05.2024
ZÜBEYDE TATAR

054 2020/14156 22.05.2024
ÖZCAN DOĞAN

055 2020/23294 22.05.2024
FEHMİ ÖZDEMİR

056 2020/23889 22.05.2024
İSMAİL AYDEMİR

057 2020/37726 22.05.2024
MEHMET MASUM ÜREY

058 2021/6955 22.05.2024
HASAN HÜSEYİN TOPUK

059 2021/24691 22.05.2024
ROVSHAN KHALAFOV

060 2021/25578 22.05.2024
YILDIRAY SAPAN

061 2021/30768 22.05.2024
KERİM BEDİR

062 2021/36239 22.05.2024
UĞUR BEKAR

063 2021/37718 22.05.2024
BÜLENT GÖKDAŞ

064 2021/42912 22.05.2024
FİDANLAR ORMAN ÜRÜNLERİ SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

065 2021/54092 22.05.2024
İHSAN YILMAZ

066 2021/56916 22.05.2024
AYŞE RABİA YÜREKLİTÜRK

067 2021/62656 22.05.2024
MEHMET FIRAT VE YILMAZ ALTINKUM

068 2022/798 22.05.2024
CEVAT BAYCAN VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

069 2022/10489 22.05.2024
ABDULSAMED SALA VE DİĞERLERİ

070 2022/21981 22.05.2024
MEHMET İSMAİL UYSAL

071 2022/31465 22.05.2024
ELİF YAYLI

072 2022/31755 22.05.2024
FATMA UĞUZ

073 2022/40176 22.05.2024
METİN TAŞDELEN VE DİĞERLERİ

074 2022/43280 22.05.2024
ABDULKADİR GÜLENÇ VE DİĞERLERİ

075 2022/48653 22.05.2024
ALİ ERGİN DEMİRHAN (3)

076 2022/56672 22.05.2024
NAZAN İPEK

077 2022/69032 22.05.2024
CAFERİ SADIK AŞIKOĞLU

078 2022/103452 22.05.2024
SERVET OĞUZ

079 2020/34532 29.05.2024
K.K.

080 2021/7919 29.05.2024
BURHAN YAZ (3)

081 2021/23140 29.05.2024
YALÇIN DÜZGÜN

082 2021/30972 29.05.2024
B.B.

083 2021/32528 29.05.2024
BAYRAM ALTIN

084 2018/11192 05.06.2024
R.A.

085 2019/16575 05.06.2024
YAŞAR KAYA

İçindekiler - devam

086 2019/31440 05.06.2024
HALİME İBRAHİM VE İZZETTİN AHMED

087 2020/3816 05.06.2024
EMİRHAN TAŞ

088 2020/12707 05.06.2024
GÜLKENT ENERJİ MADENCİLİK TURİZM İNŞAAT OTOMOTİV SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

089 2020/16404 05.06.2024
T.C.

090 2020/26080 05.06.2024
MEHMET KURTOĞLU

091 2020/26451 05.06.2024
MURAT DAĞDEVİR

092 2020/27868 05.06.2024
HAVLE HACALİ

093 2020/29098 05.06.2024
İSA KAYA

094 2020/29432 05.06.2024
SERDAR AKTAŞ

095 2020/33916 05.06.2024
OSMAN BULAMA

096 2020/36152 05.06.2024
P.Ç.

097 2020/36408 05.06.2024
AHMET CEVAT ÇALIK VE DİĞERLERİ

098 2021/16510 05.06.2024
ALİ EKBER DERMAN VE MEHMET UÇAR

099 2021/24647 05.06.2024
ABDULAZİZ BOĞA VE DİĞERLERİ

100 2021/26114 05.06.2024
ŞENOL ESKİN VE DİĞERLERİ

ADNAN ÖZGÜN VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/8289 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/8289

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADNAN ÖZGÜN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/8289)

Karar Tarihi: 16/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 7/11/2024 - 32715

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Özge ULUKAYA

Başvurucular : 1. Adnan ÖZGÜN

2. Nuri SEYHAN

3. Mehmet RANA

Vekilleri : Av. Ertan GÜNDÜZ

Av. Ekrem HOROZOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ortaklığın giderilmesi davasına konu taşınmaz üzerindeki ihtiyati tedbirin uzun süre devam etmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Melikgazi Belediye Başkanlığı (İdare) tarafından 14/7/2008 tarihinde başvurucuların murisinin de aralarında olduğu davalılara karşı ortaklığın giderilmesi davası açılmıştır. Mahkemece 24/4/2009 tarihinde dava konusu taşınmaz üzerine ihtiyati tedbir şerhi konulmuştur.

3. Mahkeme tarafından 13/7/2010 tarihli celsede başvurucuların murisinin vefat ettiği anlaşıldığından başvurucuların da dâhil olduğu mirasçıları davaya dâhil etmek üzere İdarenin vekiline süre verilmiş, 17/4/2012 tarihli celsede bahsi geçen tüm mirasçıların davaya dâhil edildiği ve ilgili tebligatların yapıldığı belirtilmiştir. Başvurucular, yargılama aşamasında ihtiyati tedbir kararının kaldırılması yönünde talepte bulunmamıştır.

4. Mahkeme 27/3/2014 tarihinde davanın kabulüyle taşınmaz üzerindeki ortaklığın satış suretiyle giderilmesine karar vermiş, karar temyiz edilmeksizin 18/5/2017 tarihinde kesinleşmiştir.

5. Başvurucular 21/2/2020, 2/3/2020 ve 15/1/2021 tarihlerinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. İdare 25/1/2023 tarihinde ihtiyati tedbir kararının kaldırılmasını talep etmiş, Mahkeme ilgili Tapu Müdürlüğüne gönderdiği 16/2/2023 tarihli yazıyla ihtiyati tedbir kararının terkin edilmesi gerektiğini bildirmiştir. Tapu Müdürlüğü ise Mahkemeye gönderdiği aynı tarihli yazıyla, mahkeme kararı gönderilmediği için tedbir kararının kaldırılamadığını açıklamıştır. İdare 3/3/2023 tarihinde ihtiyati tedbir kararının kaldırılmasını tekrar talep etmiştir. Mahkeme talebin gereğinin 16/2/2023 tarihli yazıyla yerine getirilmesi sebebiyle başka bir işlem yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemede ihtiyati tedbirin devam ettiği anlaşılmıştır.

7. Komisyonca 22/11/2023 tarihinde 2021/5096 numaralı başvuruda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, başvurunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğine yönelik şikâyete ilişkin kısmının kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

8. Komisyon 2020/8289 ve 2020/9684 numaralı başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Aralarında konu bakımında hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2020/9684 ve 2021/5096 numaralı bireysel başvuru dosyalarının 2020/8289 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucular, dava konusu taşınmaz üzerindeki ihtiyati tedbir kararının uzun süre devam ettiğini belirterek mülkiyet haklarının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

11. Başvurular, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

13. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. ([GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018), İhsan Metin (B. No: 2015/7044, 23/1/2019), İbrahim Geçer (B. No: 2014/19056, 19/2/2019) ve Şeyhmus Terece ([GK], B. No: 2017/26532, 23/7/2020)

kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mülkiyet hakkını sınırlandıran bir tedbirin uygulanmasının ölçülü olabilmesi için kapsamı ve süresi itibarıyla orantılı olarak uygulanması gerektiği ve tedbirin makul olmayan bir süre devam etmesinin mülkiyet hakkının tanıdığı yetkilerin kullanılmasının belirsiz olacak şekilde ötelenmesi suretiyle mülk sahibine orantısız bir külfet yüklediği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda 24/4/2009 tarihli mahkeme kararıyla konulan ihtiyati tedbirin devam ettiği görülmüştür. Yaklaşık on dört yılı aşkın süredir devam eden ihtiyati tedbirin süresi itibarıyla orantılı olmadığı anlaşıldığından anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle başvuruların bu kısmı hakkında Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucular 2020/8289 ve 2020/9684 numaralı başvurularda yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

16. Somut başvurularda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden 2020/8289 ve 2020/9684 numaralı başvuruların bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucular; ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılan tedbirin uzun sürmesine ilişkin olarak tedbir sürecinde mülkiyet hakkının gerektirdiği ivediliğin ve özenin gösterilmesi bakımından yargısal makamların sorumluluğu olduğuna dikkati çekmektedir (benzer değerlendirme için bkz. Hamit Alihansoy ve diğerleri, B. No: 2017/35581, 29/9/2020, § 66). Buna göre başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara manevi zararları karşılığında mülkiyet hakkı yönünden net 40.000 TL manevi tazminatın ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucular uğradıklarını iddia ettiği maddi zarar ile ilgili yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. 2020/8289 ve 2020/9684 numaralı başvurular yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Başvuruculara net 40.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harcın başvurucular Nuri Seyhan ve Mehmet Rana'ya AYRI AYRI ÖDENMESİNE, 487,60 TL harcın başvurucu Adnan Özgün'e ÖDENMESİNE, 18.800 TL vekâlet ücretinin Av. Ertan Gündüz tarafından temsil edilen başvurucular Nuri Seyhan ve Mehmet Rana'ya MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, 18.800 TL vekâlet ücretinin başvurucu Adnan Özgün'e ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Kayseri 1. Sulh Hukuk Mahkemesine (E.2008/1293, K.2014/371) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/5/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu dava konusu taşınmaz üzerindeki ihtiyati tedbir kararının uzun süre devam ettiğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Başvuru konusu ihtiyati tedbir kararının verildiği tarihte yürürlükte bulunan 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 108 ve 111. maddelerine göre ihtiyati tedbir kararına itiraz edilebileceği gibi ihtiyati tedbir kararının kaldırılmasının talep edilmesi mümkündür. Nitekim ihtiyati tedbir kararına karşı benzer müesseselere 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 394. ve 395. maddelerinde de yer verilmiştir.

3. Anayasa Mahkemesince İsmail Buğra İşlek (B. No: 2013/1177, 26/3/2013) kararında bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesinin zorunlu olduğu belirtilmiştir. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir.

4. Somut olayda başvuruculara ihtiyati tedbir kararı verildiği tarihten itibaren yargılama boyunca ve Mahkeme kararının kesinleşmesinden sonra dava konusu taşınmaz üzerindeki

ihtiyati tedbir kararının kaldırılmasına ilişkin herhangi bir girişimde bulunmadığı anlaşılmıştır.

5. Bu bilgiler doğrultusunda başvurucular yargılama sırasında ihlale neden olduğu iddia edilen tedbir kararının kaldırılmasını talep etmeyerek yargısal yolları usulünce tüketmemiştir.

6. Bu gerekçelerle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğu değerlendirildiğinden çoğunluğun aksi yöndeki kararına iştirak edilmemiştir.

Üye Yılmaz AKÇİL

ERDOĞAN ALASULU

B. No: 2020/12004 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/12004

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERDOĞAN ALASULU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/12004)

Karar Tarihi:16/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Cafiye Ece YALIM

Başvurucu : Erdoğan ALASULU

Vekili : Av. Murat AĞAÇHANLI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza soruşturması sırasında el konulan eşyanın tasfiyesine karar verilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru 18/3/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

A. Bireysel Başvuru Süreci

2. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

3. Başvurucu K. Boya ve Kimya Mad. Yağ. İnş. Ltd. Şti.'nin (K. Şirketi) hissedarı ve yetkilisidir. K. Şirketinin de aralarında bulunduğu bir kısım şirketlerin ithal ettiği ürünlerin kanuna aykırı olarak ithal edildiğinin İzmir Emniyet Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğüne (KOM Şube Müdürlüğü) ihbarı üzerine Kemalpaşa Sulh Ceza Mahkemesinin 30/11/2012 tarihli arama kararı ile E. Lojistik adlı antrepoda yapılan aramada henüz gümrük işlemleri devam eden K. Şirketine ait gümrük

beyannamesinde ürün cinsi Solvent D-60 olarak beyan edilen 10 konteyner içerisinde 1280 varilde bulunan toplamda 211.200 kg ürüne 1/12/2012 tarihinde İzmir Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) el konulmuştur. Söz konusu ürünler hakkında analiz yapılması için numune alınmıştır.

4. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından yapılan analiz sonucunda ürünlerin metanol, etanol, kerasen, izopropil alkol, klorür, aseton, metil siklohekzan içerikli karışım ürünlerinden oluştuğu, Exxxsol D60 ve Shellsol D60 kodlu ürünler ile uyumlu olmadığı, standartlara uygun olmadığının tespit edilmesi üzerine İzmir 8. Sulh Ceza Mahkemesinin (Sulh Ceza Mahkemesi) 11/3/2013 tarihli kararı ile tasfiyesine karar verilmiştir. Tüpraş İzmir Rafinerisi tarafından 15/5/2013 tarihinde suça konu petrol ürünlerinin tasfiye işlemi gerçekleştirilmiştir.

5. Başsavcılıkça şirket yetkilisi olan başvurucu hakkında 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'na muhalefet suçundan soruşturma başlatılmıştır.

6. Yapılan soruşturma sonucunda Başsavcılıkça 14/8/2013 tarihinde iddianame düzenlenerek başvurucunun da aralarında bulunduğu bazı şirket yetkilileri hakkında gümrük beyannamelerinde belirtilen ürünlerden farklı olan ve standartlara uygun olmayan akaryakıt ürünlerini ticaret amacıyla ithal ettikleri gerekçesiyle 5607 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan cezalandırılmaları talebiyle kamu davası açılmıştır.

7. İzmir 1. Asliye Ceza Mahkemesince (Mahkeme) iddianame kabul edilerek yargılamaya başlanmış, gümrük müşaviri bilirkişiden rapor alınmıştır. 4/4/2014 tarihli bilirkişi raporunda, K. Şirketine ait kimyasal eşyaların gümrük rejiminde bulunulmak üzere genel antrepoya alındığı, gümrük işlemleri yönünden mevzuata aykırı herhangi bir işlemin olmadığı; serbest dolaşıma giriş beyannamelerinin verildiği, gümrük müdürlüklerince onaylandığı, muayene memuru atamalarının yapıldığı, ithal hükmünde işlemlerin başlatıldığı ancak Sulh Ceza Mahkemesi kararı ile eşyalara el konulması ve hukuki sürecin başlaması nedeniyle eşyaların ithalatının tamamlanamadığı ve millîleşmediği belirtilmiştir.

8. Mahkeme 28/1/2015 tarihinde mahkûmiyete yeterli, her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı gerekçesiyle başvurucunun da aralarında bulunduğu sanıkların ayrı ayrı beraatlerine hükmetmiştir. Mahkeme gerekçesinde bilirkişi raporunda belirtilen tespitlere yer vermiş, her ne kadar gümrükteki hukuki prosedürün tamamlanması beklenmeden suça konu ürünlere el konularak sanıklar hakkında dava açılmış ise de söz konusu ürünlerin ithaline ilişkin gümrük işlemlerinin tamamlanmadığı ve ürünlerin millîleşmediği anlaşıldığından başvurucunun beraatine karar vermiştir.

9. Mahkeme, ayrıca soruşturma aşamasında tasfiye edilen suça konu ürünlerin nemaları ile birlikte karar kesinleştiğinde K. Şirketine iadesine karar vermiştir.

10. Katılan İzmir Gümrük Müdürlüğü (Gümrük Müdürlüğü) ile Enerji Piyasası Düzenleme ve Denetleme Kurumu (EPDK) tarafından anılan karara karşı temyiz kanun yoluna başvurulmuştur. Yargıtay tarafından yapılan inceleme sonucunda 20/11/2019 tarihinde Gümrük Müdürlüğünün süresi içinde başvurmadığı gerekçesiyle temyiz talebinin reddine, EPDK'nın ise her ne kadar katılan sıfatıyla davaya müdahilliğine karar verilmiş ise de suçtan zarar görmediği anlaşıldığından temyiz talebinin reddine karar verilmiştir.

11. Başvurucu nihai kararı 21/2/2020 tarihinde öğrendiğini belirtmiş 18/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvuru Sonrası Süreç

12. Başvurucu, Adana 1. Ağır Ceza Mahkemesinde (Ağır Ceza Mahkemesi) 24/3/2020 tarihinde Hazineye karşı koruma tedbirleri nedeniyle tazminat davası açmıştır. Başvurucu, dava dilekçesinde her türlü yasal izin ve ruhsatlara sahip fabrikasında üretimlerinde kullanılmak ve yurt dışı ticaretini yapmak üzere yurt dışından sipariş vermiş olduğu 1280 kapta mevcut bulunan 211.200 kg solvent D-60 isimli ürünün Başsavcılıkça 30/11/2012 tarihinde el konularak tasfiye edilmesi nedeniyle 1.319.800 TL maddi tazminatın dava tarihinden itibaren işleyecek devlet bankalarının mevduat hesabına ödediği en yüksek faiziyle davalı hazineden tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

13. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yapılan bilirkişi incelemesi sonucu alınan rapor doğrultusunda 4/10/2022 tarihinde maddi tazminat talebinin kısmen kabulüne, 160.946,67 TL maddi tazminatın davalı Hazineden alınarak başvurucuya verilmesine karar verilmiştir.

14. Anılan karara karşı taraflarca istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine Adana Bölge Adliye Mahkemesi 14. Ceza Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) tarafından 15/2/2024 tarihinde kararın bozulmasına karar verilmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi kararında Yargıtay tarafından verilen bir kararda 5607 sayılı Kanun'un 16/A maddesinde ve 5607 sayılı Kanun'a Göre Elkonulan Akaryakıtın Teslimi, Muhafazası, Tasfiyesi ve Yapılan Masraflara İlişkin Uygulama Yönetmeliği'nin 20. maddesine göre yapılan tasfiye işlemlerinde tasfiye bedelinin yakalama tarihinden kararın kesinleştiği tarihe kadar faizi ile birlikte davacıya ödenmesi durumunda 17/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde düzenlenen tazminat isteme şartlarının oluşmayacağının belirtildiğini, buna göre el konulan ve tasfiye edilen toplam miktarın 211.200 kg olduğunun saptanması hâlinde tasfiye bedelinin ve faizinin başvurucuya ödenmiş olması nedeniyle başvurucunun tazminat isteme şartlarının bulunmadığını tespit etmiştir. Ancak el konulan miktarın 211.200 kg tasfiye edilen miktarın ise 175.280 kg olduğunun tespiti halinde başvurucunun 35.920 kg solvent D-60 maddesi için piyasa fiyatlarına göre hesaplanacak değer üzerinden el koyma tarihinden itibaren tazminat ve faiz isteme hakkının bulunduğunun dikkate alınması gerektiğini belirterek Ağır Ceza Mahkemesinin hükmünün bozularak dosyanın yeniden incelenmek ve karar verilmek üzere gönderilmesine karar verilmiştir. Başvurunun inceleme tarihi itibarıyla yargılama devam etmektedir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu, ceza soruşturması sırasında hissedarı ve yetkilisi olduğu K.Şirketinin ithal ettiği ürünlere el konularak tasfiyesine karar verilmesi nedeniyle zarara uğradığını, yargılamanın uzun sürdüğünü belirterek mülkiyet hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Genel olarak bir hakkın açıkça öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28; Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31).

17. Bu kapsamda özellikle mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi

noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması ile söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (S.Ö., § 29; Mehmet Güven Ulusoy, § 32).

18. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 83. maddesi ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi gereği başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında ilgilinin 2.000 Türk lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilir.

19. Somut olayda başvurucunun yetkilisi bulunduğu K. Şirketi tarafından, bireysel başvurusuna konu olan ürünlerin tasfiye edilmesi nedeniyle uğradığı zararların tazmini istemiyle bireysel başvuruda bulunduğu tarihten sonra dava açıldığı ve yapılan yargılamada Ağır Ceza Mahkemesi ve Bölge Adliye Mahkemesi tarafından 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine göre açılan tazminat davasının esastan incelendiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvuruya konu tasfiye işleminden dolayı uğranılan zararın tazminine karşı açılan davanın bireysel başvuru konusu ihlal iddiasının incelenmesi ve ihlalin giderimi hususunda etkili bir yol olduğu görülmektedir. Başvurucu söz konusu davaya ilişkin Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemiştir.

20. Bireysel başvurunun yapılmasından sonraki süreçteki gelişmelerin bildirilmesi başvurucunun mağdur statüsünün değerlendirilmesine yönelik kabul edilebilirlik ve esas incelemesi bakımından oldukça önem taşımaktadır. Buna karşılık başvurucu İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı bir şekilde yukarıda ifade edilen olgulara ilişkin olarak herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun başvurusunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi vermediği, bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemek suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engellediği anlaşıldığından başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

22. Başvurunun mahiyeti dikkate alınarak 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve İçtüzük’ün 83. maddesi uyarınca başvurucu aleyhine disiplin para cezasına hükmedilmesine gerek görülmemiştir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDURRAHMAN AZİZ ARSLAN

B. No: 2020/14649 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/14649

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDURRAHMAN AZİZ ARSLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/14649)

Karar Tarihi: 16/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 18/9/2024-32666

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kübra KAYA

Başvurucu : Abdurrahman Aziz ARSLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda hükümlüye gitarının verilmemesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihi itibarıyla hükümlü olarak Bandırma Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Başvurucu 3/9/2019 tarihli dilekçesiyle Bandırma İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) başvurmuş ve koğuşta hâlihazırda bir enstrüman bulunduğu gerekçesiyle gitarını bulundurmasına izin vermeyen İnfaz Kurumunun uygulamasının hatalı olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu, mevzuat gereği her hükümlüye bir enstrüman verilebilecekken İnfaz Kurumunun her koğuşa bir enstrüman verdiğini ileri sürmüştür.

4. İnfaz Hâkimliğinin talep hakkında değerlendirme yapılması isteği üzerine 23/9/2019 tarihli cevabi yazısını sunan İnfaz Kurumu, koğuşta bir bağlama bulunduğuna işaret etmiş;mevzuat uyarınca bu durumun aynı koğuşa gitar verilmesine engel oluşturacağı gerekçesiyle başvurucunun talebinin reddedildiğini bildirmiştir.

5. İnfaz Hâkimliği 5/11/2019 tarihinde şikâyetin kabulüne karar vermiş; kararın gerekçesinde 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) 10. maddesi uyarınca her hükümlüye bir enstrüman verilebileceğine işaret etmiştir.

6. Bandırma Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) anılan karara karşı itirazı, Bandırma Ağır Ceza Mahkemesince (Ağır Ceza Mahkemesi) kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle 16/12/2019 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

7. Başvurucunun yargı kararları uyarınca gitarının verilmesi talebi İnfaz Kurumunca 2/1/2020 tarihinde reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun teslim edilmesini istediği gitarının kargo yoluyla gönderilmesi nedeniyle İnfaz Kurumunun güvenliği açısından tehlike yaratabileceği, bu nedenle İnfaz Kurumu kantininden ücreti karşılığında yeni bir gitar temin etmesinin uygun olduğu belirtilmiştir.

8. Başvurucu 30/4/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurucu, İnfaz Kurumunun 2/1/2020 tarihli kararına karşı şikâyet başvurusunda bulunmuştur. İnfaz Hâkimliğinin 6/5/2020 tarihinde şikâyetin kabulüne dair verdiği karar, itiraz edilmeksizin kesinleşmiştir. Kararın gerekçesinde, ücret karşılığı ve sadece İnfaz Kurumu kantininden gitar temin edilmesine ilişkin uygulamanın hakkın kullanımını engelleyeceğine işaret edilmiştir.

10. İnfaz Kurumu başvurucuya gitarını 2/7/2020 tarihinde teslim etmiştir.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

13. Başvurucu, hükümlülere ruhsal açıdan iyi geleceği düşüncesiyle Adalet Bakanlığınca (Bakanlık) tanınmış bir hakkın İnfaz Kurumunun keyfî uygulamaları sonucu kullanılamaz hâle geldiğini ileri sürmüştür. Yönetmelik'in 10. maddesi uyarınca her hükümlüye bir enstrüman verilebileceğini, anılan düzenlemeye rağmen İnfaz Kurumunun koğuşta hâlihazırda enstrüman olduğu gerekçesiyle kendi gitarını getirme talebini hukuka aykırı olarak reddettiğini ifade etmiştir. Bu hususta İnfaz Hâkimliğine şikâyet yolunu tüketmiş ve kesinleşmiş yargı kararı da bulunmasına rağmen İnfaz Kurumunun gitarını teslim etmediğini belirtmiştir.

14. Bakanlık görüşünde, kabul edilebilirlik yönünden İnfaz Kurumunun gitarı teslim etmemesine ilişkin kararından itibaren otuz gün içinde başvurucunun bireysel başvuruda bulunmadığı ileri sürülmüş bununla birlikte başvurucunun başvuruda bulunduğu tarih itibarıyla İnfaz Hâkimliğine şikâyet yolunu tamamlamadığı belirtilmiştir. İnfaz Hâkimliği süreci tamamlandıktan sonra ise gitarının başvurucuya teslim edilmesi dolayısıyla başvurucunun mağdur sıfatının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

15. Bakanlık görüşünde esas yönünden dışarıdan kargo yoluyla gönderilen gitarın Kurum güvenliğini tehlikeye atabileceği İnfaz Kurumunca dikkate alınarak bir değerlendirme yapıldığı belirtilmiştir. Bu kapsamda İnfaz Kurumunun başvurucunun gitar edinmesini bütünüyle engellemediği, Kurum kantininden satın alma imkânının başvurucuya tanındığı

ifade edilmiştir.

16. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında İnfaz Kurumunun kesinleşmiş yargı kararına rağmen hukuka aykırı olarak gitarını kendisine teslim etmediğini ileri sürmüştür. Gitarının sonradan teslim edilmesinin mağduriyetini bütünüyle ortadan kaldırmadığını, yaklaşık bir yıl boyunca gitarını kullanamadığını belirtmiştir.

17. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetinin özü; mevzuatta öngörülen açık düzenlemeye ve kesinleşmiş yargı kararına rağmen kendisine ait gitarı koğuşa getirmesine idarenin izin vermediği iddiasına ilişkindir. Müzik aleti çalmanın kişiliği geliştirme yollarından biri olduğu da gözetildiğinde başvurucunun şikâyetlerinin bir bütün olarak Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Devletin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkına saygı gösterme yükümlülüğü öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini gerektirir. Bununla birlikte anılan hakka etkili bir biçimde saygının sağlanmasını teminen devletin pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır. Söz konusu pozitif yükümlülükler, bireyler arası ilişkiler alanında olsa da belirtilen haklara saygıyı sağlamaya yönelik tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar. Ayrıca söz konusu saygının bir gereği olarak negatif ve pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi sırasında bireylerin anılan haklarını tam anlamıyla kullanabilmeleri için usule ilişkin etkili güvencelerden yararlandırılması da sağlanmalıdır (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 81; Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 22; Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, § 36; Ata Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015, §§ 31-34; Hüdayi Ercoşkun, B. No: 2013/6235, 10/3/2016, § 90; E.G., [GK], B. No: 2014/12428, 13/10/2016, § 68; Semra Özel Üner, B. No: 2014/12009, 26/10/2016, § 35).

20. Ceza infaz kurumlarında bulunan tüm hükümlü ve tutuklular, Anayasa'da düzenlenen temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir. Ancak tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin temini gibi ceza infaz kurumunda güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir makul gerekliliklerin olması durumunda hükümlü ve tutukluların sahip oldukları haklar ölçülülük ilkesi gözardı edilmeden sınırlandırılabilir (Turan Günana, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 35). Bu bağlamda gözetilen meşru amaç ile başvurucunun temel hakkı arasında adil bir denge sağlanmalıdır. (Mehmet Koray Eryaşa, B. No: 2013/6693, 16/4/2015, § 89).

21. Kesin hükme saygı uluslararası hukuk düzenine özgü hukukun genel ilkelerinden biri olarak kabul görmektedir. Anayasa'nın 138. maddesinin son fıkrasında düzenlenen yargı kararlarının geciktirilmeksizin uygulanması yükümlülüğü, hukukun genel ilkelerinden biri olarak da kabul edilen kesin hükme saygı ilkesinin de bir gereğidir. Çünkü bir hukuk sisteminde yargının verdiği ve bağlayıcı olan kesin hükmün zarar gören taraflardan biri açısından işlevsiz duruma getirilmesi kabul edilemez (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Arman Mazman, B. No: 2013/1752, 26/6/2014, § 65; Megasan İnşaat Sanayi Ticaret

Taahhüt A.Ş., B. No: 2013/3401, 31/3/2016, § 36).

22. Somut olayda koğuşta hâlihazırda bir adet enstrüman bulunduğu gerekçesiyle başvurucunun kendi gitarını koğuşa getirme talebi İnfaz Kurumunca reddedilmiştir. İnfaz Hâkimliği ise Yönetmelik'in 10. maddesinde yer alan açık düzenleme uyarınca her hükümlüye bir enstrüman verilmesinin mümkün olduğuna işaret etmiş, başvurucunun şikâyetinin kabulüne karar vermiştir. Anılan karar, itiraz incelemesinden geçerek kesinleşmiştir. Başvurucu, anılan karar sonrası yeniden İnfaz Kurumuna başvurmuş; bu defa kargo yoluyla gönderilecek bir gitarın güvenlik riski yaratabileceği gerekçesiyle talebi reddedilmiştir. Ücreti ödenmek şartıyla gitarın İnfaz Kurumunun kantininden temin edilebileceği belirtilmiştir. Başvurucu, İnfaz Kurumunun söz konusu uygulamasına karşı tekrar İnfaz Hâkimliğine şikâyet yolunu kullanmış; inceleme devam ederken bireysel başvuruda bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği, kesinleşmiş yargı kararına rağmen başvurucuya ücretini ödemek suretiyle kantinden gitar alma külfeti getirilmesinin hakkın kullanımını engelleyebileceğine ilişkin bir değerlendirme yapmış; başvurucunun şikâyetinin kabulüne karar vermiştir. Anılan karar itiraz edilmeden kesinleştikten sonra İnfaz Kurumu başvurucuya gitarını teslim etmiştir.

23. Her ne kadar anılan süreç sonrasında başvurucuya gitarı teslim edilmişse de İnfaz Hâkimliği kararlarında işaret edildiği üzere Yönetmelik'in 10. maddesinde açıkça tanınan bir haktan başvurucunun yaklaşık bir yıl boyunca yararlanamadığı görülmüştür (bkz. §§ 5-10). Başvurucu, süreç boyunca kendisini psikolojik olarak rahatlatacak bir imkândan yoksun kaldığına ilişkin şikâyetini ayrıca ve açıkça ileri sürmüştür.

24. Bir hukuk sisteminde hukuk kurallarının ve yargı kararlarının uygulanabilirliği hukuki öngörülebilirlik ilkesiyle yakından ilişkili olup yasal altyapıyı kurduktan sonra hayata geçmesini sağlamak devletin pozitif yükümlülüklerinin gereğidir. Somut olayda bu hususta ki yükümlülüğün sürecin başlangıcından itibaren gereği gibi yerine getirilemediği, neticede başvurucunun hukuk sisteminin kendisine tanıdığı bir hakkı fiilen kullanamadığı anlaşılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 3.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Başvuru konusu olayda, ihlalin idarenin uygulamasından kaynaklandığı, sonraki süreçte de gitarının başvurucuya teslim edildiği anlaşılmakla yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

28. İhlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 3.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 3.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZUHAL YAZMAN

B. No: 2020/16719 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/16719

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZUHAL YAZMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/16719)

Karar Tarihi: 16/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Zuhal YAZMAN

Vekili : Av. Müjdat Fatih İÇEL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilmesine karar verilen bir bankada bulunan katılım fonu tutarı üzerine bloke konulması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu nihai hükmü 11/5/2020 tarihinde öğrendikten sonra 15/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. COVID-19 pandemi sürecinde yargıda sürelerin durması nedeniyle başvurunun süresinde olduğu tespit edilmiştir. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ayşe Sabahat Gencer (B. No: 2018/34950, 20/10/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunca konulan banka hesabı üzerindeki bloke kararının uzun süredir devam etmesinin (tedbirin 24/11/2016 tarihinde konulduğu ve 9/6/2021 tarihinde başvurucununparasını alabildiği) başvurucuya

şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği değerlendirilerek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda da başvurucunun banka hesabı üzerindeki tedbirin 4,5 yılı aşan bir süre devam ettiği anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu;ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile 29.691,29 TL maddi ve 30.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 29.700 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucu da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım isteminin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 29.700 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

E. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 11. İdare Mahkemesine (E.2019/898, K.2019/1756) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RECEP AKYÜREK

B. No: 2020/23070 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/23070

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RECEP AKYÜREK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/23070)

Karar Tarihi: 16/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 24/10/2024 - 32702

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Recep AKYÜREK

Vekili : Av. Uğur ÇİZMECİOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari işlemin iptali talebiyle açılan davada dava dilekçesinin reddine ilişkin olarak verilen kararın hatalı olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Denizli ili Merkezefendi ilçesi Bereketler Mahallesi, ... ada/...parselde kayıtlı ve mülkiyeti Ç. İnşaat Malzemeleri San. ve Tic. Ltd. Şti.ye (Şirket) ait olan taşınmazın bulunduğu alanda yapılan 1/1.000 ölçekli uygulama imar planı değişikliği Denizli Büyükşehir Belediye Meclisinin 17/2/2020 tarihli kararıyla onaylanmıştır.

3. Başvurucu 1/6/2020 tarihinde anılan Belediye Meclisi kararının iptali talebiyle Denizli İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Başvurucu, dava dilekçesinde taşınmazın bulunduğu yerde ikamet ettiğini belirterek imar planı değişikliğinin 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'na aykırı olduğunu iddia etmiştir.

4. Mahkeme 5/6/2020 tarihinde 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 3. maddesi uyarınca dava dilekçesinin reddine karar vermiştir. Dilekçe ret kararının gerekçesinde; taşınmazın mülkiyetinin Şirkete ait olduğu, başvurucu Recep Akyürek'in dava konusu işlem nedeniyle hak veya menfaatinin etkilendiğinin ortaya konulamadığı, taşınmazın maliki olan Şirketin dava dilekçesinde davacı olarak dava açması gerektiği ifade edilmiştir. Kararın hüküm fıkrasında ise dava dilekçesinin bu kararın tebliğ tarihini izleyen günden itibaren otuz gün içinde bizzat veya bir avukat vasıtasıyla anılan Kanun'un 3. maddesine uygun şekilde düzenlenerek yeniden dava açılmak üzere reddedilmesine, yenilenen dilekçede aynı yanlışlık yapıldığı takdirde davanın reddedileceği hususunun davacıya bildirilmesine istinaf/temyiz yolu kapalı olmak üzere karar verildiği belirtilmiştir.

5. Bireysel başvuruya konu edilen karar başvurucuya 11/6/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 9/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; davadaki meselenin subjektif dava ehliyeti olduğunu, taşınmazın bulunduğu yerde ikamet etmesi nedeniyle imar planı değişikliğinin iptalini istemekte menfaati olduğunu, Mahkemenin hukuken yanılgıya düşerek ve kanun yolu kapalı olmak üzere verdiği dilekçe ret kararıyla davada taraf sıfatı bulunmayan Şirkete dava açma hakkı tanıdığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmak için ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir.

9. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

10. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir hak arama yoludur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle genel yargı mercilerinde, olağan yasa yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda başvurulabilir.

11. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle iç hukukta düzenlenen başvuru yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve adli mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

12. Somut olayda başvurucunun taşınmazın bulunduğu yerde ikamet ettiğini belirterek dava dışı Şirket lehine yapılan imar planı değişikliğinin iptali talebiyle açtığı davada Mahkeme,

kararın tebliğ tarihini izleyen günden itibaren otuz gün içinde yeniden dava açılmak üzere dava dilekçesinin reddine karar vermiştir. Mahkeme bu sonuca ulaşırken taşınmazın mülkiyetinin Şirkete ait olduğunu ve başvurucunun işlem nedeniyle hak ve menfaatinin etkilendiğini ortaya koyamadığını esas almıştır.

13. İdari yargılama usulünde dilekçe ret kararlarına karşı doğrudan üst kanun yollarına başvurulamamakla birlikte başvurucunun Mahkemenin bu yorumunun hukuken hatalı olduğuna dair iddialarını otuz gün içinde yenileyebileceği dilekçe ile yeniden Mahkemeye sunma imkânı bulunmaktadır. Mahkemenin yenilenen dilekçe üzerine aynı yorum ile dilekçenin 2577 sayılı Kanun'un 3. maddesi uygun olmadığına kanaat getirip bu kez aynı yanlışlığın ikinci kez tekrarlandığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermesi durumunda ise kanun yolu açık olarak verilen bu kararın ve dayanağı dilekçe ret kararının üst kanun yolu merciince hukuki denetimi yapılabilecektir.

14. Bu itibarla başvurucunun dilekçe ret kararı sonrasında süresi içerisinde davasını aynı mahkemede yenilemek suretiyle şikâyetlerini öncelikle yargısal makamlar önünde dile getirme imkânı bulunmasına rağmen iç hukukta sahip olduğu yargısal yolları usulünce tüketmediği sonucuna varılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/5/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Başvuru, uygulama imar planı değişikliğinin iptali talebiyle belde sakini sıfatıyla açılan davada, belde sakini sıfatıyla dava açmanın bir yanlışlık olduğu değerlendirilerek verilen dilekçe ret kararı nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olarak Sayın çoğunluk, başvurucunun öncelikle aynı yanlışlığı içeren dilekçeyle davayı yenilemesi yoluna başvurması gerektiği gerekçesiyle başvuru yollarının usulüne uygun olarak tüketilmediğine karar vermiştir. Başvurucunun başvuru yollarını usulüne uygun olarak tükettiği düşüncesiyle Sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

2. Başvuru süreci olay ve olgular mahkemenin gerekçeli kararında özetlenmiştir.

3. Başvurucu Denizli ilinde yapılan ve kesinleşen parselasyon işleminin iptal istemi ile dava açmıştır. Dava dilekçesinde taşınmazın bulunduğu yerde ikamet ettiğini belirterek imar değişikliğinin 3/5/1985 tarihli 3194 sayılı İmar Kanunu'na aykırı olduğunu iddia etmiştir.

4. Denizli İdare Mahkemesi 5/6/2020 tarihli kesin kararla dilekçenin 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 3. maddesi uyarınca reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde taşınmazın mülkiyetinin Ç. Ltd. Şti.ye ait olduğu, Başvurucunun dava konusu işlem nedeniyle hak ve menfaatinin etkilendiğinin ortaya konulamadığı, taşınmazın maliki olan şirketin dava dilekçesinde davacı olarak dava açması gerektiği belirtilmiştir. Mahkeme

bu tespitten hareketle şirket tarafından bizzat ya da söz konusu şirketin yetkili temsilcisi tarafından vekalet verilen bir avukat vasıtasıyla dava açmak ve imza sirküleri eklenmek suretiyle yenilenecek dilekçe ile yeniden dava açabileceğini vurgulamıştır. Kararın kesinleşmesi üzerine bireysel başvuruda bulunulmuştur.

5. Özetle derece mahkemesi, başvurucunun belde sakini sıfatıyla dava açmasını bir yanlışlık olarak kabul etmiştir.

6. Başvurucu taşınmazın bulunduğu yerde ikamet ettiğini belirterek imar planı değişikliğinin iptalini istemede menfaatini bulunduğunu iddia etmiştir. Başvurucu mahkemenin hukuki yanılgıya düşerek açılan davada taraf sıfatı bulunmayan şirkete dava açma hakkı tanıdığını ve kanun yolu kapalı olmak üzere dilekçelerin reddine karar verildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu son olarak açılan davadaki meselenin sübjektif dava ehliyeti yönünden incelenmesi gerektiğini belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ifade etmiştir.

7. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Mahkemeye erişim hakkı Anayasa'ya güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur (Özbakım Özel Sağlık Hizmetleri, B. No: 2014/13156, 20/4/2017).

8. Anayasa mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen B. No: 2012/791, 7/11/2013).

9. Somut olayda taşınmazın bulunduğu yerde ikamet ettiğini belirterek dava dışı şirket lehine yapılan imar değişikliğinin iptalini isteyen başvurucunun açtığı davada derece mahkemesi 2577 sayılı Kanun'un 3. maddesi uyarınca dilekçelerin reddine kesin olarak karar vermiştir. Mahkeme bu sonuca ulaşırken taşınmazın mülkiyetinin şirkete ait olduğunu ve başvurucunun işlem nedeniyle hak ve menfaatinin etkilendiğinin ortaya konulamadığını esas almıştır.

10. Somut olaydaki temel tartışma, bir taşınmazla ilgili olarak malik lehine yapılan uygulama imar planı değişikliğine karşı, taşınmazın bulunduğu yerde ikamet ettiğini ileri süren başvurucunun dava açma ehliyetinin bulunup bulunmadığıdır. 2577 sayılı Kanun'un 15. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi, idari mahkemenin davacıyı ehliyetsiz görmesi hâlinde davayı reddeceği (ehliyet ret kararı vereceği) hükme bağlanmıştır. Ancak somut olayda derece mahkemesi davayı bu hüküm uyarınca reddetmek yerine, davanın ancak taşınmaz maliki olan şirket tarafından açılabileceğini belirtmiş ve anılan şirket tarafından dava açılmak üzere dava dilekçesinin reddine karar vermiştir.

11. Davacının ikamet ettiğini ileri sürdüğü beldedeki bir imar planı değişikliğinden menfaatinin etkilendiğini düşünerek kendi adına dava açmasının 2577 sayılı Kanun'un 3. maddesi kapsamında bir yanlışlık olarak yorumlanması makul bir yorum olarak kabul edilemez. Başvurucu taşınmaz maliki ya da şirketin temsilcisi sıfatıyla dava açmamış, belde sakini sıfatıyla dava açmıştır. Bu durumda başvurucunun kendi menfaat bağını tanımlamasının ne şekilde yanlışlık teşkil ettiği anlaşılamamaktadır. Öte yandan mahkemenin dava hakkının bulunduğunu belirttiği şirket, lehine imar planı değişikliği yapılan şirkettir. Bir kimsenin lehine tesis edilen bir işlemin iptalini istemesinde nasıl bir menfaatinin olduğu da izaha muhtaçtır. Şirket tarafından açılması hâlinde muhtemelen

menfaat yokluğu gerekçesiyle reddedilecek bir davanın açılmasının istenmesi de dilekçe ret müessesesinin amacıyla bağdaşmamaktadır. Dolayısıyla derece mahkemesinin, başvurucunun dava dilekçesinde 2577 sayılı Kanun'un 3. maddesi kapsamında bir hata yaptığına ilişkin yorumu bariz takdir hatası teşkil etmektedir.

12. Ayrıca bu yorum başvurucunun istinafa erişim hakkını da ortadan kaldırmıştır. Zira derece mahkemesinin bariz taktir hatası teşkil eden yorumu başvurucuyu, belde sakini sıfatıyla ehliyetli olup olmadığı meselesini istinaf mercii önünde tartıştırma imkânından mahrum bırakmıştır.

13. Çoğunluk kararında başvurucunun 2577 sayılı Kanun'un 15. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca aynı iddiaları içeren bir yenileme dilekçesi vererek derece mahkemesinin bu sefer kanun yolu açık bir biçimde vereceği davanın reddine ilişkin karara karşı istinaf yoluna başvurmasının mümkün olduğu belirtilmiş, bu yolun tüketilmemesi sebebiyle başvuru yolunun usulüne uygun olarak tüketilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

14. Bu görüşe katılmak mümkün değildir. 2577 sayılı Kanun'un 15. maddesinin (5) numaralı fıkrasında "yeniden verilen dilekçelerde aynı yanlışlıklar yapıldığı takdirde dava reddedilir." hükmüne yer verildiğini hatırlamak gerekir. Dolayısıyla çoğunluk kararında işaret edilen ve derece mahkemesinin muhtemelen vereceği karar "aynı yanlışlığın tekrarlanması nedeniyle ret" kararıdır. "Aynı yanlışlığın tekrarlanması nedeniyle ret" kararı ile "ehliyet ret" kararının hukuki sebeplerinin oldukça farklı olduğu açıktır. Bu kararlara karşı yapılacak istinaf başvurusunda istinaf merciinin inceleyeceği hususların aynı olmadığı da aşikardır. İstinaf merci ehliyet ret kararında belde sakinin dava açma ehliyetinin bulunup bulunmadığını incelemekteyken aynı yanlışlığın tekrarlanması nedeniyle ret kararında ise -teorik olarak- aynı yanlışlığın tekrarlanıp tekrarlanmadığını inceleyecektir. Şayet başvurucunun belde sakini sıfatıyla dava açması bir yanlışlık ise çoğunluk kararındaki tavsiyeye uymuş olsaydı başvurucunun aynı yanlışlığı tekrarlayacağı ortadadır. Bu durumda da istinaf merciinin istinaf istemini reddetmesi olasılık dışı olmayacaktır.

15. Kuşkusuz istinaf merciinin lafzi yorumun dışına taşarak ilk dilekçe ret kararında belirtilen yanlışlığın gerçek bir yanlışlık olup olmadığını, diğer bir ifadeyle başvurucunun belde sakini sıfatıyla dava açmasının bir yanlışlık olup olmadığını incelemesi de mümkündür. Ancak 2577 sayılı Kanun'un 15. maddesinin lafzına bakıldığında istinaf merciinin bu yönde bir inceleme yapmasını garanti eden herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu durumda istinaf merciinin yenileme dilekçesinde aynı yanlışlığın tekrarlanıp tekrarlanmadığıyla sınırlı bir inceleme yapmasını engelleyecek herhangi bir hüküm kanunda bulunmamaktadır. Şu hâlde çoğunluk kararı istinaf merciinin, istinaf incelemesinin kapsamını başvurucu lehine yorum yaparak genişleteceği beklentisi üzerine inşa edilmiştir. İstinaf mahkemesinin aktivist davranması hâlinde ancak etkili olabilecek bir yolun tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verilmesi bireysel başvurunun mahiyetiyle bağdaşmamaktadır.

16. Sonuç olarak derece mahkemesinin bariz takdir hatası teşkil eden bir yorumla başvurucunun belde sakini sıfatıyla dava açmasını bir yanlışlık olarak nitelemesinin, bu suretle 2577 sayılı Kanun'un 15. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi uyarınca dilekçe ret kararı vermek suretiyle başvurucunun mahkemeye ve istinafa erişim hakkına yönelik müdahalede bulunmasının kanuni temeli bulunmamaktadır.

17. Yukarıda belirtilen gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

Üye Selahaddin MENTEŞ

ANIL CAN TUNCER

B. No: 2020/24055 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/24055

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ANIL CAN TUNCER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/24055)

Karar Tarihi: 16/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Anıl Can TUNCER

Vekili : Av. Gülizar TUNCER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yakalama ve gözaltında güvenlik güçlerinin fiziksel şiddetine uğrama ve gözaltında olumsuz koşullarda tutulma ile bu iddialar hakkında etkili ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İddiasına göre başvurucu, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencisidir. 18/5/2015 günü öğle saatlerinde aynı Fakülteden arkadaşlarıyla birlikte Üniversitenin merkez kampüsüne gelen başvurucu, okulda kolluk güçleri tarafından bir kısım öğrencinin darbedilerek gözaltına alındığını görmüş, ne olduğunu anlamak için olayların yaşandığı yere yöneldiğinde ise arkadaşları ile birlikte darbedilerek gözaltına alınmıştır.

3. Başvuru formuna göre, gözaltına alınma sürecinde ilk olarak okulda görev yapan bir özel güvenlik görevlisi tarafından tehdit edilen başvurucu, gördüğünde teşhis edebileceğini iddia ettiği ve Çevik Kuvvet amiri olduğunu düşündüğü sivil giyimli şahsın talimatı üzerine polis memurlarınca fiziki şiddet uygulanarak (tekme ve tokat atılarak) yere yatırılmış, elleri arkasından kelepçelenmiş ve bu hâlde yerde yatarken aynı sivil giyimli şahıs kendisine dört

beş kez tekme atmıştır. Polis aracına yerde sürüklenerek götürülen başvurucunun sırtına, omuzlarına ve kollarına coplarla rastgele vurulmuştur. Polis aracında kelepçeli olarak bekletilen başvurucuya ve diğer öğrencilere polis aracına giren polisler sebepsiz yere cop ile vurmaya başlanmış, kafasına ve yüzüne gelen darbeler üzerine başvurucunun "Ne vuruyorsunuz?" şeklinde tepki göstermesi üzerine memurlardan biri doğrudan gözüne copla vurmuş ve bu polis memurunun büyük öfkeyle dövmeye devam etmesi üzerine diğer polis memurları araya girerek başvurucunun gördüğünde teşhis edeceğini iddia ettiği bu görevliyi zorla araç dışına çıkarmıştır. Daha sonra başvurucu ve gözaltına alınan diğer öğrenciler araç ile Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesine götürülmüş ve doktor tarafından üzerindeki giysiler dahi çıkarılmadan muayene edilmiştir. Gözaltına alınan başvurucu, ertesi gün tekrar Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesine götürülmüş; ardından da İstanbul Adliyesinde avukatı hazır olduğu hâlde Cumhuriyet savcılığında şüpheli olarak ifade vermiştir. Başvurucu, götürüldükleri hastanede de polislerin hakaretlerine maruz kaldıklarını ve ertesi gün ifade için adliyeye götürüldüklerinde yedinci bodrum katındaki otoparkta araç içinde, havasız bir ortamda yorgun ve uykusuz hâlde bekletildiklerini, tuvalet dâhil temel insani ihtiyaçlarını gidermelerine imkân tanınmadığı, tüm süre boyunca polis memurlarının sürekli küfür, tehdit ve hakaretlerine maruz kaldıklarını ileri sürmüştür.

4. Başvurucu; olaya ilişkin olarak yürütülen soruşturma kapsamında emniyette müdafi eşliğinde verdiği 19/5/2015 tarihli ifadesinde; "Dosya içerisinde polis fezlekesinin 13. sayfasında benim resmim yer alıyorsa da ben İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler fakültesinde okuyorum. Ben derse gitmek üzere olay yerine gittim. Tesadüfen resmim çekilmiş. ben göz altına alınan kişilere bakarak giderken resmim çekilmiş. gözaltı esnasında çevik kuvvet amiri olduğunu düşündüğüm sivil giyimli şahısın talimatı ile polis memurları alandaki öğrencilere karşı şiddet kullanmıştır. Ayrıca hakaret ve küfür etmişlerdir. Beni sürükleyerek polis aracına götürdüler. Ayrıca araç içerisinde ellerim kelepçeli iken çevik kuvvet polisi copla bana vurdu. Diğer arkadaşlara da vurdu. Diğer şüphelilerden F. Y. benim fakülteden arkadaşımdır sadece onu tanıyorum." şeklinde beyanda bulunmuştur.

5. Kolluk görevlilerince olayla ilgili olarak düzenlenen tutanak ile Olay ve Yakalama Tutanaklarına göre İstanbul Üniversitesi Merkez Kampüs'teki havuzlu bahçe olarak bilinen alanda bir terör örgütü liderine ilişkin pankart asan öğrenciler, yapılan görüşmede özel güvenlik görevlilerine pankartı indirmeyeceklerini ifade etmiş, ayrıca güvenlik görevlilerini tehdit etmiştir. Üniversite Rektörlüğünün talebiyle Çevik Kuvvet Birimi havuzlu bahçenin olduğu alana girmiştir. Pankartı indirmeyeceklerini yineleyen grup özel güvenlik görevlilerinin pankartı indirmeye başlaması üzerine önceden hazırladıkları belli olan taş, sert materyaller ve soda şişelerini Çevik Kuvvet ve özel güvenlik personeline fırlatmışlar, fakültenin kapı ve panolarının camlarını kırmışlar ve gaz tabancası taşıyan bir polisin gaz mühimmatını çekerek yere mühimmatın dökülmesine sebep olmuşlardır. Tutanakta ayrıca görevli emniyet personelinin direnen öğrenci grubuna direnci kıracak seviyede kademeli ve orantılı şekilde güç kullanmak suretiyle müdahale ettiği ve başvurucunun da aralarında bulunduğu on bir kişiyi yakaladığı belirtilmektedir.

6. Başvurucu 22/5/2015 tarihinde Savcılığa verdiği dilekçeyle, gözaltına alınırken kötü muameleye uğradığını ileri sürmüş ve şikâyetçi olmuştur.

7. Başvurucu hakkında;

- Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesinde düzenlenen 18/5/2015 tarihli ve 8533 sayılı adli muayene raporunda, burunda hassasiyet ve sol göz altında sıyrık mevcut olduğu,

- 19/5/2015 tarihli ve 8635 sayılı raporda; sol göz altında 3-4cm'lik ekimoz, sırt sol üst kol eklemine yakın alt kısımda 6-7cm'lik abrazyon olduğu,

- Başvurucunun şikâyeti üzerine başlatılan soruşturma kapsamında İstanbul Adli Tıp Şube Müdürlüğünden alınan 22/5/2015 tarihli raporunda ise sol göz altında 1x2cm'lik ekimoz kaldığı, diğer yaranın iyileştiğinin görüldüğü, arızanın kişinin yaşamını tehlikeye sokmadığı, basit tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif nitelikte olduğu belirtilmiştir.

8. Başvurucunun da aralarında olduğu şüpheliler hakkında yürütülen soruşturma kapsamında, kolluğun olaylara ilişkin kamera kaydı izlenerek kamera kaydının çözümlemesi yapılmıştır. 18/5/2015 tarihinde altı polis memuru düzenledikleri tutanakta, olaya karışan iki kişinin görevlilere soda şişesi fırlattığını, diğer iki kişinin eylemci grup içinde olduğunu ve beraber hareket ettiğini, başvurucunun ise güvenlik güçlerine zorluk çıkardığını ifade etmiştir. Tutanakta zorluk çıkarmanın kapsamına ilişkin bir açıklama mevcut değildir.

9. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 23/6/2015 tarihli iddianameyle başvuruculların da aralarında olduğu on altı şüpheli hakkında görevi yaptırmamak için direnme, silahlı terör örgütüne üye olma, düzenleme kurulu üyelerinin güvenlik amirinin dağılma isteğini yerine getirmemesi ve terör örgütü propagandası yapma suçlarından kamu davası açmıştır.

10. İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinde (Ceza Mahkemesi) yapılan yargılamada dosya içine alınan 11/11/2015 tarihli teknik bilirkişi raporunda başvurucunun eylemci grup içinde olduğunun görüntülerden tespit edildiği belirtilmiş ve bu tespite ilişkin olarak "18/5/2015 İstanbul Üniversitesi Öğrenci Olayları ve Müdahale adlı video görüntüsünün 04.22 dakikasında dosya kapsamında Anıl Can Tuncer olduğu tespit edilen şahsın güvenlik görevlilerine zorluk çıkarttığı görülmüştür." notu ile birlikte bir fotoğraf rapora eklenmiştir.

11. Ceza Mahkemesinde yapılan yargılama sonucunda "Yapılan bilirkişi incelemesi, alınan savunmalar, incelenen görüntü izleme ve tespit tutanakları içeriğinden, dava konusu somut olayda İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde yüksek öğrenim gören sanıklar Anıl Can Tuncer ve ...'nın olaylara karışmadıkları, diğer sanıklarla eylemsel bir birliktelik ve irtibatlarının bulunmadığı, eylem ve irade birliği içerisinde hareket etmelerinin söz konusu olmadığı, kolluk birimlerinin gözaltılar sırasında adı geçen sanıkların da eylemin içerisinde oldukları düşüncesi ve zannı ile adı geçenleri yakaladıkları, sanıkların suç teşkil eden bir eylem ve davranışlarının tespit edilemediği, diğer sanıklarla birlikte hareket ettiklerine dair her türlü kuşkudan uzak, mahkûmiyetlerine yeterli ve elverişli, somut ve objektif kanıt elde edilemediği, yüklenen suçları işlediklerinin sabit olmadığı," gerekçesiyle başvurucunun üzerine atılı suçları işlediğinin her türlü kuşkudan uzak, mahkûmiyete yeterli, kesin ve inandırıcı delillerle kanıtlanamadığı anlaşılmakla müsnet suçlardan 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223/2-e maddesi gereğince ayrı ayrı beraatine karar verilmiş ve karar kesinleşmiştir.

12. Başsavcılık, şüphelisi ilgili görevliler olarak gösterilen ve yaralama ile görevi kötüye kullanma suçlarından yaptığı soruşturma neticesinde 20/6/2017 tarihli kararla "...Müşteki Anıl Can Tuncer'in yaralanmasının, İstanbul Adli Tıp Şube Müdürlüğü'nün 22/05/2015 tarihli raporuna göre; basit tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif nitelikte olduğu,... kolluk personeline fiziksel saldırıda bulunarak direnç gösterdiği, bu direnci kıracak kadar kademeli ve orantılı güç kullanılarak müştekilerin yakalandığı, ... dosya içerisinde mevcut müşteki/şüpheli ifadeleri, doktor raporları içerikleri ve tüm soruşturma evrakı birlikte değerlendirildiğinde; ... Şüphelilerin müsnet eylemleri işlediklerine dair kamu davası açmayı

gerektirir kanıt ve emare elde edilemediğinden," gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Başvurucunun bu karara itirazı Sulh Ceza Hâkimliğince reddedilmiştir. Söz konusu karar 22/6/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 14/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu; öğrencisi olduğu üniversitenin kampüsünde yaşanan gösteriye katılmamasına rağmen olaya müdahale eden kolluk görevlilerince yakalanması sırasında ve sonrasında polis memurlarının fiziksel ve sözlü şiddetine uğradığını, şikâyeti üzerine açılan soruşturmanın ise etkili yürütülmediğini belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde adli makamların tespitinden ve ulaştığı sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmadığı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiştir.

14. Somut olayda başvurucunun sözlü şiddete uğradığı iddiası, dosyadaki bilgi ve belgeler dikkate alındığında savunulabilir nitelikte değildir.

15. Yine başvurucunun olayın ertesi günü ifade için götürüldüğü adliye binasının bodrum katındaki bir araç içinde, havasız bir ortamda yorgun ve uykusuz hâlde bekletildiği, tuvalet dâhil temel insani ihtiyaçlarına dahi izin verilmediği iddiaları da emniyet görevlilerinin kasıtlı olarak oluşturduğunu iddia ettiği bu olumsuz tutulma koşullarının neden olduğu fiziksel yara veya ruhsal bir acıdan söz etmediği dikkate alınarak açıkça dayanaktan yoksun bulunmuştur.

16. Başvuru kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa’nın 17. maddesi -“Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli; soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 101-103; S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

19. Somut olayda başvurucu, öğrencisi olduğu üniversitenin kampüsünde yaşanan olayın ne olduğunu anlamak için o noktaya gittiği sırada kolluk görevlilerinin onun ve arkadaşının tanımadığı bu kişilerle birlikte hareket ettiğini sanmaları üzerine gözaltına alındıklarını savunmuştur. Yargılama makamınca gerçekleştirilen tespit de bu iddiayı doğrular niteliktedir (bkz. § 11). Başvurucu katılmadığı toplantıya ve gösteriye yapılan müdahale

sırasında ve gözaltına alındıktan sonra kendisine fiziksel şiddet uygulayarak yaralanmasına sebep olduğunu ileri sürdüğü kolluk görevlilerinden şikâyetçi olmuştur.

20. Soruşturma mercii, başvurucunun yaralanma sebebini aralarında başvurucunun da bulunduğu eylemcilerin kolluk görevlilerine karşı gösterdiği direnci kırmak için uygulanan fiziksel güç ile açıklamıştır.

21. Başvurucunun kötü muamele gördüğü iddialarını ilk olarak olaya ilişkin hakkında yürütülen soruşturma kapsamında emniyette müdafi eşliğinde verdiği ifadesinde dile getirdiği, adli rapora iddiaların yansıtıldığı hâlde resen soruşturma başlatılmadığı anlaşılmıştır.

22. Başvurucunun şikâyeti üzerine başlatılan soruşturmada Başsavcılığın maddi olayın ortaya çıkarılması için şüpheli ve tanık araştırması yapmamış olduğu ve şüpheli polis memurlarının mensup olduğu birimin yazdığı tutanak ve müzekkere yanıtları ile yetinerek; yürüttüğü soruşturmada sadece Olay Tutanağı'ndan hareketle sonuca ulaştığı görülmüştür.

23. Başvurucunun da aralarında olduğu, gözaltına alınan şahısların isimlerinin yer aldığı tutanak ve her bir gözaltına alınmış şahıs için ayrı ayrı ancak matbu ifadeler kullanılarak düzenlenen Olay ve Yakalama Tutanaklarında "Görevli emniyet personeline direnen öğrenci grubuna direnci kıracak seviyede kademeli ve orantılı şekilde güç kullanılmak suretiyle müdahale edilmiş." olduğu belirtilmişse de yargılama sürecinin hiçbir aşamasında başvurucuya, polislere yönelik bir eylemi olduğu ya da görevi yaptırmamak için direndiği gibi bir suç isnadında bulunulmamıştır. Emniyet tarafından olaylara ilişkin kamera kaydı izlenerek tutulan 18/5/2015 tarihli tutanakta ve Ceza Mahkemesinde yapılan yargılamada dosya içine alınan 11/11/2015 tarihli teknik bilirkişi raporunda başvurucu hakkında sadece güvenlik görevlilerine zorluk çıkardığının görüldüğü bilgisine yer verildiği ancak bu zorluk çıkarmanın kapsamına ilişkin herhangi bir açıklama getirilmediği görülmüştür (bkz. §§ 8,11). Burada başvurucunun suç isnadı nedeniyle hakkında uygulanan yakalama işlemine karşı çıkıp çıkmadığı, bu yakalama için kolluk görevlilerinin zor kullanmasının gerekip gerekmediğine ilişkin bir açıklama da getirilmediğinden başvurucuya güç kullanılmasının kaçınılmaz hâle geldiği yönünde bir tespitte bulunmak olanaklı değildir.

24. Bunun yanında Başsavcılık, yürüttüğü soruşturmada başvurucunun gözaltına alındıktan sonraki süreçte kötü muameleye maruz kaldığı yönündeki iddialarını hiç değerlendirmemiştir. Başvurucu, polis otobüsünde iken beyanında tarif ettiği ve gördüğünde teşhis edebileceğini söylediği bir polis memurunun şiddetine maruz kaldığını ileri sürmüştür ancak bu görevli hakkında herhangi bir araştırma yapıldığına dair bilgi veya bulgu soruşturma dosyasında yer almamaktadır.

25. Başsavcılığın başvurucunun şikâyeti üzerine başlattığı soruşturma yaklaşık 2 yıl 1 ayda neticelendirilmiştir. Bu durumda soruşturma kapsamında yapılan işlemlere nazaran sürecin süratle tamamlanması için gerekli özenin gösterildiği de söylenemeyecektir.

26. Bütün bu eksiklikler birlikte değerlendirildiğinde soruşturmanın kötü muamele iddialarının gerektirdiği derinlikte yürütülmediği anlaşılmaktadır. Sonuç olarak kötü muamele oluşturduğu iddia edilen eylemlerin ve olayın aydınlatılması amacıyla resen başlatılan etkili bir ceza soruşturması yürütülmediği sonucuna ulaşılmıştır.

27. Soruşturmadaki eksiklikler kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddia hakkında değerlendirme yapılmasına imkân vermediği için bu aşamada kötü muamele yasağının maddi boyutu yönünden inceleme yapılamamıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

III. GİDERİM

29. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruda tespit edilen, kamu makamlarının eylemlerinden ve soruşturma merciinin kovuşturmaya yer olmadığına dair kararından kaynaklanan hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

31. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında talebiyle bağlı kalınarak net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2015/68415) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 446.90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KAYHAN BAL VE NİHAT BAL

B. No: 2020/25080 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/25080

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KAYHAN BAL VE NİHAT BAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/25080)

Karar Tarihi: 16/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 1/8/2024-32619

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucular : 1. Kayhan BAL

2. Nihat BAL

Vekili : Av. Ahmet Baran ÇELİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kayıp vakasına ilişkin olarak etkili bir soruşturma yürütülmemesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruculaların 1962 doğumlu olan babası M.B. son olarak 24/1/2020 tarihinde İstanbul'daki Eminönü İskelesi'nden vapura binerken tespit edilmiş ancak bu andan sonra kendisinden haber alınamamıştır.

3. Başvurucu Kayhan Bal 26/1/2020 tarihinde Bağcılar Polis Merkezine başvurarak babasından haber alamadığını, babasının bulunmasını istediğini beyan etmiştir. Başvurucu; ifadesinde, babasının Batman'da ikamet ettiğini ve üç gün önce kendisini ziyaret için İstanbul'a geldiğini, önce işlerini bitirip daha sonra yanına geleceğini söyleyen babasına ulaşamadığını, ilk iki gün telefonunun şarjının bittiğini düşündüğünü, sonra endişelenmeye

başladığını, ardından çevresine haber verdiğini, babasının 24/1/2020 Cuma günü Bağcılar'da akrabaları olan H.B. ile görüştüğünü öğrendiğini, babasının husumetli olduğu birinin ya da borcunun olmadığını, gereken araştırmanın yapılmasını istediğini beyan etmiştir. Başvurucu, 27/1/2020 tarihinde Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) sunduğu dilekçe ile de talebini ve şikâyetini yinelemiştir. Ek olarak babasının H.B. ile görüştükten sonra Gebze'de ikamet eden A.E.D. ile telefonla görüştüğünü ve Kadıköy'e gideceğini söylediği bilgisini edindiğini belirtmiştir.

4. Başsavcılık, dilekçenin sunulduğu gün Kayıp Şahıslar Büro Amirliğine gönderdiği yazı ile şikâyetçinin ayrıntılı beyanının alınmasını, kayıp şahsın sisteme kaydının yapılarak gidebileceği muhtemel yerlerin araştırılmasını, ilgili ekiplerin bilgilendirilmesini, bilgi sahibi olabilecek kişiler ve yakın çevresi ile görüşülmesini, ilgili kurum ve kuruluşlardan bilgi toplanmasını, sosyal medya hesapları, telefon görüşme kayıtları ile HTS raporlarının incelenmesini talep etmiştir. Başsavcılık, başvuruculara şikâyetçi sıfatıyla ifadelerini almıştır. Başvurucu Kayhan Bal 27/1/2020 tarihli ifadesinde daha önceki dilekçelerinden farklı olarak babasının sosyal medya uygulaması üzerinden bir kadınla tanıştığını ve kandırılmış olabileceğini düşündüğünü belirtmiştir. Diğer başvurucu Nihat Bal ise 6/2/2020 tarihli ifadesinde, babasının ceza infaz kurumunda bulunan kardeşi V.B.yi ziyaret etmek için Batman'dan İstanbul'a geldiğini, babasının Batman'da parke ustası olarak çalıştığını, herhangi bir düşmanı olmadığını beyan etmiştir.

5. Başsavcılık, nöbetçi Bakırköy Sulh Ceza Hâkimliğinden 30/1/2020 tarihinde iletişim tespiti talebinde bulunarak M.B.ye ait telefon numarasını belirtmek suretiyle HTS raporunun çıkarılmasını istemiştir. Bakırköy 2. Sulh Ceza Hâkimliği 3/2/2020 tarihinde, M.B.nin telefonunun 15/1/2020 ile 3/2/2020 tarihleri arasındaki baz istasyon verilerinin (SMS, arama dâhil) alınmasına, telefon numarasının kullanıldığı cihazların IMEI numaralarının tespitine, bu cihazlara takılan diğer kartların numaralarının belirlenmesine , bu numaralar ile görüşme yapanların kimliklerinin tespitine, adres bilgilerinin alınmasına, HTS raporları için Bilgi Teknolojileri İletişim Kurumundan (BTK) talepte bulunulmasına ilişkin işlemler için Başsavcılığa izin vermiştir. Başsavcılık 4/2/2020 tarihinde söz konusu işlemlerin yapılabilmesi adına BTK Başkanlığına müzekkere yazmıştır. Talep edilen veriler Kurum Başkanlığı tarafından CD içinde emniyet birimlerine teslim edilmiştir.

6. İnsan Hakları Derneği 5/2/2020 tarihinde Adalet Bakanlığına (Bakanlık) başvurarak M.B.nin geçtiği güzergâhlarda bulunan kameraların kayıtlarının incelenmesini, telefonunun sinyal kayıtlarının takibinin yapılmasını talep etmiştir. Başvurucular, vekilleri aracılığıyla 17/2/2020 tarihinde Başsavcılığa sundukları dilekçe ile babalarıyla görüştüğünü iddia eden R.Y.nin ifadesinin alınmasını talep etmiştir. Başsavcılık söz konusu talebin yerine getirilmesi için ilgili emniyet birimine aynı tarihte müzekkere yazmıştır.

7. Başsavcılık, M.B.nin görüşme yaptığı tespit edilen H.B., A.E.D., S.B., A.B.nin beyanına başvurmuş; anılan şahıslar M.B. ile sadece telefonla görüştüklerini, yüz yüze görüşmediklerini, M.B.nin kaybolduğunu ailelerinden öğrendiklerini ifade etmiştir. Başsavcılık ayrıca başvuruculara bildirdiği R.Y.nin beyanını almış, anılan şahıs M.B. ile telefonda görüşmediğini ancak sosyal medya uygulaması üzerinden yazıştığını beyan etmiştir.

8. Başsavcılığın İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile yaptığı yazışmalardan M.B.nin 24/1/2020 tarihinde 17.40 sıralarında Eminönü İskelesi'nden vapura binmek üzere turnikelerden giriş yapmak istediği, güvenlik görevlisinden yardım istediği ve kartsız geçiş yapılan kısımdan

geçerek vapura bindiği ancak Kadıköy İskelesi'ne saat 18.15'te ulaşan vapurun tahliyesi esnasında M.B.nin eşkâlinin tespit edilemediği anlaşılmıştır.

9. Başsavcılık 28/2/2020 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiş; gerekçede olaya ilişkin süreç, elde edilen delilleri aktarmış ve kayıp şahıs M.B.nin kaçırıldığına, zorla alıkonulduğuna ya da öldürülmüş olabileceğine dair delil ya da emareye rastlanmadığını, kayıp şahıs ile ilgili Genel Bilgi Toplama Büro Amirliğine gereken bildirimin yapıldığını, bu doğrultuda arama ve araştırma işlemlerinin devam ettiğini, kayıp şahsın reşit ve mümeyyiz olduğunu, şahısla ilgili olarak herhangi suç veya suçlu bulunmadığını ifade etmiştir. Başvuruculaların takipsizlik kararına itirazı Bakırköy 1. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 16/6/2020 tarihinde reddedilmiştir.

10. Başvurucular nihai kararı 26/6/2020 tarihinde öğrenmelerinin ardından 23/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucular; yaşam hakkının sağladığı güvencelerin gerektirdiği ölçüde derinlikli, özenli bir inceleme yapılmadığını, ileri sürdükleri hususların değerlendirilmediğini belirterek yaşam hakkı başta olmak üzere anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, konuya ilişkin insan hakları yargısı içtihadı aktarılarak süreç özetlenmiş; yapılacak değerlendirmede olayın kendine özgü koşullarının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Bir olayda yaşam hakkına ilişkin ilkelerin uygulanabilmesi için gerekli şartlardan biri de doğal olmayan bir ölümün gerçekleşmesidir. Bununla birlikte somut olayın koşulları dikkate alınarak ölüm olayının gerçekleşmediği bazı durumların da yaşam hakkı çerçevesinde incelenebilmesi mümkündür (Mehmet Karadağ, B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) gözaltı iddiasının söz konusu olmadığı hatta başvuruculaların yakınlarının yaşamı için doğrudan ve gerçek bir tehlikenin bulunmadığı kayıp vakalarında yaşam hakkına ilişkin şikâyetleri incelemiştir (Toğcu/Türkiye, B. No: 27601/95, 31/5/2005, § 109; Bozkır ve diğerleri/Türkiye, B. No: 24589/04, 26/2/2013; Nebahat Tüzer ve Muhammed Sait Tüzer/Türkiye (k.k.), B. No: 22519/06, 17/12/2013). AİHM, sözü edilen incelemeleri yaparken ilk önce Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 2. maddesini Sözleşme'nin 1. maddesiyle yorumlayarak devletin yaşam hakkı kapsamındaki bir olayı etkili soruşturma yükümlülüğü olduğunu hatırlatmakta; bu yükümlülüğün öldürme eyleminin bir devlet görevlisi tarafından gerçekleştirildiğinin açık olduğu davalarla sınırlı olmadığına dikkat çekmektedir (Toğcu/Türkiye, § 109; Bozkır ve diğerleri/Türkiye, § 56). Anayasa Mahkemesi olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculaların M.B.nin devlet görevlileri ve/veya bu görevlilerle iş birliği hâlindeki kişiler tarafından kaçırıldığına ve bu kişilerce yaşamı tehdit eden tehlikelere maruz bırakıldığına, kaybolmadan önce kamu görevlileri veya üçüncü kişilerce tehdit edildiğine, bu durumdan kamu makamlarının haberdar olduğuna ya da M.B.nin bulunması hususunda kamu makamlarının gerekli tedbirleri almadığına dair herhangi bir iddiası bulunmamaktadır. Bu bağlamda kayıp vakasına ilişkin somut başvurunun olayı çevreleyen koşullar ve başvuruculaların iddiaları dikkate alınarak Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan

yaşam hakkının usul boyutu kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

14. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı kapsamındaki usul boyutuna ilişkin yükümlülük etkili bir ceza soruşturması yürütülmesini gerektirir. Ceza soruşturmasının etkili kabul edilebilmesi için ise derhâl başlatılması, sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delillerin tespit edilmesi, olayı çevreleyen tüm koşulların aydınlatılması, nesnel ve tarafsız analizlere dayanılması, olaya karışmış olabilecek kişilerden bağımsız olunması, yaşam hakkının gerekliliklerine uygun makul bir sürat ve özenle yürütülmesi gerekir (Salih Akkuş, B. No: 2012/1017, 18/9/2013; Cemil Danışman, B. No: 2013/6319, 16/7/2014).

15. Somut olayda başvuruculaın babasının kaybolduğunu öğrenen Başsavcılık, olay hakkında derhâl soruşturma başlatmış ve ilk etapta başvuruculaın müşteki sıfatıyla ifadelerini almıştır. Başvuruculaın katılım konusunda herhangi bir engelle karşılaşmadığı bahse konu soruşturmada olay hakkında bilgi sahibi olabilecek kişilerin ifadelerine başvurulmuş hatta sonradan başvuruculaın bildirdiği şahsın da beyanı alınmıştır. Başvurucunun babasının iletişim kayıtlarının ilgili kurumlardan temin edildiği anlaşılan soruşturma sürecinde ilgili kamera kayıtlarının araştırıldığı ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile iletişime geçilerek M.B.nin son görüldüğü vapur iskelesine ve vapurun ulaştığı iskeleye ilişkin görüntülerin/bilgilerin araştırıldığı görülmüştür. Bununla beraber, kayıp şahıs ile ilgili Genel Bilgi Toplama Büro Amirliğine gereken bildirimin de yapıldığı anlaşılmaktadır. Tüm bu araştırma ve incelemelerin yerine getirilmesine karşın başvuruculaın babasının akıbetinin ne olduğuyla ilgili somut bir delil tespit edilemediği gibi M.B.nin öldürüldüğü veya kaçırıldığı sonucuna ulaşmaya imkân veren herhangi bir iz veya emareye rastlanmamıştır. Somut vakada, gereken birimlere bildirimde bulunan ve kayıp şahsın bulunabilmesi adına elindeki imkânları kullanarak girişimlerde bulunan Başsavcılığın yürüttüğü soruşturmada bir boşluk, eksiklik ya da kayıtsızlık hali bulunduğu yorumunu getirmek mümkün görünmemektedir.

16. Yaşam hakkının usul boyutuyla ilgili yükümlülüğün bir amaç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğü olduğunu dikkate alan Anayasa Mahkemesi, başvuruculaın yakınının ortadan kaybolması hakkında yürütülen soruşturmanın derinliğinden şüphe duyulmasını gerektirir bir neden olmadığı ve yapılan tespitler ışığında M.B.nin bulunamamasına rağmen söz konusu soruşturmanın bir bütün olarak tatmin edici olduğu kanaatindedir.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvuruculaır üzerinde BIRAKILMASINA 16/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÖKHAN GÜNDÜZ (10)

B. No: 2020/27003 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/27003

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÖKHAN GÜNDÜZ BAŞVURUSU (10)

(Başvuru Numarası: 2020/27003)

Karar Tarihi: 16/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Gökhan GÜNDÜZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, disiplin cezasına karşı infaz hâkimliğine yapılan şikâyette hâkim tarafından sözlü savunma alınmadan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamında sözlü yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Kırıkkale F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) hükümlü olarak bulunan başvurucu ve M.B. hakkında, transferlerinde kullanılan ring aracı içindeki kameraları kapatmaları ve slogan atmaları nedeni ile başlatılan disiplin soruşturması neticesinde Kurum Disiplin Kurulu Başkanlığının 4/3/2020 tarihli kararıyla dörder gün hücreye koyma disiplin cezası verilmiştir. Başvurucu, söz konusu karara Kırıkkale İnfaz Hâkimliği (Hâkimlik) nezdinde şikâyet etmiş ve dilekçesinde savunmasını mahkeme huzurunda vermek istediğini de bildirmiştir.

3. Başvurucunun yaptığı şikâyet üzerine Hâkimlik 24/4/2020 tarihli tensip zaptı ile başvurucuya üç gün içinde yazılı olarak savunmasını yapması için süre vermiş ve bu sürede savunma vermemesi durumunda savunma hakkından vazgeçmiş sayılacağını ihtar etmiştir. Başvurucu Hâkimliğe sunduğu yazılı savunma dilekçesinde; savunmasını yazılı olarak vermeyi kabul etmediğini belirtmiş, salgın sonrasında mahkeme huzurunda beyanda

bulunmak istediğini bildirmiştir.

4. Hâkimlik 9/6/2020 tarihli kararıyla, COVID-19 salgınının ne zaman sona ereceğinin belli olmadığı gerekçesiyle başvurucunun salgın sonrasında mahkeme huzurunda beyanda bulunma talebini reddetmiş, yazılı savunması ve dosya kapsamındaki beyanına göre disiplin cezasına itirazını değerlendirmiş ve bu kapsamda başvurucunun 4 gün hücreye koyma disiplin cezasının kaldırılmasına ilişkin itirazını reddetmiştir. Başvurucunun anılan karara karşı yaptığı itiraz da Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesinin (Mahkeme) 24/6/2020 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 17/7/2020 tarihinde öğrenmesi üzerine 14/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemede; başvurucu ile birlikte aynı ring aracıyla nakli yapılan M.B.nin talebi üzerine Adalet Bakanlığının (Bakanlık) evrakına istinaden düzenlenen, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının tebliğnamesi uyarınca M.B.ye verilen disiplin cezası kanun yararına bozma yoluna götürülmüştür. Talebi inceleyen Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 15/9/2023 tarihli kararıyla Mahkemenin kararının kanun yararına bozulduğu ve bozma üzerine Hâkimliğin 11/1/2024 tarihli ek kararı ile M.B.nin disiplin cezasının iptaline karar verdiği tespit edilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu, yargılamanın duruşmalı olarak icra edilmesine ilişkin taleplerine rağmen dosya üzerinden karar verildiğini, tanıklarının dinlenmediğini, bir kişinin kamerayı kapatmasına rağmen delillerin değerlendirilmesinde hataya düşülerek cezaların şahsiliği ilkesine aykırı olacak şekilde iki kişi hakkında da disiplin cezası uygulandığını, eksik araştırma ile hüküm kurulduğunu belirterek adil yargılanma hakkının, kanunda disiplin suçu olarak düzenlenmeyen bir fiilden dolayı cezalandırılması nedeniyle de suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Bakanlık görüşünde konuya ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi içtihatlarına yer verdikten sonra söz konusu içtihatların değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

10. Başvurucunun şikâyetleri adil yargılanma hakkı kapsamındaki sözlü yargılanma hakkı yönünden incelenmiştir.

11. Anayasa Mahkemesi somut başvuru ile benzer nitelikteki ihlal iddialarını Talet Şanlı [GK] (B. No: 2017/20526, 17/1/2023) kararında incelemiştir. Anılan kararda 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 6. maddesinin ikinci fıkrasında "Disiplin cezasına karşı yapılan şikâyet üzerine infaz hâkimi, hükümlü veya tutuklunun savunmasını aldıktan ve talep edilen diğer delilleri toplayıp değerlendirdikten sonra kararını verir. Hükümlü veya tutuklu, savunmasını, hazır bulunmak ve vekaletnamesini ibraz etmek koşuluyla avukatıyla birlikte veya avukatı aracılığıyla yapabilir. İnfaz hâkimi gerekli görmesi durumunda hükümlü veya tutuklunun savunmasını ceza infaz kurumunda da alabilir." hükmüne yer verildiği belirtilmiş, söz konusu hükmün esas olarak disiplin cezalarına yönelik şikâyetlerin karara bağlanmasından önce ilgilinin savunmasının infaz hâkimi tarafından

dinlenmesini ve talep edilen diğer delillerin toplanıp değerlendirilmesini gerektirdiği ifade edilmiştir. Hükümlü ya da tutuklunun mahkeme huzurunda bulunmasının usul hukuku bağlamında duruşma veya farklı yöntemlerle sağlanabileceğine, nitekim anılan Kanun'da infaz hâkiminin söz konusu savunmayı duruşma açmak suretiyle ya da duruşma yapmaksızın odasında veya duruşma salonunda yahut ceza infaz kurumunda almasına imkân tanındığına işaret edilen kararda, Kanun'da öngörülen söz konusu usuldeki temel amacın disiplin yaptırımı uygulanan hükümlü ya da tutuklunun hâkim karşısında meramını anlatabilmesini, dosyada aleyhine olan delillere etkili bir şekilde karşı çıkabilmesini sağlamak olduğu vurgulanmıştır. Bu tespit ve değerlendirmeler ışığında kararda; 4675 sayılı Kanun'un 6. maddesinde disiplin cezalarına karşı yapılan şikâyette başvurucuya, savunmasını hâkim önünde bizzat hazır bulunmak suretiyle veya avukatı aracılığıyla dile getirme imkânı tanındığı hâlde İnfaz Hâkimliğinin başvurucunun bu yöndeki talebini dikkate almaksızın şikâyetin esasını dosya üzerinden değerlendirerek karara bağlamasının başvurucunun sözlü yargılanma hakkına yapılan müdahaleyi kanunilik unsurundan yoksun bıraktığı belirtilerek başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki sözlü yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (Talet Şanlı, §§ 48-69).

12. Her ne kadar Mahkemece başvurucunun sözlü savunma yapma talebinin reddedilmesinde salgın nedeniyle alınan tedbirlerin gerekçe olarak gösterildiği görülmekte ise de hukuk sisteminde, belirtilen sağlık tedbirleri kapsamında dahi anılan hakkın kullandırılabilmesi için elverişli yöntemlerin bulunduğu [Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) kullanılarak duruşmaya katılımın sağlanması gibi] gözetildiğinde somut başvuruda, anılan kararda açıklanan gerekçelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

13. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki sözlü yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

14. Başvurucu, ihlalin tespiti ile miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

15. Tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin tespiti ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Sözlü yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki sözlü yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin sözlü yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine (E.2020/619, K.2020/1192) GÖNDERİLMESİNE,

E. Tazminata ilişkin taleplerin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HİMMET COŞKUN VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/35425 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35425

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HİMMET COŞKUN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/35425)

Karar Tarihi: 16/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucular : 1. Himmet COŞKUN

2. Muzaffer COŞKUN

3. Teslime COŞKUN

Vekili : Av. Levent Turgut KARAKOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; işyerinde meydana gelen patlamaya bağlı olarak gerçekleşen ölüm ve ölüm nedeniyle açılan tazminat davasında hükmedilen tazminat miktarının yeterli olmaması nedeniyle yaşam hakkının, yargılama sürecinin uzaması nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. İstanbul'un Zeytinburnu ilçesi Maltepe Mahallesi sınırları içinde yer alan ve ticari amaçla kullanılan binanın üçüncü katındaki işyerinde 31/1/2008 tarihinde saat 09:30 sıralarında patlama meydana gelmiştir. Patlamada tüm bina ve etrafında bulunan yapılarda ciddi zarar oluşmuştur. Patlama sonucu başvuruculaların yakınlarının da aralarında olduğu 21 kişi hayatını kaybetmiş, 115 kişi yaralanmış ve büyük çapta maddi hasar meydana gelmiştir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı tarafından patlamaya ilişkin olarak düzenlenen 13/2/2008 tarihli raporda "mahalde kaçak imal edilmekte olan piroteknik

ürünlerin ısınmak amaçlı kullanılan elektrikli ısıtıcılar ile kontrol dışı ısınıp tutuştuğu ve imalat için hazırlandığı tahmin edilen bir miktar karışımı patlattığı, bu patlamanın oluşturduğu yüksek ısı sebebiyle ikinci büyük patlamanın meydana geldiği" tespitine yer verilmiştir (olaya ilişkin detaylı aktarım ve süreç için bkz. Necla Kara ve diğerleri, B. No: 2018/5075, 15/3/2022).

3. Başvurucular, patlamanın meydana gelmesinde idarenin hizmet kusuru olduğu iddiasıyla 2009 yılında tam yargı davası açmıştır. İstanbul 10. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 30/1/2012 tarihli kararıyla idarenin hizmet kusurunu saptayarak başvurucular lehine toplam 50.000 TL manevi ve 13.173,50 TL maddi tazminata hükmetmiştir. Karar, Danıştay Sekizinci Dairesi (Daire) tarafından 3/2/2014 tarihinde esastan bozulmuş ve Mahkeme 27/4/2016 tarihinde bozma kararına uyarak başvurucular lehine toplam 80.000 TL manevi, 10.538,80 maddi tazminata hükmetmiştir. Karar 11/4/2017 tarihinde onanmıştır. Karar düzeltme aşamasında Dairece verilen 12/3/2018 tarihli kararla ise sadece işletilecek faiz kısmı yönünden hüküm bozulmuş, başvuruculaın tazminat miktarına ilişkin iddiaları yönünden karar düzeltme talebi reddedilerek esasa ilişkin kısım yönünden karar kesinleşmiştir. Takip eden süreçte Mahkeme, bozma kararına uymuş ve bozma kararına hasren inceleme yaparak daha önce hükmettiği tazminat miktarları için 22/10/2008 tarihinden itibaren yasal faiz işletilmesine 9/7/2018 tarihinde karar vermiştir. Karar 19/12/2018 tarihinde onanmış ve karar düzeltme istemi de 9/7/2020 tarihinde reddedilmiştir.

4. Başvurucular 9/7/2020 tarihli karar düzeltme talebinin reddine dair kararı 23/9/2020 tarihinde öğrenmelerinin ardından 23/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyonlar Başraportörlüğü tarafından 2020/35426, 2020/35427 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyalarının kapatılmasına, incelemenin 2020/35425 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine 20/11/2020 tarihinde karar verilmiştir. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular; yaşam hakkının sağladığı güvencelerin gerektirdiği ölçüde derinlikli, özenli bir inceleme yapılmadığını, hükmedilen tutarın eksik hesaplandığını, tazminat miktarının azlığı nedeniyle yeterli giderim sağlanmadığını belirterek yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

7. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir (Yasin Yaman, B. No: 2012/1075, 12/2/2013, §§ 18, 19).

8. Başvuruculaın yaşam hakkında yönelik iddiası özenli inceleme yapılmadığı ve tazminat miktarının yetersiz olduğu noktasında toplanmaktadır. Mahkeme kararının esasa ilişkin incelemenin kusur tespitinin yapıldığı ve tazminat miktarının belirlendiği kısmı 12/3/2018 tarihinde verilen karar düzeltme talebinin kısmen reddine dair kararla kesinleşmiştir. Takip eden süreçteki yargılama sürecinde esasa ve tazminat miktarına ilişkin bir belirleme yapılmamış, sadece tazminat miktarı için işletilecek faize ilişkin olarak hüküm kurulmuştur. Başvuruculaın da iddiası faize ilişkin olmayıp 12/3/2018 tarihinde kesinleşen olayın esasına

ilişkin incelemeye ve takdir edilen tazminat miktarına yöneliktir.

9. Bu bağlamda başvurucuların ileri sürdüğü iddialar hakkında nihai karar 12/3/2018 tarihinde verilmiştir. Başvurucuların söz konusu 12/3/2018 tarihli karar düzeltme talebinin reddine dair hükmü ne zaman tebellüğ ettikleri Ulusal Yargı Bilişim Sistemi (UYAP) kayıtlarından anlaşılamamakta ise de Mahkemenin faiz yönünden bozma kararına uyarak verdiği karara karşı 2018 yılının Eylül ayında temyiz dilekçesi sundukları görüldüğünden 12/3/2018 tarihli karar düzeltme ret kararını 2018 yılı içinde tebliğ aldıkları açıktır.

10. Bu tespit ve belirlemeler uyarınca tazminat miktarı ve esasa ilişkin kısımlar yönünden 12/3/2018 tarihli kararla kesinleşen hükme yönelik yaşam hakkı kapsamında ileri sürülen ihlal iddiaları için 23/10/2020 tarihinde yapılan bireysel başvurunun süresinde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

11. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucular, yargılama sürecinin uzunluğu nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

14. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 16/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

LEVENT ŞİT

B. No: 2020/35795 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35795

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

LEVENT ŞİT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/35795)

Karar Tarihi: 16/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 2/10/2024 - 32680

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucu : Levent ŞİT

Vekili : Av. Fırat AVŞAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki deliller incelenmeden ve araştırılmadan karar verilmesi nedeniyle silahların eşitliği ile çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Müşteki 12/1/2016 tarihinde saat 12.00 sıralarında polisi arayarak otomobiliyle ilgili ihbarda bulunmuştur. Bunun üzerine müşteki, suça konu olan otomobiliyle ilgili polis merkezine yönlendirilmiş ve şikâyetçi olarak ifade vermiştir. Aynı gün saat 14.51'de düzenlenen tutanağa göre ifadesi şu şekildedir:

"12/1/201[6] günü saat 03.30 sıralarında [B.] Mahallesi Sefaret Sokak No.:3'te bulunan ikametinde uyuduğum esnada dışarıdan cam patlama ve kırılma sesi duymam üzerine uyandım. İkametimin penceresinde[n] Sefaret Sokağa doğru baktığımda 1.75 boylarında, 75-80 kilo civarı ağırlıkta esmer tenli, siyah saçlı, lacivert renkli montlu, koyu mavi kot pantolonlu bir şahsın sokakta bulunan park halindeki araçların içerisine el feneri ile

baktığını gördüm. Şahıs sokakta ilerlemeye devam ediyordu. İkametin diğer odasına giderek şahsı takip ettim. Şahsı Sevimli Sokak içerisine doğru girdi. Sokakta bulunan 35 numaralı ikametin en alt katta bulunan dairesine girdi. Yaklaşık 3 saat hava aydınlana kadar ikametten çıkmasını bekledim. İkametten kimse çıkmadı. Şahsın o ikamette oturup oturmadığını bilmiyorum. Aracımın yanına gittiğimde sağ ön camının kırılmış olduğunu gördüm. Durumu polise bildirdim. Aracımdan hırsızlık yapmaya çalışan meçhul erkek şahıstan davacı ve şikâyetçiyim."

3. Aynı gün delil elde etmek amacıyla otomobilde polis memurları tarafından inceleme yapılmıştır. Olay yeri inceleme raporunda "Sağ ön kapı camı zorlanma neticesinde çatlamış." bilgisi yer almıştır. Ayrıca cam çerçevesi ve kaporta üzerinde tornavida türü cisimle oluşabilecek zorlama izlerinin olduğu da belirtilmiştir.

4. Müştekiden eşkâl bilgisi alınmış, ayrıca bu husus bir tutanağa bağlanmıştır. Buna göre eşkâl bilgileri şu şekildedir: 27-30 yaşlarında, 174-176 cm boylarında, 75-80 kg ağırlığında, saç rengi siyah, ten rengi esmer, yüz yapısı yuvarlak bir erkek. Sistem üzerindeki eşkâl modülünden beyana uygun fotoğraflar arasından yapılan teşhis işleminde söz konusu kriterlere uygun bir şahsın teşhis edilemediği anlaşılmıştır.

5. Müşteki 13/1/2016 tarihinde aynı polis merkezine giderek ikinci kez ifade vermiş; 12/1/2016 tarihinde saat 23.00 sıralarında ikametgâhındayken camdan baktığı esnada o şahsı tekrar gördüğünü, Sevimli Sokak 35 numaralı binanın en alt katından bir kadınla çıktığını, Sevimli Sokak'tan sahile doğru birlikte yürüdüklerini ifade etmiştir. Şahsın aynı kişi olup olmadığından emin olmak için ikametgâhından çıkarak aracına bindiğini ve şahsın gittiği istikamete doğru aracını sürdüğünü, Çayırbaşı Caddesi'nde karşı karşıya geldiklerini, şahsın yüzünü daha iyi görebilmek için otomobilinin uzun farlarını açtığını ve yüzünü net şekilde gördüğünü, aracındayken hırsızlık olayına teşebbüs eden kişinin o olduğuna emin olduğunu, aracının camını kırıp hırsızlığa teşebbüs eden bu şahıstan şikâyetçi olduğunu belirtmiştir.

6. 14/1/2016 tarihinde saat 19.00 sıralarında Sevimli Sokak No: 35/1 adresine polis memurları gitmiş, kapıyı açan kadına 12/1/2016 tarihinde saat 23.00 sıralarında sahile doğru birlikte yürüdüğü kişinin kim olduğunu sormuştur. Söz konusu kişinin polis memurlarına başvurucunun ismini verdiği ve telefonla başvurucuyu arayarak polis merkezine çağırdığı anlaşılmıştır.

7. Söz konusu dairede ikamet eden kadın; bilgi veren kişi sıfatıyla verdiği ifadesinde; Evde yalnız kaldığını, başvurucunun arkadaşı olduğunu ve 12/1/2016 tarihinde saat 20.30 sıralarında kendisinin evine geldiğini, 23:00 sıralarında başvurucu ile evden çıktığını, Çayırbaşı Caddesi üzerinden başvurucunun evine gittiklerini, 12/1/2016 tarihinde saat 03.30'dan 06.30'a kadar evine kimsenin gelmediğini, evde tek başına olduğunu, saat 07.30'da evden çıkarak çalıştığı okula gittiğini belirtmiştir.

8. Başvurucunun polis merkezine gelmesi üzerine Cumhuriyet savcısının talimatıyla önce teşhis işlemi yaptırılmıştır. Müşteki, teşhis odasındaki beş kişi arasından başvurucuyu işaret etmiştir. Bu kapsamda 14/1/2016 tarihinde saat 22.25'te tutulan tutanakta müşteki şunları söylemiştir:

"4. sırada bulunan şahsın 12/01/2016 günü saat 03.30 sıralarında, park hâlinde bulunan araçların içerisine fenerle bakan, Sevimli Sokak 35 numaraya giren ve bir bayanla aynı dışarı çıkıp, takip ettiğim, aracım sağ ön camını kıran şahıstır. Kesin ve net olarak teşhis

ediyorum."

9. Bunun üzerine başvurucunun ifadesi şüpheli sıfatıyla alınmıştır. Başvurucunun ikametgâhının B. Mahallesi, Nazarlık Deresi Sokağında olduğu ve başvurucunun 1987 doğumlu olduğu görülmüştür. Başvurucu ifadesinde suçlamaları kabul etmemiş, böyle bir eylem içinde olmadığını dile getirmiştir. Arkadaşına 12/1/2016 tarihinde saat 03.30 sıralarında gitmediğini 12/1/2016 tarihinde saat 23.00 sıralarında arkadaşıyla arkadaşının evinden çıktığının doğru olduğunu, arkadaşının polislerin eve geldiğini ve tek başına olduğunu söylemesi üzerine onun evine gittiğini, müştekinin kendisini sokakta görüp aracına zarar veren kişiyle karıştırdığını ve hatalı teşhis ettiğini düşündüğünü belirtmiştir.

10. Başvurucu ile aynı evde ikamet eden arkadaşlarının da ifadesi bilgi veren kişi sıfatıyla 16/1/2016 tarihinde alınmıştır. Söz konusu kişiler özetle 12/1/2016 tarihinde saat 01.00'e kadar beraber film izlediklerini ve uyumadıklarını, sabah evden çıktıklarında başvurucunun evde olduğunu, bu olaya başvurucunun karıştığını düşünmediklerini belirtmiştir.

11. Toplanan deliller çerçevesinde başvurucu hakkında herkesin girebileceği bir yerde bırakılmakla birlikte kilitlenmek suretiyle hırsızlık, mala zarar verme suçları kapsamında iddianame düzenlenmiştir. İstanbul 6. Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) tarafından iddianame kabul edilmiştir.

12. Yapılan ilk duruşmaya başvurucu ve başvurucu müdafii katılmıştır. Başvurucu, şikâyetçi olan kişiyi tanımadığını, olayın gerçekleştiği gün ve saatte arkadaşlarıyla evde olduğunu, yüklenen suçu işlemediğini ifade etmiş; savunmasının devamında şunları söylemiştir:

"12/01/2016 günü zannedersem saat: 17.00 civarında öğretmen arkadaşım [N.G.] polislerin eve karakola müracaat etmesi gerektiğine dair not bıraktıklarını, ifadesini alacaklarını bana telefonla iletti. Ben de kendisinin yanına gittim. Polis, [N.] hanımın evine geldi. [N.] hanım olayla ilgili ifadesini verdi. Bu olaydan dolayı arkadaşım [N.] yalnız kalmak istemediğini söyledi. O gün bizim evimizde kaldı. Şikâyetçi şahıs beni [N.] ile eve giderken görmüş ve olayı benim gerçekleştirdiğimi iddia ederek polise başvurmuş. Yukarıda belirttiğim gibi ben olay saatinde evdeydim. Böyle bir suç işlemedim."

13. Aynı celsede ilk olarak başvurucunun Sevimli Sokak üzerinde ikamet eden arkadaşı N.G. tanık olarak dinlenilmiştir. Tanık ifadesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Ben [B.] Mahallesinde oturuyorum. Sanık benim öğretmen arkadaşımdır. Ben de öğretmenim. Olay günü eve geldiğimde polisin bir not bıraktığını gördüm. Polisi aradım. Bana eve geleceklerini söylediler. Ben de yalnız kalmamak için en yakınımda bulunan öğretmen arkadaşım sanık Levent'i aradım. Levent de benim evime geldi. Polisler geldiklerinde geceleyin bir hırsızlık teşebbüsü gerçekleştiğini söylediler. Ben bu konuda bir bilgim olmadığını söyledim. O gece arkadaşım Levent'in evinde kaldım. İki gün sonra polis tekrar benim evime geldi. İfade verdiğim günün akşamı benim bir arkadaşımla beraber olduğumu söylediler. Ben de leventle beraber onun evine gittiğimi söyledim. Aslında o gün Levent yerine başka bir arkadaşımla olsaydım büyük ihtimalle o kişiyi teşhis edeceklerdi..."

14. Başvurucu ile aynı yerde ikamet eden kişiler de aynı celsede tanık olarak dinlenilmiş ve soruşturma sırasındaki ifadelerine benzer şekilde beyanlarda bulunmuştur. Celse sonunda müştekinin tanık sıfatıyla dinlenmek üzere zorla getirilmesine, ayrıca cep telefonuna SMS gönderilmesine dair ara karar verilmiştir.

15. 17/1/2017, 25/5/2017 ve 14/11/2017 tarihinde yapılan celselere müşteki katılmamıştır.

16. 6/3/2018 tarihli celseye ise müşteki, müşteki vekili ve başvurucu müdafii katılmıştır. Müşteki ifade verdikten sonra başvurucu müdafiinin talebi üzerine kendisine soru sorulduğunda "Benim kollukta vermiş olduğum ifadeler doğrudur ancak olayın üzerinden uzun zaman geçtiği için şahsın simasını hatırlayamıyorum." şeklinde cevap vermiştir. Müşteki ifadesi de duruşma zaptında şu şekilde geçmektedir:

"Ben yargılanan sanığı aracımı camını kırarken net şekilde gördüm ben o sırada yatak odasındaydım camın patlama sesi çok yüksekti bu nedenle duydum pencereye geldim aracım evimin önünde park halindeydi girişin bir üstünde oturuyordum araç ile benim bulunduğum yer arasında yaklaşık 10 metre bir mesafe vardı şahıs yüzünü benim bulunduğum tarafa doğru döndüğünde yüzünü net olarak gördüm dışarı çıktım şahıs elinde fener olduğu hâlde bir iki arabaya daha baktı daha sonra girdiği evi gördüm zaten girdiği yerde başkaca daire yoktu girdiği dairenin ışığı da yandı aracımda herhangi bir şey alınmamıştı ancak daha önce de aracımda hırsızlık eylemleri gerçekleştirilmişti bunun üzerine ben polise şikâyetçi oldum sanıktan şikâyetçiyim davaya katılmak istiyorum."

17. Duruşma sonunda şikâyetçinin suçtan zarar görmesi ihtimaline binaen katılan olarak kabulüne, başvurucuya davetiye tebliği ile duruşmada hazır olduğunda teşhis işleminin yapılmasına dair ara kararı verilmiştir.

18. 3/7/2018 tarihli celsede bu sefer katılan hazır bulunmamıştır. 27/11/2018 ve 26/3/2019 tarihlerinde yapılan celselerde katılanın zorla getirilmesi için müzekkere yazılmasına dair ara kararları verilmiştir.

19. Bu süreçte katılan vekili, teşhis yapılmasını gerektirecek bir durum olmadığından bahisle hâkimin reddi talebinde bulunmuştur. Değerlendirme yapmak üzere dosya bir üst mahkemeye gönderilmiş; İstanbul 5. Ağır Ceza Mahkemesi, hâkimin reddi sebeplerinin gösterilmediğini ve yapılan işlemlerin kanuna uygun olduğunu belirterek hâkimin reddi talebini 11/4/2019 tarihinde reddetmiştir.

20. Diğer taraftan dosya içeriğinden katılan vekilinin daha sonra duruşma hâkimini Hakimler ve Savcılar Kuruluna şikâyet ettiği anlaşılmıştır. Bu kapsamda aradan üç yılı aşkın bir süre geçmesine rağmen teşhis işleminin yapılmak istenmesi ve yargılamanın uzatılması şikâyet konusunu oluşturmuştur. Bu nedenle katılan vekili hâkimin tarafsızlığından şüphe duyulacak bir durumun meydana gelmesi nedeniyle hâkimin reddini yine talep etmiştir.

21. 28/5/2019 tarihli celseye başvurucu ve başvurucu müdafii katılmıştır. Mahkeme; daha önce hâkimin reddedilmesi talebinin reddedildiğini, katılanın beşinci celsede yargılamaya katıldığını, katılanın duruşmalara gelmeyerek yargılamayı uzattığını belirtmiştir. Hâkimin reddi talebinin yine yargılamayı uzatmak amacıyla nedensiz olarak yapıldığı kanaatiyle ara kararıyla talebi reddetmiştir. Daha sonra katılanın tüm uğraşıya rağmen teşhis için yargılamaya katılmadığı gerekçesiyle buna ilişkin ara kararından dönülmesine karar verip yargılamaya devam etmiştir. Başvurucu müdafii esasa ilişkin son savunmasında; tanık ifadelerine göre başvurucunun olay yerinde olmadığını, dosyada delil bulunmadığını, katılanın iftira attığını belirtmiştir. Duruşmanın biteceği ihtarıyla son söz başvurucuya verilmiştir. Başvurucu, katılanın ilk şikâyetinde orta boylu ve esmer bir kişinin eylemi gerçekleştirdiğini söylediğini hatırlatarak kendisinin sarışın ve uzun boylu olduğunu ifade etmiştir.

22. Mahkeme 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 142. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (h) bendi ve aynı Kanun'un 143. maddesi kapsamında başvurucu

hakkında mahkûmiyet kararı vermiştir. Başvurucu hakkında hırsızlık suçunun teşebbüs aşamasında kaldığı ve takdirî indirim uygulanmak suretiyle neticeten 1 yıl 6 ay 22 gün hapis cezası tesis edilmiştir. Ayrıca 5237 sayılı Kanun'un 151. maddesine göre mala zarar verme suçu kapsamında da takdirî indirim uygulanarak 3 ay 10 gün hapis cezası verilmiştir. Başvurucunun hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını (HAGB) kabul etmediği gerekçesiyle HAGB kararı uygulanmamıştır. Bununla birlikte başvurucunun bir daha suç işlemeyeceği yolundaki kanaat nedeniyle 5237 sayılı Kanun'un 51. maddesi kapsamında hapis cezalarının ertelenmesine ilişkin karar verilmiştir.

23. 28/5/2019 tarihli karar gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Toplanan tüm delillerin değerlendirilmesi sonucunda; katılanın 12/01/201[6] günü [B.] Mahallesi, Sefaret Sokak No:3 sayılı adresinde uyuduğu sırada saat 03.30 civarında dışarıdan cam patlama ve kırılma sesini duyması üzerine uyandığı, sokağa doğru baktığında erkek bir şahsın araçların içerisine el feneri ile baktığını gördüğü, evinden çıkarak şahsı takip ettiği, şahsın Sevimli Sokak üzerinde bulunan 35 numaralı binanın en alt katındaki daireye girdiği, hava aydınlana kadar şahsın ikametinden çıkmasını beklediği, şahsın dışarı çıkmaması üzerine aracının yanına gittiğinde sağ ön camının kırılmış olduğunu gördüğü ve aynı gün kolluğa şikâyette bulunduğu, aynı gün saat 23.00 civarında aynı şahsı sözünü ettiği binadan çıkarken gördüğü, yanında bir kadınla birlikte sahile doğru yürümeleri üzerine kendilerini araç ile takip ettiği ve şahısla yüz yüze geldiğinde şahsın yüzünü net olarak gördüğü, durumu kolluk birimlerine bildirmesi üzerine sanığın yakalandığı ve yöntemine uygun olarak olayla alakasız kişilerin arasına konularak yapılan yüzleştirmede katılanın sanığı teşhis ettiği, kamu davasına konu olayın bu şekilde gerçekleştiği kabul edilmiştir.

Yukarıda kabul edilen oluşa göre; sanığın arkadaşları olan tanıklar [N.G.], [B.A.] ve [H.A.] olay tarihinde ve saatinde sanığın kendileri ile beraber olduklarını belirtmiş iseler de, katılanın özellikle soruşturma aşamasındaki oluşa uygun beyanları, aracının camının kırıldığına dair olay yeri inceleme raporu dikkate alındığında, sanığın üzerine yüklenen suçları işlediği sonucuna varılarak aşağıdaki şekilde cezalandırılmasına karar verilmiştir..."

24. Başvurucu, istinaf dilekçesinde özetle mahkûmiyet kararının katılanın beyanlarına ve Teşhis Tutanağı'na dayandığını, katılanın kendisine iftira attığını, aşamalarda alınan ifadeler arasında çelişki olduğunu, katılanın eylemlerinin hayatın olağan akışına aykırı olduğunu belirtmiş; istinaf dilekçesinin ekine boy ve kilosu ile yüz ve saç rengini gösterir bir doktor raporunu fotoğraflarıyla sunmuştur. Ayrıca Teşhis Tutanağı'nın mevzuata aykırı olarak alındığını, katılanın bulunduğu ikametgâhtan Sevimli Sokak 35 numaralı binanın dahi görülemeyeceğini ileri sürmüş, keşif yapılmamasını şikâyet etmiştir. Tanık beyanlarına itibar edilmemesi için dosyada aksi bir delilin olmadığını katılan tarafın hâkime baskı yaparak ara kararından dönülmesine neden olduğunu ileri sürmüştür.

25. Başvurucunun istinaf talebi İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 9. Ceza Dairesinin 14/10/2020 tarihli kararıyla esastan reddedilerek hüküm kesinleşmiştir. Gerekçede; ispat bakımından değerlendirmenin yerinde olduğu, eylemin doğru olarak nitelendirildiği, kanunda ön görülen suç tipine uyduğu ve cezaların kanuni bağlamda uygulandığı belirtilmiştir.

26. Başvurucu, nihai hükmü 16/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 13/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

27. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı 4/12/2004 tarihli ve 5271

sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 308/A maddesine göre kesinleşen karara itiraz etmiştir. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Daireleri Başkanlar Kurulu 25/12/2020 tarihinde itirazı reddetmiştir. Bu kapsamda gerekçenin ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Katılanın baştan itibaren tutarlı beyanları, canlı teşhis tutanağı, sanık ile katılan arasında daha önceye dayalı bir husumetin olmaması, katılanın sanığı sebepsiz yere suçlamasını ve olayla ilgisi olmayan kişiyi aynı gün gece arabasıyla takip edip teşhis etme gayretini gerektirir bir neden de olmadığından sanığın üzerine atılı eylemleri işlediği sabit olmakla;..."

28. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan inceleme ile katılanın 31/8/2021 tarihinde vefat ettiği anlaşılmıştır.

29. Komisyon; adil yargılanma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

30. Başvurucu, katılan beyanlarının dayanaktan yoksun olduğunu ve Teşhis Tutanağı'nın da kanuna aykırı olarak alındığını kanun yolu aşamasında gerekçeleriyle ileri sürmelerine rağmen hükmün gerekçe gösterilmeksizin kesinleştirildiğini belirtmiştir. Katılanın anlatımlarının çelişkili olduğunu, katılan beyanlarına karşın yargılama sırasında araştırma ve keşif yapılmadığını, tanıkların beyanlarına itibar edilmeme sebebinin de anlaşılamadığını ifade etmiştir. Olay yeri inceleme raporunda aracın camının kırıldığına dair bir tespit bulunmadığını, bu durumun dahi katılan beyanlarının olayla örtüşmediğini gösterdiğini iddia etmiştir. Hırsızlık ve mala zarar verme suçu kapsamında verilen ilk şikâyet dilekçesi ile kendisinin 188 cm olması ve diğer fiziksel özelikleri karşısında katılanın kendisine iftira attığını, meslektaşı tarafından polis memurlarının evine geleceğini telefonla kendisine söylemesi ve talebi üzerine Sevimli Sokak'taki dairesine gittiğini, katılanın da kendisini bu daireden çıkarken görmüş olabileceğini beyan etmiştir. Katılan ile başvurucunun yüzleştirilmesine dair ara kararından vazgeçilmesi sürecinin katılan vekilinin haksız yere HSK'ya dilekçe yazması sonrasına denk geldiğini, hâkimin baskı altında karar vermek zorunda kaldığını ileri sürmüştür. Ara kararından dönme gerekçesinin makul bir sebebe dayanmadığını ifade etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, adil yargılanma hakkı kapsamında Anayasa Mahkemesinin daha önce verdiği ilkesel kararlar hatırlatılarak Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü şartlarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

31. Başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

32. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

33. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen iddialara ilişkin birçok başvuruda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerin Anayasa

Mahkemesi tarafından incelendiği, başvuruculara delillerini sunma ve inceletme noktasında mahkemelerce uygun imkânların tanınması gerektiği, tarafların dinlenilmemesi ve taraflara delillere karşı çıkma imkânı verilmemesinin yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hâle gelmesine neden olabileceği vurgulanarak ilgili Anayasa kurallarının yorumlandığı anlaşılmaktadır (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, §§ 32-37; Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, §§ 42-48; Ramazan Tosun, B. No: 2012/998, 7/11/2013, §§ 34-42; Yüksel Hançer, B. No: 2013/2116, 23/1/2014, §§ 18,19; Muharrem Keserci, B. No: 2012/575, 8/5/2014, §§ 43-55; Ahmet Teyit Keşli, B. No: 2013/2237, 18/9/2014, §§ 55-65; Abdulselam Tunç, B. No: 2013/6986, 5/11/2014, §§ 56-66; Gürhan Nerse, B. No: 2013/5957, 30/12/2014, §§ 33-40; Aziz Ağırlı, B. No: 2013/1377, 25/3/2015, §§ 32-43; Düzgit Yalova Gemi İnşa Sanayi A.Ş., B. No: 2013/8756, 15/4/2015, §§ 37-48; Targan Tolga Yungul, B. No: 2013/1386, 16/4/2015, §§ 23-31; Durmaz Oto. Petrol Ürünleri İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2013/1020, 7/5/2015, §§ 22-35; Fahri Gösteriş, B. No: 2013/1297, 13/4/2016, §§ 27-37; Zekayi Çelebi, B. No: 2014/5633, 18/5/2016, §§ 25-30; Özgür Murat Engin, B. No: 2014/7806, 21/9/2016, §§ 38-44; Laleş Çeliker, B. No: 2013/8413, 21/9/2016, §§ 24-31; Cezair Akgül, B. No:2014/10634, 26/10/2016, §§ 27-31; Gökay Dayan, B. No: 2014/12206, 21/9/2017, § 21; Ruhşen Mahmutoğlu, B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 56).

34. Somut olayda başvurucu, katılana ait aracın sağ ön camını kırdığı gerekçesiyle hırsızlık suçuna teşebbüs ve mala zarar verme suçlarından mahkûm edilmiştir. Gerekçeli kararda katılanın soruşturma aşamasındaki beyanları ve olay yeri inceleme raporu dikkate alınmıştır. Bu kapsamda olayın oluş şekli, katılanın polis merkezindeki birinci ve ikinci ifadelerine (bkz. §§ 2, 5) göre temellendirilmiştir. Ayrıca katılanın başvurucuyu teşhis ettiğine de değinilmiştir.

35. Mahkemece bu tespitte bulunulurken başvurucu; tanımadığı müştekinin aracına hiçbir şekilde müdahalede bulunmadığını, olay saatinde evinde arkadaşlarıyla olduğunu beyan etmiş ve öğretmen arkadaşının yanına gitme sebebini de açıklayarak savunma yapmıştır. Bu kapsamda başvurucu, katılanın kendisini ilk defa arkadaşının evinden çıkarken gördüğünü ve kendisine iftira attığını düşünmektedir.

36. Öncelikle ifade edilmelidir ki soruşturma aşamasında başvurucunun sürece dâhil edilmesi müştekinin ikinci ifadesi üzerine başlamış ve teşhis işlemi nedeniyle başvurucu şüpheli hâle gelmiştir. Yargılama sırasında başvurucunun savunmasından sonra müşteki hakkında zorla getirme kararları verilmesine karşın ikametgâhında bulunamaması nedeniyle duruşmaları ertelenmiştir. Süreçte başvurucu, duruşmaları müdafii aracılığıyla takip etmiştir. Diğer taraftan müştekinin ifadesinden sonra bu sefer teşhis işleminin yapılabilmesi için yine duruşmaların ertelendiği sabittir. Mahkeme teşhisten vazgeçme sebebini tüm uğraşıya rağmen katılanın yargılamaya katılmamasına dayandırmıştır. Yargılama sırasında son sözü sorulan başvurucu, katılanın soruşturma aşamasındaki ilk ifadesini ve verdiği eşkâl bilgilerini hatırlatarak söz konusu suçla bir ilgisi olmadığını tekrar dile getirmiştir. Başvurucu müdafii de tanık beyanlarına vurgu yapmıştır.

37. Katılanın ilk ifadesine göre saat 03.30 sıralarında şüphelinin Sefaret Sokak'tan Sevimli Sokak'a gittiği, aynı sokakta bulunan 35 numaralı binanın en alt katındaki daireye girdiği ve bu durumu ikametgâhından gördüğüne dair beyanda bulunduğu açıktır. İkinci ifadeyle de ilk ifade teyit edilmiştir. Söz konusu yerde ikamet eden tanık ise o saat itibarıyla evine kimsenin gelmediğini belirtmiştir. Bu konuda başvurucu, istinaf dilekçesinde, katılanın bulunduğu ikametgâhtan Sevimli Sokak 35 numaralı binanın dahi görülemeyeceğini ileri sürmüş ve keşif yapılmamasını şikâyet etmiştir. Somut olayda katılanın beyanlarına üstünlük

tanınarak mahkûmiyet kararı verilmesi karşısında öncelikle başvurucunun keşif yapılmamasına yönelik itirazlarının dikkate alınması, bu iddia ve itiraza da yeterli ölçüde şans tanındığının ortaya konulması gerekmektedir. İstinaf kararında ise söz konusu hususa yönelik ayrıca bir gerekçe gösterilmemiş ve ispat bakımından değerlendirmenin yerinde olduğu sonucuna varılmakla yetinilmiştir.

38. Başvurucu, istinaf aşamasında fiziksel özelliklerini gösterir bir doktor raporunu, fotoğraflarını dosyaya sunmuş, yargılama sırasında da fiziksel özelliklerini dile getirmiştir. Ancak kovuşturma evresinde bu husus katılan tarafından sadece sima ile açıklanmış, bununla birlikte polis merkezindeki ifadelerinin daha doğru olduğu da belirtilmiştir. Kararda, başvurucunun bu konuda çelişkiler olduğuna dair iddiaları hakkında bir belirleme yapılmamış ve katılanın ifadelerinin olayın meydana geliş şekline uygun olduğu kabulü ile yetinilmiştir. Yargılamanın bütününe bakıldığında bir açıklama yapılmamış olması, delillere etkili bir şekilde karşı çıkılmasına fırsat verilmemesi anlamına gelmektedir.

39. Diğer taraftan katılan, soruşturma esnasında otomobilinin camının kırılması üzerine uyandığını beyan etmiştir. Kararda da otomobilin sağ ön camının kırıldığı kabul edilmiştir. Bu hususlar tanık beyanlarına itibar edilmeme nedenlerini teşkil etmektedir. Bununla birlikte olay yeri inceleme raporunda aracın sağ ön camının çatladığı bilgisinin bulunması ve katılanın kovuşturma aşamasındaki ifadeleri (bkz. § 16) dikkate alındığında istikrarlı tanık beyanlarına itibar edilmeme nedenleri gerekçeli karardan anlaşılamamıştır. Başka bir deyişle tanık beyanlarına itibar edilmeme sebebi yeterli bir gerekçeyle izah edilememiştir.

40. Buna göre başvurucunun katılanın beyanlarını çürütmeye yönelik sonuca etkili iddiaları, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine uygun şekilde karşılanmamıştır. Kanun yolu incelemeleri sırasında da bu eksiklikler telafi edilmemiştir. Sonuç olarak yargılama süreci bir bütün olarak ele alındığında başvurucunun usule ilişkin imkânlar konusunda oldukça dezavantajlı ve zayıf bir duruma düşürüldüğü kanaatine varılmıştır.

41. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

42. Başvurucu, Mahkemenin hırsızlık suçuna teşebbüs ettiğine dair kabulünün bariz takdir hatası içerdiğini ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verildiğinden adil yargılanma hakkının diğer güvencelerine ilişkin şikâyetler hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

43. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

44. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3), B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddiaları yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 6. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2016/125, K. 2019/382) GÖNDERİLMESİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SALİHE AYDENİZ

B. No: 2020/38250 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38250

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SALİHE AYDENİZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/38250)

Karar Tarihi:16/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucu : Salihe AYDENİZ

Vekili : Av. Erhan ÜRKÜT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında kolluk görevlilerinin orantısız güç kullanımına maruz kalındığından bahisle suç duyurusunda bulunulması üzerine soruşturma izni verilmemesine ilişkin işleme karşı yapılan itirazın süre yönünden reddedilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Diyarbakır Valiliği (Valilik) daha önce kalabalık gruplara yönelik gerçekleştirilen terör saldırılarını gerekçe gösterdiği 30/9/2019 tarihli kararıyla on beş gün süreyle Diyarbakır'da toplantı ve gösteri yürüyüşlerini yasaklamıştır.

3. Başvurucu 12/10/2019 tarihinde Diyarbakır'da belediye başkanlıklarına kayyım atanmasını protesto etmek amacıyla oturma eylemine katılmak istemiştir.

4. Kolluk görevlileri söz konusu oturma eyleminin gerçekleştirilmemesine yönelik Valilik kararını başvurucu ile başvurucunun mensup olduğu siyasi parti üyelerine tebliğ etmiş ve dağılmalarını istemiştir.

5. Kolluk görevlileri ile başvurucu arasında yaşanan arbede neticesinde tutulan tutanaklara göre iki kolluk görevlisi yaralanmış, başvurucu da yaralandığını belirterek aynı gün genel adli muayene raporu almıştır.

6. Başvurucu 15/10/2019 tarihinde kendisini yaraladıklarını, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını kullanmasını engelledikleri gerekçesiyle kasten yaralama ve görevi kötüye kullanma suçlarına yönelik olarak ilgili kamu görevlileri hakkında Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) suç duyurusunda bulunmuştur.

7. Başsavcılık, Emniyet Müdür Yardımcısı M.N.nin başvurucuyu yaraladığına ilişkin iddia nedeniyle görevi kötüye kullanma suçu kapsamında soruşturma izni verilip verilmeyeceğinin belirlenmesi için ön inceleme raporu hazırlanması amacıyla dosyayı Valiliğe göndermiştir.

8. Valilik, suç duyurusunda belirtilen hususlar kapsamında görevini kötüye kullanan herhangi bir kamu görevlisinin tespit edilemediğini belirterek dosyanın işlemden kaldırılmasına karar vermiştir. Karar 15/1/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

9. Valilik kararına karşı başvurucu 27/1/2020 tarihinde Gaziantep Bölge İdare Mahkemesine (Mahkeme) itirazda bulunmuştur.

10. Mahkeme, itiraza konu işlemin başvurucuya 15/1/2020 tarihinde tebliğ edildiğini, ilgili mevzuatta itiraz süresinin on gün olarak belirlendiğini, başvurucunun en geç 25/1/2020 tarihinde itiraz etmesi gerekirken 27/1/2020 tarihinde itiraz ettiğini belirterek süre aşımı yönünden itirazın incelenmesine olanak bulunmadığına oyçokluğuyla karar vermiştir. Karara katılmayan Mahkeme üyesi; itiraza konu işlemde başvuru yolu ve süresinin gösterilmediğini, hak arama hürriyeti ile yerleşik yargı kararları uyarınca genel dava açma süresine tabi olmayan durumların ilgililere bildirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

11. Mahkeme kararı başvurucuya 7/12/2020 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 15/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Bireysel başvuruda bulunulmasından sonra Başsavcılık 8/1/2021 tarihinde soruşturma izni verilmemesi sebebiyle dosyanın işlemden kaldırılmasına karar vermiştir. Kararda kararın tebliğinden itibaren 15 gün içinde sulh ceza hâkimliğine itiraz edilebileceği belirtilmiştir. Söz konusu karar 21/3/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu karara itiraz etmemiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu; kendisine karşı orantısız güç kullanıldığını, güç kullanan kamu görevlileri hakkında soruşturma yürütülmediğini, kamu görevlileri hakkında soruşturma izni verilmemesine yönelik karara yapılan itirazın süre yönünden reddedildiğini belirterek kötü muamele yasağının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Başvuru kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

15. Dosyanın işlemden kaldırılmasına ilişkin Valilik kararında bu karara karşı hangi makama ne kadar süre içinde başvuru yapılabileceğine ilişkin bilginin bulunmaması (bkz. § 10) nedeniyle Mahkemece süre aşımı nedeniyle itirazın incelenmesine olanak bulunmadığına karar verilmesi, başvuru yollarının tüketilmesi noktasında bir eksiklik olarak görülmemiştir.

Ayrıca başvurucu, Valilikçe verilen dosyanın işlemden kaldırılmasına ilişkin karara itiraz ettiği için bireysel başvuru yapıldıktan sonra Başsavcılıkça verilen aynı mahiyetteki karara itiraz edilmemesi de bir noksanlık olarak değerlendirilmemiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa Mahkemesinin kural olarak şikâyete konu eylemin soruşturma makamlarınca hukuki nitelendirilmesine müdahale etmesi düşünülemez ise de söz konusu nitelendirme nedeniyle kötü muamele şikâyetlerinin araştırılmaması Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı bakımından sorun oluşturur (Bülent Gök, B. No: 2016/15227, 20/10/2021, § 51).

18. Kolluk görevlilerinin güç kullanımından kaynaklanan kötü muamele şikâyetlerinin aslında 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunu'nun 2. maddesinin son fıkrası kapsamında kalması nedeniyle 2/1/2003 tarihinden itibaren izne tabi olmayıp resen soruşturulması gerektiği Anayasa Mahkemesinin Erdal Sarıkaya ([GK], B. No: 2017/37237, 17/3/2021, § 126) kararında değerlendirilmiştir. Bu itibarla somut olayda kolluk görevlilerinin orantısız güç kullanımı sonucu yaralandığını iddia eden başvurucunun şikâyetlerinin Başsavcılıkça hatalı olarak görevi kötüye kullanma şeklinde nitelendirilerek gerekmediği hâlde soruşturma izni prosedürü işletildiği, dolayısıyla kolluk görevlileri hakkında ceza soruşturması yapılmadığı görülmüştür (aynı yöndeki değerlendirme için bkz. Bülent Gök, § 52).

19. Neticede kolluk görevlilerince gerçekleştirildiği iddia edilen yaralama eylemiyle ilgili olarak soruşturma makamlarınca resen ve derhâl hareket etme yükümlülüğüne aykırı davranılarak maddi gerçeğin araştırılması bakımından gereken özenin gösterilmediği anlaşılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

21. Yukarıda belirtilenler doğrultusunda soruşturma yapılmaması nedeniyle başvurucunun şikâyetine konu ettiği güç kullanımının gerçekleşme koşulları konusunda yeterli veri bulunmadığı nazara alındığında bu aşamada olguların gerçekliği konusunda kanaat oluşmadığından kötü muamele yasağının maddi boyutu itibarıyla bir inceleme yapılmasına olanak bulunmadığı değerlendirilmiştir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden soruşturma yapılması ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği soruşturma mercilerince yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Usul boyutunun ihlali nedeniyle başvurucuya talebi dikkate alınarak net 100.000 TL

manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2019/58802) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FIRAT BULUT

B. No: 2020/39653 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/39653

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FIRAT BULUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/39653)

Karar Tarihi: 16/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Fırat BULUT

Vekili : Av. Mahmut VEFA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari işlemin iptaline yönelik yargı kararının uygulanmaması nedeniyle kararın icrası hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvurudan Önceki Süreç

2. Başvurucunun babası olan F.B. 1994 yılında Diyarbakır ili, Lice ilçesi, Kaniya Sipi mevkiinde güvenlik kuvvetlerince gözaltına alınmış olup bu tarihten sonra kendisinden haber alınamamıştır. Başvurucunun ailesine bu olay sebebiyle 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamına giren maddi zararlarının karşılanması amacıyla 23/6/2016 tarihli Diyarbakır Valiliği Zarar Tespit Komisyonu kararı ile 32.640,65-TL tazminat ödenmiştir. Bu karar çerçevesinde hazırlanan sulhname başvurucu ve ailesi tarafından imzalanmıştır.

3. Başvurucu daha sonra Diyarbakır Valiliğinden, babasının vefatı nedeniyle 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun ek 1. maddesi uyarınca istihdam talebinde bulunmuştur. Yapılan başvuru Diyarbakır Valiliği Aile ve Sosyal Politikalar İl

Müdürlüğü tarafından yapılan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması bilgileri gerekçe gösterilerek 27/6/2018 tarihli işlemle reddedilmiştir.

4. Başvurucu hiçbir terör örgütü ile ilgisinin bulunmadığını ve hakkında herhangi bir adli soruşturma da olmadığını belirterek Valilik işleminin iptali talebiyle dava açmıştır. Diyarbakır 3. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) görülen davada 15/3/2019 tarihli kararla işlemin iptaline hükmedilmiştir. Kararın gerekçesinde, yapılan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasında devletin güvenliğini tehlikeye düşürebilecek yasa dışı ideolojik bir görüşü benimsediği veya kurumun güvenliğini ihlal edebilecek tutum ve davranışlar içerisinde bulunduğunu ortaya koyan hukuken kabul edilebilir somut bir tespite yer verilmediği belirtilmiştir. Buna göre başvurucu hakkında sadece istihbari mahiyette bilgilerin gönderildiği, bu bilgilerin somut delillerce desteklenmediği sürece adli veya idari işlemlere dayanak teşkil etmeyeceği vurgulanmış ve başvurucunun 3713 sayılı Kanun'un ek 1. maddesi uyarınca istihdam talebinin reddine yönelik tesis edilen dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

5. Karara karşı Diyarbakır Valiliğince yapılan istinaf talebi Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesinin 30/6/2021 tarihli kararıyla reddedilmiş ve karar kesinleşmiştir.

B. Bireysel Başvuru Süreci

6. İdare Mahkemesinin anılan kararı üzerine başvurucu 3713 sayılı Kanun'un ek 1. maddesi kapsamında Devlet Personel Başkanlığınca 19/9/2019 tarihinde yapılan atama kurası sonuçlarına göre Diyarbakır Adliyesine memur olarak yerleştirilmiştir. Ancak başvurucunun atanması, Adalet Bakanlığı Memur Sınav, Atama ve Nakil Yönetmeliği'nin "Özel Şartlar" başlıklı 6. maddesinde öngörülen arşiv araştırması olumlu olmak şartını taşımadığı gerekçesiyle Adalet Bakanlığı (İdare) Personel Genel Müdürlüğünün 19/12/2019 tarihli işlemiyle uygun görülmemiştir.

7. Başvurucu, İdare işleminin iptali ve dava konusu işlem nedeniyle mahrum kaldığı özlük ve parasal haklarının yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesi talebiyle 22/1/2020 tarihinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde, hakkında açılan herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma bulunmadığını belirtmiştir. Ayrıca adli sicil kaydının bulunmadığını da eklemiştir. Güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak sonuçlanmasına yol açacak herhangi bir durum olmamasına rağmen haksız ve hukuka aykırı bir şekilde atamasının gerçekleştirilmemesinden yakınmıştır.

8. Ankara 9. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 11/11/2020 tarihli kararıyla dava konusu işlemin iptaline, işlem nedeniyle mahrum kalınan parasal hakların ödenmesine yönelik talep hakkında ise karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir. Kararda, dava konusu işlemin 26/10/1994 tarihli ve 4045 sayılı Güvenlik Soruşturması, Bazı Nedenlerle Görevlerine Son Verilen Kamu Personeli ile Kamu Görevine Alınmayanların Haklarının Geri Verilmesine İlişkin Kanun hükmüne dayanılarak tesis edildiği belirtilerek Anayasa Mahkemesinin 19/2/2020 tarihli ve E.2018/163, K.2020/13 sayılı kararı ile anılan düzenlemenin iptal edilmesi nedeniyle bu düzenlemeye dayanılarak tesis edilen işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı belirtilmiştir. Mahkeme ayrıca, dava konusu işlemin iptali ile başvurucunun doğrudan atanması sonucunun doğmayacağını, başvurucunun durumunun davalı idarece makul bir süre içinde yeniden değerlendirmeye tabi tutulabileceğini ve bu değerlendirmenin sonucunda başvurucunun uyuşmazlığa konu kamu görevine atanıp atanamayacağına ilişkin yeniden bir işlem tesis edilebileceğini belirterek dava konusu işlem nedeniyle mahrum

kalınan parasal hakların yasal faiziyle birlikte ödenmesine yönelik talep hakkında bu aşamada karar verilmesine imkân bulunmadığının altını çizmiştir.

9. Karara karşı İdare tarafından yapılan istinaf talebi Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesinin 8/9/2021 tarihli kararıyla reddedilmiş ve karar kesinleşmiştir.

10. İdare, anılan Mahkeme kararı üzerine 4/12/2020 tarihli işlemle, kararın uygulanması için Atama İşlemleri Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanun Teklifinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde yasalaşmasına kadar bekleneceğini belirtmiştir.

11. İdarenin belirtilen kararının başvurucuya 8/12/2020 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine başvurucu yargı kararlarının uygulanmadığı iddiasıyla 16/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

C. Bireysel Başvurudan Sonraki Süreç

13. 7/4/2021 tarihli ve 7315 sayılı Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanunu 17/4/2021 tarihli ve 31457 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve 26/10/1994 tarihli ve 4045 sayılı Güvenlik Soruşturması, Bazı Nedenlerle Görevlerine Son Verilen Kamu Personeli ile Kamu Görevine Alınmayanların Haklarının Geri Verilmesine ve 1402 Numaralı Sıkıyönetim Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'u yürürlükten kaldırmıştır. 7315 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren kişilerin güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması bu Kanun kapsamında yapılmaktadır.

14. Mahkeme kararı gereğince İdare tarafından başvurucunun durumu 7315 sayılı Kanun'a göre yeniden değerlendirilmiş ve 21/12/2021 tarihli işlemle güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucunun olumsuz olması nedeniyle atanması uygun görülmemiştir.

15. Başvurucunun, yeniden yapılan değerlendirme üzerine tesis edilen bu işlemin iptali talebiyle açtığı dava Ankara 15. İdare Mahkemesince 20/4/2022 tarihli kararla reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde, 7315 sayılı Kanun kapsamında yapılan inceleme ile başvurucunun PKK/KCK terör örgütü adına kırsal alanda silahlı faaliyet yürüten örgüt mensuplarına bağlı olarak kurye/işbirlikçilik faaliyetinde bulunduğunun tespit edildiğinin altı çizilmiştir. Ayrıca İdarenin kişinin "Görevin gerektirdiği niteliklerle ilgili kolluk kuvvetleri ve istihbarat ünitelerindeki olgusal verilerinin" ve "Terör örgütleri veya suç işlemek amacıyla kurulan örgütlerle eylem birliği, irtibat ve iltisak içinde olup olmadığının" değerlendirilmesinde takdir yetkisinin bulunduğu vurgulanmıştır. Gerekçede son olarak, başvurucu ve ailesi hakkındaki bilgiler gözönüne alındığında PKK/KCK terör örgütüyle irtibat veya iltisakının bulunduğu belirtilerek dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

16. Başvurucu tarafından karara karşı yapılan istinaf talebi, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesinin 19/10/2022 tarihli kararıyla reddedilmiş ve karar kesinleşmiştir. Kesinleşmiş bu karara karşı başvurucu tarafından Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulmamıştır.

II. DEĞERLENDİRME

17. Başvurucu; lehine olan yargı kararının idare tarafından uygulanmadığını, hukuk devletinde yargı kararlarının uygulandığında anlam kazanacağını, bu nedenle yargı

kararının icra edilmemesi sonucu haklarının ve çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

18. Anayasa Mahkemesi olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun yukarıda yer verilen şikâyetlerinin niteliği gözetildiğinde ihlal iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki kararın icrası hakkı yönünden incelenmiştir.

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını temellendiremediği, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

20. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında; herkesin yargı organlarına davacı veya davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan adil yargılanma hakkı, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa'nın yasama ve yürütme organları ile idarenin mahkeme kararlarına uyma zorunluluğunu ve mahkeme kararlarının değiştirilemeyeceği ile uygulanmasının geciktirilemeyeceğini ifade eden 138. maddesinin de adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Arman Mazman, B. No: 2013/1752, 26/6/2014, § 57).

21. Anayasa'nın 36. maddesinde ifade edilen hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, sadece yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunmada bulunma hakkını değil yargılama sonunda hakkı olanı elde etmeyi de kapsayan bir haktır (AYM, E.2009/27, K.2010/9, 14/1/2010).

22. Kararın icrası hakkı; mahkemeye erişim hakkı ve karar hakkı ile birlikte adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan mahkeme hakkının bir unsurunu oluşturmaktadır. (Filiz Fırat, B. No: 2014/10305, 5/12/2017, § 29). Mahkeme kararlarının uygulanması yargılamanın dışında olmakla birlikte onu tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Karar uygulanmazsa yargılamanın da bir anlamı olmayacaktır. Bu nedenle yargı kararlarının uygulanması mahkeme hakkı kapsamında değerlendirilmektedir. Buna göre yargılama sonucunda mahkemenin bir karar vermiş olması yeterli değildir, ayrıca bu kararın etkili bir şekilde uygulanması da gerekir. Hukuk sisteminde, nihai mahkeme kararlarını taraflardan birinin aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hâle getiren düzenlemeler bulunması veya mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi hâllerinde mahkeme hakkı da anlamını yitirecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için Ahmet Yıldırım, B. No: 2012/144, 2/10/2013, § 28).

23. Kural olarak mahkeme kararlarının uygulanması, ilam zamanaşımı dolmadığı sürece her zaman talep edilebilir. Bu yöndeki bir talebe rağmen mahkeme kararı uygulanmamışsa olumsuz kamu gücü işleminden kaynaklanan bir süregelen ihlalden söz edilebilir. Bu durumda başvurucu, mahkeme kararının uygulanması talebini müteakiben makul bir süre bekledikten sonra Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilir. Başvurucunun talebinden vazgeçtiği ya da takipsiz bıraktığı anlaşılmadıkça bu tür başvuruların süresinde

yapıldığını kabul etmek gerekir (Ahmet Yıldırım, § 29).

24. Somut başvuruda başvurucunun iptal kararı sonrası talebinin reddedildiğini öğrenmesinin ardından yaptığı bireysel başvurunun süresinde olduğu kabul edilmiştir.

25. Olayda, ilk Mahkeme hükmü üzerine karar uygulanmış ve başvurucu Adalet Bakanlığına memur kadrosuyla yerleştirilmiş ancak daha sonra kurum tarafından özel şartlar kapsamında yeniden güvenlik soruşturması yapılmış ve olumsuz sonuçlanması üzerine yeniden dava açılmıştır.

26. Kararın icrası hakkının ihlal edildiği iddiasına konu edilen hükmün uygulanıp uygulanmadığının anlaşılabilmesi için hükmün içeriğinin saptanması gerekir. Bu bağlamda hükmün gerekçesinde yer alan hukuki değerlendirmenin belirleyici olacağı izahtan varestedir. Somut olayda uygulanmadığı ileri sürülen Mahkemenin 11/11/2020 tarihli iptal kararının gerekçesinde öz olarak dava konusu işlemin dayanağı yasa kuralının Anayasa Mahkemesince iptal edilmesi nedeniyle dava konusu işlemin iptali yönünde verilen kararın davacının hiçbir işleme gerek olmadan doğrudan kamu görevine atanması sonucunu doğurmayacağı, yeterli güvenceleri sağlayacak yeni bir yasal düzenleme yapılması durumuna göre davacının durumunun davalı idarece makul bir süre içinde yeniden değerlendirmeye tabi tutularak, bu değerlendirmenin sonucunda davacının uyuşmazlığa konu kamu görevine atanıp atanamayacağına ilişkin yeniden bir işlem tesis edileceği ifade edilmektedir. Başka bir ifadeyle anılan iptal kararı, Anayasa Mahkemesi kararı ile Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edilen 4045 sayılı Kanun'un 1. maddesinin 2. fıkrasına dayanılarak tesis edilen dava konusu işlemin hukuka aykırılığını tespit etmektedir. Bununla birlikte iptal kararı güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlandırılmasına neden olan olguya dair bir irdeleme, esasa dair bir değerlendirme içermemektedir.

27. Bu hâle göre idari işlemi, tesis edilmesine ilişkin usuli süreç yönünden hukuka aykırı bularak iptal eden hükmün idareye ilk tesis edildiği andan itibaren işlemin hukuki varlığını ortadan kaldırmak yönünde bir yükümlülük yüklediği açık ise de idarenin yargı kararında belirtilen usule ilişkin eksiklikleri gidererek aynı içerikte yeni bir işlem tesis etmesi mümkündür. Nitekim somut vakada idarenin, iptal kararına istinaden yeni bir Değerlendirme Komisyonu teşkil ederek 21/12/2021 tarihinde; başvurucunun güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlandığına yönelik, yargı denetimine açık yeni bir idari işlem tesis ettiği dosya içeriğinden anlaşılmaktadır.

28. Somut olayda başvurucunun, hakkındaki ilk iptal kararına konu güvenlik soruşturmasının dayanağı olan Kanun hükmünün Anayasa Mahkemesince iptal edildiğinden atanma süreci kapsamında yeni Kanun kapsamındaki kriterlere göre yeniden değerlendirmeye tabi tutulduğu ve bu kapsamda bir sonuca ulaşıldığı görülmüştür.

29. Bu itibarla Mahkeme tarafından verilen iptal kararının uygulanmadığından söz edilemeyeceğinden kararın icrası hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu sonucuna varılmıştır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin

iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SELVİYE CANSEVEN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/9400 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/9400

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SELVİYE CANSEVEN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/9400)

Karar Tarihi: 16/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Selviye CANSEVEN ve diğerleri (bkz.Ekli listenin (C) sütunu)

Vekili : Av. Seval EYYÜPOĞLU ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2021/9400 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve inceleme 2021/9400 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

A. Başvurucular Bekir Akbulut, Ayhan Erdoğan, Metin Toprak, Hatice Erdoğan, Nahit Ceviz, Nesrin Sertel, Nasuf Majdı, Recep Güçlü ve Ali Özdemir Yönünden

3. Başvurucular farklı tarihlerde verdikleri dilekçelerle bireysel başvurudan feragat

ettiklerini açıkça bildirmiştir.

4. Başvuru konusu olayda başvurucunun bireysel başvurusundan feragat ettiği ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilebilecek bir durumun söz konusu olmadığı anlaşıldığından 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince başvuru hakkında düşme kararı verilmesi gerekir.

5. Açıklanan gerekçelerle, Bekir Akbulut, Ayhan Erdoğan, Metin Toprak, Hatice Erdoğan, Nahit Ceviz, Nesrin Sertel, Nasuf Majdı, Recep Güçlü ve Ali Özdemir yönünden başvurunun kabul edilebilirlik şartları bakımından incelenmeksizin feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

B. Ekli listenin (C) sütununda Yer Alan Başvurucular Yönünden

6. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

7. Başvurucular ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için teorik düzeyde etkili bir yol olduğu tespit edilen dava yolu, yapılan kanuni düzenleme nedeniyle pratikte başarı sunma kapasitesini yitirmiştir. Kanuni düzenleme nedeniyle başvurucuların iddialarının esasına ilişkin bir inceleme yapılmamıştır. Bu itibarla başvurucuların iddialarının esasının değerlendirilmesi ancak yeniden yargılama ile mümkün olduğundan yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Başvurucular Bekir Akbulut, Ayhan Erdoğan, Metin Toprak, Hatice Erdoğan, Nahit Ceviz, Nesrin Sertel, Nasuf Majdı, Recep Güçlü ve Ali Özdemir yönünden başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

2. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde bırakılmasına,

C. Ekli listenin (C) sütununda belirtilen başvurucular yönünden mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

H. Ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretinin tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

İ. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUCAHİT KENDAL ARAZ VE ÖMER TUNÇER

B. No: 2021/50718 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/50718

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUCAHİT KENDAL ARAZ VE ÖMER TUNÇER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/50718)

Karar Tarihi: 16/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Nuri ÖZGÜR

Başvurucular : 1. Mucahit Kendal ARAZ

Vekili : Av. Bedri KURAN

: 2. Ömer TUNÇER

Vekili : Av. Emrullah ŞAM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddia ve savunmaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuru konusu olayın gerçekleştiği tarihte park hâlinde bulunan arızalı bir kamyonetin arka kısmında 16 havai fişek, poşetler içinde atıma hazır 13 molotofkokteyli, 2 penye maske bulunmuştur. Bunun üzerine Mersin Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) silahlı terör örgütüne silah sağlama, tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirmesi suçlarından soruşturma başlatmıştır. Soruşturma kapsamında anılan poşetlerin üzerinde yapılan kriminal incelemede başvuruculların parmak izine rastlanmıştır. Bunun üzerine Başsavcılık, başvuruculların ifadelerini almıştır. Başvurucular; poşetin üzerinde parmak izinin neden çıktığını bilmediğini, olayla bir ilgisinin bulunmadığını, PKK terör örgütü ile bir bağlantısı olmadığını savunmuştur.

3. Soruşturma sonucunda Başsavcılık, başvuruculaların anılan suçlardan cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiştir. Mersin 3. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianameyi kabul ederek yargılamaya başlamıştır.

4. Yargılama üç celsede bitirilmiştir. Birinci celsede müdafileri ile hazır bulunan başvuruculaların savunmaları alınmıştır. Başvurucular; soruşturma aşamasında verdiği ifade ile aynı doğrultuda poşetlerin üzerinde parmak izinin neden çıktığını bilmediğini ve suçlamaları kabul etmediğini beyan etmiştir. Bu celsede iddia makamı esas hakkındaki mütalaasını açıklamış, eylemlerinin bir bütün olarak terör örgütüne silah sağlama suçunu oluşturduğu kanaatiyle başvuruculaların anılan suçtan cezalandırılmalarını talep etmiştir. Mahkeme, savunmalarını hazırlamak üzere başvuruculara süre vererek duruşmayı ertelemiştir.

5. İkinci celsede başvuruculardan Mücahit Kendal Araz'ın müdafiinin mazereti nedeniyle yargılamaya ilişkin esaslı bir işlem yapılmadan duruşma ertelenmiştir. Yargılamanın üçüncü ve son celsesine katılan başvuruculaların müdafileri esas hakkındaki mütalaaya karşı savunmalarını yapmıştır. Duruşma sonucunda başvuruculaların terör örgütüne silah sağlama suçundan 12 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...ele geçirilen molotof kokteylleri ile diğer malzemelerin içine konulduğu pembe naylon poşet üzerinde sanık Ömer Tunçer'in sol el baş parmak izinin, Kitapsan ibareli naylon poşet üzerinde de sanık Mücahit Kendal Araz'ın sol el orta parmak izinin tespit edildiği, PKK/KCK terör örgütü güdümünde yayın yapan Fıratnews.com isimli internet sitesinde 09.07.2012 günü yayınlanan bildiride 'halk insiyatifi:özgürlük mitingine katılmak tarihsel bir görevdir' başlıklı haberin içeriğinde terörist başı [A.Ö.ya] özgürlük için eylem yapılması talimatı verildiği, yakalanan patlayıcı maddeler ile diğer maddelerin bu eylem çağrısı nedeni ile yapılacak eylemlerde kullanılmak üzere sanıkların da içeresinde olduğu kişiler tarafından hazırlanıp saklandığı, sanıkların bu şekilde üzerine atılı silahlı terör örgütlerine silah sağlama suçunu işledikleri anlaşılmıştır.

Sanıklar savunmalarında suçlamayı kabul etmemiş iseler de, yukarıda da açıklandığı üzere ele geçirilen molotof kokteylleri ile diğer malzemelerin içine konulduğu pembe naylon poşet ile Kitapsan ibareli naylon poşet üzerinde sanıklar Ömer Tunçer ve Mücahit Kendal Araz'ın parmak izleri tespit edilmiştir. Söz konusu patlayıcılar ve diğer materyaller ile ilgili olarak haklarında kamu davası açılıp mahkumiyetine karar verilen [İ.A.] sanık Mücahit Kendal'in akrabasıdır. İkametleri de müşterek değildir. Bu nedenle patlayıcı maddelerin ve diğer eşyaların hazırlanmasına birlikte katıldıkları değerlendirilmiştir. Sanık Ömer Tunçer['in] ise diğer sanıklar ile bir akrabalığı yoktur. Ancak aynı yerde bulunan poşetler üzerinde parmak izleri tespit edilmiştir. Bunun tesadüfle izahı mümkün değildir. Öte yandan sanık Ömer Tunçer'in patlayıcıların yakalandığı gün Adana'da çalışmakta olduğu belirtilmiş ise de, patlayıcıların yakalandığı yere ne zaman konulduğu belli değildir. Önceden oraya saklanması mümkündür. Kaldı ki Adana-Mersin arası mesafe dikkate alındığında günübirlik gelip gidilmesi kolay bir mesafedir. Bu yakınlıktan dolayı Mersin'de oturup da Adana'da çalışan ve günübirlik gelip giden pek çok insan vardır. Bu nedenle suçtan kurtulmaya yönelik savunmalara itibar edilmemiştir.

... sanıkların 13 adet molotof kokteyli, 16'lı havai fişek ve diğer malzemeleri PKK-KCK terör örgütünün muzahir kitlelerinin sokak gösterilerinde kullanılmak üzere depolanarak dağıtıma hazırlandığı, PKK/KCK terör örgütü güdümünde yayın yapan Fıratnews.com isimli

internet sitesinin 09.07.2012 tarihli 'Halk inisiyatifi: özgürlük mitingine katılmak tarihsel bir görevdir' başlıklı 'Kürdistan Halk İnisiyatifi, 14 Temmuz'da Diyarbakır'da yapılacak olan Önderliğe Özgürlük İçin Demokratik Direniş' mitingine katılım çağrısında bulunarak, 'Özgürlük mitingine katılmak tarihsel bir görev ve sorumluluktur' dedi. ...ibarelerin yer aldığı haberin devamında, '...Önder Apo'nun Özgürlüğü sağlanıncaya, sömürgeci faşist sistemin Kürdistan topraklarında defedilinceye kadar kesintisiz bir direniş içerisinde olacağız.' şeklinde örgüt tabanına ve müzahir kitlesine halen İmralı Cezaevinde hükümlü bulunan örgüt liderinin özgürlüğüne kavuşuncaya kadar yurt genelinde Serhildan (Başkaldırı) türü eylemlerin arttırılarak devam ettirilmesi yönünde eylem çağrılarında bulunduğu, sanıkların bu çağrılar doğrultusunda eylemlerde kullanılmak üzere 13 tane molotof kokteylini ve diğer malzemeleri depoladığı vicdani kanısına varılarak TCK.nın 315.maddesi gereğince cezalandırılmalarına karar vermek gerekmiştir."

6. Başvurucular, diğer nedenlerle birlikte somut delil bulunmadığı hâlde gerekçesi açıklanmaksızın mahkûmiyet kararı verildiği gerekçesiyle temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay "usul ve kanuna uygun bulunan" kararın onanmasına karar vermiş, mahkûmiyet kararı 26/5/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

7. Başvurucu Ömer Tunçer'in başvurusunda hakkaniyete uygun yargılanma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyet ile başvurucu Mücahit Kendal Araz'ın başvurusunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu Mücahit Kendal Araz'ın 2021/53087 numaralı başvurusunun konu yönünden irtibat nedeniyle 2022/50718 numaralı başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu Ömer Tunçer; suça konu eşyanın içinde olduğu poşetin üzerinde bulunan parmak izi dışında dosyada bir delil bulunmadığını, lehine deliller toplanmadan yalnızca parmak izi deliline dayanılarak mahkûmiyet kararı verildiğini, savunmalarında ileri sürdüğü hususların neden reddedildiğinin kararda açıklanmadığını, bu suretle masumiyet karinesinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu Mücahit Kendal Araz; yalnızca suça konu eşyanın içinde bulunduğu poşetin üzerinde parmak izinin bulunması nedeniyle subjektif değerlendirme ile mahkûmiyetine karar verildiğini, bu suretle masumiyet karinesi ile gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık); Mahkemenin dava konusu maddi olay ve olguları, delilleri, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu ve kullandığı takdir yetkisinin nedenlerini gerekçelendirdiğini belirtmiştir. Bakanlık, ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının öncelikle değerlendirilmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Ayrıca Bakanlık; savunmanın yargılama aşamasının tamamında lehine olan hususları ileri sürebildiği, aleyhe delillere karşı çıkabildiği ve yargılamaya konu olaya ilişkin subjektif görüşünü mahkemeye sunabildiği görüşünü paylaşmış; gerekçeli kararda Mahkemenin itiraz edilen delillere neden itibar edildiğini ayrıntılı olarak gerekçelendirdiğini vurgulamıştır.

11. Başvuruculara şikâyetleri adil yargılanma hakkı güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, Anayasa'nın 141. maddesi de dikkate alındığında kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Tarafların uyuşmazlığın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının mahkemesince ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanması gerekir. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan iddia ve itirazların bu defa kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açar (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Mehmet Yavuz, B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata, B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri, B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnş. Tur. Ltd. Şti., B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

13. Somut başvuruya konu olayda, bir internet sitesinde yayımlanan bildiride PKK/KCK terör örgütünün faaliyetleri kapsamında eylem çağrısında bulunulmasından iki gün sonra park hâlinde bulunan bir kamyonetin arka kısmında molotofkokteylleri ve havai fişekler bulunması üzerine soruşturma başlatılmıştır. Molotofkokteylleri ve havai fişeklerin içinde bulunduğu poşet üzerinde yapılan kriminal incelemede başvuruculların parmak izlerine rastlanması nedeniyle yürütülen soruşturma sonucunda başvurucular hakkında silahlı terör örgütüne silah sağlama ve tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirmesi suçlarından kamu davası açılmıştır. Yargılama sonucunda Mahkeme; suça konu eşyanın içinde bulunduğu poşetlerde başvuruculların parmak izlerinin bulunmasının tesadüfi olamayacağı, bu nedenle aynı konuya ilişkin başka davada yargılanan sanıklar ile başvuruculların örgüt adına yapılacak eylemlerde kullanılmak üzere patlayıcı maddeleri hazırladıkları ve silahlı terör örgütüne silah sağlama suçunu işledikleri sonucuna ulaşmıştır. Böylelikle Mahkeme davanın sonucuna etkili olabilecek tüm iddia ve savunmaları tartışarak hükme ulaşılması için yeterli gerekçeyi kararında göstermiştir. Mahkeme, bu gerekçeyle başvuruculların mahkûmiyetine karar vermiş; kararın kanun yolu incelemesinde değerlendirme konusu hüküm ve gerekçesi uygun bulunmuştur (bkz. §§ 5, 6).

14. Yargılama sürecinde başvuruculara parmak izinin tespitine ilişkin delile karşı çıkma imkânı sağlanmış, başvurucular parmak izinin neden poşetlerin üzerinde bulunduğunu bilmediğini beyan etmiştir. Başvuruculların parmak izinin kendilerine ait olmadığına ilişkin savunmasının veya karşı çıktığı delil hakkında araştırma taleplerinin bulunduğuna ve karşılanmadığına yönelik bir itirazının ya da ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair bir iddiasının mevcut olmadığı da dikkate alındığında, dosyada mevcut deliller değerlendirilerek başvuruculların anılan suçu işlediği sonucuna ulaşılan kararda ilgili ve yeterli gerekçe bulunduğu ve gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

16. Başvurucu Mücahit Kendal Araz'ın makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna; başvurucu Ömer Tunçer'in lehe delillerin toplanmadığına, yeterli delil elde edilmeden hukuka aykırı delillere göre mahkûmiyet kararı verildiğine ilişkin iddiasının Ahmet Sağlam (B. No: 2013/3351, 18/9/2013) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini sağlamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde bırakılmasına 16/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYŞE SARGIN

B. No: 2021/56401 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/56401

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYŞE SARGIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/56401)

Karar Tarihi: 16/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Ayşe SARGIN

Vekili : Av. Tacım COŞGUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu nihai kararı 11/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 23/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Başvurucu, derece mahkemesince verilen karar sonrası temyiz yoluna başvurmamıştır.

II. DEĞERLENDİRME

3. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurunun hukuk sisteminde mevcut yargısal yollar tüketilmeksizin yapıldığı anlaşılmaktadır (Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, §§ 20-24). Somut olayda başvurucunun derece mahkemesi kararına karşı temyiz yoluna başvurmadığı gözetildiğinde başvuru yollarının tüketilmediği

sonucuna varılmıştır.

4. Açıklanan gerekçelerle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ ARAÇ VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/58094 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/58094

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ ARAÇ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/58094)

Karar Tarihi: 16/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Ali ARAÇ

2. Aydın ARAÇ

3. Baki ARAÇ

4. Hatice ARAÇ

5. Nazmiye KELEŞ

6. Yusuf ARAÇ

Başvurucular Vekili : Av. Tacım COŞGUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucular nihai kararı 9/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 23/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Başvurucular, derece mahkemesince verilen karar sonrası temyiz yoluna başvurmamıştır.

II. DEĞERLENDİRME

3. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurunun hukuk sisteminde mevcut yargısal yollar tüketilmeksizin yapıldığı anlaşılmaktadır (Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, §§ 20-24). Somut olayda başvuruculların derece mahkemesi kararına karşı temyiz yoluna başvurmadığı gözetildiğinde başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna varılmıştır.

4. Açıklanan gerekçelerle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 16/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET TOPUZ

B. No: 2022/20769 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/20769

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET TOPUZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/20769)

Karar Tarihi: 16/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Mehmet TOPUZ

Vekili : Av. Tacım COŞGUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu nihai kararı 21/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 17/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Başvurucu, ilk derece mahkemesince verilen karar sonrası temyiz yoluna başvurmamıştır.

II. DEĞERLENDİRME

3. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurunun hukuk sisteminde mevcut yargısal yollar tüketilmeksizin yapıldığı anlaşılmaktadır (Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, §§ 20-24). Somut olayda başvurucunun derece mahkemesi kararına karşı temyiz yoluna başvurmadığı gözetildiğinde başvuru yollarının tüketilmediği

sonucuna varılmıştır.

4. Açıklanan gerekçelerle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

LEVENT MUCAN

B. No: 2022/27994 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/27994

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

LEVENT MUCAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/27994)

Karar Tarihi: 16/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Levent MUCAN

Vekili : Av. Tacım COŞGUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu nihai kararı 3/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 1/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Başvurucu, ilk derece mahkemesince verilen karar sonrası temyiz yoluna başvurmamıştır.

II. DEĞERLENDİRME

3. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurunun hukuk sisteminde mevcut yargısal yollar tüketilmeksizin yapıldığı anlaşılmaktadır (Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, §§ 20-24). Somut olayda da başvurucunun bozma ilamı sonrası verilen ilk derece mahkemesi kararına karşı temyiz yoluna başvurmadığı

gözetildiğinde başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna varılmıştır.

4. Açıklanan gerekçelerle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VEDAT KARADUMAN

B. No: 2022/28370 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/28370

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

VEDAT KARADUMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/28370)

Karar Tarihi: 16/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Vedat KARADUMAN

Vekili : Av. Ömer YILDIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu 18/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyeti dışındaki iddialar yönünden kabul edilemezlik kararı vermiş; başvurunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyetine ilişkin kısmının kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığıiddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

G.Ö.

B. No: 2022/50439 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/50439

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

G.Ö. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/50439)

Karar Tarihi: 16/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : G.Ö.

Vekili : Av. Vedat ÖZKAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; yakalama ve gözaltı tedbirleri dolayısıyla ödenen tazminatın yetersiz olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, adli kontrol tedbirine dayalı tazminat talebinin değerlendirilmemesi nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Adana Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucu hakkında PKK/KCK silahlı terör örgütü üyesi olduğu iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu bu kapsamda 31/5/2017 tarihinde gözaltına alınmıştır. Başvurucu, Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 5/6/2017 tarihinde yapılan sorgusunun ardından adli kontrol hükümleri (yurt dışı çıkış yasağı ve karakolda imza atma yükümlülüğü) uygulanmak suretiyle serbest bırakılmıştır.

3. Başvurucu hakkında atılı suçtan düzenlenen iddianamenin kabulünün ardından, Adana 12. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde yargılaması yürütülmüştür. Adana 12. Ağır Ceza Mahkemesi, yargılama sonucunda 25/6/2019 tarihinde başvurucunun beraatine karar

vermiştir. Anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulmaması üzerine karar 16/7/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

4. Başvurucu 2/9/2019 tarihli dilekçesi ile gözaltı ve adli kontrol tedbiri nedeniyle maddi ve manevi zarara uğradığını belirterek 10.000 TL maddi ve 15.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebiyle Adana 7. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde dava açmıştır.

5. Tazminat talebine ilişkin yargılamayı yürüten Ağır Ceza Mahkemesi 24/12/2019 tarihinde maddi tazminat talebinin kısmen kabulüyle 234 TL maddi tazminatın, manevi tazminat talebinin kısmen kabulü ile 350 TL manevi tazminatın gözaltı tarihi olan 31/5/2017 tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte davalı hazineden tahsili ile başvurucuya verilmesine karar vermiştir.

6. Tarafların istinaf başvurusu üzerine 19/1/2022 tarihinde Adana Bölge Adliyesi Mahkemesi 14. Ceza Dairesi manevi tazminat miktarını 700 TL olarak düzelterek istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

7. Başvurucu 14/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon; başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu, hukuka aykırı yakalama ve gözaltı tedbirleri nedeniyle açtığı tazminat davasında hükmedilen maddi ve manevi tazminat miktarının düşük olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık); ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü şartları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne katılmadığını belirtmiş ve ihlal iddialarını yinelemiştir.

11. Başvurucunun şikâyetinin Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü ve dokuzuncu fıkraları kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden incelenmesi gerekir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa Mahkemesi Gülseren Çıtak ([GK], B. No: 2020/1554, 27/4/2023) kararıyla içtihat değişikliğine gitmiş, haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilenlerin 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmadığı ve ödenen tazminatın yetersiz olduğu iddiasıyla yaptıkları bireysel başvurularda başvuru yollarının tüketilmiş kabul edilebilmesi için yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında bir tazminat davasının açılmasının yeterli olacağı sonucuna varmıştır. Zira bu hükümle yakalama, gözaltı ve tutuklamanın daha sonra verilen kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararıyla hukuka aykırı hâle geldiğinin kabul edildiği, dolayısıyla Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açılan tazminat davalarının Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası

kapsamında olduğu değerlendirilmiştir. Bu çerçevede bu bent kapsamında açılan davalarda hukuka aykırılık kanun gereğince kabul edildiğinden ağır ceza mahkemesince bu bende dayanılarak tazminat ödenmesi durumunda Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yapılacak inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (Gülseren Çıtak, §§ 36-39).

14. Derece mahkemelerinin tazminat için somut olayın şartlarına göre takdir yetkisi bulunmakla birlikte meydana gelen ihlalle orantılı olmayan önemsiz miktarda bir tazminat Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına aykırı olacaktır. Öte yandan tazminat miktarı Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşük olmamalıdır. Bununla birlikte hükmedilen miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarından düşük olması tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiği anlamına gelmez. Tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasıyla uyumlu olup olmadığını değerlendirirken somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerekir (M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 48).

15. Bunun yanında manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı belirlenirken tazminata karar veren derece mahkemesinin karar tarihinde Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre bir karşılaştırma yapılacaktır. Anayasa Mahkemesince yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle manevi tazminata hükmedilirken kişinin sosyal ve ekonomik durumu, mesleki ve toplumsal konumu, üzerine atılı suçun niteliği, koruma tedbirine neden olan olayın cereyan tarzı, tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ve tedbirin süresi, tedbir nedeniyle meydana gelen ihlalin ağırlığı dikkate alınmaktadır (Siyami Hıdıroğlu [GK], B. No: 2018/11489, 11/1/2024, § 35).

16. Somut olayda derece mahkemesi, yapılan yargılama sırasında Seyhan İlçe Emniyet Müdürlüğünden başvurucunun sosyal ve ekonomik durumunun araştırılmasını istemiştir. Emniyet Müdürlüğünün raporunda, başvurucunun herhangi bir işte çalışmadığı belirtilmiştir. Başvurucu, yargılama sırasında maddi tazminatın asgari ücret üzerinden hesaplanmasına muvafakatinin olduğunu beyan etmiştir. Mahkeme başvurucunun gözaltında kaldığı 5 gün için net asgari ücret üzerinden (5 gün x 46,80 TL) 234 TL maddi zararının bulunduğunu tespit etmiştir. Derece mahkemesince toplanan deliller doğrultusunda belirlenen maddi tazminat miktarının davanın koşullarında orantısız olduğu söylenemeyecektir.

17. Manevi tazminat bakımından ise somut olayda başvurucuya 5 günlük gözaltı için 700 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir. Bu miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda ödenmesini kararlaştırdığı tazminat miktarına göre düşük olduğu ortadadır (Anayasa Mahkemesinin gözaltının hukukiliği ile ilgili iddialarda bir günlük gözaltı süresi için hükmettiği tazminat miktarı derece mahkemesinin karar tarihi olan 2019 yılı için asgari 594 TL, 2024 yılı için ise 2.970 TL'dir.). Derece mahkemelerince hükmedilen tazminatın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarıyla aynı olması gerekmemekle birlikte somut olayın şartlarında ödenmesine hükmedilen miktarın tazminat hakkının özünü zayıflatacak kadar düşük olduğu anlaşılmıştır. Buna göre başvurucuya ödenmesine hükmedilen tazminatın başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan esaslara aykırı bir durum söz konusu olmasına rağmen manevi zararını karşılamaktan uzak olduğu sonucuna varılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu; tazminat davasında adli kontrol tedbiri konusunda herhangi bir değerlendirme yapılmadığını, kendisine herhangi bir tazminat ödenmediğini, bu talebi hakkında karar verilmediğini ileri sürmüştür.

20. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

21. Anayasa Mahkemesi; Yahya Çevik (B. No: 2018/15454, 17/11/2021) başvurusunda 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde imza atmak suretiyle adli kontrol altında kalma nedeniyle oluştuğu iddia edilen zararlara karşılık açık bir yasal dayanağın bulunmadığını, kanun tarafından açıkça veya dolaylı olarak kabul edilmiş bir hakkın varlığından söz edilemeyeceğini, yargısal uygulamaların da söz konusu taleplere ilişkin olarak savunulabilir medeni nitelikte bir hakkın kabul edilmesine dayanak oluşturabilecek ve imkân verecek düzeyde olmadığını belirterek adil yargılanma hakkı açısından konu bakımından yetkisizlik kararı vermiştir (Yahya Çevik, §§ 28-43). Somut başvuru yönünden anılan kararda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu; 50.000 TL maddi, 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yakalama ve gözaltı tedbirlerinin hukuka aykırı olması dolayısıyla hükmedilen tazminatın yetersizliği nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Adana 7. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/395, K.2019/538) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/5/2024 tarihinde karar verildi.

MECİT AK

B. No: 2022/50649 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/50649

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MECİT AK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/50649)

Karar Tarihi: 16/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Mecit AK

Vekili : Av. Ceyda ÇELİK AKSOY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsili imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, nihai hükmü 5/5/2022 tarihinde öğrendikten sonra 18/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvurucu 14/3/2024 tarihli dilekçeyle bireysel başvurusundan feragat ettiğini açıkça bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

4. Başvuru konusu olayda başvurucunun bireysel başvurusundan feragat ettiği ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilebilecek bir durumun söz konusu olmadığı anlaşıldığından 30/3/2011 tarihli ve

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince başvuru hakkında düşme kararı verilmesi gerekir.

5. Açıklanan gerekçelerle başvurunun kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ORHAN IŞIK

B. No: 2022/62752 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/62752

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ORHAN IŞIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/62752)

Karar Tarihi: 16/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Orhan IŞIK

Vekili : Av. Şeyho SAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ceza yargılaması sürecinde haksız olarak uygulanan yakalama, gözaltı ve tutuklama tedbirleri dolayısıyla açılan tazminat davasında ödenen tazminatın yetersiz olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan soruşturma başlatılmıştır. Bu sırada başvurucu polis memuru olarak görev yapmaktadır. Daha sonra kamu görevinden çıkarılmıştır. Başvurucu 21/7/2016 tarihinde gözaltına alınmış ve 23/7/2016 tarihinde tutuklanmıştır. Başvurucunun yargılaması Şanlıurfa 6. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yürütülmüştür. Başvurucu 4/11/2016 tarihinde tahliye edilerek serbest bırakılmıştır. 3/9/2020 tarihinde başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyetine karar verilmiştir. Karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine 9/10/2020 tarihinde Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi tarafından ilk derece mahkemesi kararı kaldırılarak başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Beraat kararı temyiz edilmeyerek kesinleşmiştir.

3. Başvurucu 16/12/2020 tarihli dilekçesi ile maddi ve manevi zarara uğradığını belirterek 20.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminatın 21/7/2016 tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davalı hazineden tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

4. Anılan davaya bakan Adıyaman 1. Ağır Ceza Mahkemesi 31/3/2021 tarihinde tazminat talebini kısmen kabul etmiştir. 2.775,45 TL maddi tazminatın kamu görevinden ihraç tarihi olan 1/9/2016 ve 11.130 TL manevi tazminatın gözaltı tarihi olan 21/7/2016 tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davalı hazineden tahsili ile başvurucuya verilmesine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Bu açıklamalar ışığında tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; davacının yukarıda belirtildiği üzere 1/9/2016 tarihine kadar her ne kadar görevden uzaklaştırılmış olsa dahi polis memuru olması hasebiyle ihraç tarihinden önceki dönemdeki taleplerini idari yargıda ileri sürebileceğinden 21/7/2016 - 23/7/2016 tarihleri arasındaki maddi tazminat isteminin reddine, 1/9/2016 ile 4/11/2016 tarihleri arasındaki istemi için ise 2016 yılı net asgari ücret üzerinden hesaplama yapılması gerektiği, işbu sebeple davacının soruşturma ve kovuşturma kapsamında tutuklu kaldığı 64 gün için maddi tazminat talebi yönünden, Mahkememizce 2016 yılı net asgari ücret üzerinden yapılan değerlendirmeye göre; 1.300,99/30x64=2.775,45 TL maddi tazminatın haksız fiil tarihi olan 1/9/2016 tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte kabulüne, fazlaya dair istemin reddine karar vermek gerekmiştir.

...Davacının haksız yere 21/7/2016 ile 4/11/2016 tarihleri arasında gözaltına alınmış ve tutuklanmış olması nedeniyle çektiği acının karşılığı olarak manevi zarar ödenmesi gerektiği yönünde kuşku bulunmamaktadır. Bu nedenle belirtilen hususlar dikkate alınarak davacı lehine 11.130 TL manevi tazminatın haksız fiil tarihi olan 21/7/2016 tarihinden işleyecek yasal faizi ile birlikte davacıya verilmesine hükmedilmiş ve fazlaya ilişkin talebin reddine karar vermek gerekmiştir ..."

5. Başvurucunun istinaf başvurusu üzerine 18/4/2022 tarihinde Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 16. Ceza Dairesi maddi tazminata 1/9/2016 tarihinden değil 21/7/2016 tarihinden itibaren faiz işletilmesi gerektiğini belirterek hükmün bu şekilde düzeltilmesine ve istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu 16/5/2022 tarihinde nihai kararı öğrenmiş, 2/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon; başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; hukuka aykırı yakalama, gözaltı ve tutuklama tedbirleri nedeniyle açtığı tazminat davasında hükmedilen maddi ve manevi tazminat miktarının hakkaniyete aykırı olduğunu, yargılandığı davada avukatla temsil edildiği ve vekâlet ücreti ödediği hâlde düşük bir miktar maddi tazminata hükmedildiğini, tazminata ilişkin taleplerinin dikkate alınmadığını belirterek adil yargılanma hakkının, etkili başvuru hakkının, haksız yere gözaltına alınması ve tutuklanması nedeniyle de maddi manevi varlığının geliştirilmesi, kişi hürriyeti ve güvenliği haklarının ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık); ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü şartları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiğini

belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne katılmadığını belirtmiş ve ihlal iddialarını yinelemiştir.

10. Başvurucunun şikâyetinin özü, uygulanan yakalama, gözaltı ve tutuklama tedbirlerinin hukuka aykırı olduğundan bahisle açtığı tazminat davasında hükmedilen tazminatın yetersizliğine ilişkin olduğundan iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü ve dokuzuncu fıkraları kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden incelenmesi gerekir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi Gülseren Çıtak ([GK], B. No: 2020/1554, 27/4/2023) kararıyla içtihat değişikliğine gitmiş, haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilenlerin 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmadığı ve ödenen tazminatın yetersiz olduğu iddiasıyla yaptıkları bireysel başvurularda başvuru yollarının tüketilmiş kabul edilebilmesi için yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında bir tazminat davasının açılmasının yeterli olacağı sonucuna varmıştır. Zira bu hükümle yakalama, gözaltı ve tutuklamanın daha sonra verilen kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararıyla hukuka aykırı hâle geldiğinin kabul edildiği, dolayısıyla 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açılan tazminat davalarının Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında olduğu değerlendirilmiştir. Bu çerçevede bu bent kapsamında açılan davalarda hukuka aykırılık kanun gereğince kabul edildiğinden ağır ceza mahkemesince bu bende dayanılarak tazminat ödenmesi durumunda Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yapılacak inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (Gülseren Çıtak, §§ 36-39).

13. Derece mahkemelerinin tazminat için somut olayın şartlarına göre takdir yetkisi bulunmakla birlikte meydana gelen ihlalle orantılı olmayan önemsiz miktarda bir tazminat Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına aykırı olacaktır. Öte yandan tazminat miktarı Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşük olmamalıdır. Bununla birlikte hükmedilen miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarından düşük olması tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiği anlamına gelmez. Tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasıyla uyumlu olup olmadığını değerlendirirken somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerekir (M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 48).

14. Bunun yanında manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı belirlenirken tazminata karar veren derece mahkemesinin karar tarihinde Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre bir karşılaştırma yapılacaktır. Anayasa Mahkemesince yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle manevi tazminata hükmedilirken kişinin sosyal ve ekonomik durumu, mesleki ve toplumsal konumu, üzerine atılı suçun niteliği, koruma tedbirine neden olan olayın cereyan tarzı, tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ve tedbirin süresi, tedbir nedeniyle meydana gelen ihlalin ağırlığı dikkate alınmaktadır (bkz. Siyami Hıdıroğlu [GK], B. No: 2018/11489, 11/1/2024, § 35).

15. Başvurucu beraat ettiği davada avukatına vekâlet ücreti ödediğini belirterek 20.000 TL maddi tazminat talebinde bulunmuş ise de başvurucunun avukatına vekâlet ücreti ödediğine ilişkin bir bilgi veya belgeyi ilk derece mahkemesi aşamasında sunmadığı görülmektedir. Bireysel başvurusunda da böyle bir bilgi veya belge sunmamıştır. Somut olayda derece mahkemesi başvurucunun 1/9/2016 tarihinde ihraç edildiğini tespit etmiş, ihraç tarihinden önceki dönemdeki taleplerini idari yargıda ileri sürebileceğinden bu tarihe kadarki maddi tazminat isteminin reddine, 1/9/2016 ile tutuklamanın sona erdiği 4/11/2016 tarihleri arasındaki istemi için ise 2016 yılı net asgari ücret üzerinden yapılan hesaplama doğrultusunda başvurucuya 2.775,45 TL maddi tazminat ödenmesine karar vermiştir. Derece mahkemesince toplanan deliller doğrultusunda belirlenen maddi tazminat miktarının davanın koşullarında orantısız olduğu söylenemeyecektir.

16. Manevi tazminat bakımından ise somut olayda başvurucuya 11.130 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir. Bu miktarın Anayasa Mahkemesinin gözaltı ve tutuklamanın hukuki olmadığı sonucuna vardığı durumlarda ödenmesini kararlaştırdığı tazminat miktarına göre düşük olduğu ortadadır (Anayasa Mahkemesinin gözaltı tedbirinin hukukiliği ile ilgili iddialarda bir günlük gözaltı süresi için hükmettiği tazminat miktarı derece mahkemesinin karar tarihi olan 2021 yılı için asgari 600 TL, 2024 yılı için ise 2.970 TL'dir; tutuklama tedbiri yönünden Anayasa Mahkemesi derece mahkemesinin karar tarihi olan 2021 yılında tutuklamanın hukuki olmadığı sonucuna vardığı Erdi Orman, B. No: 2017/24079, 11/2/2021; M.G., B. No: 2018/13901, 11/2/2021; Oktay Yaşar, B. No: 2020/16865, 18/5/2021; Ümit Çiftçi, B. No: 2019/5753, 26/5/2021 başvurularında 40.000 TL manevi tazminata hükmetmiştir.). Ağır Ceza Mahkemesince hükmedilen tazminatın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarıyla aynı olması gerekmemekle birlikte somut olayın şartlarında ödenmesine hükmedilen miktarın tazminat hakkının özünü zayıflatacak kadar düşük olduğu anlaşılmıştır. Buna göre başvurucuya ödenmesine hükmedilen tazminatın başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan esaslara aykırı bir durum söz konusu olmasına rağmen manevi zararını karşılamaktan uzak olduğu sonucuna varılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu, yargılamanın yenilenmesi ve20.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Adıyaman 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2020/602, K.2021/270) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHAMMED BAYSAL

B. No: 2022/78396 | Karar tarihi: 16.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/78396

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHAMMED BAYSAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/78396)

Karar Tarihi: 16/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Muhammed BAYSAL

Vekili : Av. Sinan AKKUŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; makul sürede yargılanma hakkının edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu 11/8/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyeti dışındaki iddialar yönünden kabul edilemezlik kararı vermiş, başvurunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyetine ilişkin kısmının kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığıiddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BÜLENT KESER VE DİĞERLERİ

B. No: 2016/10549 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2016/10549

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BÜLENT KESER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2016/10549)

Karar Tarihi: 21/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucular : Bülent Keser ve diğerleri [Bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : Bkz. ekli listenin (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin adil yargılanma haklarını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular hakkında ekli listenin (D) sütununda gösterilen suçlardan açılan kamu davalarında ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelerce başvuruculara mahkûmiyetine karar verilmiş ancak verilen mahkûmiyet hükümlerinin açıklanması geri bırakılmıştır.

3. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararına yapılan itiraz, ekli listenin (F) sütununda gösterilen mahkemelerce reddedilmiştir. İtirazın reddine dair kararlarda esas olarak HAGB kararlarının usul ve yasaya uygun olduğu, kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığı, HAGB'nin şartlarının gerçekleştiği hususlarına dayanılmıştır.

4. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2016/10549 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve

inceleme 2016/10549 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuruculardan Muhammed Emin Kocaağa'nın bireysel başvuruda bulunurken kendini vekil ile temsil ettirdiği, bireysel başvurusu derdest iken başvurucu vekilinin meslekten ayrıldığı tespit edilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

6. Ekli listenin (H) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucular; açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükümlerinin yeterli gerekçe içermediğini, kendilerine yüklenen suçların sabit olup olmadığı yeterince araştırılmadan varsayımlar üzerine cezalandırıldıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda bazı bilgi, belge veya raporları dosyaya sunarak yargılama sonucunu etkileyecek araştırmalar yapılmasını, bazı tanıklarını dinlenilmesini talep ettikleri hâlde bu taleplerinin mahkemelerce karşılanmadığını veya herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini belirterek HAGB kararı verilen yargılamalarda adil yargılanma hakkının çeşitli güvenceleri ile diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca HAGB kararlarına itiraz etme hakları olsa bile itiraz mercilerinin kalıplaşmış ve soyut gerekçelerle itirazları reddettiğini, esastan bir inceleme yapmayıp yalnızca HAGB kararı verilmesinin şeklî şartlarının oluşup oluşmadığı yönünde bir değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Dahası ileri sürdükleri argümanların itiraz mercilerince değerlendirilmemesi nedeniyle bu yolun etkisiz bir hak arama yolu hâline geldiğini ve hak arama özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bir kısım başvurucu, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvuruculara HAGB kararını kabul etmekle HAGB kararından elde ettikleri menfaatlere karşılık olarak bu kararla ihlal edildiğini iddia ettikleri haklarına yapıldığını beyan ettikleri müdahalenin incelenmesi hakkından feragat edip etmediğinin, böylelikle etkili başvuru yollarını tüketip tüketmediğinin başvuruların kabul edilebilirliğine ilişkin inceleme kapsamında değerlendirilmesi gerektiği -Anayasa Mahkemesi tarafından verilen iptal ve ihlal kararlarında işaret edilen hususlara da değinilerek- belirtilmiştir. Başvuruculara bir kısmı, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında HAGB kararının verilmesini kabul etmenin beraat kararı verilmesinden de feragat edildiği veya suçlu sayılmayı kabul etmek anlamına gelmeyeceğini belirterek genel olarak başvuru formlarında yer alan iddialarını tekrar etmiştir.

9. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar

verilmesinin başvurucuların ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bir bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, usuli güvenceleri ortadan kaldırır şekildeki HAGB kurumu uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

11. Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri kararında, sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine, ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmünün ya da başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir. Ayrıca yerel mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı hâle getirdiği sonucuna varılmış; somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin güvencelerin sağlanmadığı belirtilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

12. Anılan kararda ayrıca itiraz mercilerinin genel olarak HAGB itirazları üzerine verdikleri kararların dosya üzerinden yeknesak bir şekilde ve sadece şeklî şartlar yönünden, ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığını ve bu sebeple de itirazın reddedildiğini bildiren bir cümleden ibaret gerekçelerden oluştuğu belirtilmiştir. Böylelikle uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

13. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği, bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

14. Akabinde Anayasa Mahkemesi, HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada, 5271 sayılı Kanun’un 231. maddesine 5560 sayılı Kanun’un 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline hükmetmiştir. Bu kararla iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılabileceği öngören ve

bunun şartlarını düzenleyen tüm kurallar iptal edilmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, §§ 22-56).

15. Anayasa Mahkemesinin anılan kurumla ilgili iptal ve ihlal kararı birlikte değerlendirildiğinde başvurucular hakkındaki yargılamaların adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelere uygun şekilde yürütülmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle somut başvurularda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

17. Başvurucuların adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

C. Diğer İhlal İddiaları

18. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle; ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvurucuların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mehmet Emin Kılıç (B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32), Mehmet Şimşek (B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

19. Başvurucular, ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

20. İncelenen başvuruda HAGB kararlarıyla gerçekleştirilen müdahalelerin başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. İhlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. Yargı mercilerince yapılacak yeniden yargılamada beraat veya denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmemiş ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere uygun davranılması nedeniyle düşme kararı verilmeyecekse yapılması gerekenler Atilla Yazar ve diğerleri kararında şu şekilde sayılmıştır (aynı kararda bkz. § 198):

i. Başta gerekçeli karar hakkı olmak üzere adil yargılama hakkının tüm güvencelerinin sağlandığı bir yargılama yapılmalıdır (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

ii. Sanığa HAGB'yi kabul edip etmediği sorulmadan önce hüküm kurulmalı ve sanık kurulan hükmün sonucundan tefhim veya tebliğ yoluyla haberdar edilmelidir (Atilla Yazar ve

diğerleri, §§ 159-164). Huzurda bulunmayan sanığa, aynı tebligat evrakıyla, kurulan hükmün sonucunun bildirilmesi ve HAGB'yi kabul edip etmediğinin sorulması mümkündür.

iii. 7445 sayılı Kanun'un 21. maddesi ile 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yapılan değişiklik ve madde gerekçesi de dikkate alınarak hem hukuka uygunluk hem de maddi vakalara uygunluk denetiminin yapılması, usul ve esasa ilişkin tüm hukuka aykırılık iddialarının incelemesi, bunlara yeterli bir gerekçe ile cevap vermesi gerekir (benzer yöndeki karar için bkz. Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 143-158).

22. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Buna ek olarak açıklanması geri bırakılan hükmün açıklanması hâlinde başvurucuların istinaf ve temyiz hakları bulunduğu da nazara alındığında ihlal tespiti ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvurucuların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

23. Başvuruculardan Muhammed Emin Kocaağa'nın vekilinin meslekten ayrıldığı tespit edilmişse de başvurucu bireysel başvuruda bulunurken hukuki yardım alıp kendisini vekil ile temsil ettirdiğinden başvurucu Muhammed Emin Kocaağa lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvuruculların kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvuruculların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvuruculların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (H) sütununda belirtilen harçların tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/5/2024 OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZEYCAN AYDIN ÇAKAN

B. No: 2019/2395 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/2395

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZEYCAN AYDIN ÇAKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/2395)

Karar Tarihi: 21/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Zeycan AYDIN ÇAKAN

Vekili : Av. Sevda ÇELİK ÖZBİNGÖL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamu görevlisinin valilik yazısına istinaden il dışına naklen atanmasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurucu, nihai kararı 11/12/2018 tarihinde öğrendikten sonra 10/1/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Şanlıurfa'da bir ilköğretim

okulunda öğretmen olarak görev yapmaktadır.

6. Somut olay başvurucunun Suruç ilçesinde kurulu bulunan demokratik çözüm çadırını ziyaret etmesi etrafında şekillenmiştir. Anılan çadırda terör örgütü propagandası yapıldığı iddiaları üzerine başvurucu hakkında adli yönden soruşturma başlatılmış ve başvurucu gözaltına alınmıştır. Anılan süreci takiben Şanlıurfa Valiliği tarafından Millî Eğitim Bakanlığına hitaben "Görev Yapması Sakıncalı Personel" başlıklı bir yazı gönderilerek başvurucunun da aralarında olduğu bazı öğretmenlerin Şanlıurfa ve çevresinde görev yapmalarının sakıncalı olduğu belirtilmiştir. Nihayetinde Millî Eğitim Bakanlığı, anılan yazıya istinaden başvurucunun Burdur'un Çavdar ilçesine hizmetin gereği olarak atanmasına karar vermiştir.

7. Başvurucu, hakkında tesis edilen naklen atama işleminin iptali talebiyle İdare Mahkemesine başvurmuştur. Mahkeme, başvurucunun son iki yılda üst üste olumsuz sicil almadığını ve görev yerinin değiştirilmesinin yapılan bir idari soruşturmaya dayanmadığını belirterek ilgili yönetmelikte aranan şartların somut olayda gerçekleşmediği gerekçesiyle işlemin iptaline karar vermiştir.

8. Davalı idare, anılan karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Danıştay İkinci Dairesi, ilk derece mahkemesi kararının dayandığı gerekçenin usul ve hukuka uygun olduğunu belirterek temyiz talebini oyçokluğuyla reddetmiştir.

9. İdare, anılan karara karşı düzeltme talebinde bulunmuştur. Karar düzeltme kararında, dava konusu işlemin tesis edilmesinden sonra düzenlenen soruşturma raporuna göre başvurucunun Barış ve Demokrasi Partisi İlçe Teşkilatı tarafından kurulan çadırı ziyaret ederek bir siyasi partinin yararına veya zararına faaliyette bulunduğu gerekçesiyle disiplin cezası ile cezalandırıldığına ve bu cezaya karşı açılan davanın reddedildiğine yer verilmiştir. Nihayetinde başvurucunun demokratik çözüm çadırını ziyaret ettiğini belirten Valilik yazısı uyarınca il dışına naklen atanmasının kamu güvenliğinin sağlanması, hizmetin etkin ve verimli yürütülmesi amacıyla idareye tanınan takdir yetkisi çerçevesinde yapıldığı belirtilerek mahkeme kararının bozulmasına karar verilmiştir.

10. Sonuç olarak İdare Mahkemesi bahse konu bozma kararına uyarak davanın reddine karar vermiş ve söz konusu karar kanun yolunda kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

11. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "Memurların kurumlarınca görevlerinin ve yerlerinin değiştirilmesi" kenar başlıklı 76. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kurumlar, görev ve unvan eşitliği gözetmeden kazanılmış hak aylık dereceleriyle memurları bulundukları kadro derecelerine eşit veya 68 inci maddedeki esaslar çerçevesinde daha üst, kurum içinde aynı veya başka yerlerdeki diğer kadrolara naklen atayabilirler."

12. 6/5/2010 tarihli ve 27573 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan mülga Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmenlerinin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği'nin "Hizmetin gereği olarak yapılacak yer değiştirmeler" kenar başlıklı 40. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bu Yönetmeliğin yer değiştirmeyle ilgili diğer şartları aranmaksızın;

a) Haklarında yapılan soruşturma sonucunda görev yerinin değiştirilmesi uygun görülenlerin,

b) Son iki yılda üst üste olumsuz sicil almış olanların hizmetin gereği olarak görev yerleri değiştirilebilir.

…

(5) Bu madde kapsamında yapılacak yer değiştirmeler, zamana bağlı olmaksızın iller arasında Bakanlıkça, il içinde valiliklerce yapılır."

B. Uluslararası Hukuk

13. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) devletin kamu hizmetinde çalışan memurları yönünden sadakat yükümlülüğü öngörmesinin, ayrıca onlara ödev ve sorumluluklar yüklemesinin memurların statüleri gereği meşru bir durum olduğunu belirtmiştir. Fakat kamu görevlilerinin de birey olduğunu, siyasi görüş sahibi olma, ülke sorunlarıyla ilgilenme, tercih yapma gibi sosyal yönlerinin bulunduğunu, bu doğrultuda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 10. ve 11. maddelerinden yararlandıklarının şüpheden uzak olduğunu da ifade etmiştir. Memurun bulunduğu konum ve görev yaptığı alanla ilgili olarak ödev ve sorumluluk derecesinin belirlenmesinde ulusal makamların bir takdir marjı olduğunu da eklemiştir (Vogt/Almanya [BD], B. No: 17851/91, 26/9/1995, §§ 51-53; Ahmed ve diğerleri/Birleşik Krallık, B. No: 22954/93, 2/9/1998, §§ 53, 54; Otto/Almanya (k.k.), B. No: 27574/02, 24/11/2005; İsmail Sezer/Türkiye, B. No: 36807/07, 24/3/2015, §§ 52-54).

14. AİHM, kamu görevlilerinin devlete sadakat yükümlülüğü hususunda söz konusu devlete özgü durumların dikkate alınabileceğini kabul ettiği gibi memurun görevinin niteliğinin de gözönünde bulundurulması gerektiğini ifade etmiştir. Komünist Partinin eylemlerine aktif olarak katılan bir öğretmenin aldığı disiplin cezasına ilişkin olarak yapılan başvuruda verdiği kararda, öğretmenlerin öğrencileri yönünden bir otoriteyi temsil ettiği gerçeği karşısında iş yaşamları dışında da belli bir dereceye kadar ödev ve sorumluluklarının devam edeceğini kabul etmiştir (Vogt/Almanya, §§ 59, 60; Mahi/Belçika, B. No: 57462/19, 3/9/2020, § 32).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Anayasa Mahkemesinin 21/5/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

16. Başvurucu; olay günü İlçe Kaymakamlığı ve Emniyet Müdürlüğünün yanında yaklaşık dört aydır açık olan ve birçok kişi ile kurumun ziyaret ettiği demokratik çözüm çadırını on beş dakikalığına ziyaret ettiğini, olay tarihinden aylar sonra gözaltına alındığını ancak adli süreç sonunda herhangi bir ceza almadığını belirtmiştir. Başvurucu, sendikal görevleri ve bireysel hakları kapsamında girilmesi idarece yasaklanmayan bir çadırı ziyaret etmesi nedeniyle hakkında idari yönden herhangi bir soruşturma yapılmaksızın il dışına naklen atamasının yapılmasının örgütlenme özgürlüğünü, müdahalenin aile düzenini etkilemesi nedeniyle de aile yaşamına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Bakanlık görüşünde; somut olayda temel hak ve özgürlüklere bir müdahalenin bulunup bulunmadığı, bulunduğu düşünüldüğü takdirde müdahalenin meşru bir amacı olup olmadığı, başvurucunun temel hak ve özgürlükleri ile devlet memuru olarak sadakat, güven ve itibar duygusunu sarsmama yükümlülüğü arasında adil bir denge kurulup kurulmadığı, bu anlamda mahkeme kararlarının ilgili ve yeterli gerekçeler içerip içermediği hususları değerlendirilirken ilgili ulusal ve uluslararası mevzuat hükümleri ile yargı içtihatlarının

dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

B. Değerlendirme

18. Başvurucunun ziyaret ettiği çadırın bir siyasi parti tarafından kişileri bir araya getirme maksadıyla kurulan bir toplanma alanı olduğu anlaşıldığından şikâyetin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

19. Anayasa'nın "Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı" kenar başlıklı 34. maddesi şöyledir:

"Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

21. Başvurucunun Valilik yazısında ileri sürülen eylemlerde bulunduğu gerekçesiyle hizmetin gereği il dışında başka bir okula naklen atanmasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik bir müdahale olduğu değerlendirilmiştir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

22. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 34. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine... ilkesine aykırı olamaz."

23. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olma koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

24. Hak ya da özgürlüklere bir müdahale söz konusu olduğunda Anayasa'nın 13. maddesinin emredici hükmü gereğince öncelikle tespiti gereken husus, müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığıdır (kanunilik şartına çeşitli bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Tuğba Arslan

[GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Hayriye Özdemir, B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35).

25. Anayasa Mahkemesine göre başvuru konusu olayda olduğu gibi temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin kanunların şeklen var olması yeterli görülemez, aynı zamanda kanunların niteliğine de bakılmalıdır (Tuğba Arslan, § 89). Bu anlamıyla Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan kanunilik ölçütü, sınırlamaya ilişkin kuralın erişilebilirliği ve öngörülebilirliği ile kesinliğini ifade eden belirliliğini garanti altına alır (Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

26. Öte yandan mahkemelerce yapılan yorum ve uygulama da bir kuralın belirliliğini doğrudan doğruya etkilemektedir. Kanunun varlığı kadar kanunun hem metninin hem de uygulamasının bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Öyleyse Anayasa Mahkemesince yapılması gereken, incelemeye konu normun yargı organlarınca yapılan yorumların kişilerce öngörülebilecek belirlilikte olup olmadığını tespit etmektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hanifi Yaliçli [GK], B. No: 2014/5224, 10/6/2021, bilhassa § 95; Mehmet Demircioğlu [GK], B. No: 2020/35797, 14/9/2023, § 33).

27. 657 sayılı Kanun'un 76. maddesinde devlet memurlarının kazanılmış hak aylık ve dereceleriyle başka yerlerdeki diğer kadrolara naklen atanabileceği öngörülmüştür. İdare, bu takdir yetkisi doğrultusunda çıkardığı mülga Yönetmelik'le haklarında disiplin soruşturması yürütülen ve/veya son iki yılda üst üste olumsuz sicil alan öğretmenlerin hizmetin gereği olarak yerlerinin değiştirilebileceğini öngörmüştür (bkz. § 12). Ancak başvuru konusu naklen atama işlemi, Yönetmelik'te belirtilen şartların dışında salt Valilik yazısına istinaden hizmet gereği olarak tesis edilmiştir. Buna göre somut olayda eylem ile müdahalenin dayanağı kural arasında ilgili taraflar yönünden açık, net, anlaşılır nitelikte objektif bir ilişkinin mevcut olduğu söylenemez.

28. Dolayısıyla başvurucunun somut olayda hak ve yükümlülüklerini öngörerek hangi eylemlerine hangi hukuksal sonuçların bağlanacağını ve kamusal makamların müdahale yetkisinin kapsamını anlayabilecek durumda olmaması nedeniyle müdahalenin şu halde kanunilik şartını sağlamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte somut olayın koşulları dikkate alındığında müdahalenin meşru amaç ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk yönlerinden de değerlendirilmesine ihtiyaç olduğuna kanaat getirilmiştir.

ii. Meşru Amaç

29. Başvurucunun il dışına naklen atanması şeklindeki müdahalenin Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacını taşıdığı değerlendirilmiştir.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(1) Toplantı Hakkına İlişkin Genel İlkeler

30. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, B. No: 2015/10676,

26/12/2018, §§ 36-40; Gülistan Atasoy ve diğerleri [GK], B. No: 2017/15845, 21/1/2021, §§ 59-63; Abdulkadir Öztürk, B. No: 2019/13420, 31/3/2022, § 36).

31. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, demokratik toplumun en temel değerleri arasında yer almakta olup bu hakkın bireylerin ortak fikirlerini birlikte savunmak ve başkalarına duyurmak için bir araya gelebilme imkânını korumayı amaçlamaktadır. Kolektif bir şekilde kullanılan ve düşüncelerini ifade etmek isteyen kişilere şiddeti dışlayan yöntemlerle düşüncelerini açıklama imkânı veren bu hak çoğulcu demokrasilerin gelişmesinde zorunlu olan farklı düşüncelerin ortaya çıkmasını, korunmasını ve yayılmasını güvence altına almaktadır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 115; Osman Erbil, B. No: 2013/2394, 25/3/2015, § 45; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 79; Dilan Ögüz Canan, B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 36; Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, § 31).

32. Bu hak, ifade özgürlüğünün özel bir biçimidir. Anayasal haklar içinde kendine has özerk rolünün ve özel uygulama alanının varlığına rağmen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı aynı zamanda ifade özgürlüğü ışığında değerlendirilmelidir. İfade özgürlüğünün demokratik ve çoğulcu bir toplumdaki önemi, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı için de geçerlidir (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 115; Osman Erbil, §§ 31, 45; Dilan Ögüz Canan, § 34; Gülşah Öztürk ve diğerleri, B. No: 2013/3936, 17/2/2016, § 66; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 72; Ömer Faruk Akyüz, B. No: 2015/9247, 4/4/2018, § 52). Sonuç olarak toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır (Dilan Ögüz Canan, § 35; Ömer Faruk Akyüz, § 55; Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, § 32; Figen Yüksekdağ Şenoğlu (5), B. No: 2017/24556, 14/9/2022, § 47).

(2) Kamu Görevlisinin Naklen Atanmasına İlişkin İlkeler

33. 657 sayılı Kanun'un 76. maddesinde devlet memurlarının kazanılmış hak aylık ve dereceleriyle başka yerlerdeki diğer kadrolara naklen atanabileceği öngörülmüştür. Dolayısıyla kamu görevlilerinin naklen atanması konusunda idareye oldukça geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır. Nitekim idarenin kamu hizmetlerinin etkin işlemesini sağlamak için hangi gerekliliklere ihtiyaç bulunduğunu tespit edebilmek yönünden en iyi konumda bulunduğu açıktır (Elif Güneysu, B. No: 2017/31733, 7/10/2021, § 48).

34. Kamu görevlileri hakkında öngörülen disiplin cezalarının amacı, kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak amacıyla devlet memurluğu statüsünden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmeyen ya da bunlara aykırı davrananlar üzerinde caydırıcı bir etki yaratılarak aynı davranışlarda bulunmalarının önüne geçilmesidir. Yani disiplin cezalarında kamu görevlisinin statüsüne uygun olmayan davranışlarda bulunmaktan kaçınması sağlanmaya çalışılır. Anayasa Mahkemesi kamu görevlilerinin özel hayatlarındaki davranışlarının dahi memuriyetlerini etkilemesi hâlinde fiilleriyle orantılı bir disiplin cezasına maruz bırakılabileceklerini kabul etmiştir(Yasin Agin ve diğerleri [GK], B. No: 2017/32534, 21/1/2021, § 63).

35. Oysa haklarında disiplin soruşturması yürütülen öğretmenlerin hizmet gereği naklen atanması şeklindeki somut müdahale yönünden böyle bir gereklilik aranmamıştır. Başka bir deyişle hakkında disiplin soruşturması yürütülen kamu görevlisinin naklen atama işlemine tabi tutulabilmesi için yükümlülüklerine aykırı davrandığı tespit edilerek disiplin cezasıyla cezalandırılması gibi bir şart öngörülmemiştir. Başvuru konusu naklen atama işlemi için öngörülen ve idarenin takdir yetkisini sınırlandıran tek şart, işlemin hizmet gerekleri

doğrultusunda yapılmasıdır. İdarenin bu konudaki geniş takdir yetkisinin sebebi ise esasen naklen atama işleminin kamu görevlileri üzerinde caydırıcı etki yaratacak bir yaptırım olarak değil kamu hizmetlerinin etkin şekilde işlemesini sağlamak amacıyla başvurulabilecek bir araç olarak öngörülmüş olmasıdır (karşılaştırma için bkz. Mahi/Belçika, B. No: 57462/19, 3/9/2020, §§ 34, 36, 37). Yani kamu görevlisinin bu statüsü kapsamında kusurlu bir davranışı bulunmasa dahi kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak amacıyla yeri değiştirilebilir (Elif Güneysu, § 50).

36. Nitekim Anayasa veya kanunlarda kamu görevlilerine coğrafi teminat verilmemiştir. Bu nedenle kamu görevlilerinin şu veya bu nedenle başka bir yere atanmaları -söz konusu atama nedeniyle kimi zorluklar yaşasalar ve yaşamları üzerinde ciddi etkiler bırakılsa bile- otomatik olarak bir cezalandırma olarak görülemez veya otomatik olarak Anayasa'da koruma altına alınan haklarının ihlaline neden olmaz (Elif Güneysu, § 51).

37. Bununla birlikte idareye disiplin soruşturması geçiren memurların hizmet gereği naklen atanmaları konusunda geniş bir takdir yetkisi verilmesi, bu yetkinin keyfî olarak kullanılabileceği anlamına da gelmemektedir. İdare, disiplin soruşturması geçiren kamu görevlisinin naklen atanması konusunda kamu görevlisinin bir kusuru bulunup bulunmadığından bağımsız olarak kamu hizmetinin etkin bir biçimde devam etmesi amacıyla bu araca başvurulduğunu ilgili ve yeterli gerekçelerle somut olarak ortaya koymalıdır. Aksi hâlde başvurucunun disiplin soruşturması geçirmesine sebep olan eylemleriyle bağlantılı olarak anayasal haklarının ihlal edilmesine sebep olunabilir (Elif Güneysu, § 52).

38. İdarenin bu konudaki takdir yetkisini keyfî kullanması, somut olayın koşullarında naklen atama işleminin anayasal haklarını kullanan kamu görevlileri yönünden cezai yaptırımlarla aynı etkiyi doğurmasına ve ilgili anayasal haklarının ihlal edilmesine de sebep olabilir. Özellikle ülkemizdeki mevcut coğrafi çeşitlilikten veya kendilerinden kaynaklanan nedenlerle kamu görevlilerinin naklen başka yerlere atanmaları onlar üzerinde baskı kurulmasına ve bu kapsamda bir sonuç olarak da anayasal haklarının ihlal edilmesine yol açabilir. Öte yandan haklarında uygulanan naklen atama işleminin bu kapsamda anayasal haklarını ihlal ettiğini ileri süren kamu görevlilerinin bu iddialarını somut bilgi, belge ve açıklamalarla ortaya koymaları gerekir (Elif Güneysu, § 53).

(3) Anayasa Mahkemesinin Somut Olaya İlişkin Değerlendirmesi

39. Somut olayda başvurucu, katıldığı toplantı nedeniyle il dışına naklen atanmıştır. Şüphesiz idarenin naklen atama hususunda geniş bir takdir yetkisi bulunmakla birlikte bu yetki ancak hizmet gerekleri ve kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesinin sağlanması kapsamında kullanılabilmektedir. Bir başka ifadeyle idarenin naklen atama yoluna başvurabilmesi, soruşturulan eylemin sonucu itibarıyla kamu görevlisinin mevcut görev yerinde yürütülen kamu hizmetinin olumsuz yönde etkilediğinin ve bu kimsenin görev yeri değiştirilmeksizin bahse konu olumsuzluğun giderilemeyeceğinin ilgili ve yeterli bir gerekçeyle somut olarak ortaya konulmasına bağlıdır (bkz. §§ 33-38).

40. Yukarıda yer verilen açıklamalar ışığında başvurucunun görev yerini değiştiren idarenin ve müdahalenin hukuka uygunluğu denetleyen yargı mercilerinin gerekçeleri dikkatli bir şekilde ele alınmıştır. İdare, başvurucunun bulunduğu il ve çevresinde görev yapmasının sakıncalı olduğunun valilik yazısıyla bildirilmesi üzerine herhangi bir soruşturma yapmaksızın doğrudan başvurucuyu il dışına naklen atamıştır. Yargılama sürecinde ise ilk derece mahkemesince anılan işlemin Yönetmelik'e uygun olarak tesis edilmediği belirtilerek iptaline karar verilmiş ve bu karar temyiz kanun yolunda onanmış ise de karar düzeltme

aşamasında sözü edilen iptal gerekçesinin ne şekilde ortadan kaldırıldığı açıklanmaksızın temyiz isteminin kabulü ile mahkeme kararının bozulmasına karar verilmiştir (bkz. §§ 7-9). Bununla birlikte bozma kararında aynı çadır ziyaretinin konu edildiği farklı bir disiplin soruşturması raporunun merkeze alınarak bir sonuca ulaşıldığı görülmüşse de gerek raporun naklen atama işlemininden sonra düzenlenmesi gerekse bu müdahalenin hizmet gerekleri uyarınca yapıldığını gösterir herhangi bir veri içermemesi karşısında somut olayın değerlendirilmesine esas alınması da mümkün değildir.

41. Sonuç olarak anılan mercilerin Anayasa Mahkemesinin kamu görevlisinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan böyle bir müdahalede uygulanmasını beklediği ve yukarıda sıralanan değerlendirmelerin hiçbirini yapmadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla somut olayda başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile kamu hizmetlerinin gereği gibi (sürekli ve düzenli) işlemesinin sağlanması kapsamında kamu düzeninin korunması meşru amacı arasında adil bir denge kurulamadığı ve müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının ilgili ve yeterli bir gerekçeyle gösterilemediği sonucuna ulaşılmıştır (toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahalelerin ilgili ve yeterli gerekçeye sahip olması gerektiğine ilişkin çok sayıda karar arasından bkz. Dilan Ögüz Canan, § 53; Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, § 48; Kenan Güven, B. No: 2018/21657, 6/10/2022, § 13).

42. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

43. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 5.000 TL manevi tazminat isteminde bulunmuştur.

44. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya talebine bağlı kalınarak net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Şanlıurfa 1. İdare Mahkemesine (E.2017/1100, K.2017/929) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 364,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.164,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HIFZI AKDAĞ

B. No: 2019/19510 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/19510

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HIFZI AKDAĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/19510)

Karar Tarihi: 21/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Hıfzı AKDAĞ

Vekili : Av. Mehmet Ali KAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların başvurucu tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Turgutlu Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) yönelik başlattığı soruşturma kapsamında örgütün Ahmetli ilçe yapılanmasında yer aldığı iddiasıyla başvurucu hakkında soruşturma yürütmüştür.

3. Soruşturma sırasında kolluk görevlileri tarafından yapılan araştırmalar üzerine düzenlenen 31/7/2016 tarihli tutanakta; başvurucunun Ahmetli Eğitim Gönüllüleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği yönetim kurulu başkan yardımcısı olduğu, hakkında ayrı soruşturma yürütülen B.Ç. ile hareket ederek derneğe gelir sağlamak adına Zaman gazetesi abonelerinden bağış, hibe ve himmet adı altında esnaftan ve halktan para topladığı, başvurucunun eşi N.nin Türkmenistan doğumlu olup bu ülkedeki örgüt mensuplarıyla irtibatlı olabileceği, N.nin kadınlar arasında yapılan toplantıları örgütlediği, bu toplantılarda

himmet adı altında toplanan paraları başvurucuya verdiği yönünde tespit ve değerlendirmelere yer verilerek başvurucunun konutu ile iş yerinde arama yapılması talebinde bulunulmuştur.

4. Başvurucunun evinde yapılan arama işlemi sonucunda örgütsel içerikli olduğu belirtilen 20/5/2016 tarihli Özgür Düşünce ve Yeni Hayat adlı gazete nüshaları ve E serisi 1 dolar ve çeşitli dijital materyaller ele geçirilmiştir.

5. Soruşturma sırasında kolluk görevlilerince bazı kişilerin "Bilgi Alma Tutanağı" adlı ifadeleri alınmıştır. Anılan kişilerin beyanlarında başvurucu hakkında yer verilen anlatımlar şöyledir:

i. Z.K. ifadesinde; Ahmetli ilçesinde müteahhitlik yaptığını, başvurucuyu önceden kendisine daire sattığından dolayı tanıdığını, başvurucunun cemaatin Ahmetli ilçesindeki mali işlerinden sorumlu olduğunu, bu kişinin yurtta kalan üniversite öğrencilerinin burs ve mali kaynaklarını temin ettiğini, cep telefonunda yüklü WhatsApp adlı uygulamada başvurucunun profilindeki durum bilgisi kısmında önceden "Pensilvanya'da okudum, Türkiye'de görevdeyim" yazılıyken 15/7/2016 günü saat 11.00 sıralarında başvurucunun profilini kontrol ettiğinde bu kez "Gün meydan okuma günüdür." şeklinde yazı gördüğünü ve bu yazının 23/7/2016 tarihine kadar durduğunu beyan etmiştir.

ii. M.Şa. ifadesinde; Ahmetli ilçesinde 2013 yılının Nisan ayına kadar örgüte ait U. Pansiyonda kalıp sonradan oradan ayrıldığını, pansiyonda kaldığı süreçte sürekli olarak aralarında başvurucunun olduğu kişilerin katıldığı sohbet adı altında örgütsel toplantılar yapıldığını, başvurucunun ilçedeki esnaflara yönelik toplantılar düzenlediğini, her hafta salı günleri de yine aralarında başvurucunun da olduğu kişilerin düzenlediği toplantılar yapıldığını, bu toplantılara ilçe ve köylerden gelen 20-25 kişinin katıldığını, toplantılarda bilgisayar aracılığıyla sinevizyon sistemi kullanılarak Fetullah Gülen'in haftalık vaazlarının dinlendiğini ve dinî konulardan bahsedildiğini, toplantıya gelenlerden Zaman gazetesine abone sağlamak için çalışma yapılmasının istendiğini, toplantıyı düzenleyenlerin kendi aralarında da gazete tirajını artırmak için konuşmalar yaptıklarını söylemiştir.

iii. S.Ö. ifadesinde; başvurucunun Ahmetli ilçesinde örgütün finans kaynaklarını yöneten kişilerden biri olabileceğini, ifade verdiği 9/8/2016 tarihinden yaklaşık üç yıl kadar önce S.Y. adlı kişinin sattığı araziden kazandığı paranın 80.000 TL'sini M.D.nin örgüte ulaştırmak üzere başvurucuya teslim ettiğini beyan etmiştir.

iv. B.Ö. ifadesinde; Y.C. adlı kişinin örgüte finans kaynağı sağlama amacıyla kurban derisi toplama, himmet adı altında bağış, hasat zamanı da üzüm toplama faaliyetleri yürüterek elde ettiği geliri başvurucuya verdiğini, başvurucunun da bu paraları bir şekilde örgüte aktardığını, aynı şekilde mahallede örgüt mensuplarının düzenledikleri toplantılarda ürün satışı yapıp bu parayı da başvurucuya teslim ettiklerini ifade etmiştir. Ayrıca S.Ö.nün ifadesinde belirttiği şekilde S.Y. adlı kişinin arazi satışından kazandığı gelirin 80.000 TL'nin de M.D. tarafından örgüte aktarılmak üzere başvurucuya verildiğini söylemiştir.

v. M.A.Y. ifadesinde; muhtar olarak görev yaptığını, Y.C. ve oğlunun 2015 yılı ve öncesindeki Kurban Bayramlarında örgüt adına deri topladığını, bu kişilerin Ramazan Bayramlarında da fitre ve zekât adı altında yardım topladığını, hem bu kişilerin hem de örgüt adına yardım toplayan diğer kişilerin bu paraları örgütün finans sorumlusu olduğunu tahmin ettiği başvurucu aracılığıyla örgüte aktardığını, bu kişilerin darbe girişiminden sonra da farklı bağ evleri ve köylerde örgütsel toplantılara devam ettiğini, başvurucunun köydeki kişileri örgüte

ait gazete ve dergilere abone yapmaya çalıştığını, başvurucunun Ahmetli ilçesinde "örgütün kasası" olarak faaliyet gösterdiğini beyan etmiştir.

6. Başvurucu 5/8/2016 tarihinde müdafiinin de hazır bulundurulmasıyla kollukta alınan ifadesinde; örgüt adına faaliyette bulunmadığını, Facebook adlı internet sitesinde hükûmeti eleştiren paylaşımlarda bulunmuş olması ve bu paylaşımlardan dolayı kendisine hakaret edilmesi nedeniyle hesabını kapattığını, darbe girişimi öncesinde Fetullah Gülen ile ilgili dinî konulara yönelik bazı paylaşımlarda bulunduğunu, siyasi içerikli paylaşımlarının olmadığını, Fetullah Gülen'e olan sempatisinin darbe girişimi nedeniyle son bulduğunu, M.Ş.nin beyanında geçen pansiyonda çiftçilerin katıldığı dernek toplantılarına 3-4 kez katıldığını, bu toplantıların dernek faaliyetleriyle ilgili olup toplantılarda Fetullah Gülen'in konuşmalarının dinlenilmediğini, kimseyi Zaman gazetesi abonesi yapmak için çalışmadığını, örgütün mali işlerinden sorumlu olmadığını, Z.K.nın beyanının aksine WhatsApp uygulamasındaki profilinde "Pensilvanya'da okudum, Türkiye'de görevdeyim." diye yazı yazmadığını, 2013 - 2014 yıllarında bir ara profilinde "Bugün meydan okuma günüdür." şeklinde yazı bulunduğunu, bu yazının da kendi fikri olmadığını, gazete isimlerinin yan yana yazılmasıyla oluşturulduğunu ve bu yazıyı başka bir yerde okuyup alıntı olarak kendi profiline yazdığını beyan etmiştir.

7. Başvurucunun 13/8/2016 tarihinde müdafiinin de hazır bulundurulmasıyla Başsavcılıkta şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde kollukta verdiği beyanlarına ek olarak evinde bulunan 1 doların 1980 yılında vefat eden babasından hatıra kaldığını, kendisi aleyhine beyanda bulunan M.Ş.nin kendisine iftira attığını, M.A.Y. ve B.Ö. adlı kişileri tanımadığını savunmuştur. Başvurucu, tutuklanma talebiyle sevk edildiği sorgusunda da önceki savunmalarını tekrar etmiştir.

8. Başsavcılığın soruşturması sırasında anılan örgüte üye oldukları iddiasıyla haklarında soruşturma yürütülen ve bazıları da önceden kollukta bilgi alma tutanağı altında beyanda bulunan diğer şüphelilerin Başsavcılıkta müdafiilerinin de hazır bulundurulmasıyla alınan savunmalarında başvurucu hakkındaki anlatımları şöyledir:

i. A.R.A. ifadesinde; Ahmetli Eğitim Gönüllüleri ve Dayanışma Derneği başkanlığından 4 yıl önce ayrıldığını, denetim kurulu üyesi olduğunu, derneğin öğrencilere maddi yardım toplamaya yönelik faaliyetleri olduğunu, bu yardımları genellikle kermes düzenleyerek yaptığını, son 4 yıldır örgütün toplantılarına katılmadığını, o tarihe kadar 10 yıl boyunca toplantılara katıldığını, bu toplantıların dinî içerikli olduğunu, toplantıların genellikle U. Pansiyonunda yapıldığını, toplantılarda Fetullah Gülen'in konuşma ve videolarının izletilmediğini, bu toplantılara başvurucunun da katıldığını beyan etmiştir.

ii. M.Ç. ifadesinde; Ahmetli Eğitim Gönüllüleri ve Dayanışma Derneğinin U. Pansiyonunda düzenlediği toplantılara kendiyle başvurucunun da katıldığını, bu toplantılarda dinî konuların konuşulduğunu ancak örgüte yardım amaçlı para toplanmadığını ifade etmiştir.

iii. N.K.Y. ifadesinde; başvurucunun kendisini Zaman gazetesi protestosuna getirdiğini, ayrıca örgüt tarafından yapılan toplantılara başvurucunun da katıldığını beyan etmiştir.

iv. S.F. ifadesinde; U. Pansiyonunda 2010 ila 2012 yılları arasında gerçekleşen örgüt toplantılarına başvurucunun da katıldığını, bu toplantılarda Fetullah Gülen'e ait konuşmaların izletilmediğini, başvurucunun teşviki üzerine 2012 yılında yedi ay boyunca Aksiyon dergisini aldığını, 2011 ila 2012 yılları arasında da Zaman gazetesi abonesi olduğunu, 2010 ila 2014 yılları arasında kendisinin örgütle irtibatlı olması konusunda

aralarında başvurucunun da olduğu kişilerin kendisine tavsiyelerde bulunduğunu, çocuklarını gönderdiği okulların taksitlerini 2015 yılına kadar başvurucuya elden verdiğini ve onun Bank Asya hesabı üzerinden ödeme yapıldığını, 2014 yılının Mart ayına kadar Ahmetli Eğitim Gönüllüleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneğinin yönetim kurulu başkanlığını yaptığını, başvurucu ve diğer bazı kişilerin örgütle irtibatlı olmaları nedeniyle sonradan bu görevinden istifa ettiğini ifade etmiştir.

v. A.G. ifadesinde; 2008 ila 2013 yılları arasında U. Pansiyonda yapılan toplantılara başvurucunun davet etmesi üzerine katıldığını, 2013 yılından sonra bu toplantılara katılmadığını, başvurucuyu cemaat mensubu olarak bildiğini ancak örgütsel faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olmadığını söylemiştir.

vi. M.A. ifadesinde; 2012 yılının Haziran ayına kadar U. Pansiyonunda yapılan toplantılara katıldığını, bu toplantılarda Fetullah Gülen'den gelen methiye içerikli sözlerden ve sabırlı olmaları yönündeki telkinlerinden bahsedildiğini, toplantılarda himmet adı altında para toplandığını ve para veren kişilerin isimlerinin sinevizyon sistemi ile gösterildiğini, başvurucunun eşi olan N.nin Ahmet ilçesinde örgüt ablası konumunda olduğunu, başvurucuyu da cemaat mensubu olarak tanıdığını, örgütün Ahmetli ilçesindeki yapılanmasında başvurucunun mütevelli heyeti içerisinde yer aldığını ve örgütün esnaf sorumlusu olduğunu, Ahmetli Eğitim Gönüllüleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneğinin örgüt tarafından kurulan bir dernek olup derneğin idari kurullarında görev yapan kişilerin de örgüt mensubu olduklarını beyan etmiştir.

vii. M.C. ifadesinde; 2015 yılında U. Pansiyonunda örgüt adına himmet toplanması için yapılan toplantıya katıldığını, bu toplantıda katılımcılardan önceden belirlenen miktarda para yardımı talep edildiğini, talep edilen miktarların sinevizyon sistemiyle ekrana yansıtıldığını, bu toplantıya başvurucunun da katıldığını, 2014 ya da 2015 yılında dönemin Zaman gazetesi yayın yönetmeni olan E.D.'nin Balçova'da düzenlediği konferansa başvurucuyla katıldığını söylemiştir.

viii. M.Ş. ifadesinde; kamuoyunda 17/25 Aralık süreci olarak bilinen dönemden önce aralarında başvurucunun da bulunduğu bir grup kişinin iş yerine gelerek kendisinden himmet adı altında para istediğini, yine bu dönemden önce 1-2 yıl boyunca öğrenci yurtlarında kullanılmak için başvurucuya çeşitli miktarlarda para verdiğini, 7-8 yıl önce U. Pansiyonunda gerçekleşen ve kendisinin de katıldığı toplantıları düzenleyen kişilerden birinin de başvurucu olduğunu beyan etmiştir.

9. Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) tarafından başvurucu hakkında düzenlenen raporda; başvurucunun örgüte ait Ahmetli Eğitim Gönüllüleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği ile Turgutlu Eğitim Gönüllüleri Derneğine üye olduğu, Bank Asya'daki hesabını yakın tarihe kadar aktif olarak kullandığı tespitlerine yer verilmiştir.

10. Manisa İl Emniyet Müdürlüğü, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğünün düzenlediği 25/7/2017 tarihli tutanakta; başvurucunun Bank Asya'daki hesabında 25/12/2013 ila 31/12/2014 tarihleri arasında 30.306,12 TL'lik artış bulunduğu, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca FETÖ/PDY'ye yönelik soruşturma kapsamında örgütün üst düzey yöneticilerinden olduğu iddiasıyla hakkında adli işlem uygulanan N.İ. ile arasında telefon irtibatının bulunduğu belirtilmiştir.

11. Manisa Valiliği İl Dernekler Müdürlüğünün 4/1/2017 tarihli raporuna göre başvurucunun örgütle iltisaklı olduğu gerekçesiyle kapatılan Turgutlu Sanayici ve İş

Adamları Derneği üyesi olduğu ve bu dernekte yönetim kurulu üyesi olarak görev yaptığı tespitine yer verilmiştir.

12. Kolluk görevlileri tarafından düzenlenen 29/11/2016 tarihli raporda, Zaman Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni E.D. ve Samanyolu TV Genel Yayın Müdürü H.K.nın gözaltına alınmasını protesto etmek amacıyla 16/12/2014 tarihinde Turgutlu Adliyesi önünde düzenlenen protestoya başvurucunun da katıldığı bilgisi aktarılmıştır.

13. Yürütülen soruşturma sonucunda, Başsavcılığın düzenlediği fezleke üzerine Manisa Cumhuriyet Başsavcılığınca 20/9/2017 tarihli iddianamenin kabulüyle başvurucu hakkında silahlı terör örgütü yöneticisi olma suçundan kamu davası açılmıştır. Anılan iddianamede; başvurucu hakkında düzenlenen raporlara, evinde yapılan arama işlemi sonucunda elde edilen delillere ve başvurucu hakkında beyanda bulunan kişilerin anlatımlarına yer verilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun örgütün Ahmetli ilçe yapılanmasında mütevelli heyeti üyesi olduğu, örgütün kasası olarak faaliyet gösterdiği, düzenlediği örgütsel toplantılarda himmet adı altında para topladığı, örgütsel bağlılığı nedeniyle evinde 1 dolar bulundurduğu ve kendi kullandığı WhatsApp profilinde darbe girişimi ve sonrasında yer verdiği durum bildirimi ile örgütün propagandasını yaptığı gerekçeleriyle atılı suçu işlediği kanaatine varılmıştır.

14. Yargılamayı yürüten Manisa 3. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 27/9/2017 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapmıştır. Tensip Tutanağı'nda başvurucunun Bank Asya hesap hareketleri üzerinde bilirkişi incelemesi yapılmasına ve soruşturma evresinde başvurucu hakkında beyanda bulunan kişilerden M.C., M.Ş. ve A.R.A.nın istinabe yoluyla tanık sıfatıyla beyanlarının alınmasına karar verilmiştir.

15. Serbest muhasebeci mali müşavir tarafından başvurucunun Bank Asya hesap hareketleri üzerinde yapılan inceleme sonucu düzenlenen ve celse arasında dosyaya sunulan 27/12/2017 tarihli bilirkişi raporunda yer verilen tespitler şöyledir:

i. Başvurucunun bu bankadaki hesabına bağlı birden fazla alt hesabının bulunduğu, 1 numaralı alt hesabına 31/12/2013 ila 7/6/2016 tarihleri arasında başvurucunun başka bankalardaki hesaplarından ve PTT üzerinden EFT virman yoluyla, yine M.E. adlı kişiden havale yoluyla 142.204,90 TL para girişi olduğu belirtilmiştir.

ii. 3 numaralı alt hesabına 12/9/2014 tarihinde 25.000 TL yatırıldığı, bu hesaptan okul taksitlerinin yatırıldığı, 6 numaralı alt hesabına 12/9/2014 tarihinde 25.000 TL yatırılarak katılım hesabı açıldığı, 1 numaralı alt hesaba yatan paralardan iki adet 5.000 TL'lik, bir adet de 25.000 TL'lik katılım hesapları açıldığı tespit edilmiştir.

iii. Sonuç olarak başvurucunun hesabına 25/12/2013 tarihinden sonra toplamda 192.204,90 TL'lik para girişi olduğu belirtilmiştir.

16. Tensip Tutanağı'nda kararlaştırıldığı üzere istinabe yoluyla ve tanık sıfatıyla beyanları alınan A.R.A. ve M.C.nin ifadelerine dair tutanaklar celse arasında dosyaya sunulmuştur. Bu kişilerin başvurucu hakkındaki anlatımları şöyledir:

i. A.R.A. ifadesinde; başvurucunun örgütün mütevelli heyeti üyesi olup olmadığını ve örgüt adına para toplayıp toplamadığını bilmediğini, sadece başvurucuyla sohbet adı altında yapılan ve dinî konuların konuşulduğu toplantılara katıldığını beyan etmiştir.

ii. M.C. ifadesinde; soruşturma evresinde başvurucu hakkında verdiği beyanları kabul etmediğini, başvurucu ile 2008 yılına kadar sohbet adı altında toplantılara katıldığını, bu

toplantıların dinî konulara dair olduğunu, bu toplantılarda kendisinden himmet adı altında para istenmediğini, bu tarihten sonra başvurucunun örgütsel faaliyette bulunup bulunmadığını bilmediğini, başvurucunun örgütün kasası olduğuna ve WhatsApp profilindeki durum bilgisini değiştirdiğine dair beyanda bulunmadığını söylemiştir.

17. Kolluk tarafından düzenlenen ve celse arasında dosyaya sunulan raporlarda, örgüte ait televizyon kanallarının Digitürk platformundan çıkarıldığı 8/10/2015 tarihinde başvurucunun mevcut Digitürk aboneliğini iptal ettirdiği, Facebook adlı sosyal paylaşım sitesinde kendi kullandığı hesap üzerinden örgüte ait Samanyolu Haber ve Zaman gazetesinin internet haberlerini paylaştığı, bu paylaşımlardan birinin de 6/5/2014 tarihinde "Türk Okullarından Dünyaya Damga Vuran Başarı" başlıklı haber olduğu tespitlerine yer verilmiştir.

18. Başvurucu hakkındaki yargılama iki celsede tamamlanmıştır. Başvurucu 16/1/2018 tarihli ilk celsede yaptığı savunmasında soruşturma evresinde verdiği ifadeleri kısmen tekrar etmiştir. Önceki ifadelerine ek veya bu ifadelerinden farklı olarak örgüt toplantılarına katılmadığını, sosyal medyada sadece dinî içerikli paylaşımlar yaptığını, Turgutlu Eğitim Gönüllüleri Derneğine üye olmadığını, hacca gitmeyi düşündüğü için Bank Asya'da 2013 yılında katılım hesabı açtığını, ticari işlerinde yararlandığı pos cihazını komisyonsuz olarak kullanabilmek için bu bankadaki hesabında para bulundurduğunu, çocuklarının okul taksitlerini de bu banka aracılığıyla ödediğini, N.İ. adlı kişiyle örgütsel olmayan bir amaçla telefon görüşmesi yaptığını, protesto gösterisine katıldığını, kendisine okunan ifadelerdeki suçlayıcı beyanları da kabul etmediğini savunmuştur.

19. Aynı celsede hazır bulunan M.Ş. tanık sıfatıyla alınan ifadesinde önceki beyanlarından farklı olarak başvurucunun kendisinden para istemediğini ve U. Pansiyonda yapılan örgütsel toplantılarda başvurucuyu görmediğini beyan etmiştir.

20. Yargılama sonucunda Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararda başvurucu hakkında kolluk tarafından düzenlenen raporlarda belirtilen tespitlere, evinde yapılan arama işleminde 1 dolar ele geçirilmesine, üyesi veya yöneticisi olduğu derneklere, bilirkişi raporuna, başvurucunun aşamalardaki savunmalarına ve kendisi hakkında beyanda bulunan kişilerden M.C., M.Şa., M.Ç., A.R.A., N.K.Y., S.F., A.G., M.A., M.A.Y., S.Ö., M.Ş. ve Z.K.nın anlatımlarına değinildikten sonra başvurucunun gerçekleştirdiği kabul edilen eylemlere dair aktarılan tespitler şöyledir:

"Sanığın FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile iltisaklı Turgutlu Eğitim Gönüllüleri Derneğine üye olduğu, Ahmetli Eğitim Gönüllüleri Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı olduğu, ayrıca Turgutlu Sanayici ve İşadamları Derneği üyesi ve bu dernekte yönetim kurulu üyesi olduğu, sanığın örgüt lideri Fetullah Gülen’in talimatı doğrultusunda Asya Bankasında hesap hareketlerinin mevcut olduğu, Zaman Gazetesi genel yayın yönetmeni [E.D.] ve terör örgütünün görsel kanallarından olan STV genel yayın müdürü [H.K]'nın gözaltına alınmasını protesto etmek için Aktif Eğitim Sen tarafından düzenlenen basın açıklamasına katıldığı, FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne ait kanalların Digitürk platformundan çıkarıldığı 08 Ekim 2015 tarihinden sonra [...] dijitürk aboneliğini 08.10.2015 tarihinde sonlandırdığı, sosyal medya hesabı üzerinden örgüt lehine paylaşımının bulunduğu, ikametinde ve iş yerinde gerçekleşen arama neticesinde örgüt üyeleri tarafından manevi anlam yükleyerek bulundurdukları 1 Dolar ve örgütle iltisaklı yayınların ele geçirildiği, tanık beyanlarından sanığın örgütün Manisa ili Ahmetli ilçesi ana

mütevelli heyeti üyesi olduğu, örgüte maddi kaynak elde etmek amacıyla himmet adı altında yardımda bulunduğu, ayrıca yardım toplama faaliyetleri gerçekleştirdiği, örgütün Ahmetli kasası olduğu, 15.07.2016 tarihinde saat 11.00 sıralarında Whatsapp üzerinden 'Pensilvanya'da okudum, Türkiye'de görevdeyim.' şeklindeki durum mesajını 'Gün meydan okuma günüdür, görevimdeyim.' şeklinde değiştirdiği, örgüte ait protesto gösterilerine katılımı arttırma, sohbet toplantılarına katılıma teşvik etme, zaman gazetesi abonesi yapma eylemlerini gerçekleştirdiği anlaşıl[mıştır.]"

21. Mahkûmiyet kararında başvurucunun eylemlerinin silahlı terör örgütüne üye olma suçunu oluşturduğuna ve bu suça dair temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak belirlenmesine dair yer verilen değerlendirmeler şöyledir:

"Her ne kadar sanık hakkında 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununun 7. maddesinin atfıyla 5237 SayılıTürk Ceza Kanunun 314/1. maddesinde düzenlenen silahlı terör örgütü yönetme suçu ile cezalandırılması talebiyle kamu davası açılmışsa da, terör örgütü yönetme suçunun oluşabilmesi için örgütün amaçları doğrultusunda örgütü idare etmeyi, emir ve direktif vermeyi, örgüt içinde inisiyatif alma ve karar verme gücüne sahip olmayı gerektirdiğinden dosya kapsamında bulunan tüm deliller dikkate alındığında sanığın örgüt içinde inisiyatif alma ve karar verme gücüne sahip olmadığı anlaşılmakla sanığın eylemlerinin silahlı terör örgütü yönetme suçunu oluşturmadığı kanaatine varılmıştır. Sanığın yukarıda ayrıntılı olarak anlatılan eylenmeleri ile örgütün hiyerarşikyapısına dahil olduğu ve FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü ile süreklilik, yoğunluk ve çeşitlilik arz eden organik bağının bulunduğu sanığın eylemlerinin bir bütün halinde 3713 sayılı TMK'nın 7/1. maddesinin yollamasıyla 5237 sayılı TCK'nın 314/2 maddesinde düzenlenen Silahlı Terör Örgütü üyesi olma suçunu oluşturduğu anlaşılmıştır. Sanığın üzerine atılı silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği yapılan yargılama ve toplanan delillerle sabit olmakla, sanığın eylemine uyan TCK'nın 314/2 maddesi gereğince sanığın örgüt içerisindeki konumu, suçun işleniş şekli, suç konusunun önem ve değeri, dosyaya yansıyan kişiliği, meydana gelen netice göz önüne, sanığın örgüt içindeki konumu dikkate alınarak takdiren ve teşdiden cezalandırılması yoluna gidilmiştir."

22. Başvurucu ve müdafii anılan karara karşı diğerlerinin yanı sıra soruşturma evresindeki beyanları hükme esas alınan tanıkların birçoğunun Mahkeme huzurunda yeniden ifadelerinin alınması gerektiğini de belirterek istinaf ve temyiz kanun yoluna başvurmuş, karar kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir.

23. Başvurucu, nihai hükmü 23/5/2019 tarihinde öğrendikten sonra 29/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

24. Komisyon; adil yargılanma hakkı ile suçta ve cezada kanunilik ilkesi dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hak ve ilkeye ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

25. Başvurucu, beyanları mahkûmiyet hükmüne esas alınan tanıkların duruşmada dinlenmemesi nedeniyle tanığa soru sorma imkânı elde edemediğini belirterek tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

26. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

28. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet tek veya belirleyici ölçüde sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemişse sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

29. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

30. Somut olayda Mahkeme, aleyhe beyanda bulunan tanıklardan M.Ş.yi duruşmada hazır bulundurarak ifadesini almış, diğer tanıklar M.C. ve A.R.A.nın istinabe yoluyla alınan beyanları ile diğer tanıkların soruşturma evresinde alınan ifadelerini başvurucu ve müdafiine okumuş ancak M.Ş. dışındaki tanıkların duruşmada dinlenilmesine ilişkin

herhangi bir çaba göstermemiştir. İlgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda da tanıkların Mahkemede hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

31. Testin ikinci aşaması uygulanırken delilin tekliğinden o delilin sanık aleyhine yegâne delil olması, delilin belirleyiciliğinden ise davanın sonucunu ağırlıklı olarak etkileme eğilimi olan delil anlaşılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Baran Karadağ, § 65). Belirtilmelidir ki bir delilin belirleyici olup olmadığı sadece başvurucunun mahkûmiyeti yönünden değil temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesi açısından da dikkate alınmalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hasan Bati, B. No: 2019/8419, 28/6/2022, §§ 33-35). Aksi hâlde suçun sübutu tespit edilerek mahkûmiyete karar verilmesi dışındaki sonuçlar yönünden adil yargılanma güvenceleri anlamsızlaşır. Bu bakımdan mahkûmiyet hükmünün yalnızca sorgulanmamış tanığın ifadesine dayandığı veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sadece sorgulanmamış tanığın ifadesine dayanıldığı bir durumda delilin tek olduğu söylenebilir. Buna karşılık mahkûmiyet hükmü kurulurken veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sorgulanmamış tanığın ifadesinin yanında başka delilin/delillerin de bulunduğu ancak bu delilin/delillerin ağırlığının sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha az olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğu ifade edilebilir. Diğer delillerin ispat gücünün sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha yüksek olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğunun kabulü mümkün olmayacaktır.

32. Duruşmada sorgulanmayan tanığın ifadesinin tek veya belirleyici delil olup olmadığı hususu öncelikle mahkûmiyet gerekçesine bakılarak tespit edilir. Bu açıdan mahkemenin sorgulanmamış tanığın ifadesinin ağırlık derecesini gerekçeli kararda tartışmış olması beklenir. Ancak gerekçeli kararında bu tartışmanın yapılmadığı veya mahkemenin yaptığı değerlendirmenin bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içerdiği hâllerde Anayasa Mahkemesinin kendisi bu değerlendirmeyi yapacaktır.

33. Somut olayda Mahkeme; başvurucunun Bank Asyadaki mutat olmayan hesap hareketlerine, örgütle iltisaklı oldukları gerekçesiyle kapatılan derneklerde üye veya yönetici olmasına, Samanyolu yayın grubunun Digitürk platformundan çıkarılması sonrası mevcut aboneliğini sonlandırmasına, örgüte yönelik başlatılan soruşturmaları protesto etmek için yapılan gösteriye katılmasına, sosyal medya hesaplarında örgüt lehine paylaşımlar yapmasına, evinde yapılan aramada örgütsel bağlılığı nedeniyle bulundurduğu değerlendirilen 1 dolar bulunmasına ve örgütün Ahmetli ilçesindeki mütevelli heyeti içerisinde yer alıp örgüte maddi kaynak sağlamak için toplanan paraların kendisine teslim edildiğine, örgüte eleman kazandırmak için toplantılar organize ettiğine ve WhatsApp uygulamasında kendi profili üzerinden darbe girişimi sonrası örgüt lehine paylaşımlar yaptığına dair tanık ifadelerine istinaden mahkûmiyet hükmü kurmuştur.

34. Yargıtay uygulamasına göre kişilerin Bank Asya nezdindeki mutat bankacılık işlemleri örgütsel faaliyet veya örgüte yardım olarak kabul edilmemektedir (birçok karar arasından bkz. kapatılan Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 5/3/2019 tarihli ve E.2018/6408, K.2019/1447; 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararları). Benzer şekilde kişilerin

örgütle irtibatlı kurumlarda çalışmalarının da terör örgütü üyeliği suçu açısından tek başına yeterli delil olarak kabul edilmediği görülmüştür (kapatılan Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararı). Bununla birlikte bu kişilerin örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve Bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemlerin örgüte üye olma suçu bakımından örgütsel faaliyet, tek başına ise örgüte yardım etmek olarak kabul edilebileceği anlaşılmıştır (kapatılan Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 15/1/2019 tarihli ve E.2018/4959, K.2019/145 sayılı kararı).

35. Yargıtay, kişilerin Digitürk aboneliğini iptal ettirmelerinin örgütsel bir faaliyet olarak kabul edilemeyeceğini belirtmektedir (birçok karar arasından bkz. kapatılan Yargıtay 16. Ceza Dairesinin E.2018/2449, K.2019/3744, 23/5/2019; E.2019/179, K.2019/6399, 24/10/2019 sayılı kararları).

36. Yargıtay FETÖ/PDY'ye üyelik suçundan mahkûmiyetlere dair birçok kararında yasal olarak kurulmuş sendika veya derneklere üyelik delilini de değerlendirmiştir. Yargıtaya göre FETÖ/PDY'yle iltisaklı sendika, dernek ve diğer yasal örgütleri kurmaları, bunlara üye olmaları veya yönetim ve denetim kurullarında yer almaları tek başına kişilerin örgütün nihai amacını bildiğini, iltisak boyutunu aşarak örgütle organik bir bağ kurup hiyerarşisine dâhil olduğunu ispat etmeye yeterli örgütsel faaliyetler kapsamında değerlendirilemez (Bilal Celalettin Şaşmaz, B. No: 2019/20791, 18/10/2022, §§ 17, 18, 57).

37. Anayasa Mahkemesi FETÖ/PDY soruşturma ve kovuşturmalarına dair bazı bireysel başvuru dosyalarında tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları değerlendirmiştir. Bu kapsamda;

i. Kişilerin savunmalarının aksini ortaya koyacak somut bir olgu gösterilemediği müddetçe kendilerinden elde edilen Amerikan dolarının kişilerle örgüt arasında bir bağlantı bulunduğuna dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Mehmet Hasan Altan (2) [GK], B. No: 2016/23672, 11/1/2018, § 146; Mehmet Ali Şelli, B. No: 2017/12880, 4/11/2020, § 49; Ümit Özkan, B. No: 2017/78, 4/11/2020, § 65).

ii. Somut olayın şartları itibarıyla içeriği belli olmayan telefon görüşme kayıtları da örgütsel bir ilişki bakımından kuvvetli suç belirtisi olarak kabul edilmemiştir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Mustafa Açay, B. No: 2016/66638, 3/7/2019, § 61; Mustafa Özterzi [GK], B. No: 2016/14597, 31/10/2019, § 106; Zafer Özer, B. No: 2016/65239, 9/1/2020, § 62).

iii. Yargıtayın benzer yöndeki kararlarından da hareketle, kişilerin örgütün propagandasını yapan sosyal medya hesaplarını ve internet sitelerini çok farklı amaçlarla takip edebildikleri belirtilerek kamu makamlarının, bir kimsenin örgütün propagandasını yapan internet sitelerine ve sosyal medya hesaplarına girmesinin ve bunları takip etmesinin örgütsel amaçla yapıldığını gösteren somut olguları ortaya koyamadığı sürece bunların suç işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır (Mustafa Özterzi, § 114).

38. Yargıtayın ve Anayasa Mahkemesinin tanık ifadeleri dışındaki delillerle ilgili yukarıda belirtilen uygulamaları dikkate alındığında, Mahkemece başvurucunun da hazır bulunduğu oturumda ifadesi alınan ve soruşturma evresindeki ifadesini doğrulamayan M.Ş.den ziyade istinabe yoluyla ifadeleri alınan ya da yalnızca soruşturma evresindeki ifadelerinin okunmasıyla yetinilen tanıkların, başvurucunun Ahmetli ilçesinde örgütün mütevelli heyeti içerisinde yer alıp mali işlerini yönettiğine, örgüt adına yardım toplama faaliyetlerini

organize ettiğine, başkalarını örgüt toplantılarına katılmaya ve örgüte ait Zaman gazetesine abone olmaya teşvik ettiğine ve darbe girişimi sonrası WhatsApp profili üzerinden örgüt lehine açıklamalar yaptığına ilişkin beyanlarının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında ve temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesinde önemli ağırlıkta bir delil olarak dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanıkların ifadelerinin mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

39. Son olarak yargılama sürecinde başvurucuya olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Ancak gerekçeli kararda başvurucunun örgütün mütevelli heyeti içerisinde yer alıp mali işlerden sorumlu olduğu, örgüt adına yardım toplama faaliyetlerini organize edip başkalarını örgüt toplantılarına katılmaya ve örgüte ait yayınlara abone olmalarına teşvik ettiği, darbe girişimi sonrası WhatsApp profili üzerinden örgüt lehine açıklamada bulunduğu yönündeki sorgulanamayan tanık beyanlarını doğrulayan başkaca delillere dayanıldığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Dahası 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 180. maddesinin " ...tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır." şeklindeki (5) numaralı fıkrasına rağmen Mahkemenin sözü edilen tanıkları SEGBİS yoluyla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye de ulaşılamamıştır. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunma tarafına karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin tanınmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanık M.Ş. dışındaki diğer tanıkların duruşmada dinlenmemelerinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

40. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

41. Başvurucu, terör örgütü üyeliği suçuyla ilgili olarak yapılan yargısal yorumların öngörülebilir olmaması ve mahkûmiyet kararında suç oluşturmayan bazı eylemlere de dayanılması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini de ileri sürmüştür. Başvuruda tanık sorgulama hakkı şikâyeti yönünden ulaşılan sonuç ve hükmedilen giderim gözetildiğinde bu iddiaların ayrıca incelenmesine gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

42. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

43. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

44. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten mahkemelere aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede mahkemenin delillerin takdir biçimine göre benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

45. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi/belge sunmadığından da maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Manisa 3. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/296, K.2018/120) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 364,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.164,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HİLMİ KOCABEY

B. No: 2019/21192 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/21192

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HİLMİ KOCABEY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/21192)

Karar Tarihi: 21/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Hilmi KOCABEY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamulaştırma bedelinin düşük belirlenmesi ve aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Düzce'nin Akçakoca ilçesi Dilaver köyünde bulunan fındık bahçesi niteliğindeki 5293,41 m² yüz ölçümlü taşınmazda başvurucunun 1/4 hissesi bulunmaktadır.

3. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından Büyük İstanbul İçme Suyu II. Merhale Projesi kapsamında yapılacak kamulaştırma işlemleri için 1996 yılında kamu yararı kararı alınmıştır. Bakanlar Kurulu da 2012 yılında bu proje kapsamında yapılacak Melen Barajı'nın kum malzemesinin temini için başvurucunun hissesi bulunan taşınmazın da aralarında olduğu taşınmazların acele usulde kamulaştırılmasına karar vermiştir.

4. Çevre ve Orman Bakanlığı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ) tarafından düzenlenen 19/4/2013 tarihli kıymet takdir raporunda, taşınmazın m² değerinin 25,34 TL olduğu ve %30 objektif değer artışı ile birlikte toplam m² değerinin 33,50 TL olacağı ifade edilmiştir.

5. DSİ'nin 27/5/2013 tarihinde taşınmaza acele usulde el konulması talebi üzerine Akçakoca

Asliye Hukuk Mahkemesi (Asliye Hukuk Mahkemesi) 10/7/2013 tarihinde davanın kabulüne, taşınmaza acele el konulmasına izin verilmesine ve taşınmazın bedeli olarak tespit edilen 139.375,48 TL'nin bankaya depo edilmesine karar vermiştir.

6. DSİ 24/12/2013 tarihinde başvurucu ve diğer malikler aleyhine Asliye Hukuk Mahkemesinde kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil istemiyle dava açmıştır.

7. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından yapılan keşif sonucu dosyaya sunulan bilirkişi raporunda; taşınmazın mücavir alan sınırları dışında olduğu, belediye hizmetlerinden yararlanmadığı, kapama fındık bahçesi niteliğinde olduğu, arsa vasfının bulunmadığı ifade edilmiş ve ilçe tarım müdürlüğü verileri dikkate alınarak taşınmaza net gelir metodu uygulanmak suretiyle m² değerinin 34,79 TL ve toplam değerinin 138.118,29 TL olduğu belirlenmiştir. Ayrıca bilirkişi raporunda; taşınmazın çıplak m² değerinin 30,25 TL olduğu, Akçakoca, Karasu ve Kocaeli plajlarına yakın konumda olması ve rafting sporunun yapıldığı güzergâh üzerinde bulunması, halkın tek geçim kaynağının fındık olması ve bunun değiştirilmesinin icap ettiği de dikkate alındığında taşınmaza %15 oranında objektif değer artışının uygulanması gerektiği ifade edilmiştir.

8. Asliye Hukuk Mahkemesi; hissedarlardan F.O.nun payını dava tarihinden önce devretmesi nedeniyle bu davalı yönünden davanın reddine, diğer davalılar yönünden kabulüne, kabul kararı verilen davalılar yönünden taşınmazın kamulaştırma bedelinin 138.118,29 TL olarak tespitine, bu davalılar yönünden acele elkoyma dosyası ile ödenen 104.531,61 TL'nin mahsubu ile bakiye 33.586,68 TL kamulaştırma bedelinin Ziraat Bankası Akçakoca Şubesi tarafından hükmün kesinleşmesi beklenmeksizin davalılara ödenmesine ve 33.586,68 TL fark bedele 25/4/2014 tarihinden karar tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına karar vermiştir. Ayrıca 1.500 TL vekâlet ücretinin davanın kabulüne karar verilen davalılardan alınarak DSİ'ye verilmesine hükmetmiştir.

9. Başvurucunun temyiz istemini inceleyen Yargıtay 5. Hukuk Dairesince (Yargıtay Dairesi) 18/3/2019 tarihinde karar onanmıştır. Onama kararının gerekçesinde kapama fındık bahçesi niteliğindeki taşınmaza net fındık geliri esas alınarak bilimsel yolla değer biçilmesinde ve tespit edilen bedelin bloke ettirilerek hükmün kesinleşmesi beklenmeden davalı tarafa ödenmesine karar verilmesinde bir isabetsizlik görülmediği ifade edilmiştir.

10. Başvurucu, nihai hükmü 6/5/2019 tarihinde öğrendikten sonra 28/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Kamulaştırma Bedelinin Düşük Belirlendiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu, taşınmazının zorla kamulaştırıldığını ancak kamulaştırma yapılmadan da bu havzadan su üretilebileceğini ve suyun bedelinden hissesi oranında kendisine bedel verilebileceğini, bunun yanında taşınmazı yerine başka taşınmaz da verilebileceğini ancak diğer yöntemler kullanılmadan bedel tespiti ve tescil davası açıldığını iddia etmiştir. Aynı bölgede Melen Çayı'nın doğu tarafındaki başvuruya konu taşınmazı için m² fiyatı 34,79 TL olarak belirlendiği hâlde batı tarafındaki taşınmaz için m² fiyatının 60 TL belirlendiğini ve 34,79 TL'nin sadece 3 m³ şebeke suyuna denk geldiğini, idarenin taşınmazdaki sudan içme

suyu ve elektrik üretmek yoluyla yıllarca gelir elde edeceğini, yap-işlet-devret modelinde olduğu gibi su ve elektrik üretimi yapıldıkça kendisine pay verilmesi gerektiğini, taşınmazdan kendisinin ve daha sonra çocuklarının da faydalanacağı dikkate alındığında kamulaştırma bedelinin düşük olduğunu ve gerçek bedeli yansıtmadığını ileri sürmüştür.

13. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Anayasa Mahkemesi, kamulaştırma bedelinin taşınmazın gerçek değerini yansıtmadığı yönündeki şikâyetleri daha önce çeşitli kararlarında mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü çerçevesinde incelemiştir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Mukadder Sağlam ve diğerleri (B. No: 2013/2511, 22/1/2015), Abdülkerim Çakmak ve diğerleri (B. No: 2014/1964, 23/2/2017), Kamil Darbaz ve Gmo Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti. (B. No: 2015/12563, 24/5/2018) ve Ali Taşgeldi (B. No: 2018/30814, 16/11/2021) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu kararlarda, taşınmaz bedelinin tespitinin teknik ve uzmanlık gerektirmesi nedeniyle kamulaştırılan taşınmazın bedelinin tespitinin uzman mahkemelerin ve Yargıtayın bu konudaki uzman dairelerinin yetki ve görevinde olduğunu, Anayasa Mahkemesinin görevinin kamulaştırma bedelinin tespiti yönteminin gerçek bedelin ödenmesini temin edip etmediğini incelemekten ibaret olduğunu vurgulamıştır. Öte yandan Anayasa Mahkemesinin bir temyiz mercii olmadığına, inceleme yetkisinin sınırlı olduğuna ve bir temyiz mercii gibi hareket ederek mahkeme kararlarını her yönüyle hukuka uygunluk denetimine tabi tutmayacağına dikkat çekmiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 46. maddesine gerçek değerin kamulaştırma bedeli olarak ödenmesi mülkiyetten yoksun bırakılan malikler için anayasal bir güvencedir. Bu madde ışığında Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine göre müdahalenin ölçülü olabilmesi için gerçek değerin ödenmesini sağlayabilmek amacıyla gerekli usule ilişkin güvencelerin etkili bir biçimde uygulanması ve mahkemelerin ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gerçek değeri belirlemeleri gerekir.

15. Somut olayda başvurucu, kamulaştırma yapılmadan da bu havzadan su üretilebileceğini ve sudan elde edilen bedelden kendisine hissesi oranında bedel ödenebileceğini, bunun yanında taşınmazı yerine başka taşınmaz da verilebileceğini ifade etmektedir. Kamu makamlarının artan su ihtiyacının karşılanması için yapılacak projeler kapsamında ortaya konulacak yöntem ve türü belirleme konusunda geniş bir takdir haklarının bulunduğu açıktır. Kaldı ki 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirlenen kamulaştırmaya ilişkin kural ve yöntemlere uygun işlem yapıldığı anlaşılan somut başvuruda üzerinde durulması gereken konu, başvurucunun taşınmazdan yoksun bırakılmasına yol açan müdahalenin yarattığı olumsuz sonucun taşınmazın gerçek bedelinin ödenmek suretiyle ortadan kaldırılıp kaldırılmadığına ilişkindir.

16. Başvurucu, belirlenen m² değerinin düşük olarak hesaplandığını ileri sürmüştür. Alınan bilirkişi raporunda, taşınmazın mücavir alan sınırları dışında olduğu ve belediye hizmetlerinden yararlanmadığı ifade edilmiştir. Arsa vasfı göstermeyen, kapama fındık bahçesi niteliğinde olduğu belirlenen taşınmazın bedeli ilçe tarım müdürlüğü verileri dikkate alınarak net gelir metodu uygulanmak suretiyle hesaplanmış ve çıplak m² değeri 30,25 TL olarak belirlenmiştir. Taşınmazın değerini etkileyen Akçakoca, Karasu ve Kocaeli plajlarına yakın konumda olması ve rafting sporunun yapıldığı güzergâh üzerinde bulunması, halkın tek geçim kaynağının fındık olması ve bunun değiştirilmesi hususları da dikkate alınmış; taşınmaza %15 oranında objektif değer artışı uygulanmış ve sonuç olarak m² değeri 34,79 TL hesaplanarak toplam değerinin 138.118,29 TL olduğu belirlenmiştir.

17. Başvurucu aynı bölgede Melen Çayı'nın doğu tarafındaki bireysel başvuruya konu taşınmazı için m² fiyatının 34,79 TL olarak belirlendiği hâlde batı tarafındaki taşınmaz için m² fiyatının 60 TL olarak belirlendiğini ileri sürmüş ise de her iki taşınmazın aynı konumda ve niteliklerde olduğunu gösterecek şekilde iddiasını temellendirmemiştir. Dolayısıyla teknik nitelikte olan ve 2942 sayılı Kanun'da yer verilen yönteme uygun şekilde düzenlendiği anlaşılan bilirkişi raporundaki hesaplamanın taşınmazın gerçek bedelini yansıtmadığına ilişkin bir değerlendirme ve tespitte bulunmak mümkün olmamıştır. Asliye Hukuk Mahkemesi de bilirkişi raporunu uygun bulmuş ve raporda belirlenen bedel doğrultusunda hüküm kurmuştur. Sonuç olarak hükmedilen kamulaştırma bedelinin başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi orantılı kıldığı ve müdahalenin taşıdığı kamu yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında olması gereken adil dengenin bozulmadığı sonucuna varılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Aleyhine Vekâlet Ücretine Hükmedilmesinin Haksız Olduğuna İlişkin İddia

19. Başvurucu, alınan vekâlet ücretinin haksız olduğunu ileri sürmüştür.

20. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davalarında mülk sahibi aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesi şikâyetini Musa Tarhan/Türkiye (B. No: 12055/17, 23/10/2018) kararında incelemiştir. AİHM öncelikle başvurucunun kamulaştırma bedelini kısmen azaltan, masraf olarak ödenen para tutarının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek (1) No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamında mülk teşkil ettiğini vurgulamıştır (Musa Tarhan/Türkiye, § 72). Kamulaştırma bedeline ilişkin davalar ile böyle bir yükümlülük içermeyen davalar arasındaki farka dikkat çekilmiştir. AHİM başvurucuya ödenecek kamulaştırma bedelinin belirlendiği davalarda devletin bir elle verdiğini yargılama giderlerinin tahsili yoluyla diğer bir elle almasının aslında bir paradoks olarak göründüğünü açıklanmıştır (Musa Tarhan/Türkiye, § 78). AİHM'e göre davalı tarafın yargılama masraflarını ödemesinin meşru bir amacı olsa da somut olayda başvurucunun kaybeden taraf olarak nitelendirilmesi zor gözükmektedir (Musa Tarhan/Türkiye, § 80). AHİM tarafından yapılan açıklamalar ışığında başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilirken (Musa Tarhan/Türkiye, §§ 88, 89) giderim olarak aleyhe hükmedilen vekâlet ücretinin güncellenen bedel tutarındaki maddi tazminatın başvurucuya ödenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (Musa Tarhan/Türkiye,§ 94).

21. Anayasa Mahkemesi ise Sadettin Ekiz (B. No: 2016/9364, 9/5/2019) kararında kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili davasında başvurucu taşınmaz maliki aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesinin kamulaştırma bedelinde önemli ölçüde azalmaya yol açması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

22. Yargıtay Dairesi kamulaştırma bedel ve tescil davalarının kabul ile sonuçlanması hâlinde taşınmaz sahibi malik aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği yönündeki yerleşik içtihadını (birçok karar arasından bkz. Yargıtay 5. Hukuk Dairesi, E.2017/30560, K.2019/11254, 30/5/2019) değiştirmiştir. Anılan içtihat değişikliğine ilişkin ilk gelişme Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (HGK/Kurul) kararıyla gerçekleşmiştir. Kurulun 14/5/2019 tarihli kararında öncelikle Musa Tarhan/Türkiye kararında yer alan tespitlere yer verilmiş, kamulaştırma işlemi sonrasında açılan davada taşınmaz malikinin davalı sıfatını kanuni düzenleme sonucu doğrudan kazandığı açıklanmıştır. Kararda kamulaştırma bedel ve tescil davasının kabul kararıyla sonuçlanması durumunda malike idare lehine vekâlet ücreti

ödeme yükümlülüğü getirilmesinin vekâlet ücreti miktarı kadar eksik kamulaştırma bedeli ödenmesi sonucunu doğuracağı ifade edilmiştir. Son olarak belirtilen uygulama sonucunda kamulaştırma bedelinin eksik ödenmesiyle Anayasa'nın 46. maddesinde düzenlenen gerçek karşılığın ödenmesi ilkesinin ihlal edileceği açıklanmıştır. Devam eden süreçte Dairenin, AİHM'in Musa Tarhan/Türkiye ve Anayasa Mahkemesinin Sadettin Ekiz kararına atıf yapmak suretiyle yerleşik içtihadını değiştirerek kamulaştırma bedel ve tescil davasında malik lehine vekâlet ücretine hükmedilmemesi gerektiği sonucuna vardığı görülmüştür. (birçok karar arasından bkz. Yargıtay 5. Hukuk Dairesi, E.2018/3310, K.2019/11688, 18/6/2019). Öte yandan Daire, kamulaştırma bedel ve tescil davalarının kabulüne karar verilmesi hâlinde kamulaştırma bedelinden bağımsız olarak malik aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmemesi gerektiğini içtihat etmiştir. Diğer bir anlatımla yeni içtihadıyla birlikte Dairenin bedel ve tescil davalarında vekâlet ücretinin kamulaştırma bedeline oranını dikkate almaksızın malik aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmemesi gerektiğine karar verdiği anlaşılmıştır (Mehmet Komutan, B. No: 2020/10899, 30/4/2024, § 29).

23. Kamu makamları kamulaştırma yoluyla, Anayasa'nın 35. ve 46. maddelerine dayalı olarak kamu yararı gereği ihtiyaç duyulan bir taşınmazı zorla edinmektedir. Bu çerçevede yine aynı hükümler uyarınca taşınmazın gerçek bedeli mülkten yoksun bırakılan başvurucuya ödenmek durumundadır. Kamulaştırılan taşınmazın değerinin belirlenmesi ise ilke olarak kamu makamlarının yükümlülüğündedir. Bu yükümlülük çerçevesinde yürütülen idari ve yargısal süreçlerdeki masrafların ise ancak haklı gösterilebilecek belirli şartların varlığı hâlinde mülk sahibine yükletilmesi mümkün görülebilir. Aksi hâlde yani bu masrafların her durumda taşınmazı kamulaştırıldığı hâlde mülk sahibine yükletilmesi başvurucuya aşırı bir külfet yüklenmesine yol açabileceği gibi kamulaştırma bedelinin gerçek değeri üzerinden ödenmesini de engellemiş olur. Anayasa Mahkemesi, haksız yere davanın açılmasına sebebiyet veren veya dava sırasında karşı tarafın gereksiz yere masraf yapmasına yol açan ilgili tarafın yargılama giderlerini ödemekle sorumlu tutulmasının müdahaleyi orantılı kılabileceğini kabul etmektedir (Mehmet Komutan § 30).

24. Somut olayda DSİ, maliklerle uzlaşma sağlanamadığını belirterek kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davası açmıştır. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından yapılan yargılama neticesinde acele elkoyma kararına dayalı olarak yapılan yargılamada davanın kabulüne karar verilen davalılar yönünden belirlenen kamulaştırma bedelinin 104.531,61 TL olduğu anlaşılmıştır. Oysa ki kamulaştırma bedelinin tespiti ve tesciline ilişkin davada davanın kabulüne karar verilen davalılar yönünden belirlenen kamulaştırma bedeli 138.118,29 TL'dir. Dolayısıyla kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili davasında belirlenen kamulaştırma bedeli daha yüksek olduğundan başvurucunun davanın açılmasına sebebiyet verdiği söylenemez.

25. Taşınmazı kamulaştırılan başvurucunun satın alma usulündeki bedeli kabul etmediği olayda, Mahkemece kamulaştırma bedeli olarak acele elkoyma davasında belirlenen miktardan daha yüksek bir bedelin tespit edilmesi başvurucunun idarenin teklifini kabul etmemekte haksız olmadığını göstermektedir. Açıklanan tespite rağmen başvurucu aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesi kamulaştırma bedelinin gerçek değerin altında ödenmesine sebebiyet vermiştir. Bu bilgiler çerçevesinde kamulaştırma bedeli olarak Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen gerçek karşılığının ödendiği hususu tespit edilemediğinden başvurucunun taşınmazına yönelik müdahalenin Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleri ile 2942 sayılı Kanun'da belirtilen usule uymadığı ve mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği kanaatine ulaşılmıştır (Mehmet Komutan § 32). Somut olay

yönünden de bu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi yönünden Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Başvurucu açısından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

29. Başvurucu; ihlalin tespiti, maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

30. Başvuru konusu olayda aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi sebebiyle mülkiyet hakkı yönünden ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya maddi zararının karşılığında net 1.500 TL maddi tazminatın ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kamulaştırma bedelinin düşük belirlenmesi dolayısıyla mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 1.500 TL maddi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OSMAN DEMİRHAN

B. No: 2020/5246 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/5246

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN DEMİRHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/5246)

Karar Tarihi: 21/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mücahit AYDIN

Başvurucu : Osman DEMİRHAN

Vekili : Av. Yasemin Müşerref BOZKURT ALEV

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; mahpus hakkında disiplin cezası verilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin, ceza infaz kurumu uygulamalarına karşı şikâyetlerin infaz hâkimliğince incelenmemesi nedeniyle ise mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu 17/3/2016 tarihinde silahlı terör örgütü üyesi olma suçu kapsamında tutuklanarak İzmir 2 No.lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) konulmuştur.

3. Başvurucu 26/10/2019 tarihinde oğluyla haftalık telefon görüşmesi yaptığı sırada oğlu telefonun hoparlörünü açmış ve başvurucu kızları ve torunları ile de konuşmuştur. Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı (İdare ve Gözlem Kurulu), başvurucunun konferans yöntemi ile başka kişilerle telefon görüşmesi yaptığı gerekçesiyle iki ay süre ile telefonla görüşme hakkının kısıtlanmasına karar vermiştir. Kararda; 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı (mülga) Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 66.

maddesinin (1) numaralı fıkrasının son cümlesinde telefonla görüşme hakkının tehlikeli hâlde bulunan ve örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabileceğinin düzenlendiği belirtilmiştir. Ayrıca 6/4/2006 tarih 26131 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün (İnfaz Tüzüğü) idare ve gözlem kurulunun görev ve yetkilerinin sayıldığı 40. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (g) bendinde tehlikeli hâli bulunan ya da örgüt mensubu olan hükümlülerle ilgili olarak telefon görüşmesi hakkının kısıtlanmasına karar vermenin yer aldığı ifade edilmiştir. Bu doğrultuda kararda, mevzuat çerçevesinde yürütülen uygulamaları yerine getirmeyen ya da getirmemekte ısrar ederek alışkanlık hâline getiren mahpusların telefonla görüşme hakkını kısıtlamanın İdare ve Gözlem Kurulunun yetkisi dâhilinde olduğu vurgulanmıştır.

4. Başvurucu bu karara karşı İzmir 1. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. Başvurucu şikâyet dilekçesinde; konferans yönteminde farklı yerlerde bulunan en az üç kişinin farklı telefonlar ile aynı anda görüşmesinin söz konusu olduğunu, kendisinin oğlu ile telefon görüşmesi yaptığı sırada ise oğlunun telefonun hoparlörünü açtığını ve kızları ile torunlarının hâl hatır sorularına cevap verdiğini ve bunun konferans yöntemi sayılamayacağını belirtmiştir. Başvurucu dilekçesinde ayrıca mektuplarının okunması sonrası Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ne (UYAP) taranarak kaydedilmesi işlemine son verilmesini, ceza infaz kurumu bünyesindeki kurslardan faydalandırılmasını, beden eğitimi ile ortak spor faaliyetlerinden yararlandırılma hakkının başka kimseler ile birlikte kullandırılmasını ve ceza infaz kurumu koğuşunda tek kişi kalma uygulamasının kaldırılmasını talep etmiştir.

5. İnfaz Hâkimliği; başvurucunun haftalık telefon görüşmesi yaptığı sırada görüşme yapabileceği kişi haricinde kimselerle de konuştuğu, bunun konferans yöntemi olarak nitelendirilip nitelendirilmemesinin önemsiz olduğu, kısıtlama kararının mevzuata uygun olarak kurum güvenliğini korumak ve pekiştirmek amacıyla verildiği gerekçesiyle şikâyeti reddetmiştir. İnfaz Hâkimliği kısıtlama kararı dışındaki taleplerin ise öncelikle Ceza İnfaz Kurumuna yöneltilmesi gerektiği, kurum idaresinin talepleri değerlendirerek karar vermesinden sonra şikâyet başvurusunda bulunulabileceği gerekçesiyle söz konusu talepler yönünden karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

6. Başvurucunun ret kararına karşı itirazı İzmir 1. Ağır Ceza Mahkemesince kararda usul ve yasaya aykırılık görülmediği gerekçesiyle reddedilmiştir.

7. Başvurucu vekili, nihai hükmü 11/1/2020 tarihinde öğrendikten sonra 3/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Özel Hayata Saygı Hakkı ile Haberleşme Hürriyetinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu; haftalık telefon görüşmesinde konferans yöntemi kullanmasının söz konusu olmadığını, İnfaz Hâkimliğinin Ceza İnfaz Kurumuna yazı yazdığını ve gelen cevap doğrultusunda karar verdiğini ancak bu cevabın kendisine tebliğ edilmediğini, İnfaz

Hâkimliğince duruşma da açılmadığını belirtmiştir. Başvurucu bu nedenlerle gerekçeli karar hakkının, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin, özel hayata saygı hakkının ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun ihlal iddialarının incelenmesinde Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Başvuru, özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Mahpus başvurucunun dış dünya ile irtibatını sağlayan iletişim araçlarını kullanmasının belirli süre yasaklanmasına ilişkin kısıtlama kararı, özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetine müdahale oluşturmaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Mustafa Ceyhan, B. No: 2020/13362, 19/10/2023).

14. Anayasa Mahkemesi Mustafa Ceyhan başvurusunda; mahpusun eşiyle telefon görüşmesi yaptığı esnada üçüncü bir kişinin görüşmeye dâhil olması nedeniyle uygulanan ziyaretçi kabulünden yoksun bırakmaya ilişkin disiplin cezasını kanunilik koşulu yönünden incelemiştir. Mahkeme, söz konusu disiplin cezasının 5275 sayılı Kanun'un 43. maddesinde düzenlendiğini, anılan maddede kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söylemek veya davranışta bulunma şeklindeki eylemin ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezasını gerektiren eylemler arasında sayıldığını ifade etmiştir. Buradan hareketle mahpusun görüşme hakkı olmayan kişilerle telefonda görüşmesi hâlinde, bu görüşmenin kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söylemek veya davranışta bulunma eylemi kapsamında kaldığı hususunun ilgili idare ve yargı makamlarınca ortaya konulması gerektiğini belirtmiştir. 5275 sayılı Kanun'daki düzenlemenin makul olmayacak şekilde genişletici ve öngörülemez bir yoruma tabi tutulduğunu vurgulayan Anayasa Mahkemesi, mahpusun kurumda ne şekilde korku, kaygı ya da paniğe neden olduğunun ikna edici şekilde açıklanmaması nedeniyle müdahalenin kanunilik koşulunu sağlamadığı sonucuna ulaşmıştır (bkz. Mustafa Ceyhan, §§ 29-34).

15. Somut olayda da İdare ve yargı mercilerinin kararlarında üçüncü kişi ile telefonda konuşma olgusu dışında ikna edici bir açıklamaya yer verilmediği, başvurucunun ne şekilde tehlikelilik hâli arz ettiğine ya da örgüt mensubiyetine ilişkin bir tartışma yapılmadığı ve 5275 sayılı Kanun'daki düzenlemenin makul olmayacak şekilde genişletici ve öngörülemez bir yoruma tabi tutulduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, somut başvuruda da yukarıda değinilen Mustafa Ceyhan kararındaki tespitlerden ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

16. Öte yandan başvurucunun oğluyla telefon görüşmesi yaptığı esnada üçüncü kişilerin görüşmeye dâhil olması nedeniyle iki ay süreyle telefonla görüşme hakkının kısıtlanması kararında, 5275 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (1) numaralı fıkrasının son cümlesine ve (mülga) İnfaz Tüzüğü'nün 40. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (g) bendine dayanılmıştır. Anılan hükümlerde tehlikeli ya da örgüt mensubu olan hükümlülerin telefon hakkının kısıtlanabileceğinin düzenlendiği görülmektedir. Bununla beraber İdare ve Gözlem Kurulu kararında münhasıran başvurucunun yaptığı telefon görüşmesine üçüncü kişilerin dâhil olmasından bahsedilmiş, başvurucunun tehlikelilik hâline ya da örgüt mensubu olduğuna

ilişkin bir değerlendirme yapılmamıştır. İnfaz Hâkimliği de kısıtlama kararının mevzuata uygun olarak kurum güvenliğini korumak ve pekiştirmek amacıyla verildiğini belirtmiş ancak mevzuatta sayılan tehlikelilik hâli ya da örgüt mensubiyetini irdelememiştir. Bu itibarla uyuşmazlığı karara bağlayan derece mahkemelerince özel hayata saygı hakkı ile haberleşme özgürlüğüne ilişkin Anayasa'da belirtilen güvencelerin gözetildiği özenli bir yargılama yapılmadığı, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla orantısız olduğu, müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle, başvurucunun Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

B. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu; ceza infaz kurumu idaresinin mahpuslar hakkındaki işlem ve faaliyetleri hakkında doğrudan infaz hâkimliğine başvuru yapılabileceğini, şikâyet dilekçesinde belirttiği hususların uygulamasının devam ettiğini, bu hususların kurum idaresinden sorularak bir karar verilmesi gerektiğini, şikâyetlerinin değerlendirilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; başvurucunun ihlal iddialarının incelenmesinde Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

19. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir başvuru yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca başvurucunun şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

20. Somut olayda başvurucu, Ceza İnfaz Kurumunun birtakım uygulamalarına karşı doğrudan şikâyet başvurusu yapmıştır. İnfaz Hâkimliği, taleplerin öncelikle Ceza İnfaz Kurumuna yöneltilmesi gerektiği ve kurumun taleplere ilişkin kararından sonra şikâyet başvurusu yapılabileceği gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Başvurucu tarafından bu karardan sonra Ceza İnfaz Kurumuna başvurduğuna ilişkin herhangi bir beyanda bulunulmamış, bilgi ve belge sunulmamıştır. Bu durumda İnfaz Hâkimliği kararı doğrultusunda Ceza İnfaz Kurumuna başvurulmadan doğrudan bireysel başvuruda bulunulması idari ve yargısal yolların usulüne uygun şekilde tüketildiğinin kabulü için yeterli kabul edilemeyecektir. Sonuç olarak başvurucunun hukuk sisteminde mevcut idari ve yargısal yolları usulüne uygun şekilde tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu değerlendirilmektedir.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 500.000 TL manevi tazminat

talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Ayrıca başvurucuya manevi zararları karşılığında net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2019/6786, K.2019/6814) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için İzmir 1. Ağır Ceza Mahkemesi (2019/2113 D.İş) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KEMAL GÖMİ

B. No: 2020/12572 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/12572

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEMAL GÖMİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/12572)

Karar Tarihi: 21/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Kemal GÖMİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasından hükümlü olarak ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun ziyaretçilerinin açık görüşe birlikte alınması talebinin reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/3/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

6. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve ekinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu Metris R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası hükümlüsü olarak bulunmaktadır. Başvurucunun görüşte ziyaretçilerinin tek tek alınması uygulamasına son verilmesine ilişkin başvurusu Kurum tarafından reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmelerine İlişkin Yönetmelik'in (Yönetmelik) 12. maddesinde ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlü olanların 11. maddede belirtilen kişiler ile ancak teker teker ve ceza infaz kurumu müdürünün belirleyeceği gün, saat ve şartlar içinde, on beş günlük aralıklarla ve günde bir saati geçmemek üzere görüşebileceğinin hüküm altına alındığı belirtilmiştir.

9. Başvurucu Bakırköy İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) yaptığı şikâyet başvurusunda açık görüşte ziyaretçilerin tek tek alınması uygulamasının başka kurumlarda kaldırıldığını öğrendiğini, Yargıtay'ın da bu yönde karar verdiğini belirterek hakkında verilen karara itiraz etmiştir. İnfaz Hâkimliği 30/1/2020 tarihinde başvurucunun talebini Kurum kararında hukuka ve mevzuata aykırı bir yön bulunmadığı gerekçesiyle reddetmiştir. Başvurucu anılan karara itiraz etmiş, Bakırköy 1. Ağır Ceza Mahkemesi 17/2/2020 tarihinde itirazın reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde kararın usul ve yasaya uygun bulunduğu belirtilmiştir.

10. Başvuru süresi içinde yapılmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

11. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının infazı" kenar başlıklı 25. maddesi şöyledir:

"(1) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının infazı rejimine ait esaslar aşağıda gösterilmiştir:

a) Hükümlü, tek kişilik odada barındırılır.

b) Hükümlüye, günde bir saat açık havaya çıkma ve spor yapma hakkı tanınır.

c) Risk ve güvenlik gerekleri ile iyileştirme ve eğitim çalışmalarında gösterdiği gayret ve iyi hâle göre; hükümlünün, açık havaya çıkma ve spor yapma süresi uzatılabileceği gibi kendisi ile aynı ünitede kalan hükümlülerle temasta bulunmasına sınırlı olarak izin verilebilir.

d) Hükümlü, yaşadığı yerin olanak verdiği ve idare kurulunun uygun göreceği bir sanat veya meslek etkinliğini yürütebilir.

e) Hükümlü, kurum idare kurulunun uygun gördüğü hâllerde ve onbeş günde bir kez olmak üzere (f) bendinde gösterilen kişilere, süresi on dakikayı geçmemek üzere telefon edebilir.

f) Hükümlüyü; eşi, altsoy ve üstsoyu, kardeşleri ve vasisi, belirlenen gün, saat ve koşullar içerisinde onbeş günlük aralıklarla ve günde bir saati geçmemek üzere ziyaret edebilirler.

g) Hükümlü hiçbir suretle ceza infaz kurumu dışında çalıştırılamaz ve kendisine izin verilmez.

h) Hükümlü, kurum iç yönetmeliğinde belirtilenlerin dışında herhangi bir spor ve iyileştirme faaliyetine katılamaz.

ı) Hükümlünün cezasının infazına, hiçbir surette ara verilemez. Hükümlü hakkında uygulanacak tüm sağlık tedbirleri, tıbbî tetkik ve zorunluluklar hariç ceza infaz kurumlarında, mümkün olmadığı takdirde tam teşekküllü Devlet ya da üniversite hastanelerinin tek kişilik ve yüksek güvenlikli mahkûm koğuşlarında uygulanır."

12. 5275 sayılı Kanun'un "Hükümlüyü ziyaret" kenar başlıklı 83. maddesi şöyledir:

"(1) Hükümlü, belgelendirilmesi koşuluyla eşi, üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile vasisi veya kayyımı tarafından haftada bir kez ve ayrıca kuruma kabullerinde, zorunlu hâller dışında bir daha değiştirilmemek üzere, ad ve adreslerini bildirdiği en fazla üç kişi tarafından, yarım saatten az ve bir buçuk saatten fazla olmamak üzere çalışma saatleri içinde ziyaret edilebilir. (Ek cümle: 24/1/2013-6411/9 md.) Çocuk hükümlüler için ziyaret süresi bir saatten az, üç saatten fazla olmamak üzere belirlenir.[30]

(2) Birinci fıkrada belirtilenler dışındaki kimselerin ziyaretine Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yazılı olarak izin verilebilir.

(3) Görüşler, koşul ve süreleri Adalet Bakanlığınca hazırlanan yönetmelikle kapalı ve açık olmak üzere iki biçimde yaptırılır.

(4) (Ek:17/6/2021-7328/8 md.) Önceden bilgilendirilmek suretiyle, kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan ve terör suçları, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları ile örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlardan mahkûm olan veya tehlikeli hâlde bulunan ya da dışarı ile iletişiminin kurum güvenliği açısından tehlikeli olabileceği değerlendirilen hükümlülerin birinci ve ikinci fıkra kapsamındaki kişilerle yapacakları görüşmeler, kamu düzeninin korunması ile kişi, toplum ve kurum güvenliğinin sağlanması veya suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla kurum yönetimi tarafından dinlenebilir ve elektronik cihazlar da dâhil olmak üzere kaydedilebilir. Bu fıkra uyarınca tutulan kayıtlar, amacı dışında kullanılamaz ve kanunda açıkça belirtilen hâller dışında hiçbir kişi veya kurumla paylaşılamaz. Bu kayıtlar herhangi bir soruşturma ve kovuşturmaya konu edilmemiş ise en geç bir yıl sonunda silinir. Silme işlemi Cumhuriyet savcısı tarafından denetlenir."

13. Yönetmelik'in "Kapalı Görüş" uygulamasını düzenleyen Birinci Bölümü'nde yer alan "Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlü olanların görüş usulü" kenar başlıklı 12. maddesinin 14/9/2021 tarihli değişiklikten sonraki hâli şöyledir:

"(Değişik:RG-14/9/2021-31598) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlü olanlar, kapalı ve açık görüşlerde 11 inci maddede belirtilen kişiler ile ancak teker teker ve ceza infaz kurumu müdürünün belirleyeceği gün, saat ve koşullar içinde, on beş günlük aralıklarla ve günde bir saati geçmemek üzere görüşebilir. Kurum güvenliği, hükümlülerin suç türü, tehlikelilik durumu gibi hususlar göz önünde bulundurularak görüşler kurum idare ve gözlem kurulu kararı ile aynı anda birden fazla ziyaretçiyle de yaptırılabilir."

14. Yönetmelik'in 12. maddesinin 14/9/2021 tarihli değişiklikten önceki hâli şöyledir:

"Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlü olanlar, 11 inci maddede belirtilen kişiler ile ancak teker teker ve ceza infaz kurumu müdürünün belirleyecegi gün, saat ve koşullar içinde, on beş günlük aralıklarla ve günde bir saati geçmemek üzere görüşebilir."

15. Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 8/4/2019 tarihli ve E.2019/331, K.2019/2121 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlü olanların kapalı görüşte kimlerle, ne kadar süre ile ve ne şekilde görüşebilecekleri, hükümlü ve tutukluların açık görüşte kimlerle, ne kadar süreyle görüşebilecekleri konusunda yönetmelikte düzenleme bulunmasına rağmen, açık görüşte, kapalı görüşte olduğu gibi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlü olanların ziyaretçileri ile teker teker görüşme yapabileceklerine ilişkin bir düzenlemenin bulunmadığı, kapalı görüşte uygulanacak olan görüşme usulünün açık görüşte de uygulanmasının yerinde olmadığı..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 21/5/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

17. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

18. Başvurucu mevzuatta açık görüş esnasında ziyaretçilerin teker teker alınmasına yönelik bir düzenleme bulunmadığını, Yargıtay içtihadının da bu yönde olmasına rağmen İnfaz Hâkimliğince bu husus dikkate alınmadan karar verildiğini, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca diğer ceza infaz kurumlarında bu uygulamaya son verilmesine rağmen, bulunduğu Kurumda hâlen ziyaretçilerin tek tek alınması uygulamasının devam ettiğini, bu nedenle manevi zarara uğradığını ileri sürmüştür.

19. Bakanlık görüşünde, inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

20. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında görüşte belirtilen hususları kabul etmediğini ifade ederek bireysel başvuru formundaki hususları tekrar etmiştir.

B. Değerlendirme

21. Başvurucunun şikâyetinin özü, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası alan kişilerin açık görüşte ziyaretçilerinin teker teker alınması uygulamasının kanuni dayanağının olmadığına ilişkindir. Bu nedenle incelemenin aile hayatına saygı hakkı kapsamında yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

22. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes ... aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. ... aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

23. Anayasa’nın 41. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Aile, Türk toplumunun temelidir ...

Devlet, ailenin huzur ve refahı ... için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.

Her çocuk, ... yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir..."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

25. Mevcut başvuruda ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasından hükümlü olarak ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun ziyaretçilerinin açık görüşe birlikte alınması talebinin reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkına müdahalede bulunulduğu kabul edilmiştir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

26. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa’nın 20. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

27. Yukarıda belirlenen müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 20. maddesini ihlal edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halil Berk, B. No: 2017/8758, 21/3/2018, § 49; Süveyda Yarkın, B. No: 2017/39967, 11/12/2019, § 32; Şennur Acar, B. No: 2017/9370, 27/2/2020, § 34; R.G. [GK], B. No: 2017/31619, 23/7/2020, § 82). Bu bağlamda somut başvuruda öncelikle müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığı incelenmelidir.

i. Genel İlkeler

28. Anayasa uyarınca temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamaların öncelikle kanunla öngörülmüş olması gerekir. Kanun ile sınırlama ölçütü veya kanunilik ilkesi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 8. maddesinde de bir sınırlama ve güvence ölçütü olarak yer almaktadır. Buna karşın Sözleşme'de yer alan kanunla öngörülmüş olma kavramı ile Anayasa'da yer alan kanunilik ilkesi tam olarak aynı değildir (Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 73).

29. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kanunda öngörülen şartları, bir diğer ifadeyle hukukiliği geniş yorumlayarak istikrar kazanmış yargı kararlarına dayanan içtihat yoluyla geliştirilmiş ilkelerin de hukukilik şartını karşılayabildiğini kabul ederken (Sunday Times/Birleşik Krallık (No. 1), B. No: 6538/74, 26/4/1979, § 47; Malone/İngiltere, B. No: 8691/79, 2/8/1984, §§ 66-68) Anayasa, tüm sınırlandırmaların mutlaka kanun ile yapılacağını öngörerek Sözleşme'den daha geniş bir koruma sağlamıştır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 31; Bülent Polat § 75). Anayasa’nın temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasının ancak kanunla yapılacağına ilişkin 13. maddesi, bir kanun hükmü olmaksızın yürütme ve idarenin bir hak ve hürriyeti ilk elden düzenleyici işlemle sınırlamasına izin vermez (Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 87).

30. Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen 13. maddesinde hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği temel bir ilke olarak benimsenmiştir. Bununla birlikte temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin kanunların şeklen var olması yeterli değildir. Kanunilik ölçütü aynı zamanda maddi bir içeriği de gerektirmekte olup bu noktada kanunun niteliği önem kazanmaktadır. Kanunla sınırlama ölçütü sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini ifade etmekte; böylece uygulayıcının keyfî davranışlarının önüne geçtiği gibi kişinin hukuku bilmesine de yardımcı olmakta; bu yönüyle hukuk güvenliği teminatı sağlamaktadır (Halime Sare Aysal [GK], B. No: 2013/1789, 11/11/2015, § 62; Fatih Saraman [GK], B. No: 2014/7256, 27/2/2019, § 66; Turgut Duman, B. No: 2014/15365, 29/5/2019, § 66).

31. Kanunun bu gerekliliklere uygun olduğunun söylenebilmesi için yeterince ulaşılabilir olması, vatandaşların belirli bir olaya uygulanabilir nitelikteki hukuk kurallarının varlığı hakkında yeterli bilgiye sahip olabilmesi, ayrıca ilgili normun keyfîliğe karşı uygun bir koruma sağlaması, yetkili makamlara verilen yetkinin genişliğini ve icra edilme biçimlerini yeterli bir netlikte tanımlaması gerekmektedir (Halime Sare Aysal, § 63; Fatih Saraman, § 67; Turgut Duman, § 68).

32. Hukukun kendisi -beraberinde getireceği idari pratiğin dışında- söz konusu işlemin meşru amacını da gözönünde tutarak keyfî müdahalelere karşı bireyi korumak için yetkili makamlara bırakılan takdir yetkisinin kapsamını yeterince açık bir şekilde göstermelidir. Hukuk sistemi vatandaşlara kamu makamlarına hangi şartlarda ve hangi sınırlar içinde müdahalelerde bulunma yetkisi verdiğini yeterince açık ifadelerle gösterecek nitelikte olmalı ve bu bağlamda ilgili müdahalenin muhataplarının müdahaleye zemin hazırlayan koşullar ile müdahalenin sonuçları açısından bir öngörüde bulunabilmeleri imkânı tanımalıdır (Halime Sare Aysal, § 64; Fatih Saraman, § 68; Turgut Duman, § 69).

33. Bununla birlikte her ihtimale çözüm getiremeyecek olan yasal mevzuatın sağladığı koruma seviyesi büyük ölçüde ilgili metnin düzenlediği alan ve içeriğiyle birlikte muhataplarının niteliği ve sayısıyla yakından bağlantılıdır. Bu nedenle kuralın karmaşık olması ya da belirli ölçülerde soyut nitelik taşıması ve buna bağlı olarak hukuki yardım ile tam olarak anlaşılabilir hâle gelmesi tek başına hukuken öngörülebilirlik ilkesine aykırı görülemez. Bu kapsamda hak ya da özgürlüğe müdahale eden kural belirli ölçülerdeki takdir alanını elbette uygulayıcıya bırakabilir. Fakat bu takdir alanının sınırlarının da yeterli açıklıkta belirlenmesi ve kuralın asgari bir kesinlik içermesi zaruridir (Halime Sare Aysal, § 65; Fatih Saraman, § 69; Turgut Duman, § 70).

34. Bu kapsamda ilgili kanuni düzenlemenin söz konusu sınırlamaya ilişkin temel çerçeveyi ortaya koymakla birlikte özellikle uygulama koşulları ve usule ilişkin ayrıntıları düzenleyici işlemlere bırakması mümkündür. Ancak bu ihtimalde de söz konusu düzenleyici işlemin yine muhataplarınca ulaşılabilir olması ve içeriği hakkında ilgilileri yeterince aydınlatacak nitelik ve açıklıkta olması gerekmektedir (Halime Sare Aysal, § 66).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

35. Somut olayda ağırlaştırılmış müebbet hapis hükümlüsü başvurucu açık görüşte ziyaretçilerinin teker teker alınması uygulamasına son verilmesini talep etmiştir. 5275 sayılı Kanun'un hükümlüyü ziyaretin düzenlendiği 83. maddesinde görüşlerin şartlarının ve sürelerinin Adalet Bakanlığınca hazırlanan yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir. Başvurucunun anılan başvurusu ise Yönetmelik'in 12. maddesi gerekçe gösterilerek reddedilmiştir. Yönetmelik'in kapalı görüşün düzenlendiği İkinci Kısım Birinci Bölümü'nde

yer alan 12. maddesinin başvuru tarihindeki düzenlemesine göre ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlü olanların 11. maddede belirtilen kişiler ile ancak teker teker ve ceza infaz kurumu müdürünün belirleyeceği gün, saat ve şartlar içinde, on beş günlük aralıklarla ve günde bir saati geçmemek üzere görüşebileceğinin hüküm altına alındığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte başvuru tarihinde Yönetmelik'in açık görüşün düzenlendiği İkinci Kısım İkinci Bölümü'nde ise ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlü olanların ziyaretçileri ile teker teker görüş yapacağına ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır.

36. Yukarıda belirtilen düzenlemelere rağmen başvurucunun talebi değerlendirilirken İnfaz Hâkimliğince yalnızca Yönetmelik'in ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasından hükümlü olanların kapalı görüşte ziyaret haklarını düzenleyen 12. maddesi esas alınmış olup açık görüşte de kapalı görüş gibi ziyaretçiler ile ancak teker teker görüşebilecekleri belirtilerek başvurucunun açık görüş hakkı kısıtlanmıştır.

37. Yargılama bir bütün hâlinde incelendiğinde başvuru tarihinde ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlü olanların kapalı görüşte kimlerle, ne kadar süre ile ve ne şekilde görüşebileceklerinin düzenlendiği, bunun yanında anılan hükümlülerin gerek kanunlarda gerekse yönetmeliklerde yer alan düzenlemelere göre açık görüş bakımından ayrıca bir sınırlamaya tabi tutulmadıkları anlaşılmaktadır. Sonuç olarak açık görüşte, kapalı görüşte olduğu gibi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlü olanların ziyaretçileri ile teker teker görüşme yapabileceklerine ilişkin bir düzenlemenin bulunmadığı tarihte kapalı görüşte uygulanacak olan görüşme usulünün açık görüşte de uygulanmasının yerinde olmadığı anlaşılmakla bu açıklamalar çerçevesinde somut olayda aile hayatına saygı hakkına yapılan müdahalenin yukarıda incelenen mevzuat gözetildiğinde kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

38. Diğer yandan söz konusu düzenlemede 14/9/2021 tarihli ve 31598 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelikle değişiklik yapılarak ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlü olanlar bakımından kapalı ve açık görüşlerin kurum güvenliği, hükümlülerin suç türü, tehlikelilik durumu gibi hususlar gözönünde bulundurularak kurum idare ve gözlem kurulu kararı ile aynı anda birden fazla ziyaretçiyle de yaptırılabileceği düzenlenmek suretiyle başvurucunun talebiyle uyumluluk gösteren bir uygulama değişikliğine gidildiği görülmektedir. Ancak yapılan değişikliğin başvurucunun mevcut mağduriyetine bir etkisi bulunmadığı vurgulanmalıdır.

39. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının olmadığı anlaşılmakla anılan hakkın ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

40. Yukarıda yer verilen tespitler uyarınca başvuruya konu müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı anlaşıldığından söz konusu müdahale açısından diğer güvence ölçütlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

VI. GİDERİM

41. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

42. Bireysel başvuru tarihinden sonra 14/9/2021 tarihinde Yönetmelik'in 12. maddesinde yapılan değişiklikle ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlü olanların açık görüşte de kapalı görüşte olduğu gibi ziyaretçileriyle teker teker görüşebileceği ancak belirlenen

hususlar gözönüne alınarak idare ve gözlem kurulu kararı ile aynı anda birden fazla ziyaretçiyle görüşebileceklerinin düzenlendiği anlaşılmaktadır. Bu durumda başvurucunun açık görüşte birden fazla ziyaretçiyle aynı anda görüşebilmek için öncelikle Kurum idaresine başvuruda bulunması gerektiğinden -somut olayın şartlarında- tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

43. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında -taleple bağlı kalınarak- net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Bakırköy 1. İnfaz Hâkimliği (E.2020/195, K.2020/238) ve Bakırköy 1. Ağır Ceza Mahkemesi (2020/824 D.İş) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DİLAN ŞAHİN

B. No: 2020/17965 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/17965

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DİLAN ŞAHİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/17965)

Karar Tarihi: 21/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Ozan ADIYAMAN

Başvurucu : Dilan ŞAHİN

Vekili : Av. Dilan KUNT AYAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; başvurucunun gözaltına alınırken ve gözaltında bulunduğu sürede kolluk görevlilerinin fiziksel, cinsel ve sözlü şiddet niteliğindeki eylemlerine maruz kalarak yaralanıp çocuğunu düşürmesi ve olaya ilişkin yürütülen ceza soruşturmasının etkili olmaması nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 15/6/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ile eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu 2001 doğumludur.

6. 14/7/2018 tarihinde saat 21.33'te Van İl Emniyet Müdürlüğü Muhabere Elektronik Şube Müdürlüğüne, A.Ş.nin PKK silahlı terör örgütü üyelerini konutunda sakladığına dair ihbar yapılmıştır. Bu ihbarı değerlendiren kolluk görevlileri ile örgüt üyeleri arasında ihbara konu konutun arkasındaki ağaçlık bölgede 15/7/2018 tarihinde saat 02.00'den sonra çatışma yaşanmış ve iki örgüt üyesi ölü olarak ele geçirilmiştir.

7. Çatışmanın sona ermesinin ardından örgüt üyelerinin kaçtıkları değerlendirilen ikametgâhta arama yapılmıştır. 15/7/2018 tarihinde düzenlenen Olay, Yakalama, Gözaltına Alma ve Elkoyma Tutanağı'na göre başvurucu, arama yapılan ikametgâhın mutfak bölümünden atlayarak kaçmaya çalışırken zor kullanılarak yakalanmıştır. Başvurucu 16/7/2018 tarihli Sevk Tutanağı'na göre 15/7/2018 tarihinde saat 03.00'te gözaltına alınmıştır.

8. Van Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 16/7/2018 tarihinde, suça sürüklenen çocuk sıfatıyla başvurucunun ifadesini almıştır. Adli kontrol altına alınması talebiyle sevk edilen başvurucu, Van 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin 16/7/2018 tarihli kararına istinaden adli kontrol şartıyla salıverilmiştir. Başvurucu; baro tarafından tayin edilen müdafi ile birlikte katıldığı ifade alma ve sorgu işlemlerinde kolluk görevlilerinin kendisine şiddet uyguladıklarına dair bir imada ya da anlatımda bulunmamıştır.

9. Öte yandan başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 11/7/2019 tarihinde iddianame düzenlenmiştir. Van 5. Ağır Ceza Mahkemesinde yargılanan başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olmaksızın bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan mahkûmiyetine hükmedilmiş ancak hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir.

10. Başvurucu hakkında 15/7/2018 tarihinde saat 04.04'te Van Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesinde düzenlenen raporda Dr. C.B.ye ait kaşe ve imzanın üstünde "Sağ paravertebral (omurganın yanında yer alan) alanda 3x4 cm eritem mevcuttur. BTM (basit tıbbi müdahale) ile giderilebilir." bulgularına yer verilmiştir. Aynı raporda Doktor A.B.Ö.ye ait kaşe ve imzanın üstünde "Yapılan USG de uterus doğal, adneksler doğal izlendi, CBC, BHCG bakılması planlandı.” şeklinde tespitler yer almıştır.

11. Başvurucu 30/11/2018 tarihli dilekçeyle Başsavcılığa suç duyurusunda bulunmuştur. Başvurucu; suç duyurusunda, yakalandığı ve gözaltında bulunduğu esnada bazı kolluk görevlilerinin kendisine kötü muamelede bulunduğunu ve iradesini sakatlayarak zorla beyanda bulunmasına sebep verdiklerini iddia etmiştir. Ayrıca gözaltının sona ermesi nedeniyle düzenlenen sağlık raporunda vücudunda darp ve cebir izi bulunmadığını belirten hekimin de görevi kötüye kullanma ve suçu bildirmeme suçlarını işlediğini, olay tarihinde hamile olduğundan kolluk görevlilerinin kötü muamele niteliğindeki eylemleri nedeniyle çocuğunu düşürdüğünü ifade etmiştir.

12. Suç duyurusuna eklenen ve altında imzası bulunan yazılı beyanına göre başvurucu;

i. Kolluk görevlilerinin 15/7/2018 tarihinde saat 01.30 sıralarında yaşadığı konuta baskın düzenlediğini, kendisini ve konuttaki yakınlarını dışarı çıkardıklarını, silah ve tekmeyle vurarak yaraladıklarını, bu sırada baygınlık geçirdiğini, kendisine geldiği sıra geldiğinde iki

kolluk görevlisinin saçından tutarak kendisini yerde sürüklediğini, "Vurmayın, hamileyim." diyerek bağırmasına rağmen beş altı polis memurunun "Geber." dediğini, karnına ve sırtına tekme attığını,

ii. Daha sonra götürüldüğü hastanede hamile olduğunu ve darbedildiğini söylemesine rağmen doktorun kendisini muayene etmediğini,

iii. Hastaneden ayrıldıktan sonra Terörle Mücadele Şube Müdürlüğüne götürüldüğünü, dokuz, on polis memurunun yaklaşık bir saat boyunca kendisini darbettiğini, kolluk görevlilerinin yüzüne defalarca yumruk ve tokat attığını,

iv. Bir müddet sonra Çocuk Şubeye götürüldüğünü, giderken bir polis memurunun tokat ve yumruk attığını, "Sen kaynınla beraber oldun, karnındaki bebek kaynından biliyoruz." dediğini, Çocuk Şubeye geldiklerinde en alt kata götürülüp havasız, dar ve küçük bir odaya konulduğunu, odada tutulduğu sırada iki polis memurunun geldiğini, tokat ve yumruk attığını, "Biz seni hastaneye götürüp bebeğin DNA'sını alıp her yere kaynının çocuğu olarak geçiririz." deyip tecavüz etmekle tehdit ettiğini,

v. Hamile ve rahatsız olması sebebiyle hastaneye gitmesi gerektiğini ifade ettiği polis memurunun "Bana ne, öl." dediğini,

vi. Odaya gelen hemşirenin "Tansiyonu çok düşük, hastaneye götürmemiz gerekiyor." demesi üzerine Van Yüzüncü Yıl Tıp Fakültesine götürüldüğünü, serum verildiğini, daha sonra hastaneden çıkarıldığını ve yeniden Çocuk Şubeye getirildiğini,

vii. Çocuk Şubedeyken yüzleri kapalı üç polis memurunun geldiğini ve kendisini sorguya çektiğini, "Her şeyi anlat yoksa seni öldüreceğiz." dediğini, yüzüne ve vücudunun çeşitli yerlerine vurduğunu, saçını çektiğini, bir şey bilmediğini söylemesi üzerine alt bölgesinden elbisesini çıkardığını, makatına silah tutarak tacizde bulunduğunu, bir saat kadar devam eden bu muameleden sonra kendisini başka bir odaya götürdüğünü, buradaki iki kişiyi göstererek "Yarın savcıya da bunları gösterip evde bunlar vardı, eşim ve kaynım getirdi, geldiklerinden kaynanam ve kayınpederimin haberi vardı, ikisi de örgüt mensubudur, diyeceksin; eğer bizim dediklerimizi yapmazsan seni yine buraya getiririz, daha kötü şeyler yaparız, burada kamera da yok, ne yaparsak yapalım kimse görmez, bence bizi dinle." dediğini,

viii. Bir gün sonra adliyeye götürüldüğünü, burada polislerin kendisi için görevlendirilen avukat dışında başka bir avukat istemediğine dair kâğıdı zorla imzalattıklarını, savcılıktaki ifadesinde polislerin istediği şekilde beyanda bulunduğunu ve serbest kaldığını,

ix. Serbest bırakıldıktan sonra annesinin evine gittiğini, rahatsızlanması üzerine annesiyle Van Bölge Hastanesine gittiğini, burada hamile olduğunu ve polislerin kendisini darbettiğini açıkladığı doktorun "Bir şeyin yok." deyip muayene etmediğini, ultrason muayenesi yaparak bebeğin gayet iyi olduğunu söylediğini, iki gün sonra bu kez Van Yüzüncü Yıl Tıp Fakültesi Hastanesine gittiğini, burada düşük tehlikesi olduğunun bildirildiğini, bir hafta sonra yeniden hastaneye gittiğinde düşüğün gerçekleştiğini öğrendiğini ifade etmiştir.

13. Başsavcılık 4/12/2018 tarihli yazı ile Van İl Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele ve Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüklerinden 14/7/2018 ile 16/7/2018 tarihleri arasında başvurucuya ait gözaltı, yakalama, arama işlemi yapıldığına ilişkin kamera kayıtlarının ve tutanakların gönderilmesini istemiştir. Ayrıca aynı tarihte Bilgi İşlem Müdürlüğünden Van Sulh Ceza Hâkimliğinin koridorunu gören kameranın 18/7/2018 tarihli

kayıtlarının CD ortamına aktarılarak iletilmesini talep etmiştir.

14. Bilgi İşlem Müdürlüğü 4/12/2018 tarihli yazıyla kamera kayıtların azami 25 gün tutulduğunu belirterek Van Sulh Ceza Hâkimliğinin bulunduğu koridoru gösteren kameraların kayıtlarının temin edilemediğini bildirmiştir.

15. Van İl Emniyet Müdürlüğü ise 16/12/2018 tarihli yazıyla, başvurucunun şüphelisi olduğu olay ile ilgili olarak Van Cumhuriyet Başsavcılığının 2018/14682 sırasına kayden yürütülen soruşturmada kısıtlılık kararı olması nedeniyle istenen belgelerin gönderilemediğini bildirmiştir. 18/12/2018 tarihli yazıyla ise kamera kayıtların azami 24 gün tutulduğunu açıklayarak başvurucunun gözaltında kaldığı günlere ait kayıtlara ulaşılamadığını belirtmiş; yazı ekinde 15/7/2018 tarihinde düzenlenen Olay, Yakalama, Gözaltına Alma ve Elkoyma Tutanağı'nı göndermiştir.

16. Bunun üzerine Başsavcılık 18/2/2019 tarihli yazıyla Terör Suçları Soruşturma Bürosundan kısıtlılık kararı olan, 2018/14682 sayılı soruşturma dosyasında bulunan, 14/7/2018-16/7/2018 tarihleri arasındaki gözaltı, yakalama, arama işlemlerine ilişkin olan kamera görüntülerinin ve tutanaklarının gönderilmesini istemiştir. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgelerde bu yazıya verilen bir cevap tespit edilememiştir.

17. Başsavcılık 7/10/2019 tarihinde, başvurucunun darbedildiğine dair herhangi bir rapor olmadığını, Arama ve Gözaltına Alma Tutanaklarında kötü muameleye maruz kaldığına dair beyanı bulunmadığını, kamera ve tanık araştırmasında somut bir delile ulaşılamadığını ifade ederek Van İl Emniyet Müdürlüğü görevlileri hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Cumhuriyet Başsavcılığımızca yapılan soruşturma işlemlerinde; olaya ilişkin tüm bilgi ve belgelerin Van İl Emniyet Müdürlüğünden talep edildiği, gelen evraklar incelendiğinde, olay tarihinde PKK/KCK terör örgütünün eylem ve faaliyetlerinin önlenmesine yönelik çalışmalar neticesinde gerekli arama, gözaltına alma ve el koyma işlemlerinin yapıldığı ve buna ilişkin tutanakların tanzim edildiği, ilgili tutanaklarda müştekinin kendisine yönelik darp iddialarına ilişkin herhangi bir beyan ve delile rastlanılmadığı,

Yine olaya ilişkin kamera ve tanık araştırmasının yapıldığı, ancak herhangi bir tanık ve kamera kaydına rastlanılmadığı,

Müşteki vekili tarafından darp iddialarına karşı soruşturma dosyasına darp raporu, tanık beyanı gibi herhangi bir somut delil sunulmadığı,

Tüm soruşturma dosyası birlikte değerlendirildiğinde; olay tarihinde müştekinin darp edildiğine dair herhangi bir raporun bulunmadığı, yapılan adli arama ve gözaltına alma tutanaklarında kendisinin darp edildiğine dair beyanların olmadığı, olaya ilişkin yapılan kamera ve tanık araştırmasında somut bir delile ulaşılmadığı, bu kapsamda müştekinin olay tarihinde ilgili görevlilerce darp edildiğine dair soyut beyanı dışında soruşturma yapmayı gerektirecek herhangi bir somut delile ulaşılamadığı anlaşılmakla,

Yukarıda açıklanan nedenlerle iddia edilen olay hakkında KAMU ADINA KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞINA ... [karar verildi.]"

18. Türkiye İnsan Hakları Vakfı Van Temsilciliği (İnsan Hakları Vakfı) başvurucu hakkında 22/11/2019 tarihinde bir rapor düzenlenmiştir. Rapora göre başvurucu, maruz kaldığını iddia ettiği kötü muamele sonrasında ortaya çıktığını belirttiği yakınmalarının tedavisi ve

tıbbi tespiti isteğiyle 31/7/2018 tarihinde İnsan Hakları Vakfına başvurmuştur. İnsan Hakları Vakfının düzenlediği raporda 16/7/2018 tarihinde saat 04.04'te düzenlenen sağlık raporundan bahsedilmiştir. Bu rapora göre başvurucunun vücudunda sağ paravertebral (omurganın yanı) alanda 3x4 cm eritem (kan toplanması sonucunda derinin kızarması) tespit edilmiş ve yaralanmanın basit tıbbi müdahale ile giderilebilir nitelikte olduğu açıklanmıştır. Bu raporun 15/7/2018 tarihinde düzenlenen rapor olduğu, İnsan Hakları Vakfının raporunda tarihin sehven 16/7/2018 olarak yazıldığı görülmüştür. Bunun yanında raporda başvurucunun çocuğunu düşürmesine yol açan durumun aktardığı işkence ve kötü muamele öyküsüyle uyumlu olduğu, akut stres bozukluğu tanısının gözaltına alınmasıyla başlayan fiziksel ve ruhsal travma öyküsüyle nedensellik bağı bulunduğu, bu süreçte insan eliyle oluşturulmuş travmaya maruz kaldığı değerlendirilmiştir.

19. Başvurucu, kovuşturmaya yer olmadığına dair karara 29/11/2019 havale tarihli dilekçeyle itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde diğer hususların yanında etkili bir soruşturma yapılmadığını, bu kapsamda mağdur sıfatıyla ifadesinin alınmadığını, şüphelilerin kimliklerinin belirlenmesi için herhangi bir işlem yapılmadığını, kötü muamele niteliğindeki eylemlere tanık olan F.Ş.nin beyanına başvurulmadığını, hakkında adli rapor aldırılmadığını belirtmiştir. Bunun dışında İnsan Hakları Vakfının raporunda kötü muameleye maruz kaldığının tıbben ortaya konulduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek şekilde yaralandığı sağlık raporuyla sabit olmasına rağmen darbedildiğine dair bir rapor olmadığını, soruşturma dosyasına bu neviden bir rapor sunulmadığı açıklanarak kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini iddia etmiştir.

20. Başvurucunun Başsavcılık kararına yaptığı itiraz, Van 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin 13/12/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Hâkimlik; itirazın reddine dair kararında, suçun işlendiğine dair başvurucunun beyanı dışında somut bir delil ve başvurucunun yaralanmasına dair tespitte bulunan herhangi bir sağlık raporu olmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte İnsan Hakları Vakfı tarafından düzenlenen 22/11/2019 tarihli raporu da değerlendiren Hâkimlik, anılan raporun başvurucunun beyanı esas alınarak hazırlandığını kabul etmiştir. Hâkimliğin karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...Van Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 07/10/2019 tarih ve 2019/25052 soruşturma numaralı kovuşturmaya yer olmadığına dair kararı ve ekleri birlikte değerlendirildiğinde; dosya içerisinde şüphelinin beyanı dışında bu beyanı destekler nitelikte hiçbir delilin olmadığı, soruşturmanın devam edebilmesinin suç iddiasını destekleyen somut delillerle mümkün olabileceği, herhangi bir kamera kaydının ve tanık beyanın olmadığı, dosyamız arasında her ne kadar müştekinin gözaltındayken alınan doktor raporları bulunmasa da müşteki vekili tarafından dosya içerisine sunulan İnsan Hakları Vakfı'nın 22/11/2019 tarihli ve 2019.01 numaralı raporun yapılan incelemesinde gözaltında bulunduğu süre içerinde herhangi bir darp-cebir izine rastlanmadığının bildirildiği, raporun sonuç kısmında;'... kişinin bu süreçte insan eliyle oluşturulmuş travmaya maruz kaldığı ve Dünya Sağlık Örgütü'nün Uluslararası Hastalık Sınıflandırması, ICD 10 kapsamında Y07.3 kodu ile belirtilen 'işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı yada aşağılayıcı muamele' kapsamı içinde değerlendirilebileceği kanaatini bildirir değerlendirme raporudur.' dediği, ancak raporun hazırlanmasında müşteki beyanın esas alındığı anlaşılmakla ... verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın usul ve yasaya uygun olduğu değerlendirilmiş[tir.]"

21. Başvurucu, Hâkimlik kararını 11/6/2020 tarihinde öğrendiğini belirterek 15/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

22. İlgili hukuk için birçok karar arasından bkz. Fesih Karataş ve diğerleri, B. No: 2018/25634, 1/3/2023, §§ 33-41.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 21/5/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Sağlık Hizmetinden Yararlandırılmadan Uzun Süre Gözaltında Tutulma Nedeniyle Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucu, on sekiz yaşından küçük ve hamile olmasına rağmen sağlık hizmetinden yararlandırılmadan uzun süre gözaltında tutulduğunu ileri sürmüştür.

25. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermesi gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

26. Somut olayda başvurucu 30/11/2018 tarihli dilekçeyle suç duyurusunda bulunmuş; yakalandığı ve gözaltında bulunduğu esnada bazı kolluk görevlilerinin kötü muamele niteliğindeki eylemlerde bulunduklarını, iradesini sakatlayarak zorla beyan vermesine neden olduklarını iddia etmiştir. Suç duyurusunda başvurucu, on sekiz yaşından küçük ve hamile olmasına rağmen sağlık hizmetinden yararlandırılmadan uzun süre gözaltında tutulduğundan bahsetmemiştir.

27. Sonuç olarak başvurucunun usulüne uygun şekilde yaptığı şikâyetin sonuçsuz kaldığına dair bir bilgi veya belge sunmadığı da gözetildiğinde hukuk sisteminde mevcut yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kolluk Görevlilerinin Yakalama İşlemi ve Gözaltı Esnasındaki Eylemleri Nedeniyle İnsan Haysiyetiyle Bağdaşmayan Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

29. Başvurucu;

i. Kolluk görevlilerinin yakalama işlemi sırasında silah, tekme ve yumruk ile yüzüne ve vücudunun çeşitli yerlerine vurduklarını, saçından tutup yerde sürüklediklerini, hakaret ve tehdit ettiklerini,

ii. Gözaltında bulunduğu üç gün boyunca çoğunun yüzünde maske olan birden fazla kolluk görevlisinin kendisini yüzü duvara dönük olarak ayakta beklettiğini,yüzüne ve vücudunun çeşitli yerlerine tekme ve yumruk atıp hakaret ettiğini, hamile olduğunu söylemesine rağmen eylemlerine devam ettiğini, astım hastası olduğunu söylemesine rağmen havasız, dar ve küçük bir odada tutulduğunu, belirli bir şekilde ifade vermeye zorlandığını, eteğini ve alt iç çamaşırının zorla çıkarıldığını ve bu şekilde bekletildiğini, copla kalçasına vurduklarını, silahı vajinasına tutarak "Konuşmazsan buradan sıkarız." dediklerini, iki resim

göstererek "Seni savcılığa çıkaracağız, orada bu resimdekileri tanıdığını söyleyeceksin yoksa seni buraya getirir, tecavüz ederiz." diyerek tehdit ettiklerini, adliyeye götürüldüğünde tayin edilen avukattan başka bir avukat istemediğine dair kâğıdı zorla imzalattıklarını,

iii. Mağdur sıfatıyla ifadesinin tespiti için herhangi bir işlem ile kolluk görevlilerinin kamuya açık alandaki eylemlerine ilişkin tanık araştırması yapılmadığını, bununla birlikte kötü muamelede bulunan kolluk görevlilerinin kimliklerinin tespitinin yapılabilmesi ve şüpheli sıfatıyla ifadelerinin alınabilmesi için herhangi bir araştırma yürütülmediğini,

iv. Soruşturma makamının kötü muamele eylemleri ile ilgili bilgileri kötü muamelede bulunan görevlilerin çalıştığı kurumdan talep ettiğini ve gelen cevap yazısı ile yetinerek karar verdiğini ileri sürmüştür.

30. Bakanlık görüşünde; şikâyet üzerine Başsavcılık tarafından soruşturma işlemlerine başlandığı, soruşturma kapsamında ilgili kolluk birimlerine müzekkere yazılarak olaya ilişkin kamera kayıtlarının talep edildiği, başvurucunun şüpheli olduğu dosyanın incelendiği ve kolluk görevlilerinin kötü muamelede bulunduklarına dair herhangi bir şikâyetin bulunmadığının tespit edildiği, başvurucunun soyut iddiaları dışında kamu davası açılmasını gerektirir şüphe teşkil eden bir delil bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği, bu karara karşı yapılan itirazın ise Sulh Ceza Hâkimliği tarafından reddedildiği ifade edilmiştir. Ayrıca başvurucunun kötü muameleye maruz kaldığını iddia ettiği zaman dilimden yaklaşık beş ay sonra şikâyetçi olduğu, bu durumun adli makamlarla iş birliği ve özen yükümlülüğü kapsamında gözönünde bulundurulması gerektiği bildirilmiştir.

31. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında özetle başvuru formundaki iddialarını tekrarlamış ve 15/7/2018 tarihli rapora göre fiziksel şiddet gördüğünün sabit olduğunu ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

32. Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı ile üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, … maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.”

33. Anayasa’nın 5. maddesi şöyledir:

“Devletin temel amaç ve görevleri … kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

34. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

35. Başvurudaki iddialar özetle başvurucunun kolluk görevlilerinin yakalama işlemi sırasında fiziksel ve sözlü, gözaltında bulunduğu sürede ise fiziksel, cinsel ve sözlü saldırı niteliğindeki eylemlerine maruz kalması ve bu sebeple çocuğunu düşürmesi, belirli bir şekilde ifade vermeye zorlanması ve olaya ilişkin soruşturmanın etkili yürütülmemesidir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki başvuruda başvurucunun çocuk düşürdüğüne ve buna kolluk görevlilerinin fiziksel şiddetinin neden olduğuna dair herhangi bir bilgi, belge ya da sağlık raporu yoktur. Ayrıca başvurucu 16/7/2018 tarihinde serbest bırakılmasına rağmen gözaltı sürecinde maruz kaldığını iddia ettiği fiiller nedeniyle hemen bir adli rapor almayı tercih etmemiş, serbest bırakılmasının ardından yaklaşık dört buçuk ay geçtikten sonra suç duyurusunda bulunmuştur. Bu sebeple saklanma süresi dolan kamera kayıtlarına ulaşılamamıştır. Öte yandan 15/7/2018 tarihinde saat 04.04'te düzenlenen sağlık raporunda başvurucunun vücudunda 3x4 cm'lik bir eritem tespit edilmiştir. Dolayısıyla başvuru, 15/7/2018 tarihinde düzenlenen sağlık raporunda belirtilen yaralanmayla sınırlı olarak incelenmiş ve başvurudaki herhangi bir unsurla desteklenmeyen sair iddialarla ilgili bir inceleme yapılamamıştır.

36. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

37. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları ilke olarak Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal etmektedir. Kesin gerekli olduğu hâllerde bile güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 81, 82).

38. Gözaltı veya tutukluluk gibi bireyin devletin kontrolü altında bulunduğu sırada bir yaralanma olayı meydana gelmiş ise bu olaya ilişkin olarak tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirme yükümlülüğü yetkili makamlara aittir (S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95). Bunun sebebi bu tür olaylarda gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgilerin çoğunlukla yetkili makamların erişiminde olmasıdır (Ferit Kurt ve diğerleri, B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

39. Başvurucunun yakalama sırasında ve gözaltında tutulduğu süre zarfında kötü muameleye uğradığı iddiasıyla yaptığı suç duyurusu üzerine başlatılan soruşturmada Başsavcılık 4/12/2018 tarihli yazıyla Van İl Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele ve Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüklerinden 14/7/2018 ile 16/7/2018 tarihleri arasında başvurucuya hakkında gözaltı, yakalama, arama işlemi yapıldığına ilişkin kamera kayıtlarının ve tutanakların gönderilmesini istemiştir (bkz. § 13). Van İl Emniyet Müdürlüğü 16/12/2018 tarihli yazıyla, başvurucunun şüphelisi olduğu olay ile ilgili olarak Van Cumhuriyet Başsavcılığının 2018/14682 sırasına kayden yürütülen soruşturmada kısıtlılık kararı olması nedeniyle istenen belgelerin gönderilemediğini bildirmiştir (bkz. § 15). Bunun üzerine Başsavcılık 18/2/2019 tarihli yazıyla Terör Suçları Soruşturma Bürosundan kısıtlılık kararı olan, 2018/14682 sayılı soruşturma dosyasında bulunan, başvurucunun 14/7/2018-16/7/2018 tarihleri arasındaki gözaltı, yakalama, arama işlemlerine ilişkin kamera görüntüleri ve tutanaklarının gönderilmesini istemiştir (bkz. § 16). Ne var ki Başsavcılık bu yazıya cevap verilmesini beklemeden başvurucunun darbedildiğine dair herhangi bir raporun bulunmadığına da işaret ederek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir (bkz. § 17). Oysa gözaltı sürecinde alınan 15/7/2018 tarihli sağlık raporunda başvurucunun vücudunda 3x4 cm'lik bir eritem tespit edilmiştir. Dolayısıyla soruşturma makamları başvurucuda meydana gelen yaralanmayla ilgili olarak açıklama yükümlülüklerini yerine getirmemiştir. Anayasa Mahkemesinin Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan muamelelerle ilgili değerlendirmelerine göre başvurucunun yaralanmasına neden olan muamele, insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muamele olarak

kabul edilebilir (bahsi geçen muamelelerle ilgili ayrıntılı açıklamalar için birçok karar arasından bkz. S.D., §§ 84-88; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, §§ 90-94). Bu durumda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu ihlal edilmiştir.

40. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli; soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103; S.D., §§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

41. Gözaltı sürecinde alınan sağlık raporunda başvurucunun vücudunda eritem tespit edildiği belirtilmesine rağmen Başsavcılığın konuyla ilgili soruşturma başlatmak için başvurucunun suç duyurusunda bulunmasını beklediği görülmüştür.

42. Başsavcılık, başvurucu hakkındaki gözaltı, yakalama, arama işlemlerine ilişkin kamera kayıtları ve tutanakları, başvurucunun kendisini darbettiklerini iddia ettiği görevlilerin çalıştığı birimlerden talep etmiştir. Bir başka deyişle önemli bazı delillerin toplanmasının talep edildiği birim ile muhtemel kötü muamele eyleminin faillerinin çalıştığı birim aynıdır. Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda geçen ve başvurucunun kötü muameleye uğradığı yönünde beyanı bulunmadığı ifade edilen 15/7/2018 tarihli tutanağı yine aynı birimde çalışan kolluk görevlileri düzenlemiştir.

43. Başsavcılık, delil toplamak için bazı adımlar atsa da başvurucunun beyanına başvurmamış, olası tanıkların ifadelerini de almamıştır. Ayrıca Terör Suçları Soruşturma Bürosundan istenen bilgi ve belgeler gelmeden kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Neticede anılan deliller toplanmadan ceza soruşturması, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararla sonuçlandırılmıştır. Bu sebeple insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun da ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

44. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

45. Başvurucu, ileri sürdüğü hak ihlallerinin tespiti ile yeniden soruşturma yapılmasına karar verilmesinin yanında 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

46. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği soruşturma merciince yapılması gereken iş, soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60;

Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

47. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında talebiyle bağlı olarak net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Sağlık hizmetinden yararlandırılmadan uzun süre gözaltında tutulmadan dolayı kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yakalanma ve gözaltına alınma esnasında fiziksel şiddete maruz kalınması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul ve maddi boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Van Cumhuriyet Başsavcılığına (Soruşturma No: 2018/25052) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İRFAN ÇELİK

B. No: 2020/29873 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/29873

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İRFAN ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/29873)

Karar Tarihi: 21/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : İrfan ÇELİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve buna bağlı olarak denetimli serbestlik tedbirinden yararlanma talebinin reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 17/8/2020 tarihinde öğrendikten sonra 10/9/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

2. Komisyon tarafından yapılan inceleme sonucunda 19/4/2021 tarihinde; başvurucunun yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olması nedeniyle adli yardım talebi kabul edilmiş, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı dışındaki -adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ve gerekçeli karar hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiği- iddialarıyla ilgili olarak açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmiştir. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin ise Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesi Halis Yurtsever (B. No: 2015/17595, 29/11/2018) ve Ercan Tunç (B. No: 2018/15196, 3/12/2020) kararlarında denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması için

hapis cezasının süresi ve açığa ayrılmış olma koşulu yerine getirildikten sonra ceza infaz kurumu idaresinin iyi hâl raporu üzerine başvurulan infaz hâkiminin tedbirin uygulanması yönünde karar vermesi gerektiğini belirtmiştir. Kararda ayrıca denetimli serbestlik tedbiri kararında yetkili infaz hâkiminin takdir yetkisinin bulunduğu ve Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi kapsamında güvence altına alınmadığı vurgulanmıştır. Anayasa Mahkemesi sonuç olarak açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve denetimli serbestlikten yararlanma talebiyle ilgili uyuşmazlık çerçevesinde dile getirilen kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına dair şikâyetlerde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik açık ve görünür bir ihlal olmadığı kararı vermiştir (Halis Yurtsever, §§ 35, 36, Ercan Tunç, §§ 31, 32). Somut olayda başvuruya konu karar, açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebiyle ilgilidir. Başvurucu hakkında denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması ceza infaz kurumunun iyi hâl raporu ve infaz hâkimliğinin karar verilmesiyle söz konusu olabilir. Başka bir ifadeyle yetkili mercilerin takdirine bağlı olarak uygulanabilen tedbirin reddedilmesi nedeniyle infazın şekline yönelik öne sürülen şikâyetler kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bağlamında değerlendirilemez. Bu nedenle başvuruda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik açık ve görünür bir ihlalin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 21/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OSMAN ÖZBEK

B. No: 2020/36282 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/36282

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN ÖZBEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/36282)

Karar Tarihi: 21/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Osman ÖZBEK

Vekili : Av. Abdullah SIĞINÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tazminat davasında davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuru Öncesi Süreç

2. Başvurucu 3/10/2005 tarihinde Özdemirci Belediyesi Başkanlığı bünyesinde geçici işçi olarak çalışmaya başlamıştır. 4/4/2007 tarihli ve 5620 sayılı Kanun kapsamında sürekli işçi kadrosuna geçirilmeyeceği gerekçesiyle başvurucunun iş akdi askıya alınmıştır.

3. Başvurucunun anılan işlemin iptali talebiyle Denizli İdare Mahkemesinde açtığı davada 15/12/2008 tarihli kararla dava konusu işlem iptal edilmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun 2006 yılında 6 aydan fazla çalıştığı ve 21/4/2007 tarihi itibarıyla iş akdinin devam ettiği, bu sebeple mevzuat gereği geçici işçi statüsünden sürekli işçi statüsüne geçirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

4. Belirtilen yargı kararı, ilgili Belediye tarafından yerine getirilmemiştir. Özdemirci

Belediyesi 12/11/2012 tarihli ve 6360 sayılı Kanun'un ilgili maddeleri uyarınca tüm personeli ve varlığıyla 30/3/2014 tarihi itibarıyla Çivril Belediye Başkanlığına (İdare) devredilmiştir.

5. Başvurucunun geçici işçi sözleşmesi, İdare tarafından 29/6/2014 tarihinde tek taraflı olarak feshedilmiştir. Başvurucu 31/1/2018 tarihli dilekçesi ile İdareye başvurarak, Denizli İdare Mahkemesinin 15/12/2008 tarihli kararının uygulanmasını ve sürekli işçi pozisyonuna ya da sözleşmeli personel pozisyonuna atamasının yapılmasını talep etmiştir.

6. Yapılan başvurunun zımnen reddi üzerine başvurucu tarafından açılan davada, Denizli İdare Mahkemesi 19/2/2019 tarihli kararıyla dava konusu işlemi iptal etmiştir. Kararın gerekçesinde, İdarenin 6360 sayılı Kanun uyarınca tüzel kişiliği sona erdirilerek kapatılan Özdemirci Belediyesini her türlü taşınır ve taşınmaz malları, hak, alacak ve borçları ile devraldığı dolayısıyla başvurucu lehine verilen ve Özdemirci Belediyesi tarafından uygulama yükümlülüğü bulunan anılan iptal kararının uygulanması yükümlülüğünün İdarece devralındığı vurgulanmıştır. Anılan karar istinaf edilmeksizin kesinleşmiştir.

B. Bireysel Başvuru Süreci

7. İdare tarafından Denizli İdare Mahkemesince verilen 19/2/2019 kararın da uygulanmaması üzerine başvurucu, Denizli İdare Mahkemesinin 15/12/2008 tarihli kararı ile 19/2/2019 tarihli kararı arasındaki sürede hak ettiği pozisyonun verilmesi ve maaş farklarına ilişkin zararının ödenmesi talebiyle 21/6/2019 tarihinde İdareye yeniden başvurmuştur.

8. Başvurucu tarafından yapılan talebin zımnen reddi üzerine maaş farkına ilişkin işçilik alacaklarına karşılık olarak 10.000 TL tazminatın tarafına ödenmesi talebiyle açılan davada Denizli İdare Mahkemesi (Mahkeme) 26/2/2020 tarihli kararıyla davanın reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Dava konusu uyuşmazlıkta; Mahkememizin 31.01.2020 günlü ara kararı ile davacının15.12.2008 ve 19.02.2019 tarihleri arasındaki döneme ilişkin hak kayıplarının tespit edilmesi amacıyla, anılan tarihler arasında sürekli işçi kadrosuna geçirilmiş olsaydı mevcut çalışmasına karşılık alacağı ücret miktarında herhangi bir artış olup olmayacağının, şayet artış söz konusu ise oluşacak farkın ne kadar olacağının davalı idareye sorulduğu, davalı idarece ara kararına cevaben sunulan dilekçede, 'davacının, 15.12.2008-31.03.2014 tarihleri arasında kapanan Özdemirci Belediyesi'nde, 31.03.2014-29.06.2014 tarihleri arasında Çivril Belediyesinde çalıştığı, söz konusu dönemde Özdemirci Belediyesi'nde kadrolu işçi çalışmadığı, 31.03.2014 tarihinden sonra 6360 sayılı Kanuna göre Özdemirci Belediyesi, Çivril Belediyesine devredilip, Çivril Belediyesine gelen geçici işçi pozisyonundaki Osman Özbek, 29.06.2014 tarihine kadar Çivril Belediyesindeki kadrolu işçilerle aynı ücreti almıştır. Bu nedenle Osman Özbek'in aralıksız bir şekilde çalıştığı göz önüne alındığında davacının geçici işçi olarak çalışmış olması ile kadrolu işçi olarak çalışmış olması arasında net maaşta herhangi bir fark yoktur.' şeklinde cevap verildiği anlaşılmaktadır.

Olayda; davacı tarafından Mahkememizin 15.12.2008 ve 19.02.2019 tarihli kararları arasındaki döneme ilişkin işçilik haklarının tazmininin talep edildiği, davacının 15.12.2008 tarihi ile 29.06.2014 tarihi arasında Özdemirci Belediyesi (kapanan ve Çivril Belediyesine devredilen) ile Çivril Belediyesi bünyesinde çalıştığı, davacıya ödenecek işçilik hakları bakımından kadrolu veya sözleşmeli statüde çalışması arasında herhangi bir fark bulunmadığı, dolayısıyla davacının kadrolu işçi statüsüne alınmaması nedeniyle maddi bir

zararının söz konusu olmadığı, ayrıca; davacının 29.06.2014 tarihinde iş akdinin davalı idarece feshedildiği, davacı tarafından iş akdinin feshine karşı dava açılmadığı, yalnızca işçilik haklarının (kıdem tazminatı, yıllık izin ücret alacağı, hafta tatili ücreti, ikramiye alacağı) tazmini istemiyle Çivril Asliye Hukuk Mahkemesinde dava açıldığı, söz konusu davanın devam ettiği, 29.06.2014 tarihinden sonra davalı belediye bünyesinde çalışmadığı açık olan davacının söz konusu tarihten sonraki döneme ilişkin olarak da işçilik hakkı alacağından söz edilemeyeceği, gelinen aşamada davacının maddi zararının bulunmadığı anlaşıldığından, davacının maddi tazminat talebinin reddi gerektiği sonucuna varılmıştır."

9. Bu karara karşı, başvurucu tarafından sunulan istinaf dilekçesinde özetle; yeterli araştırma yapılmadan yalnızca idarenin cevapları doğrultusunda karar verildiği, geçici işçiler ile sürekli işçiler arasında ücret farkı bulunduğu, Sosyal Güvenlik Kurumundan bilgi alınmadan, diğer belediyelerden emsal ücret araştırması yapılmadan karar verilmesinin hukuka aykırı olduğu iddialarına yer verilmiş ve bu kapsamda istinaf dilekçesine iki adet emsal bordro eklenmiştir.

10. İstinaf başvurusunu inceleyen İzmir Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesinin (Daire) 8/10/2020 tarihli kararıyla, başvurucunun iddialarına yönelik bir gerekçeye yer verilmeksizin istinaf talebinin kesin olarak reddine hükmedilmiştir.

11. Karar 28/10/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 17/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

13. Başvuru belgelerinin bir örneği, bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu; Mahkemenin İdare dışındaki bir belediyeden kendi durumuyla ilgili emsal ücret araştırması yapması gerekirken bu hususta araştırma yapmaksızın davayı reddettiğini belirtmiştir. Başvurucu ayrıca, 2011 yılında Özdemirci Belediyesinde iken normal işçi olarak çalıştığı zamanda aldığı ücretle kendisi ile aynı pozisyonda çalışıp kadrolu olan bir işçinin aldığı maaş arasında bariz olarak fark varken mahkemenin davalı belediyenin yazılı beyanına istinaden davayı reddetmesinin hukuka aykırı olduğunu iddia etmiştir. Bu kapsamda başvurucu, mahkemenin ara kararla İdareden temin ettiği belgeleri doğru kabul edip irdelemeden gerekçeye esas alması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetleri gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü,

yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

18. Somut olayda başvurucu 15/11/2019 tarihli savunmaya cevap dilekçesinde geçici işçiler ile sürekli işçiler arasında ücret farkı bulunduğunu, bu konuda Sosyal Güvenlik Kurumundan bilgi alınabileceğini, gerekirse Mahkemece ücret araştırması yapılması gerektiğini ileri sürmüştür. Mahkeme 31/1/2020 tarihli ara kararı ile başvurucunun 15/12/2008 ve 19/2/2019 tarihleri arasındaki döneme ilişkin hak kayıplarının tespit edilmesi amacıyla anılan tarihler arasında sürekli işçi kadrosuna geçirilmiş olsaydı mevcut çalışmasına karşılık alacağı ücret miktarında herhangi bir artış olup olmayacağını, şayet artış söz konusu ise oluşacak farkın ne kadar olacağını İdareden sormuştur. İdarenin verdiği cevapta, başvurucunun geçici işçi olarak çalışmış olması ile kadrolu işçi olarak çalışmış olması hâlinde net maaş bakımından arada herhangi bir fark olmadığı belirtilmiştir. Mahkeme bu cevaptan hareketle, başvurucunun kadrolu işçi statüsüne alınmaması nedeniyle maddi bir zararının söz konusu olmadığı sonucuna varmıştır. Mahkeme ayrıca başvurucunun 29/6/2014 tarihinde iş akdinin idarece feshedildiği, başvurucu tarafından iş akdinin feshine karşı dava açılmadığı, yalnızca işçilik haklarının tazmini talebiyle Çivril Asliye Hukuk Mahkemesinde dava açıldığı, söz konusu davanın devam ettiği ve gelinen aşamada maddi zararının bulunmadığını vurgulamış ve davayı reddetmiştir.

19. Bu karara karşı başvurucu, Mahkemece yeterli araştırma yapılmadan yalnızca idarenin cevapları doğrultusunda karar verildiğini, geçici işçiler ile sürekli işçiler arasında ücret farkı bulunduğunu, Sosyal Güvenlik Kurumundan bilgi alınmadan, diğer belediyelerden emsal ücret araştırması yapılmadan karar verilmesinin hukuka aykırı olduğunu belirterek istinaf talebinde bulunmuş ve bu iddiasını ispata yönelik olarak istinaf dilekçesine emsal bordrolar eklemiştir. Ancak Daire, başvurucunun iddialarına yönelik bir gerekçeye yer vermeksizin istinaf talebinin kesin olarak reddine hükmetmiştir.

20. Tazminat talepli açılan bir davada davacının hangi sebeple maddi zararının bulunmadığının açıkça ortaya konulması önemlidir. Bu kapsamda derece mahkemelerinden beklenen, davacının ileri sürdüğü esaslı iddiaların kararda karşılanarak tazminat şartlarının oluşup oluşmadığının buna göre değerlendirilmesidir.

21. Mahkeme başvurucunun maddi tazminat talebinin reddi gerektiği sonucuna ulaşırken İdareden temin ettiği bilgi ve belgeleri esas kabul etmiştir. Başvurucunun savunmaya cevap dilekçesinde karşı iddiaları değerlendirmemiş ve buna dair gerekçelerini kararına yansıtmamıştır. Yine Daire kararında da başvurucunun istinaf dilekçesindeki anılan iddialarına ilişkin herhangi bir gerekçeye yer verilmemiştir.

22. Bu itibarla başvurucunun belirtilen esasa dair iddialarının Mahkeme ve Bölge İdare Mahkemesi kararının gerekçesinde yer almadığı görülmüştür. Diğer bir ifadeyle maddi zarara ilişkin başvurucunun iddiaları açıklığa kavuşturulmamıştır. Yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

23. Diğer taraftan bu ihlal kararının davanın sonucuyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, taraflara yargılama sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılama sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu iddiayla ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yine yargılama mercilerinin takdirindedir.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 15.000 TL maddi ve 15.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla Denizli İdare Mahkemesine (E.2019/1079, K.2020/238) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin

sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÇİMEN GEZGİNCİ

B. No: 2021/4045 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/4045

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÇİMEN GEZGİNCİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/4045)

Karar Tarihi: 21/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Çimen GEZGİNCİ

Vekili : Av. Arzu PAMUKÇU YÖRDEM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör olayları nedeniyle uğranılan manevi zararın tazmin edilmesi talebiyle açılan tam yargı davasında hukuk kurallarının açık bir biçimde hatalı uygulanması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Türkiye, 2015 yılı Haziran ayından itibaren yoğun bir şekilde terör saldırılarına maruz kalmıştır. Bu kapsamda PKK tarafından Şırnak'ın merkezi ile Cizre, Silopi ve İdil ilçelerinde, Hakkâri'nin Yüksekova ilçesinde, Diyarbakır'ın Silvan, Sur ve Bağlar ilçelerinde, Mardin'in Dargeçit, Nusaybin ve Derik ilçelerinde, Muş'un Varto ilçesinde cadde ve sokaklara hendekler kazılıp barikatlar kurularak, bu barikatlara bomba ve patlayıcılar yerleştirilerek teröristler tarafından bu yerleşim yerlerinin bir kısmında öz yönetim adı altında hâkimiyet sağlanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda çok sayıda terörist, halkın bu yerlere giriş ve çıkışını engellemek istemiştir. Güvenlik güçleri, hendeklerin kapatılması ve barikatların kaldırılması suretiyle yaşamın normale dönmesini sağlamak amacıyla operasyonlar yapmış; teröristlerle çatışmaya girmiştir. Aylarca devam eden bu operasyon ve çatışmalar sırasında yaklaşık iki yüz güvenlik görevlisi hayatını kaybetmiş, tonlarca bomba ve patlayıcı imha edilmiştir

(Figen Yüksekdağ Şenoğlu, B. No: 2016/25187, 4/4/2018, § 18).

3. Hendek olaylarının yaşandığı dönemde başvurucunun yaşadığı Diyarbakır'ın Sur ilçesinde Diyarbakır Valiliği tarafından sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. Başvurucu, yaşadığı Sur ilçesini geçici bir süreliğine terk etmek zorunda kalmıştır.

4. Başvurucu, Diyarbakır Valiliğine sunduğu 10/7/2018 tarihli dilekçesinde maddi (ev eşyası zararı) ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvurucu dilekçesinde yerleşim biriminde meydana gelen terör olayları nedeniyle ilan edilen sokağa çıkma yasağı sürecinde evinden ayrılmak zorunda kaldığını, güvenlik güçlerinin talimatıyla evinin yıkılması nedeniyle eşyalarının kullanılamaz hâle geldiğini belirterek uğradığını iddia ettiği ev eşyası ve manevi zararının giderilmesini istemiştir. Başvurucuya ev eşyası zararına karşılık 25.000 TL ödenmiş, manevi tazminat talebi ise reddedilmiştir.

5. Bunun üzerine başvurucunun terör olayları nedeniyle ilan edilen sokağa çıkma yasağından dolayı zarara uğradığından bahisle 28/11/2015 tarihinden itibaren işleyecek faizi ile birlikte 20.000 TL manevi tazminatın ödenmesi talebiyle açtığı tam yargı davası Diyarbakır 1. İdare Mahkemesince reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun tazminat talebine konu ettiği zararının terör eylemleri sonucunda uğranılan zarar olmayıp idarece terörle mücadele faaliyeti kapsamında ilan edilen sokağa çıkma yasağının uygulanması sırasında maruz kalınan zorluk ve katlanılan külfetlerden kaynaklandığı belirtilmiştir. Bu hâliyle zararın idarenin faaliyet alanında ve bir idari faaliyet sebebiyle meydana geldiği iddiasına dayalı olarak açılan davada, idari faaliyet ile zarar arasında illiyet bağının varlığı nedeniyle uğranıldığı ileri sürülen zararların tazmininde sosyal risk ilkesinin uygulanmasına imkân bulunmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca kararda hizmet kusuru ve kusursuz sorumluluk ilkeleri çerçevesinde de değerlendirme yapılmıştır. Buna göre somut olayda ilgili süreçte yürütülen faaliyetlere yönelik başvurucu özelinde idareye atfedilebilecek herhangi bir hizmet kusurunun olmadığına ve idarenin tazmin sorumluluğunu gerektiren, kamu külfeti olmaktan çıkan, hizmetten yararlanan başvurucu yönünden özel ve olağan dışı niteliğe dönüşen bir manevi zararın bulunmadığına işaret edilmiştir.

6. Başvurucunun istinaf talebi üzerine Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

7. Başvurucu nihai hükmü 28/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 12/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

9. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu, Sur ilçesinde gerçekleşen terör olayları nedeniyle ağır bir üzüntü yaşadığını, aile ve ekonomik düzeninin bozulduğunu, idarenin ağır hizmet kusurundan dolayı zarara uğradığını, kendisiyle aynı durumda olan kişilerin açtıkları davalarda lehlerine manevi tazminata hükmedildiğini, zararının tazmini talebiyle başvurabileceği etkili bir hukuki yolun bulunmadığını belirterek adil yargılanma hakkının, etkili başvuru hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Bakanlık görüşünde, başvurucunun iddiaları esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğundan söz konusu iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığı hususunun değerlendirilmesi gerektiği, mahkeme kararının bariz takdir hatası veya keyfîlik içermediği, İçişleri Bakanlığından temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucunun şikâyetine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınmasının faydalı olacağı belirtilmiştir.

12. Başvuru, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa Mahkemesi somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Murat Beydili ([GK], B. No: 2019/14642, 17/6/2021) kararında, uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, Danıştay içtihadına göre devletin sosyal risk ilkesi sorumluluğunun doğabilmesi için zararın terör eylemleri veya terörle mücadele amacıyla yürütülen faaliyetler kapsamında gerçekleşmesi, zarar görenin bu olayların ortaya çıkmasında bir katkısının bulunmaması, zararın özel ve olağan dışı olması şartlarının bir arada bulunması gerektiğine işaret etmiştir (Murat Beydili, § 68). Kararda derece mahkemesince varlığı kabul edilen zararın terör eylemleri ve terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler sonucu ortaya çıktığı ve zararı doğuran olayın gerçekleşmesinde başvurucunun bir katkısının olmadığı noktasında tereddüt bulunmadığı vurgulandıktan sonra İdare Mahkemesinin, başvurucunun uğradığı zararın özel ve olağan dışı olmadığı kabulünün adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya keyfîlik içerip içermediği incelenmiştir (Murat Beydili, §§ 69, 70).

15. Anayasa Mahkemesi anılan kararında, devletin anayasal ödevleri kapsamında sözü edilen bölgelerde yaşayanların can ve mal güvenliklerini korumak için aldığı tedbirler, başvurucunun manevi zararlarını azaltan veya en azından zararlarının artmasını önleyen etmenler olarak görülebilirse de bu tür tedbirlerin alınmasının başvurucunun uğradığı zararı özel ve olağan dışı olmaktan çıkardığının kabulünün oldukça güç olduğunu belirtmiştir (Murat Beydili, § 71). Hendek olaylarından tüm toplumun belli ölçüde etkilendiği görüşünde haklılık payı bulunduğunun altını çizen Anayasa Mahkemesi, toplumun diğer bireylerinin yaşadığı ortamdan ve evinden ayrılmak zorunda kalan, bu sebeple de yoğun stres, kaygı ve ıstırap durumuyla karşılaşan başvurucu ile aynı ölçüde zarara uğradığının, dolayısıyla başvurucunun uğradığı zararın özel ve olağan dışı olmadığının söylenmesinin makul ve kabul edilebilir bir yorum olmadığını ifade etmiştir (Murat Beydili, § 72).

16. Sonuç olarak İdare Mahkemesinin başvurucunun uğradığı zararın özel ve olağan dışı olmadığı yorumunun bariz takdir hatasına dayalı olduğunu değerlendirmiş ve başvurucuyu manevi tazminat hakkından mahrum bırakan bu yorumun bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediğine karar vermiştir (Murat Beydili, § 73).

17. Somut başvuruda da anılan karardan ayrılmayı gerektirir bir husus bulunmamaktadır. Bu nedenle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

18. Başvurucu, yaşam hakkı ile özel hayata saygı hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüşse de adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden

ulaşılan sonuç gözetildiğinde söz konusu ihlal iddiaları yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması ve miktar belirtmeksizin tazminat talebinde bulunmuştur.

20. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Yaşam hakkı ile özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiaları yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 1. İdare Mahkemesine (E.2018/1615, K.2019/575) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YUSUF İNAN

B. No: 2021/4961 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/4961

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUSUF İNAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/4961)

Karar Tarihi: 21/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ekin ÇANKAL

Başvurucu : Yusuf İNAN

Vekili : Av. Müjde HARPUT APAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yayımladığı bir haber nedeniyle adli para cezasıyla cezalandırılmasının başvurucunun ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Bir internet haber portalının genel yayın yönetmeni olan başvurucu 10/1/2013 tarihinde "İzmir Milli Eğitim öğrencileri intihara sürüklüyor" başlıklı bir haber yayımlamıştır. Bir lise müdürünü hedef alan haberin ilgili kısmı şu şekildedir:

"İzmir Milli Eğitim Müdürlüğündeki skandallar bir türlü bitmiyor. Çünkü İzmir Milli Eğitim Müdürlüğünde yönetim zaafiyeti var. Müfettişler hatalı ve suçlu yöneticileri koruyor ve aklıyor. Çok ciddi konularda bile olayların üstü örtülüyor. Bir dönem ingilizce dersinde ergenekon sanıklarını öven öğretmen ve okul müdürü [Ö.A.] hiçbir şey olmamış gibi görevlerine devam etti. Dönemin Milli Eğitim Müdürü [R.Ü.], Milli Eğitim Bakanı [N.Ç.nin] talimatına rağmen soruşturmayı savsakladı ve olayın üstü örtüldü. O yıllarda 60. Yıl Anadolu Lisesi müdürü [Ö.A.ydı]. [Ö.A.] Konya'nın Yeşildağ kasabasında doğdu. Çevresinde milliyetçi - muhafazakar olarak biliniyor. MHP'de milletvekili adayı oldu. Seçim çalışmaları yaptığı

günlerde AK Parti hükümetine ve Cumhurbaşkanı [A.G.ye] ağır hakaretler ettiği iddia edildi...

Görev yaptığı 60. yıl Anadolu Lisesinde bazı bayan öğretmenlerle gizli aşk yaşadığı iddia edildi.

İngilizce dersinde ergenekon sanığı [D.Ç.yi] öven öğretmene arka çıktı, devlet memuru olmasına rağmen başta ATV televizyonu olmak üzere tüm medyaya izinsiz açıklama yaptı. Bir öğrenciyi hedef gösterdi. Hedef gösterilen öğrenci, öğretmen ve öğrenciler tarafından mobbinge maruz bırakıldı. Okula birinci olarak giren öğrenci okuldan ayrılmak zorunda kaldı... [Ö.A.] yine bir öğrenciyi hedef gösteriyor yine bir öğrencinin hayatını karartıyor...[Ö.A.] yine korunuyor ve öğrenci intihara sürükleniyor... Yeni Asır'ın haberini okuduktan sonra peruklu müdür [Ö.A.nın] yine bir öğrencinin hayatını karartmak üzere olduğu hatta kararttığı açıkça görülüyor..."

3. Haberlerin odağındaki okul müdürü Ö.A. (katılan), kendisine basın yoluyla hakaret ettiğinden bahisle 7/2/2013 tarihinde İzmir Cumhuriyet Başsavcılığına başvurucu hakkında şikâyette bulunmuştur. Başvurucu haberde yer alan bilgilerin ilk defa kendisi tarafından kamuya duyurulmadığını, benzer konuda başka gazetelerin de haber yaptığını belirtmiştir. Bu bağlamda, ihtilaflı haberde paylaşılan ve mahkemece de katılanın onur ve şerefini rencide edici nitelikte olduğu değerlendirilen katılanın ağzında lolipop olan ve saçında peruk bulunan iki ayrı fotoğrafının memurlar.net isimli haber sitesinde 20/11/2009 tarihinde kamu ile paylaşılmış olduğu görülmektedir. Mezkûr haberde "[...] Daha önce de sanık [Ç.yi] övdüğü konuşmaları internete düşen okulun İngilizce öğretmeni [F.K.] hakkında inceleme başlatılmıştı. Milli Eğitim Bakanı [N.Ç.nin], 'yersiz ve yakışıksız' olarak nitelediği olayı soruşturan iki müfettiş, [F.K.nın], meslek ilkeleriyle bağdaşmayan ve kastı aşan ifadeler kullandığını tespit etmişti. Sorgulama neticesinde öğretmenin kınama cezasına çarptırılması istenmişti. Ancak Okul Müdürü [A.] ise olayın içeriğinden ziyade bunu internete 'sızdıran' öğrencilerin peşine düşmüştü. Şimdi de o müdürün ilginç fotoğrafları gündeme geldi. İnternette yayınlanan lolipoplu fotoğrafın altındaki, 'Bu muhterem zat, lolipop yalamayı çok sever. Kendisi İzmir 60. Yıl Anadolu Lisesi Müdürü [Ö.A.] bakın, çocuklarımız kimlerin elinde görün...' ifadeleri dikkat çekiyor. Peruklu fotoğrafın altında ise şunlar yazıyor: 'Başına genç kız peruğu takmış bu adam, İzmir 60. Yıl Anadolu Lisesi Müdürü [Ö.A.] bakın, çocuklarımız kimlerin elinde görün..." şeklinde ifadeler kullanılmıştır.

4. 10/1/2013 tarihinde başka bir gazetenin internet sitesinde katılanın müdürü olduğu İzmir Güzelbahçe Cengiz Topel Lisesi hakkında haber yapıldığı, Şirince'ye düzenlenen okul gezisinde yaşananların ardından okulun 1. sınıf öğrencisi 14 yaşındaki N.B.D.nin hayatının karardığı, okul gezisinde yaşananlar sebebiyle öğrencinin ailesinin okul yönetimine başvurduğu, okul yönetiminin soruşturmayı gizli yürütmek yerine N.B.D.nin başvurusunu öğretmen ve öğrencilerle paylaştığı, genç kıza arkadaşları tarafından "ispiyoncu" damgası vurulduğu ve öğrencilerin büyük kısmının genç kıza cephe aldığından N.B.D.nin de okula gidemediğinin belirtildiği görülmektedir. Haberin devamında ismi geçen öğrencinin okul gezisinde yaşananlardan sonra intihar girişiminde bulunduğu bilgisi de verilmiştir. Ayrıca öğrencinin babasının "eşim [H.D.] ile birlikte okula gidip okul müdürü [Ö.A.] ile görüştük. Bu görüşmenin ardından bizim için kabus dolu günler başladı. [...] Bana okul yönetiminden bazı kişiler kızınızın okulda can güvenliği yok, göndermeyin uyarısında bulundu. Kızımın hayatı karardı, psikolojisi bozuldu." şeklindeki ifadeleri de haberde yer almıştır. Haberin devamında okul müdürünün iddialara cevaben yaptığı -iddiaları yalanladığı- açıklamalar paylaşılmıştır.

5. Yine 11/1/2013 tarihinde aynı gazetenin internet sitesinde aynı konuya ilişkin haber yapılmış, haberde "Güzelbahçe Cengiz Topel Lisesi 1. sınıf öğrencisi N.B.D.nin hayatını karartan Şirince gezisi ve sonrasında genç kızın okulu bırakmasına kadar giden süreçle ilgili Y.A. Gazetesi'nin manşeti ses getirdi. Y.A.daki haberin ardından harekete geçen Vali [C.K.], olaya el koydu. Vali [K.], 'Konuyla ilgili müfettiş görevlendirdim. İddialar araştırılacak. Konunun takipçisi olacağım' diye konuştu." ifadeleri paylaşılmıştır.

6. İzmir Asliye Ceza Mahkemesi yaptığı yargılama sonunda 10/2/2015 tarihinde başvurucunun sesli yazılı veya görüntülü bir ileti ile hakaret suçunu işlediği kanaatine vararak 4.200 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme gerekçesinde, haberde kullanılan ifadelerin eleştiri sınırlarını aştığı, müştekinin fotoğrafının onur, şeref ve saygınlığı rencide edici nitelikte olduğu değerlendirilmiştir.

7. Mahkeme kararının temyiz edilmesi üzerine 2/12/2019 tarihinde Yargıtay, hakaret suçunun uzlaşmaya tabi olduğu gerekçesiyle kararı bozmuştur. Bunu müteakip yeniden yargılama yapan ilk derece mahkemesi ise 7/1/2021 tarihinde hakaret suçunun sübuta erdiği kanaatiyle başvurucunun 2.100 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına miktar itibarıyla kesin olarak karar vermiştir. Mahkeme gerekçesinde, katılanın bazı öğretmenlerle gizli aşk yaşadığı iddiasının eleştiri ve sitemin ötesine geçtiği, yine katılanın peruklu lolipoplu fotoğrafının haberde kullanılmasının şeref ve saygınlığını rencide edici, onur kırıcı nitelikte olduğu belirtilmiştir.

8. Başvurucu 8/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; bir gazeteci olduğunun altını çizerek haberde kullandığı ifadelerin ve haberin yanında paylaşılan katılana ait fotoğrafın eleştiri sınırları içerisinde kaldığını, hakaret kastının bulunmadığını, yayımlanan haberin içeriğinin daha önce başka gazetelerdeki haber içeriklerinden oluştuğunu, katılanın peruklu lolipoplu fotoğrafının daha önceden kamu ile paylaşılmış bir görsel olduğunu ileri sürmüştür. Buna ilaveten başvurucu kendisinin hem bir gazeteci hem de katılanın müdür olduğu eğitim kurumunda öğrenim gördüğü dönemde katılan yüzünden evladı psikolojik sıkıntılar yaşamış ve intihara kalkışmış bir baba olarak kamuyu bilgilendirmek istediğini belirtmiştir. Yayımladığı haberin içeriğinin katılanın mesleki hayatı üzerinde herhangi bir somut etkisi olmadığını vurgulayan başvurucu, katılanın müdürlük yaptığı iki farklı okulda benzer hadiselerin yaşandığına dikkat çekmiş; haber gerekçe gösterilerek hakkında adli para cezasına hükmedilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini iddia etmiştir.

10. Adalet Bakanlığı görüşünde ifade özgürlüğü ve bunun özel güvencelerle düzenlenmiş şekli olan basın özgürlüğü ile şeref ve itibar hakkı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının, dengeleme işlemleri yapılırken başvuruya konu ifadelerin eleştiri sınırlarını aştığına ilişkin yargılama makamının kararını ilgili ve yeterli gerekçelendirilip gerekçelendirilmediğinin değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

11. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

12. İfade özgürlüğüne gerçekleştirilen müdahalenin dayanağı olan 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu

belirlemenin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

13. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; AYM, E. 2017/130, K. 2017/165, 29/11/2017, § 18; AYM, E. 2018/69, K. 2018/47, 31/5/2018, § 15). Buna göre ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemez.

14. Bu bağlamda somut olayda gazeteci başvurucunun ifade özgürlüğü ile bir lisede okul müdürü olan katılanın şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurulmalıdır (bu konuda genel ilkeler için bkz. İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, §§ 65-73). Çatışan bu iki hak arasında dengeleme yapılırken kullanılması gereken ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 59; Nihat Zeybekci, B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük düzeyi ve önceki davranışları yanında katlanması gereken eleştirinin sınırlarının sade bir vatandaşa göre daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; İlhan Cihaner (2), § 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; Ali Suat Ertosun (7), B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, §§ 128, 129),

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Nihat Zeybekci, § 32),

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (İbrahim Okur (2), B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28; Seray Şahiner Özkan, B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44),

v. Katılanın kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Nihat Zeybekci, § 39; Temel Coşkun, B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2), B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42),

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2), B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık, B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24),

vii. Cezalandırmaya konu edilen ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci, § 36),

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin başvurucu üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi, B. No: 2014/12482, 8/5/2019, § 46),

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48, 49; Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50).

15. Açıklanan ölçütler somut olayın koşullarında ele alınırken iki temel mesele üzerinde yoğunlaşmak gereklidir. Bunlardan ilki gazeteci olan başvurucunun yayımladığı haberde mevcut ifadelerin maddi vakıaların açıklanması ya da değer yargısı niteliğinde olup olmadığı, ikincisi ise mezkûr ifadelerin içeriğinin daha önce yaygınlık kazanmış bir bilgiye ilişkin olup olmadığıdır.

16. Somut olaya konu haberlerin bütününe bakıldığında şeref ve itibara yönelik saldırı bakımından asıl sorunun merkezinde olgusal ve kanıta dayalı iddialar bulunmaktadır. Değer yargısı ifade eden görüş ve yorumlar kanıtlanmaya elverişli değilken kişilik haklarına saldırı niteliği taşıyan olgulara dayanan iddiaların desteklenmesi için güvenilir delil sunulması gerekir (benzer değerlendirmeler için bkz. Nihat Durmuş ve Durmuş Ofset Gaz. Bas. Yay. Mat. Kül. ve Spor Etk. Ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/5761, 10/5/2018, § 54). Şu hâlde, söz konusu iddiaların daha önce yaygınlık kazanmış bilgilerden ileri gelip gelmediği değerlendirilmelidir.

17. Anayasa Mahkemesinin daha önce birçok kararında ifade ettiği üzere yayımlanması sorunlu bilgilerin içeriği bir kez bilinir hâle geldikten sonra bu bilgileri yayan bir gazeteciye uygulanan yaptırımların meşruiyetinin tartışmalı hâle geldiğini kabul etmek gerekir (Hakan Yiğit, B. No: 2015/3378, 5/7/2017, § 56; Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd. Şti. (2) [GK], B. No: 2016/12313, 26/12/2019, § 48). Öte yandan daha önce bir konuda bazı bilgilerin kamuya açıklanmış olması, daha sonra aynı konuda yapılan her türlü yayını otomatik olarak bir meşruiyet şemsiyesi altına da almaz. Bunun için sonraki yayında yer alan bilgiler zaten halka açıklanmış, somut olaydaki gibi vakalarda kişilerin itibarlarının korunmasına ilişkin amaç önemli ölçüde ortadan kalkmış ve ifade özgürlüğüne yönelik sınırlama ile engellenmek istenen zarar önceden vuku bulmuş olmalıdır.

18. Başvurucu, haberin içeriğindeki bilgilerin ilk defa kendisi tarafından kullanılmayıp daha önce kamunun bilgisine sunulduğunu iddia etmiştir. Gerçekten de başvurucunun haberde kullandığı fotoğraf ile haberin önemli bir kısmında paylaştığı bilgilerin daha evvel kamunun bilgisine sunulduğu noktasında ihtilaf yoktur. Okul müdürü hakkında millî eğitim tarafından soruşturma yapıldığı bilgisinin de daha evvel kamu ile paylaşıldığını ve başvurucunun bu konudaki beyanlarının eleştirel düzeyde olduğunu söylemek mümkündür. Okuldaki öğrencilerin intihara sürüklenmesi ile ilgili iddia da olgusal isnat niteliğinde olmakla birlikte bu konuda başka gazetede bir haber yayımlanmış hatta haberde, intihar girişiminde bulunan öğrencinin ailesinin de ifadelerine yer verilmiştir.

19. Katılan hakkında farklı tarihlerde yayımlanan söz konusu haberlerin içerikleri dikkate alındığında, başvurucunun katılanın müdürü olduğu lisede bir dönem öğrenim gören çocuğunun katılanın davranışları sebebiyle yaşadığı psikolojik sorunla, benzer durumdaki başka bir kız çocuğunun yaşadığı sorun arasında empati kurduğunu; gazeteciliğinin yanında baba kimliği ile olgusal iddialara kendi yorumunu da katarak yaşananları kamu ile paylaşma amacı güttüğünü değerlendirmek mümkündür. Başvurucunun, çoğunlukla tartışılmasında kamu yararı bulunan meselelere ilişkin olarak başvuru konusu ifadeleri sarf ettiği hususunda şüphe bulunmamaktadır. Zira bir lisede kimi öğrencilerin okul yönetiminin bazı tutumlarından dolayı psikolojik sorunlar yaşadığı iddiası toplum tarafından bilinmesi ve tartışılması gerekli bir meseledir. Başvurucunun haberde kullandığı ifadeler de Y.A.

gazetesinde yayımlanan haberden esinlenerek benzer sıkıntıların daha önce de yaşandığı mesajını okuyucuya ulaştırma ve kamuyu bilgilendirme amacında olduğunu desteklemektedir. Kaldı ki başvurucu verdiği bilgilerin haberin yayımlandığı andaki görünür gerçekliğe büyük oranda uygun olduğu yönünde yeterli veriye sahip olduğunu, habere referans olarak gösterdiği diğer kaynaklarla ve kendisinin baba olarak yaşadığı deneyimlerle ortaya koymaktadır.

20. Buna karşın katılanın görev yaptığı lisede bazı kadın öğretmenlerle gizli aşk yaşadığına ilişkin iddianın ilk defa başvurucu tarafından ileri sürüldüğü anlaşılmaktadır. Başvurucunun yeterli veriye sahip olmadığı görülmekle birlikte haberde kullandığı dil kesinlik içermeyip katılanın kadın öğretmenlerle gizli aşk yaşadığının iddia edildiği belirtilmiştir. Katılanın yargılama sırasında sunduğu beyanlarından hakkındaki aşk iddialarını reddettiği; başvurucunun ise mezkûr iddiasına dayanak teşkil eden somut bir olgu ortaya koyamadığı görülmektedir.

21. Şüphesiz ki yerel bir gazetede çalışan başvurucu hakkında ceza yargılaması yürütülerek adli para cezasına hükmedilmesi demokratik bir toplumun vazgeçilmez unsuru olan basın özgürlüğü üzerinde ciddi bir caydırıcı etki yaratır (Orhan Pala, B. No: 2014/2983, 15/2/2017, § 24; Haci Boğatekin (2), B. No: 2014/12162, 21/11/2017, § 50). Bununla birlikte demokratik bir toplumda basının işlevlerini tam anlamıyla yerine getirebilmesi için özgür olması kadar sorumluluk bilinci ile hareket etmesi de şarttır. Basın özgürlüğünde belli ölçüde abartıya ve hatta tahrik yoluna başvurmak mümkün olsa da bu özgürlük aynı zamanda ilgililerin meslek ahlâkına saygı göstererek doğru ve güvenilir bilgi verecek şekilde ve iyi niyetli olarak hareket etmelerini de zorunlu kılmaktadır (İlhan Cihaner (2), § 60; Kadir Sağdıç, § 53; Medya Gündem Dijital Yayıncılık Ticaret A.Ş. [GK], B. No: 2013/2623, 11/11/2015, § 42; Orhan Pala, § 48).

22. Olgusal isnatlar içeren ifadeler kapsamında basının gazetecilik etik ve ilkelerine uygun olarak ve iyi niyetle topluma doğru ve güvenilir bilgi sağlama ödev ve sorumluluğunu yerine getirip getirmediği belirlenirken, ileri sürdüğü olgusal iddiaların doğruluğu konusunda yeterli araştırmayı yapıp yapmadığı denetlenmelidir. Bu denetleme gazetecinin olgusal isnatlar konusunda yeterli bir kaynak gösterip göstermediğine, gösterilen kaynağa yayının yapıldığı zamanda ne dereceye kadar güvenebileceğine ve bu güvenle orantılı olarak kaynağın doğruluğunu teyit etmek açısından imkânları dahilinde harekete geçip geçmediğine ilişkin bir değerlendirme içermelidir.

23. Bütün bu açıklananlar ışığında başvurucunun katılanın müdür olduğu okuldaki öğretmenlerle gizli aşk yaşadığı iddiası yönünden doğru ve güvenilir bilgi sağlama ödev ve sorumluluğunu yerine getirmediği görülmekle, gerçeğe aykırı olduğu anlaşılan bu bilginin ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceği, ilk derece mahkemesinin somut olayda çatışan değerler arasında adil bir denge kurduğu, ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin ölçülü olduğu kanaatine varmak gerekmiştir.

24. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda bir ihlal bulunmadığı açık olan başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

25. Açıklanan gerekçelerle başvuru konusu olayda ifade özgürlüğünün ihlal edilmediği açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez

olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BURAK İNAN

B. No: 2021/7640 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/7640

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BURAK İNAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/7640)

Karar Tarihi: 21/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet AKTEPE

Başvurucu : Burak İNAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, beyanları mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde delil olarak kullanılan tanıkların duruşmada başvurucu (sanık) tarafından sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 15/2/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve tanık dinletme ve sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. 1991 doğumlu olan başvurucu, son olarak Adana 10. Tanker Üs Komutanlığında hava pilot üsteğmen olarak görev yapmıştır.

6. Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyeliği suçundan Konya Cumhuriyet başsavcılığınca yürütülen soruşturmalar kapsamında bazı şüphelilerin ifadeleri ile bazı kişilerin bilgi sahibi sıfatıyla beyanları alınmıştır. Bahsi geçen kişiler şu şekilde ifade vermişlerdir:

- Konya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından beyanı alınan S.Y.; başvurucunun örgütün içerisinde yer aldığını, İzmir Çiğli 2. Ana Jet Üs Komutanlığında uçuş eğitimi alan örgüt mensubu arkadaşlarından olduğunu, başvurucunun S.Y., C.B. ve K.A. ile birlikte 35 plakalı gri renkli ford focus marka aracı olan cemaat abisine bağlı olduğunu beyan etmiştir. Ayrıca S.Y., İzmir'de hafta sonu kaldıkları eve ara sıra gelen Alparslan isimli cemaat abisinin (jet pilotu olacağına kesin gözüyle baktıkları) başvurucunun cep telefonunda birkaç kız ismi görmesi üzerine başvurucunun jet pilotu sıralamasında sonuncu olduğunu ve neticesinde örgüt mensubu kişilerin yardımları sonucu tanker pilotu olduğunu ifade etmiştir.

- Konya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından beyanı alınan İ.K., başvurucunun örgütün içerisinde yer aldığını, örgüte maaşının bir kısmını vermek suretiyle destek sağladığını, Çiğli uçuş okulundayken K.A. ile birlikte cuma akşamları arabaya binerek misafirhaneden ayrılıp pazar akşamı aynı kişilerle aynı arabayla misafirhaneye döndüğünü, bu anlamda o dönem misafirhanede kalan örgüt mensubu kişilerden biri olarak FETÖ/PDY yapılanması içerisinde yer aldığını belirtmiştir.

- Konya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından beyanı alınan C.S., İzmir Çiğli'de uçuş eğitimi aldığı dönemde başvurucunun ikişerli üçerli gruplar hâlinde gezen örgüt mensubu devrelerinden olduğunu, başvurucunun FETÖ/PDY yapılanması içerisinde yer aldığını ifade etmiştir.

- Konya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından şüpheli sıfatıyla ifadesi alınan K.A.; başvurucu ile lise son sınıfta aynı dershaneye gittiğini, Hava Harp Okulunda da başvurucunun badisi olduğunu, İzmir'e tayin olunca da birlikte ev kiraladıklarını, Hava Harp Okulunda iken dört yıl boyunca örgütte Ahmet kod adını kullanan bir şahsın başvurucu ve kendisine çeşitli evlerde sohbet toplantıları düzenlediğini belirmiştir. Ayrıca dördüncü sınıfın sonlarına doğru İzmir'den geldiği söylenen ismi Alparslan olan kişinin uçuş eğitimi esnasında ve İzmir'de ki süreçte kendilerine neler yapacaklarına dair bilgi verdiğini, Alparslan'ın İzmir'de kendilerini bir kişiye yönlendireceğini ve bu kişinin kendilerine ev tutma konusunda yardımcı olacağını, orada başka şahıslarla birleştirileceklerini, 3-4 kişilik evde kalacaklarını ve aldıkları maaşlarının %15 ini himmet olarak örgüte vereceklerini söylediğini beyan etmiştir.

- Konya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından şüpheli sıfatıyla ifadesi alınan S.E., başvurucunun örgütün içerisinde yer aldığını, kendisi gibi harp okulu döneminde yapı mensubu abilerinin sorumluluğuna girdiğini beyan etmiştir.

7. Başvurucu hakkında FETÖ/PDY üyesi olduğu şüphesiyle soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma kapsamında 28/10/2016 tarihinde gözaltına alınan başvurucu, 6/11/2016 tarihinde tutuklanmıştır.

8. Soruşturma sonucunda başvurucu hakkında FETÖ/PDY terör örgütüne üye olma suçunu işlediği iddiasıyla iddianame düzenlemiştir. İddianamede FETÖ/PDY'nin kuruluşu ve yapısı hakkında genel bilgilere yer verildikten sonra başvurucunun FETÖ/PDY mensubu olduğu yönünde tanık beyanlarının bulunduğu belirtilerek atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

9. İzmir 13. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) yürütülen yargılamada 14/2/2018 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına, duruşmanın 12/7/2018 tarihinde yapılmasına ve tanıklar S.Y., İ.K., C.S., K.A. ve S.E.nin beyanlarının tespiti için tanıkların adreslerine talimat yazılmasına karar verilmiştir.

10. Tanık S.Y.nin istinabe mahkemesinde alınan beyanının ilgili kısmı şöyledir:

" ... ben daha önce soruşturma aşamasında bilgi sahibi sıfatıyla Konya emniyetinde ayrıntılı olarak ifade vermiştim, o ifadem doğrudur, aynen tekrar ediyorum, o ifademi hiçbir baskı altında kalmadan kendi hür irademle verdim, bildiklerimi ayrıntılarıyla anlatmıştım, o ifademe ekleyecek herhangi bir şey yoktur."

11. Tanık İ.K.nın istinabe mahkemesinde alınan beyanının ilgili kısmı şöyledir:

"... Diğer sanıklar Burak İnan, [İ.G.] ve [A.G.] isimli şahısların da bu yapının bir terör örgütü olduğunu bilerek bu yapının içinde bulunduklarını düşünmüyorum. Kötü niyetli olduklarını düşünmüyorum. Aynen benim gibi orta okul yıllarında saf ve temiz duyguların sömürülerek cemaat yapısı içerisine girdiklerini ve bazı korkulardan dolayı da çıkamadıklarını düşünüyorum."

12. Tanık C.S.nin istinabe mahkemesinde alınan beyanının ilgili kısmı şöyledir:

" ... [A.G.], Burak İnan, [İ.G.] hava harp okulundan devremdi. ... Burak İnan ise [K.A.] ile beraber takılıyorlardı, harp okulundan izin ve tatil günlerinde beraber dışarı çıkıyorlardı. ... Burak İnan ve [K.A.] da uçuş eğitimi almak için Çiğlidelerdi ama onları beraber takılırken görmedim."

13. Tanık K.A.nın istinabe mahkemesinde alınan beyanının ilgili kısmı şöyledir:

"Ben Konya 3.Ana Jet Üssünde helikopter pilotu olarak görev yapmaktayım 15 Temmuz olaylarından sonra KHK ile görevden ihraç oldum. İsimlerini okumuş olduğunuz [A.G.], Burak İnan, [İ.G.] ve [S.A.] ile birlikte aynı dönemde Harp okulunda okuduk bu nedenle şahısları tanımaktayım. Burak İnanlı haricinde ki sanıkların Fetö örgütüne mensup olup olmadıkları, örgütsel anlamda faaliyetleri olup olmadığı konusunda bilgim bulunmamaktadır. Ancak Burak İnan ile ilgili bildiğim şeyleri Savcılık ifademde ayrıntılı olarak belirtmiştim, o ifadem doğrudur aynen tekrar ederim. Burak İnanlı ile birlikte öğrencilik yıllarımızda aynı evde kaldık, birlikte sohbet toplantılarına katılırdık, kaldığımız evde de sohbet toplantıları yapardık."

14. Tanık S.E.nin istinabe mahkemesinde alınan beyanının ilgili kısmı şöyledir:

" Burak İnan ile Harp okulunda birlikte okuduk, grup arkadaşı idik, birlikte iki haftada bir sohbet yapılan evlere gidiyorduk, sohbet sırasında Fethullah Gülen'e ait kitaplar okunuyordu, öğrenci olduğum için ben herhangi bir para yardımında bulunmadım, diğer şahısların terör örgütü ile ilgileri olup olmadığı konusunda bilgim bulunmamaktadır. O dönemde içinde bulunduğumuz grubun terör örgütü olduğuna ilişkin bilgim yoktu. Ben bu konu ile ilgili daha önce detaylı bir şekilde ifade verdim, ifadem doğrudur aynen tekrar ediyorum."

15. 12/7/2018 tarihli ilk celsede, tanıklar S.Y., İ.K., C.S., K.A. ve S.E.nin istinabe suretiyle alınan beyanları başvurucuya okunmuş, diyecekleri sorulmuştur. Başka bir soruşturma dosyasında başvurucu ile ilgili beyanda bulunduğu Mahkemece tespit edilmesi üzerine tanık

U.H.H.nin beyanları Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) vasıtasıyla aynı celsede alınmış, başvurucuya tanık beyanına karşı diyecekleri sorulmuştur.

16. Tanık U.H.H.nin SEGBİS vasıtasıyla alınan beyanının ilgili kısmı şöyledir:

" ... Bunların örgütle bağlantısını kanıtlayabileceğim herhangi bir delilim yok yani bu FETÖ üyesidir diyemem. ... [Burak İnan ile] hiç grup olmadım beraber de gitmedim Başkanım. ... İzinde hepsini beraber gördüm ve memleketleri de aynı olduğu için, Ankara'lı olduğu için onların [başka bir eve sohbete gidiyor olabileceğini] söyledim. ... Bu sadece bir kanaat zaten bu şekilde de kesin olarak bunu şöyle yaptı yani bizzat eve girdiğini görmem lazım kanıtlayabilmem için bunu da görmedim yani böyle bir kanıtım yok."

17. 24/12/2018 tarihli dördüncü celsede ara kararla tanık M.P.nin istinabe yoluyla beyanlarının alınmasına karar verilmiştir. 18/3/2019 tarihli beşinci ve son celsede tanık M.P.nin beyanı dosyaya girmiş, beyan başvurucuya okunup diyecekleri sorulmuştur.

18. Tanık M.P.nin istinabe mahkemesinde alınan beyanının ilgili kısmı şöyledir:

"Ben sanık Burak İnan'ı 2009-2013 yılları arasında İstanbul Hava Harp Okulunda devre arkadaşım olması sebebiyle tanımaktayım. 2013 yılında Hava Harp okulunda birlikte aynı dönem mezun olduktan sonra İzmir'e uçuş eğitimine gittim. 2015 Kasım ayı [itibarıyla] de buradan mezun olarak İncirlik 10. Tanker Üst Komutanlığına uçucu pilot olarak atandım. Sanık Burak İnan'da aynı yere benden bir kaç hafta öncesinden atanmıştı. İncirliğe atanan tek devre arkadaşım olması sebebiyle lojmanda birlikte ev tuttuk. Biz bu evde bir yıl kadar beraber kaldık ve aynı filoda görev yaptık. Sanığı tanıdığım süre boyunca şahsın bu yapıyla alakalı herhangi bir eylemine, faaliyetine şahit olmadım. Kendim Ankara'da aynı suçtan soruşturma geçirdim. Orada da aynı beyanları verdim."

19. Duruşmanın neticelendiği beşinci celsede Başsavcılık makamınca esas hakkında mütalaa sunulmuş, başvurucu mütalaaya karşı savunma yaparak suçlamayı reddetmiştir. Mahkemece başvurucunun atılı suçtan 7 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Kararda, istinabe yoluyla dinlenen S.Y., İ.K., C.S., K.A. ve S.E. ve M.P. isimli tanıkların beyanları ile duruşmada dinlenen U.H.H. isimli tanığın beyanı Mahkemece delil olarak hükme esas alınmıştır. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... Tanıklar beyanlarından sanık hakkında bilgi sahibi olduğunu belirten [S.Y.], [S.E.], [U.H.H.], [İ.K.], [C.S.], [M.P.] ve [K.A.nın] beyanları özet olarak; sanığın örgüt tarafından kendileri ile tanıştırılan bir kişi olduğunu, diğer örgüt mensuplarıyla ortak hareket ettiğini ve beraber gezdiğini, örgütün evlerinde birlikte kaldıklarını, 2016 Mayıs ayına kadar himmet verdiklerini, örgüt evinde kaldıkları dönemde kendilerine sohbet verildiğini, Fetullah GÜLEN'in videolarının seyrettirildiğini beyan etmişlerdir. Tanık beyanlarının sanık aleyhine mahkumiyete dayanak somut delil niteliği taşıdığı kanaatine varılmıştır. Mahkememiz tanıklardan [S.Y.nin] beyanına ayrıca dikkat çeker. Tanık örgüt tarafından kendilerine 2015 Ağustos'tan itibaren tavır değiştirme talimatının verildiğini, sosyal ortamlarda alkol alınması ve müstehcen konulardan bahsedilmesini telkin edildiğini söylemiştir. Tanık beyanında açıkça görüldüğü gibi örgütün gizlenme stratejisine uygun olarak mensuplarını çevreye dünya görüşü olarak muhafazakar dünya görüşüne zıt kişiler olarak kendilerini lanse etme talimatı verildiği anlaşılmaktadır.

Yukarıda anlatılan deliller ve mahkememizce yapılan değerlendirmeler sonucunda; sanığın tanık beyanlarına göre uzun süreden beri örgüt içerisinde yer alan ve tespit edilebildiği kadarıyla 2016 Mayıs'a kadar irtibatını devam ettiren, örgütsel faaliyet olarak maaşından

düzenli himmet verip örgütün düzenlediği sohbetlere katılan ve örgütün gizlenme stratejisine uygun şekilde bağlı bulunduğu abiden talimat alan bir kişi oluşu, Bank Asya'da hesabının bulunması hususların tümü birlikte dikkate alındığında sanığın üzerine atılı FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne üye olma suçunun sabit olduğu mahkememizce kabul edilmiş, sanığın tamamen inkara yönelik olan savunmasına yukarıda açıklandığı üzere delillerin mahiyeti ve ispat gücü anlamında mahkememizde bir tereddüt yaşanmadığından itibar edilmemiştir.

Sanığın Hava Kuvvetleri Komutanlığı'nda üsteğmen olduğu nazara alındığında kamusal kudret kullanmaya üsteğmen düzeyinde elverişli konumunun bulunması sebebiyle meydana getirebileceği tehlike ve zararın boyutu, suçun işleniş şekli ve kastın yoğunluğu göz önüne alınarak başkaca örgüt üyesiyle aynı seviye ve şartlarda değerlendirilmesinin adalete ve hakkaniyete aykırı olacağı kanaatine varılarak sanık hakkında ceza tayin edilirken alt sınırdan uzaklaşılması gerektiği sonucuna varılmıştır."

20. Başvurucu, istinaf ve gerekçeli temyiz dilekçelerinde -diğerlerinin yanı sıra- tanıkların hiçbirinin mahkeme huzurunda dinlenmediğini belirterek kararın bozulmasını talep etmiştir. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

21. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Silâhlı örgüt" kenar başlıklı 314. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir."

22. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tanık ve bilirkişinin naiple veya istinabe yoluyla dinlenilmeleri" kenar başlıklı 180. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Yukarıdaki fıkralar içeriğine göre tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır. Buna olanak verecek teknik donanımın kurulmasına ve kullanılmasına ilişkin esas ve usuller yönetmelikte gösterilir."

23. 5271 sayılı Kanun'un "Doğrudan soru yöneltme" kenar başlıklı 201. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Cumhuriyet savcısı, müdafi veya vekil sıfatıyla duruşmaya katılan avukat; sanığa, katılana, tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağrılmış diğer kişilere, duruşma disiplinine uygun olarak doğrudan soru yöneltebilirler. Sanık ve katılan da mahkeme başkanı veya hâkim aracılığı ile soru yöneltebilir. Yöneltilen soruya itiraz edildiğinde sorunun yöneltilmesinin gerekip gerekmediğine, mahkeme başkanı karar verir. Gerektiğinde ilgililer yeniden soru sorabilir."

24. 5271 sayılı Kanun'un "Delillerin ortaya konulması ve reddi" kenar başlıklı 206. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

“Cumhuriyet savcısı ile sanık veya müdafii birlikte rıza gösterirlerse, tanığın dinlenmesinden veya başka herhangi bir delilin ortaya konulmasından vazgeçilebilir.”

25. 5271 sayılı Kanun’un “Duruşmada anlatılması zorunlu belge ve tutanaklar” kenar başlıklı 209. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Naip veya istinabe yoluyla sorgusu yapılan sanığa ait sorgu tutanakları, naip veya istinabe yoluyla dinlenen tanığın ifade tutanakları ile muayene ve keşif tutanakları gibi delil olarak kullanılacak belgeler ve diğer yazılar, adlî sicil özetleri ve sanığın kişisel ve ekonomik durumuna ilişkin bilgilerin yer aldığı belgeler, duruşmada anlatılır.”

26. 5271 sayılı Kanun’un “Duruşmada okunmayacak belgeler” kenar başlıklı 210. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Olayın delili, bir tanığın açıklamalarından ibaret ise, bu tanık duruşmada mutlaka dinlenir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez.”

27. 5271 sayılı Kanun’un “Delilleri takdir yetkisi” kenar başlıklı 217. maddesi şöyledir:

“(1) Hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir. Bu deliller hâkimin vicdanî kanaatiyle serbestçe takdir edilir.

(2) Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir.”

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

28. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendi şöyledir:

"Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

(…)

d) İddia tanıklarını sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını istemek;"

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

29. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre ulusal hukuktaki nitelemeye bakılmaksızın tanık kavramının Sözleşme kapsamında özerk bir anlamı vardır (Damir Sibgatullin/Rusya, B. No: 1413/05, 24/4/2012, § 45). Bu kavram duruma göre suç ortaklarını (Trofimov/Rusya, B. No: 1111/02, 4/12/2008, § 37), mağdurları (Vladimir Romanov/Rusya, B. No: 41461/02, 24/7/2008, §§ 7, 97) ve bilirkişi tanıklarını (Doorson/Hollanda, B. No: 20524/92, 26/3/1996, §§ 81, 82) kapsayabilir. Bu bakımdan duruşmada ister okunsun ister okunmasın ifadeleri mahkeme önünde bulunan ve mahkeme tarafından dikkate alınan kişiler, Sözleşme’nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendi bakımından tanık olarak kabul edilmektedir (Kostovski/Hollanda [GK], B. No: 11454/85, 20/11/1989, § 40).

30. AİHM, duruşmada hazır bulunmayan tanıkların beyanlarının mahkûmiyet hükmüne esas alındığı bir yargılamanın adilliğini değerlendirirken uyguladığı genel ilkeleri Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık ([BD], B. No: 26766/05, 22228/06, 15/12/2011) ve Schatschaschwili/Almanya ([BD], B. No: 9154/10, 15/12/2015) kararlarında özetlemiştir.

Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık kararında belirlenen ve Schatschaschwili/Almanya kararında geliştirilen ilkelere göre somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen ve duruşmada okunulmasıyla yetinilen tanık ifadelerinin delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanmalıdır. İlk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedene dayanmalıdır (Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık, §§ 119-125). İkinci olarak okunmasıyla yetinilen tanık beyanlarının karara götüren tek ya da belirleyici delil olup olmadığına bakılacaktır (Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık, §§ 126-147). Üçüncü aşamada duruşmada sınanmayan beyanların kullanılmasından dolayı savunma tarafının karşılaştığı sınırlamayı telafi eden ve bir bütün olarak yargılamanın adilliğini sağlayan dengeleyici unsurların mevcudiyetine bakılmalıdır (Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık, § 147).

31. Yukarıda belirtilen üç adım birbiriyle ilişki içindedir ve birlikte ele alındığında bu üç ölçüt, duruşmada dinlenmeyen tanık ifadelerinin okunmasıyla yetinilmesinin yargılamanın adilliğine halel getirip getirmediğinin değerlendirilmesine olanak sağlar. Dolayısıyla geçerli neden şartının karşılanıp karşılanmadığı önemli bir ölçüt olmakla birlikte yokluğu tek başına adil yargılanma hakkının ihlal edildiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle bu üç ölçüt, hak ihlalinin olup olmadığı hususunda hangisinin daha belirleyici olduğuna bağlı biçimde farklı bir sıra takip edilerek incelenebilir (Schatschaschwili/Almanya, § 118).

32. AİHM, duruşmada hazır bulunmayan tanıkların beyanlarının delil olarak kullanılmasının yargılamanın adilliğini zedeleyip zedelemediğini tespit etmek amacıyla uyguladığı üç aşamalı teste ilişkin ilkeleri Faysal Pamuk/Türkiye (B. No:430/13, 18/1/2022) kararında istinabe yoluyla dinlenen tanıklar yönünden de tekrarlamıştır. Karara konu olayda silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilen başvurucu hakkındaki suçlayıcı anlatımları mahkûmiyet gerekçesinde büyük ölçüde delil olarak kullanılan tanıklar yer itibarıyla yetkili mahkemenin yargı çevresi dışında ikamet etmektedir. Mahkeme, bu tanıkların beyanlarını istinabe yoluyla almıştır. AİHM, tanıkların beyanlarının ikamet etmekte oldukları yer mahkemelerince istinabe yoluyla alınmasına ilişkin uygulamanın 5271 sayılı Kanun'un 180. maddesinden kaynaklandığını tespit ettikten sonra bu yöntemin tanıkların duruşmada hazır bulunmamasına geçerli bir neden teşkil edip etmediğini değerlendirmiştir (Faysal Pamuk/Türkiye, §§ 53-62). Buna göre yargılamayı yürüten mahkemece tanıkların duruşmada hazır edilmemelerine gerekçe olarak tanıkların farklı şehirlerde ikamet etmekte oldukları hususuna dayanılmasının esnek olmayan ve mekanik bir yaklaşım olduğuna dikkat çekmiştir. Nitekim AİHM'e göre bu uygulama tanıkların duruşmada hazır edilmemesi için geçerli nedenler olup olmadığı sorusunun bireysel değerlendirmesine engel olmakta ve tanıkların duruşmaya katılımını sağlamak için her türlü makul çabayı göstermeye yönelik görevlerinden derece mahkemelerini muaf tutuyor gibi görünmektedir (Faysal Pamuk/Türkiye, § 55).

33. AİHM; Faysal Pamuk/Türkiye kararında başvurucu hakkındaki tanık beyanlarının hükme ulaşılması noktasında belirleyici nitelikte delil olarak kabul edildiğini tespit ettikten sonra tanıkların duruşmada hazır edilmemeleri nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi eden karşı dengeleyici güvencelerin mevcut olup olmadığını ele almıştır (Faysal Pamuk/Türkiye, §§ 59-62). Bu bağlamda yaptığı değerlendirmede AİHM; 5271 sayılı Kanun'un 180. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikamet adresinin yargılamayı yürüten mahkemenin yargı çevresi dışında bulunmasından dolayı duruşmaya getirilmesi zor olan tanıklar hakkında olmasına rağmen yargılamayı yürüten mahkemenin kararında bu önemli gereklilik hususunda sessiz kalındığına dikkat çekmiştir. Benzer şekilde anılan Kanun'un

180. maddesinin (5) numaralı fıkrasında yargılamayı yürüten mahkemenin yargı çevresi dışında bulunan tanıkların aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınabileceği öngörüldüğü hâlde yargılamayı yürüten mahkemenin bu yöntemi de dikkate almadığının altını çizmiştir. Öte yandan yargılamayı yürüten mahkemenin bu yönetimi kullanmasına engel teşkil eden herhangi bir gerekçe sunmadığı da vurgulanmıştır. Bu nedenle AİHM, yargılamayı yürüten mahkemenin hazır bulunmayan tanıklardan delil elde etmek için alternatif tedbirleri araştırmadığı sonucuna varmıştır (Faysal Pamuk/Türkiye, §§ 63-67).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

34. Anayasa Mahkemesinin 21/5/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

35. Başvurucu, beyanları mahkûmiyet hükmüne esas alınan tanıkların duruşmada dinlenmemeleri nedeniyle tanıklara soru sorma imkânı elde edemediğini belirterek tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

36. Bakanlık görüşünde; başvurucu hakkında beyanda bulunan tanıkların beyanlarının kendisine okunması suretiyle beyanlardan haberdar olduğu, tanık beyanlarına karşı başvurucu ve müdafiinin diyeceklerinin sorulduğu belirtilmiştir. Öte yandan somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

37. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarına atıfta bulunarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını tekrarlamıştır.

B. Değerlendirme

38. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

39. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

40. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi,

onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya kovuşturma evresinde sorgulama ya da sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

41. Anayasa Mahkemesi tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence, sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40). Bundan başka, tanıkların onlara soru sorulmasına imkân sağlayacak şekilde aynı anda ses ve görüntü nakleden vasıtalarla dinlenmesi de savunma tarafına sağlanabilecek telafi edici güvencelerden biri olarak değerlendirilebilir (bkz. Metin Akdemir (2), B. No: 2020/3964, 21/9/2022 § 36).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

42. Mahkeme, mahkûmiyet kararında başvurucunun duruşmada sorgulamadığı tanıkların beyanlarına dayanmıştır. Nitekim duruşmada Mahkemece dinlenen ve beyanları başvurucu aleyhine delil olarak kabul edilen tek tanık U.H.H. de görgüye dayanmayan, kendisinin kanaatini yansıtan beyanlarda bulunmuştur. Bu tanığın beyanının haricinde başvurucu hakkında somut ve görgüye dayalı açıklamalarda bulunan ve bu açıklamaları mahkûmiyete esas alınan diğer tanıklar S.Y., İ.K., C.S., K.A. ve S.E. ve M.P. istinabe yoluyla dinlemiştir. Dolayısıyla beyanları hükme esas alınan tanıkların hiçbiri duruşmada sanık tarafından sorgulanmamıştır.

43. Mahkeme, konutları yargı çevresi dışında bulunan tanıkların duruşmaya getirilmesinin zor olup olmadığıyla ilgili bir değerlendirme yapmamış; tanıkların konutlarının yargı çevresi dışında olması istinabe yoluyla dinlenmeleri için yeterli bir sebep sayılmıştır. Başvurucunun söz konusu tanıklara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla tanıkların neden dinlenmediği de belirtilmemiştir. Dolayısıyla başvurucunun tanık sorgulama imkânından yararlandırılmamasının gerekçelendirilmesi yükümlülüğü somut olayda kamu makamları tarafından yerine getirilmemiştir.

44. Somut olayda başvurucu; duruşmada dinlenen tanık U.H.H.nin beyanına ve duruşmada dinlenmeyen S.Y., İ.K., C.S., K.A. ve S.E. ve M.P. isimli tanıkların beyanlarına dayanılarak mahkûm edilmiştir. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar incelendiğinde duruşmada dinlenmeyen tanıkların başvurucu aleyhine verdikleri beyanların ve diğer delillerin ağırlığı hususunda Mahkemece herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmektedir. Duruşmada dinlenen tanık anlatımlarının içeriği nazara alındığında, istinabe yoluyla alınan tanık beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

45. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Dosyada tanık beyanlarını destekleyen başka deliller de bulunmaktadır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkları başvurucunun da onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanıkların yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanıkların beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanıkların gösterdiği tepkiler konusunda Mahkemenin dikkati çekilememiş, tanıkların beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanıklar beyanda bulunurken gösterdikleri tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanı dışında başka delillere de dayanılmış olmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanıkları sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınmış olduğu hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanıkların duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

46. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

47. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

48. Başvuruda tespit edilen tanık sorgulama hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

49. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten derece

mahkemelerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede delillerin takdir biçimine göre mahkemenin benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

50. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 13. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/89, K.2019/180) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun manevi tazminat talebinin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/5/2024 tarihinde karar verildi.

A.G.

B. No: 2021/21915 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/21915

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

A.G. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/21915)

Karar Tarihi: 21/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Duygu KALUKÇU

Başvurucu : A.G.

Vekili : Av. Hakan KOZAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesine dayanılarak iş akdine son verilmesi üzerine açılan işe iade davasında adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuruya konu olayların meydana geldiği süreçteki olağanüstü hâl (OHAL) koşullarına, OHAL ilanına ve uygulanan tedbirlere ilişkin genel bilgiler için bkz. C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 10-18; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 10-18.

A. İşe İade Davasına İlişkin Süreç

3. 1984 doğumlu olan başvurucu 13/10/2010 tarihinden itibaren Ahiler Kalkınma Ajansı (Kurum) bünyesinde çalışmaya başlamış, en son tanıtım ve halkla ilişkiler biriminde destek personeli olarak görev yapmakta iken 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal (OHAL)

Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname (KHK) uyarınca 16/8/2016 tarihinde başvurucunun iş sözleşmesi feshedilmiştir.

4. Başvurucu, feshin geçersizliğinin tespitine ve işe iadesine karar verilmesi talebiyle 6/10/2016 tarihinde dava açmıştır. Nevşehir 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (iş mahkemesi sıfatıyla) (Mahkeme) sunduğu dava dilekçesinde başvurucu; feshin usul ve kanuna aykırı olduğunu, Fethullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile bir irtibatının ya da iltisakının olmadığını ileri sürmüştür.

5. Davalı Kurum cevap dilekçesinde 667 sayılı KHK kapsamında iş akdinin feshedilmesi yönünde alınan tedbir bakımından ispat şartının aranmadığını, kanaatin yeterli olduğunu belirtmiş; başvurucu yönünden ise Kurumda işe başlamadan önce düzenlediği iş talep formunun ekinde yer alan öz geçmişinde iki yıl İzmir Özel Yamanlar Kolejinde bilgi işlem kurulum-yönetim-bakım ve bilgisayar öğretmenliği alanında staj eğitimini tamamladığı, bunun yanında uluslararası bilgisayar olimpiyatlarına katılacak öğrencilere danışmanlık yaptığı yönünde bilgilerin yer aldığını, Bank Asyanın Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna (TMSF) devri sürecinde ilgili Bankanın yüklü miktarda hisse senedini satın aldığını ileri sürmüş ve bu kapsamda araştırma yapılmasını talep etmiştir.

6. Mahkeme, Nevşehir Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) müzekkere yazarak başvurucu ile ilgili araştırma yapmıştır. Bu kapsamda verilen cevabi yazıda başvurucu hakkında 2016/4699 sayı ile soruşturma yürütüldüğü ve soruşturmanın devam ettiği bilgisi verilmiştir.

7. Mahkeme 4/4/2017 tarihli kararla feshin 667 sayılı KHK kapsamında yapıldığını, bu şekilde yapılan feshin geçerli bir fesih niteliğinde olduğunu belirterek davanın reddine hükmetmiştir.

8. Başvurucu, karara karşı istinaf talebinde bulunmuş; Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesi 17/7/2017 tarihli kararla dava konusu uyuşmazlık hakkında karar verilmesine yer olmadığına ve dosyanın Olağanüstü Hâl (OHAL) İşlemleri İnceleme Komisyonuna (Komisyon) gönderilmesine karar vermiştir. Ancak Komisyon, dava konusu uyuşmazlığın kendi inceleme alanında olmadığı gerekçesiyle dosyayı iade etmiş; bunun üzerine Bölge Adliye Mahkemesi yaptığı inceleme neticesinde 3/4/2018 tarihli kararla istinaf başvurusunun esastan reddine hükmetmiştir. Karar gerekçesinde başvurucu hakkında devam eden bir soruşturmanın bulunduğu ve bu durumun güven ilişkisinin zedelenmesine yol açacak nitelikte olduğu belirtilmiştir.

9. Başvurucu, iş akdi 667 sayılı KHK ile feshedildiği için hakkında ceza soruşturması başlatıldığını, bu kapsamda soruşturmanın feshe gerekçe yapılmasının hayatın olağan akışına uygun olmadığı gibi yine soruşturmanın bekletici mesele yapılması taleplerinin de derece mahkemelerince karşılanmadığını belirterek kararı temyiz etmiş; Yargıtay 22. Hukuk Dairesi yeterli inceleme ve araştırma yapılmadan hüküm kurulduğu gerekçesiyle kararın bozulmasına hükmetmiştir.

10. Dosya kendisine gelen Mahkeme, çeşitli tarihlerde duruşma açarak tarafların iddia ve itirazlarını dinlemiş; başvurucu hakkında Ankara Emniyet Genel Müdürlüğüne (Emniyet), Jandarma Genel Komutanlığına, Bilgi Teknolojileri İletişim Kurumuna ve TMSF'ye müzekkere yazılmasına karar vermiştir.

11. Mahkeme 14/1/2021 tarihli kararla davanın reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Davalı Ahilet Kalkınma Ajansı'nın 01/07/2019 tarih ve 598 sayılı yazısında; A. G.'in 2 yıl süresince İzmir Özel Yamanlar Kolejinde çalışmış olduğu ve FETÖ/PDY ile iltisakı bilinen Bank Asyaya devlet tarafından el konulması ve kayyım atanması süresince destek amacı ile Borsa İstanbul'da işlem görmekte olan Bank Asya hisse senetlerinden yüklü miktarda aldığının bilindiği ve yönetim kurulu kararı ile davacının iş akdinin fesih edildiğinin bildirildiği görülmüştür.

İçişleri Bakanlığı Jandarma Komutanlığı'nın 03/07/2019 tarih ve 24942229-310.04-E.2901496/TEM D.Ter.Oly, Şb sayılı yazıları ile davacı hakkında Terörle Mücadele Daire Başkanlığı kayıtlarında 'karıştığı olaylar sorgulamasında' istenen özellikte kaydının bulunamadığının bildirildiği görülmüştür.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Hukuk İşleri Daire Başkanlığı'nın 12/07/2019 tarih ve E: 15052 sayılı yazıları ile A.G. adına banka nezdinde açılmış herhangi bir hesap veya bankacılık işlemi bulunmadığı bildirilmiştir.

Nevşehir İl Emniyet Müdürlüğü'nün 26/09/2019 tarihli yazılarında A.G. isimli şahsın FETÖ/PYD Terör Örgütü soruşturmaları kapsamında Nevşehir C.Başsavcılığının 2016/4699 sayılı soruşturma dosyası kapsamında adli işlem kaydının bulunduğu, havuz sorgu sisteminde, Ahiler Kalkınma Ajansında çalışıyor iken FETÖ/PDY Terör Örgütü kapsamında '667 Sayılı KHK Kamu görevinden çıkarıldığı' olarak kaydının olduğunun tespit edildiği bildirilmiştir.

Nevşehir C.Başsavcılığı'nın 2020/316 soruşturma sayılı dosyasının incelenmesinde; Şüphelisinin A.G., olduğu üzerine atılı FETÖ/PDY terör örgütü üyesi olduğu veya örgütün hiyerarşik yapısı içerisinde olduğundan bahisle kamu davası açıldığı, şüpheli hakkında üzerine atılı suçtan delil yetersizliği sebebi ile kamu adına kovuşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar verildiği, kararın müdafii ve kendisine tebliğ edildiği ve herhangi bir itirazın bulunmadığı görülmüştür.

...

Yapılan yargılama toplanılan deliller ve tüm dosya kapsamı nazara alındığında; davacının iş sözleşmesinin, davalı Ajansın Yönetim Kurulu'nun 16.08.2016 tarih ve 2016/7 sayılı kararı ile 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 4. maddesinin (g) bendi ve 4857 sayılı Kanunun 25/II maddesi kapsamında feshedildiği, Dava konusu işlemin, 667 sayılı KHK kapsamında gerçekleştiği, dava konusu olayda 667 sayılı KHK düzenlemeleri bulunmakta iken 4857 sayılı İş Kanunu hükümlerinin uygulanmayacağı açıktır. 667 sayılı KHK'nın bir diğer düzenlemesi olan 4/2. maddesinde 'Birinci fıkra uyarınca görevine son verilenler bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemez, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler...' amir hükmü gereğince davanın reddine karar vermek gerekmiş ve aşağıda yazılı şekilde hüküm kurulmuştur."

12. Başvurucu, davanın reddi kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuş ancak Yargıtay 22. Hukuk Dairesi 22/3/2021 tarihli kararı ile kararın usul ve kanuna uygun olduğunu belirterek onanmasına hükmetmiştir.

13. Başvurucu, nihai kararı 25/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 4/5/2021tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

B. Ceza Soruşturmasına İlişkin Süreç

15. Başvurucu hakkında anayasal düzene karşı işlenen suçlar kapsamında Nevşehir Cumhuriyet Başsavcılığı (Savcılık) tarafından soruşturma başlatılmıştır. Savcılık tarafından 13/2/2020 tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Tüm dosya kapsamı göz önüne alındığında şüpheli hakkında beyanda bulunan tanıkların somut örgütsel bir bağ içerir eyleme şahit olmadığı, şüphelinin örgüt lehine olan söylemlerinin örgüt sempatisi kapsamında değerlendirildiği, örgüt üyeliği anlamında çeşitlilik yoğunluk içeren bir eylemden bahsedilmediği, yine şüphelinin örgüt içerisinde görev almadığı, Borsa işlemlerinin maddi çıkar amaçlı olduğu ve farklı şirketlere de borsa üzerinden paralar yatırdığı, bu hususta örgüte maddi yardımı bulunmadığı, terör örgütü yöneticiliği veya üyeliği suçunun düzenlendiği TCK'nun 314. ve devamı maddelerinin lafzından ve Yargıtay 16. Ceza Dairesinin yerleşik uygulamalarından, şüpheli veya şüphelilerin örgütün kuruluş amaçlarını, faaliyet ve eylemlerini benimsediğini gösterir şekilde, örgütün amaçları doğrultusunda yoğunluk, süreklilik ve çeşitlilik arzeden eylem ve faaliyetlerin söz konusu suça vücut vereceğinin anlaşıldığı, ayrıca şüpheli veya şüphelilerin terör örgütü ile arasında organik bağ olduğunun toplanması muhtemel delillerle tespit edilmesi gerekmekle, tarif edilen şekilde terör örgütü ile bağı veya bağlantısı tespit ve ispat edilemeyen şahıslar yönünden lekelenmeme hakkı da göz önüne alınarak kamu davası açılmaması gerektiği, şüpheli hakkında anılan terör örgütüne üye olduğunu gösterir yeni delil, bilgi veya belgenin elde edilmesi durumunda dosyanın usulüne uygun olarak yeniden ele alınabileceği de değerlendirilerek şu aşamada yukarıda ayrıntılı şekilde açıklandığı üzere yapılan soruşturma ve toplanan delil içeriklerine göre, şüphelinin üzerine atılı FETÖ/PDY terör örgütü üyesi olduğunu veya örgütün hiyerarşik yapısı içerisinde bulunduğunu gösterir hakkında kamu davasının açılmasını gerektirir her türlü şüpheden uzak somut, inandırıcı ve yeterli delil, bilgi ve belgelerin elde edilemediği tüm soruşturma kapsamından anlaşılmakla, şüpheli hakkında üzerine atılı suçtan delil yetersizliği sebebiyle KAMU ADINA KOVUŞTURMA YAPILMASINA YER OLMADIĞINA..."

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu; iş akdinin usul ve kanuna aykırı şekilde feshedildiğini, bu kapsamda açılan işe iade davasının hakkaniyete uygun bir şekilde yürütülmediğini belirtmiştir. Hakkında açılan bir ceza davası yahut mahkûmiyet kararı bulunmadığını belirten başvurucu, herhangi bir yasa dışı yapılanma ile irtibat ve iltisak hâlinde olmadığını, nitekim bu kapsamda yürütülen soruşturmanın da takipsizlik kararı ile neticelendiğini, kendisiyle benzer durumda bulunanlar yönünden farklı kararlar verildiği hâlde somut bir gerekçe ortaya konulmaksızın keyfî şekilde işe iade davasının reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının, etkili başvuru hakkının, mahkeme hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

17. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, derece mahkemeleri tarafından yapılan değerlendirme neticesinde davanın reddine karar verildiği hatırlatılmış; hukuk kurallarını yorumlama yetkisinin derece mahkemelerine ait olduğu, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durum olmadığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti mahiyetinde kalacağı hususlarında değerlendirmeler içeren Anayasa Mahkemesi kararlarına yer verilerek başvuru incelenirken hem bu hususların hem de somut olayın kendine özel

şartlarının gözönünde bulundurulması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyan dilekçesinde hakkında yürütülen soruşturmanın iş akdi sona erdirildikten sonra ve bu sebeple başlatıldığını, dolayısıyla iş akdinin feshine gerekçe olamayacağını belirtmiştir.

18. Somut olayda başvurucu, hakkında yeterli inceleme ve araştırma yapılmadan, iddia ve itirazları incelenmeden, açtığı işe iade davasının adil yargılanma hakkına aykırı bir şekilde reddedildiğini ileri sürmüştür. Başvurunun bu yöndeki iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

21. Somut olayda işveren nezdinde 2010 yılından beri çalışmakta olan başvurucunun iş sözleşmesi, FETÖ/PDY ile irtibatı bulunduğu şüphesiyle feshedilmiştir. Başvurucu, iş akdinin geçerli bir nedene dayanmadan feshedildiğini belirterek işveren aleyhine işe iade talebiyle dava açmış; hakkında somut bir tespit olmadığı hâlde iş akdinin feshedildiğinden yakınmıştır. Mahkeme yaptığı inceleme neticesinde, Kurumun iş akdinin feshine gerekçe gösterdiği hususlar ile takipsizlik kararıyla neticelenen soruşturmaya değinerek fesih için makul şüphenin oluştuğu kanaati ile davanın reddine karar vermiştir.

22. Şüphe feshinin mahiyeti gereği ispatı beklenemese de Yargıtay içtihadında kabul edildiği üzere şüphenin işçinin kişiliğinde bulunan bir sebebe dayanması, bu sebebin de ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenmesi gerekmektedir (çok sayıda karar arasında bkz. Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 3/10/2018 tarihli ve E.2018/10430, K.2018/20956 sayılı kararı; 26/11/2018 tarihli ve E.2018/11097, K.2018/25472 sayılı kararı). Aksi hâlde hukuk devletinin bir gereği olan hukuki güvenlik ilkesine aykırı bir şekilde keyfî uygulamaların gündeme gelmesi söz konusu olabilecektir.

23. Bu itibarla şüphe feshi gerekçesiyle iş akdinin sonlandırıldığı davalarda, özellikle işvereni fesih sonucuna götüren hususların aydınlatılması önemlidir. Bu kapsamda şüpheye

neden olan durum veya olayın/vakıa -Yargıtay içtihadında da değinildiği gibi- doğrudan işçinin şahsından kaynaklanmalı, millî güvenliği tehdit eden yapı veya oluşum ile işçi arasında güncel ve kişisel bir bağlantıyı ortaya koyabilecek nitelikte olmalıdır. Yine bu noktada derece mahkemelerince söz konusu bağlantının nasıl kurulduğunun detaylı bir şekilde gerekçelendirilmesi, keyfîliğin önüne geçilebilmesi adına önem arz etmektedir.

24. Aynı somut olaya ilişkin olarak ceza mahkemeleri ile hukuk mahkemeleri tarafından yapılan yargılama sonucu verilen kararların birbirleri yönünden mutlak surette bağlayıcı olduğunu söylemek mümkün değildir. Zira bu durumda derece mahkemeleri önlerine gelen uyuşmazlığı kendi açılarından ele almakta, ilgili mevzuat kapsamında farklı değerlendirme ve nitelendirmelere tabi tutmaktadır. Bu kapsamda Yargıtay kararlarında hem OHAL dönemi için hem de OHAL harici dönemler için işçi hakkında verilen bir beraat ya da takipsizlik kararının şüphe feshi noktasında nasıl değerlendirilmesi gerektiği ana hatlarıyla ortaya konulmuştur. Yargıtay, beraat kararını işçi lehine değerlendirme eğilimi göstermekle birlikte yine de kararın içeriğindeki olay ve olguların fesih için yeterli olup olmadığını ayrıca incelemiştir (çok sayıda karar arasında bkz. Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 24/4/2018 tarihli ve E.2018/3002, K.2018/9593 sayılı kararı; Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 8/4//2019 tarihli ve E.2019/1352, K.2019/7992 sayılı kararı).

25. Bu açıklamalar ışığında somut olaya geri dönmek gerekirse işveren tarafından başvurucu hakkında fesih gerekçesi olarak başvurucunun iki yıl İzmir Özel Yamanlar Kolejinde çalışması ve Bank Asyaya devlet tarafından el konulması sürecinde Borsa İstanbul'da işlem görmekte olan hisse senetlerinden yüklü miktarda satın alması hususları ortaya konulmuş; Mahkeme bu bilgiye ek olarak başvurucu hakkında yürütülen soruşturma sonucu verilen takipsizlik kararına değinmiştir.

26. İşverenin iddia ettiği ve Mahkemenin de bu kapsamda gerekçeli kararda yer verdiği hususlardan olan başvurucunun İzmir Özel Yamanlar Kolejinde çalıştığına ilişkin bilginin başvurucu tarafından Kuruma ibraz edilen iş talep formundan öğrenildiği görülmüştür.

27. İşveren Kurum, bölgesel ve yerel kalkınmanın hızlandırılması, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımlarının benimsenmesi, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarının azaltılması için bölge planlarını hazırlamak ve bunların uygulanmasını sağlayacak projelere destek olmak amacıyla 2009 yılında kurulmuş olup hâlihazırda beş farklı şehri kapsayan bir bölgede faaliyetlerini yürütmektedir. Başvurucu ise işveren Kurumun Tanıtım ve Halkla İlişkiler Biriminde destek personeli olarak çalışmaktadır. Bu kapsamda her ne kadar başvurucunun örgüt ile iltisaklı bir okulda yaptığı çalışmalar dikkate değer ise de söz konusu tespitin iş akdinin sona erdirilmesinden yaklaşık on yıl öncesine dayanan bir staj programı olduğu, öte yandan bu tespitin başvurucunun işveren Kurumdaki mevcut pozisyonu yönünden nasıl bir tehdit ve/veya tehlike oluşturduğu hususlarında gerekçeli kararda bir değerlendirme yapılmadığı, işveren beyanının tekrar edilmesi ile yetinildiği görülmüştür.

28. İşverenin bir diğer iddiası ise başvurucunun Bank Asyanın devri sürecinde Borsa İstanbul üzerinden yüklü miktarda Bankaya ait hisse senedi satın aldığı, bu şekilde örgüte destek sağladığı yönündedir.

29. Bank Asyanın FETÖ/PDY liderinin ve yöneticilerinin çağrıları üzerine örgüt üyelerinin yatırdığı paralar üzerinden gelir elde ettiği, bu suretle örgüt faaliyetlerine mali yönden kaynak sağladığı ve örgütün finans merkezi olduğu hususu yargı kararlarıyla tespit edilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, § 35; Metin

Evecen, B. No: 2017/744, 4/4/2018, § 59; Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 20/12/2017 tarihli ve E.2017/1862, K.2017/5796 sayılı kararı). Aynı zamanda mutat hesap hareketlerinin örgütsel faaliyette bulunma ya da örgüte yardım etme kapsamında değerlendirilemeyeceği de Yargıtay tarafından kabul edilmiştir (Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 25/6/2020 tarihli ve E.2020/1974, K.2020/3079 sayılı kararı). Her durumda Bank Asyaya para yatırarak FETÖ/PDY ile irtibat veya iltisak içinde olunduğu, bu suretle işçi-işveren arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesine dayanılarak sözleşmenin feshedilebilmesi için yukarıda açıklanan ilkelere uygun şekilde hareket edilmesi gerektiği açıktır (Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, § 137).

30. Somut olayda Mahkeme, gerekçeli kararında işverenin bu iddialarına yönelik olarak TMSF ile yapılan yazışmaya değinmiş ve buna göre başvurucunun adına Bank Asya nezdinde açılmış bulunan herhangi bir hesap ya da bankacılık işlemi bulunmadığı tespitine yer vermiştir. Bu kapsamda başvurucunun söz konusu iddiaya yönelik itirazlarının -Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi içtihadı da gözetilerek- derece mahkemelerince incelenmediği, sadece işveren Kurumun iddiasına yer verilmekle yetinildiği, bu iddianın şüphe feshi kapsamında güven unsurunu nasıl sarstığı hususunda bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır.

31. Mahkeme işe iade davasının reddi kararında ayrıca başvurucu hakkında takipsizlik ile neticelenen soruşturmaya değinmiş ancak soruşturma kapsamında ne gibi tespitlerin yapıldığı, söz konusu tespitlerin şüphe feshi kapsamında nasıl ele alınması gerektiği ortaya konulmamış; sadece soruşturma açılması yeterli kabul edilerek sonuca varılmıştır. Ceza soruşturmasında/yargılamasında yer alan bilgi ve belgelere ulaşılarak söz konusu verilerin iş akdinin feshine olan etkisinin değerlendirilmesinin önünde -masumiyet karinesine uygun olmak koşuluyla- herhangi bir engel bulunmamaktadır. Dolayısıyla isnat edilen eylemlerin şüphe feshi yönüyle işe iade davasında ayrıca tartışılması gerekliliği noktasında başvurucu hakkında ceza soruşturması olduğu yönündeki tespitin fesih için yeterli gerekçeyi oluşturduğunu söylemek mümkün görünmemektedir.

32. Sonuca varmadan önce belirtmek gerekir ki derece mahkemeleri, kendisine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değildir. Ancak ileri sürülen iddialardan biri kabul edildiğinde davanın sonucuna etkili olması halinde, mahkeme bu hususa belirli ve açık bir yanıt vermek zorunda olabilir. Böyle bir durumda dahi, ileri sürülen iddiaların zımnen reddi yeterli olabilir (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Hiro Balani/İspanya, B. No. 18064/91, 9/12/1994). Bu kapsamda, başvuruya konu olaya ilişkin yukarıda yapılan tüm incelemeler neticesinde, Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi içtihadı da dikkate alındığında, başvurucunun iddia ve itirazlarının, yargılamanın esasına temas eden ve davanın sonucu değiştirebilecek nitelikte olduğunu söylemek mümkündür.

33. Sonuç olarak gerekçeli kararda işvereni şüphe feshine götüren sebeplere yer verilmiş ise de bu sebepler karşısında başvurucunun iddia ve itirazlarının incelendiği ve değerlendirildiği hususunda bir açıklamaya yer verilmemiştir. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği değerlendirilmiştir.

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

35. Başvurucu; yargılamanın makul sürede neticelendirilmediğini, işe iade davası için ilgili mevzuatta yer alan sürelerin aşıldığını iddia etmiştir.

36. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

37. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

38. Başvurucu; ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur.

39. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

40. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Nevşehir 1. Asliye Hukuk Mahkemesi (iş mahkemesi sıfatıyla) (E.2018/682, K.2021/20) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ile 18.800 vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama

giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMRAH YAMAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/22189 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/22189

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMRAH YAMAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/22189

Karar Tarihi: 21/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Cafiye Ece YALIM

Başvurucular : 1. Emrah YAMAN

Vekili : Av. Tacettin TUNÇ

2. Rasıh BENLİ

Vekili : Av. Tahir SAYIN

3. Resul AKDAĞ

Vekili : Av. Gazi İNAN

4. Melih Tur Turizm Taşımacılık Petrol Ürünleri Otomotiv

Emlak Gıda Tarım ve Hayvancılık Sanayi Tic. Ltd. Şti.

Vekili : Av. Yakup Oral KULAKSIZ

5. MNS Group Uluslararası Nakliyat Petrol Gıda İnşaat

Tekstil San. ve Dış Tic. Ltd. Şti.

Vekili : Av. Barış KARAHAN

6. Hasan Hüseyin BEKTAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tedbir kararlarının uzun süre uygulanması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. 2021/26147, 2021/27154, 2021/27875, 2021/43903 ve 2021/62092 numaralı bireysel başvuru dosyalarının konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2021/22189 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Başvuruculardan Emrah Yaman, Hasan Hüseyin Bektaş'ın ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşıldığından adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. ([GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018), İhsan Metin (B. No: 2015/7044, 23/1/2019) ve Şeyhmus Terece ([GK], B. No: 2017/26532, 23/7/2020) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mülkiyet hakkını sınırlandıran bir tedbirin uygulanmasının ölçülü olabilmesi için kapsamı ve süresi itibarıyla orantılı olarak uygulanması gerektiği ve tedbirin makul olmayan bir süre devam etmesinin, mülkiyet hakkının tanıdığı yetkilerin kullanılmasının belirsiz olacak şekilde ötelenmesi suretiyle mülk sahibine orantısız bir külfet yüklediği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvurularda, başvuru tarihi itibarıyla ihtiyati tedbirin uzun süredir devam ettiği anlaşıldığından anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle, başvuruculaların Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucular; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Somut olayda Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı, tedbirin kaldırılmasını gerektirmemektedir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılan tedbirin uzun sürmesine ilişkin olarak tedbir sürecinde mülkiyet hakkının gerektirdiği ivediliğin ve özenin gösterilmesi bakımından yargısal makamların sorumluluğu olduğuna dikkati çekmektedir (benzer değerlendirme için bkz. Hamit Alihansoy ve diğerleri, B. No: 2017/35581, 29/9/2020, § 66). Buna göre başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara manevi zararları karşılığında ekli tabloda belirtilen miktarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucu da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculaların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tabloda belirtilen miktarda manevi tazminatın tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Ekli tabloda belirtilen miktarda yargılama giderinin tabloda gösterildiği şekilde başvuruculara ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ekli tabloda belirtilen ilgili Mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHAMMED YAVUZ AKTEPE VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/28235 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/28235

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHAMMED YAVUZ AKTEPE VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/28235)

Karar Tarihi: 21/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucu : Muhammed Yavuz Aktepe ve diğerleri

[bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : Bkz. ekli listenin (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin adil yargılanma haklarını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular hakkında ekli listenin (D) sütununda gösterilen suçlardan açılan kamu davalarında ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelerce başvuruculaların mahkûmiyetine karar verilmiş ancak verilen mahkûmiyet hükümlerinin açıklanması geri bırakılmıştır.

3. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararına yapılan itiraz, ekli listenin (F) sütununda gösterilen mahkemelerce reddedilmiştir. İtirazın reddine dair kararlarda esas olarak HAGB kararlarının usul ve yasaya uygun olduğu, kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığı, HAGB'nin şartlarının gerçekleştiği hususlarına dayanılmıştır.

4. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda

bulunmuştur. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen dosyalar, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2021/28235 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve inceleme 2021/28235 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

5. Ekli listenin (H) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular; açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükümlerinin yeterli gerekçe içermediğini, kendilerine yüklenen suçların sabit olup olmadığı yeterince araştırılmadan varsayımlar üzerine cezalandırıldıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda bazı bilgi, belge veya raporları dosyaya sunarak yargılama sonucunu etkileyecek araştırmalar yapılmasını, bazı tanıklarını dinlenilmesini talep ettikleri hâlde bu taleplerinin mahkemelerce karşılanmadığını veya herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini belirterek HAGB kararı verilen yargılamalarda adil yargılanma hakkının çeşitli güvenceleri ile diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca HAGB kararlarına itiraz etme hakları olsa bile itiraz mercilerinin kalıplaşmış ve soyut gerekçelerle itirazları reddettiğini, esastan bir inceleme yapmayıp yalnızca HAGB kararı verilmesinin şeklî şartlarının oluşup oluşmadığı yönünde bir değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Dahası ileri sürdükleri argümanların itiraz mercilerince değerlendirilmemesi nedeniyle bu yolun etkisiz bir hak arama yolu hâline geldiğini ve hak arama özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bir kısım başvurucu, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

7. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuruların kabul edilebilirlik şartlarını karşılayıp karşılamadığının değerlendirilmesi gerektiğini, Anayasa Mahkemesi tarafından da belirtildiği üzere başvuruculara iddialarıyla ilgili olarak öncelikle adil yargılanma hakkının bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verdiğini, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvuruculara ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri iddiaları hakkında eksiklik, ihmal ya da açık keyfîliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerektiğini belirtmiştir. Başvuruculara bir kısmı, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında HAGB kararının verilmesini kabul etmenin beraat kararı verilmesinden de feragat edildiği veya suçlu sayılmayı kabul etmek anlamına gelmeyeceğini belirterek genel olarak başvuru formlarında yer alan iddialarını tekrar etmiştir.

8. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

9. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin başvuruculara ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme

haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bir bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, usuli güvenceleri ortadan kaldırır şekildeki HAGB kurumu uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

10. Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri kararında; sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine, ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmünün ya da başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir. Ayrıca yerel mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı hâle getirdiği sonucuna varılmış; somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin güvencelerin sağlanmadığı belirtilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

11. Anılan kararda ayrıca itiraz mercilerinin genel olarak HAGB itirazları üzerine verdikleri kararların dosya üzerinden yeknesak bir şekilde ve sadece şeklî şartlar yönünden, ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığını ve bu nedenle de itirazın reddedildiğini bildiren bir cümleden ibaret gerekçelerden oluştuğu belirtilmiştir. Böylelikle uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

12. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği, bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

13. Akabinde Anayasa Mahkemesi HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada, 5271 sayılı Kanun’un 231. maddesine 5560 sayılı Kanun’un 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline hükmetmiştir. Bu kararla iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılabileceği öngören ve bunun şartlarını düzenleyen tüm kurallar iptal edilmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107,

1/6/2023, §§ 22-56).

14. Anayasa Mahkemesinin anılan kurumla ilgili iptal ve ihlal kararı birlikte değerlendirildiğinde başvurucular hakkındaki yargılamaların adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelere uygun şekilde yürütülmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle somut başvurularda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

16. Başvurucuların adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

C. Diğer İhlal İddiaları

17. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle; ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvurucuların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mehmet Emin Kılıç (B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32), Mehmet Şimşek (B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

18. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

19. İncelenen başvuruda HAGB kararlarıyla gerçekleştirilen müdahalelerin başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. İhlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Yargı mercilerince yapılacak yeniden yargılamada beraat veya denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmemiş ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere uygun davranılması nedeniyle düşme kararı verilmeyecekse yapılması gerekenler Atilla Yazar ve diğerleri kararında şu şekilde sayılmıştır (aynı kararda bkz. § 198):

i. Başta gerekçeli karar hakkı olmak üzere adil yargılama hakkının tüm güvencelerinin sağlandığı bir yargılama yapılmalıdır (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

ii. Sanığa HAGB'yi kabul edip etmediği sorulmadan önce hüküm kurulmalı ve sanık kurulan hükmün sonucundan tefhim veya tebliğ yoluyla haberdar edilmelidir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 159-164). Huzurda bulunmayan sanığa, aynı tebligat evrakıyla kurulan hükmün

sonucunun bildirilmesi ve HAGB'yi kabul edip etmediğinin sorulması mümkündür.

iii. 7445 sayılı Kanun'un 21. maddesi ile 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yapılan değişiklik ve madde gerekçesi de dikkate alınarak hem hukuka uygunluk hem de maddi vakalara uygunluk denetiminin yapılması, usul ve esasa ilişkin tüm hukuka aykırılık iddialarının incelemesi, bunlara yeterli bir gerekçe ile cevap vermesi gerekir (benzer yöndeki karar için bkz. Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 143-158).

21. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Buna ek olarak açıklanması geri bırakılan hükmün açıklanması hâlinde başvurucuların istinaf ve temyiz hakları bulunduğu da nazara alındığında ihlal tespiti ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvurucuların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvurucuların kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan başvurucuların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvurucuların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (H) sütununda belirtilen harçların tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/5/2024 OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MESUT ŞAHİN

B. No: 2021/44994 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/44994

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MESUT ŞAHİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/44994)

Karar Tarihi: 21/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 9/8/2024-32627

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Gülsüm Gizem GÜRSOY

Başvurucu : Mesut ŞAHİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvurucunun bir vakfın yönetim ve denetim kurulunda görev alamayacağına ve meclis üyesi olamayacağına karar verilmesi nedeniyle örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/9/2021 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu 2/1/2010-19/11/2015 tarihleri arasında Mehmet Mumcu Eğitim Sağlık Kültür Vakfı (Vakıf) muhasip üyesidir. Anılan Vakıf 6/6/1996 tarihinde kurulmuş ve 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 2. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olduğunun belirlendiği gerekçesiyle kapatılmıştır.

7. Vakıflar Genel Müdürlüğü 26/3/2018 tarihinde İzmir 16. Asliye Hukuk Mahkemesine açtığı davada başvurucunun da aralarında bulunduğu on üç vakıf yöneticisinin görevden alınmasını ve beş yıl süreyle hiçbir vakfın yönetim ve denetim organlarında görev almamalarına karar verilmesini talep etmiştir.

8. Davanın görüldüğü mahkeme dosyasında yer alan Vakıflar Genel Müdürlüğü denetim raporunun ilgili kısmı şöyledir:

"... İlk göze çarpan ismin mütevelli heyetinde 19/11/2015 tarihinde kadar muhasip üye olarak görev yapan Mesut Şahin olduğu, adı geçenin FETÖ ile bağlantısı olduğu gerekçesiyle kapatılan A. Vakfının mütevelli heyetinde 20/5/2008-20/1/2012 tarihleri arasındaki dönemde veznedar olarak görev yaptığı.... görüldüğünden vakfın amacına ve yürürlükteki mevzuata uymak zorunda olan Vakıf yöneticilerinin kamunun yükünü hafifletmek amacıyla kurulan vakfı, bütünüyle milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ'nün bir parçası haline getirdikleri..."

9. Davanın görüldüğü mahkeme dosyasında yer alan bilirkişi raporunun ilgili kısmı şöyledir:

"...Vakfı kuru[luş]ştaki amaçlarına aykırı olarak milli güvenliğe tehdit oluşturduğu mahkeme kararlarıyla da tespit edilen Fethullahçı Terör örgütünün bir parçası haline getirdikleri, örgüte yardım ettikleri teftiş raporları, Vakıflar Meclisi kararıyla tespit edilmiş olduğundan, ... Görevlerinin sona ermiş olduğuna, bu vakıf dışında, yönetiminde bulu[ndu]kları başka vakıflardaki görevlerinden de alınmış sayılmalarına ve beş yıl süreyle hiçbir vakfın yönetim ve denetim organında yer almamaları gerektiğine karar verilebileceği..."

10. İlk derece mahkemesi; davayı kısmen kabul etmiş ve başvurucunun beş yıl süreyle aynı veya başka bir vakfın yönetim ve denetim kurulunda görev alamayacağına ve meclis üyesi olamayacağına, davalı Vakfın kapatılan vakıflardan olması nedeniyle görevden alınma talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. İlk derece mahkemesinin gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... vakfın kuruluştaki amaçlarına aykırı milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen Fethullahçı Terör Örgütünün bir parçası haline getirildiği, davalıların örgüte yardım ettiklerinin teftiş raporları, Vakıflar Meclisi kararıyla tespit edilmiş olduğu kanaatiyle..."

11. Anılan karar, Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay tarafından onanarak kesinleşmiştir.

12. Başvurucuya nihai karar 6/9/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 16/9/2021 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) "Amaç ve kapsam" kenar başlıklı, 6749 sayılı Kanun'un 1. maddesi şöyledir:

“Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin amacı, 20/7/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hal kapsamında, darbe teşebbüsü ve terörle mücadele çerçevesinde alınması zaruri olan tedbirler ile bunlara ilişkin usul ve esasları belirlemektir.”

14. 6749 sayılı Kanun'un "Kapatılan kurum ve kuruluşlara ilişkin tedbirler" kenar başlıklı 2. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi şöyledir:

"Milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen Fethullahçı Terör Örgütüne (FETÖ/PDY) aidiyeti, iltisakı veya irtibatı belirlenen;

c) Ekli (III) sayılı listede yer alan vakıf ve dernekler ile bunların iktisadi işletmeleri,

kapatılmıştır."

15. 20/2/2008 tarihli ve 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 10. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...Vakıf yöneticileri; vakfın amacına ve yürürlükteki mevzuata uymak zorundadır.

Birinci fıkrada belirtilen zorunluluğa uymayanlar ile;

a) Vakfın amacı doğrultusunda faaliyette bulunmayan,

b) Vakfın mallarını ve gelirlerini amaçlarına uygun olarak kullanmayan,

c) Ağır ihmal ve kasıtlı fiilleriyle vakfı zarara uğratan,

...

e) Medeni hakları kullanma ehliyetini kaybeden veya görevini sürekli olarak

yapmasına engel teşkil edecek hastalığa veya maluliyete yakalanan,

vakıf yöneticileri, Meclisin vereceği karara dayalı olarak Denetim Makamının başvurusu üzerine vakfın yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesince görevlerinden alınabilir.

Görevinden alınan vakıf yöneticileri Meclis üyesi olamaz ve beş yıl süreyle aynı vakfın yönetim ve denetim organında görev alamazlar. Ayrıca ikinci fıkranın (c) ve (e) bentlerinde belirtilen nedenlerle görevinden alınan vakıf yöneticileri başka bir vakfın yöneticisi ise o görevinden de alınmış sayılır ve beş yıl süreyle hiçbir vakfın yönetim ve denetim organında görev alamazlar."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 21/5/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

17. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeyemeyecek durumda olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan

başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Örgütlenme Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

18. Başvurucu; bilirkişi raporunun taraflı olduğunu savunma ve delillerini sunma imkânı verilmediğini, vakıf yöneticisi olmasının haksız şekilde beş yıl süreyle engellendiğini belirterek adil yargılanma hakkı ile örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Bakanlık görüşünde, derece mahkemelerince tarafların iddiaları değerlendirilerek ve olaya uygun yasal hükümler uygulanarak sonuca ulaşıldığı belirtilmiş; bu bağlamda başvuruda örgütlenme özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği konusunda mevzuat, içtihat, tespit ve değerlendirmelerin dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

20. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları tekrarlamıştır.

2. Değerlendirme

21. Başvurucunun iddialarının özü, beş yıl boyunca vakıf organlarında yer almasının yasaklanmasıdır. Dolayısıyla ihlal iddialarının bir bütün olarak örgütlenme özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

22. Anayasa’nın “Dernek kurma hürriyeti” kenar başlıklı 33. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir.

Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz.

Dernek kurma hürriyeti ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

...

Bu madde hükümleri vakıflarla ilgili olarak da uygulanır."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan, örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

24. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen şartlara uygun olmadığı müddetçe Anayasa’nın 33. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum

düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

25. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa’nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk şartlarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

26. 5737 sayılı Kanun'un 10. maddesinin ikinci fıkrasının (c) bendi "ağır ihmali ve kasıtlı fiilleriyle vakfı zarara uğratan", (e) bendi ise "medeni hakları kullanma ehliyetini kaybeden veya görevini sürekli olarak yapmasına engel teşkil edecek hastalığa veya maluliyete yakalanan" vakıf yöneticilerinin görevden alınabileceğini düzenlemektedir. Aynı maddenin üçüncü fıkrasının ilk cümlesi "Görevinden alınan vakıf yöneticileri Meclis üyesi olamaz ve beş yıl süreyle aynı vakfın yönetim ve denetim organında görev alamazlar." şeklindedir. Bununla birlikte başvuruya konu "hiçbir vakfın yönetim ve denetim organında görev alınamaması" yaptırımı ise sadece bu fıkranın ikinci cümlesinde maddenin ikinci fıkrasının (c) ve (e) bentlerinde belirtilen nedenlerle görevinden alınan vakıf yöneticilerine yönelik olarak düzenlenmiştir. Somut olayda ise Vakfın zarara uğratılması veya fiil ehliyetinin kaybedilmesi gibi bir durum söz konusu olmayıp Vakfın (a) bendinde yer alan amaç doğrultusunda faaliyette bulunmadığının tespit edildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda örgütlenme özgürlüğüne yönelik olaydaki müdahalenin kanuni dayanağı hususunda ciddi tereddütler bulunduğu görülmektedir. Ancak somut olayda anılan bentlerdeki şartların gerçekleşip gerçekleşmediği konusu, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük bağlamında daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

ii. Meşru Amaç

27. Başvurucunun örgütlenme özgürlüğüne yönelik müdahalenin millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunması nedenlerine dayandığı, bu suretle meşru amaç unsurunu taşıdığı sonucuna varılmıştır.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(1) Genel İlkeler

28. Anayasa Mahkemesi demokratik toplum düzeninin gerekleri ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini daha önce pek çok kez açıklamıştır (sendikalarla ilgili olarak bkz. Kristal-İş Sendikası, B. No: 2014/12166, 2/7/2015, §§ 53, 70, 74; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 73; Birleşik Metal İşçileri Sendikası, B. No: 2015/14862, 9/5/2018 §§ 42, 43; derneklerle ilgili olarak bkz. Hint Aseel Hayvanları Koruma ve Geliştirme Derneği ve Hikmet Neğuç, B. No: 2014/4711, 22/2/2017, § 45). Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir.

29. Buna göre örgütlenme özgürlüğüne yapılan bir müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olarak değerlendirilemez (sendika hakkı yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. Kristal-İş Sendikası, § 70; Birleşik Metal İşçileri Sendikası, § 43; Ahmet Parmaksız [GK], B. No: 2017/29263, 22/5/2019, § 80). O hâlde örgütlenme özgürlüğüne yargısal veya idari bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin sürekliliği için zorunlu olup olmadığına, bu bağlamda toplumsal bir ihtiyaç baskısını

karşılayıp karşılamadığına ve sınırlamanın izlenen amaçlarla orantılılığına bakmak gerekir.

(2) Somut Olayın Değerlendirilmesi

30. Somut olayda başvurucunun 2015 yılına kadar Yönetim Kurulunda görev yaptığı Vakıf, 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe teşebbüsü sonrasında FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğu gerekçesiyle kapatılmıştır. Bunun üzerine Vakıflar Genel Müdürlüğü, adı geçen Vakfın kuruluş aşamasında bir sorun olmamasına rağmen Yönetim Kurulunda yer alanların eylemleri sonucunda Vakfın FETÖ/PDY ile irtibatlı hâle getirildiği sonucuna ulaştığı bir rapor hazırlamıştır. Bunun üzerine Vakıflar Genel Müdürlüğü açtığı davada başvurucunun da aralarında bulunduğu Yönetim Kurulu üyelerinin 5737 sayılı Kanun'un 10. maddesi kapsamında beş yıl süreyle başka bir vakfın yöneticisi ve deneticisi olmasının yasaklanmasını talep etmiştir.

31. Öncelikle devletin kamu düzeninin ve millî güvenliğin sağlanması amacıyla alacağı tedbirlerde belli bir takdiri olduğunun kabulü gerekir. Bu noktada 5737 sayılı Kanun'un 10. maddesinde yer alan düzenlemenin kamu düzeninin ve millî güvenliğin sağlanması gibi amaçlara dayanılarak çıkarıldığı anlaşılmaktadır. Bu düzenleme karşısında kamu makamlarının gerekli denetimi sağlaması ve kanuna aykırılıkların tespitinde ilgili yaptırımları uygulaması gerekir. Bununla birlikte bu türden uygulamaların örgütlenme özgürlüğüne müdahale edilmesinde kullanılma riski bulunmaktadır.

32. İdari ve yargısal makamlar kanundan aldıkları yetkiyle bir kimsenin örgütlenme özgürlüğüne müdahale edebilir ancak kamu gücünü kullanan organların ilgili ve yeterli gerekçe göstermedikleri, müdahale teşkil eden her kamu gücü eylem ve işlemi temel hak ve özgürlükleri ihlal edebilir.

33. Eldeki başvuruda, başvurucunun uzun süre Yönetim Kurulunda yer aldığı Vakfın 667 sayılı KHK ile kapatılması sonucu başvurucunun beş yıl süreyle bir başka vakfın yönetim ve denetim organlarında görev alması yasaklanmıştır. Bu kararın kamu düzenini ve millî güvenliği sağlama amacına yönelik olduğu açıktır. Bununla birlikte dosyadaki denetim raporunda yalnızca başvurucunun daha önce görev aldığı bir başka vakfın da FETÖ/PDY ile iltisak nedeniyle KHK ile kapatıldığı bilgisi yer almaktadır. Bunun dışında başvurucunun hangi eylemleri nedeniyle Vakfı FETÖ/PDY ile iltisaklı hâle getirdiği, hakkında bir ceza davası olup olmadığı ve varsa bu davanın anılan Vakıfla ilgisi, Vakıf içindeki görevini FETÖ/PDY'ye yardım amacıyla kullanıp kullanmadığı gibi hususlar ne Vakıflar Genel Müdürlüğü denetim raporunda ne mahkeme dosyasında yer alan bilirkişi raporunda bulunmaktadır. Bunun yanı sıra başvurucunun daha önce görev aldığı vakfın da KHK ile kapatıldığı belirtilmiş ancak bu Vakfın FETÖ/PDY ile ne şekilde irtibatlı olduğu, somut deliller bulunup bulunmadığı gibi detaylı bir değerlendirme yapılmamıştır. O hâlde sadece başvurucunun darbe teşebbüsü öncesinde yönetiminde görev aldığı vakıfların KHK ile kapatılması başvurucunun örgütlenme özgürlüğüne yapılan müdahale için yeterli kabul edilemez.

34. Yanı sıra başvurucu hakkında 5737 sayılı Kanun'un 10. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendine göre "vakfın amacı doğrultusunda faaliyette bulunmadığı" gerekçesiyle anılan yasaklama kararı verilmiştir. Ancak 5737 sayılı Kanun'un 10. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesine göre ancak aynı maddenin ikinci fıkrasının (c) ve (e) bentleri (bkz. § 15) kapsamında başvuruya konu yasaklama kararının verilebileceği düzenlenmiştir. Mahkemenin gerekçesinden başvurucunun ilgili maddenin (a) bendi kapsamındaki vakfın amacı doğrultusunda faaliyette bulunmama eylemi nedeniyle yasaklama kararı verildiği

anlaşılabilmektedir. Ancak 5 yıl vakıf organlarında görev alamama yaptırımı için Kanun'un aradığı (c) ve (e) bentlerindeki hâllerden en az birinin başvurucu yönünden geçerli olduğuna dair gerekçede bir somutlaştırma yapılmamıştır.

35. Bu itibarla gerek idari gerek yargısal makamlarca başvurucunun beş yıl süreyle örgütlenme özgürlüğünün yasaklanmasının zorlayıcı bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiği ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulamamıştır. Bu nedenle başvurucu hakkında verilen kararın demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

36. Sonuç olarak Anayasa'nın 33. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

37. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesi ve 500.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

38. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

39. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 33. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin örgütlenme özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 16. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2018/498, K.2019/44) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ASLAN

B. No: 2021/47336 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/47336

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ASLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/47336)

Karar Tarihi: 21/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Mehmet ASLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun yabancı dil sınavına götürülme talebinin uygun görülmemesi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1990 doğumlu olan başvurucu, başvuru tarihinde anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan Tarsus 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunmaktadır. Başvurucu, 18/4/2021 tarihinde yapılacak olan 2021/1 Yabancı Dil Sınavına (YDS) başvuruda bulunmuş ve sınav ücreti emanet hesabından kesilmiştir. Söz konusu sınav Mersin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda yapılmakta olup sınava katılacak hükümlü ve tutuklular sınavdan önce Mersin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledilmektedir.

3. Başvurucu anılan sınav için ilgili ceza infaz kurumuna naklini beklerken 13/4/2021 tarihinde Tarsus Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) asayiş ve güvenlik gerekçesiyle başvurucunun bulunduğu Ceza İnfaz Kurumundan çıkışını ve sınava katılmasını uygun görmemiştir.

4. Başvurucu, Başsavcılığın kararına itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Tarsus İnfaz Hâkimliği

(İnfaz Hâkimliği) 27/4/2021 tarihinde başvurucunun itirazını reddetmiştir.

5. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin anılan kararına da itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Tarsus 1. Ağır Ceza Mahkemesi 7/6/2021 tarihinde "kararın usul ve yasaya uygun olduğu" gerekçesiyle başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 9/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 5/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu; kendisi ile aynı koğuşta bulunan diğer mahkûmların sınava girmeleri için Ceza İnfaz Kurumundan çıkışlarına izin verildiğini, sınava girmesi için ceza infaz kurumundan çıkışına asayiş ve güvenlik gerekçesiyle izin verilmemesinin keyfî bir karar olduğunu, nitekim daha önce dikey geçiş sınavı ve hastane için naklinin uygun görüldüğünü belirterek eğitim hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun sınav için nakil talebinin reddedilmesi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

11. Başvuru, eğitim hakkı kapsamında incelenmiştir (Fatih Dokur, B. No: 2017/32217, 24/5/2018, § 19; Şevket Yirik, B. No: 2017/36503, 29/9/2020, §16).

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Başvuru konusu müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa’nın 42. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, ...yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir."

14. Anayasa Mahkemesi Gökhan Erol (B. No: 2020/4987, 12/1/2023) kararında olay ve olguları mevcut başvuruyla benzer bir bireysel başvuruyu incelemiş ve başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Bununla birlikte söz konusu kararda başvuruya konu müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığına yönelik açık bir değerlendirme de yapılmamıştır. Gelinen aşamada eldeki başvuruya konu müdahalenin kanuni dayanağına ilişkin yapılacak incelemeyi yakından ilgilendirdiğinde kuşku bulunmayan Anayasa Mahkemesinin 22/9/2021 tarihli ve E.2017/17, K.2021/59 sayılı kararı da göz önüne alındığında öncelikle müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığının incelenmesinin gerekli olduğu değerlendirilmiştir.

15. Hak ya da özgürlüklere bir müdahale söz konusu olduğunda Anayasa'nın 13. maddesinin emredici hükmü gereğince öncelikle tespiti gereken husus, müdahaleye yetki veren bir

kanun hükmünün mevcut olup olmadığıdır (eğitim ve öğrenim hakkının ancak kanunla sınırlanabileceğinin değerlendirildiği çok sayıda karar içinden bkz. Özcan Bayrak, B. No: 2019/14060, 3/11/2022, §§ 46, 47; kanunilik şartına çeşitli bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Hayriye Özdemir, B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35).

16. Somut olayda başvurucu YDS sınavına girmek üzere başvuru yapmış ancak başvurucunun sınavın yapılacağı ceza infaz kurumuna nakli asayiş ve güvenlik gerekçesi ile Başsavcılık tarafından uygun görülmemiştir. Başsavcılığın kararını dayandırdığı 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Kapalı ceza infaz kurumu dışına çıkma halleri" kenar başlıklı 92. maddesinin (1) numaralı fıkrasının olay tarihindeki şekli şöyledir:

"Hükümlü; izin, hastaneye, Cumhuriyet Başsavcılığına veya duruşmaya sevk, eğitim, öğretim, işyurdu, cezanın ertelenmesi, salıverilme, nakil, deprem, sel gibi doğal afet ve yangın hâlleri dışında ve yetkili makamca verilmiş yazılı bir emir olmadıkça kapalı kurumun dışına çıkarılamaz. 9 uncu maddenin ikinci fıkrasında yazılı suçlardan hükümlü ve tutuklu olanların, ceza infaz kurumu düzeni ile toplum güvenliğini tehlikeye düşürebileceği, terör örgütü veya diğer suç örgütü üyelerinin örgütsel amaçlı faaliyet ve haberleşmelerine imkân sağlayabileceği, yol, kalınacak ceza infaz kurumu ya da sınav merkezi veya okulda güvenlik açısından sakınca bulunabileceği değerlendirildiği takdirde kurum dışına çıkmaları Cumhuriyet başsavcılığı tarafından kısıtlanabilir."

17. 5275 sayılı Kanun'un 92. maddesi uyarınca infaz kurumunun dışına çıkması kısıtlanabilecekler, aynı Kanun'un 9. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yazılı suçlardan hükümlü ve tutuklu olanlardır. Buna göre ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm olanlar ile süresine bakılmaksızın -suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, yönetmek veya bu örgütün faaliyeti çerçevesinde- 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer alan bir kısım suçtan hükümlü ve tutuklu olanların kurum dışına çıkmaları kısıtlanabilecektir (AYM, E.2017/17, K.2021/59, 22/9/2021, § 48).

18. Hükmün birinci cümlesinde, yetkili makamca verilmiş yazılı bir emir olmadıkça kapalı kurum dışına çıkılamayacağı hüküm altına alınmıştır. Birinci cümlenin gerekçesinde yazılı emrin mahkemeler veya Cumhuriyet başsavcılıkları ile Adalet Bakanlığı veya kurumun en üst amiri tarafından verileceği belirtilmiştir. Kısıtlama ancak kapalı ceza infaz kurumu ve tutukevlerinde barındırılan hükümlü ve tutuklular hakkında uygulanabilecektir (AYM, E.2017/17, K.2021/59, 22/9/2021, § 50).

19. Kanun'un 92. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde ise "ceza infaz kurumu düzeni ile toplum güvenliğini tehlikeye düşürebileceği, terör örgütü veya diğer suç örgütü üyelerinin örgütsel amaçlı faaliyet ve haberleşmelerine imkân sağlayabileceği, yol, kalınacak ceza infaz kurumu ya da sınav merkezi veya okulda güvenlik açısından sakınca bulunabileceği" değerlendirildiği takdirde kurum dışına çıkmanın kısıtlanabileceği hüküm altına alınmıştır (AYM, E.2017/17, K.2021/59, 22/9/2021, § 54).

20. Anayasa Mahkemesi 22/9/2021 tarihinde anılan hükmün ikinci cümlesinde yer alan "…kurum dışına çıkmaları Cumhuriyet başsavcılığı tarafından kısıtlanabilir." ibaresinin Anayasa'ya aykırılık iddiasıyla iptaline karar verilmesi itirazını incelemiştir. Anayasa Mahkemesi inceleme neticesinde; dava konusu kural gereği kısıtlama uygulanabilmesi için öncelikle kurum dışına çıkmaya ilişkin yetkili makamca verilmiş yazılı bir emrin bulunması

gerektiğini, Kanun'un ilgili maddeleri ve ikincil mevzuatla kurum dışına çıkma konusunda değişik hâller bakımından yazılı emir verme yetkisinin mahkemeler, Cumhuriyet başsavcılıkları, Adalet Bakanlığı ve kurumun en üst amirine verildiğini belirtmiştir. Buna göre kurum dışına çıkma emrini içeren kararların bir kısmının yargısal nitelikte, bir kısmının ise idari nitelikte olduğunu belirten Anayasa Mahkemesi kısıtlamaya yönelik işlemin idari işlem olması karşısında yargısal karara dayanan kurum dışına çıkma hâllerinin kısıtlanıp kısıtlanamayacağına ilişkin kuralda bir belirleme yapılmadığını ve bu belirsizlik dolayısıyla kuralın yargısal kararla kurum dışına çıkma emri verilen hâllerde de uygulanabileceğinin kabulü hâlinde Anayasa'nın birçok hükmüne aykırı sonuçlar ortaya çıkabileceğini belirtmiştir (AYM, E.2017/17, K.2021/59, 22/9/2021, § 59).

21. Dava konusu kuralın yalnızca hükümlü ve tutukluların eğitim hakkını değil hastalık, doğal afet, yangın gibi hâllerde de kurum dışına çıkmanın kısıtlanabilmesi nedeniyle yaşam ve maddi ve manevi varlığı koruma hakkını da engelleyebileceğini belirten Anayasa Mahkemesi; kuraldaki belirsizlikler nedeniyle mahkemelerin kurum dışına çıkma emrini verdiği hâllerin kural kapsamında değerlendirilmesi ve kısıtlanması durumunda idarenin mahkeme kararlarına uymak zorunda olduğu yönündeki Anayasa'nın 138. maddesinin dördüncü fıkrasının da ihlal edilmiş olacağını belirterek bahse konu kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle iptaline karar vermiştir. Aynı zamanda 5275 sayılı Kanun'un 92. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "…kurum dışına çıkmaları Cumhuriyet başsavcılığı tarafından kısıtlanabilir." ibaresinin iptal edilmesi nedeniyle cümlenin kalan kısmının uygulanma imkânı kalmadığından söz konusu cümlenin "…kurum dışına çıkmaları Cumhuriyet başsavcılığı tarafından kısıtlanabilir." ibaresi dışında kalan kısmının da 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline karar vermiştir. Bununla birlikte söz konusu iptal kararının yürürlüğe girmesini Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay süreyle ertelemiştir (AYM, E.2017/17, K.2021/59, 22/9/2021, §§ 61, 62, 68,). Anılan karar 5/1/2022 tarihli ve 31710 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış ve dokuz aylık sürenin bitimiyle yürürlüğe girmiştir.

22. Somut olaya konu ceza infaz kurumundan çıkışın kısıtlandığı tarih itibarıyla anılan Kanun hükmünün ve dolayısıyla müdahalenin dayanağı olan hükmün yürürlükte olduğu anlaşılmıştır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi İsmail Karaca (B. No: 2017/26460, 21/4/2021, §§ 60-67) kararında, kamu görevlisi başvurucuya olay tarihlerinde yürürlükte bulunan tüzük hükümleri kapsamında uygulanan disiplin cezasının tüzükle düzenlemeye cevaz veren dayanak kanun maddesinin Anayasa Mahkemesi kararı ile iptal edildiği gerekçesiyle kanunilik yönünden ihlal kararı vermiştir. Başvuru konusu olay yönünden de söz konusu karardaki değerlendirme yönteminden ayrılmayı gerektirecek herhangi bir durum bulunmamaktadır (benzer değerlendirmeler için bkz. Nigar Hürel ve diğerleri, B. No: 2017/16800, 22/11/2022, §§ 17-25).

23. Nihayetinde hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumlarından çıkışının kısıtlanmasına yönelik yeterli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilme ve belirliliğe yasal çerçevede imkân tanımayan ve bu gerekçelerle Anayasa Mahkemesince de bireysel başvuru konusu olay sonrasında iptal edilen bir kanun hükmü ile yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğundan söz edilmesi mümkün değildir.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yargılamanın yenilenmesi ile miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvurucunun nakil talebine konu yabancı dil sınavının gerçekleştirilmiş olması nedeniyle ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

27. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 15.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Net 15.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Tarsus İnfaz Hâkimliği (E.2021/4946, K.2021/4966) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BERDAN MARDİNİ KARADEMİR

B. No: 2021/50135 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/50135

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BERDAN MARDİNİ KARADEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/50135)

Karar Tarihi: 21/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Berdan Mardini KARADEMİR

Vekili : Av. Nezir Burak BELİKTAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca verilen tedbir kararına yönelik esaslı iddiaların itiraz mercii tarafından karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ve tedbir kararına ilişkin basında çıkan haberler nedeniyle itibar kaybına uğranıldığı ileri sürülerek maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 14/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 12/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Başvurucunun adil yargılanma hakkıyla ilgili şikâyetlerinin özünün gerekçeli karar hakkına ilişkin olduğu ve bu kapsamda bir inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer iddiaları Salih Söylemezoğlu

(B. No: 2013/3758, 6/1/2016), Erdal Türkmen (B. No: 2016/2100, 4/4/2019) ve S.M. ([GK] B. No: 2016/6038, 20/6/2019) kararlarında incelemiş ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararlarda, Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı gereği itiraz merciince başvurucuların beyan ve delillerinin etkili bir şekilde incelenmesi ve karşılanması gerektiği belirtilerek söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmemesi nedeniyle başvurucuların gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine hükmedilmiştir. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Maddi ve Manevi Varlığın Korunması ve Geliştirilmesi Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Başvurucunun, hakkında uygulanan koruma kararının basına yansıması nedeniyle kamuoyu nezdinde küçük düşürüldüğü, sanatçı kimliği gözönünde bulundurulduğunda yaşadığı itibar kaybı sonucu maddi ve manevi zarara uğradığını belirterek özel ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden başvurunun, şeref ve itibara yönelik müdahale iddiaları nedeniyle hukuk sisteminde mevcut idari ve yargısal yollar tüketilmeksizin yapıldığı anlaşılmaktadır. (benzer yönde bkz. Işıl Yaykır, B. No: 2013/2284, 15/4/2014, §§ 26-47; Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, §§ 20-24.) Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda gerekçeli karar hakkına ilişkin tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için ihlalin niteliği dikkate alınarak manevi zararları karşılığında başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılması için İstanbul Anadolu 3. Aile Mahkemesine (E.2021/898 D. İş, K.2021/901) iletilmek üzere İstanbul Anadolu 2. Aile Mahkemesine (E.2021/3002 D. İş, K.2021/3014) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN KOÇ

B. No: 2021/52333 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/52333

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN KOÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/52333)

Karar Tarihi: 21/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 9/8/2024-32627

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ekin ÇANKAL

Başvurucu : Hüseyin KOÇ

Vekili : Av. Umut ATEŞOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, bir siyasetçi hakkında kullanılan ifadelerden dolayı aleyhe manevi tazminata hükmedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, gazeteci olup 7-24 Esenler Haber Noktası adlı internet gazetesinin de sahibidir. Başvurucu 8/7/2018 tarihinde www.7-24esenlerhaber.com isimli internet sitesinde "Küfürbaz ilçe başkanı" başlıklı yazısında Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Esenler ilçe başkanı olan B.Ü. hakkında şu ifadeleri kullanmıştır:

"CHP Esenler ilçe başkanı [Ü.], partiden ayrılanlara veya partisine oy vermeyenlere sosyal medya hesabından çok ağır küfürler etti. [Ü.ye] cevap eski ilçe başkanı ve kongre delegesi [C.T.den] geldi.

Yıllarca CHP'nin politikalarını savunanlara, [B.E.nin] şiirinden alıntı yaparak kaçan köstebekler, fareler, telaşlı karıncalar benzetmesiyle hakaret yapan ilçe başkanına

CHP'lilerden büyük tepki geldi. Sosyal medya hesabından yaptığı çağrışımla genel başkan değişikliğine taraf olan [Ü.], bazı nedenlerden dolayı partiden ya kendi isteği ile ya da partinin organlarınca gönderilenlere hakaret içeren sözler sarf etti.

[Ü. ye] eski ilçe başkanı, kongre delegesi [C.T.] 'Bu partiden ne kaçan köstebek (fareler) ne de telaşlı karıncalar. İnsanları tercihlerinden dolayı köstebek ne de karınca gibi tanımlayamazsınız. Partinin genel başkanı var siz de ilçe başkanısınız. Bu paylaşımlarla bulunduğunuz yer uyuşmuyor.' diye uyarıda bulundu.

Esenler CHP ilçesinin şımarık ilçe başkanı kıvırarak eveleyerek geveleyerek bir kelam etti ve eski ilçe başkanı [C.T.ye] 'burası yeri değil gel kapalı kapılar arkasından konuşalım' dedi.

[B.Ü.] 'Yakışmayan ne sayın [C.T.] eski genel başkanımız [B.E.nin] şiiri ile cumhurbaşkanı adayımızın fotoğrafı... Hoşunuza gitmeyen bir şey varsa arayın konuşalım buradan tartışma açmak sizin gibi deneyimli bir siyasetçiye yakışmıyor' şeklinde cevap verdi.

7-24 esenlerhaber imtiyaz sahibi olarak cevap hakkımı kullanıyorum...

Bay [Ü.], 'Eski ilçe başkan yardımcın olarak ve birçok bedel ödeyen birisi olarak, yaptığın bu hakaretleri sana ve sana hesap sormayan yönetimine misliyle iade ediyorum... Bay [Ü.] ve yönetiminize ben köstebek, fare, telaşlı karıncalar dersem bu güzel ve zararsız hayvanlara hakaret yapmış olurum, size ben ve benim gibi düşünen arkadaşlarım beyin hücreleri gelişmemiş yaratık bile demeyeceğiz. Partili yoldaşlarımıza, gençlerimize yaptığınız veya yaptırdığınız küfürlerin hesabını vereceksiniz. Sizler küfür yapmayı ve en aşağılık işlere bulaşmayı gelenekselleştirdiniz. Siz ihale kovalayanlar (Bakırköy Belediyesinden, çöp döküm) ihalesi alanlar, seçimlerde hezimet alanlar, siz başka başka işlere bulaşanlar, neden koltuklarda oturduğunuzu en alasından ortaya koymak bizim gazetecilik görevimizdir. Sizin azıcık yüzünüz varsa, onurluysanız bu yaşattığınız rezilliklerin karşısında bir saniye durmadan istifa edin... Bekleyin hakaret yapmadan her şey nasıl yazılır göreceksiniz..."

3. Mezkûr ifadelerin hedefinde olan CHP Esenler İlçe Başkanı B.Ü. (davacı) kendisine hakaret edildiğini, söz konusu iddiaların iftira niteliğinde olduğunu iddia ederekBakırköy 10. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) başvurucu aleyhine 10.000 TL tutarında manevi tazminat davası açmıştır.

4. Davacı aynı zamanda başvurucunun kullandığı ifadelerle basın yoluyla kişilik haklarına saldırdığı iddiasıyla Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına şikâyette bulunmuştur. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş; şikâyete konu sözlerin sert eleştiri niteliğinde olduğu, atılı suçun yasal unsurlarının oluşmadığı, söz konusu haberin basın ve ifade özgürlükleri kapsamında kaldığı değerlendirilmiştir. Davacının bu karara itirazı 11/12/2018 tarihinde Bakırköy Sulh Ceza Hâkimliği tarafından reddedilmiştir.

5. Mahkeme ise 30/5/2019 tarihli kararı ile manevi tazminat davasını reddetmiştir. Mahkeme; gerekçesinde ihtilaflı haberin sert eleştiri niteliğinde olduğunun, davacının siyasetçi kimliği sebebiyle sert eleştirilere tahammül etmesi ve başvurucunun haberde kullandığı ifadelerin basın özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiğinin altını çizmiştir.

6. Karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) ilk derece mahkemesinin kararını kaldırarak davacının manevi tazminat isteminin kısmen kabulüne, 6.000 TL manevi tazminatın

başvurucudan tahsil edilmesine kesin olarak karar vermiştir.

7. Bölge Adliye Mahkemesi gerekçesinde özetle ifade özgürlüğünün sınırının kişilerin şeref ve itibarının korunması hakkı olduğunu, çatışan bu iki hak arasında dengeleme yapılırken öncelikle dava konusu yayının davacıya ilişkin kısmının kamuyu ilgilendiren ve kamunun yararına ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığına bakılması gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme, başvurucunun kaleme aldığı düşüncelerin hakaret etme amacı taşıdığını değerlendirerek başvurucunun davacının kişilik haklarına saldırdığını kabul etmiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"Somut olaya gelince; dava konusu yayında, 'küfürbaz başkan, size ben köstebek fare dersem bu güzel hayvanlara hakaret etmiş olurum, beyin hücreleri gelişmemiş yaratık bile demeyeceğiz, sizler küfür yapmayı ve en aşağılık işlere bulaşmayı gelenekselleştirdiniz' şeklindeki ifadelere yer verildiği görülmüştür.

Davaya konu yazının eleştirme, olaya katkı sunma, olaylara başka bir bakış açısıyla bakma ve değerlendirme amacıyla yazılmadığı, yazı bütünlüğü içerisinde hakaret etme amacı taşıdığı anlaşılmaktadır. Bu durumda düşünceyi açıklama değil kişilik haklarına saldırı amaçlandığından davalının eylemi manevi tazminatı gerektirir."

8. Başvurucu 12/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; hem gazeteci hem de Esenler ilçesinde tanınan bir siyasetçi olduğunu, geçmiş yıllarda CHP Esenler ilçe teşkilatında yöneticilik yaptığını, davacı ile aralarında teşkilat içinde yaşananlar dolayısıyla husumet olduğunu, paylaştığı yazının davacının kendisine söylediklerine cevaben kaleme alındığını ifade etmiştir. Başvurucuya göre davacı, bir siyasetçi olarak kendisine yöneltilen eleştirilere sıradan bir insana kıyasla daha fazla tahammül göstermelidir. Başvurucu; gazeteci sıfatıyla yaptığı haber sebebiyle aleyhine manevi tazminata hükmedilmesinin ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı etkisi olduğunu, bu şekilde ifade ve basın özgürlüklerinin, eşitlik ilkesinin, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı görüşünde, ifade özgürlüğü ile şeref ve itibar hakkı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

11. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi Anayasa'nın 26. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğü ile onun özel güvencelere bağlanmış şekli olan ve Anayasa'nın 28. maddesinde düzenlenen basın özgürlüğünün demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olduğunu, toplumun ilerlemesi ve her bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini oluşturduğunu daha önce pek çok kez ifade etmiştir. Bu bağlamda inceleme yapılırken ifade özgürlüğü ile basın özgürlüğünün herkes için geçerli ve demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemde olduğu dikkate alınacaktır (Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 69; Bekir Coşkun [GK], B. No:2014/12151, 4/6/2015, §§ 34-36). Zira basın özgürlüğünün kamuya çeşitli fikir ve tutumların iletilmesi ile bunlara ilişkin bir kanaat oluşturması için en iyi araçlardan birini sağladığı açıktır (İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 63).

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir

olduğuna karar verilmiştir.

13. İfade özgürlüğüne gerçekleştirilen müdahalenin dayanağı olan 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 58. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu noktada müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü yönünden incelenmesi gereklidir.

14. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın, §§ 70-72; AYM, E.2017/130, K.2017/165, 29/11/2017, § 18; AYM, E.2018/69, K.2018/47, 31/5/2018, § 15). Buna göre ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemez.

15. Bu bağlamda somut olayda gazeteci başvurucunun ifade özgürlüğü ile siyasetçi olan davacının şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurulmalıdır (bu konuda genel ilkeler için bkz. İlhan Cihaner (2), §§ 65-73). Çatışan bu iki hak arasında dengeleme yapılırken kullanılması gereken ölçütler genel olarak ise şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 59; Nihat Zeybekci, B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük düzeyi ve önceki davranışları yanında katlanması gereken eleştirinin sınırlarının sade bir vatandaşa göre daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. İlhan Cihaner (2), § 82; Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; Ali Suat Ertosun (7), B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, §§ 128, 129; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59-61),

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Nihat Zeybekci, § 32)

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (İbrahim Okur (2), B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28; Seray Şahiner Özkan, B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44)

v. Katılanın kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağı olup olmadığı (Nihat Zeybekci, § 39; Temel Coşkun, B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2), B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42)

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2), B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık, B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24)

vii. Cezalandırmaya konu edilen ifadelerin kullanıldığı bağlamından koparılıp koparılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017,

§ 45, Nihat Zeybekci, § 36)

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin başvurucu üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi, B. No: 2014/12482, 8/5/2019, § 46)

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48, 49; Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50)

16. Anayasa Mahkemesi somut olayın koşullarında başvurucunun yaptığı haber sebebiyle aleyhine manevi tazminata hükmedilmesinin zorunlu bir ihtiyaca karşılık gelip gelmediğini, gerçekleşmesi amaçlanan meşru amaçla orantılı olup olmadığını, bunu haklı göstermek için ortaya konan gerekçenin Anayasa Mahkemesince ortaya konulan ve yukarıda açıklanan kriterleri karşılayan ilgili ve yeterli bir gerekçe olarak görünüp görünmediğini davanın bütününe bakarak değerlendirecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120).

17. Somut olayda başvurucunun bir zamanlar CHP Esenler İlçe Teşkilatında görev aldığı ve davacı ile birlikte çalıştıkları dönemden kalma husumetlerinin bulunduğu, tarafların her ikisinin de siyasetçi olduğu ve ihtilafın merkezindeki ifadelerin esasen davacının teşkilattan ayrılan başvurucu ve diğer kişilere yaptığı göndermeye cevaben kaleme alındığı görülmüştür. Başvurucu; alaycı, sert, abartılı hatta muhatabı açısından rahatsız edici olduğu kabul edilebilecek ifadeler eşliğinde kamu menfaatine ilişkin bir meselede bazı olgusal isnatlarda bulunmuştur.

18. İlk olarak başvuruya konu yazıda, Bölge Adliye Mahkemesinin gerekçeli kararında tırnak işareti içine aldığı şekilde bir ifade öbeği bulunmadığının altı çizilmelidir. Bölge Adliye Mahkemesi, başvuruya konu yazıya yayılmış vaziyette ve kendi bağlamları içinde anlamları bulunan, başkalarınca kaba ve sert bulunabilecek bazı sözcükleri bütününden cımbızlayarak bağlamlarından kopartmıştır. Oysa Anayasa Mahkemesinin pek çok kararında vurgulandığı üzere derece mahkemelerinin bir kısıtlamanın ifade özgürlüğü ile bağdaşıp bağdaşmadığı hususunda karar verirken kullanılan ifadeleri bağlamından koparmaksızın olayların, yazının, cümlelerin bütünlüğü içinde değerlendirmesi gerekir (Nilgün Halloran, § 52; Önder Balıkçı, § 45; Cem Atmaca, B. No: 2018/6030, 8/9/2021, § 37).

19. Gerçekten de Bölge Adliye Mahkemesi somut olayda kullanılan ifadelerin bağlamını, dile getirilme şekli ve nedenini, söylenen sözlerin arka planı olup olmadığını, davacının önceki davranışlarını, açıklamaların kamusal bir tartışma ekseninde gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirmeksizin ifadeleri cımbızlayarak ve hatta ifadelerin biçimlerini bozarak ele almış ve kullandığı bağlamları gözetmeksizin karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi Anayasa Mahkemesince ortaya konulan ölçütleri gözetmemiş (bkz. § 15), ifade özgürlüğünün korunması ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurmaya çalışmamış, başvurucunun düşünce açıklamasının davacının şeref ve itibarını zedelediğini ikna edici biçimde ortaya koyamamıştır. O hâlde Bölge Adliye Mahkemesinin başvurucu aleyhine manevi tazminata hükmedilmesine ilişkin ileri sürdüğü gerekçeler, başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahale için ilgili ve yeterli olarak kabul edilemez.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu ihlalin tespiti ile yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesine (E.2019/1520, K.2021/1947) iletilmek üzere Bakırköy 10. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2018/382, K.2019/203) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SİNAN AYGÜL

B. No: 2021/59847 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/59847

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SİNAN AYGÜL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/59847)

Karar Tarihi: 21/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ekin ÇANKAL

Başvurucu : Sinan AYGÜL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, bir haber sitesinde yayımlanan yazıda bir siyasetçiye yönelik ifadeleri nedeniyle hakaret suçundan cezalandırılmasının başvurucunun ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 1987 doğumlu olup gazeteci ve yazar kimliğinin yanında Bitlis Gazeteciler Cemiyeti Başkanı'dır. Başvurucu, bitlisnews.com isimli internet sitesinde 4/9/2014 tarihinde "Jeo-Vurgun!" başlıklı bir yazı yayımlamıştır. Söz konusu yazı şu şekildedir:

"'Jeotermal Enerji Projesi'

Bu isim ortalığı velveleye vermeden, sessiz sessiz yapılan son vurgunlardan biri.

Bitlis tarihinin en büyük vurgunu hatta.

Nasıl mı?

Şöyle;

Bitlis eski valisi Veysel Yurdakul bir proje geliştirmişti. 'Nemrut-Süphan Jeopark Projesi'

diye. 10 bin kilometrelik bir alandan oluşacak jeopark aynı zamanda dünyanın en büyük jeoparkı olmaya adaydı.

Yurdakul'un tahayyül ettiği projeyle Bitlis turizmine ve ekonomisine ciddi bir ivme kazandırılacaktı. 'Her şehrin heyecana ihtiyacı vardır, her şehrin heyecan veren projeleri vardır' diyerek başladığı proje kapsamlı, birçok alt dalı barındıran bir projeydi.

Jeopark projesinin detayına girmeyeyim, konumuz bu projenin hem teknik hem ekonomik anlamda en büyük parçası olan, bir anlamda can damarı olan, projeye 'Jeotermal Enerji Projesine' gelelim.

'Jeotermal Enerji Projesi' 450 milyon dolarlık, 150 mw güç üreten bir enerji santrali demek. Bitlis'in yıllık ortalama enerji kapasitesinin 210 mw civarı olduğu düşünülürse çok büyük bir proje.

Yine bu projede elde edilecek enerji, Jeopark Projesinin alt dallarından olan 5 yıldızlı, bin kişilik 5 otelin enerji tüketimini karşılamakta kullanılacaktı. 5 otelin inşası için iki grupla prensipte anlaşılmıştı. Oteller inşa edilirken 'Yerli otel, yerli girişimci, yerli personel' hedeflenecekti.

Hatta kalifiye elemanın olmaması ihtimaline karşı Tatvan'da inşa halinde olan bir otelin ihtiyacını karşılamak için, İşkur ile prensipte anlaşılıp 500 kişilik ekibin eğitilmesi planlanmıştı.

Velhasıl bütün aşamalarıyla bir bir planlanmış bir projeydi 'Nemrut-Süphan Jeopark Projesi'. Alanında dünyanın en büyüğü olmakla kalmayıp ülkede de istihdam alanı açma anlamında örnek bir proje olacaktı.

Hedef buydu, Vali Yurdakul bütün planlamaları, görüşmeleri yapmıştı, geriye icra etmek kalıyordu.

Ne mi oldu?

O 'Nemrut-Süphan Jeopark Projesi' süphanların, nemrutların iştahını kabarttı.

Sonradan görmelerin iştahını bilirsiniz, illaki yiyecekler, yoksa iflah olmazlar.

Şimdi yemek için hazırlanıyorlar.

İstihdam umurlarında mı?

Hayır, tam tersine insanları açlıkla terbiye edip kendilerine mahkum, muhtaç bırakmak en büyük zevkleri.

Umurlarında olan tek şey 'para'!

Bu projede de para 'milyon dolar'la ifade ediliyorsa eğer, kim tutar onları…

Bağlasan durmazlar.

Durmadılar, önce valiye iftira atıp, arkasından bin bir türlü yalan uydurup görevden aldırdılar.

Meydan boş kaldı ya, 'Mutki-Meydan Güvenlik Yolu' dedikleri yolda onlarca 'milyon lira' yoldular…

(İnsanlar bu hırsızlığa ses çıkarınca ne tesadüfse artık, bombalar patladı, arabalar uçtu, hırsızlığı ortaya çıkaranlar suçlandı. Oysa ki asıl maksat, büyüklerinden öğrendikleri klasik

mağduriyet edebiyatı mızmızlanması. Bu konuyu bizzat yakından araştırıyor, peşini bırakmıyorum, bana iftira atmanın hesabını adalet önünde soracam birilerine.)

Milyon lira kesmedi, iştah kabartan milyon dolarların peşine düştüler.

E boşa dememişler ‘Mühür kimdeyse Süleyman odur’ diye, mühür de bunlarda Süleyman da bunlar…(Mührü da çalmışlardır kesin)

450 milyon dolarlık tahmini yatırım demek olan ‘Jeotermal Enerji Projesi’ sessiz sedasız bir şekilde, tek taraflı iptal edildi.

Jeotermal enerjiye ihtiyaç yok diyemezler çünkü Zorlu’nun ruhsatının iptalinden sonra, jeotermal enerji arama çalışmalarında patlama yaşandı. Daha 3-5 gün önce 7 saha için jeotermal enerji arama ihalesi ilanı yapıldı İl Özel İdaresi tarafından.

Proje bizzat Vali Yurdakul’un birebir çabası ve iknası ile Zorlu Grubuna kabul ettirilmişti. Proje Zorlu Grubu ve İzlandalı Rarik-Turkison firmasının ortak yatırımı idi. Yatırım Bitlis’in kesinlikle kaderini değiştirecek çapta bir yatırımdı.

Para aşkına Bitlis’in özellikle de Tatvan’ın kaderiyle oynadılar.

Kimler mi?

Söylemeye gerek var mı?

Ya da bilmeyen var mı?

Ben adım gibi eminim ki bu 450 milyon dolarlık işin iptal edilmesinin bir tek sebebi var;

Renkli kişiliğinin yanı sıra, ‘enerji’ sektörüne de elini sokmuş olan sevgili [V.K.n]in, böyle büyük bir pastayı yedirmeyecek kadar kurt bir ‘siyasetçi-tüccar’ olduğunu bilmeyen olmadığını biliyorum.

Hele ki bir de İl Genel Meclis Başkanı ve İl Özel İdaresini ‘idare eden’ kişi çok sevdiği sevgili Adnan Süphanoğlu ise…

Diyarbakır aksanıyla konuşmaya çalışan Tatvanlı biri varsa eğer, muhtemelen durumu şöyle izah ederdi; ‘Dezgeyi anlamamax için eşşek olmax lazım.’

Anlamayanın olmadığını bende biliyorum.

Faraziyeler üzerinden de gitmiyorum, ben araştırdım, bana iletilen özgün bilgileri paylaşmam ama merak eden varsa şu iki şeyi araştırsın her şeyi anlar;

Önce ruhsatın iptal sürecinin nasıl işlediğini, ikincisi de, Bitlis’te [K.n]in ayak işlerini yapmakla tanınan birinin (adını şimdilik yazmıyorum), alanda en aktif görünen enerji şirketinin yetkilisi olup olmadığını araştırsın, görsün.

Bir vurgun daha yediniz sevgili Bitlis’liler…hepimize hayırlı olsun…

Bu kadar pervasızca işler yapılıyor da merak ediyorum şu Bitlis’teki muhalif siyasi partiler ne yapıyor?

Çok partili sistem niye var?

‘Muhalefet Partisi’ kavramının ne anlama geldiği konusunda bi fikriniz var mı?

Siz seçimden seçime kendinizi yakışıklı edip halkın karşısına geçip atıp tutmak için mi varsınız yoksa halkınızın çıkarlarını savunmak için mi?

Bitlis ilindeki bütün muhalif partiler için söylüyorum bunları.

Halkınızın malı çalınıyor, halkınız soyuluyor, hani demokratik tepkiniz, sesiniz niye çıkmıyor?

Hırsızlardan fırsat bulsam tek tek hepinizi çözümleyecem buradan da vaktim yok o kadar.

Siyasi parti il başkanlarının görevlerinden biri de halka yapılan yanlışa karşı durmaktır, bunu sizde biliyorsunuz ama sesiniz çıkmıyor ne hikmetse.

Hikmetini bilmiyorum ama hayra alamet olmadığı kesin.

Daha önce bu işlerin içinde valilerin de parmağı olduğunu düşünürdüm. Ama Bitlis'te görev yapan son iki vali açıkçası bu kanımı değiştirdi.

Veysel Yurdakul hırsızlığa müsaade etmediği için 'Cemaatçi' diye iftira atılarak görevden alındı,

Vali Orhan Öztürk da 'Peşkeşe müsaade etmem' diye açık açık konuştuğu için olsa gerek 'Şu tarikata, bu cemaate yakın' denilerek az kalsın görevden alınıyordu.

Valinin dünkü kararnamede adının yer almasına ramak kalmıştı.

E benim kulağım ne kadar delikse bunların da eli kolu o kadar uzun,

Dikkatli olmak lazım…

Bundan sonraki yazımda 'Havaalanı' vurgununu yazacaktım ama bana ulaşan bazı belgelere göre, sözde görevleri gelecek nesilleri yetiştirmek olan eğitim camiasının birbirinden değerli neferleri birbirlerine girmişler, birbirlerini fişlemişler, bilmem ne yapmışlar… Malum okullar açılıyor, açılmadan el atmak lazım…"

3. Mezkur yazıda adı geçen V.K., başvurucunun hayali bir kaynağa dayandığı ve kendisine basın yoluyla hakaret ettiği iddiasıyla Bitlis Cumhuriyet Başsavcılığına şikâyette bulunmuştur. V.K. (müşteki) 2002 yılında Bitlis'ten 22. dönem milletvekili seçilerek parlamentoya girmiş olup 2007, 2011 ve 2018 yıllarında aynı ilden milletvekili seçilmiştir. Müşteki, ailesi ile birlikte gıda perakendeciliği, inşaat gibi farklı sektörlerde faaliyet gösteren çeşitli şirketlerin sahibidir. Siyasi ve ticari kimliği ile Bitlis'in tanınan isimlerindedir.

4. Bitlis Cumhuriyet Başsavcılığı şikâyet üzerine 13/10/2014 tarihinde düzenlediği iddianamede "Böyle büyük bir pastayı yedirmeyecek kadar kurt bir siyasetçi tüccar" ifadesinin müştekinin onur, şeref ve saygınlığını rencide edecek nitelikte olduğundan başvurucunun cezalandırılmasını talep etmiştir. Bitlis Asliye Ceza Mahkemesinin yetkisizlik kararı vermesi sebebiyle dosyanın gönderildiği Tatvan Asliye Ceza Mahkemesi tarafından görülen yargılamada ise iddianamede yer alan ifadeyle başvurucunun müştekinin usulsüzlük yaptığını ima ettiği değerlendirilmiştir. İlk derece mahkemesi, ortada somut bir suç isnadı olduğundan müştekinin konumu itibarıyla itibarının zedelendiği kanaatiyle somut olayda ifade ve basın özgürlüğünün sınırlarının aşıldığını kabul etmiş, başvurucunun 1.500 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) 10/12/2015 tarihinde karar vermiştir.

5. Başvurucu, HAGB kararına itiraz etmiştir. Bitlis Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucunun karara itirazını 8/3/2016 tarihinde reddetmiştir. Böylece verilen hüküm aynı tarihte kesinleşmiştir. Başvurucunun denetim süresi içerisinde başka bir yazısı sebebiyle

soruşturmanın gizliliğini ihlal suçunu işlediği tespit edildiğinden hakaret suçundan verilen 10/12/2015 tarihli hüküm 10/11/2021 tarihinde açıklanmıştır. Başvurucunun 1.500 TL adli para cezası ile mahkûmiyetine -miktar yönünden kesin olmak üzere- 10/11/2021 tarihinde karar verilmiştir.

6. Başvurucu 10/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; köşe yazısında hakaret içerikli herhangi bir ifadenin bulunmadığını, müştekinin bir siyasetçi olup kendisine yöneltilen eleştirilere hoşgörülü yaklaşması gerektiğini, kendisinin bir gazeteci olarak ifadeleri sebebiyle cezalandırılmasının ifade ve basın özgürlüğünü ihlal ettiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucunun ifade özgürlüğü ile katılanın şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

8. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

9. İfade özgürlüğüne gerçekleştirilen müdahalenin dayanağı olan 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu belirlemenin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

10. Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir ihtiyacı karşılayan orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Somut olayda başvurucunun ifade özgürlüğü ile bu özgürlüğe yapılan müdahalenin meşru amacı olan müştekinin şeref ve itibarının korunması hakkının çatıştığı görülmektedir. Bu noktada ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge gözetilmesi önemlidir (bu konuda genel ilkeler için bkz. İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, §§ 65-73). Çatışan bu haklar arasında dengeleme yapılırken kullanılması gereken ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 59; Nihat Zeybekci, B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük düzeyi ve önceki davranışları yanında katlanması gereken eleştirinin sınırlarının sade bir vatandaşa göre daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. İlhan Cihaner (2), § 82; Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; Ali Suat Ertosun (7), B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, §§ 128, 129; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59- 61),

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; Ergün Poyraz (2), § 56; Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Nihat Zeybekci, § 32),

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (İbrahim Okur (2), B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28; Seray Şahiner Özkan, B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44),

v. Müştekinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunamadığı (Nihat Zeybekci, § 39; Temel Coşkun, B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2), B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42),

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2), B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık, B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24),

vii. Cezalandırmaya konu edilen ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci, § 36),

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin başvurucu üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2), § 79; Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi, B. No: 2014/12482, 8/5/2019, § 46),

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48-49; Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50).

11. Müştekinin şikâyetine konu ifadelerin, tartışılmasında kamu yararı bulunan bir konuya ilişkin sarf edildiği hususunda şüphe bulunmamaktadır. Nitekim başvurucunun iddiasına göre Bitlis için son derece önemli bir projenin Bitlis Valiliğince planlandığı gibi uygulanamamasının sebeplerinin, bu konuda sorumluluğu olan kişilerin, gerçekleşmesi umulan ekonomik ve sosyal kazançların kamu tarafından bilinmesi ve tartışılması demokratik bir toplumda hayati önemdedir. Üstelik bu ifadeler bir gazeteciye ait olduğundan artık bunların ifade özgürlüğünün özel güvencelerle korunan nitelikli bir görünümü olan basın özgürlüğü kapsamında değerlendirileceği ve ifadelerin yararlanacağı korumanın çok daha geniş olduğu unutulmamalıdır. Somut olayda asıl mesele, başvurucunun müşteki için kullandığı ifadelerin hakaret niteliğinde olup olmadığının değerlendirilmesidir.

12. Eldeki başvuruda ihtilafa konu ifadelerin kullanıldıkları bağlamla bir bütün olarak incelenmesi gerekir (Nilgün Halloran, § 52; Önder Balıkçı, § 45). Başvurucu, internet sitesinde yayımlanan yazısında dünyanın en büyük jeoparkı olmaya aday Bitlis'in eski valisinin geliştirmiş olduğu Nemrut-Süphan Jeopark Projesi'nden bahsetmektedir. Bu kapsamda yazının merkezinde hem teknik hem de ekonomik açıdan ana projenin önemli bir ayağını oluşturan jeotermal enerji projesi yer almaktadır. Başvurucu, projeden elde edilecek enerji kapasitesinin şehrin ihtiyacını karşılamaya fazlasıyla yeteceğini, beş yıldızlı bin kişi kapasiteli otellerin enerji tüketimini de karşılayacağını, otellerin inşası sürecinde yerli halkın istihdam edilmesinin planlandığını vurgulamaktadır. Başvurucuya göre köşe yazısına konu projenin vaat ettiği rant, fırsatçıların iştahını kabartmış ve Bitlis tarihinin en büyük "vurgunu" yapılmıştır.

13. Bu bağlamda başvurucu "böyle büyük bir pastayı yedirmeyecek kadar kurt bir ‘siyasetçi-tüccar’ olduğunu bilmeyen olmadığını biliyorum" şeklindeki ifadesiyle birçok sektörde faal bir iş insanı ve deneyimli bir siyaset insanı olan V.K.nın büyük kazanç fırsatını başkalarıyla paylaşmak istemeyeceğini iddia etmektedir. Başvurucu, müştekiyi kurt bir siyasetçi olarak tanımlayarak müştekinin senelerini siyaset arenasında harcamış deneyimli bir siyaset insanı olduğunun altını çizmektedir. Müşteki aynı zamanda ticaretle uğraşan holding sahibi bir insan olarak hem tacir hem de siyasetçi kimliğini haizdir.

14. Başvurucunun cezalandırılmasına gerekçe gösterilen ifade (bkz. § 4) bağlamıyla bir bütün olarak ele alındığında, asıl vurgulanmak istenenin ülkenin önde gelen şirketlerinin bu önemli projede yer alabilmek ve projenin kârına ortak olabilmek için rekabet ettikleri bir ortamda müştekinin de siyasi ve ekonomik nüfuzunu işi kendisinin istediği kimselerin almasını sağlamak için kullanacağıdır. Şu hâlde, ortada bir suç isnadı olduğunu değerlendirmek mümkün görülmemektedir.

15. İlk derece mahkemesinin kararına gelince, mahkeme iddianameye atıfta bulunarak başvurucu tarafından kullanılan ifadelerin hakaret suçunu oluşturduğunu değerlendirmiş ve mahkûmiyetine karar vermiştir. Öncelikle ilk derece mahkemesinin hakaret suçunun oluşması için yeterli kabul ettiği ifadeyi (bkz. § 4) tırnak işareti içerisine alarak konuşmanın tamamından bağımsız bir şekilde değerlendirdiği ve ifadenin değer yargısından ziyade olgusal isnat niteliğinde olduğu kanaatine vardığı görülmektedir. Oysa başvurucunun müştekiyle ilgili ifadeleri bir değer yargısından ibarettir.

16. Anayasa Mahkemesi, somut olayın koşullarında ihtilaflı köşe yazısının somut bir olgu iddiası içermediğini, enerji projesinin ekonomik anlamda bölgedeki halka büyük katkı sağlaması mümkünken ranta dönüştüğünü ve projenin hayata geçirilemediğini ifade etmek için sadece yetkilileri değil aynı zamanda toplumu da sarsma amacı taşıdığını değerlendirmektedir. Benzer şekilde Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun bir kararında demokratik rejimlerde ülkenin sahip olduğu toplam refahın tüm topluma adil bir biçimde dağıtılıp dağıtılmadığı meselesinin kamusal tartışmaların ilk sırasında yer aldığına dikkat çekilmiş, bireylerin veya grupların ekonomiyi düzenleyici mekanizmaların iyi işlemediğinden rant arama ve yolsuzluk iddialarına kadar bir dizi rahatsızlıklarını yüksek sesle dillendirmelerinin, ayrıca hükûmetin hesap vermesini ve yönetimin olabildiğince saydam olmasını istemelerinin ancak düşüncelerin herhangi bir engelle karşılaşmadan açıklanabildiği demokratik rejimlerde mümkün olduğu ifade edilmiştir (Deniz Karadeniz ve diğerleri, §§ 129, 134; benzer yöndeki değerlendirmelerin yer aldığı bir başka karar için bkz. Ayhan Algül ve diğerleri, B. No: 2016/5921, 16/3/2022, § 37). Başvurucunun kullandığı ifadeler, iktidar partisine bağlı, Bitlis'te tanınan ve nüfuzu bulunan müştekinin rant peşinde olduğunu ima eden bir değer yargısı niteliğindedir.

17. Üstelik somut olayda başvurucunun yazısının yayımlanmasının müştekinin hayatında kayda değer bir etkisi olduğu ortaya konulmamıştır. Kaldı ki takip edilen bir siyasetçi ve iş insanı olan müştekinin konumu itibarıyla hakkında dile getirilen ifadelere cevap verme ve kamuya görüşlerini iletme konusunda son derece geniş olanaklara sahip olduğu tartışmasızdır. Şu hâlde, haberin müştekinin özel hayatı ile ilgisi olmadığı, kaba hakaret içermediği ve keyfî kişisel saldırı boyutuna da ulaşmadığı gözetildiğinde geriye başvurucunun yazısını yazarken kullandığı polemikçi üslup kalmaktadır.

18. Kullanılan dil ve üslup muhatabı açısından rahatsız edici olsa dahi Anayasa Mahkemesinin pek çok kararında benimsediği gibi demokratik bir toplumun zorunlu

temellerinden olan, toplumun ilerlemesi ve bireyin özgüveni için gerekli temel şartlardan birini teşkil eden ifade özgürlüğü; sadece kabul gören veya zararsız yahut kayıtsızlık içeren bilgiler ya da fikirler için değil aynı zamanda kırıcı, şok edici veya rahatsız edici olanlar için de geçerlidir (Bekir Coşkun, § 52; Emin Aydın (2), B. No: 2013/3178, 25/6/2015, § 35). Anayasa Mahkemesi yine pek çok kararında ifade özgürlüğünün bir dereceye kadar abartıya ve hatta kışkırtmaya izin verecek şekilde geniş yorumlanması gerektiğini kabul etmiştir (Ali Suat Ertosun, B. No: 2013/1047, 15/4/2015, § 66; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 102).

19. Somut olayda son olarak gazeteci olan başvurucu hakkında ceza yargılaması yürütülerek adli para cezasına hükmedilmesi de değerlendirilmelidir. Rahatsız edici de olsa siyasilere ve tanınmış kişilere ilişkin yapılan bilgilendirme ve eleştirilerin cezalandırılması caydırıcı etki doğurarak toplumdaki ve kamuoyundaki farklı seslerin susturulmasına yol açabilir. Cezalandırılma korkusu, çoğulcu toplumun sürdürülebilmesine engel olabilir (Ergün Poyraz (2), § 79; Önder Balıkçı, § 50).

20. Yukarıdaki tespitlere karşın ilk derece mahkemesi, başvuruya konu ifadelerin kullanıldığı dönemdeki koşulları, ifadenin bağlamını ve müştekinin toplumsal konumunu tartışmadan başvurucunun köşe yazısında değer yargısı içeren bir cümlesini bağlamından koparark ifadelerin hakaret niteliğinde olduğu sonucuna varmış ve onu mahkûm etmiştir. Bu sebeple Mahkemenin başvurucunun mahkûmiyeti bakımından ileri sürdüğü gerekçeler, başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahale için ilgili ve yeterli kabul edilemez. Şu hâlde, ilk derece mahkemesinin başvurucunun ifade özgürlüğü ile müştekinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurduklarından bahsedilemeyeceği değerlendirilmiştir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında taleple bağlı kalınarak net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Tatvan 2. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2021/530, K.2021/718) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 487,60 TL harçtan ibaret yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET AKYOL VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/63957 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/63957

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET AKYOL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/63957)

Karar Tarihi: 21/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucular : 1. Mehmet AKYOL

2. Abdulselam AKYOL

3. Dindar AKYOL

4. Heybet AKYOL

5. Jiyan AKYOL

6. Kumri AKYOL

7. Saadet AKYOL

8. Serhat AKYOL

Başvurucular Vekili : Av. Nevroz UYSAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Şırnak'ın Cizre ilçesinde güvenlik güçleri tarafından terörle mücadele kapsamında yürütülen operasyonlar sırasında meydana gelen ölüm ve takip eden süreç nedeniyle başta yaşam hakkı olmak üzere temel hak ve hürriyetlerin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Türkiye'de, PKK terör örgütünün neden olduğu şiddetin sona erdirilmesi amacıyla 2012 yılında başlatılan, yaklaşık üç yıl devam eden ve demokratik açılım olarak adlandırılan sürecin ardından -güvenlik güçlerinin raporlarına göre- anılan süreçte terör örgütünün bazı şehirlerde silah ve mühimmat yığınağı yapması sonucu 2015 yılının ortalarından itibaren terör ve şiddet eylemleri özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yoğun olarak yaşanmaya başlamıştır. Şırnak'ın Cizre, İdil, Silopi ilçeleri, Hakkâri'nin Yüksekova ilçesi, Diyarbakır'ın Silvan, Sur ve Bağlar ilçeleri, Mardin'in Dargeçit, Nusaybin ve Derik ilçeleri ile Muş'un Varto ilçesinde PKK terör örgütü tarafından cadde ve sokaklara hendekler kazılarak barikatlar kurulmuş; patlayıcılar yerleştirilmiş ve bu yerleşim yerlerinin bir kısmında öz yönetim adı altında hâkimiyet kurulmaya çalışılmıştır. Terör ve şiddet olaylarına, Türk Silahlı Kuvvetleri ve Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından PKK mensuplarına karşı ortak olarak gerçekleştirilen ve başta Sur, Cizre ve Nusaybin olmak üzere on bir şehirde yürütülen askerî operasyonlarla müdahale edilmiştir. Terör örgütü mensuplarının yakalanması, halkın can ve mal güvenliği ile kamu düzeninin sağlanması için yapılan operasyonların gerçekleştirildiği bölgelerin bazılarında 2015 yılının ikinci yarısından başlamak üzere değişen tarihlerde sokağa çıkma yasakları uygulanmış ve bazı yerleşim birimleri geçici süreyle askerî güvenlik bölgesi ilan edilmiştir. Terör örgütü üyelerinin yakalanarak halkın can ve mal güvenliğinin sağlanması amacıyla getirilen sokağa çıkma yasakları güvenlik güçlerince yürütülen operasyonların sona ermesinin ardından kaldırılmıştır. Gerçekleşen geniş çaplı operasyonlarda beş yüze yakın güvenlik görevlisi şehit olmuş, iki binin üzerinde terörist etkisiz hâle getirilmiştir (sürece ilişkin detaylı aktarım ile operasyonlar ve hendek olaylarına ilişkin arka plan bilgisi için bkz. Gülser Yıldırım (2), B. No: 2016/40170, 16/11/2017; Ayşe Çelik, B. No: 2017/36722, 9/5/2019; Seyid Narin [GK], B. No: 2018/20156, 18/5/2022; Gazal Kolanç ve diğerleri [GK], B. No: 2017/37897, 5/7/2022).

3. Operasyonların gerçekleştirildiği ve sokağa çıkma yasaklarının uygulandığı dönemde 11/2/2016 tarihinde, Cizre Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) kararına istinaden yapılan uygulama sırasında Cizre'nin Sur Mahallesi, Akdeniz Sokak'ta bulunan ve güvenlik güçleri tarafından S-223 olarak belirtilen binanın kalıntıları arasında birden fazla kadın ve erkek cesedi (toplam 13) bulunmuştur. Cesetler cenaze aracıyla Cizre Devlet Hastanesine nakledilmiştir.

4. Cesetlerin bulunmasını takiben Başsavcılık tarafından başlatılan soruşturma kapsamında olay yerinde fotoğraf, video çekimi gerçekleştirilmiş; işlemler tutanağa bağlanmış, ilgili emniyet birimlerine gereken delillerin toplanması için talimat yazılmıştır. Aynı gün düzenlenen Olay Yeri İnceleme Tutanağı'na göre binada birden fazla otomatik tüfek (bazılarının fişek yatağı ve şarjörü dolu), birden fazla ateşli silah, el bombası ve roket mermisi, otomatik tüfek şarjörü ve fişeği, hücum yeleği tespit edilmiştir. Söz konusu ateşli silahlar, ateşli silah ürünleri ve diğer deliller muhafaza altına alınmıştır. Güvenlik güçlerince tutulan tutanaklarda; bina ve çevresinin operasyonlar sırasında terör örgütü mensuplarınca kullanıldığı, güvenlik güçlerine bu binadan ateş açıldığı ve çatışmaların yaşandığı ifade edilmiştir (detaylı çatışma bilgileri ve olay örgüsü için bkz. Gazal Kolanç ve diğerleri).

5. Olay yerinde bulunan kimliği belirsiz kadın cesedi üzerinde ölü muayene işlemleri yapılmış, kesin ölüm nedeninin tespiti için ceset Adli Tıp Kurumuna sevk edilmiş, ayrıca cesetten biyolojik numune ve parmak izi alınmıştır. Otopsi raporunda; şahsın ateşli silah ürünü yaralanmasına bağlı olarak kemik kırıkları ile iç organ yaralanmasından gelişen iç ve dış kanama sonucu öldüğü, ayrıca vücuttan ateşli silah mermi çekirdeği çıkarıldığı, daha

sonra inceleme yapılabilmesi adına kas ve kemik örnekleri alındığı belirtilmiştir. Olay yerinde bulunan kimliği belirsiz kadın cesedinden alınan parmak izlerinin incelenmesi sonucu düzenlenen 21/2/2016 tarihli ekspertiz raporunda söz konusu cesedin on parmak izindeki örtüşme ile başvuruculaların yakını olan 1/2/1998 doğumlu M.A. olduğu belirlenmiştir. Ayrıca akraba K.A.nın sağlık kurumunun morgunda M.A.yı teşhis ettiği 25/2/2016 tarihli Kimlik Teşhis Tutanağı'ndan anlaşılmıştır.

6. M.A.nın babası olan başvurucu Mehmet Akyol, müşteki sıfatıyla alınan ifadesinde özetle sokağa çıkma yasağının başlamasından kısa süre önce kızının akrabalarına mutfak eşyası götürmek için evde ayrıldığını, sonra çatışmaların başladığını, zaman zaman kızının kendisini arayarak bilgi verdiğini, nerede kaldığını bilmediğini, daha sonra kızının öldüğünü öğrendiğini, teşhis işlemlerinin ardından cenazeyi teslim aldığını, kızının örgütle alakası olmadığını, sorumlulardan şikâyetçi olduğunu beyan etmiştir.

7. Güvenlik güçleri, çatışmaların devam ettiği bölgede yaptıkları araştırma sonucunda olay yerini gören ve kayıt yapan, kamuya ya da özel şahıslara ait olan kamera ile görgü tanığı tespit edememiştir. Diğer taraftan M.A.dan alınan biyolojik numunelerin incelenmesi sonucu düzenlenen uzmanlık raporuna göre M.A.nın sağ ve sol ellerinin avuç içleri ile üstlerinde ve yanak bölgesinde atış artığına rastlanmıştır.

8. Soruşturma sürecinde elde edilen bilgilerden M.A. silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Cizre 1. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde yürütülen ceza yargılamasında sanık konumunda olduğu görülmüştür. Ayrıca 17/10/2016 tarihli Arşiv Araştırma Tutanağı'na göre başvurucu Mehmet Akyol 12/1/2015 tarihinde kızının kaybolduğu yönünde ihbarda bulunmuş, konuya ilişkin soruşturma açılmış, soruşturma sürerken M.A. Habur Sınır Kapısı'nda emniyet kuvvetlerine teslim olmuş ve teslim olduktan sonra alınan ifadesinde PKK'nın kırsal kadrosuna dâhil olduğunu, kayıp olduğu dönemde de örgütün kırsal alanında bulunduğunu beyan etmiştir. Diğer taraftan güvenlik güçleri, gerçekleştirdikleri internet taraması neticesinde terör örgütünü destekleyen yayınlar yaptığını değerlendirdikleri internet sitelerinde M.A.nın terör örgütü mensubu (YPS Cizre şehitleri) olarak anıldığını tespit etmiştir.

9. Soruşturma sürecinde Cumhuriyet savcısı huzurunda yapılan fotoğraftan teşhis uygulamasında gizli olan tanık İskender, M.A.yı terör örgütü üyesi olarak teşhis etmiştir. Gizli tanık beyanında özetle M.A.nın silahlı olarak gezdiğini, genelde üç kadınla beraber dolaştığını, roketatar kullandığını, barikatlarda bulunduğunu belirtmiştir.

10. Soruşturma sonunda 12/10/2021 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Gerekçede özetle elde edilen deliller uyarınca cesedi çok sayıda silah ve diğer terör örgütü mensupları ile birlikte bulunan M.A.nın terör örgütü üyesi olduğunun tespit edildiği, terör örgütüne yönelik operasyonlar sırasında, meşru müdafaa hâlinde ve kanunun/emrin yerine getirilmesi kapsamında gerçekleşen ölümün hukuka uygunluk koşullarını taşıdığı ifade edilmiştir.

11. Söz konusu karara yönelik itiraz, Şırnak Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 25/11/2021 tarihinde reddedilmiştir.

12. Başvurucular, soruşturmaya ilişkin nihai hükmü 25/11/2021 tarihinde öğrenmelerinin ardından 27/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvuruculaların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Aralarında kişi yönünden irtibat bulunan 2021/63957 ile 2023/19251 (2016/2602 sayılı başvurudan ayrılan) numaralı başvuruların birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucular; yakınlarının ölümüne ilişkin delillerin toplanmadığını, soruşturmanın çelişkiler ve eksiklikler içerip tarafsız yapılmadığını, olayda gereksiz ve orantısız güç kullanımının söz konusu olduğunu, yakınlarının kapalı kaldığı binaya tıbbi yardımın ulaşmadığını belirterek yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde adli makamların tespitinden ve ulaştığı sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmadığı, Anayasa Mahkemesince daha önce verilen kararların değerlendirmede gözönünde bulundurulması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

16. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkı kapsamında devletin negatif bir yükümlülük olarak yetki alanında bulunan hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme yükümlülüğü bulunmaktadır . Anayasa'nın 17. maddesinin son fıkrasında belirtilen yaşam hakkına yapılan müdahalenin hukuka uygun olacağı hâllerde dahi son çare olarak öldürücü kuvvet kullanılması gerekir. Kamu görevlilerinin güç kullanımına ilişkin eylemlerinin gereklilik ve ölçülülük bakımından değerlendirmesi yapılırken eylemlerin planlanması ve kontrolü dâhil olayın bütün aşamaları dikkate alınmalıdır. Bunun yanı sıra bu konuda yapılacak değerlendirmede somut olayın hangi koşullarda gerçekleştiği, nasıl bir seyir izlediği ve yaşamını kaybeden kişinin daha önceki eylemleri ile kendisinin yaratacağı tehlikenin niteliği de gözönünde bulundurulmalıdır. Devlet, yaşam hakkının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında doğal olmayan her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır. Kamu görevlilerinin güç kullanımı sonucu gerçekleşen ölümlere ilişkin soruşturmaların etkili olabilmesi için soruşturma makamları, olaya karışmış olabilecek kişilerden bağımsız olmalı; resen ve derhâl harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmelidir. Soruşturma süreci kamu denetimine açık olmalı, ölen kişinin yakınlarının meşru menfaatlerini korumak için bu sürece gerekli olduğu ölçüde katılımları sağlanmalıdır. Makul bir özen ve süratle yürütülmesi gereken soruşturma sonucunda alınan karar, soruşturmada elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayalı olmalı; bunun yanı sıra yaşam hakkına yönelik müdahalenin Anayasa’nın aradığı zorunlu bir durumdan kaynaklanan ölçülü bir müdahale olup olmadığına yönelik bir değerlendirme içermelidir (detaylı aktarım için bkz. Cemil Danışman, B. No: 2013/6319, 16/7/2014; İpek Deniz ve diğerleri, B. No: 2013/1595, 21/4/2016; Cembeli Erdem, B. No: 2014/19077, 18/4/2018; Cem Sarısülük ve diğerleri [GK], B. No: 2015/16451, 15/12/2021; güvenlik güçlerinin fiziksel zor ve silah kullanımına ilişkin mevzuat için bkz. Gazal Kolanç ve diğerleri, §§ 208, 214, 216-218, 221).

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkına dair ihlal iddiasının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Soruşturma safahatında yetkili mercilerce yapılan tespit ve başvurucunun da bu tespitle örtüşen iddiaları dikkate alındığında M.A.nın ölümünün kamu gücünün kullanımına bağlı

olarak operasyonlar sırasında gerçekleştiğinin kabulü ile ihlal iddialarının yaşam hakkının maddi boyutunun devletin negatif (öldürmeme) yükümlülüğü bağlamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

19. Somut başvurunun yaşam hakkı bağlamında değerlendirilmesinden önce inceleme kapsamının bireysel başvurunun niteliği gereği başvuruya konu olayla sınırlı olduğu hatırlatılmalıdır. Bu bağlamda yapılan tespit ve değerlendirmeler ülkemizde yaşanan terör olaylarına karşı düzenlenen güvenlik operasyonlarının ve alınan diğer tedbirlerin genel bir değerlendirilmesi olarak anlaşılmamalıdır. Bununla beraber yoğun terör eylemlerinin ve buna bağlı can kayıplarının yaşandığı, güvenlik güçlerinin terör eylemlerinin önlenmesi için operasyonlar düzenlediği, son derece tehlikeli ve öngörülemez bir ortamda meydana gelen ölüm olayına ilişkin somut başvuru değerlendirilirken ölüm olayının koşullarını belirleyen arka planın da gözardı edilmesi mümkün görünmemektedir.

20. Anayasa Mahkemesi Gazal Kolanç ve diğerleri kararında, terör olayları nedeniyle 2015 ve 2016 yıllarında Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde güvenlik güçleri tarafından gerçekleştirilen geniş çaplı operasyonlarda meydana gelen ölümler için birden çok başvurunun birleştirilmesi suretiyle yaşam hakkı yönünden yaptığı detaylı değerlendirmede olayın koşullarını, konuya ilişkin yaklaşımını, ilkeleri ve ölçütleri belirlemiştir. Somut başvuruya temel olan olay da tarih ve mekân itibarıyla aynı operasyon içinde gerçekleştiğinden ihlal iddiasına konu tekil ölüm olayı ve akabinde olaya özgü yapılan soruşturmanın öznel şartları dışında genel operasyon (güç kullanımı) koşullarına yaklaşım bağlamında Gazal Kolanç ve diğerleri kararında yapılan belirlemelerden ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmamaktadır.

21. Devletin yaşam hakkına müdahalesinin Anayasa'ya uygun olabilmesi için sağlanması gereken ilk ölçüt müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunmasıdır. Güvenlik kuvvetlerinin güç ve silah kullanımını düzenleyen mevzuatın hangi durumlarda ve ne ölçüde güç kullanılacağını belirleyen, gücün kötüye kullanımını, keyfîliği önlemeye ve yaşam hakkına yapılan müdahalelerin asgari düzeyde tutulmasını sağlamaya yönelik yeterli ve açık kurallar içerdiği, dolayısıyla kanunilik şartını sağladığı değerlendirilmiştir (Gazal Kolanç ve diğerleri, § 339).

22. Yaşam hakkına yapılan müdahalenin ihlale yol açmaması için karşılanması gereken ikinci kriter, müdahalenin Anayasa'nın 17. maddesinin dördüncü fıkrasında sayılan istisnai durumlardan biri kapsamında gerçekleştirilmesidir. Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda güvenlik güçlerinin terörle mücadele çerçevesinde aldıkları emri yerine getirdikleri sırada, kanunun verdiği yetkiyi kullanarak meşru müdafaa hâlinde güç kullandıkları kabul edilmiştir. Söz konusu kabul; M.A.nın PKK terör örgütü mensubu olduğunu açıkça ifade eden tanığın beyanına, M.A.nın ellerinde, yanağında ateşli silah atış artığı varlığını tespit eden laboratuvar raporuna, olay yerinde M.A. ile birlikte çok sayıda otomatik silah ve ateşli silah ürünü ve terör örgütü mensubu bulunmasına, M.A.nın daha önce örgütün kırsal kadrosuna dâhil olduğu yönündeki kendi beyanına, M.A.nın terör örgütü üyeliği isnadıyla daha önce hakkında açılan ceza davasına ve soruşturma sürecinde elde edilen delillere dayanmıştır. Söz konusu deliller M.A.nın terör eylemlerini engellemek için yapılan operasyonlar sırasında güvenlik güçleri ile girdiği silahlı çatışmada güvenlik güçlerinin emri yerine getirmeleri sırasında ve meşru müdafaa hâli kapsamında öldürüldüğünün kabulü için yeterlidir.

23. Diğer taraftan söz konusu operasyonların gerçekleşme sebebi olan yaygın terör

olaylarının Gazal Kolanç ve diğerleri kararında yapılan belirleme (aynı kararda bkz. § 342) doğrultusunda ayaklanma olarak nitelendirilmesi gerektiği dikkate alındığında M.A.nın ölümüyle sonuçlanan güç kullanımının güvenlik kuvvetlerinin ve başkalarının hayatını koruma amacının yanı sıra Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan bir ayaklanmanın bastırılması meşru amacına da matuf olduğu kanaatine ulaşılmıştır.

24. Yaşam hakkına yapılan müdahalenin ihlale yol açmaması için karşılanması gereken son kriter, müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesi anlamında ölçülülük ilkesine aykırılık taşımamasıdır. Bir başka ifadeyle devlet görevlilerinin ölümle neticelenen güç kullanımlarının somut olayın şartlarında ortaya çıkan tehlikeyi bertaraf etmek için orantılı ve gerçekleştirilmek istenen meşru amaca ulaşmak için mutlak zorunlu olduğu ortaya konulmalıdır. Gazal Kolanç ve diğerleri kararında, terör eylemlerinin sona erdirilmesi için yapılan operasyonlar kapsamında yaşam hakkına yönelik gerçekleşen müdahalelerin silahlı bir ayaklanma kapsamında ağır silahlar kullanılarak gerçekleştirilen kesintisiz ve öngörülemez nitelikteki ölümcül terör saldırılarına karşı silahlı ayaklanmayı bastırmak, güvenlik güçleri ve diğer kişilerin yaşamları bakımından ortaya çıkan tehlikeyi bertaraf etmek için meşru müdafaa kapsamında yapılan zorunlu ve orantılı bir müdahale olduğu sonucuna ulaşılmıştır (aynı kararda bkz. §§ 343-368). Bu noktada başvuruculaların yakını M.A.nın da soruşturma dosyasında mevcut deliller uyarınca Gazal Kolanç ve diğerleri kararında belirtilen ve detaylandırılan operasyonlar kapsamında güvenlik kuvvetleriyle yaşadığı silahlı çatışma esnasında haksız saldırıyı defetme zorunluluğu içinde ve meşru müdafaa kapsamında güç kullanımına bağlı olarak hayatını kaybettiğinin kabulü gerektiğini, dolayısıyla operasyonlar için anılan kararda yapılan nitelendirmenin bu başvuru için de geçerli olduğunu yeniden hatırlatmak gerekir. Bu perspektiften ellerinde, yanağında atış artığı tespit edilen, çok sayıda atışa hazır otomatik silahla birlikte bulunan ve fotoğraftan teşhis tutanaklarına göre PKK örgütü içinde yer aldığı, örgüt adına çalıştığı beyan edilen M.A.nın meşru müdafaa hâlinde ve silahlı ayaklanmanın bastırılması kapsamında zorunlu ve orantılı güç kullanımı sonucu hayatını kaybettiği, dolayısıyla somut olayda yaşam hakkının maddi boyutu yönünden bir ihlal bulunmadığı değerlendirilmiştir. Diğer taraftan, başvurucularca, tıbbi yardım sağlanamaması nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasında bulunulmuş ise de Gazal Kolanç ve diğerleri kararı ile yukarıda yer verilen M.A.nın terör örgütü mensubu olduğu ve çatışmalar sırasında etkisiz hale getirildiği yönündeki tespitler doğrultusunda bu iddia bakımında da bir ihlalin bulunmadığı değerlendirilmiştir.

25. Yaşam hakkının maddi boyutuna ilişkin olarak yapılan incelemenin ardından hakkın usul boyutu (etkili soruşturma yükümlülüğü) çerçevesinde değerlendirme yapılması gerekmektedir. Somut soruşturma sürecine bakıldığında M.A.nın bedeninin bulunmasını takiben Başsavcılık tarafından derhâl bir soruşturma başlatıldığı, olay yeri incelemesi yapıldığı, delillerin toplanıp muhafaza altına alındığı, güvenlik birimleri ile gerekli yazışmaların yapılıp otopsi işlemlerinin vakit kaybetmeden gerçekleştirildiği görülmüştür. Süreçte M.A.dan parmak izi ve biyolojik numune alınmış, olay mahallinde ise kamuya ya da özel şahsa ait olan ve görüntü kaydeden kamera ile görgü tanığı bulunmadığı yönünde tespit yapılmıştır. Süreçte ayrıca M.A.nın babasının ifadesine başvurulmuş, M.A.nınörgütle ilintisi bulunan fotoğraftan teşhis işlemleriyle tespit edilmiş, örgüt lehine eylemlerinden ötürü daha önce de adli makamların soruşturmasına muhatap olduğu belirlenmiştir.

26. Sokağa çıkma yasağı ve devam eden silahlı çatışmalar nedeniyle olay yerine erişimin sınırlı olduğu bir ortamda kamu gücü eliyle yeterli bir soruşturma yürütülerek ölümün

meydana geldiği koşulların tam olarak ortaya konulması özellikle önemlidir. Öte yandan olayı çevreleyen zorlu koşullar soruşturma makamları ve delil toplamakla görevli kamu görevlileri için de geçerlidir. Öyle ki söz konusu çatışma ve operasyon döneminde verilen arama kararını yerine getirmek ve delil toplamak için olay yerine giden emniyet görevlilerine ve onların güvenliğini sağlamak için tertibat alan Jandarma ve Polis Özel Harekât mensuplarına terör örgütü üyelerince bombalı ve silahlı saldırıda bulunulduğu, bazı uzman görevlilerin yaralandığı, bu görevlilerin arama kararı gereğini yerine getiremeden olay yerinden ayrılmak zorunda kaldıkları, Cizre Adliyesi binasının iki ayrı tarihte roketatarlar ve uzun namlulu silahlar kullanılarak gerçekleştirilen terör saldırılarının hedefi olması nedeniyle görevlilerin Adliye binası dışında çalıştığı tespit edilmiştir. Bu derece öngörülemez ve şiddetli terör saldırılarının olduğu, devlet güçlerinin kontrollerinin sınırlı bulunduğu bir ortamda etkili soruşturma yapma yükümlülüğü kapsamında olay yerinden delil toplanmasına ilişkin ilkelerin katı bir biçimde uygulanmasının mümkün olmadığı kuşkusuzdur. Anayasa Mahkemesi, soruşturmanın bağımsız kişilerce yürütülmesi kriterinin hiçbir şekilde Cumhuriyet savcılarının ağır silahlarla çatışmaların devam ettiği bir bölgeye bizzat giderek delilleri tespit etmeleri gerektiği şeklinde yorumlanamayacağı kanaatindedir (Gazal Kolanç ve diğerleri, §§ 373, 377).

27. Esasen ceza soruşturmalarında delil toplama işlemleri jandarma veya polis teşkilatları içindeki adli kolluk birimlerince yerine getirilmek zorunda olduğundan jandarma ve polisin ortak gerçekleştirdiği güvenlik operasyonları sonucu gerçekleşen ölüm olaylarında adli işlemlerle ilgili kim görevlendirilirse görevlendirilsin bu iki teşkilatla bir şekilde kurumsal bir bağı bulunacaktır. Somut başvuruya konu soruşturmalarda arama kararlarının terörle mücadele operasyonlarına katılmayan adli kolluk birimlerince talep edildiği ve karar gereğinin uzman Olay Yeri İnceleme görevlilerince yerine getirildiği anlaşılmıştır. Olay yeri inceleme ve delil toplama işlemlerinin çatışmalara fiilen katılan Jandarma ve Polis Özel Harekât birimlerinden ayrı bir yapı içindeki bu uzman birimlerce yerine getirilmesi somut olayın koşullarında soruşturmanın bağımsızlığının sağlanması bakımından önemli bir tedbir olarak değerlendirilmiştir. Buna ek olarak adli kolluk görevlileri, daha sonra tutanağa bağladıkları tüm işlemleri video ve fotoğraflarla kaydederek soruşturmayı yürütmekle görevli Cumhuriyet savcılarının incelemesine imkân sağlamıştır. Soruşturmalar için kritik önemdeki ölü muayene ve otopsi, fotoğraftan teşhis işlemleri ise Cumhuriyet savcılarının bizzat katılımıyla yapılmıştır. Dolayısıyla somut olayda etkili soruşturma yürütme yükümlülüğü kapsamında soruşturmanın bağımsızlığının zedelenmemesi için imkânlar dâhilinde tüm tedbirlerin alındığı kanaatine ulaşılmıştır.

28. Süreçte kamu görevlilerinin şüpheli sıfatıyla ifadelerinin alınmadığı görülmekte ise de soruşturmanın amacı, somut olayın ne şekilde gerçekleştiğini ortaya çıkarmak ve böylece kullanılan gücün Anayasa'nın 17. maddesi anlamında meşru olup olmadığını belirlemektir. Dolayısıyla ifade alma işlemi her soruşturmada yerine getirilmesi gereken otomatik bir zorunluluk olarak kabul edilemez. Süreçte toplanan deliller olayın koşullarında maddi gerçeği ortaya çıkarmış ve kullanılan gücün Anayasa'nın 17. maddesi anlamında mutlak zorunlu ve orantılı olduğunu göstermiştir. Bu nedenle somut olayda çatışmalara katılan görevlilerin ifadelerinin alınmaması etkili soruşturma yükümlülüğü ile ulaşılmak istenen amaç bakımından yerine getirilmesi gereken zorunlu ve faydalı bir delil toplama işlemi olarak değerlendirilmemiştir. Bunun da ötesinde devamlılık arz eden ve öngörülemez nitelikteki silahlı çatışmalara katılan operasyonel birliklerin çatışmaların seyrine göre sürekli değişmesi nedeniyle farklı zamanlarda gerçekleşmiş olması son derece muhtemel ölümlerin hangi birim görevlilerince kullanılan güç sonucu meydana geldiğini belirlemek de

neredeyse imkânsızdır (Gazal Kolanç ve diğerleri, § 381).

29. Cumhuriyet savcısı huzurunda, M.A.nın fotoğrafı üzerinden yapılan tespit sonucunda tanığın M.A.yı teşhis ettiği, ayrıca süreçte elde edilen diğer verilerle M.A.nın PKK terör örgütü ile olan bağlantısının tespit edildiği görülmüştür. Süreçte M.A.nın babasının şikâyetçi sıfatıyla ifadesine başvurulmuş, muhtemel tanıklar araştırılmıştır. Başsavcılık olaya ilişkin görüntü kayıtlarına ulaşmak için girişimde bulunmuş ise de olay yerini kaydeden kamera tespit edilememiştir. Böylesine karmaşık ve silahlı ayaklanma haline ilişkin soruşturma sürecinin beş yıl gibi olayın niteliği dikkate alındığında makul kabul edilebilecek bir sürede tamamlandığı anlaşılmaktadır. Diğer taraftan soruşturma için kısıtlılık kararı alındığı yönünde Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kayıtlarında bir veriye rastlanmadığı gibi soruşturmanın kamu denetimine açıklığı konusunda başvurucunun somut bilgi içermeyen beyanı dışında aksi bir husus tespit edilememiştir.

30. Soruşturmanın etkinliğine ilişkin asgari ölçütleri karşılayan incelemenin nitelik ve derecesinin olayın koşullarına bağlı olduğu unutulmamalıdır. Gazal Kolanç ve diğerleri kararında detaylı analize konu, döneme hâkim olan koşullar altında dahi olayın aydınlatılabilmesi için imkânlar dâhilinde tüm delillerin toplanması, hukukun üstünlüğüne olan inancın korunması ve hukuka aykırı eylemlere müsamaha gösterildiği veya kayıtsız kalındığı görünümü verilmemesi açısından kritik önemdedir. Yukarıda aktarılan safahatı içeren soruşturma sürecinde ölüm olayını çevreleyen koşulların tespitine imkân sağlayan gerekli ve yeterli bilgilerin olabildiğince bir bütün olarak elde edildiği, kriminal/laboratuvar incelemelerinin yapıldığı, tanık beyanının alındığı, kimlik teşhisinin yapıldığı ve sürecin makul kabul edilebilecek bir sürede tüketildiği açıktır. Somut olayı çevreleyen son derece zor ve ağır koşullar nazara alındığında ölüm olayı ile ilgili delil toplama işlemlerinin özensiz yürütüldüğü sonucunu çıkarmak mümkün görünmemektedir.

31. Sonuç itibarıyla soruşturma makamlarının olayların seyrini aydınlatmaya yönelik işlemlerinden kuşku duyulmasını gerektirecek bir durumun, başka ifade ile yürütülen soruşturmanın derinliği ve ciddiyeti üzerinde etki gösterecek nitelikte bir hususun bulunmadığı, dolayısıyla yaşam hakkının usul boyutuna yönelik bir ihlal bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

33. Gazal Kolanç ve diğerleri kararı ile Mehmet İnan (B. No: 2016/228, 20/12/2022) kararı doğrultusunda özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

C. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

E. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvuruculların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 21/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VOLKAN UMUTLU

B. No: 2022/2251 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/2251

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

VOLKAN UMUTLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/2251)

Karar Tarihi: 21/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 2/8/2024-32620

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tuğçe TAKCI

Başvurucu : Volkan UMUTLU

Vekili : Av. Neslihan KURTULUŞ EMİRAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, aile mahkemesince hükmedilen zorlama hapsi kararı nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun eşi, güvenlik güçlerine başvurarak başvurucunun kendisine şiddet uyguladığını ileri sürmüş; 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca tedbir kararı verilmesini talep etmiştir. Çeşme Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) 1/9/2021 tarihinde başvurucu hakkında diğer tedbirlerin yanı sıra bir ay süreyle müşterek konuttan uzaklaştırma tedbiri uygulanmasına karar vermiştir. Başvurucunun itirazı Urla Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından 16/9/2021 tarihinde reddedilmiştir.

3. Mahkeme, başvurucu hakkında 4/10/2021 tarihinde ikinci kez 6284 sayılı Kanun'un 5. maddesinde öngörülen müşterek konuttan uzaklaştırma tedbirinin bir ay uygulanmasına karar vermiştir.

4. Mahkeme söz konusu tedbir kararını infazın sağlanması için aynı tarihte Çeşme Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) iletmiştir. Başsavcılık ise kararı 5/10/2021 tarihinde Çeşme İlçe Jandarma Komutanlığına (Komutanlık) iletmiş ve kararın taraflara tebliğ edilmesini talep etmiştir. Komutanlık görevlilerince hazırlanan 8/10/2021 tarihli tutanağa göre başvurucu adresinde bulunamamış, Urla'da ikamet ettiği tespit edildiğinden karar başvurucuya tebliğ edilememiştir.

5. Urla Cumhuriyet Başsavcılığına infazı için iletilen tedbir kararı Ailenin Korunması İnfaz Masası tarafından 19/10/2021 tarihinde Urla İlçe Emniyet Müdürlüğüne (Müdürlük) gönderilmiştir. Müdürlük görevlilerince hazırlanan 26/10/2021 tarihli (saat 11.30) tutanağa göre tedbir kararının tebliğ edilmesi amacıyla cep telefonundan aranan başvurucu, görevlilere Urla'da değil İzmir'de ikamet ettiğini bildirmiş; bu nedenle karar kendisine tebliğ edilememiştir.

6. Başvurucunun beyanına göre 2/11/2021 tarihinde eşinin işyerinde olduğunu öğrenmesi üzerine uygun bir saatte müşterek konuta eşyasını almak üzere girmiştir. Mahkeme 5/11/2021 tarihinde başvurucunun uzaklaştırma tedbirini ihlal etmesi nedeniyle başvurucu hakkında üç gün zorlama hapsi uygulanmasına karar vermiştir.

7. Karar 22/11/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu; karara karşı itirazında 4/10/2021 tarihli ikinci uzaklaştırma tedbirine dair kararın kendisine tebliğ edilmediğini, tebligatın yapılamadığının güvenlik güçlerince düzenlenen tutanaklardan da anlaşıldığını, bu nedenle tedbirin sona erdiği düşüncesiyle eşinin olmadığı bir saatte, ilk uzaklaştırma tedbirinin süresi bittikten sonra eşyasını almak için eve girdiğini, eşinin şikâyeti üzerine eve güvenlik güçlerinin gelmesiyle 2/11/2021 tarihinde ikinci tedbir kararından haberdar olduğunu, zaten tedbir süresinin bitmesine iki gün kaldığından itiraz etmesinde bir yarar bulunmadığı düşüncesiyle karara itiraz etmediğini belirtmiştir. Başvurucu ayrıca tedbirin ve tedbire uymamanın sonuçlarının kendisine bildirilmemesi nedeniyle tedbiri ihlal etmiş olmasının da mümkün olamayacağını, uzaklaştırma tedbirinin tebliğ edilip edilmediği araştırılmadan üç gün zorlama hapsine karar verildiğini dile getirmiştir. Başvurucunun itirazı üzerine Urla Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından 3/12/2021 tarihinde itirazın reddine karar verilmiştir.

8. İtirazın reddi kararı 9/12/2021 tarihinde elektronik tebligatın okunması suretiyle başvurucuya tebliğ edilmiş olup başvurucu 7/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Üç gün zorlama hapsinin infazı 10/12/2021 ile 13/12/2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

10. Komisyon, başvurucunun iddialarının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; hakkında 4/10/2021 tarihinde verilen bir ay süreli uzaklaştırma tedbirine ilişkin karar kendisine tebliğ edilmediği hâlde üç gün zorlama hapsi verilmesinin hukuka aykırı olduğunu, tedbir ve tedbire uymamanın sonuçları hususundaki bilginin tedbire hükmedilen kişiye tebliğ edilmesinin kanuni zorunluluk olduğunu, kendisine tebligat yapılmadığı için tedbire uymamanın sonuçlarından haberdar olmadığını, bu nedenle zorlama hapsi uygulanmasına karar verilemeyeceğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, zorlama hapsine itirazın reddi kararının yeterli gerekçe içermediğini belirterek gerekçeli

karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; kadına karşı şiddeti önlemek ve bununla mücadele etmek için 6284 sayılı Kanun ile etkili ve hızlı usuller geliştirilip şiddete maruz kalan kişilerin gecikilmeksizin koruma altına alınmasının amaçlandığı, bu nedenle hükmedilen tedbir kararlarına uyulmasını sağlamak maksadıyla zorlama hapsine karar verilmesi durumunda adil yargılanma hakkına ilişkin tüm usuli güvencelerin bu tedbirlere uygulanıp uygulanamayacağı hususunun ve iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının başvurunun incelenmesinde gözetilmesi gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa Mahkemesi Mustafa Karaca ([GK], B. No: 2020/15967, 20/5/2021) kararında, 6284 sayılı Kanun gereğince hükmedilen uzaklaştırma tedbirine uymama üzerine verilen ve infaz edilen yedi gün zorlama hapsinin kişi hürriyetine bir müdahale olduğunu ve bunun Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen bir mahkeme kararının gereği olarak tutma hâli olduğunu belirtmiştir (Mustafa Karaca, §§ 52, 53). Somut başvuru da 6284 sayılı Kanun gereğince hükmedilen uzaklaştırma tedbirine uymama üzerine verilen ve infaz edilen üç gün zorlama hapsine ilişkin olduğundan Mustafa Karaca kararındaki söz konusu belirlemeden ayrılmayı gerektirecek bir husus bulunmamaktadır.

16. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin belirlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halas Aslan, B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53, 54).

17. Başvurucunun zorlama hapsine imkân veren kanuni düzenleme 6284 sayılı Kanun'un 13. maddesidir. Dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahalenin kanuni bir dayanağı bulunmaktadır.

18. Ayrıca kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının demokratik toplumlarda taşıdığı önem ve bu hakkın hürriyetten keyfî olarak yoksun bırakmaları önleme amacı dikkate alındığında kanuna dayalı uygulamanın da öngörülebilir olması ve kanunun keyfîliğe karşı kişilere yeterli güvenceler sağlaması gerekir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Mustafa Karaca, § 46).

19. Bir hukuk devletinde mahkeme kararlarının kanunlara uygun olması Anayasa’nın bir gereği olduğundan -her ne kadar Anayasa’nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendindeki düzenlemeden farklı olarak uyulması gereken mahkeme kararının kanuna uygun olarak verilmesi gerektiğinden bahsedilmemiş ise de- tutma hâline dayanak olan mahkeme kararının kanuna uygun verilmiş olması gerekmektedir (Mustafa Karaca, § 47). Yine tutmaya esas mahkeme kararının içeriğinden ve uyulmamasının sonuçlarından kişinin usulüne uygun olarak haberdar edilmesi gerekir. Kişi haberdar edilmediği bir mahkeme kararına uymadığı gerekçesiyle tutulamaz (Mustafa Karaca, § 48).

20. Başvurucunun eşinin şiddete maruz kaldığını bildirerek talepte bulunması üzerine Mahkeme tarafından 4/10/2021 tarihinde 6284 sayılı Kanun'un 5. maddesi uyarınca bir ay süreyle müşterek konuttan uzaklaştırma tedbirine karar verilmiştir. Tutma hâline dayanak olan mahkeme kararı bu yönüyle kanuna uygundur.

21. Diğer yandan 6284 sayılı Kanun'un 8. maddesinde tedbir kararının korunan kişiye ve şiddet uygulayana tefhim veya tebliğ edileceği, tefhim ve tebliğ işlemlerinde tedbir kararına uyulmaması hâlinde şiddet uygulayan hakkında zorlama hapsinin uygulanacağı ihtarının yapılması gerektiği düzenlenmiştir. Yine 18/1/2013 tarihli ve 28532 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği'nin 31. maddesinde, şiddet uygulayana tedbir kararına aykırı davranması hâlinde hakkında zorlama hapsi uygulanmasına dair karar verilebileceği ihtarının tedbire ilişkin kararda belirtileceği, ayrıca tedbir kararının tefhim ve tebliğ işlemlerinde de bu yönde ihtarın yapılması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlığın 10/1/2023 tarihli "aile içi ve kadına karşı şiddetin önlenmesi" konulu Genelge'sinde, tedbir kararlarının ihlali hâlinde mahkeme tarafından zorlama hapsi kararı verilebilmesi için tebliğe ilişkin evrakta kararın gereklerine aykırı hareket edildiğinde zorlama hapsi uygulanacağı yönünde ihtara yer verilmesi ve tebliğ işleminin kolluk tarafından yapılması hâlinde tebliğ tutanağında tebliğ tarihi ile saatinin açıkça yazılması gerektiği ifade edilmiştir.

22. Bu durumda ilgili mevzuat uyarınca 6284 sayılı Kanun uygulaması kapsamında verilen tedbir kararlarından şiddet uyguladığı iddia edilen kişinin tebliğ ya da tefhim yolu ile haberdar edilmesi mümkündür. Fakat her iki usulde de tedbir kararından haberdar ederken tedbir kararına uymama hâlinde zorlama hapsi uygulanmasına karar verileceği hususundan yani tedbire uymamanın sonuçları hakkında kişiye bilgi verilmesi, bu yönde kişiye gerekli ihtarın yapılması gerekir. Tebliğ ya da tefhime ilişkin evrakta kişiye bu yönde ihtar ve bilgilendirme yapıldığının tereddüde meydan vermeyecek şekilde belirtilmesi zorunludur.

23. Bu bilgiler ışığında yapılan incelemede 4/10/2021 tarihinde verilen uzaklaştırma tedbirine ilişkin kararda, söz konusu tedbire uymamanın sonuçları açıkça yazılı olsa da bu uzaklaştırma tedbiri kararının ve karara uymaması hâlinde hakkında zorlama hapsi kararı verileceği ihtarının başvurucuya bildirildiğine dair başvurucunun iddiasının aksini kanıtlayan, tereddüde yer vermeyecek bir veriye ulaşılamamıştır. Kararın başvurucuya tebliğ edilmesi için Mahkeme tarafından ilgili kolluk birimlerine müzekkereler yazıldığı, kolluk birimlerince başvurucuya çeşitli sebeplerle ulaşılamaması nedeniyle tutanaklar hazırlandığı görülmüştür. Kolluk görevlileri başvurucuya telefonla ulaşmış olsa da hazırlanan tutanaklarda, başvurucuya kendisi hakkında uzaklaştırma tedbiri kararı verildiğine ve bu tedbire uymaması hâlinde hakkında zorlama hapsi kararı verileceğine dair ihtar yapıldığına yönelik herhangi bir bilgi bulunmamaktadır (bkz. §§ 4, 5). Ayrıca başvurucu 4/10/2021 tarihinde verilen uzaklaştırma tedbirine itiraz da etmemiştir.

24. Bu durumda başvurucunun tutma hâline dayanak teşkil eden mahkeme kararından ve bu karara uymamasının sonuçlarından usulüne uygun olarak haberdar edilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Mahkeme kararının gereği olarak tutma hâli bakımından kişinin ilgili mahkeme kararından ve mahkeme kararına uyulmamasının sonuçlarından usulüne uygun olarak haberdar edilmesi gerektiği ve kişilerin haberdar edilmediği bir mahkeme kararına uymadığı gerekçesiyle tutulamayacağı gözönünde bulundurulduğunda başvurucunun tutma hâlinin kanunilik ölçütünü karşılamadığı sonucuna varılmıştır.

25. Mahkeme kararına dayalı olarak tutulma şeklindeki kişi hürriyetine müdahalenin kanuni olmadığı sonucuna ulaşıldığından, müdahalenin meşru amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü bakımından ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Başvurucu hakkındaki zorlama hapsi infaz edilmiş, başvurucu tahliye edilmiştir. Dolayısıyla ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Öte yandan yalnızca kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğinin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya talebiyle bağlı olarak net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekmektedir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 19. maddesinde düzenlenen kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Çeşme Asliye Hukuk Mahkemesi (D.İş E.2021/314) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN İPEK

B. No: 2022/5372 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/5372

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN İPEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/5372)

Karar Tarihi: 21/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : Hüseyin İPEK

Vekili : Av. Özkan TOMAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işveren ile arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının, gerekçeli kararda suçluluğu ima eden bazı ifadeler kullanılması nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuruya konu olayların meydana geldiği süreçteki olağanüstü hâl (OHAL) koşullarına, OHAL ilanına ve uygulanan tedbirlere ilişkin genel bilgiler için bkz. C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 10-18; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 10-18.

3. Başvurucu, Mardin Büyükşehir Belediyesi (işveren/Belediye) bünyesinde hizmet alım sözleşmesi kapsamında iş gören özel bir şirkette taşeron işçi olarak çalışmaktadır. Belediyenin işverene yaptığı bildirim neticesinde başvurucunun iş sözleşmesi 13/10/2017 tarihinde feshedilmiştir.

4. Başvurucu feshin geçersizliğinin tespiti ve işe iade talebiyle 16/11/2017 tarihinde (iş

mahkemesi sıfatıyla) Mardin 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava dilekçesinde; fesih işleminin usule ve yasaya uygun şekilde yapılmadığı, fesih nedenlerinin bildirilmediği ve sözleşmenin feshedilmesinin hukuka aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

5. Mahkeme, başvurucu ile işveren arasında güven ilişkisinin zedelendiği gerekçesiyle 26/3/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda, Mardin İl Emniyet Müdürlüğünün başvurucunun PKK terör örgütü ile ilgili gösterilere katıldığına ve bu nedenle yakalandığı ve gözaltına alındığına dair bilgiler içeren yazısına değinilmiştir. Kararda ayrıca başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapma suçu kapsamında kamu davası açıldığı ve Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesince (Ağır Ceza Mahkemesi) anılan suçtan verilen hükmün açıklanmasının geri bırakıldığı (HAGB) belirtilmiştir.

6. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesince (Bölge Adliye Mahkemesi) 11/3/2020 tarihinde başvurucunun istinaf talebinin kabulüne ve mahkeme kararının ortadan kaldırılmasına karar verilmiştir. Kararda; başvurucunun iş akdinin feshine dayanak yapılan belgelerin getirtilerek ve bunlarla ilgili bir değerlendirme yapılarak bir karar verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

7. Mahkeme 26/3/2021 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda başvurucu hakkında Ağır Ceza Mahkemesince terör örgütü propagandası yapma suçundan HAGB kararı verildiği, anılan kararın 27/4/2010 tarihinde kesinleştiği belirtilmiştir. Kararda ayrıca başvurucu hakkında Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği ifade edilmiştir. Bölge Adliye Mahkemesince 11/11/2021 tarihinde anılan karara karşı yapılan istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar verilmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 30/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 14/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurucu hakkındaki işe iade davasında verilen ret kararlarının gerekçesinde yer alan Ağır Ceza Mahkemesi kararı incelendiğinde başvurucunun PKK terör örgütü elebaşısı A.Ö. lehine slogan attığı şeklindeki eylemi sabit görülmüş ve başvurucu hakkında HAGB kararı verilmiştir. Yine kararda bahsedilen 25/7/2008 tarihli kovuşturmaya yer olmadığına dair karar incelendiğinde başvurucu hakkında suç işleme amacıyla kurulan örgüte üye olma, kamu kurum ve kuruluşların zararına dolandırıcılık, resmî belgede sahtecilik ve sigorta kurumunu dolandırma suçlarını işlediğine dair delil elde edilemediğinden bahisle bu kararın verildiği görülmüştür.

10. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu; herhangi bir terör örgütüyle irtibatlı olmadığını, idari kurul kararıyla işten çıkarılmasının hukuka aykırı olduğunu, idari kurul kararıyla terör örgütü üyesi olarak itham edilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, kendisine savunma hakkı tanınmadığını, hayatı boyunca işsiz kalmasına yol açıldığı için çalışma ve yaşama hakkının ihlal edildiğini ifade etmiştir. Somut herhangi bir suçu olmamasına rağmen terörle irtibatlandırılması nedeniyle de özel hayata saygı hakkının ihlal

edildiğini iddia etmiştir.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; süreçte verilen kararlara, konuyla alakalı içtihada ve yargılamaların tarafı olan işveren tarafından sunulan görüş ile ilgili belgelere yer verilmiştir. Ayrıca başvuruya konu olan kararın OHAL döneminde alınması nedeniyle inceleme esnasında Anayasa'nın 15. maddesinin de dikkate alınmasının faydalı olacağı ifade edilmiştir. Başvurucunun Bakanlık görüşüne karşı beyanında, başvuru dilekçesinde yer verilen hususlar tekrar edilmiştir.

13. Başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesine yönelik işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte mevcut başvuruda mesleki hayata yönelik müdahalenin başvurucunun özel hayatına ciddi şekilde etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvuru özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir (benzer şekildeki değerlendirmeler için C.A. (3), §§ 97-101; Ayla Demir İşat, §§ 106-110).

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa Mahkemesi, olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde alınan tedbirlere ilişkin bireysel başvuruları incelerken Anayasa'nın 15. maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimini dikkate alacağını belirtmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 187-191). Olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde alınan tedbiri konu edinen somut başvuruda Anayasa'nın 15. maddesi maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimi dikkate alınacaktır (Mustafa Önal, B. No: 2018/9808, 9/2/2022, § 14).

16. Anayasa'nın 15. maddesine göre yapılacak inceleme; müdahalenin Anayasa'daki çekirdek haklarla ilgili olup olmadığı, anılan maddenin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunup dokunmadığı, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırılık teşkil edip etmediği ve durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının tespitiyle sınırlı olacaktır (Ayla Demir İşat, § 146).

17. Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında özel hayata saygı hakkı yer almamaktadır. Ayrıca somut olaydaki tedbirin milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir yükümlülüğe aykırı olduğu da saptanmamıştır (Ayla Demir İşat, §§ 147, 148). Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca yapılacak son inceleme, müdahalenin durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesine ilişkin olacaktır.

18. Özel hayata saygı hakkı, üçüncü kişiler tarafından da olsa hakkın öngördüğü güvencelere keyfî şekilde müdahale edilmesini yasaklamaktadır. Öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilmesi, kişilerin kendilerinin, ailelerinin geleceğini ve itibarını etkileyen mesleki hayata yönelik tedbirlerin keyfî olmaması, bu kapsamda doğan uyuşmazlıkların özel hayata saygı hakkının gereklilikleri bağlamında çözümlenmesi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde de geçerli olan temel güvencelerdir (Ayla Demir İşat, § 150). Öte yandan darbe teşebbüsü ve Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) özellikleri gözönüne alındığında devletin ve kişilerin güvenliği ile kamu düzeninin korunması amacıyla yasal düzenlemeler yapılmasının ve sakıncalı görülen kişilerin mesleklerinden uzaklaştırılmasına yönelik işlemler tesis edilmesinin gerçek bir

ihtiyaçtan kaynaklandığı açıktır. Ancak söz konusu tedbirlerin muhataplarının sakıncalı olduğu değerlendirilen kişilerden olması ve alınan tedbirlerin durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekir (Ayla Demir İşat, § 159).

19. Başvurucuya uygulanan somut tedbirin başvurucu üzerinde doğuracağı etki de gözönüne alındığında özellikle yargılama sürecinde devletten beklenen yükümlülüklerin OHAL koşullarında da yerine getirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Bu anlamda takdir yetkisinin öngörülen sınırlar dâhilinde kullanılması ve nedenlerinin ikna edici şekilde ortaya konulması OHAL koşullarında da yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerdendir. Dolayısıyla terör örgütü ile irtibatı ya da iltisakı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphenin ciddi, güçlü ve objektif olduğuna ilişkin ikna edici gerekçeler ortaya konulmadan alınan tedbirin söz konusu yükümlülüklere uygun olmadığı değerlendirilmektedir. Bu itibarla öngörülen güvencelere uygun şekilde gerçekleştirilmeyen tedbirin durumun gerektirdiği ölçüyü koruduğu söylenemeyecektir.

20. Somut olaydaki feshin gerekçesi, devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen PKK terör örgütü ile irtibatı veya iltisakı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphe ve bu şüphe nedeniyle güven ilişkinin ortadan kalkmasıdır. PKK terör örgütü ile irtibatı veya iltisakı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphenin, PKK terör örgütü propagandası yapma suçundan yargılanan ve hakkında HAGB kararı verilen başvurucunun eylemlerine dayandığı anlaşılmaktadır. Kararda ayrıca başvurucu hakkında verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karardan bahsedilmiştir. Bununla birlikte başvurucu hakkındaki HAGB kararına konu olayın 6/2/2004 tarihinde gerçekleştiği, anılan kararın ise 27/4/2010 tarihinde kesinleştiği ve başvurucu hakkında öngörülen 5 yıllık denetim süresinin 27/4/2015 tarihinde, başka bir deyişle fesih tarihinden önce sona erdiği anlaşılmaktadır. Yine başvurucu hakkında verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karara konu suçların da terör örgütüyle bir ilişkisinin olmadığı görülmüştür.

21. Bilindiği üzere HAGB, erteleme ve kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar gibi hükmün ve cezanın bireyselleştirilmesi kurumlarından biridir. Hâkim, sanık hakkında mahkûmiyet hükmü kurmakla beraber hükmü açıklamamakta ve sanığı belirli bir süre denetim altında tutmaktadır. Sanık, denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemediği ve mahkemece öngörülen denetimli serbestlik tedbirine uygun davrandığı takdirde açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükmü ortadan kaldırılmaktadır (Enez Ersöz, B. No: 2018/19673, 31/3/2022, § 35).

22. Anayasa Mahkemesinin birçok kararında (bkz. Ali Gürsoy, B. No: 2012/833, 26/3/2013) HAGB'nin -sanığa yüklenen suça ilişkin yargılama sonunda cezaya hükmedilmesi hâlinde- hükmün açıklanmasının belirli koşulların gerçekleşmesine bağlı olarak ertelenmesi anlamına geldiği belirtilmiştir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi HAGB kararının suçluluğu tespit eden bir karar olarak kabul edilmesinin temel hakları ihlal edebileceğine dikkat çekmiştir (Ümmügülsüm Salgar [GK], B. No: 2016/12847, 21/10/2021, § 85).

23. Bu bilgiler ışığında başvurucu hakkında verilen HAGB kararına konu olayın gerçekleşme tarihi ile HAGB kararının kesinleşme tarihi birlikte değerlendirildiğinde başvurucu hakkında açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükmü 27/4/2015 tarihinden itibaren ortadan kalkabilecektir. Derece mahkemelerince bunun aksine bir durum olduğuna, başvurucu hakkındaki hükmün ortadan kalkmadığına veya açıklanması geri bırakılan hükmün açıklandığına dair bir gerekçeye de yer verilmemiştir.

24. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde derece mahkemelerince fesih tarihinden

önce ortadan kalkması muhtemel bulunan bir HAGB kararına ve içeriğinde, terörle ilgili bir suç tipi yer almayan kovuşturmaya yer olmadığına dair karara dayanılmıştır. Başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesinin nedeni terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı olması olarak gösterilmiştir. Bununla birlikte yargılamayı gerçekleştiren mahkemelerce 2004 yılında gerçekleşen bir olayla ilgili verilen ve 2010 yılında kesinleşen ve fesih tarihinden önce ortadan kalkması koşulları oluşan bir HAGB kararının, başvurucunun fesih tarihinde terör örgütüyle irtibatlı olacağına ne şekilde delil teşkil edebileceği tartışılmamıştır. Yine terör örgütüyle ilişkili olmayan suçlardan dolayı başvurucu hakkında verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın da feshin hangi yönden sebebi olabileceği değerlendirilmemiştir.

25. Sonuç olarak başvurucu hakkında alınan ve Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen özel hayata saygı hakkına etki eden tedbirin OHAL döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlere uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

B. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27. Başvurucu; terör örgütü üyesi olarak itham edildiğini, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılması gerekirken, herhangi bir yargılama yapılmadan bu itham üzerine kendisine uygulanan yaptırımın masumiyet karinesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

28. Başvurucunun temel şikâyeti, terör örgütüyle irtibatlı olarak gösterilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasıdır. Bu itibarla ihlal iddialarının Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanının kapsamında yer aldığı, bir başka ifadeyle başvurunun Anayasa ve Sözleşme hükümleriyle konu bakımından bağdaşmazlık göstermediği anlaşılmıştır.

29. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

30. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

31. Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki yönü bulunmaktadır.

32. Güvencenin ilk yönü; kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu) sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar (Galip Şahin, B. No:

2015/6075, 11/6/2018, § 39). Güvencenin ikinci yönü ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir (Galip Şahin, § 40).

33. HAGB, erteleme ve kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar gibi hükmün ve cezanın bireyselleştirilmesi kurumlarından biridir. Hâkim, sanık hakkında mahkûmiyet hükmü kurmakla beraber hükmü açıklamamakta ve sanığı belirli bir süre denetim altında tutmaktadır. Sanık, denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemediği ve mahkemece öngörülen denetimli serbestlik tedbirine uygun davrandığı takdirde açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükmü ortadan kaldırılmaktadır (Enez Ersöz, § 35).

34. Hüküm, açıklanması hâlinde kanun yolu denetimine tabi olacağından mahkemenin sanığın suçlu olduğuna dair söz konusu kanaatinin kanun yolu mercilerinde bozulması ve buna bağlı olarak kişinin isnat edilen suçtan beraat etmesinin de mümkün olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle denetim sürecinde kişinin suçluluğunun sabit olmadığı, dolayısıyla suçlu sayılamayacağı, masum olduğu açıktır (Enez Ersöz, § 36).

35. Anayasa Mahkemesinin birçok kararında (örneğin bkz. Ali Gürsoy, B. No: 2012/833, 26/3/2013) HAGB'nin -sanığa yüklenen suça ilişkin yargılama sonunda cezaya hükmedilmesi hâlinde- hükmün açıklanmasının belirli koşulların gerçekleşmesine bağlı olarak ertelenmesi anlamına geldiği belirtilmiştir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi HAGB kararının suçluluğu tespit eden bir karar olarak kabul edilmesinin başta masumiyet karinesi olmak üzere temel hakları ihlal edebileceğine dikkat çekmiştir (Ümmügülsüm Salgar, § 85).

36. Diğer taraftan idari uyuşmazlığın çözümüne esas teşkil etmesi bakımından salt kişinin yargılanmış olmasından ve HAGB'ye dair karardan söz edilmesi masumiyet karinesinin ihlal edildiğinden bahsedebilmek için yeterli değildir. Bunun için kararın gerekçesinin bütün hâlinde dikkate alınması ve nihai kararın münhasıran HAGB'ye karar verilen fiillere dayanıp dayanmadığının incelenmesi gerekir (Hüseyin Şahin [GK], B. No: 2013/1728, 12/11/2014, § 40).

37. Bireysel başvuruya konu olayda başvurucunun iş sözleşmesi, terör örgütü ile irtibatı bulunduğu şüphesiyle feshedilmiştir. Başvurucu feshin geçersizliği ve işe iadesi istemiyle dava açmıştır. Mahkeme başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapmak suçundan HAGB kararı verildiğini ifade etmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi ise başvurucunun terör örgütü ile bağlantılı bir olayda terör örgütü propagandası suçunu işlemesi nedeniyle mahkûmiyetine karar verildiğini ve kararın bu şekilde kesinleştiğini belirtmiştir. Buna dayanarak da terör örgütüne aidiyeti, iltisakı veya irtibatının bulunduğu anlaşılan başvurucu hakkında gerçekleştirilen fesih işlemini yasal ve yerinde bulmuştur.

38. Somut olayda Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun PKK terör örgütü propagandası yaptığına kanaat getirmekle birlikte 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin başvurucuya isnat edilen suça uygulanabilir olduğunu tespit ederek HAGB'ye karar vermiştir. Böylece denetim süresinin suç işlenmeden geçirilmesi hâlinde başvurucu hakkında açılan kamu davasının düşmesi imkânını tanımıştır. Söz konusu yargılamada verilen HAGB kararı kesin bir ceza hükmü olarak kabul edilemez. Dolayısıyla başvurucunun suçluluğu hükmen sabit olmadığından masumiyetinin devam ettiği kuşkusuzdur.

39. Başvurucunun masumiyeti devam ettiğinden anılan ceza davasından sonraki süreçte

idari ve yargısal makamların başvurucunun masumiyetine halel getiren yaklaşım sergileyip sergilemedikleri, bir başka deyişle masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin ikinci yönünün ihlal edilip edilmediğinin incelenmesi gerekir. Bu bağlamda yukarıda yer verilen ilkeler uyarınca masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği incelenirken yargılamayı yapan makamın ilgili kişiye suç isnat edip etmediği, ceza yargılaması kararını sorgulayıp sorgulamadığı ve münhasıran ceza yargılaması sonucunda verilen hükme dayanıp dayanmadığı değerlendirilmelidir.

40. Bölge Adliye Mahkemesinin gerekçesinde, "... terör örgütü propagandası yapmak suçundan verilen mahkumiyet hükmü dikkate alındığında ..." ifadesiyle mahkûmiyet olarak belirtilen HAGB kararına atıfla fiil nitelendirilmiştir. Kararın gerekçesinde; bir yandan kesin bir mahkûmiyet hükmü ile sonuçlanmayan ceza yargılamasında verilen karara dayanıldığı, bir yandan da kullanılan ifadelerde başvurucunun üzerine atılı suçu işlediği izleniminin oluşmasına sebebiyet verildiği görülmüştür. Bu durumda verilen HAGB kararı anlamsız hâle gelmiş ve başvurucunun masumiyetine gölge düşürülmüştür. Diğer taraftan başvuruya konu yargılamada yapılan değerlendirmenin 5271 sayılı Kanun'a göre HAGB ile kurulan hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmayacağına yönelik düzenlemeyle bağdaştığı da söylenemez.

41. Sonuç olarak Bölge Adliye Mahkemesi kararının gerekçesinde kullanılan ifadeler ve ceza mahkemesinin açıklanması ertelenen hükmüne dayanılması nedeniyle başvurucunun ceza yargılamasına konu eylemi işlediği ve suçlu olduğu inancının yansıtıldığı anlaşıldığından Anayasa’nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

42. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

43. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ve Anayasa’nın 36. maddesi ile 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkı ve masumiyet karinesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Mardin 1. Asliye (İş) Hukuk Mahkemesine (E.2020/266, K. 2021/435) GÖNDERİLMESİNE,

E. 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama

giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesi (E.2021/1135, K.2021/1462) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SİLAH DÜNYASI SAVUNMA SANAYİ GÜVENLİK SİSTEMLERİ DANIŞMANLIK HİZMETLERİ SANAYİ VE TİC. LTD. ŞTİ.

B. No: 2022/10471 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/10471

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SİLAH DÜNYASI SAVUNMA SANAYİ GÜVENLİK SİSTEMLERİ DANIŞMANLIK HİZMETLERİ SANAYİ VE TİC. LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/10471)

Karar Tarihi: 21/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Silah Dünyası Savunma Sanayi Güvenlik Sistemleri

Danışmanlık Hizmetleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.

Vekili : Av. Fatih AVŞAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; resen tarh olunan üç kat vergi ziyaı cezalı katma değer vergisi ve özel usulsüzlük cezası nedeniyle yapılan tarhiyatın ve kesilen cezanın yasaya aykırı olduğunun tespiti ve terkini talebiyle açılan davada içtihadı birleştirme kararına aykırı karar verilerek içtihat birliğinin bozulması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun vergi inceleme aşamasında ibraz edemediği defter ve belgelerini mahkeme safhasında ibraz edebileceğini belirterek açtığı iptal davasında İstanbul 10. Vergi Mahkemesi, başvurucunun 2008, 2009, 2010 ve 2011 yıllarına ait defter ve belgelerini

mücbir neden olmaksızın incelemeye ibraz etmediği sabit olduğundan 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 359. maddesine ve 341. maddesinin 2. fıkrasına göre ziyaa uğratılan verginin üç katı tutarında kesilen vergi ziyaı cezasının bir katından fazlaya ilişkin kısmında hukuka aykırılık görmemiş ve 27/9/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir.

3. Anılan karara karşı başvurucunun temyizi üzerine Danıştay Dördüncü Dairesi; 4/2/2020 tarihinde temyiz talebinin reddi ile kararın onanmasına, 8/12/2021 tarihinde de kanunda belirtilen hâllerden hiçbirine uymadığından karar düzeltme talebinin reddine karar vermiştir.

4. Başvurucu, nihai hükmü 4/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 2/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Başvurucu; vergi müfettişine sunulmayan defter ve belgelerin, mahkeme safhasında ibraz edilmesi halinde incelenemeyeceği gerekçesiyle, tarhiyatların iptal talebinin reddedildiğini belirtmiştir. Ne var ki defter ve belgelerin dava sırasında mahkemeye sunulması durumunda mahkeme tarafından incelenerek karar verilmesi gerektiği yönündeki Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunun 8/2/2019 tarihli kararı değerlendirilmeden karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, ayrıca kanun önünde eşitlik ilkesi ile çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

6. Başvuru adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden incelenmiştir.

7. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikteki iddiaları Tasfiye Halinde Dis Reklam Elek. Bilg. Turz. San. ve Tic. Ltd. Şti. (B. No: 2016/55435, 8/9/2020) kararında incelemiş ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda, başvuru konusuna ilişkin olarak Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunun (İBK) 25/7/2019 tarihli ve 30842 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 8/2/2019 tarihli ve E.2013/3, K.2019/1 sayılı kararının bir çözüm getirdiği saptanmıştır. Buna göre İBK; defter ve belgelerini, incelemeye yetkili olan inceleme elemanlarına ibraz etmeyen katma değer vergisi mükellefleri adına yapılan cezalı tarhiyatlara karşı açılan davalarda; davacılar tarafından, vergilendirme dönemine ilişkin yasal defterler ve belgelerin mahkemeye sunulabileceğinin ileri sürülmesi hâlinde, bu defter ve belgeler davacıdan istenilip, defterlerdeki kayıtlar incelenip, bu kayıt ve belgeler hakkında davanın diğer tarafı olan vergi idaresinin görüşü ve saptamaları da alınarak yapılacak hukuki değerlendirmeye göre karar verilmesi gerektiği yönünde içtihatları birleştirmiştir.

8. Anayasa Mahkemesinin anılan kararında; Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı gereği; defter ve belgelerin incelenip incelenemeyeceği hususuna ilişkin içtihadın yerleşmesi ve yeknesaklık kazanması bakımından geçen otuz yılı aşkın süre zarfında kanunun yorumunda yeknesaklığın sağlanamamış olmasının Dairelerin görev sahasına bağlı olarak farklı kararların verilmesi sonucunu doğurduğuna, içtihadın birleştirildiği tarihten önceki dönemde kişilerin bu kadar uzun bir süre belirsiz bir hukuka maruz bırakılmalarının yargılamanın hakkaniyetini zedelediğine ve bu nedenle başvurucunun hakkaniyete uygun

yargılanma hakkının ihlal edildiğine hükmedilmiştir. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamıştır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

9. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 10. Vergi Mahkemesine (E.2018/1259, K.2018/2697) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YASİN AKPINAR

B. No: 2022/37086 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/37086

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YASİN AKPINAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/37086)

Karar Tarihi: 21/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Yasin AKPINAR

Vekili : Av. Emrah SEVGİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, nasıpları onaylanmamış astsubay adaylarının temin faaliyetlerinin olağanüstü hâl (OHAL) kanun hükmünde kararnamesiyle iptal edilmesi üzerine açılan davanın Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna (OHAL Komisyonu) gönderilmesi yerine incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Türk Silahlı Kuvvetlerinde (TSK) astsubay olmak amacıyla 19/2/2016 tarihinde Astsubay Temel Askerlik ve Astsubaylık Anlayışı Kazandırma Kursuna (ASTTASAK) kursiyer olarak başlamıştır. Başvurucu, benzer durumdakilerin tamamını kapsadığı anlaşılan 26/8/2016 tarihli bir emirle izne gönderilmiştir.

3. 3/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (675 sayılı KHK) 6. maddesinin (a) bendindeki, temin faaliyeti tamamlanmamış astsubay ve subay adayları hakkındaki işlemlerin iptal edilmesi kuralı kapsamında söz konusu kursiyerlerin TSK ile ilişikleri kesilmiş ve nasıpları

yapılmamıştır. Başvurucu da 675 sayılı KHK ile ilişiği kesilen kursiyerler arasındadır. Başvurucu nasbedilmemesine ilişkin işlemin iptali talebiyle dava açmıştır.

4. Ankara 16. İdare Mahkemesi 22/12/2016 tarihli kararıyla davayı görev yönünden reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, davanın çözümünde Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin görevli olduğu belirtilmiştir. Başvurucunun istinaf talebi Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesinin (Bölge İdare Mahkemesi) 12/4/2017 tarihli kararıyla temyiz yolu açık olmak üzere reddedilmiştir. Başvurucunun temyiz talebi Danıştay Onikinci Dairesince incelenmeksizin reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde, davanın temyiz incelemesine tabi tutulacak davalar arasında sayılmadığı belirtilmiştir.

5. Başvurucu bu karara karşı 29/8/2018 tarihinde 2018/26931 numaralı bireysel başvuruyu yapmıştır. Başvurusunda, Bölge İdare Mahkemesinin askerî yargının kaldırılmasına ilişkin düzenlemelerin de yer aldığı 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'a ilişkin olarak 16/4/2017 tarihinde yapılan referandumdan dört gün önce karar verdiğini, bu kararın kendisine 11/5/2017 tarihinde tebliğ edildiğini, Danıştayın karar verdiği tarihte askerî yargının olmadığını, bu sebeple askerî yargıya başvuramadığını belirterek mahkemeye erişim ve diğer bazı anayasal haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

6. Başvurucu nasbedilmemesine ilişkin işlemin iptali talebiyle 30/8/2018 tarihinde, davanın görev yönünden reddine ilişkin kararın kesinleştiğini belirterek tekrar dava açmıştır. Ankara 15. İdare Mahkemesi 28/5/2020 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir. Başvurucu bu karara karşı istinaf yoluna başvurmuştur. Bölge İdare Mahkemesi 15/12/2020 tarihli kararıyla istinaf başvurusunu davanın incelenmeksizin reddine karar verilmesi gerektiğini belirterek gerekçeli olarak reddetmiştir. Kararda, dava konusu uyuşmazlığın 675 sayılı KHK'dan kaynaklandığı, dava konusu işlemin doğrudan KHK uyarınca tesis edildiği, bu konuda ilgililere herhangi bir değerlendirme yapma ya da başka yönde işlem kurma imkânının tanınmadığı vurgulanmıştır. Devamında başvurucunun kanun niteliği taşıyan hukuki bir düzenleme ile başvurucu hakkındaki işlemin tesis edildiği, idari davaya konu olabilecek bir işlemin varlığından söz edilmesine imkân bulunmadığı ifade edilmiştir.

7. Başvurucunun temyiz talebi Danıştay Beşinci Dairesinin 27/12/2021 tarihli kararıyla ayrı bir gerekçe belirtilmeksizin reddedilmiştir. Başvurucu 21/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvurucunun aynı işlemin iptali talebiyle açtığı dava üzerine yapılan 2018/26931 numaralı bireysel başvuru dosyasının 2022/37086 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2022/37086 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu 29/8/2016 tarihli ve 2018/26931 numaralı başvurusunda, açtığı davanın askerî yargının görev alanında olması nedeniyle görev yönünden reddedilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Bununla birlikte başvurucunun aynı konuya ilişkin olarak daha sonra açtığı davanın idari yargının görevinde görülerek bir karar verildiği ve başvurucunun bu karara karşı da bireysel başvuru yaptığı görülmektedir. Bu sebeple 29/8/2016 tarihli ve 2018/26931 numaralı başvuruya ilişkin olarak ayrı bir değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

10. Başvurucu, ASTTASAK eğitimini 26/8/2016 tarihinde bitirdiğini böylece temin faaliyetinin tamamlandığını ve 30/8/2016 tarihinde astsubay olarak atanmaya hak kazandığını, 675 sayılı KHK'nın kendisini kapsamadığını, OHAL Komisyonuna başvuramadığını, dava konusu işlemin OHAL Komisyonun görevinde olduğunu, yargılama mercilerinin dosyasını OHAL Komisyonuna göndermediğini ileri sürerek adil yargılanma hakkının ve hak arama hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı görüşünde, davanın incelenmeksizin reddine ilişkin yargılama mercilerinin kararlarında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan bir durum bulunmadığı, ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının Anayasa Mahkemesinin takdirinde olduğu belirtilmiştir. Görüşte ayrıca, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) mevcut başvuruyla aynı mahiyetteki -30 Ağustos 2016 tarihinde atanmayı bekleyen başvuranın 675 sayılı KHK ile atamasının iptal edilmesine ilişkin- İnan/Türkiye (35726/20) başvurusunda mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetin kabul edilemez olduğuna karar verdiği ifade edilmiştir. AİHM kararında, atamaları iptal edilen adayların bir sonraki yıl tekrar başvurmalarını ve eğitimlerini tamamladıktan sonra atanmamaları halinde, idare mahkemeleri önünde ilgili tedbirlere itiraz etmelerini engelleyen bir hükmün bulunmadığı, bu nedenle, belirli bir alanda ve kısa bir süre için mahkemeye erişime getirilen kısıtlamanın bu koşullar altında orantısız olarak değerlendirilemeyeceği kanaatiyle kabul edilemezlik kararı verildiği belirtilmiştir.

12. Başvurucunun bu iddialarının mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ayhan Orhanlı ([GK], B. No: 2019/7991, 23/2/2023) kararında, 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca OHAL kapsamındaki KHK'larla gerçek kişilerin hukuki statülerine ilişkin olarak doğrudan düzenlenen işlemlerin OHAL Komisyonunun yetkisinde olduğunu belirtmiş; temin faaliyetinin OHAL KHK'sı ile iptal edilmesi ve nasbının yapılmaması üzerine açtığı davada keyfîliğe karşı başvurucuya anayasal güvenceler sağlayacak nitelikte bir yorumla dosyanın OHAL Komisyonuna gönderilmesi yerine davanın incelenmeksizin reddedilmesi suretiyle yapılan müdahalenin Anayasa'nın 15. maddesinde öngörülen durumun gerektirdiği ölçüde olmadığı, başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

14. Ayrıca yine Ayhan Orhanlı kararında da belirtildiği üzere OHAL Komisyonunun görev süresi 22/1/2023 tarihinde sona ermişse de 7075 sayılı Kanun'a eklenen geçici 5. maddede görev süresinin sona ermesinden sonra Komisyonun görevleri kapsamındaki hususlarda mahkemelerce verilecek kararlar üzerine yapılması gerekli iş ve işlemleri yürütecek kurum ve kuruluşlar belirlenmiştir. Bu itibarla başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

15. Başvurucu, masumiyet karinesinin, gerekçeli karar hakkının, eşitlik ilkesinin ve kamu hizmetine girme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkemeye erişim hakkı şikâyeti yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvurucunun anılan haklarının ihlal edildiği iddialarının ayrıca incelenmesine gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

16. Başvurucu ihlalin tespit edilmesi ile yeniden yargılama ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Mahkemeye erişim hakkı yönünden ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının incelenmesine GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için (7075 sayılı Kanun'un geçici 5. maddesi çerçevesinde oluşturulan başvuru yolu dikkate alınarak) yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 15. İdare Mahkemesine (E.2018/1858, K.2020/643) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi (E.2020/2623, K.2020/3168) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET BEŞİR ŞAHİN

B. No: 2022/42291 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/42291

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET BEŞİR ŞAHİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/42291)

Karar Tarihi: 21/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : Mehmet Beşir ŞAHİN

Vekili : Av. Özkan TOMAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; işveren ile arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının, gerekçeli kararda suçluluğu ima eden bazı ifadeler kullanılması nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuruya konu olayların meydana geldiği süreçteki olağanüstü hâl (OHAL) koşullarına, OHAL ilanına ve uygulanan tedbirlere ilişkin genel bilgiler için bkz. C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 10-18; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 10-18.

3. Başvurucu, Artuklu Belediyesi (Belediye) bünyesinde hizmet alım sözleşmesi kapsamında iş gören özel bir şirkette (işveren) taşeron işçi olarak çalışmaktadır. Belediye tarafından başvurucunun terör örgütü ile irtibat veya iltisak içinde olduğu yönünde Belediyeye bildirimde bulunulmuştur. İşveren, güven ilişkisinin zedelendiği gerekçesiyle başvurucunun iş sözleşmesini feshetmiştir.

4. Başvurucu, feshin geçersizliğinin tespiti ve işe iade talebiyle 6/2/2017 tarihinde Mardin 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme 5/7/2017 tarihinde uyuşmazlıkla ilgili Olağanüstü Hal (OHAL) Komisyonu görevli olduğu gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına dair hüküm kurmuştur. OHAL Komisyonu tarafından görevsiz olunduğundan bahisle dosyanın Mahkemeye iadesine karar verilmesi üzerine Mahkemece 17/5/2021 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararda; başvurucu hakkında terör örgütüne üyelik suçundan devam eden soruşturma bulunduğu, başvurucunun terör örgütüne müzahir olduğunun bildirildiği vurgulanmıştır.

5. Başvurucu istinaf dilekçesinde; fesih işleminde KHK hükümlerinin uygulanamayacağını, hakkında devam eden soruşturmaya dayanıldığı için masumiyet karinesinin ihlal edildiğini, feshin somut gerekçelerinin gösterilmediğini, mahkeme kararının kaldırılması gerektiğini ileri sürmüştür. Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 24/2/2022 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararda; başvurucunun 1/5/2007 tarihinde H.A. isimli terör örgütü mensubunun Dargeçit ilçesinde yapılan cenaze merasiminde "Şehit Namırın, PPK Cepheye misillemeye, Öcalan, PKK İntikam" şeklinde sloganlar attığı, buna ilişkin suç duyurusunda bulunulduğu belirtilmiştir. Kararda başvurucunun anılan eylemleri nedeniyle hakkında terör örgütü propagandası yapma suçundan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB), 1 yıl süre ile Mardin il sınırları içerisinde toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılmasının yasaklanmasına karar verildiği vurgulanmıştır. Kararda ayrıca 25/6/2008 tarihinde "eğer sayın olarak hitap etmek suç ise ben de sayın Abdullah Öcalan olarak hitap ediyorum" ibareli dilekçelerini veren 87 kişiden biri olduğu Başsavcılık tarafından terör örgütü propagandası yaptığı için ifadesinin alındığı ifade edilmiştir. Kararda son olarak başvurucu hakkında devam eden soruşturma içeriğinin incelenmesinde, başvurucunun işveren nezdinde çalıştığı 1/11/2016 tarihinde bir partinin il binasında ele geçirilen ve terör örgütleri ile irtibatlı olduğu değerlendirilen dokümanlarda isminin bulunduğu, bu nedenle şüpheli sıfatıyla beyanının alındığı ifadelerine yer verilmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 26/3/2022 tarihinde öğrendikten sonra 12/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken olağanüstü hal ve pandemi koşullarının gözetilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

9. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan (Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

10. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu; savunması alınmadan iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle savunma hakkının, bir daha çalışamayacak olması nedeniyle yaşam ve çalışma hakkının, OHAL Komisyonuna başvuru hakkı bulunmaması ve OHAL gerekçesiyle işten çıkarılması nedenleriyle etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Somut herhangi bir karara, belgeye dayanan suçu olmamasına rağmen terörle irtibatlı ve iltisaklı kabul edilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının, yargılamayı gerçekleştiren mahkemelerce gerçek anlamda bir yargısal faaliyet icra edilmediğinden mahkeme hakkının ihlal edildiğini ifade etmiştir.

12. Bakanlık görüşünde öncelikle başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının da değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Görüşte ayrıca başvurucu hakkında devam eden soruşturmanın dikkate alınması gerektiği, yapılacak incelemede Anayasa'nın 15. maddesinin gözetilmesinin yararlı olacağı ifade edilmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetlerinin özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa Mahkemesi, olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde alınan tedbirlere ilişkin bireysel başvuruları incelerken Anayasa'nın 15. maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimini dikkate alacağını belirtmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 187-191). Olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde alınan tedbiri konu edinen somut başvuruda Anayasa'nın 15. maddesi maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimi dikkate alınacaktır (Mustafa Önal, B. No: 2018/9808, 9/2/2022, § 14).

16. Anayasa'nın 15. maddesine göre yapılacak inceleme; müdahalenin Anayasa'daki çekirdek haklarla ilgili olup olmadığı, anılan maddenin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunup dokunmadığı, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırılık teşkil edip etmediği ve durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının tespitiyle sınırlı olacaktır (Ayla Demir İşat, § 146).

17. Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında özel hayata saygı hakkı yer almamaktadır. Ayrıca somut olaydaki tedbirin milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir yükümlülüğe aykırı olduğu da saptanmamıştır (Ayla Demir İşat, §§ 147, 148). Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca yapılacak

son inceleme, müdahalenin durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesine ilişkin olacaktır.

18. Başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesine ilişkin tedbirin ve bu kapsamda derece mahkemelerince sonuca bağlanan uyuşmazlığın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında durumun gerektirdiği ölçüde olduğunun söylenebilmesi için öncelikle keyfî olmaması gerekir. Diğer taraftan söz konusu tedbirin ölçülü olup olmadığı değerlendirilirken elbette ülkemizde OHAL ilanına sebebiyet veren durumun özellikleri ve OHAL ilanı sonrasında ortaya çıkan koşullar dikkate alınmalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 349).

19. Ancak işçi tarafından sadakat yükümlülüğünün ihlal edildiği, dolayısıyla işçi ve işveren arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesine dayanılarak alınacak tedbirler bakımından basit bir şüphenin yeterli olmayacağı, bu durumun somut olgularla desteklenmesi gerektiği açıktır. Gerek işveren gerekse yargı organları tarafından açıklanan nedenlerin işveren ile işçi arasındaki güven ilişkisinin zedelendiğini ortaya koyacak ve ikna edecek yeterlilikte olması gerekir (C.A. (3), § 125; Ayla Demir İşat, § 133).

20. Şüphe feshinin mahiyeti gereği ispatı beklenmese de Yargıtay kararlarında da belirtildiği üzere (benzer yöndeki Yargıtay kararları için bkz. C.A. (3), §§ 46-56; Ayla Demir İşat, §§ 52-62) şüphenin işçinin kişiliğinden kaynaklanan bir sebebe dayanması, bu sebebin de ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenmesi gerekmektedir. Aksi hâlde hukuk devletinin bir gereği olan hukuki güvenlik ilkesine aykırı bir şekilde keyfî uygulamaların gündeme gelmesi söz konusu olabilecektir (Delil Metin, B. No: 2019/1419, 18/1/2023, § 32).

21. Öte yandan 667 sayılı KHK dayanak alınarak uygulanan somut tedbirin başvurucu üzerinde doğuracağı etki de gözönüne alındığında özellikle yargılama sürecinde devletten beklenen yükümlülüklerin OHAL koşullarında da yerine getirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Bu anlamda takdir yetkisinin öngörülen sınırlar dâhilinde kullanılması ve nedenlerinin ikna edici şekilde ortaya konulması OHAL koşullarında da yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerdendir. Dolayısıyla terör örgütleriyle irtibatı ya da iltisakı olduğu konusunda çalışandan duyulan şüphenin ciddi, güçlü ve objektif olduğuna ilişkin ikna edici gerekçeler ortaya konulmaması halinde alınan tedbirin Anayasa'nın 15. maddesi bağlamında da söz konusu yükümlülüklere uygun olmadığı değerlendirilebilecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ayla Demir İşat, § 161).

22. Özel hayata saygı hakkı, üçüncü kişiler tarafından da olsa hakkın öngördüğü güvencelere keyfî şekilde müdahale edilmesini yasaklamaktadır. Öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilmesi, kişilerin kendilerinin, ailelerinin geleceğini ve itibarını etkileyen mesleki hayata yönelik tedbirlerin keyfî olmaması, bu kapsamda doğan uyuşmazlıkların özel hayata saygı hakkının gereklilikleri bağlamında çözümlenmesi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde de geçerli olan temel güvencelerdir (Ayla Demir İşat, § 150). Öte yandan darbe teşebbüsü ve terör örgütlerinin özellikleri gözönüne alındığında devletin ve kişilerin güvenliği ile kamu düzeninin korunması amacıyla yasal düzenlemeler yapılmasının ve sakıncalı görülen kişilerin mesleklerinden uzaklaştırılmasına yönelik işlemler tesis edilmesinin gerçek bir ihtiyaçtan kaynaklandığı açıktır. Ancak söz konusu tedbirlerin muhataplarının sakıncalı olduğu değerlendirilen kişilerden olması ve alınan tedbirlerin durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekir (Ayla Demir İşat, § 159). Ayrıca belirtildiği üzere temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden tedbirin süresi, kapsamı ve ağırlığı ölçülülüğün belirlenmesinde dikkate alınması, kişilerin ölçüsüz veya keyfî müdahalelere

karşı koyabilecekleri usule ilişkin güvencelerden yararlandırılması gerekir (Ayla Demir İşat, § 160).

23. Başvuruya konu olayda feshin gerekçesi, devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen PKK ile irtibatı veya iltisakı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphe ve bu şüphe nedeniyle güven ilişkinin ortadan kalkmasıdır. PKK ile irtibatı veya iltisakı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphenin, PKK terör örgütünün propagandasını yapma suçundan yargılanan ve hakkındaki HAGB kararı verilen başvurucunun eylemlerine dayandığı anlaşılmaktadır. Yine Bölge Adliye Mahkemesi kararında başvurucu hakkında devam eden bir soruşturmadaki olay ve olgulara da dayanılmıştır.

24. Somut olayda başvurucunun PKK terör örgütü ile irtibatı veya iltisakı olduğu yönünde elde edilen ve derece mahkemelerince açıklanan bilgiler dikkate alındığında güven ilişkisinin zedelendiği konusunda başvurucudan duyulan şüphenin ciddi, güçlü ve objektif bir şüphe olarak nitelendirilmeye uygun hâle geldiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda tedbirin taraflar arasındaki güven ilişkisini ortadan kaldırmaya elverişli olduğu ve iş sözleşmesinin feshedilmesini gerekli kıldığı konusunda başvurucu özelinde bireyselleştirmenin yapıldığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla somut başvurunun koşullarında benimsenen yaklaşımın kamu gücüyle donatılan Belediyenin takdir yetkisinin kapsamında olduğu, keyfîlik içermediği ve gerçekleştirilen müdahaleyle takdir yetkisinin sınırlarının aşılmadığı değerlendirilmektedir.

25. Bu açıklamalar doğrultusunda başvurucunun devlete sadakat bağının zayıfladığının işareti olan PKK ile irtibatlı veya iltisaklı olma olgusunun işçi-işveren arasındaki güven ilişkisini zedeleyen bir unsur olarak kabul eden idari ve yargısal kararların müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı konusunda ikna edici nitelikte ilgili ve yeterli gerekçeleri içerdiği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla somut olaydaki müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşulunu sağlamadığı söylenemeyecektir.

26. Öte yandan başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesinde millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunmasına, kamu hizmetinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik meşru amacın olduğu açık olsa da alınan tedbirin amaçla ölçülü olması şarttır. Bu hususta başvurucunun mesleğinin niteliği, başka bir işte çalışma imkânının bulunup bulunmadığı ve başvurucuya düşen fedakârlığın ağırlığı bir bütün olarak ele alınmalıdır.

27. Somut olayda başvurucu bir kariyer mesleği niteliğinde olan mesleki faaliyetten alıkonulmadığı gibi özel sektörde çalışmasını engelleyen herhangi bir ilave kısıtlamaya da tabi tutulmamıştır. Bu konuda bir kısıtlamanın getirilmemiş olması nedeniyle başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin öngörülen meşru amaçla ölçülü şekilde gerçekleştirildiği ve kamunun menfaati ile başvurucunun kişisel menfaati arasında adil dengenin kurulduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle başvurucu ile Belediye arasında doğan uyuşmazlığın çözümüne olanak sağlamaya uygun yasal düzenlemelerin mevcut olduğu görülmektedir. Yine başvuruya konu edilen yargılama süreci incelendiğinde başvurucunun derece mahkemeleri önünde delillerini sunduğu, iddiada bulunma ve savunma haklarını herhangi bir engellemeyle karşı karşıya kalmadan kullandığı, dolayısıyla yargılamalarda usule ilişkin güvencelerin sağlandığı anlaşılmaktadır.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

C. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

29. Başvurucu; iddialarının OHAL Komisyonu tarafından incelenmemesi nedeniyle hak arama hürriyetinin, herhangi bir yargılama yapılmadan bir itham üzerine iş akdinin feshedilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

31. Masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Bunun sonucu olarak kişinin masumiyeti asıl olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol, B. No: 2012/665, 13/6/2013 § 26).

32. Kişinin suçluluğunu ima ya da kabul eden bir yargı kararı söz konusu olmadıkça sadece soruşturma açılmış olması da disiplin veya idari yaptırım işlemlerinin başlatılması veya uygulanması için yeterli görülebilir (Ramazan Tosun, B. No: 2012/998, 7/11/2013, § 65). Masumiyet karinesi bakımından önemli olan husus kamu makamlarının işlem ya da kararlarında belirttikleri gerekçeler veya kullandıkları dil nedeniyle bireye cezai sorumluluk yüklememeleri, ceza mahkemeleri tarafından henüz suçlu bulunmamış bireyin masumiyeti üzerine gölge düşürülmesine sebebiyet vermemeleridir (Galip Şahin, B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 47).

33. Anayasa Mahkemesi HAGB kararının suçluluğu tespit eden bir karar olarak kabul edilmesinin başta masumiyet karinesi olmak üzere temel hakları ihlal edebileceğine dikkat çekmiştir (Ümmügülsüm Salgar [GK], B. No: 2016/12847, 21/10/2021, § 85). Diğer taraftan idari uyuşmazlığın çözümüne esas teşkil etmesi bakımından salt kişinin yargılanmış olmasından ve HAGB'ye dair karardan söz edilmesi masumiyet karinesinin ihlal edildiğinden bahsedebilmek için yeterli değildir (Salih Taş, B. No: 2019/15835, 11/1/2023, § 35). Bunun için kararın gerekçesinin bütün hâlinde dikkate alınması ve nihai kararın münhasıran HAGB'ye karar verilen fiillere dayanıp dayanmadığının incelenmesi gerekir (Hüseyin Şahin [GK], B. No: 2013/1728, 12/11/2014, § 40).

34. Başvuruya konu olayda derece mahkemelerince başvurucunun iş akdinin feshedilmesi, başvurucu hakkında yürütülen soruşturma ve soruşturmaya konu suçun niteliği gözönünde bulundurularak değerlendirilmiştir. Kararda başvurucunun suçlu olduğuna dair saptamada bulunulmadığı, yalnızca başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapma suçundan HAGB kararı verildiğinin ifade edildiği ve başvurucu hakkında bir soruşturmanın devam ettiğinin belirtildiği görülmüştür. Derece mahkemeleri, şüphe feshini olgusal olarak ele almış ve mevzuat hükümlerini gözönünde bulundurarak sonuca ulaşmıştır. Bu hâle göre derece mahkemeleri tarafından ilgili mevzuat ve somut olayın koşulları değerlendirilmek suretiyle iş akdinin feshedilmesinin haklı nedene dayandığının tespit edildiği görüldüğünden masumiyet karinesinin ihlal edilmediğinin açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Özel hayata saygı hakkının ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ile Anayasa'nın 36. maddesi ile 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

E.E.

B. No: 2022/68208 | Karar tarihi: 21.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/68208

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

E.E. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/68208)

Karar Tarihi: 21/5/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI VERİLDİ

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : E.E.

Vekili : Av. Raşit BAŞKAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama koruma tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Malatya Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından başvurucu ile M.A.Y. hakkında 14 yaşındaki mağdur İ.A.ya yönelik olarak çocuğun cinsel istismarı ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından soruşturma yürütülmüştür.

3. Mağdur İ.A. alınan ifadesinde, olay günü davet üzerine M.A.Y.nin evine gittiğini, M.A.Y. ve başvurucunun ısrarı üzerine önce M.A.Y. ile, sonrasında başvurucu ile ilişkiye girdiğini, başvurucu ile sürtünme şeklinde birlikte olduğunu beyan etmiştir.

4. Kolluk görevlileri tarafından üçüncü kişilerden temin edilen ve başvurucu tarafından çekildiği ileri sürülen cinsel ilişki görüntüleri soruşturma dosyasına eklenmiştir.

5. Olay tarihi itibarıyla 12 yaşında olan başvurucu 20/5/2022 tarihli savcılık ifadesinde,

M.A.Y.nin tehdidi üzerine cinsel ilişkiyi kaydettiğini, mağdurun cinsel ilişki teklifini kabul ettikten sonra isnat edilen eylemi sadece sürtünme şeklinde gerçekleştirdiğini beyan etmiştir.

6. Başsavcılık, başvurucuyu çocuğun nitelikli cinsel istismarı ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından tutuklanması talebiyle Malatya 3. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Hâkimlik, sorgunun ardından 20/5/2022 tarihinde başvurucunun tutuklanmasına karar vermiştir. Bu karara karşı yapılan itiraz Malatya 7. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 26/5/2022 tarihinde reddedilmiştir.

7. Başsavcılık tarafından başvurucunun çocuğun nitelikli cinsel istismarı ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından cezalandırılması talebiyle 3/6/2022 tarihli iddianame düzenlenmiştir. İddianamenin kabulü ile açılan dava çocuk mahkemesi sıfatıyla Malatya 5. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) yürütülmüştür.

8. Başvurucu, tutukluluğa itirazın reddi kararını 3/6/2022 tarihinde öğrendikten sonra 20/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Mahkeme, duruşmanın 28/6/2022 tarihli ilk oturumunda başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

10. Yargılama neticesinde Mahkeme, başvurucunun işlediği fiillerin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayabilme ve sonuçlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmediğine dair rapora dayanarak 29/9/2022 tarihinde ceza verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. İstinaf incelemesinden geçen hüküm 22/11/2023 tarihinde kesinleşmiştir.

11. Komisyon, adli yardım talebinin kabulü ile başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu; suç tarihinde çocuk olduğunu, bu durumun tutuklama kararında dikkate alınmadığını, 15 yaşından küçük akranlar arasında gerçekleşen cinsel nitelikteki eylemlerin isnat edilen suçu oluşturmadığını, buna rağmen tutuklama nedenleri ortaya konulmadan ölçüsüz ve hukuka aykırı bir şekilde tutuklandığını beyan ederek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının suçta ve cezada kanunilik ilkesinin, eşitlik ilkesinin, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; anılan şikâyetle ilgili olarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. ve 142. maddeleri uyarınca açılması gereken bir tazminat davası açılmadığından söz konusu iddia bakımından olağan başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı ileri sürülmüştür.

14. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

15. Anayasa Mahkemesi tutuklamaya konu davanın kesinleşmiş olması hâlinde başvuruculların tutuklamanın hukuka aykırı olduğu iddiasına yönelik olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında tazminat davası açabileceğini belirtmiş ve anılan iddiayı başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul

edilemez bulmuştur (Reşat Ertan, B. No: 2013/5700, 15/4/2015, § 26; Ömer Köse, B. No: 2014/12036, 16/11/2016, § 34; Eyyüp Güneş [GK], B. No: 2017/28308, 21/10/2021, § 88; Murat Ağırel ve diğerleri [GK], B. No: 2020/11655, 7/4/2022, §§ 23-26). Başvurucu, çocuğun nitelikli cinsel istismarı ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından tutuklanmıştır. Yapılan yargılama sonucunda ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmiş ve bu karar kesinleşmiştir. Somut olayda da kesinleşmiş bir hüküm bulunduğundan başvurucunun tutuklama tedbiri açısından 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde düzenlenen tazminat yoluna başvurabilmesi mümkündür (kanuna aykırı yakalandığını veya tutuklandığını iddia eden bir kişinin 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında tazminat davası açabileceğine ilişkin benzer değerlendirmeler için bkz. Eyyüp Güneş, § 91).

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

17. Başvurucunun soruşturma dosyasına erişimin kısıtlandığına ilişkin iddiasının Günay Dağ ve diğerleri ([GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 168-176); Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri (B. No: 2015/9756, 16/11/2016, §§ 248-257) kararları doğrultusunda; ceza infaz kurumunda tutulması nedeniyle okuluna devam edemediğine, Liselere Geçiş Sistemi Sınavı'na giremediğine ve bu suretle eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Doğan Yüksekbağ ve diğerleri (B. No: 2014/1197, 13/9/2017, §§ 26-32) ve Seyran Çakmakcı (B. No: 2014/16310, 19/4/2018, §§ 17-24) kararları doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 21/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BULUT DOĞAN

B. No: 2020/977 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/977

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BULUT DOĞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/977)

Karar Tarihi: 22/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hüseyin Ozan ADIYAMAN

Başvurucu : Bulut DOĞAN

Vekili : Av. Gülizar TUNCER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yakalanma anında ve gözaltında bulunduğu sürede fiziksel ve sözlü şiddet niteliğinde eylemlere maruz kalınması ve bu iddialar hakkında etkili ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 31/12/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Başvuruya Konu Olaylara İlişkin Arka Plan Bilgisi

5. İstanbul'daki Gezi Parkı olayları sırasında yaralanan ve tedavi gördüğü hastanede hayatını kaybeden B.E.nin ölümü nedeniyle soruşturma yürüten Cumhuriyet savcısı M.S.K. 31/3/2015 tarihinde saat 12.30 sıralarında DHKP-C silahlı terör örgütü üyesi Ş.Y. ve B.D. tarafından makam odasında alıkonulmuştur.

6. Cumhuriyet Savcısı M.S.K. aynı tarihte saat 20.30'da Ş.Y. ve B.D. tarafından vurularak yaralanmış ve kaldırıldığı hastanede hayatını kaybetmiştir. Güvenlik kuvvetlerinin başlattığı kurtarma operasyonu kapsamında yaşanan çatışmada DHKP-C silahlı terör örgütü üyesi Ş.Y. ve B.D. öldürülmüştür.

7. Bu olaydan bir gün sonra, 1/4/2015 tarihinde, DHKP-C silahlı terör örgütü üyesi E.S.K. Vatan Caddesi'nde bulunan İstanbul Emniyet Genel Müdürlüğüne el bombası ve uzun namlulu silahla bir saldırı düzenlemiştir. Emniyet güçlerinin karşılık vermesi ile çıkan çatışmada ikisi polis memuru üç kişi yaralanmış, E.S.K. ise öldürülmüştür.

B. Somut Başvuruya İlişkin Olaylar

1. Başvurucunun Kanuna Aykırı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Düzenleme, Yönetme ve Bunların Hareketlerine Katılma Suçunun Şüphelisi Olduğu Soruşturmaya İlişkin Süreç

8. İstanbul Üniversitesinde öğrenci olan başvurucu, Cumhuriyet savcısı M.S.K.yı şehit eden terör örgütü üyelerini desteklemek amacıyla gösteri yaptığı iddiasıyla gözaltına alınan arkadaşlarının serbest bırakılacakları haberini alarak 1/4/2015 tarihinde, Vatan Caddesi'ndeki İstanbul Emniyet Genel Müdürlüğünün önüne gitmiştir. Burada beklediği sırada E.S.K. ile emniyet güçleri arasında çatışma çıkması üzerine arkadaşlarıyla civarda bulunan İstanbul Vergi Dairesinin (Vergi Dairesi) otoparkına girmiştir.

9. Başvurucu, otoparka gelen kolluk görevlileri tarafından saat 18.00 sıralarında gözaltına alınmış ve 2/4/2015 tarihinde saat 03.15 sıralarında serbest bırakılmıştır.

10. Başvurucu hakkında 1/4/2015 tarihinde saat 22.59'da düzenlenen genel adli muayene raporunda "Şahsın bilgilendirilerek ve onamı alınarak yapılan muayenesinde her iki el bileğinde kelepçenin sıkması ile uyumlu olabilecek 0.5 cm genişliğinde lezyonlar ve alında sağ ve solda şişlik mevcut." şeklindeki tespite yer verilmiştir.

11. Başvurucu 2/4/2015 tarihinde saat 02.15'te müdafii ile görüşmüş ve görüşme tutanak altına alınmıştır. Başvurucunun 2/4/2015 tarihinde saat 02.25'te Emniyet Müdürlüğü Güvenlik Şube Müdürlüğünde müdafi huzurunda, kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleri düzenleme, yönetme ve bunların hareketlerine katılma suçundan şüpheli sıfatıyla ifadesi alınmıştır. Başvurucu; ifadesinde, gözaltına alınan arkadaşlarının serbest bırakılacağını duyduğu için İl Emniyet Müdürlüğü yerleşkesinin önünde beklemeye başladığını, bu sırada silah sesleri duyması üzerine paniklediğini, polis memuru olduğunu tahmin ettiği kişilerin yönlendirmesi ile Vergi Dairesinin otoparkına sığındığını, arkadaşları ile burada bekledikleri sırada gözaltına alındığını beyan etmiştir. Başvurucu; müdafi huzurundaki ifadesinde, yakalama işlemi sırasında kolluk görevlilerinin fiziksel şiddet niteliğindeki eylemine maruz kaldığına dair herhangi bir açıklamada ya da imada bulunmamıştır.

12. Kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleri düzenleme, yönetme bunların hareketlerine katılma suçundan cezalandırılması istemiyle 4/8/2015 tarihli iddianameyle başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır. Bu iddianameye dayanılarak yapılan yargılama sonunda 30/11/2016 tarihinde başvurucu ve diğer sanıkların beraatine karar verilmiş,

başvurucu hakkındaki beraat kararı istinaf kanun yolu tüketilmeden kesinleşmiştir.

2. Kolluk Görevlilerinin Fiziksel ve Sözlü Şiddet Niteliğindeki Eylemlerine Maruz Kalındığı İddiasıyla İlgili Olarak Yürütülen Soruşturmaya İlişkin Süreç

13. Başvurucu, kötü muamele sonrasında ortaya çıktığını belirttiği yakınmalarının tedavisi ve tıbbi tespiti isteğiyle 3/4/2015 tarihinde Türkiye İnsan Hakları Vakfı İstanbul Temsilciliğine (İnsan Hakları Vakfı) başvurmuştur. İnsan Hakları Vakfı tarafından hazırlanan 30/4/2015 tarihli ve 2015.042R protokol numaralı raporda başvurucunun 3/4/2015 tarihinde muayenesinin yapıldığı açıklanmıştır. Rapora göre anılan muayenede şu tespitlere yer verilmiştir:

"1- Alında sağda lateralde [dış taraf] dikey seyirli lineer [çizgisel] 1 cm uzunluğunda, medialde (iç taraf) obliq [çapraz] seyirli 2x0,5 cm, en geniş yerinde 0,3 cm ölçülerinde iki adet kırmızı krutlu [kabuklu] abrazyon [sıyrık],

2- Sağ el bileği dorsal yüzde [sırtında] 1 cm çaplı alanda dikey çizgilenmeler şeklinde krutlar içeren abrazyon,

3- Sağ el serçe parmağı orta falanksının [parmağın iç yüzündeki üç boğumdan ortadaki] üzerinde 0,3 cm uzunluğunda obliq kırmızı krutlu abrazyon."

14. İnsan Hakları Vakfı, anılan raporun sonuç bölümünde şu değerlendirmelere yer vermiştir:

"1. Kişide harici muayenede 1 ve 3 numaralarda tespit edilen künt travmatik yaralanmaların aktardığı kaba dayak öyküsü ile uyumlu olduğu, harici muayenede 2 numarada tespit edilen künt travmatik yaralanma ile her iki omuzda ağrı yakınmasının sıkı ters kelepçe öyküsü ile uyumlu olduğu,

2. Kişinin ruhsal değerlendirmesinde tespit edilen 'Akut Stres Bozukluğu' tanısının kişinin aktardığı fiziksel va ruhsal travma öyküsüne bağlı olarak oluştuğu ve bu öykü ile bütünüyle uyumlu olduğu, uzun süreli izlem gerektirdiği, Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve kalıcı hastalık yönünden uzun süreli izlemden sonra yeniden değerlendirilmesinin uygun olacağı,

...

4. Travmatik sürece maruz kaldıkları ortam koşulları ve yaralanmaların özellikleri, ayrıca ters kelepçenin omzu ve kolları insan anatomisine uygun olmayan bir pozisyonda kalmaya zorlayarak, uzun süre ve sıkıştırılarak bağlı kalması durumunda el bileğine uyguladığı baskı nedeniyle fiziksel acıya ve nörolojik hasarlara neden olabilmesi birlikte değerlendirildiğinde, kişinin bu süreçte insan eliyle oluşturulmuş travmaya maruz kaldığı ve Dünya Sağlık Örgütü'nün Uluslararası Hastalık Sınıflandırması, İCD 10 kapsamında YO7.3 kodu ile de belirtilen 'işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele' kapsamı içinde değerlendirilmesi gerektiği kanaatini bildirir değerlendirme raporudur."

15. Başvurucu vekili 3/7/2018 tarihli dilekçeyle, başvurucunun 1/4/2015 tarihinde yapılan yakalama işlemi sırasında ve gözaltında bulunduğu esnada kolluk görevlilerinin fiziksel ve sözlü şiddet niteliğindeki eylemlerine uğradığını belirterek İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) suç duyurusunda bulunmuştur. İnsan Hakları Vakfı tarafından düzenlenen 30/4/2015 tarihli raporun eklendiği suç duyurusunda başvurucu özetle;

i. Gözaltındaki arkadaşlarının serbest bırakılacağını haber almaları üzerine arkadaşlarıyla birlikte Vatan Caddesi'nde bulunan İstanbul Emniyet Genel Müdürlüğünün önüne gittiğini,

burada bulundukları sırada bir bombanın patlaması ve silahlı çatışma çıkması nedeniyle civardaki bir vergi dairesinin otoparkına girdiklerini, otoparka gelen bir kolluk görevlisinin silahın arkasıyla kafasına vurduğunu, beyin ameliyatı geçirdiğini ifade etmesine rağmen kafasına vurmaya devam ettiğini, bu sebeple kısa süreli baygınlık geçirdiğini, bu hâldeyken dahi kolluk görevlilerinin kendisine tekme attıklarını,

ii. Otoparkta yerde yüzüstü yattığı sırada kolluk görevlilerinin ellerini arkadan kelepçelediklerini, yaklaşık bir buçuk saat bu şekilde bekletildiğini, kelepçenin sıktığını söylemesi üzerine kelepçeyi daha çok sıktıklarını, kollarını bileklerinden tutarak geriye doğru çektiklerini, saçından çekerek kafasını kaldırıp yüzünün fotoğrafını çektiklerini, hakaret içeren söylemlerde bulunduklarını,

iii. Hastaneye götürüldüğü sırada kolluk görevlilerinin tahrik edici konuşmalarına ve aşağılayıcı eylemlerine maruz kaldığını, hastanede muayenesini yapan doktora "Kafama vuruldu, daha önce beyin ameliyatı geçirmiştim, beyin cerrahisine sevk edin." dediğini, çekilen beyin BT'sine (bilgisayarlı beyin tomografisi) iki saniye bakan doktorun "Turp gibisin, bu yola girdiysen ölümü göze almışsındır, öldüğünde kahraman olursun." dediğini,

iv. Muayene işleminden sonra kolluk görevlilerinin kelepçeyi yeniden taktığını, bu kez kelepçeyi daha fazla sıktıklarını, Emniyet Müdürlüğüne götürdüklerini, burada araba içinde yaklaşık bir buçuk saat kelepçeli olarak beklettiklerini,

v. Tuvalet ihtiyacını giderirken kapının açık bırakıldığını,

vi. Daha fazla beklememek için gözaltından çıkış muayenesi talep etmediğini, 2/4/2015 tarihinde saat 03.00 sıralarında serbest bırakılması üzerine evine gittiğini, ertesi gün bulantı ve baş dönmesi şikâyetiyle başvurduğu Bağcılar Eğitim ve Araştırma Hastanesinde BT çektirmek için yirmi yedi gün sonraya randevu verildiğini ifade etmiştir.

16. Başsavcılık 6/7/2018 tarihinde yazdığı üç ayrı yazı ile başvurucu hakkında kati adli raporun düzenlenmesini İstanbul Adli Tıp Şube Müdürlüğünden, başvurucunun sanığı olduğu dosyanın gönderilmesini İstanbul 38. Asliye Ceza Mahkemesinden ve şüpheli kolluk görevlilerinin kimliklerinin tespit edilerek ifade vermek üzere Başsavcılığa müracaat etmelerini İstanbul Emniyet Müdürlüğünden istemiştir.

17. Adli Tıp Şube Müdürlüğü 9/7/2018 tarihli cevabında, İnsan Hakları Vakfının raporundaki belirlemeleri esas alarak başvurucunun yaralanmasının basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif nitelikte olduğu kanaatini bildirmiştir.

18. İstanbul İl Emniyet Müdürlüğünün Başsavcılığa gönderdiği 28/9/2018 tarihli yazının ekindeki 1/4/2015 tarihli tutanağa göre, Cumhuriyet savcısı M.S.K.nın alıkonulması eylemi sırasında öldürülen eylemcilere destek vermek amacıyla toplanan gruptan bazı göstericiler gözaltına alınmıştır. Gözaltına alınan kişilere destek olmak isteyen 25-30 kişilik bir grup 1/4/2015 tarihinde saat 16.30 sıralarında Vatan Caddesi Emniyet Metro Durağı civarında toplanmıştır. Aynı tarihte saat 17.45 sıralarında kimliği belirsiz bir şahıs tarafından İl Emniyet Müdürlüğüne saldırı gerçekleştirilmiş, saldırıda bulunan kişi öldürülmüştür. Saldırgan şahsın yanında bir çanta olduğu gözönünde bulundurularak başka kişilerin de var olabileceği düşüncesiyle çevre güvenliği alınmıştır. Bu sırada 15-20 kişilik bir grubun İstanbul Vergi Dairesi istikametine doğru kaçtığı ve kaçanlardan birinin yaralı olduğu tespit edilmiştir.

19. Yaralı kişinin saldırıda bulunan şahısla birlikte hareket etmiş olabileceği

değerlendirilerek arama faaliyetlerine başlanmış ve bu kapsamda Vergi Dairesinin otoparkında biri ayağından yaralı toplam yirmi sekiz kişinin saklandığı görülmüştür. Otoparkta saklanan kişiler, yere yatıp ellerini başlarının üzerine koymaları yönünde uyarılmış, kolluk görevlilerinin ikazlarına uymayanlar orantılı şekilde zor kullanılarak plastik kelepçe ile kelepçelenmek suretiyle yakalanmıştır.

20. Başsavcılık, soruşturma kapsamında şüpheli kamu görevlilerinin ifadelerini tespit etmiştir. Buna göre polis memuru T.K. 9/10/2018 tarihli ifadesinde özetle İstanbul İl Emniyet Müdürlüğüne saldırının düzenlendiği anda protesto amacıyla Vatan Caddesi Emniyet Metro Durağı'nda toplanan üniversite öğrencilerinin kaçmaya başladığını, içlerinden birinin yaralandığını gördüğünü, Vergi Dairesinde çalışan güvenlik memurunun başvurması üzerine olay yerine (otoparka) gittiklerini, burada bulunanlardan hiç kimsenin "Beynimden ameliyat oldum, kafama vurmayın." demediğini, kendisinin de kimsenin kafasına vurmadığını, tehdit ya da hakaret içeren bir söylemi olmadığını, olay yerinde güvenlik kameralarının bulunduğunu beyan etmiştir. Polis memuru M.O.Ş. de 17/10/2018 tarihli ifadesinde olay yerine gittiğinde başvurucunun ambulansla götürüldüğünü öğrendiğini, kendisini hiç görmediğini beyan etmiştir.

21. 34... ve 35... sicil numaralı polis memurları 6/11/2018 tarihli ifadelerinde özetle ve benzer şekilde Vatan Caddesi'ndeki İl Emniyet Müdürlüğüne saldırı yapıldığı gün olay yerinde bulunan 25-30 kişilik grubun Vergi Dairesinin otoparkına doğru kaçtığını öğrendiklerini belirtmiştir. Bu bilgiye göre otoparka gittiklerinde yanlarında bomba ya da silah olabilir düşüncesiyle bağırarak orada bulunan kişilere yere yatmalarını söylediklerini, üstlerini ve çantalarını kabaca aradıklarını, direnen kişilere karşı zor kullandıklarını, kimlik tespiti yaptıklarını, yaklaşık yarım saat süren bu işlemlerin sona ermesi üzerine ilgili kişileri Güvenlik Şube Müdürlüğü çalışanlarına teslim ettiklerini, kimseye vurmadıklarını belirtmiştir.

22. 33..., 37... ve 37... sicil numaralı polis memurları 13/11/2018 tarihli ifadelerinde özetle ve benzer şekilde Vatan Caddesi'ndeki İl Emniyet Müdürlüğüne saldırıda bulunulmasından hemen sonra bir güvenlik görevlisinin içlerinde yaralı bir şahsın bulunduğu 20-30 kişilik bir grubun çalıştığı Vergi Dairesinin otoparkına girdiğini söylediğini, bu bilgiyi değerlendirdiklerini, aralarında yaralı şahsın da bulunması nedeniyle saldırı eylemiyle ilişkili olabileceklerinden şüphelenip anılan otoparka gittiklerini ifade etmiştir. Olay yerinde 20-25 kişinin olduğunu görmeleri üzerine yüksek sesle defalarca polis olduklarını söylediklerini, bu kişileri ellerini başlarının üstlerine koymaları yönünde ikaz ettiklerini, buna rağmen ellerini başlarının üzerine koymayan kişilere orantılı şekilde zor kullanarak kelepçe taktıklarını, kişilerin saldırıya iştirak etmediklerinin anlaşılması üzerine toplantı ve gösteri yürüyüşlerine muhalefet eden şahıslar olduklarını değerlendirerek Güvenlik Şube Müdürlüğü personeline tutanak ile bu kişileri teslim ettiklerini, bu kişilere karşı onur kırıcı bir söz ya da fiilde bulunmadıklarını belirtmiştir.

23. 34... sicil numaralı polis memuru ise 27/11/2018 tarihli ifadesinde özetle olay yerinden kaçan şahısların Vergi Dairesinin otoparkına saklandıklarını öğrenmeleri üzerine otoparka gittiklerini, şahısları silah bırakmaları için uyardıklarını, kimsenin kafasına vurmadıklarını, yaralanan kişiyi hastaneye götürenler arasında olduğunu açıklamıştır. Talimatla ifadesi alınan V.K. da yaralanan kişiyi hastaneye götürenler arasında olduğunu, yine talimatla ifadesi alınan A.K. ve C.Ç. de otoparktaki yakalama ve gözaltına alma işlemlerine katılmadıklarını ifade etmiştir.

24. Başsavcılık yaralama, tehdit ve hakaret suçundan şüpheli polis memurları hakkında yürüttüğü soruşturmada 10/9/2019 tarihinde özetle şüphelilerin anılan suçları işlediklerine dair haklarında dava açılmasını gerektirir nitelikte delil elde edilemediği gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Anılan kararda; İstanbul Adliyesinde görev yapan Cumhuriyet Savcısı M.S.K.nın alıkonulmasına, alıkoyan DHKP-C terör örgütü üyesi iki şahsın gerçekleştirilen operasyon sırasında öldürülmesine ve E.S.K.nın öldürülen örgüt üyelerinin intikamını almak için Vatan Caddesi'ndeki İstanbul İl Emniyet Müdürlüğüne saldırı düzenlediğine vurgu yapılmıştır. Bununla birlikte saldırıda yaralanan şahısla birlikte farklı istikametlere kaçan kişilerin arasında terör eylemine iştirak etmiş kişi ya da kişilerin olabileceğinden şüphelenen kolluk görevlilerinin Vergi Dairesinin otoparkına kaçan kişilerden ellerini yukarı kaldırmalarını isteyip buna uymayanlara orantılı güç kullandıkları, silah ya da bomba kullanmalarını engellemek amacıyla ters kelepçe taktıkları kabul edilmiştir. Ayrıca İstanbul Adli Tıp Şube Müdürlüğü tarafından düzenlenen rapora göre başvurucunun basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek şekilde yaralandığı ve anılan raporun işkence iddialarını doğrulamadığı da değerlendirilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... [Ş]ikayetçinin dilekçesi, şüphelilerin ifadeleri, doktor raporu ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; Olayın meydana gelmesinden bir gün önce İstanbul Adliyesinde Memur Suçları Soruşturma Bürosunda görev yapan Cumhuriyet Savcısı [M.S.K.nın] DHKP-C Terör örgütüne mensup militanlarca önce odasında rehin alınıp, akabinde [Ş.Y. ve B.D.] tarafından Şehit edildiği, akabinde teröristlerin emniyet görevlilerince öldürülmüş olduğu, bundan bir gün sonra terörist [Ş.Y.nin] sevgilisi olduğu iddia edilen ve aynı örgüt mensubu daha önce de eylemlerde bulunmuş olan terörist [E.S.K.nın] adliye de öldürülen teröristlerin intikamını almak amacıyla bombalar ve uzun namlulu tüfek ile İstanbul Emniyet Müdürlüğü, Vatan Yerleşkesine gelerek burada görevli emniyet mensuplarına ve binayı hedef alıp, tüfek ile ateş etmeye başladığı ve binaya el bombası attığı, şüpheli olarak ifadesi alınan emniyet görevlilerinden bir kısmının bu saldırıya karşı ateş açarak cevap verdikleri, terörist [E.nin] olay mahalinde öldürülerek etkisiz hale getirildiği, karşılıklı ateş sırasında olay mahalinde bir şahsın yaralanmış olduğu ve bu şahısla birlikte örgüt üyesi olabileceği düşünülen çok sayıda şahsın emniyet binası önünden çeşitli istikametlere doğru kaçtıkları, şikayetçi Bulut Doğan'ın da bu şahısların arasında olduğu,DHKP-C terör örgütünün eylemlerinin genel olarak 1+1 yani iki kişi tarafından gerçekleştirilmiş olduğunun kayıtlardan bilindiği, yaralı olarak kaçan şahsın da [E.S.K.nın] eylemine iştirak eden terörist olabileceği ve yanında silah ile bomba olduğu değerlendirilerek, acele halde kaçan şahsın yakalanmasına çalışıldığı, etraftan alınan bilgiye göre Vatan Caddesi, Vergi Dairesi otoparkında kaçan gruptan birkaç kişininsaklanmakta olduğunun öğrenildiği, polisin bu hassasiyetle iyi aydınlatılmamış olan bu yere gittiğinde kendini tanıtıp, orada bulunanlara ellerini yukarı kaldırmalarını yolunda uyarı da bulunduğu, şikayetçinin de içinde bulunduğu bu şahısların uyarıları dikkate almamaları nedeniyle orantılı güç kullanılarak şahısların etkisiz hale getirildiği, silah ya da bomba kullanmalarının önüne geçilmek amacıyla ters kelepçe takıldığı,gözaltına alınan şahısların adli işlemlerinin gerçekleştirildiği, toplantı ve gösteri yürüyüşlerine aykırılıktan haklarında işlem yapılıp adliyeye sevk edilerek haklarında dava açıldığı,

Şikayetçi Bulut Doğan hakkında düzenlenen İstanbul Adli Tıp Şube Müdürlüğünün raporunda; basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafifşekilde yaralanmış olduğunun belirtildiği, şikayetçi hakkında düzenlenen bu raporun da şikayetçinin kendisine işkence uygulandığına dair iddialarını doğrulamadığı anlaşılm[ıştır.]"

25. Başvurucu 8/11/2019 tarihli dilekçeyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karara itiraz etmiş; itirazında önceki iddialarını yinelerken etkili bir soruşturma yapılmamasından, beyanlarıyla ilgili bir açıklama yapılmaksızın sadece şüpheli kolluk görevlilerinin beyanlarının dikkate alınmasından, tek başına somut delillere ulaşma imkânı olmadığının, başvurduğu devlet hastanesinde bir ay sonrasına randevu verildiğinin görmezden gelindiğinden yakınmıştır.

26. Başvurucunun itirazı İstanbul 4. Sulh Ceza Hâkimliğinin 26/11/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Kararda, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın usul ve kanuna uygun olduğu belirtilmiştir. Ret kararı başvurucuya 10/12/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir.

27. Başvurucu 31/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

28. İlgili ulusal hukuk için bkz. Tugay Bek, B. No: 2018/30943, 21/6/2023, §§ 47-51; İsmail Adak, B. No: 2018/19964, 20/10/2021, §§ 22-29.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Anayasa Mahkemesinin 22/5/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

30. Başvurucu, Vergi Dairesinin otoparkında gerçekleşen yakalama işlemi sırasında bir kolluk görevlisinin silahın arkasıyla kafasına vurduğunu, bu darbeye bağlı olarak kısa süreli baygınlık geçirdiğini, bu hâldeyken dahi kolluk görevlilerinin kendisine tekme attığını ileri sürmüştür. Ayrıca otoparkta bekletildiği yaklaşık bir buçuk saat boyunca yüzüstü yatırıldığı sırada ellerinin arkadan kelepçelendiğinden, otobüsle hastaneye götürülürken ve gözaltında bulunduğu süre boyunca uzun süre elleri arkadan kelepçeli olarak bekletildiğinden, kolluk görevlilerinin "Bu savcı katili" şeklindeki hakaret niteliğinde söylemlerine maruz kaldığından ve tuvalet ihtiyacını karşıladığı sırada kapının açık bırakıldığından şikâyet etmiştir. Başvurucu; Başsavcılığın etkili bir soruşturma yürütmediğini, ayrımcı bir tavırla sadece şüpheli kolluk görevlilerinin beyanlarını esas alarak kovuşturmaya yer olmadığına karar verdiğini, soruşturma dosyasındaki ayrıntılı sağlık raporundan yüzeysel olarak bahsettiğini, soruşturma konusu olayların dışındaki birtakım meselelerden bahsederek kötü muamele eylemini meşrulaştırmaya çalıştığını belirtmiş; adil yargılanma hakkının, kötü muamele yasağının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

31. Bakanlık görüşünde, başvurucunun olay tarihinden yaklaşık üç yıl sonra Başsavcılığa sunduğu kötü muamele iddiasına ilişkin şikâyet üzerine yetkili başsavcılık tarafından derhâl soruşturma başlatıldığı, delillerin toplandığı ve değerlendirildiği, başvurucunun iddiasını doğrulayan herhangi bir delil bulunamadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği bildirilmiştir. Bununla birlikte başvurucunun usuli garantilerden yararlandığı ve itirazlarını ileri sürebildiği de açıklanmıştır.

B. Değerlendirme

32. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının bir bütün olarak kötü muamele yasağı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

33. Anayasa’nın iddiaların değerlendirilmesinde esas alınacak "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.”

34. Anayasa’nın "Devletin temel amaç ve görevleri " kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Devletin temel amaç ve görevleri … kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

35. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları ilke olarak Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal etmektedir. Kesin gerekli olduğu hâllerde güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 81, 82).

36. Güç kullanımına ilişkin bu ilkeler, güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin hukuka uygun olarak verdikleri emre karşı etkin (aktif) veya edilgen (pasif) direniş gösterilmesi hâlinde de geçerlidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Arif Haldun Soygür, B. No: 2013/2659, 15/10/2015, §§ 51, 52).

37. Hukuka uygun olarak tutulan bir kişiye kaçmasınınya da kendisine veya başkasına zarar vermesinin önlenmesi amacıyla kelepçe takılması yahut bu kişide aynı amaçlarla hareketi kısıtlayıcı başka araçların kullanılması, makul ölçüde gerekli olanının ötesinde bir güç kullanımı veya kişinin kelepçeli hâlinin kamuya teşhir edilmesi amacı olmadığı sürece-kural olarak- Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası yönünden sorun oluşturmamaktadır. Tutmanın haksız olduğunun sonradan anlaşılması da sonucu değiştirmemektedir. Bununla birlikte sözü edilen zorlayıcı tedbire başvurulması, kendisine kelepçe takılan kişinin fiziksel veya ruhsal durumu ve/veya tedbirin kişideki fiziksel yahut ruhsal etkileri nedeniyle asgari ağırlık eşiğine ulaşabilir (bazı değişikliklerlebirlikte bkz. Kazim Aksoy (2), B. No: 2015/8409, 4/7/2019, § 38; Ö.U., B. No: 2016/62587, 23/6/2020, §§ 32, 33, 35). Ayrıca belirtmek gerekir ki bir kişinin elleri arkasına alınarak kelepçelenmesitek başına kötü muamele yasağını ihlal etmez (Murat Köse, B. No: 2017/37375, 13/10/2020, § 34).

38. Anayasa’nın 17. maddesi -“Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli; soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103; S.D., B. No: 2013/3017,

16/12/2015,§§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

39. Somut olayda başvurucuya güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerince fiziki müdahalede bulunulduğu ve bunun neticesinde başvurucunun yaralandığı hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Başsavcılık, başvurucunun kolluk görevlilerinin güç kullanması sonucunda yaralandığını ve kullanılan gücün başvurucunun tutumuyla orantılı olduğunu ifade ederek yaralanma olayı hakkında bir açıklama getirmiştir. Bu durumda kötü muamele yasağının maddi boyutu kapsamında incelenmesi gereken husus, kullanılan gücün kesin olarak gerekli olup olmadığı ve şayet gerekli ise gücün aşırıya kaçmadan, başvurucunun tutumuyla da orantılı olarak kullanılıp kullanılmadığıdır.

40. Kendi beyanına göre başvurucu, Cumhuriyet savcısı M.S.K.nın şehit edildiği olayla ilgili olarak gözaltına alınan öğrenci arkadaşlarının serbest bırakılacağını duyması üzerine Vatan Caddesi'ndeki İstanbul Emniyet Genel Müdürlüğünün önüne gitmiştir. Burada beklediği sırada DHKP-C silahlı terör örgütü üyesi E.S.K. el bombası ve uzun namlulu silahla emniyet güçlerine karşı bir saldırı düzenlemiştir. Emniyet güçlerinin karşılık vermesi üzerine silahlı çatışma yaşanmıştır (bkz. § 15).

41. Kolluk görevlileri tarafından düzenlenen 1/4/2015 tarihli tutanağa göre çatışmanın başlaması üzerine başvurucu, kalabalık bir grup ile birlikte Vergi Dairesinin otoparkına girmiştir. Kolluk görevlileri otoparkta bir grup insanın bulunduğunu ve içlerinden birinin yaralı olduğunu haber almıştır. Saldırıyla ilişkili kişilerin bulunabileceğini ve yeni bir saldırı düzenlenebileceğini değerlendiren kolluk görevlileri otoparkta saklanan kişileri yere yatarak ellerini başlarının üzerine koymaları yönünde uyarmıştır. Bu uyarıya uymayarak kolluk görevlilerine direnen kişilerle birlikte başvurucunun da elleri zor kullanılarak plastik kelepçe ile kelepçelenmiştir.

42. Başvurucunun silahın arka tarafıyla kafasının ve vücudunun hangi kısımlarına vurulduğuna, kendisine kaç kez tekme atıldığına dair ayrıntılı bir anlatımı bulunmadığı gibi adli raporlarda da tekme atmaya bağlı olarak oluşan yaralanma konusunda herhangi bir tespit yoktur (bkz. §§ 10,15). Başvurucunun olay anından yaklaşık sekiz saat sonra müdafii huzurunda alınan beyanında kolluk görevlilerinin kendisine kötü muamelede bulunduklarına dair bir anlatımı da bulunmamaktadır (bkz. § 11). Ayrıca şikâyet tarihi itibarıyla yaralanmasının niteliğine göre başvurucunun darbedilmesiyle ilgili iddialarının değerlendirilebileceği adli bir rapora ulaşılması, iddiaların doğrulanmasındayararlanılabilecek kamera kayıtlarının temin edilmesi ya da benzer işleve sahip başkaca bir delilin elde edilmesi imkânı kalmamıştır. Kolluk görevlilerinin müdahalesi ve kelepçe kullanımından dakikalar önce emniyet güçlerine karşı uzun namlulu silah ve el bombasıyla saldırı düzenlendiği ve otoparktaki kişilerden birinin yaralı olduğu dasabittir. Bu sebeple, başvurucu hakkında düzenlenen adli raporlardaki tespitlerin aşırı güç kullanımına da işaret etmediği de dikkate alınarak,yeniden silah ya da patlayıcı madde kullanılması ihtimaline binaen güvenliğin sağlanabilmesi amacıyla başvurucunun da içinde bulunduğu gruba ellerini kaldırmaları yönünde kolluk görevlilerince emir verildiği, başvurucunun bu emre uymaması nedeniyle başvurucuya karşı zor kullanıldığı ve olası silah ya da bomba kullanımının önüne geçilmesi amacıyla başvurucuya kelepçe takıldığı, dolayısıyla kullanılan gücün gerekli ve başvurucunun tutumuyla orantılı olduğu yönündeki Başsavcılık kabulünün aksine bir sonuca varmak için hiçbir neden bulunmadığı değerlendirilmiştir.

43. Başvurucu elleri arkadan kelepçeli olarak uzun süre bekletildiğini ve kolluk görevlilerinin aşağılayıcı söz ve eylemlerine maruz kaldığını ileri sürse de başvuru

dosyasındaki hiçbir unsur başvurucunun bu iddialarını desteklememektedir.

44. Başvurucunun kötü muamele yasağının usul boyutuyla ilgili iddialarının değerlendirilmesine gelince Başsavcılık, başvurucunun konuylailgili şikâyetinin hemen akabinde konuyla ilgili bir soruşturma başlatmıştır. Bu kapsamda başvurucunun adli raporu temin edilmiş, olayda görev alan kolluk görevlilerinin beyanlarıtespit edilmiştir. Elde ettiği delilleri değerlendiren Başsavcılık, kolluk görevlilerinin güç kullanımının gerekli ve orantılı olduğunu kabul etmiş ve başvurucu tarafından sunulan adli raporun işkence iddialarını doğrulamadığını değerlendirmiştir. Dolayısıyla Başsavcılığın olayın gerçekleşme koşullarını aydınlatma isteğinden kuşku duyulmasını gerektirecek bir neden bulunmadığı ve başvuruya konu edilen soruşturmanın somut olayın koşullarında soruşturmanın etkililiğinin değerlendirilmesinde esas alınan ölçütleri karşıladığı sonucuna varılmıştır.

45. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 22/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TAHİR LAÇİN (2)

B. No: 2020/8226 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/8226

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TAHİR LAÇİN BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2020/8226)

Karar Tarihi: 22/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Murat İlter DEVECİ

Başvurucu : Tahir LAÇİN

Vekili : Av. Keleş ÖZTÜRK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereğine aykırı olarak hapis cezasının infazına devam edilmesi, tutukluluk süresinin makul olmaması, infazın durdurulmasına ilişkin taleplerin reddine dair kararlara vaki itirazların dosya üzerinden incelenmesi ve bu incelemede Cumhuriyet savcısı görüşünün mahpus ile müdafiine bildirilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 19/2/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi

(UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Başvurucu Hakkında Yürütülen Ceza Yargılamasıyla İlgili Süreç

5. Başvurucu, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) başlatılan soruşturma kapsamında Marksist Leninist Komünist Parti (MLKP) terör örgütüne üye olma suçundan 5/10/2004 tarihinde Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesi (16/6/2004 tarihli ve 5190 sayılı mülga Kanun ile görevli) tarafından tutuklanmıştır.

6. Başsavcılığın 15/3/2005 tarihli iddianamesiyle başvurucu hakkında silahlı terör örgütü kurma veya yönetme, anayasal düzeni zorla değiştirmeye kalkışma, silahlı terör örgütüne üye olma suçlarından kamu davası açılmıştır.

7. Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesince (Ceza Mahkemesi) yapılan yargılama neticesinde 28/8/2012 tarihli kararla başvurucunun Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın tamamını veya bir kısmını tağyir, tebdil veya ilgaya teşebbüs etme suçundan müebbet hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

8. Yargıtay 9. Ceza Dairesince yapılan temyiz incelemesi sonunda anılan hüküm onanmış ve böylece başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararı kesinleşmiştir.

9. Başvurucu, hakkında verilen mahkûmiyet kararının infazı kapsamında Tekirdağ 2 No.lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutulmaktadır.

10. Başvurucu, hakkındaki yargılama devam ederken tutukluk süresinin uzun olduğu iddiasıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) bireysel başvuru (B. No: 13681/10) yapmıştır. Başvurucunun şikâyetini suç isnadına bağlı tutma yönünden inceleyen AİHM, Hükûmetin tek taraflı deklarasyonuna istinaden başvuruyu kayıttan düşürmüştür.

B. Anayasa Mahkemesince Verilen İhlal Kararı ve Bu Karar Üzerine Yapılan Yeniden Yargılamayla İlgili Süreç

11. Başvurucu, hakkında yürütülen yargılamaya ilişkin şikâyetlerini bireysel başvuruya(B. No: 2013/7011) konu etmiştir. Bahsi geçen başvuruda başvurucu, başka ihlal iddiaları yanında duruşmada dinlenmeyen tanıkların beyanlarına dayanılarak mahkûmiyet hükmü kurulduğunu öne sürmüştür. Anayasa Mahkemesi 5/11/2015 tarihinde yaptığı incelemede Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir (anılan kararda bkz. §§ 54-74, 91). Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...

63. Somut başvuruda, başvurucu hakkında 12/4/2003 tarihli kolluk ifadesinde başvurucunun örgüt yöneticisi olup İstanbul'daki yasa dışı silahlı örgüt MLKP'ye ait üç hücreden ikincisinin komutanı olduğu ve kuyumcuya yönelik silahlı gasp olayında da bizzat olay yerinde olduğu yönünde ifade veren A.A. isimli tanığın, daha sonra sanık olarak yargılandığı İstanbul 4 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin E.2003/213 sayılı dosyasının duruşmasında, başvurucu aleyhine kollukta verdiği ifadesinin işkence altında alındığını belirterek kolluk ifadesini reddettiği anlaşılmıştır.

...

66. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar incelendiğinde adı geçen tanığın (A.A.)

beyanlarının dışında, mahkûmiyet hükmüne esas olarak başka dosyalarda sanık konumunda bulunan şahısların başvurucu aleyhine verdiği ifadelerin de delil olarak kabul edildiği görülmüştür. Ancak bu tutanak ve belgelerden sanık (başvurucu) aleyhine sonuç çıkarma (atılı suçlar ile başvurucu arasında bağ kurma) anılan sanık beyanlarıyla olmuştur. Söz konusu beyanlar ise soruşturma aşamasında polis nezdinde şüpheli sıfatı ile verilen beyanlardır. İlk Derece Mahkemesi, bu kişileri duruşmaya çağırarak dinlemek yerine, ifadelerinin dosyaya konulmasıyla yetinmiştir. Söz konusu şahısların birçoğu yargılandıkları mahkemelerde yaptıkları savunmalarda hazırlık beyanlarının baskı ve zorlama altında alındığını ileri sürerek bu beyanlarını kabul etmemişlerdir. Başvurucu aleyhinde beyanlarını sürdüren tanık A.H.B. ise pişmanlık yasasından yararlanmış ve cezasından indirim yapılmıştır.

67. Başvurucu, duruşmalar safahatında (kovuşturma evresinde) ve temyiz dilekçesinde, aleyhinde beyanda bulunan bu sanıkların duruşmada dinlenilmesi yönünde talep ve itirazlarını dile getirmiştir. İlk Derece Mahkemesi, bu talepleri gerekçesiz olarak reddetmiş; Yargıtay, başvurucunun temyiz dilekçesinde bildirdiği bu taleplerle ilgili bir değerlendirme yapmaksızın yerel mahkeme kararını onamış ve başvurucu hakkındaki mahkûmiyet hükmü kesinleşmiştir.

...

70. Somut olayda İlk Derece Mahkemesi, hükme esas aldığı beyanların sahipleri olan tanıkların duruşmada dinlenmesi için hiçbir girişimde bulunmamıştır. Dolayısıyla bu tanıkların 5271 sayılı Kanun'un 211. maddesinin (1) numaralı fıkrasında sayılan ve duruşmada dinlenmesi yerine önceki beyanlarının okunması ile yetinilebilecek tanıklar olup olmadığı araştırılmamıştır. Bu beyanların önem dereceleri itibarıyla da duruşmada okunmakla yetinilecek beyanlardan olduğu da kabul edilmiş değildir. Dahası başvurucu veya müdafiince hükme esas alınan tanıkların beyanlarının duruşmada okunulmakla yetinilmesine rıza gösterilmemiş, bahsi geçen tanıkların duruşmada dinlenilmesi talep edilmiştir.

71. Öte yandan başvurucu ve müdafii, hükme esas alınan ifade tutanaklarını görme ve bu ifadelerin kanıt olarak kullanılmasına karşı çıkma imkânına sahip olmuş olsalar bile böyle bir imkân, başvurucunun tanıkları sorgulayabileceği ve sorgulatabileceği şekilde huzura gelmelerinin ve doğrudan dinlenmelerinin yerini alamaz (Hulki Güneş/Türkiye, B. No: 28490/95, 19/9/2003, § 95). Çünkü yargılama öncesindeki sorgulamalar öncelikli olarak iddia makamının savlarını desteklemek üzere yapılan bir bilgi/delil toplama işlemidir. Somut olayda tanık sorgulama imkânı, duruşmada dinlenmeyen ve yalnızca başka davaların soruşturma evrelerinde verdikleri ifadelerle yetinilen tanıkların beyanlarının, olayın aydınlatılması açısından ağırlıklarının çok ciddi (kilit mahiyetinde) olması nedeniyle hayati önemdedir.

72. Başvurucunun mahkûmiyetinde belirleyici olan bu ifadeler bir avukat huzurunda alınmamış; [Ceza Mahkemesi, İlk Derece Mahkemesi], itiraz konusu olan bu ifadelerin alınma biçimini ve koşullarını tespit etmeye yönelik herhangi bir adım da atmamıştır. Dolayısıyla tek delil olmamakla beraber başvurucunun aleyhine belirleyici delil olan ve başvuranın mahkûm edilmesini mümkün kılan söz konusu tanık ifadelerinin güvenilirliği ve doğruluğu hakkında ciddi kuşkular bulunduğuna dair başvurucu iddialarının yersiz olduğu söylenemez.

73. İlk Derece Mahkemesi belirleyici ölçüde başka davaların soruşturma evrelerinde

dinlenen ve başvurucu ile yüzleşmesi olanağı olup olmadığı araştırılmamış olan sanıkların beyanlarına dayanarak başvurucunun cezalandırılmasına karar vermiştir[.] Mahkûmiyet büyük ölçüde başvurucunun soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı kimseler tarafından verilen ifadelere dayandırılmış olduğundan ve savunma haklarının korunması için hiçbir tedbir alınmadığından başvurucunun hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmıştır.

74. Bu sebeplerle başvurucunun, aleyhinde beyanda bulunan tanığı sorguya çekme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

...

91. Tanık sorgulama hakkı yönünden tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmakta olup ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından hukuki yarar bulunduğundan yeniden yargılama yapılmak üzere kararın [Ceza Mahkemesine] gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

..."

12. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı sonrasında başvurucunun müdafii 21/1/2016 tarihinde Ceza Mahkemesine müracaat ederek yargılamanın yenilenmesine ve başvurucu hakkındaki mahkûmiyet hükmünün infazının durdurulmasına karar verilmesini talep etmiştir.

13. Ceza Mahkemesi 12/2/2016 tarihinde yaptığı duruşmaya hazırlık incelemesi sonunda ceza miktarını ve dosya kapsamını gerekçe göstererek başvurucu hakkındaki hapis cezasının infazının durdurulması talebinin reddine karar vermiştir.

14. Yeniden yargılamada başvurucu ve/veya müdafii müteaddit kez infazın durdurulmasına karar verilmesini talep etmiş ancak bu talepler dosya kapsamı ve/veya yargılamanın geldiği aşama gerekçe gösterilerek reddedilmiştir.

15. Başvurucu ve müdafii 27/9/2019 tarihinde yapılan celsede infazın durdurulmasını talep etse de Ceza Mahkemesi talepleri kabul etmemiştir.

16. Başvurucu, Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararına ve ceza infaz kurumunda tutulduğu süreye işaret ederek Ceza Mahkemesince verilen karara itiraz etmiştir.

17. Başsavcılığın itiraz hakkındaki görüşünü alan ancak bu görüşü başvurucu ve/veya müdafiine bildirmeyen Ankara 12. Ağır Ceza Mahkemesi (İtiraz Mahkemesi) 22/10/2019 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

18. 13/12/2019 tarihli celsede Ceza Mahkemesi; dosya kapsamını, yargılamanın geldiği aşamayı ve kesinleşen cezanın niteliğini gerekçe göstererek başvurucu müdafiinin o celsedeki infazın durdurulmasına ilişkin talebini reddetmiştir.

19. Başvurucu müdafii, Aligül Alkaya ve diğerleri (2) (B. No: 2016/12506, 7/11/2019) kararının bazı paragraflarına atıfta bulunup -suçun sübutu ve dosyadaki deliller ile ilgili bazı hususlar yanında- Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararıyla birlikte mahkûmiyet kararının ortadan kalktığını ve bu nedenle mahkûmiyet kararının infazın sürdürülmesi gerekçesi yapılamayacağını belirterek Ceza Mahkemesince verilen karara itiraz etmiştir. Başvurucu müdafiince atıf yapılan Aligül Alkaya ve diğerleri (2) kararının ilgili paragraflarının ilgili kısmı şöyledir:

“...

58. ...Anayasa Mahkemesince yargılamanın yenilenmesine hükmedilen hâllerde derece mahkemesinin yeniden yargılamaya karar vermesi için lehine ihlal kararı verilenin ya da ilgili başka kişi veya kişilerin talepte bulunması gerekmemektedir. Derece mahkemesi, Anayasa Mahkemesi kararı kendisine ulaşır ulaşmaz -ilgili usul kanunlarında düzenlenen yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak- taraflarca başvuru yapılmasını beklemeksizin yeniden yargılama yapmak yükümlülüğündedir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereği olarak yeniden yargılama yapılacak hâllerde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak bir kabule değerlik incelemesi aşaması da bulunmamaktadır.

59. Bu bağlamda derece mahkemesinin öncelikle yapması gereken şey, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı gereğince yeniden yargılamaya başladığına dair karar almaktır... Mahkeme sonraki aşamada ise Anayasa Mahkemesi kararında tespit edilen ihlalin sonuçlarını gidermek için gereken işlemleri yapmakla yükümlüdür...

...”

20. İtiraz Mahkemesi 7/1/2020 tarihinde başvurucu müdafiinin itirazının reddine karar vermiştir. Karar öncesinde itiraz hakkında Başsavcılıktan görüş alınmış ancak bu görüş başvurucuya ve/veya müdafiine bildirilmemiştir. Kararda Başsavcılığın konuyla ilgili görüşünün ne olduğu açıklanmasa da kararın söz konusu görüşe uygun olarak verildiği belirtilmiştir.

21. İtiraz Mahkemesinin 7/1/2020 tarihli kararı başvurucu müdafiince 24/1/2020 tarihinde öğrenilmiş ve başvuru 19/2/2020 tarihinde yapılmıştır.

22. Yeniden yargılamanın sona erdiği 1/12/2021 tarihinde Ceza Mahkemesi, başvurucu hakkında verdiği 28/8/2012 tarihli kararın onaylanmasına karar vermiştir. Başvurucunun müdafii tarafından temyiz edilen söz konusu karar Yargıtay 3. Ceza Dairesince 16/5/2023 tarihinde onanmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

23. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Esas hakkındaki inceleme” kenar başlıklı 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağının belirlenmesi ile sınırlıdır...”

24. 6216 sayılı Kanun’un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata

hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.

...”

25. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun “İtiraz” kenar başlıklı 267. maddesi şöyledir:

“Hâkim kararları ile kanunun gösterdiği hâllerde, mahkeme kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.”

26. 5271 sayılı Kanun’un “İnfazın geri bırakılması veya durdurulması” kenar başlıklı 312. maddesi şöyledir:

“Yargılamanın yenilenmesi istemi hükmün infazını ertelemez. Ancak mahkeme, infazın geri bırakılmasına veya durdurulmasına karar verebilir.”

B. Uluslararası Hukuk

27. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) “Özgürlük ve güvenlik hakkı” kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

a) Kişinin, yetkili bir mahkeme tarafından verilmiş mahkumiyet kararı sonrasında yasaya uygun olarak tutulması;

...

4. Yakalama veya tutulma yoluyla özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, tutulma işleminin yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar verilmesi ve eğer tutulma yasaya aykırı ise, serbest bırakılması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.

...”

28. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Yılmaz Aydemir/Türkiye (B. No: 61808/19, 23/5/2023) kararında başvurucuya Cumhuriyet savcısının mütalaası hakkında yorumda bulunma hakkı tanınmadan mahkûmiyete bağlı tutuklama kararının hukukiliğinin gözden geçirilmesi nedeniyle Sözleşme’nin 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasının ihlal edildiğine ilişkin iddiayı da incelemiştir. Başvuruya konu olayda başvurucu, kendisine isnat edilen suçtan mahkûm edilmiş ve mahkûmiyet kararıyla birlikte tutuklanmıştır. Başvurucu; tutuklama kararının yasal dayanaktan yoksun ve orantısız olduğu, suç işlediğine dair kuvvetli şüphe oluşturacak somut delilin ve tutuklama nedeninin bulunmadığı iddiasıyla tutuklama kararına itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen mahkeme, Cumhuriyet savcısından itiraz hakkında görüş almış ancak bu görüşü başvurucuya ve/veya müdafiine bildirmeden başvurucunun itirazını reddetmiştir. Söz konusu kararda öncelikle Sözleşme’nin 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan güvencelerin mahkûmiyete bağlı tutulan kişiler hakkında uygulanabilirliğine ilişkin olarak hükûmetin itirazı değerlendirilmiştir.

29. AİHM; tutuklulara sunulan usuli hakların mahkûmiyet kararından sonraki dönemi de kapsadığı hâllerde Sözleşme’nin 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan güvencelere mahkûmiyet sonrası aşamada da riayet edilmesi gerektiğine ve -tutukluluğun gözden geçirilmesine ilişkin hükümler kapsamında 5271 sayılı Kanun’un 2., 101., 104., 267., 268. ve

270. maddelerine atıf yapmak suretiyle- ilgili Türk hukukunun tutukluluğa karşı yapılan itirazlar bağlamında usuli güvencelerin uygulanabilirliği açısından mahkûmiyet öncesi ve mahkûmiyet sonrası dönemler arasında bir ayrım yapmadığına işaret edip mahkûmiyet kararıyla birlikte tutuklanan kişinin itirazının -tutuklama kararının orantısızlığı gibi- özgürlüğünden mahrum bırakılan herkes için 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesi kapsamında güvence altına alınan diğer hususları içermesi hâlinde, usule ilişkin güvencelerin uygulanabilirliğinin hariç tutulabileceğini düşünmek için hiçbir sebep bulunmadığını ifade ederek Sözleşme'nin 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan güvencelerin somut olaya uygulanabilir olduğuna karar vermiştir. AİHM daha sonra Cumhuriyet savcısı tarafından sunulan bir görüşün bir itirazı hak edip etmediğini değerlendirmenin tutuklunun veya müdafiinin meselesi olduğunu, başvurucunun tutukluluğu hakkında verdiği görüşün Cumhuriyet savcısının yargılamaya ilk katılımı olduğunu, tutukluluğunun hukuka uygunluğuna ilişkin ilk kez bir yargı kararı elde etmeye ve mahkemenin tutukluluğun hukuka aykırı olduğuna karar vermesi durumunda tutukluluğunun sonlandırılmasını sağlamaya çalışan başvurucu için Cumhuriyet savcısı görüşünün büyük önem taşıdığını ve özgürlük hakkının demokratik bir toplumdaki yeri itibarıyla önemli zararın olmamasına ilişkin kabul edilebilirlik kriterinin uygulanmasını Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamındaki şikâyetlerle ilgili olarak şimdiye kadar reddettiğini belirterek başvurucu için savcının mütalaasına karşı beyanda bulunma olanağının bulunmayışı nedeniyle Sözleşme'nin 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasının ihlal edildiğine karar vermiştir (anılan kararda bkz. §§ 8-10, 39-46).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

30. Anayasa Mahkemesinin 22/5/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi

31. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeyemeyecek durumda olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

32. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

33. Başvurucu, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmesinden yakınmıştır. Bu şikâyeti kapsamında başvurucu; öncelikle Anayasa Mahkemesinin yeniden yargılama yapılmasına karar vermesiyle hakkındaki mahkûmiyet kararının ortadan kalktığını, böylece tutukluluğunun suç isnadına bağlı tutmaya dönüştüğünü, buna rağmen ortadan kalkan mahkûmiyet kararı gerekçe gösterilerek tutukluluğunun devam ettirildiğini öne sürmüştür. Başvurucu ayrıca şu iddialarda bulunmuştur:

i. Kanunda yazılı azami tutukluluk süresi fazlasıyla aşılmıştır.

ii. AİHM kararıyla (bkz. § 10) tutukluluk süresinin makul olmadığı kabul edilmesine rağmen tahliye edilmemiş, bir süre sonra da mahkûmiyete bağlı olarak tutulmaya devam edilmiştir.

iii. Yeniden yapılan yargılamadaki tutukluluk süresi de makul değildir. Bu durum aynı zamanda anılan AİHM kararının gereğinin yerine getirilmediği anlamına gelmektedir.

iv. Tutukluluğun devamına ilişkin kararlarda gerekçe bulunmamaktadır.

v. Ceza Mahkemesi, tutukluluğu devam etmesine rağmen yargılamanın makul bir sürede tamamlanması için gerekli tedbirleri almamıştır.

vi. Tutukluluğun devamına ilişkin kararlara yönelik itirazları duruşmasız incelenmiş ve Cumhuriyet savcısının tutukluluğun devamı yönündeki görüşleri kendisi ile müdafiine bildirilmemiştir.

34. Bakanlık görüşünde; yeniden yargılama kararının başvurucunun tanıkları sorgulayamadığı gerekçesiyle verilen ihlal kararı çerçevesinde alındığı, bu durumun kesinleşmiş mahkûmiyet kararını doğrudan geçersiz kılmadığı ve başvurucunun yeniden yargılama esnasında hakkında suç isnadı olan kişi konumunda olmadığı ifade edilmiştir.

35. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında ihlal iddialarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

36. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Kişi hürriyeti ve güvenliği" kenar başlıklı 19. maddesinin ikinci, üçüncü, yedinci ve sekizinci fıkralarının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi ... halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir...

...

Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır...

Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir.

..."

37. Başvuru, Anayasa Mahkemesince verilen tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin karar çerçevesinde yapılan yeniden yargılamada infazın durdurulmasına karar verilmemesi ve buna dair kararlara yönelik itirazların reddedilmesi üzerine yapılmıştır. Bu sebeple ihlal iddiaları, Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında ve yeniden yargılama süreciyle sınırlı olarak incelenmiştir.

a. İnfazın Durdurulmamasının Hukuki Olmadığına ve Tutuklulukta Makul Sürenin Aşıldığına İlişkin İddia Yönünden

38. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru hakkı kapsamında verilen ihlal kararı üzerine

yapılan yeniden yargılamada hapis cezasının infazına devam edilmesinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını ihlal edip etmediği meselesini Erol Eşrefoğlu ([GK], B. No: 2018/23111, 1/7/2021) ve Behzet Çakar ve diğerleri (2) ([GK], B. No: 2019/2333, 1/7/2021) başvurularında incelemiş ve şu sonuçlara varmıştır:

i. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı üzerine yapılan yeniden yargılamada infazın ertelenmesi veya durdurulmasına karar verilmesinin gerekli olup olmadığı ihlal kararının niteliğine bağlıdır. Bazı hâllerde ihlal kararı, başvurucunun mahkûmiyete bağlı tutulması ile mahkûmiyet arasındaki bağı koparmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir durumda başvurucunun bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu olma kapsamında özgürlüğünden yoksun bırakılması söz konusu değildir (Erol Eşrefoğlu, §§ 73, 75).

ii. Anayasa Mahkemesi ihlal kararı verirken ihlalin giderilmesi için ihlale konu mahkûmiyet hükmünün ortadan kaldırılması ya da infazının durdurulması yönünde bir gerekliliğe işaret etmemişse ihlal kararı üzerine yapılacak yeniden yargılamada infazın durdurulup durdurulmaması derece mahkemelerinin takdirindedir. Bununla birlikte anılan takdir yetkisinin kullanılmasında temel hak ve özgürlükler bağlamında bir soruna sebebiyet verilmemesi için özen gösterilmelidir (Erol Eşrefoğlu, § 73).

iii. Anayasa Mahkemesinin ihlale konu mahkûmiyet hükmünün ortadan kaldırılmasına da karar verdiği hâllerde ise derece mahkemeleri öncelikle ihlale yol açan mahkeme kararını ortadan kaldırmak zorundadır. Bu durumda artık dayanağı kalmayan hükme bağlı tutmanın sonlandırılması gerektiği izahtan varestedir. Dolayısıyla derece mahkemelerince söz konusu ihlal kararı doğrultusunda hükmün ortadan kaldırılmasıyla birlikte derhâl infazın durdurulmasına karar verilmesi gerekmektedir ancak mahkemelerin suç isnadına bağlı tutmaya ilişkindeğerlendirme yaparak -Anayasa ve kanunlarda öngörülen koşulların bulunması hâlinde- başvurucunun tutuklanması yönünde bir karar vermesinin önünde engel bulunmamaktadır (Behzet Çakar ve diğerleri (2), §§ 63, 64).

39. Somut olayda Anayasa Mahkemesi, tespit ettiği ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için kararın bir örneğinin başvurucunun yargılandığı mahkemeye gönderilmesine karar verse de ihlalin giderilmesi noktasında yapılması zorunlu başkaca bir hususa karar vermemiştir (bkz. § 11). O hâlde başvuruya konu olayda yargılamanın yenilenmesine karar verilmesi, başvurucunun tutulma hâlinin niteliğini etkilememektedir ve başvurucunun bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu olma kapsamında özgürlüğünden yoksun bırakılması söz konusu değildir. Bu bakımdan başvurucunun kesinleşen mahkûmiyet kararına bağlı olarak yeniden yargılama sürecindeki tutulması da Anayasa’nın 19. maddesinin ikinci fıkrasındaki mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların yerine getirilmesi kapsamındadır. Başvurucunun mahkûmiyet kararını veren mercinin bir mahkeme olmadığı, kararın hürriyeti kısıtlayıcı bir niteliğinin bulunmadığı veya hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı cezanın kapsamını aştığı yönünde bir iddiası olmadığı nazara alındığında somut olayda Anayasa’nın 19. maddesinin ikinci fıkrası yönünden bir ihlal bulunmadığının açık olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca başvurucu bir suç isnadına bağlı olarak tutulmadığı için Anayasa’nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edilmesi söz konusu değildir.

40. Açıklanan gerekçelerle infazın durdurulmamasının hukuki olmaması ve tutuklulukta makul sürenin aşılması sebebiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa’nın 19. maddesinin ikinci ve yedinci fıkraları yönünden ihlal edildiğine yönelik iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. İtiraz İncelemesinin Dosya Üzerinden Yapıldığına ve Cumhuriyet Savcısının Görüşünün Başvurucuya ile Müdafiine Bildirilmediğine İlişkin İddia Yönünden

41. Anayasa Mahkemesi, Mehmet İlker Başbuğ (B. No: 2014/912, 6/3/2014, § 80) kararında Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında kişi hürriyetini kısıtlayan sebepleryönünden bir ayrım yapılmadığından hareketle anılan fıkrada güvence altına alınan başvuru hakkının Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen özgürlükten yoksun bırakılma hâllerini de kapsadığı sonucuna varmıştır. Ç.Ö. ([GK], B. No: 2014/5927, 19/7/2018, §§ 47, 48) kararında ise sözü edilen başvuru hakkının ancak tutmanın niteliğine uygun başvurular yönünden geçerli olduğu, dolayısıyla mahkûmiyete bağlı olarak hürriyetinden yoksun bırakılan kişilerin suç isnadına bağlı olarak tutulmaya ilişkin koşulların bulunmadığına yönelik başvurularının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasındaki güvencelerden yararlanamayacağı yönünde değerlendirmede bulunmuştur.

42. AİHM Yılmaz Aydemir/Türkiye kararında, mahkûmiyet kararına bağlı tutuklama kararına vaki itiraz hakkında Cumhuriyet savcısından alınan görüşün başvurucu ve/veya müdafiine bildirilmemesi nedeniyle Sözleşme'nin 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasının ihlal edildiğine karar verse de sözü edilen karara konu olay somut başvuruya konu olaydan tamamen farklıdır. Zira AİHM ihlal sonucuna ulaşırken 5271 sayılı Kanun'un özellikle 101. ve 104. maddelerini gözeterek Türk hukukunun tutukluluğa karşı yapılan itirazlar bağlamında usuli güvencelerin uygulanabilirliği açısından mahkûmiyet öncesi ve mahkûmiyet sonrası dönemler arasında bir ayrım yapmadığını dikkate almıştır. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un anılan hükümlerinin uygulanma olanağı yoktur. Çünkü başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet kararının kesinleşmesi ile başvurucu hakkındaki yargılamanın kovuşturma aşaması son bulmuştur. Ayrıca Yılmaz Aydemir/Türkiye kararına konu olayda başvurucu ilk kez verilen mahkûmiyet kararı üzerine tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu ile müdafiinin Cumhuriyet savcısının konuyla ilgili görüşünden daha önce haberdar olması mümkün değildir. Başvuruya konu olayda ise başvurucu hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı söz konusudur ve Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, başvurucunun mahkûmiyete bağlı tutulması ile mahkûmiyet arasındaki bağı koparmamıştır (bkz. § 38). Bu bakımdan başvurucunun itiraz incelemesinin dosya üzerinden yapıldığına ve Cumhuriyet savcısının görüşünün bildirilmediğine ilişkin iddiasının Ç.Ö. kararı çerçevesinde ele alınması gerekir.

43. Başvurucunun mahkûmiyete bağlı tutma yönünden ileri sürülebilecek iddialarda bulunmadığı görülmektedir (mahkûmiyet kararına bağlı tutmanın hukukiliğinde incelenen hususlar konusunda bkz. § 39). Ayrıca Anayasa Mahkemesince bu yönde bir tespitte bulunulmamıştır. Bu durumda başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasındaki güvencelerden yararlanması mümkün değildir.

44. Açıklanan gerekçelerle itiraz incelemesinin dosya üzerinden yapılması ve Cumhuriyet savcısının görüşünün bildirilmemesi sebebiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası yönünden ihlal edildiğine yönelik iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İnfazın durdurulmamasının hukuki olmaması ve tutuklulukta makul sürenin aşılması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci ve yedinci fıkraları yönünden ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. İtiraz incelemesinin dosya üzerinden yapılması ve Cumhuriyet savcısının görüşünün bildirilmemesi sebebiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası yönünden ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 22/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZÜBEYDE TATAR

B. No: 2020/10194 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/10194

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZÜBEYDE TATAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/10194)

Karar Tarihi: 22/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Özge ULUKAYA

Başvurucu : Zübeyde TATAR

Vekili : Av. Abdurrahman BAYAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamulaştırma sırasında taşınmazın tamamının kamulaştırılmaması, kamulaştırma bedelinin düşük belirlenmesi ve aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi (TEİAŞ) başvurucuya ait taşınmazın 2.150,9 m²lik kısmının 7/12/2007 tarihinde kamulaştırmasına karar vermiştir. Başvurucu 11/11/2013 tarihinde Van 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) TEİAŞ aleyhine kamulaştırmasız el atmaya dayalı tazminat davası; TEİAŞ ise 17/6/2014 tarihinde Van 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) başvurucu aleyhine kamulaştırma bedel ve tescil davası açmıştır. Asliye Hukuk Mahkemesi kamulaştırma bedel ve tescil davasının başvurucunun açtığı tazminat davasıyla birleştirilmesine karar vermiştir. Mahkemece iki kez keşif yapılmış, 22/7/2015 tarihli keşif zaptında Mahkeme gözlemi olarak dava konusu taşınmazın çevresinde yerleşim yeri bulunmadığı, belediye hizmetlerinden yararlandığına ilişkin herhangi bir emareye rastlanılmadığı ve taşınmazın tarlalarla çevrili sürülmemiş

arazi niteliğinde olduğunun gözlemlendiği açıklanmıştır. Bilirkişi raporlarında ise dava konusu taşınmazın mücavir alan içerisinde ve uygulama imar planının dışında kaldığı, belediyenin temizlik ve yol hizmetlerinden yararlandığı gerekçesiyle arsa vasfında kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir. İkinci bilirkişi raporunda kamulaştırma bedeli taşınmazın arsa veya arazi olarak kabul edilmesi ihtimaline binaen alternatifli şekilde hesaplanmıştır.

3. Mahkeme 20/10/2015 tarihinde kamulaştırmasız el atmaya dayalı açılan tazminat davasının kabulüyle tespit edilen 17.605,75 TL tazminatın taleple bağlı kalınarak 5.400,00 TL'sinin başvurucuya ödenmesine ve dava konusu taşınmazın 2.150,90 m²lik kısmı üzerinde TEİAŞ lehine daimî irtifak hakkı tesisine karar vermiş, kamulaştırma bedel ve tescil davasının konusuz kalması sebebiyle karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir. Kararda keşif mahallinde yapılan gözlem neticesinde taşınmazın üzerinde ve çevresinde yapılaşma olmadığının tespit edildiği açıklanmış, taşınmazın meskûn mahalde bulunmaması sebebiyle arazi/tarla vasfında olduğu kabul edilerek değerlendirme yapıldığı belirtilmiştir. Taraflarca temyiz edilen Mahkeme kararı Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin (Daire) 12/6/2017 tarihli kararıyla bozulmuştur. Bozma kararında kamulaştırma yapan idare tarafından bedel tespit ve tescil davası açıldığı takdirde öncelikle bedel tespit ve tescil davası yönünden inceleme yapılarak karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

4. Mahkeme; bozma kararına uyarak kamulaştırmasız el atmaya dayalı tazminat davasının görülen davadan ayrılmasına, tazminat davası yönünden yargılamaya başka bir esas üzerinden devam edilmesine karar vermiştir. Mahkemece 20/10/2017 tarihinde taşınmaz mahallinde keşif yapılmış, keşif zaptında yer alan Mahkeme gözleminde taşınmazın kuru tarım arazisi vasfında olduğunun ve çevresinde tarım arazilerinin bulunduğunun tespit edildiği açıklanmıştır. 13/11/2017 tarihli bilirkişi raporunda üzerinde buğday üretimi yapılan dava konusu taşınmazın niteliğinin kuru tarım arazisi olduğu ifade edilmiş, net gelir metodu uygulanarak buğday-yonca münavebesi dikkate alınmak suretiyle kamulaştırma bedeli 3.852,94 TL olarak belirlenmiştir. Bilirkişi raporunda taşınmazın iklim, toprak ve topoğrafik yapısı göz önünde bulundurulduğunda kapitalizasyon faiz oranın %5 olarak tespit edildiği açıklanmıştır. Taşınmazın yüksek verimli kuru tarım arazisi niteliği, ana karayoluna ve mücavir alana yakın olması, taşınmaz üzerinde hayvansal ve tarımsal projelerin uygulanmasının mümkün olması nedeniyle %100 oranında objektif değer artışı uygulanması gerektiği ifade edilmiştir. Kamulaştırma nedeniyle değer düşüklüğü oranı elektrik hattının taşınmazın tam ortasından geçmesi ve irtifak alanının taşınmazın yaklaşık beşte birine tekabül etmesi nedeniyle %8 olarak belirlenmiştir.

5. Mahkeme 28/11/2017 tarihinde davanın kabulüne ve dava konusu taşınmazın 2.150,90 m²lik kısmı üzerinde TEİAŞ lehine daimî irtifak hakkı tesisine, kamulaştırma bedeli olarak tespit edilen 3.852,94 TL'nin başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Başvurucu tarafından temyiz edilen Mahkeme kararı, Dairece 15/10/2018 tarihinde bozulmuştur. Bozma kararında münavebeye esas alınan yoncanın satış fiyatının hatalı olarak tespit edilmesi ve dava konusu taşınmazın yüz ölçümü, geometrik durumu ve enerji nakil hattı güzergahı dikkate alındığında değer düşüklüğü oranının %10 yerine %8 olarak kabul edilmesi sebebiyle kamulaştırma bedelinin düşük belirlendiği ifade edilmiştir. Ayrıca 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 10. maddesinin (8) numaralı fıkrasında yapılan değişikliğin dikkate alınmamasının hatalı olduğu açıklanmıştır.

6. Mahkeme bozma kararına uyarak 13/11/2017 tarihli bilirkişi raporunu hazırlayan bilirkişi heyetinden ek rapor alınmasına karar vermiştir. Alınan ek raporlarda 13/11/2017 tarihli bilirkişi raporunda yapılan değerlendirmelere bağlı kalındığı belirtilerek bozma kararı

doğrultusunda buğday-yonca münavebesi ve 2014 yılında ait veriler dikkate alınmak suretiyle kamulaştırma bedelinin 5.590,17 TL olarak hesaplandığı ifade edilmiştir.

7. Mahkeme 30/4/2019 tarihinde ek bilirkişi raporu doğrultusunda davanın kabulüne ve dava konusu taşınmazın 2.150,90 m²lik kısmı üzerinde TEİAŞ lehine daimî irtifak hakkı tesisine, kamulaştırma bedeli olarak tespit edilen 5.590,17 TL'nin 3.852,94 TL'lik bölümü için 18/10/2014 tarihinden önceki karar tarihi olan 28/11/2017 tarihine, kalan 1.547,06 TL için ise 18/10/2014 tarihinden karar tarihine kadar yasal faiz işletilmesine karar vermiştir. Başvurucu tarafından temyiz edilen Mahkeme kararı, Dairenin 13/1/2020 tarihli kararıyla onanarak kesinleşmiştir.

8. Nihai karar, başvurucu vekili tarafından 4/2/2020 tarihinde öğrenilmiştir. Başvurucu vekili 4/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Kamulaştırma Bedelinin Düşük Belirlendiğine İlişkin İddia Yönünden

10. Başvurucu;

i. Dava konusu taşınmazın arsa vasfında olmasına rağmen arazi/tarla vasfında kabul edilmesi sebebiyle kamulaştırma bedelinin düşük belirlendiğini ifade etmiştir.

ii. Mahkemenin beş bilirkişi raporu aldığını ancak raporlar arasındaki çelişkiyi gidermeden karar verdiğini belirtmiştir. Bilirkişi heyetinin taraflı davrandığını, dava konusu taşınmazın yanında yer alan taşınmaz için daha yüksek bir kamulaştırma bedeli tespit edildiğini iddia etmiştir.

iii. Taşınmazın üzerinde enerji nakil hattının geçirilmesi sebebiyle kullanılamaz hâle geldiğini bu nedenle tamamının kamulaştırılması gerektiğini açıklamıştır.

iv. Taşınmazın sulu tarım arazisi niteliğinde olduğu ve taşınmazda yonca, buğday, sebze ve meyve tarımı yapıldığı dikkate alınmaksızın Yargıtay içtihadı gereği toplam giderin toplam gelirin üçte birinden fazla olamayacağına ilişkin kabule aykırı olarak hesaplama yapıldığını ifade etmiştir.

v. Kapitalizasyon faiz oranının %3 yerine %5 olarak kabul edilmesinin hukuka aykırı olduğunu açıklamış, kamulaştırılan taşınmazın objektif değer artış oranının %100'den daha fazla olmasına rağmen düşük hesaplandığını vurgulamıştır.

vi. Sonuç olarak başvurucu açıklanan nedenlerle eşitlik ilkesinin, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Bakanlık görüşünde, kamulaştırma bedelinin ödenmiş olması hâlinde başvurucunun mağdur sıfatının devam edip etmediğinin değerlendirilmesi gerektiği, diğer hak ihlali iddialarının ise kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Kamulaştırılan taşınmaz, başvurucunun mülkiyetinde bulunduğundan mülkün varlığı

noktasında tartışma bulunmamaktadır. Ayrıca başvurucunun taşınmazının kamulaştırılmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği kuşkusuzdur. Anayasa Mahkemesinin çok sayıda kararında da belirtildiği üzere taşınmazın kamulaştırılması mülkten yoksun bırakma niteliği taşımaktadır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32).

14. Uyuşmazlık konusu taşınmaz 2942 sayılı Kanun çerçevesinde kamulaştırılmıştır. Dolayısıyla kamulaştırma yoluyla yapılan müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunduğu kuşkusuzdur. Öte yandan taşınmazın üzerinden elektrik iletim hattı geçmesi nedeniyle yapılan kamulaştırma işleminin kamu yararı amacına dayandığı hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Dolayısıyla kamu makamlarınca başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ile bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

15. Anayasa Mahkemesi Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Mukadder Sağlam ve diğerleri (B. No: 2013/2511, 22/1/2015), Abdülkerim Çakmak ve diğerleri (B. No: 2014/1964, 23/2/2017), Cevat Aydın (B. No: 2014/13886, 4/10/2017), Ali Taşgeldi (B. No: 2018/30814, 16/11/2021) ve Kamil Darbaz ve Gmo Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti. (B. No: 2015/12563, 24/5/2018) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu kararlarda, taşınmaz bedelinin tespitinin teknik ve uzmanlık gerektirmesi nedeniyle kamulaştırılan taşınmazın bedelinin tespiti uzman mahkemelerin ve Yargıtayın bu konudaki uzman dairelerinin yetki ve görevinde olduğu, Anayasa Mahkemesinin görevinin kamulaştırma bedelinin tespiti yönteminin gerçek bedelin ödenmesini temin edip etmediğini incelemekten ibaret olduğu vurgulanmıştır. Öte yandan Anayasa Mahkemesinin bir temyiz mercii olmadığı, inceleme yetkisinin sınırlı olduğu ve bir temyiz mercii gibi hareket ederek derece mahkemesi kararlarını her yönüyle hukuka uygunluk denetimine tabi tutmayacağına dikkat çekilmiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 46. maddesine gerçek değerin kamulaştırma bedeli olarak ödenmesi mülkiyetten yoksun bırakılan malikler için anayasal bir güvencedir. Bu madde ışığında taşınmazın gerçek bedelinin ödenmediği durumlarda somut olayın şartları da gözetilerek müdahalenin orantılı olmadığı sonucuna ulaşılabilir.

16. Belirtilen ilkeler kapsamında somut olay değerlendirildiğinde, Mahkemenin keşif mahallinde yapılan gözlem neticesinde dava konusu taşınmazı üzerinde ve çevresinde yapılaşma olmaması ve meskûn mahalde bulunmadığının anlaşılması sebebiyle arazi/tarla vasfında kabul ettiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Mahkemenin keşif sırasındaki gözlemiyle taşınmazın filli durumunu tespit ederek yaptığı değerlendirmenin taşınmazın gerçek değerinin tespitine engel teşkil etmediği sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan başvurucunun başvuru formunda taşınmazın arsa vasfında kabul edilmesi gerektiğini gösterir herhangi bir somut veri sunamadığı görülmüştür.

17. Mahkemenin hükme esas aldığı ek rapora dayanak teşkil eden 13/11/2017 tarihli bilirkişi raporunda dava konusu taşınmazın yüksek verimli tarla arazisi olması, en yakın ana karayoluna yaklaşık 1,5 km uzaklıkta bulunması ve mücavir alana yakınlığı sebebiyle objektif değer artış oranı %100 olarak belirlenmiştir. Sonuç olarak Mahkeme tarafından benimsendiği anlaşılan bilirkişi raporunda objektif değer artış oranının tespitine ilişkin gerekçenin ilgili ve yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

18. Başvurucu net gelir yönteminde yapılan hesaplamasında giderlerin gelirlerin üçte birinde fazla olamayacağına ilişkin Yargıtay içtihadına aykırı hesaplama yapılıp münavebeye esas alınan ürünlerin de hatalı olarak tespit edilerek kamulaştırma bedelinin düşük

belirlendiğini ileri sürmüştür. Yargıtayın belirlediği kriterler doğrultusunda her bölgenin ve her taşınmazın somut özelliklerine göre tarımsal veriler değişebilmektedir. Kamulaştırma bedeli de her taşınmazın özellikleri dikkate alınarak belirlenmektedir. Bu sebeple her taşınmazın değerinin farklı olması kaçınılmazdır. Diğer yandan teknik ve uzmanlık gerektiren kamulaştırılan taşınmazın bedelinin tespitine yönelik hangi verilerin ve hangi ürünlerin münavebeye esas alınacağı uzman mahkemelerin ve Yargıtayın bu konudaki uzman dairelerinin yetki ve görevindedir. Kaldı ki başvurucunun Yargıtay içtihadına aykırı şekilde hesaplama yapıldığını ileri sürmekle birlikte bu iddiasını destekler nitelikte içtihat sunmadığı anlaşılmıştır. Bu kapsamda başvurucunun söz konusu tarımsal veriler ve münavebeye esas alınacak ürünlere ilişkin şikâyetleri hakkında yargılama makamları tarafından 2942 sayılı Kanun'da öngörülen bedel tespiti prensiplerine uygun olarak kamulaştırma bedelinin hesaplandığı kanaatine varılmıştır.

19. Başvurucunun bir diğer şikâyeti kamulaştırma bedelinin tespitinde kapitalizasyon faizinin %3 yerine %5 olarak kabul edilmesine yöneliktir. Kapitalizasyon faizi taşınmazın bedelinin belirlenmesinde hesaba katılan bir unsur olup yıllık net gelir ile gerçek satış bedeli arasındaki oranı ifade etmektedir. Başvuru formu incelendiğinde başvurucunun sulu tarım arazileri için kapitalizasyon faiz oranın %3 olarak kabul edildiği yönünde yerleşik içtihat oluştuğunu beyan ettiği ancak başka herhangi bir açıklamada bulunmadığı tespit edilmiştir. Öte yandan kapitalizasyon faiz oranının %3 olarak uygulandığı emsal taşınmazlar hakkında da somut veri sunulmadığı görülmüştür. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamındaki inceleme yetkisinin sınırları ve niteliği gözetildiğinde kapitalizasyon faiz oranının yüksek belirlendiği iddiasına yönelik daha öte bir inceleme yapılmasına yetecek verilerin başvurucu tarafından temin edilmediği anlaşılmıştır.

20. Başvurucu kamulaştırılan taşınmazın kadim su kaynaklarıyla sulanmasına rağmen sulu tarım arazisi olarak kabul edilmediğini ileri sürmüştür. Mahkemece hükme esas alınan bilirkişi raporunda taşınmazın kuru tarım arazisi olduğu kabul edilerek değerlendirme yapılmıştır. Öte yandan keşif sırasında yapılan Mahkeme gözleminde taşınmazın kuru tarım arazisi vasfında olduğu tespit edilmiştir. Başvuru formunda sadece taşınmazın sulu tarım arazisi niteliğinde olduğunun öne sürülmesi Mahkemenin ulaştığı kanaatin keyfî olduğunun kabulü için yeterli değildir. Mahkemenin kanaatinin sorgulanabilmesi için başvurucunun bundan daha öte dayanaklar göstermesi -örneğin kendisininkiyle aynı özelliklere sahip taşınmazların sulu tarım arazisi olarak kabul edildiğini ortaya koyması- beklenir. Başvurucunun açıklanan yönde bir çabaya girişmemiş olması karşısında Mahkemenin ulaştığı kanaatin keyfî ve temelsiz olduğunun söylenmesi için hiçbir neden bulunmamaktadır.

21. Başvurucu taşınmazın üzerinden elektrik hattı geçirilmesiyle birlikte yapı inşa edilemeyecek hâle geldiğini belirterek taşınmazın tamamının kamulaştırılması gerektiğini iddia etmiştir. Bilirkişi raporunda elektrik hattının taşınmazın tam ortasında geçmesi ve irtifak alanının taşınmazın yaklaşık beşte birine tekabül etmesi nedeniyle değer düşüklüğü oranı %8 olarak tespit edilmiş, Daire dava konusu taşınmazın yüz ölçümü, geometrik durumu ve enerji nakil hattı güzergahı dikkate alındığında değer düşüklüğü oranının %10 olarak kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu bağlamda Mahkemece, anılan Daire kararı doğrultusunda değer düşüklük oranının taşınmazın mevcut durumu ve elektrik enerji hattının özellikleri dikkate alınarak belirlendiği anlaşılmıştır. Öte yandan başvurucu tarafından kamulaştırma işlemiyle vasfı arazi/tarla olarak belirlenen taşınmazın bu niteliğine uygun olarak kullanılmasının imkânsız hâle geldiğini gösterir somut bir veri sunulmamıştır.

22. Başvurucu son olarak bilirkişi raporları arasındaki çelişki giderilmeden kötü niyetle hazırlanan bilirkişi raporuna dayalı olarak kamulaştırma bedelinin tespit edilmesinden yakınmıştır. Mahkemece Dairenin bozma kararından sonra önceki bilirkişi heyetinden ek rapor alınmak suretiyle kamulaştırma bedeli tespit edilmiştir. Hükme esas alındığı anlaşılan ek bilirkişi raporunda bozma kararı kapsamında kaldığı anlaşılan hususlar hariç olmak üzere önceki bilirkişi raporunda yer alan tespitlere göre karar verildiğinin açıklandığı, kamulaştırma bedelinin önceki bilirkişi raporlarına kıyasla daha yüksek hesaplandığı görülmüştür. Bu kapsamda başvurucunun anılan iddialarının temelinin bulunmadığı anlaşılmıştır.

23. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesinin önceki içtihatlarında ortaya koyduğu ilkeler uyarınca Mahkeme tarafından hükmedilen kamulaştırma bedelinin başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi orantılı kıldığı, müdahalenin taşıdığı kamu yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında olması gereken adil dengeyi bozmadığı sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Kamulaştırma Bedelinin Değer Kaybına Uğratılarak Ödendiğine İlişkin İddia Yönünden

25. Başvurucu, Anayasa Mahkemesinin değer kaybına ilişkin kararlarında atıf yaparak kamulaştırma bedeline en yüksek faiz oranının uygulanması gerekirken yasal faiz işletilmesinden yakınmaktadır. Başvurucunun bu şikâyetinin kamulaştırma bedelinin değer kaybına ilişkin olduğu kabul edilmelidir. (bazı farklarla birlikte bkz. Menderes Titiz, B. No: 2019/5574, 8/12/2022, § 39).

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

27. Somut olayda dava konusu taşınmazın tapuda başvurucu adına kayıtlı olduğu anlaşılmakla birlikte başvurucunun taşınmazının kamulaştırılmasına karar verildiği anlaşılmıştır. Başvurucuya ait taşınmazın kamulaştırılmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği tartışmasızdır. Ayrıca Anayasa Mahkemesinin çok sayıda kararında da belirtildiği üzere taşınmazın kamulaştırılması mülkten yoksun bırakma niteliği taşımaktadır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32; AYM, E.1988/34, K.1989/26, 21/6/1989; E.2011/58, K.2012/70, 17/5/2012).

28. Başvuruya konu olayda uygulanacak ilkeler Anayasa Mahkemesinin Mehmet Akdoğan ve diğerleri (§§ 41-65) ile Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017, §§ 58-69) kararlarında belirtilmiştir. Buna göre kamulaştırma yoluyla mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin orantılı olabilmesi için taşınmazın gerçek bedelinin malike ödenmesi ve ayrıca ödenen bedelin tespitinde esas alınan tarih ile ödeme tarihi arasında geçen dönemde gerçekleşen enflasyona nispetle taşınmazın hissedilir derecede değer kaybetmemiş olması gerekir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 59). Ödenen tutarların enflasyonun etkilerinden arındırılarak güncelleştirilmesi yani kamulaştırma tarihi ile ödeme tarihi arasında geçen süredeki hissedilir değer kaybını telafi edecek biçimde faiz uygulanması, kamulaştırma bedelinin enflasyon karşısında değer kaybetmesini önleyebilecek bir araçtır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 42).

29. Anayasa Mahkemesince yapılan incelemede başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan

müdahalenin ölçülü olup olmadığı hususunda bir sonuca varmak için derece mahkemelerince tespit edilen gerçek değer ile başvurucuya yapılan ödemelerin enflasyon etkisi arındırılmış sonuçlarının karşılaştırılması gerekmektedir. Elde edilmek istenen kamu yararı ile başvurucunun mülkünden mahrum kalması arasında makul dengenin sağlanıp sağlanmadığını ve müdahalenin ölçülü olup olmadığını tespit etmede önemli olan, yapılan ödemelerin değer kaybının toplam bedele oranı üzerinden başvurucunun maruz kaldığı yükü belirlemektir (Ali Şimşek ve diğerleri, § 66).

30. Bu ilkeler ışığında somut olay değerlendirildiğinde kamulaştırma bedeli olarak tespit edilen 5.590,17 TL'nin 3.852,94 TL'sine 18/10/2014 tarihinden önceki karar tarihi olan 28/11/2017 tarihine kadar, 1.547,06 TL'sine 18/10/2014 tarihinden karar tarihine kadar yasal faiz işletilmesine karar verildiği görülmüştür. Yargılama sürecinde kamulaştırma bedelinin 3.852,94 TL'si 27/11/2017 tarihinde, kamulaştırma bedelinden geriye kalan 1.737,23 TL ise 5/4/2019 tarihinde başvurucuya ödenmiştir.

31. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre başvurucuya ödenmesi gereken 5.590,17 TL tutarındaki kamulaştırma bedelinin davanın açıldığı tarihle ödeme tarihleri arasındaki değer kaybını telafi edecek fark ile ödenmesi gereken bedel 8.617,42 TL'dir.

32. Başvurucunun kararın infaz edilmediği yönünde bir şikâyetinin de olmadığı gözetildiğinde ödemeye esas karar tarihi dikkate alınarak başvurucuya yasal faiz ödemesi yapıldığı kabul edilmelidir. Bu durumda tüketici fiyat endeksi verileri uyarınca TÜİK verilerine göre tazminata uygulanan yasal faize rağmen alacağın hak kazanıldığı tarihten bireysel başvuru tarihine kadar enflasyonun yaklaşık %10 oranında olduğu, diğer bir deyişle kamulaştırma bedelinin yargılama sırasında enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğradığı görülmektedir.

33. Sonuç olarak başvurucuya, başvuruya konu dava tarihiyle ödemenin yapıldığı tarihlere kadar geçen süredeki enflasyon oranları dikkate alındığında mülkiyet hakkı kapsamında olduğu tartışmasız olan kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılarak ödendiği anlaşılmıştır. Belirtilen değer kaybının miktarı gözetildiğinde müdahaleyle başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklendiği, bu sebeple söz konusu müdahalenin kamunun yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında kurulması gereken adil dengeyi başvurucu aleyhine bozduğu sonucuna varılmıştır.

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. Aleyhe Vekâlet Ücretine Hükmedilmesine İlişkin İddia Yönünden

35. Başvurucu, kamulaştırma bedel ve tescil davasında aleyhine kamulaştırma bedelinin %15'ine tekabül edecek miktarda vekâlet ücretine hükmedilmesinden yakınmaktadır. Başvuruya konu kamulaştırma bedel ve tescil davasında Mahkemece başvurucu aleyhine vekâlet ücretine hükmedildiği anlaşılmıştır.

36. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluna başvurulabilmesi için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

37. Başvurucunun kamulaştırma bedel ve tescil davasında aleyhine vekâlet ücretine hükmedildiğine ilişkin iddiasının temyiz dilekçelerinde yer almadığı tespit edilmiştir. Temyiz

dilekçelerinde kamulaştırma bedelinin düşük tespit edildiği belirtilmiş ancak aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi yönünde herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir.

38. Bireysel başvuruda ileri sürülen tüm iddiaların öncelikle olağan başvuru yollarında ileri sürülmesi ve yargı makamlarının bu iddiaları tartışmasına fırsat verilmesi gerekmektedir. Yargı makamlarının birtakım iddiaları resen inceleme mecburiyetinin bulunması başvurucunun bunları -bireysel başvuruda bulunabilme koşulu olarak- ileri sürme yükümlülüğünü ortadan kaldırmamaktadır. Aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesine ilişkin iddiasını temyiz aşamalarında ileri sürme sorumluluğunu yerine getirmeyen başvurucunun bu şikâyetinin incelenmesi bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi ile bağdaşmamaktadır.

39. Açıklanan gerekçelerle aleyhe vekâlet ücretine hükmedildiğine ilişkin iddianın temyiz aşamasında ileri sürülmediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

40. Başvurucu, başvuruda yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

41. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır

42. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

43. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 60.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

44. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

A. 1. Kamulaştırma bedeli yönünden mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılarak ödenmesi yönünden mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi yönünden mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılarak ödendiğine ilişkin iddia yönünden Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapmak amacıyla Van 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2018/852, K.2019/354) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZCAN DOĞAN

B. No: 2020/14156 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/14156

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZCAN DOĞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/14156)

Karar Tarihi: 22/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hüseyin Ozan ADIYAMAN

Başvurucu : Özcan DOĞAN

Vekili : Av. Hasan Önder SULU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; üniversite güvenlik görevlilerinin ihmali nedeniyle görme duyusu işlevinin sona ermesine neden olacak şekilde yaralanma meydana gelmesi, bu olayın failleri hakkındaki ceza yargılamasının makul sürat ve özenle yürütülmemesi, suçun hukuki nitelendirilmesinde hata yapılarak dava zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle düşme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının, söz konusu düşme kararına bağlı olarak tazminat davası açılamaması nedeniyle de etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/3/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

4. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla temin edilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Gaziantep Üniversitesinin 9/10/2009 tarihinde akademik yıl açılış töreninde iki öğrenci grubu arasında yaşanan tartışmanın kavgaya dönüşmesi üzerine başvurucu ve diğer müşteki şüpheliler hakkında kasten yaralama, tehdit ve hakaret suçlarından Gaziantep Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) soruşturma başlatılmıştır.

7. Başsavcılık 10/12/2009 tarihli yazısı ile Gaziantep İl Emniyet Müdürlüğünden başvurucu ve diğer müşteki şüpheliler V.G., M.Ç., H.T. ve F.K.nın yaralanmalarına ilişkin olarak kesin sağlık raporlarının aldırılarak gönderilmesini istemiştir. Başsavcılık ilgililerin kesin sağlık raporlarına ulaşmak için Emniyet Müdürlüğü ve sevk edildikleri hastane ile 3/8/2010 tarihine kadar birkaç kez daha yazışma yapmıştır. Bu arada Başsavcılığın 27/5/2010 tarihli yazısı ile başvurucu ifadeye çağrılmıştır. 20/9/2010 tarihinde başvurucunun beyanları tespit edilmiştir. Başvurucu Başsavcılıkta müdafii huzurundaki ifadesinde özetle sol gözünde doğuştan kolobom (gözdeki ya da göz çevresindeki normal göz dokusunda doğuştan bir eksiklik olması) rahatsızlığı nedeniyle görme zayıflığı olup soruşturmaya konu olay kapsamında gözüne darbe alması sebebiyle retinada yırtılma ve çok ileri derecede görme kaybı meydana geldiğini, bu nedenle iki kez tıbbi operasyon geçirip tedavi sürecinin devam ettiğini beyan etmiştir.

8. Başsavcılık 22/2/2011 tarihinde sekiz müşteki şüpheli hakkında birbirlerine karşı kasten yaralama, tehdit ve hakaret suçlarını işlediklerinden bahisle iddianame düzenlemiştir. Bu kapsamda müşteki şüpheliler A.E.T., İ.S. ve A.K.nın başvurucuyu basit tıbbi müdahale ile giderilemeyecek ve sol gözünün sürekli olarak görme işlevini yitirmesine neden olacak biçimde yaraladıkları iddia edilmiştir.

9. Gaziantep 2. Asliye Ceza Mahkemesince (Asliye Ceza Mahkemesi) görülen davanın ilk celsesi 10/5/2011, otuzuncu ve son celsesi ise 25/5/2017 tarihinde gerçekleşmiştir. Başvurucu 10/5/2011 tarihli ilk celsede ifadesini vermiş ve yaralanması nedeniyle şikâyetçi olduğunu beyan etmiştir. Başvurucuyu yaraladığı iddia edilen müşteki sanık A.E.T. de aynı celsede dinlenmiş, üzerine atılı suçlamayı kabul etmemiştir. 19/9/2011 tarihli üçüncü celsede diğer müşteki sanık İ.S. savunmasını yaparak başvurucuya vurmadığını ifade etmiştir. Diğer müşteki sanık A.K. ise 7/10/2011 tarihinde Ankara 7. Asliye Ceza Mahkemesince dinlenip kimseye vurmadığını beyan etmiştir. A.K. ayrıca davanın 15/11/2011 tarihli dördüncü celsesinde de savunma yaparak başvurucuya vurmadığını söylemiştir.

10. 22/10/2012 havale tarihi ile yargılama dosyasına giren Görüntü İnceleme Tutanağı'nda, A.K. ile İ.S.nin Gaziantep Üniversitesindeki kavgaya katıldıkları, A.E.T.nin de olay yerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu raporda başvurucuya karşı gerçekleştirilen herhangi bir eylem tarif edilmemiştir.

11. Asliye Ceza Mahkemesi davanın 13/12/2012 tarihli on birinci celsesinde, yaralanma ve görme kaybı ile suça konu olay arasında illiyet bağı olup olmadığının tespiti için başvurucuya ait tüm tedavi evrakının ve raporların Gaizantep Adli Tıp Kurumu Şube Müdürlüğüne (Adli Tıp Kurumu Şube Müdürlüğü) gönderilmesine karar vermiştir. Adli Tıp Kurumu Şube Müdürlüğü 11/3/2013 tarihli raporunda, yaralanmadan önce başvurucunun sol gözünde kolobom denilen genetik bir hastalık bulunduğunu, görme kaybının hastalık

sebebiyle mi yoksa yaralanmaya bağlı olarak mı ortaya çıktığının göz hastalıkları uzmanından sorulması gerektiğini bildirmiştir.

12. Asliye Ceza Mahkemesi yargılamanın 18/6/2013 tarihli on üçüncü celsesinde, Adli Tıp Kurumu Şube Müdürlüğünün raporu doğrultusunda başvurucu hakkında İstanbul Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 2. İhtisas Kurulundan (Adli Tıp Kurumu İhtisas Kurulu) rapor alınmasına karar vermiştir. Adli Tıp Kurumu İhtisas Kurulu 10/3/2014 tarihinde başvurucunun muayene edilmek üzere hazır edilmesi gerektiğini bildirmiştir. Kurul bizzat başvurucunun muayenesini yaptıktan sonra 15/10/2014 tarihinde bazı belgelerin gönderilmesini istemiştir. Asliye Ceza Mahkemesi talep edilen evrakın temini için kamu kurumları ile yazışmalar yapmış, temin edilen evrakla birlikte yargılamanın 17/4/2015 tarihli on dokuzuncu celsesinde dosyanın Adli Tıp Kurumu İhtisas Kuruluna gönderilmesine karar vermiştir.

13. Adli Tıp Kurumu İhtisas Kurulu 5/8/2015 tarihli raporunda, başvurucunun yaşadığı görme kaybının derecesinin var olan hastalığına mı yoksa yaralanmayı mı bağlı olduğuna dair kesin bir tespitte bulunamamıştır. Raporun sonuç kısmı şöyledir:

"Kişi hakkında düzenlenmiş tıbbi belgelerde tanımlanan sol gözdeki retina dekolmanının 9.10.2009 tarihli olayla illiyetinin bulunduğu, ancak kişide bünyesel nitelikli koroid kolobomu bulunduğu, bu tür hastalıklarda görme derecesinin düşük olabileceğinin tıbben bilindiği,Kurulumuzun ilgili yazısı ile istenilmiş olan olay öncesine ait görme derecelerini gösteren bir tıbbi belgenin temin edilemediği anlaşılmaklasol gözdeki görme kaybı derecesininolaya mı bağlı olduğu, kendisinde mevcut hastalığa mı bağlı olduğununayırt edilemediği cihetle; kişide olaya bağlı organlardan birinin işlevinin sürekli zayıflaması ya da yitirilmesi niteliğinde olup olmadığı hususunda mevcut verilerle görüş bildirilemediği..."

14. Asliye Ceza Mahkemesi, Adli Tıp Kurumu İhtisas Kurulu raporunun temin edilmesinden sonra 24/12/2015 tarihli yirmi üçüncü celsede, vekilinin talebi üzerine başvurucunun olay tarihi ve öncesine ait tedavi gördüğü ileri sürülen hastanelere müzekkere yazılmasına ve başvurucunun bu hastanelerde tedavi görüp görmediğinin, görmüş ise bu tedaviye dair tüm hasta tabelalarının gönderilmesinin istenmesine karar vermiştir. Asliye Ceza Mahkemesi yargılamanın 8/3/2016 tarihli yirmi beşinci celsesinde, Trabzon Kamu Hastaneleri Birliğinden ve Karadeniz Teknik Üniversitesi Farabi Hastanesinden gelen bilgiler ile birlikte değerlendirilip görme kaybı ile yaralama arasında illiyet bağının bulunup bulunmadığının tespit edilmesi için dosyanın yeniden Adli Tıp Kurumu İhtisas Kuruluna gönderilmesine karar vermiştir.

15. Adli Tıp Kurumu İhtisas Kurulunun 30/11/2016 tarihli raporunda, yeni tıbbi belgeler içinde başvurucunun olay öncesine ait göz muayene bulgularını ve görme derecesini içeren tıbbi bir kaydın bulunmaması nedeniyle 5/8/2015 tarihli mütalaaya eklenebilecek bir husus olmadığı bildirilmiştir.

16. Asliye Ceza Mahkemesi yargılamanın 25/5/2017 tarihli otuzuncu celsesinde, başvurucuya karşı işlendiği iddia edilen kasten yaralama suçundan müşteki sanıklar A.E.T., İ.S. ve A.K.nın beraatine karar vermiştir. Karar verilirken tarafların yaralanmaları dikkate alınarak müşteki sanıkların eylemlerinin meşru müdafaa kapsamında kalıp kalmadığı hususunda şüphe bulunduğuna vurgu yapmış ve suçu işlediklerine dair her türlü şüpheden uzak, kesin, mahkûmiyetlerine yeterli ve inandırıcı bir delil elde edilemediğini açıklamıştır. Asliye Ceza Mahkemesinin beraat kararı gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Her ne kadar sanıklar [A.E.T., A.K., İ.S.] hakkında Özcan Doğan, [H.T., V.G., F.K.ya] yönelik

yaralama suçunu işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmış ise de,sanıkların aşamalarda alınan savunmalarında kendilerine yönelen saldırıya karşı korunmak amacıyla eylemde bulunduklarına, atılı suçu kabul etmediklerine yönelik savunmalarının aksini gösterir, tarafların yaralanmaları dikkate alındığında sanıkların eylemlerinin meşru savunma kapsamında kalıp kalmadığı hususunda mahkemede oluşan şüpheyi giderebilecek, tarafların birbirlerini suçlayıcı beyanları dışında olayın başlangıç aşamasının aydınlatılmasına yeterli, sanıkların üzerine atılı suçu işlediklerine dair her türlü şüpheden uzak, kesin, mahkumiyetlerine yeterli ve inandırıcı bir delil elde edilemediği, yüklenen suçun sanıklar tarafından işlendiğinin sabit olmadığı anlaşıldığından sanıkların ayrı ayrı beraatine karar vermek gerekmiştir."

17. Başvurucu vekili 29/5/2017 tarihli istinaf dilekçesiyle beraat kararının bozulmasını talep etmiştir. İstinaf dilekçesinde özetle A.E.T., İ.S. ve A.K.nın başvurucuyu görme yetisini kaybedecek şekilde yaraladığını, 5/8/2015 tarihli rapordaki belirlemelere göre bu durumun sabit olduğunu, ayrıca tanık beyanları ve Görüntü Tutanaklarının da başvurucunun anlatımını doğruladığını iddia etmiştir.

18. İstinaf incelemesi kapsamında Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 18/10/2018 tarihli tensip zaptı ile duruşma açılmasına karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi altı celse boyunca tarafların beyanlarını almak için işlemler yapmış ve 5/3/2020 tarihli altıncı celsede, başvurucuyu kasten yaralama suçu bakımından A.E.T., İ.S. ve A.K. hakkında verilen beraat kararının kaldırılmasına ve anılan suç bakımından kabul edilen sekiz yıllık dava zamanaşımı süresinin dolduğunu açıklayarak kamu davalarının düşürülmesine kesin olarak karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Her ne kadar katılan Özcan'a yönelik olarak sanıklar [A., A. ve İ.] hakkında TCK'nun 86/1, 87/2b-son maddesi gereğince cezalandırılmaları talep edilmiş ise de;katılan Özcan hakkında İstanbul Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 2. İhtisas Kurulunun 05/08/2015 tarihli rapor ile diğer raporlara göre sol gözdeki görme kaybı derecesininolaya mı bağlı olduğu, kendisinde mevcut hastalığa mı bağlı olduğunun ayırt edilemediği cihetle; kişide olaya bağlı organlardan birinin işlevinin sürekli zayıflaması ya da yitirilmesi niteliğinde olup olmadığı hususunda mevcut verilerle görüş bildirilemediğinin belirtilmesi nedeniyle şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereğince bu durumun sanıklar lehine değerlendirilerek sanıklar [A.; A. ve İ.nin] bu sonuçtan sorumlu tutulamayacakları, yalnızca katılan sanık Özcan'ın BTM ile iyileşmeyecek şekilde yaralanmasından dolayı sanıklar [A., A. ve İ.nin] üzerlerine5237 sayılı TCK'nun 86/1 maddesinin atılı olduğu,

Sanıklar [İ., A. ve A.nın] üzerlerine atılı 5237 sayılı TCK'nun 86/1 maddelerinde hükme bağlanan kasten yaralama suçunda zamanaşımı süresinin 5237 sayılı TCK nun 66/1-e maddesi gereğince 8 yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğu, TCK'nun 67/4 maddesi gereğince uzayan zamanaşımı ile birlikte toplamda 12 yıl olduğu,

Dava konusu olayımızda suç tarihinin 09.10.2009 olduğu, iddianame tarihinin 22.02.2011 olduğu, sanıkların ilk derece mahkemesince mahkeme huzurlarında sorgularının yapılmasının zamanaşımını kesen son işlem olduğu, zamanaşımını kesen son işlem olan sanık [İ.nin] mahkeme huzurunda savunmasının 19.09.2011 tarihinde alındığı, sanık [A.nın] savunmasının mahkeme huzurunda 07.10.2011 tarihinde alındığı, sanık [A.nın] savunmasının mahkeme huzurunda 10.05.2011 tarihinde alındığı, sanık [İ.nin] üzerine atılı TCK'nun 86/1 maddesinde hükme bağlanan kasten yaralama suçunda zamanaşımı süresinin

19.09.2019 tarihinde dolduğu, sanık [A.nın] üzerine atılı TCK'nun 86/1maddesinde hükme bağlanan kasten yaralamasuçunda zamanaşımı süresinin 10.05.2019 tarihinde dolduğu, sanık [A.nın] üzerine atılı TCK nun 86/1maddesinde hükme bağlanan kasten yaralama suçunda zamanaşımı süresinin 07.10.2019 tarihinde dolduğu, anlaşıldığından sanıklar [A., İ., ve A.] hakkında katılan sanık Özcan'a yönelik kasten yaralamasuçundan açılan kamu davalarının TCknun 66/1-e, 67/4, 66/2 maddeleri ve CMK'nun 223/8 maddeleri dava zamanaşımı süresinin dolmuş olması nedeniyle ayrı ayrı düşmesine karar verilmiş..."

19. Başvurucu 27/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Kötü Muamele Yasağı Yönünden

20. İlgili hukuk için bkz. Hüseyin Caruş, B. No: 2013/7812, 6/102015, §§ 28-30; Özlem Kır, B. No: 2014/5097, 28/9/2016, §§ 25, 26.

B. Kötü Muamele Yasağıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkı Yönünden

21. Haksız fiillerden doğan borç ilişkilerini düzenleyen 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun "Sorumluluk" kenar başlıklı 49. maddesi şöyledir:

"Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür.

Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür."

22. 6098 sayılı Kanun'un haksız fiillerden doğan borç ilişkilerinin ceza hukuku ile ilişkisini düzenleyen 74. maddesi ise şöyledir:

"Hâkim, zarar verenin kusurunun olup olmadığı, ayırt etme gücünün bulunup bulunmadığı hakkında karar verirken, ceza hukukunun sorumlulukla ilgili hükümleriyle bağlı olmadığı gibi, ceza hâkimi tarafından verilen beraat kararıyla da bağlı değildir. Aynı şekilde, ceza hâkiminin kusurun değerlendirilmesine ve zararın belirlenmesine ilişkin kararı da, hukuk hâkimini bağlamaz."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 22/5/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi

24. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

25. Başvurucu;

i. Gaziantep Üniversitesinde çalışan güvenlik görevlilerine kendisine şiddet uygulanacağını bildirmesine rağmen görevlilerin geç ve yetersiz müdahalesi sebebiyle yaralandığını ileri sürerek yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının,

ii. Yaralanması nedeniyle başlayan yargılamanın olay tarihinden yaklaşık olarak 10 yıl 5 ay sonra sanıklar hakkında verilen düşme kararı ile sona erdiğini belirterek makul sürede yargılanma, özel hayata ve aile hayatına saygı, yaşam ve maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının,

iii. Tanık beyanları, Adli Tıp Kurumu İhtisas Kurulunun görme kaybı ile yaralama eylemi arasında illiyet bağı olduğuna dair raporu, Görüntü İnceleme Tutanakları ve diğer delillere göre yaralama neticesinde sol gözünün görme işlevinin yitirildiğinin açık olmasına rağmen hukuki değerlendirmede yanılgıya düşülüp basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek şekilde yaralandığının kabulü ile zamanaşımı hükümlerinin değerlendirildiğini vurgulayarak makul sürede yargılanma, özel hayata ve aile hayatına saygı, mülkiyet ve yaşam hakları ile maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Bakanlık görüşünde, başvurunun kötü muamele yasağının usul boyutu itibarıyla incelenmesi gerektiği, usul yükümlülüğünün bir sonuç yükümlülüğü olmayıp etkili araçların kullanılmasından ibaret olduğu belirtilmiş; yargılama süreci özetlendikten sonra yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

27. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında önceki iddialarını yinelemiştir. Bunun dışında sanıkların eylemi ile yaralanma neticesi arasındaki illiyet bağının var olup olmadığının tespiti bakımından yeterli araştırmanın yapılmadığını belirtmiştir.

2. Değerlendirme

28. Anayasa Mahkemesi olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının kötü muamele yasağı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

29. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı ile üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, ...maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.

..."

30. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri ... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

31. Kötü muamele yasağına ilişkin şikâyetlerin devletin negatif ve pozitif yükümlülükleri dikkate alınarak maddi boyut ve usul boyutu bakımından ayrı ayrı incelenmesi gerekmektedir. Devletin negatif yükümlülüğü bireyleri işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye ya da cezaya tabi tutmama sorumluluğunu içerirken devletin pozitif yükümlülüğü hem bireyleri bu tür muamelelerden korumayı (önleyici yükümlülük) hem de

etkili bir soruşturma yoluyla sorumluların tespiti ve cezalandırılmasını (soruşturma yükümlülüğü) içerir. İşkence ve kötü muamele yasağının maddi boyutu, negatif yükümlülük ile önleyici yükümlülüğü kapsamakta; pozitif yükümlülüğün alanında kalan soruşturma yükümlülüğü ise usul boyutunu oluşturmaktadır (benzer yöndeki inceleme usulünü içeren kararlar için bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 75; Mehmet Şah Araş ve diğerleri, B. No: 2014/798, 28/9/2016, § 64; Mustafa Rollas, B. No: 2014/7703, 2/2/2017, § 49).

32. Başvurucunun Gaziantep Üniversitesi güvenlik görevlilerinin üçüncü kişilerin şiddet içerikli davranışlarına karşı kendisini koruyamadığına ilişkin iddiasının kötü muamele yasağının maddi boyutu yönünden, olayın failleri hakkında etkili bir soruşturma yürütülmediği, delillerin değerlendirilmesinde ve suçun nitelendirilmesinde yanılgıya düşülerek zamanaşımı hükümlerinin uygulandığı yönündeki iddialarının kötü muamele yasağının usul boyutu yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

i. Kötü Muamele Yasağının Maddi Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

33. Anayasa’nın 17. maddesi devlete kişilerin işkence ve eziyete ya da insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir ceza veya muameleye -bu muameleler üçüncü kişiler tarafından yapılmış olsa bile- maruz bırakılmalarını engelleyecek tedbirler alma ödevi de yükler. Bu sebeple bilinen ya da bilinmesi gereken bir kötü muamele tehlikesinin gerçekleşmesini engellemek için gerekli makul tedbirlerin yetkilerce alınmaması durumunda devletin 17. maddenin üçüncü fıkrası anlamında sorumluluğu ortaya çıkabilir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 82).

34. Başvurucu, Gaziantep Üniversitesinde çalışan güvenlik görevlilerine kendisine şiddet uygulanacağını bildirmesine rağmen görevlilerin geç ve yetersiz müdahalesi sebebiyle yaralandığını ileri sürmüştür. Buna göre şikâyetin güvenliği sağlama hizmetindeki kusura ilişkin olduğu değerlendirilmiştir.

35. Bu durumda Anayasa’nın 17. maddesi bağlamında devletin etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülüğü, somut olayda başvurucuya güvenliği sağlama hizmetindeki kusurdan kaynaklanan maddi ve manevi zararlarını talep edebileceği bir tazminat davası yolunun sağlanması ile yerine getirilmiş sayılabilir.

36. Dolayısıyla tazminat davası, Türk hukuk sistemindeki mevcut hukuki yollardan olup, hem güvenlik hizmetindeki kusurlu kişileri ve kusuru saptayabilecek hem de gerektiği takdirde zararın ödenmesini sağlayabilecek bir yoldur. Başvurucu, Anayasa Mahkemesine erişilebilir ve etkili olmadığı ileri sürülmeyen tazminat davası yolunu tükettiğine ilişkin herhangi bir bilgi ve belge sunmamıştır. Bu durumda kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetler yönünden kanunda öngörülen yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketildiğinden söz edilemeyecektir.

37. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden ayrıca incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Kötü Muamele Yasağının Usul Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

38. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının usul boyutunu ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

39. Devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüğün bir boyutunu oluşturan usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini, gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve kamu görevlilerinin ya da kurumlarının karıştığı olaylarda, bunların sorumlulukları altında meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 110).

40. Buna göre bireyin hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının olması hâlinde Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- etkili resmî bir soruşturmanın yapılmasını gerektirir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 111).

41. Usul yükümlülüğünün bir olayda gerektirdiği soruşturma türü, bireyin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının esasına ilişkin yükümlülüklerin cezai bir yaptırım gerektirip gerektirmediğine bağlı olarak tespit edilmelidir. Kasten ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm ve yaralama olaylarına ilişkin davalarda Anayasa'nın 17. maddesi gereğince devletin ölümcül ya da yaralamalı saldırı durumunda sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu tür olaylarda yürütülen idari ve hukuki soruşturmalar ve davalar sonucunda sadece tazminat ödenmesi, bu hak ihlalini gidermek ve mağdur sıfatını ortadan kaldırmak için yeterli değildir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 112).

42. Kötü muameleye ilişkin şikâyetler hakkında yapılan soruşturma söz konusu olduğunda yetkililerin hızlı davranması önemlidir. Bununla birlikte belirli bir durumda bir soruşturmanın ilerlemesini engelleyen sebepler ya da zorlukların olabileceği de kabul edilmelidir. Ancak kötü muameleye yönelik soruşturmalarda hukuk devletine bağlılığın sağlanması, hukuka aykırı eylemlere hoşgörü ve teşvik gösterildiği görünümü verilmesinin engellenmesi, herhangi bir hile ya da kanunsuz eyleme izin verilmemesi ve kamunun güveninin sürdürülmesi için yetkililerin soruşturmayı azami bir hız ve özenle yürütmelidir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 119).

43. Mahkemelerin yargıya ve adalete olan güveni sürdürülebilir kılmak amacıyla kovuşturmaları kısa sürede sonlandırması, özellikle işkence ve kötü muamele niteliğindeki fiillerin zamanaşımına uğramaması için ellerinden gelen tüm gayreti sarf etmeleri ve tüm araçlara başvurmaları gerekir. Kötü muamele iddialarına ilişkin bir ceza davası söz konusu olduğunda yetkililer tarafından çabuklukla verilecek bir yanıt, eşitlik ilkesi içinde genel olarak kamunun güveninin korunması açısından temel bir unsur olarak sayılabilir ve kanun dışı eylemlere karışanlara karşı gösterilecek her türlü hoşgörüden kaçınmaya olanak tanır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 116).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

44. Başvurucu, delillerin değerlendirilmesinde ve suçun nitelendirilmesine ilişkin hukuk kurallarının yorumlanması ile uygulanmasında yanılgıya düşülmesi suretiyle davanın düşmesine karar verildiğini ileri sürmüştür.

45. Somut olayda Bölge Adliye Mahkemesi, Adli Tıp Kurumu İhtisas Kurulunun 5/8/2015 tarihli raporu ile diğer raporları değerlendirmiş; başvurucunun sol gözündeki görme kaybı derecesinin olaya mı yoksa mevcut hastalığa mı bağlı olduğunun ayırt edilemediğini belirtmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi "Şüpheden sanık yararlanır." ilkesine vurgu yaparak başvurucunun yalnızca basit tıbbi müdahale ile iyileşemeyecek şekilde yaralandığını kabul etmiştir. Buna göre yargı makamının delilin değerlendirilmesi ve suçun nitelendirilmesi bakımından ortaya koyduğu değerlendirmede açık bir keyfîlik bulunduğu söylenemez.

46. Başvurucu, yaralanması neticesinde başlayan yargılamanın olay tarihinden yaklaşık olarak 10 yıl 5 ay sonra sanıklar hakkında verilen düşme kararı ile sona erdiğinden yakınmıştır. Bu iddia bakımından yapılan incelemede Başsavcılık tarafından yürütülen soruşturmanın 1 yıl 4 ay 13 gün sürdüğü tespit edilmiştir (bkz. §§ 6-8). Sekiz müşteki şüpheli hakkında soruşturma yürütüldüğü dikkate alındığında bu süre makul görülebilirse de Asliye Ceza Mahkemesi otuz celse boyunca devam eden yargılamayı yaklaşık 6 yıl 2 ayda sonuçlandırabilmiştir (bkz. § 9). Hâlbuki Asliye Ceza Mahkemesi davanın açılmasından yaklaşık 7 ay sonra başvurucunun ve başvuruyu yaraladığı iddia edilenlerin beyan ve savunmalarını tespit etmiştir (bkz. § 9). Buna rağmen yargılamanın başvurucunun yaralanmasının niteliğini tespit edebilecek adli raporun teminini sağlamak için uzadığı değerlendirilmiştir (bkz. §§ 11, 15).

47. Asliye Ceza Mahkemesi yaralamanın niteliği ile ilgili adli raporun temini için ilk işlemi on birinci celsede yapmıştır. Bununla birlikte yeterli bilgi ve belge toplanmaması ya da etkili olmayacak evrak ile rapor düzenlenmesinin istenmesi gibi nedenlerle yargılama süresinin uzadığı anlaşılmakla başvurucunun bu hususta bir kusuru olmadığı kabul edilmiştir. Kaldı ki Asliye Ceza Mahkemesi adli raporun temini için uzun süre bekledikten sonra rapordaki tespitlerden bağımsız olarak sanıkların meşru müdafaa kapsamında hareket etmediğine dair şüphe oluştuğuna vurgu yapmış ve beraatlerine karar vermiştir (bkz. § 16).

48. Beraat hükmünü kaldıran Bölge Adliye Mahkemesi de istinaf dilekçesinin sunulduğu tarihten yaklaşık 2 yıl 10 ay sonra başvurucuyu yaraladıkları iddia edilen sanıklar hakkındaki davaların düşürülmesine karar vermiştir (bkz. § 18).

49. Buna göre muhakeme usulü, iki dereceli yargılama sürecinde şikâyetin yapıldığı tarihten 10 yıl 4 ay 26 gün sonra yani 5/3/2020 tarihinde zamanaşımı nedeniyle son bulmuştur. Mahkemelerin hesap verilebilirliği sağlamak, yargıya ve adalete olan güveni sürdürülebilir kılmak amacıyla fiziksel bütünlüğe yönelik saldırılardan dolayı suçlanan kişilere ilişkin yargılamaları ivedilikle sonlandırması gerekirken somut olayda davanın zamanaşımına uğradığı görülmektedir.

50. Sonuç olarak başvurucunun maruz kaldığı ve Bölge Adliye Mahkemesinin sabit gördüğü eylemin sorumluları, mutlak bir cezasızlık nedeni olan dava zamanaşımı süresinden yararlanmıştır. Bu kapsamda Asliye Ceza Mahkemesi önündeki süreçte kayda değer bir gecikme olduğu, bu gecikmenin makul nedene dayanmayıp başvurucunun kusurundan da kaynaklanmadığı, sanıkların cezasız kalmasına engel olacak ivedilikte hareket edilmediği ve ceza muhakemesinin etkisiz olmasına sebebiyet verildiği belirlenmiştir.

51. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Kötü Muamele Yasağıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

52. Başvurucu, sanıklar hakkındaki ceza davasının düşmesine karar verilmesi nedeniyle tazminat davası açma hakkının kaybolduğunu ifade ederek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

53. Başvurucu, ceza davasının zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle düşmesi nedeniyle tazminat davası açma hakkının kaybolduğunu ileri sürerek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun ceza davasının mahkûmiyet kararı ile sonuçlanmaması nedeniyle, üçüncü kişilerin fiziksel saldırı niteliğindeki eylemlerinden dolayı ortaya çıkan zararının giderilmesi amacıyla açacağı tazminat davası başarıya ulaşamayacağından ve böylece etkisiz bir yol hâline geldiğinden yakındığı değerlendirilmiştir. Başvurucunun bu şikâyeti Anayasa'nın 17. maddesiyle bağlantılı olarak 40. maddesi kapsamında görülmüştür.

54. 6098 sayılı Kanun'un “Sorumluluk” kenar başlıklı 49. maddesine göre kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür. Aynı Kanun'un 74. maddesinde, hukuk hâkiminin zarar verenin kusurunun olup olmadığı, ayırt etme gücü bulunup bulunmadığı hakkında karar verirken ceza hâkimi tarafından verilen beraat kararıyla bağlı olmayıp ceza hâkiminin kusurun değerlendirilmesine ve zararın belirlenmesine ilişkin kararının da hukuk hâkimini bağlamayacağı hüküm altına alınmıştır.

55. Yargıtay, ceza mahkemesince verilen beraat kararının kusur ve derecesi, zarar tutarı, illiyet gibi esaslarının hukuk hâkimini bağlamayacağı konusunda duraksama olmadığını ancak maddi olayları ve yasak eylemleri saptayan ceza mahkemesinin kararının taraflar yönünden kesin delil niteliği taşıdığını kabul etmiştir (Yargıtay kararları için bkz. Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 19/12/2022 tarihli ve E.2022/8032, K.2022/9578; 25/11/2021 tarihli ve E.2021/1002, K.2021/12099; 1/6/2020 tarihli ve E.2020/559, K.2020/2465; Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 4/10/2022 tarihli ve E.2022/2827, K.2022/6380; 2/6/2022 tarihli ve E.2022/932, K.2022/4442). Dolayısıyla fiziksel saldırı niteliğindeki eylemlerden dolayı ortaya çıkan zararın giderilmesinin sağlanması bakımından tazminat davası yolu, kural olarak ceza yargılaması sonucunda verilen karardan bağımsız olarak hem teoride hem de pratikte etkili bir yoldur.

56. Somut olayda Asliye Ceza Mahkemesi, başvurucunun müşteki sanıklar A.E.T., İ.S. ve A.K.nın eylemleri sonucu yaralandığını kabul etmiş; bununla birlikte suça konu eylemin meşru müdafaa kapsamında kalıp kalmadığı hususunda şüphe olduğunu vurgulamış ve beraat kararı vermiştir. İstinaf incelemesi kapsamında Bölge Adliye Mahkemesi A.E.T., İ.S. ve A.K. hakkında verilen beraat kararının kaldırılmasına, anılan suç bakımından kabul edilen sekiz yıllık dava zamanaşımı süresinin dolduğunu açıklayarak kamu davalarının düşürülmesine kesin olarak karar vermiştir (bkz. §§ 16, 18).

57. Başvurucu, ceza soruşturması sürecinde kendisini yaraladığını iddia ettiği kişilerin kimlik bilgilerinden haberdar olmuştur. Ceza yargılaması süresince tarafların iddia ve savunmaları alınmış, bilirkişi ve sağlık raporları temin edilmiştir. Başvurucu, kimlik bilgileri tespit edilen ve kendisini yaraladığını iddia ettiği kişilere karşı tazminat davası açmasını engelleyen bir durumdan şikâyet etmemektedir. Bölge Adliye Mahkemesinin tespit ettiği bağlayıcı maddi vakıanın tazminat davası açılmasına ya da açılan davanın reddedilmesine neden olacağı da söylenemez. Ayrıca Bölge Adliye Mahkemesinin zamanaşımı nedeniyle

davanın düşmesine karar vermesi, tazminat davasının başarıya ulaşamayacağı ve etkisiz bir yol hâline geldiği sonucunu doğurmamaktadır.

58. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesiyle bağlantılı olarak 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edilmediği açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

59. Başvurucu, ihlalin tespiti yanında 500.000 TL maddi tazminat ile 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

60. Kötü muamele yasağının usul boyutlarının ihlali yargılama makamlarının ihmalinden ileri gelmiştir. Bu durumda kötü muamele yasağına ilişkin ihlallerin ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Ne var ki başvuruya konu yargılamada dava zamanaşımı süresinin dolmasına bağlı olarak düşme kararı verilmesi nedeniyle kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Ceza Mahkemesine gönderilmesi mümkün değildir.

61. Öte yandan somut olayda ihlalin tespit edilmesinin başvurucunun uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için kötü muamele yasağının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

62. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvuruculların uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmaması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kötü muamele yasağı ile bağlantılı olarak ileri sürülen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 18.800 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Gaziantep 2. Asliye Ceza Mahkemesi ile Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesine GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FEHMİ ÖZDEMİR

B. No: 2020/23294 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/23294

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FEHMİ ÖZDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/23294)

Karar Tarihi: 22/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Fehmi ÖZDEMİR

Vekili : Av. Elif Süeda ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, beyanları mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde delil olarak kullanılan tanığın başvurucu tarafından sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/8/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon; tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Adıyaman Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) hakkında başlatılan bir soruşturma kapsamında şüpheli F.T.nin ifadesi alınmıştır. F.T. 3/9/2016 tarihli ifadesinde Adıyaman'ın Kâhta ilçesinde öğretmen olarak görev yaptığı dönemde örgütün sohbet isimli toplantılarına katıldığını,başvurucunun bu toplantılarda sohbet hocası olduğunu beyan etmiştir.

6. Başsavcılığın 6/7/2017 tarihli iddianamesi ile başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan kamu davası açılmıştır. İddianamede FETÖ/PDY'nin kuruluşu ve yapısı hakkında genel bilgilere yer verildikten sonra başvurucunun FETÖ/PDY ile iltisaklı olduğu gerekçesiyle kapatılan bir derneğe üye olduğunun anlaşıldığı, örgütle irtibatlı bazı şirketlerde sosyal güvenlik kaydının bulunduğunun tespit edildiği ve bu kurumlardan birinde 17 ve 25 Aralık 2013 tarihlerinden sonra da çalışmaya devam ettiği belirtilmiştir. İddianamede ayrıca F.T.nin başvurucu hakkındaki beyanlarına da delil olarak yer verilmiştir.

7. Adıyaman 2. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülen yargılamada 9/7/2017 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda F.T. nin tanık olarak dinlenilmesine karar verildiği belirtilmiştir.

8. Mahkemenin talimatı üzerine Tarsus 2. Ağır Ceza Mahkemesince tanık olarak dinlenen F.T. 25/9/2017 tarihli beyanında özetle başvurucuyu Kâhta'da öğretmenlik yaptığı dönemde tanıdığını, başvurucunun Kâhta ilçe sorumlusu olduğunu ifade etmiştir. F.T.nin 25/9/2017 tarihli beyanının ilgili kısmı şöyledir:

"Sanıklardan ... Fehmi Özdemir'i tanırım. ...İsmi geçen ... Fehmi Özdemir'i Kahta da öğretmenlik yaptığım dönemde tanıştım. ... Fehmi Özdemir, ben Kahta'da ilk göreve başladığım zaman Kahta ilçe sorumlusuydu. Yani Fetullah Gülen cemaatinin Kahta ilçe sorumlusuydu, yani ilçe imamıydı. Yaklaşık 2 yıl orada görev yaptı. Daha sonra tayini çıktı gitti. Yani resmi görev değilde cemaat yapısı itibariyle başka göreve gönderildi. Oradan ayrıldıktan sonraki durumu hakkında herhangi bir bilgim yoktu. Fehmi ilçe imamı olarak Kahta merkezde cemaate ait Mirza Efendi isimli yurtta sohbet organizasyonları ve Zaman gazetesi aboneliği gibi faaliyetlerde bulunuyordu. Kişileri sohbet toplantılarına nasıl davet ettiğini şimdi hatırlayamıyorum."

9. Yargılamanın 16/11/2017 tarihli duruşmasında tanık F.T.nin beyanları okunmuştur. Başvurucu tanık beyanına karşı savunma yaparak tanığın beyanlarında çelişkiler bulunduğunu ve bu beyanları kabul etmediğini ifade etmiştir.

10. Mahkemenin 13/3/2018 tarihli kararı ile başvurucunun atılı suçtan 7 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Gerekçeli kararda başvurucunun örgütte ilçe imamı olarak görev yapmasına ve örgüte müzahir dernek ve vakıflarda üyelik ve çalışma kaydının bulunmasına delil olarak dayanılmıştır. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"V-SANIĞIN EYLEMLERİNİN HUKUKİ NİTELENDİRİLMESİ

Sanık Fehmi ÖZDEMİR açısından:

Tanık [F.T.nin] sanık hakkındaki beyanında özetle; kendisinin 2000 tarihinde Kahta ilçesinde öğretmengörevebaşladığını, sanık [başvurucu] Fehmi Özdemir'inilk göreve başladığı zaman Kahta ilçe sorumlusu olduğunu, yani Fetullah Gülen cemaatinin Kahta ilçe sorumlusu ve ilçe imamı olduğunu, sanığın yaklaşık 2 yıl orada görev yaptığını, daha sonra tayini çıktığını, resmi görev değilde cemaat yapısı itibariyle başka göreve gönderildiğini,

sanığın Kahta'dan ayrıldıktan sonraki durumu hakkında herhangi bir bilgisinin olmadığını, sanık Fehmi'nin ilçe imamı olarak Kahta merkezde cemaate ait [M.] Efendi isimli yurtta sohbet organizasyonları ve Zaman gazetesi aboneliği gibi faaliyetlerde bulunduğunu, kişileri sohbet toplantılarına nasıl davet ettiğini şimdi hatırlayamadığını, Zaman gazetesinin bürosuna bizzat gittiğini, kendisi ile ilgilendiklerini, toplantılara çağırdıklarını, sanık Fehmi Özdemir ile bu şekilde tanıştığını, sanığın orada Sızıntı dergisi aboneliği de yaptığını, gazete ve dergileri gündeme getirerek tanıttığını, abone olunması konusunda ricada bulunduğunu, o zamanlar yapılanmanın çok küçük olduğunu, 20-30 kişiden oluştuğunu beyan etmiştir.

...

Her ne kadar sanık örgüt üyesi olmadığını ileri sürerek üzerine atılı suçlamaya karşı redde yönelik savunmada bulunmuş ise de, yapılan yargılama vedosya kapsamındaki deliller bir bütün olarak dikkate alındığında; sanığın bir dönem örgütün Kahta ilçe sorumlusu olduğu, örgüte müzahir yurtta sohbet organizasyonu yaptığı, FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile iltisaklı olduğu için KHK ile kapatılan Ümide Doğru Emekliler Derneğine üye olduğu, örgüte müzahir vakıf ve şirketlerde çalıştığı, 17/25 Aralık 2013 sürecinden sonra da çalışmaya devam ettiği, örgüte ait gazete ve dergilerin tanıtımını yaparak abone çalışması yaptığı, sanığın eylemlerini özellikle devletin bu yapı ile aktif mücadeleye başlamasından sonra da devam ettirdiği, sanığın süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gösteren eylemleriyle örgüt hiyerarşisine dahil olduğu, örgüt ile organik bağ kurarak örgüt üyesi vasfını kazandığı, bu itibarla cezalandırılması gerektiği kanaatine varılmıştır."

11. Başvurucu; istinaf ve temyiz dilekçelerinde -diğerlerinin yanı sıra- tanıkla yüzleştirilmediğini, dolayısıyla tanığa soru sorma imkânının kendisine tanınmadığını ileri sürmüştür. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

12. İlgili hukuk için bkz. Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6//2021, §§ 28-34.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Anayasa Mahkemesinin 22/5/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

14. Başvurucu; huzurda dinlenilmeyen ve bu suretle soru sorma imkânı tanınmayan tanığın etkin pişmanlık kapsamında verdiği ve 17 yıl öncesine ait anlatımlarının hükme esas alınması nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Bakanlık görüşünde; duruşma devresinde söz konusu tanık ifadeleri okunarak başvurucu ve müdafiinin bunlara karşı diyeceklerinin sorulduğu, başvurucunun söz konusu ifadeleri kabul etmediği, beyanlar arasında çelişkiler olduğu belirtilmiş, başvurucunun terör örgütü üyesi olmadığını ve tanığı tanımadığını beyan ederek savunma hakkını kullandığına vurgu yapılmıştır.

16. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı cevabında, başvuru formunda dile getirdiği iddiaları yinelemiştir.

B. Değerlendirme

17. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile

bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

18. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021).Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -sadece veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

19. Anayasa Mahkemesi tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmiştir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

20. Somut olayda Mahkeme, tanık F.T.nin huzurda dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba göstermemiş, istinabe yoluyla alınan ifadenin duruşmada okunmasıyla yetinilmiştir. İlgili tutanaklar ve gerekçeli kararda da tanığın mahkemede hazır edilememesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Dahası, tanığın neden video konferans yöntemiyle dinlenmediği ve başvurucuya video konferans yoluyla da olsa tanığa soru sorma fırsatı tanınmadığı hususu da açıklanmamıştır.

21. Mahkeme; başvurucunun örgüte müzahir dernek/vakıf ve şirketlerde üyelik kaydının bulunmasına ilişkin tespitlere ve tanık F.T.nin başvurucuya yönelik olarak başvurucunun Kâhta ilçesinin sorumlusu olduğuna, örgüt adına sohbet toplantıları organize ettiğine ve örgüte ait gazete ve dergilerin tanıtımını yaparak abone toplamaya çalıştığına dair beyanlarına dayanarak mahkûmiyet hükmü kurmuştur. Başvurucu hakkındaki gerekçeli

karar incelendiğinde tanığın başvurucu aleyhine verdiği ifadelerin ağırlığı hususunda mahkemece herhangi bir değerlendirme yapılmadığı görülmektedir.Ancak anılan tanığın beyanlarının mahkûmiyet hükmünün kurulmasında tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğu anlaşılmaktadır.

22. Yargılama sürecinde başvurucuya olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Başvurucu, müdafii aracılığıyla deliller üzerinde görüş bildirme ve bunlara karşı itirazlarını sunma imkânına sahip olmuştur. Başka bir telafi edici güvence olarak istinabe yoluyla alınan tanık beyanı başvurucuya okunarak diyecekleri de sorulmuştur. Ancak bu güvencelerin savunmanın tanığı sorgulayamamaktan kaynaklı yaşadığı zorlukları telafi edici nitelikte olmadıkları anlaşılmıştır. Dahası 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 180. maddesinin " ...tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır." şeklindeki (5) numaralı fıkrasına rağmen Mahkemenin sözü edilen tanığı Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi yoluyla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye de ulaşılamamıştır. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanı belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunma tarafına karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin tanınmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanık F.T.nin duruşmada dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

24. Başvurucu ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yenidenyargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebi kabul edilmemiştir. Ayrıca başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunulmadığından maddi tazminat talebi reddedilmiştir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Adıyaman 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/316, K.2018/130) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç tutarı ile 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMAİL AYDEMİR

B. No: 2020/23889 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/23889

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMAİL AYDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/23889)

Karar Tarihi: 22/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Duygu KALUKÇU

Başvurucu : İsmail AYDEMİR

Vekili : Av. Ziya ÇELİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işverenle güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuruya konu olayların meydana geldiği süreçteki olağanüstü hâl (OHAL) koşullarına, OHAL ilanına ve uygulanan tedbirlere ilişkin genel bilgiler için bkz. C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 10-18; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 10-18.

3. 1977 doğumlu olan başvurucu, 3/12/2012 tarihinden itibaren Merkezî Kayıt Kuruluşu A.Ş. (Kurum) nezdinde uzman olarak çalışmakta iken 19/7/2016 tarihli fesih bildirimi ile başvurucunun iş akdi sonlandırılmıştır. Bildirimde geçen ifadeler şöyledir:

"Yönetim Kurulumuzun 18.07.2016 tarih ve 7/1 sayılı kararı ile; 'Yürütülmekte olan, tamamlanmış olan ve planlanan projeler değerlendirilmiş olup, işletme maliyetlerinin azaltılarak tasarruf sağlanması, verimliliğin arttırılması ve diğer idari gereklilikler nedeniyle

mevcut insan kaynaklarında yeniden düzenlemeye ihtiyaç duyulduğundan', İş Kanununun 17 nci ve 18 inci maddeleri çerçevesinde, ihbar ve kıdem tazminatlarınız ile birikmiş izin ücretlerinizin ödenmesi suretiyle iş aktiniz 19.07.2016 tarihi itibarıyla sonlandırılmıştır."

4. Başvurucu, feshin geçersizliğinin tespitine ve işe iadesine karar verilmesi talebiyle Kurum aleyhine 21/7/2016 tarihinde dava açmıştır. İstanbul 26. İş Mahkemesine (Mahkeme) sunduğu dava dilekçesinde başvurucu, savunması alınmadan ve somut bir sebep gösterilmeden yapılan feshin usul ve kanuna aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Davalı Kurum ise cevap dilekçesinde 15 Temmuz tarihli darbe teşebbüsünden sonraki olağanüstü durumlar gözönünde bulundurularak ilgili mevzuatın değerlendirildiğini ve yeni insan kaynakları politikaları oluşturulduğunu, bu kapsamda başvurucunun da aralarında bulunduğu bir kısım personelin hizmetine ihtiyaç duyulmaması yönündeki işletmesel karara göre işçilik alacakları da ödenmek suretiyle iş akdinin sonlandırıldığını belirterek davanın reddini talep etmiştir.

5. İşe iade davası devam ederken Borsa İstanbul A.Ş. tarafından işveren Kurum çalışanlarını da kapsar şekilde yapılan inceleme neticesinde Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile iltisaklı olduğu kanaatine varılan personel hakkında 10/2/2017 tarihinde suç duyurusunda bulunulmuş; bu kapsamda başvurucu hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından soruşturma başlatılmıştır.

6. Mahkeme, çeşitli tarihlerde açtığı duruşmalarda tarafların iddia ve itirazlarını dinlemiş; işçilik alacakları yönünden dosyayı bilirkişi incelemesine göndermiş; başvurucu hakkında başlatılan soruşturmanın akıbetini araştırmak amacıyla müzekkere yazılmasına karar vermiştir. Başsavcılık, verdiği cevabi yazıda 8/10/2018 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiği bilgisini iletmiştir.

7. Mahkeme 25/10/2019 tarihli kararı ile davanın kabulüne ve başvurucunun işe iadesine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde davalı işverence başvurucunun iş akdinin haklı-geçerli nedenle feshedildiğinin ispat edilemediği, bu kapsamda yapılan feshin geçerliolmadığı sonucuna varılmıştır.

8. Davalı Kurum istinaf kanun yoluna başvurmuş, Mahkeme kararının usul ve yasaya aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

9. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 30. Hukuk Dairesi 11/6/2020 tarihli kararı ile istinaf başvurusunun kabulüne, gerekçeli kararın kaldırılmasına ve davanın reddine hükmetmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Somut olayda, İstanbul Ticaret Sicil Müdürlüğünün kayıtlarına göre davalı şirketin anonim şirket olmakla birlikte bu şirketin kamu hissesi bulunan şirketlerden olduğu, davacı işçinin iş akdi yazılı fesih bildiriminde dayanılmamakla beraber davalı işverenin 18.08.2016 tarihli davaya cevap dilekçesinde ve 23.09.2016 tarihli davaya beyan dilekçesinde savunulduğu üzere işveren tarafından davacının terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilmek suretiyle kanun hükmünde kararnamenin verdiği yetkiye dayanılarak sona erdirildiği, yine davalı işverenlikçe İstanbul C.B.Savcılığına gönderilen 06/12/2017 tarihli bilgi notu konulu yazıda davacının kurum içi iltisakının bulunduğu, müzahir gazete/dergi aboneliğinin bulunduğu, kardeşinin örgütünün şifreli yazışma programı olan bylock yazılımı kullanıcısı olduğu, kardeşinin kanun hükmünde kararname ile ihraç edildiğinin belirtildiği, İstanbul

C.B.Savcılığının 08/10/2018 tarihli ve 2018/163618 soruşturma no ve 2018/72647 karar no sayılı kararı ile davacı hakkında silahlı terör örgütüne üye olmak suçundan kovuşmaya yer olmadığı kararı verildiği, kararda 2017/78259 soruşturma nolu dosya şüphelilerinin kendisiniiş sebebiyle tanıdıklarını beyan ettikleri, kızının 2015/2016 eğitim öğretim yılı sonuna kadar müzahir Özel Ataşehir Anafen Anaokulunda eğitim gördüğü, ikametinde ve üzerinde yapılan aramalarda ele geçen dijital materyaller üçerinde yapılan teknik inceleme sonucunda, silinmiş alandan resim içeriğinde FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyelerinin sohbet adı altında gerçekleştirdikleri toplantılarda hazırladıkları ve servis ettikleri 'Maklube' isimli yemeğe dair görüntü tespit edildiği, görüntüde yemek sofrasına katılanların yüzleri görünmediğinden şahıs tespitin mümkün olmadığı, cihazında terör örgütünün yayın organı olan www.herkul.org isimli internet sitesinin mobil uygulamasına rastlandığı, silinmiş alandan gelen fotoğraflar arasında terör örgütü ile üyeliği bilinin ve bağlılığını beyan eden eski futbolcu [H. Ş.]'e ait fotoğrafların yer aldığı, bu delil ve verilerin örgütle devamlılık arzedecek şekilde organik bağının bulunduğuna, özetle örgütle üyelik olarak nitelendirilebilecek seviyede ilişki içinde olduğuna dair kamu davasına dayanak teşkil edecek yeterli delil bulunmadığından kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği anlaşılmıştır.

Her ne kadar davacı hakkında ceza soruşturması neticesinde FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyeliği suçlaması ile ilgili olarak kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiş ise de tüm dosya kapsamı ve soruşturma dosyasındaki bir kısım deliller (çocuğunun okul kaydı, bilgisayarında rastlanılan fotoğraflar ve cihazında rastlanılan program) değerlendiğinde davalı işverenin davacı işçisine karşı şüphe duymasına sebep olduğu, aralarındaki güven ilişkisinin zedelenmesine yol açacak nitelikte olması değerlendirildiğinde işverenden katlanması beklenilmeyecek bu tür bir şüpheden dolayı iş ilişkisinin devamı için gerekli güven ilişkisinin sarsılmasına yol açacak ve güven potansiyeline sahip olmaksızın ifa edilemeyecek iş için işçinin uygunluğu da ortadan kalkacaktır. Davalı işverenlik nezdinde hakkında şüphe bulunan bir işçiyi çalıştırmaya devam etmenin davalı işverenden açısından beklenemeyeceği, davalı işveren açısından şüphe feshini gerektirir yeterli delil olduğu ve feshin geçerli nedene dayandığı anlaşıldığından davanın reddine karar verilmesi gerekirken davanın kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olduğundan davalı vekilinin bu yönü ile istinaf sebepleri yerinde görüldüğünden davacının iş akdinin geçerli nedenle feshedildiği kabul edilerek davanın reddi gerekmekte olup ilk derece mahkemesi kararının dosya kapsamına uymadığı anlaşıldığından, HMK 353/1-b-2 maddesi gereğince ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına, davacı tarafından açılan davada işverence yapılan feshin geçerli nedenle yapıldığı kabul edilerek davanın reddine karar verilmiş olup, aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur."

10. Başvurucu, nihai kararı 23/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 16/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu; feshin usul ve yasaya uygun yapılmadığını, bu kapsamda açılan işe iade davasında, işveren tarafından fesih bildiriminde yer almayan hususların ileri sürüldüğünü ve FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğunun iddia edildiğini, fesih sebebi ile bağlılık ilkesi ihlal edildiği

hâlde yargı mercilerince davanın reddine karar verilmesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Kendisiyle benzer durumda bulunan kişiler yönünden farklı kararlar verildiğini belirten başvurucu; mahkeme kararlarının birbirleri ile uyumlu olmadığını, işverenin ihbarı ile hakkında soruşturma başlatıldığını ve bunun takipsizlik kararı ile neticelendiğini, buna rağmen anılan soruşturma gerekçe gösterilerek davanın reddi kararı verildiğini, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Bakanlık görüşünde, yargı mercileri tarafından yapılan değerlendirme neticesinde davanın reddine karar verildiği hatırlatılmış; hukuk kurallarını yorumlama yetkisinin yargı mercilerine ait olduğu, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durum olmadığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti mahiyetinde kalacağı hususlarında değerlendirmeler içeren Anayasa Mahkemesi kararlarına yer verilerek başvuru incelenirken hem bu hususların hem de somut olayın kendine özel şartlarının gözönünde bulundurulması gerektiği belirtilmiştir.

14. Başvurucu; Bakanlığın görüşüne karşı beyanında, takipsizlik kararına rağmen işverenin savunmasına itibar edilmek suretiyle iddia ve itirazları incelenmeksizin davanın reddi kararı verilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

15. Somut olayda başvurucu, hakkında yeterli inceleme ve araştırma yapılmadan, iddia ve itirazları incelenmeden, açtığı işe iade davasının adil yargılanma hakkına aykırı bir şekilde reddedildiğini ileri sürmüştür. Başvurunun bu yöndeki iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

18. Somut olayda işveren nezdinde 2012 yılından beri çalışan başvurucunun iş akdi 2016 yılında feshedilmiş; öte yandan açılan işe iade davası devam ederken işveren Kurum tarafından yapılan ihbar üzerine başvurucu hakkında ceza soruşturması başlatılmış ancak soruşturmada 8/10/2018 tarihinde takipsizlik kararı verilmiştir. Bu kapsamda İstanbul 26. İş

Mahkemesi tarafından yürütülen yargılama neticesinde 25/10/2019 tarihli kararla işveren Kurum tarafından şüphe feshi kapsamında herhangi bir somut bilgi yahut belge sunulamadığı gerekçesiyle davanın kabulüne hükmedilmiş ancak Bölge Adliye Mahkemesi, takipsizlik kararında yer alan tespitlerin şüphe feshi için yeterli olduğunu belirterek davanın reddine hükmetmiştir (bkz. §§ 3-9).

19. Şüphe feshinin mahiyeti gereği ispatı beklenemese de Yargıtay içtihadında kabul edildiği üzere şüphenin işçinin kişiliğinde bulunan bir sebebe dayanması, bu sebebin de ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenmesi gerekmektedir (çok sayıda karar arasında bkz. Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 3/10/2018 tarihli ve E.2018/10430, K.2018/20956 sayılı kararı; 26/11/2018 tarihli ve E.2018/11097, K.2018/25472 sayılı kararı). Aksi hâlde hukuk devletinin bir gereği olan hukuki güvenlik ilkesine aykırı bir şekilde keyfî uygulamaların gündeme gelmesi söz konusu olabilecektir.

20. Bu itibarla şüphe feshi gerekçesiyle iş akdinin sonlandırıldığı davalarda, özellikle işvereni fesih sonucuna götüren hususların aydınlatılması önemlidir. Bu kapsamda şüpheye neden olan durum veya olay/vakıa -Yargıtay içtihadında da değinildiği gibi- doğrudan işçinin şahsından kaynaklanmalı, millî güvenliği tehdit eden yapı veya oluşum ile işçi arasında güncel ve kişisel bir bağlantıyı ortaya koyabilecek nitelikte olmalıdır. Yine bu noktada yargı mercilerince söz konusu bağlantının nasıl kurulduğunun detaylı bir şekilde gerekçelendirilmesi, keyfîliğin önüne geçilebilmesi adına önem arz etmektedir. Söz konusu kriterlerin -özellikle millî güvenlik ile ilgili hususlarda- esnek değerlendirilebileceği düşünülse dahi bu durumda da makul ve hakkaniyetli bir şekilde mevzunun ele alınması, hem işçi yönünden hem işveren yönünden adil bir denge kurulması gerekir.

21. Aynı somut olaya ilişkin olarak ceza mahkemeleri ile hukuk mahkemeleri tarafından yapılan yargılama sonucu verilen kararların birbirleri yönünden mutlak surette bağlayıcı olduğunu söylemek mümkün değildir. Zira bu durumda yargı mercileri önlerine gelen uyuşmazlığı kendi açılarından ele almakta, ilgili mevzuat kapsamında farklı değerlendirme ve nitelendirmelere tabi tutmaktadır. Bu kapsamda Yargıtay kararlarında hem OHAL dönemi için hem de OHAL harici dönemler için işçi hakkında verilen bir beraat ya da takipsizlik kararının şüphe feshi noktasında nasıl değerlendirilmesi gerektiği ana hatlarıyla ortaya konulmuştur. Yargıtay, beraat kararını işçi lehine değerlendirme eğilimi göstermekle birlikte yine de kararın içeriğindeki olay ve olguların fesih için yeterli olup olmadığını ayrıca incelemiştir (çok sayıda karar arasında bkz. Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 24/4/2018 tarihli ve E.2018/3002, K.2018/9593 sayılı kararı; Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 8/4//2019 tarihli ve E.2019/1352, K.2019/7992 sayılı kararı).

22. Bu açıklamalar ışığında somut olaya geri dönmek gerekirse şüphe feshine yönelik olarak hem ilk derece mahkemesi hem de istinaf mercii tarafından ortaya konulan temel gerekçenin başvurucu hakkında yürütülen soruşturma ve bu soruşturma kapsamında yapılan tespitlerden ibaret olduğu görülmüştür.

23. Öncelikle belirtmek gerekir ki ilgili mevzuata göre bir kişi hakkında soruşturma yahut kovuşturma açılması mutlak bir şekilde işten çıkarma sebebi sayılmamaktadır. Kaldı ki somut olayda söz konusu soruşturma işveren Kurumun ihbarı üzerine, iş akdi feshedildikten sonra başlatılmıştır. Öte yandan işveren Kurum tarafından yapılan ihbarda başvurucuya yönelik somut birtakım tespitlere yer verildiği, Başsavcılık tarafından da anılan hususlar üzerinden inceleme ve araştırma yapılmak suretiyle takipsizlik kararı verildiği anlaşılmıştır. Nitekim Bölge Adliye Mahkemesi de soruşturmanın içeriğine girerek başvurucu hakkındaki

isnatların fesih için yeterli olup olmadığını değerlendirme yoluna gitmiştir. Bu kapsamda başvurucu ile ilgili yapılan tespitler ise şöyledir:

- Kızının 2015-2016 eğitim öğretim yılı sonuna kadar örgüte müzahir Özel Ataşehir Anafen Anaokulunda eğitim gördüğü

- İkametgâhında ve üzerinde yapılan aramalarda ele geçen dijital materyaller üzerinde yapılan teknik inceleme sonucunda, silinmiş alandan gelen resim içeriğinde FETÖ/PDY üyelerinin sohbet adı altında gerçekleştirdikleri toplantılarda hazırladıkları ve servis ettikleri maklube isimli yemeğe dair görüntü tespit edildiği, görüntüde yemek sofrasına katılanların yüzleri görünmediğinden şahıs tespitinin mümkün olmadığı

- Cihazda yüklü olan uygulamalar arasında FETÖ/PDY'nin yayın kanalı olan, örgüt propagandası yapan ve terörist elebaşı Fetullah Gülen'in söz ve yazılarını paylaşan www.herkul.org isimli internet sitesinin mobil uygulamasına rastlandığı

- Bir dönem Zaman gazetesine abone olduğu

- Kardeşinin örgütünün şifreli yazışma programı olan ByLock kullanıcısı olduğu ve kanun hükmünde kararname (KHK) ile ihraç edildiği

24. Anayasa Mahkemesi İhsan Yalçın (B. No: 2017/8171, 9/1/2020) kararında, FETÖ/PDY ile bağlantılı bir okulda bir süre öğrenim gördüğü belirtilen başvurucu yönünden yaptığı değerlendirmede örgütsel bir ilişki çerçevesinde gerçekleştirildiğine dair olgular ortaya konulmadan salt bu nitelikteki bir okula gitmenin kuvvetli suç belirtisi olarak kabulünü mümkün görmemiştir. Kararda, FETÖ/PDY ile bağlantılı okul veya dershanelerde öğrenim görmenin ancak bunun örgüte yardım etme, finansal destek sağlama ya da örgütsel eğitiminden yararlanma gibi örgütsel gayelerle gerçekleşmesi hâlinde örgütsel bir davranış olarak değerlendirilebileceğine vurgu yapılmıştır (İhsan Yalçın, § 49). Mahkeme, Ş.B. (B. No: 2017/30993, 1/7/2020) kararında da aynı yönde değerlendirmelerde bulunmuştur (aynı kararda bkz. § 38.)

25. Başvurucu; emniyette verdiği ifadesinde üç çocuk sahibi olduğunu, en küçük kızını örgüt ile iltisaklı anaokuluna gönderdiği iddiası yönünden bunu örgütsel saiklerle gerçekleştirmediğini, okulun o dönem yeni açıldığını, eğitimi, fiziki ve maddi imkânlarından dolayı burayı tercih ettiğini, süreçte de kızı okulu sevdiği için kızını okuldan almadığını belirtmiştir. Yargı mercileri yaptıkları incelemede başvurucunun iddialarının aksi bir durum olduğu, örgüte yardım etme yahut örgütsel eğitimden faydalanma gibi bir saikle hareket edildiği hususunu ortaya koyamamıştır.

26. Şüphe feshine konu bir diğer husus gazete aboneliğidir. Başvurucu; ifadesinde tam tarihini hatırlamamakla birlikte bir dönem Zaman gazetesine abone olduğunu, ailesinin okuması için gazeteyi memlekete gönderdiğini, abonelik ödemesini ise tek seferde yaptığını beyan etmiştir. Yargıtay içtihadına bakıldığında Zaman gazetesi yahut Sızıntı dergisi aboneliğinin tek başına örgütsel faaliyet olarak nitelendirilemeyeceği belirtilmiştir. (bkz. § 18). Öte yandan -başvurucunun beyanları da dikkate alınarak- hem Başsavcılığın hem de Mahkemenin aboneliğin hangi tarihlerde yapıldığı hususunda bilgi vermediği, söz konusu hususun örgüte destek amacıyla yapıldığı yönünde bir değerlendirmede bulunmadığı görülmüştür.

27. Şüphe feshine konu bir diğer husus, başvurucunun telefonundan silindiği belirlenen fotoğraflar ile www.herkul.org uygulamasının yüklü olduğu yönündeki tespitlerdir.

Başsavcılık tarafından yürütülen soruşturmada söz konusu fotoğrafların sohbet adı altında gerçekleştirilen toplantılarda hazırlanan maklube isimli yemeğe ait olduğu ancak yemeğe katılanların kimliklerinin tespit edilemediği belirtilmiştir. Bu kapsamda başvurucu ifadesinde örgütün hiçbir toplantısına, organizasyonuna vs. katılmadığını beyan etmiştir. Aksi yönde bir bilgi, belge, tanık ifadesi de dosyaya yansımamıştır.

28. Öte yandan sözde örgüt liderinin vaazlarının yer aldığı iddia edilen sitenin mobil uygulamasının başvurucunun telefonunda yüklü olduğu tespiti diğer tüm tespitler ile birlikte bir bütün olarak ele alındığında esasen dikkate değer olmakla birlikte ne uygulamanın fonksiyonları ve amacına ilişkin ne de başvurucunun bu uygulamaya hangi tarihlerde giriş yaptığı ya da bu uygulamanın kullanımının örgütsel bir saikle gerçekleşip gerçekleşmediği ile ilgili -bilhassa telefonda yapılan incelemelerde söz konusu uygulamadan özellikle video ya da belge indirilip indirilmediği veya bunların başkalarıyla paylaşıldığı vb.- bir araştırma yapıldığı görülmektedir. Bu kapsamda Yargıtayın gazete ve dergi aboneliğine yönelik yaklaşımından ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmadığı değerlendirilmiştir.

29. Şüphe feshi kapsamında işverenin bildirdiği bir başka mevzu ise başvurucunun kardeşinin ByLock kullandığı ve KHK ile ihraç edildiği hususuna ilişkindir. Hukuk devletinde bir kimsenin başkalarının fiillerinden sorumlu tutulması kanunda öngörülen çok istisnai hâller dışında kabul edilemez. Çağdaş hukuk sistemleri bireyin özerkliğini esas alarak ona haklar bahşetmekte ve sorumluluklar yüklemektedir. Bir kimsenin hukuken ve fiilen davranışlarını kontrol etme gücüne ve yükümlülüğüne sahip olmadığı başka bir bireyin fiillerden dolayı kamu otoritelerinin yaptırımına maruz kalması bireysel özerklik düşüncesiyle bağdaşmaz (Sebiha Kaya [GK], B. No:2108/34124, 20/5/2021, § 54). Bu kapsamda başvurucunun kardeşi ile ilgili tespitin mesleki anlamda ne gibi bir tehdit oluşturduğu, bu tespitin başvurucuyla olan somut bağlantısının ne olduğu hususlarının ortaya konulamadığı görülmüştür.

30. Sonuca varmadan önce belirtmek gerekir ki yargı mercileri, kendisine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değildir. Ancak ileri sürülen iddialardan biri kabul edildiğinde davanın sonucuna etkili olması halinde, mahkeme bu hususa belirli ve açık bir yanıt vermek zorunda olabilir. Böyle bir durumda dahi, ileri sürülen iddiaların zımnen reddi yeterli olabilir (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Hiro Balani/İspanya, B. No. 18064/91, 9/12/1994). Bu kapsamda, başvuruya konu olaya ilişkin yukarıda yapılan tüm incelemeler neticesinde, ilgili mevzuat, Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi içtihadı da dikkate alındığında, başvurucunun iddia ve itirazlarının, yargılamanın esasına temas eden ve davanın sonucu değiştirebilecek nitelikte olduğunu söylemek mümkündür.

31. Sonuç olarak gerekçeli kararda işvereni şüphe feshine götüren sebeplere yer verilmiş ise de bu sebepler karşısında başvurucunun iddia ve itirazlarının incelendiği ve değerlendirildiği hususunda bir açıklamaya yer verilmemiştir. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği değerlendirilmiştir.

32. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

33. Başvurucu haksız fesih işlemi nedeniyle masumiyet karinesi ile çalışma hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüşse de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer ihlal iddialarına ilişkin olarak kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme

yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

34. Başvurucu; yargılamanın makul sürede neticelendirilmediğini, işe iade davası için ilgili mevzuatta yer alan sürelerin aşıldığını iddia etmiştir.

35. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

37. Başvurucu; ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

38. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 30. Hukuk Dairesine (E.2020/288, K.2020/1113) iletilmek üzere İstanbul 26. İş Mahkemesine (E.2016/332, K.2019/523) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET MASUM ÜREY

B. No: 2020/37726 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/37726

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET MASUM ÜREY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/37726)

Karar Tarihi: 22/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 16/9/2024-32664

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Mehmet Masum ÜREY

Vekili : Av. Mehmet Selim TUTAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, dilekçe ret kararı üzerine yenilenen davanın süresinde açılmadığı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu hakkında 2016 Temmuz dönemine ilişkin olarak vergi ziyaı cezalı özel tüketim ve katma değer vergisi tarh edilmiştir.

3. Başvurucu, tarhiyatların iptali talebiyle İstanbul 1. Vergi Mahkemesinde(Mahkeme) 5/7/2017 tarihinde vekili aracılığıyla dava açmıştır. Dava dilekçelerinde, başvurucu vekilinin iletişim adresi T. Mah. İ. Cad. No:... Kızıltepe/Mardin olarak belirtilmiştir.

4. Mahkeme 3/8/2017 tarihli kararla 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 5. maddesi gereğince dilekçenin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, aralarında maddi ya da hukuki yönden bağlılık veya sebep-sonuç ilişkisi bulunmayan vergi zıyaı cezalı katma değer vergisi tarhiyatına karşı ve vergi zıyaı cezalı özel tüketim vergisi

tarhiyatına karşı olmak üzere iki ayrı dava açılması gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme, anılan kararı başvurucu vekilinin Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kayıtlarında bulunan M. Cad. D. İş Mrk. Kat:... No:... Kızıltepe/Mardin adresine tebligata çıkarmış; karar ilgilisine tebliğ edilmiştir.

5. Başvurucu vekili 2/11/2017 tarihinde dava dilekçelerini süresinde yenilemiş ve açtığı iki ayrı davada söz konusu vergi ve cezaların iptalini talep etmiştir. Açılan davalar Mahkemenin 2017/2648 ile 2017/2649 Esas sayılarına kaydedilmiştir. Ancak yenilenen davalarda, özel tüketim ve katma değer vergileri bir dilekçeyle, vergi ziyaı cezaları da başka bir dilekçeyle dava konusu yapıldığından Mahkeme 20/11/2017 ve 5/12/2017 tarihli kararlarla 2577 sayılı Kanun'un 5. maddesi gereğince tekrar dilekçelerin reddine karar vermiştir. Kararların gerekçesinde, aralarında maddi ya da hukuki yönden bağlılık veya sebep-sonuç ilişkisi bulunmayan vergi zıyaı cezalı katma değer vergisi tarhiyatına karşı ayrı, vergi zıyaı cezalı özel tüketim vergisi tarhiyatına karşı ayrı olmak üzere iki ayrı dava açılması gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme anılan kararları da daha önceki gibi başvurucu vekilinin UYAP kayıtlarında bulunan M. Cad. D. İş Mrk. Kat:.. No:.. Kızıltepe/Mardin adresine tebligata çıkarmış, kararlar 28/11/2017 ve 18/12/2017 tarihlerinde çalışanı sıfatıyla H.S. imzasına tebliğ edilmiştir.

6. Öte yandan Mahkeme, eksik harç ve posta ücretinin tamamlanmasına yönelik olarak düzenlediği 6/11/2017 tarihli yazıyı da yine başvurucu vekilinin aynı adresine tebligata çıkarmıştır. Söz konusu yazı da 20/11/2017 tarihinde adı geçen çalışanın imzasına tebliğ edilmiştir. Anılan yazının tebliği üzerine başvurucu vekili 27/11/2017 tarihinde belirtilen harç ve posta masrafı eksikliklerini tamamlamıştır.

7. Başvurucu vekili 21/1/2020 tarihinde Mahkemeye sunduğu dilekçe ile 2017/2648 Esas sayılı dava dosyasında verilen dilekçenin reddine ilişkin karar sonrası dilekçesini yenilediğini belirterek 2016 yılı Temmuz dönemine ilişkin kesilen vergi ziyaı cezalı özel tüketim vergisinin kaldırılmasını istemiştir. Başvurucu yenilediği dilekçesinde; dilekçenin reddine ilişkin kararı 13/11/2019 tarihinde öğrendiğini, H.S.ye 28/11/2017 tarihinde yapıldığı belirtilen tebligatın usulsüz olduğunu, dava dilekçesinde belirttiği hâlde Mahkemenin ısrarla eski adresine tebligat yaptığını vurgulamıştır.

8. Mahkeme 7/2/2020 tarihli kararıyla davanın süre aşımı nedeniyle reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde, dilekçenin reddine ilişkin kararın 28/11/2017 tarihinde, çalışan olduğu belirtilerek H.S.ye tebliğ edilmesine karşın kanunda öngörülen otuz günlük süre içinde dilekçenin yenilenmediğine dikkat çekerek bu süre geçirildikten sonra 21/1/2020 tarihinde açılan davanın süre aşımı nedeniyle esasının incelenme imkânı bulunmadığını açıklamıştır.

9. Başvurucu, dava dilekçesindeki iddialarını yineleyerek anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi, Üçüncü Vergi Dava Dairesi (Daire) tarafından başvurucunun istinaf talebi 6/10/2020 tarihli karar ile kesin olarak reddedilmiştir.

10. Nihai kararın 2/11/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmesi üzerine başvurucu 26/11/2020 tarihinde başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyon, başvurunun kabul edilemezliği konusunda oybirliği sağlanamadığı için kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

12. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

13. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu; dilekçenin reddine ilişkin kararı 13/11/2019 tarihinde öğrendiğini, H.S.ye 28/11/2017 tarihinde yapıldığı belirtilen tebligatın usulsüz olduğunu, dava dilekçesinde belirttiği hâlde Mahkemenin ısrarla vekilin eski adresine tebligat yaptığını belirtmiş; bu yöndeki itirazları dikkate alınmaksızın süre aşımı gerekçesiyle davanın reddedilmesi suretiyle dava açmasının engellenmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Bakanlık görüşünde; Vergi Mahkemesinin başvurucunun vergi ziyaı cezalı özel tüketim vergisinin iptaline yönelik açtığı davada, başvurucunun ileri sürdüğü hususlar incelenerek dava dilekçesinin reddedilmesinden sonra yenilenen davanın süresinde açılmadığı gerekçesiyle esasını inceleme imkânı bulunmadığına karar verdiğini, bu karara yönelik istinaf talebinin de Bölge İdare Mahkemesince reddedildiğini belirtmiştir. Yargı mercilerinin söz konusu kararlarında hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardıkları sonucu gerekçelendirdikleri belirtilmiştir.

16. Başvuru, mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

17. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

18. Hak arama özgürlüğüne yapılan müdahale Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara (kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama) uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Başvuru konusu olaya ilişkin verilen süre ret kararı ile yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı karar gerekçesinde dayanılan kanun maddelerinden anlaşılmıştır. Diğer yandan hukuki güvenlik ve istikrarın sağlanması açısından kanun yolu başvuruları için süre koşulu getirilmesinin meşru bir amacının olduğu da açıktır. Bu itibarla başvurucunun mahkemeye erişimine getirilen sınırlamanın ölçülü olup olmadığı ve başvurucuya ağır bir yük getirilip getirilmediği hususlarının değerlendirilmesi gerekir (Metin Dereli, B. No: 2019/17206, 22/11/2022, §§ 20-35).

19. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Dava açmak isteyen kişinin mahkemeye erişim hakkının özüne zarar verecek seviyeye ulaşmadığı müddetçe dava açma koşullarına sınırlamalar getirilebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 36).

20. Dava açmayı imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesi, hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve tek başına bu durum mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz (Remzi Durmaz, B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 27). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği

gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

21. Öte yandan bireysel başvuru yolunun ikincillik niteliği gereği, ilgili mevzuatı yorumlamak yargı mercilerinin görevi olup Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda incelediği husus yargı mercilerinin gerekçelerine esas yorumun ölçülü olup olmadığı ve buna göre Anayasa'da güvence altına alınan temel hak ve özgürlükleri ihlal edip etmediğidir. Bu kapsamda dava açma sürelerinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek Anayasa Mahkemesinin görevi olmayıp Anayasa Mahkemesi, dava açma sürelerinin başlatıldığı tarihle ilgili yargı mercilerinin yorumlarının Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkını ihlal edip etmediğini incelemektedir (Şeyma Kayaoğlu, B. No: 2014/5491, 5/7/2017§ 53).

22. Dosya kapsamında yapılan incelemede başvurucunun 5/7/2017 tarihinde açtığı ilk davada Mahkeme, dava dilekçesinde belirtilen adrese değil UYAP adres kayıt sisteminde geçen adrese (M. Cad. D. İş Mrk. Kat:... No:... Kızıltepe/Mardin) dilekçe ret kararını tebliğe çıkarmış ve bu tebligat üzerine başvurucu vekili süresinde davayı yenilemiştir. Yine Mahkeme tarafından başvurucunun eksik harç ve posta masrafını tamamlamasına yönelik olarak düzenlenen 6/11/2017 tarihli yazı da başvurucu vekilinin UYAP adres kayıt sisteminde bulunan söz konusu adresine tebligata çıkarılmış ve 20/11/2017 tarihinde, çalışanı sıfatıyla yazının H.S. imzasına tebliğ edilmesi üzerine başvurucu vekili 27/11/2017 tarihinde belirtilen harç ve posta masrafı eksikliklerini tamamlamıştır.

23. Başvuruya konu davada, başvurucu vekilinin dava dilekçesinde gösterilen adresine değil aynı avukatın Mahkemenin UYAP adres kayıt sisteminde bulunan eski adresine tebligatlar yapılmış, bu tebligatlar muhatabına ulaşmıştır. Başvurucu tarafın tebligatların vekilin dava dilekçesinde gösterdiği adresine değil eski adresine gelmesi karşısında yargılama esnasında meydana gelen bu durumu Mahkemeye bildirme imkânı ve ayrıca bu konuda gerekli özeni gösterme yükümlülüğü bulunmaktadır. Ancak başvurucu taraf bu konuda Mahkemeye herhangi bir bilgilendirmede bulunmamış ve yargısal süreci aynen devam ettirmiştir.

24. Bu kapsamda dava dilekçesinin reddine ilişkin kararlar da başvurucu vekilinin UYAP adres kayıt sisteminde bulunan ve aynı yargılama sürecinde daha önce iki kez tebligat yapılan adresine tebliğe çıkarılmış ve başvurucu vekilinin çalışanı tarafından teslim alınmıştır. Diğer yandan söz konusu kararları tebellüğ eden H.S.nin daimî çalışan olmadığı yönünde bir iddiada da bulunulmamıştır.

25. Bu durumda Mahkemenin dava açma süresinin hesaplanmasına ilişkin yorumunun öngörülemez nitelikte olmadığı ve başvurucunun dava açmasını aşırı derecede zorlaştıracak ya da imkânsız kılacak nitelikte katı bir yaklaşım içermediği anlaşılmıştır.

26. Bu itibarla başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 22/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN HÜSEYİN TOPUK

B. No: 2021/6955 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/6955

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN HÜSEYİN TOPUK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/6955)

Karar Tarihi: 22/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ayşe Didem ÖZDEMİR AKCA

Başvurucu : Hasan Hüseyin TOPUK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gözaltında fiziksel şiddete maruz kalınması ve olay hakkında etkili ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği iddiasıyla hakkında yürütülen bir ceza soruşturması kapsamında 30/5/2018 tarihinde yakalanarak gözaltına alınmış, 30/5/2018-13/6/2018 tarihleri arasında gözaltında tutulmuş; sulh ceza hâkimliğince verilen tutuklama kararı üzerine ceza infaz kurumuna sevk edilmiştir.

3. Başvurucu hakkında Ankara Gazi Mustafa Kemal Devlet Hastanesince (Hastane) 30/5/2018-13/6/2018 tarihleri arasında gözaltında geçen her bir gün için düzenlenen adli muayene raporlarının ilk beşinde darp cebir izi bulunmadığı; 4/6/2018 tarihli raporda sağ ve sol el bileğinde kelepçe izi bulunduğu; sonraki iki raporda darp cebir izi bulunmadığı; 7/6/2018 tarihli raporda her iki omuz arasında 3-4 tane 3x0,5 cm ebadında ekimotik alan bulunduğu; 8/6/2018 tarihli raporda her iki omuz bölgesinde düzensiz sınırlı morluk izleri, yüzünde göz altı bölgesinde morluk, kafada sağ temporaoccipital bölgede kızarıklık bulunduğu; son beş raporda darp ve cebir izine rastlanmadığı belirtilmiştir.

4. Başvurucu gözaltında tutulurken uğradığını iddia ettiği kötü muameleler nedeniyle Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) 1/10/2018 tarihinde suç duyurusunda bulunmuştur. İddiasına göre başvurucu yakalandıktan sonra götürüldüğü kolluk biriminde koridorda elleri arkada kelepçeli, yüzü duvara dönük hâlde 20 saat süresince ayakta bekletilmiştir. Kelepçeleri çıkarılmadan ve müdafii hazır olmadan görüşmeye alınan başvurucuya burada S. isimli komiser 5-6 defa tokatla vurmuş, başvurucunun boğazını sıkmış, dizlerine tekme atmış ve tehdit etmiştir. SE. isimli komiser ise yine başvurucuyu tehdit etmiştir. Ertesi gün yine elleri arkada kelepçeli, yüzü duvara dönük hâlde 15 saat bekletilen başvurucu, Me. isimli şube müdürü ve M. isimli müdür yardımcısı ile üç polis tarafından diz çöktürülmüş ve psikolojik baskıya uğramıştır. Her iki amir tarafından çırılçıplak soyulan başvurucu fiziksel şiddete maruz kalmış, sonrasında hortum ile üzerine 20 dakika süresince soğuk su tutulmuştur. 6/6/2018 tarihinde gece saat 00.30'da nezarethaneden çıkarılan başvurucu kafasına S. isimli memur tarafından çöp torbası geçirilerek fiziksel şiddete uğramıştır. Yeniden üzerine hortumla soğuk su tutulan başvurucu aynı gün akşam saatlerinde başka memurların fiziksel şiddetine uğramıştır. Başvurucunun gözaltında fiziksel şiddete uğradığını ifadesine eklemek istemesine rağmen bu husus memur tarafından yazılamayacağı söylenerek tutanağa geçirilmemiş, susma hakkını kullandığından bahisle tutanak düzenlenmiştir.

5. Başvurucunun suç duyurusu üzerine Başsavcılık tarafından başlatılan ceza soruşturması kapsamında Ankara Emniyet Müdürlüğüne yazılan yazıya verilen cevapta gözaltına alınan kişilerin nezarethane kameralarının görüş açısı dışında kalan alanlarda vücutlarının muhtelif yerlerinde kızarıklık, çizik gibi yaralanmalar oluşturarak adli muayene raporlarına yazdırdıkları, şikâyet haline getirerek yargı ve adli kolluk görevlilerini zor durumda bırakmak istedikleri, kamera açısında bulunmayan noktalarda gerçekleşen bu durum hakkında düzenlenen tutanak bulunmadığı bildirilmiştir.

6. Başsavcılık tarafından başvurucunun şikâyeti hakkında başvurucunun nezarethanede bulunduğu sırada polis memurlarının fiziksel şiddetine maruz kaldığına ilişkin yeterli delil elde edilemediği, başvurucuya yapılan müdahale sırasında zor kullanma yetkisinin aşıldığına ilişkin bir delil bulunmadığı, adli raporlarla tespit edilen yaralanmaların nezarethanede sorgusu sırasında gerçekleştiğine ilişkin delil bulunmadığı belirtilerek kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Başvurucunun karara itirazı Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliğince 28/12/2020 tarihinde reddedilmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 2/2/2021 tarihinde öğrendikten sonra 25/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu gözaltında fiziksel şiddete maruz kaldığını ve olay hakkında etkili ceza soruşturması yürütülmediğini, soruşturmanın sürüncemede bırakıldığını belirterek kötü muamele yasağı ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde özetle ihlal iddialarının incelenmesi sırasında ilgili mevzuat hükümleri ve içtihatlar ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği

bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Başvuru kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gözaltında fiziksel şiddete maruz kalınması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal etmektedir. Kesin gerekli olduğu hâllerde bile güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 81, 82).

14. Gözaltı veya tutukluluk gibi bireyin devletin kontrolü altında bulunduğu sırada bir yaralanma olayı meydana gelmiş ise bu olaya ilişkin olarak tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirme yükümlülüğü yetkili makamlara aittir (S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95). Bunun sebebi bu tür olaylarda gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgilerin çoğunlukla yetkili makamların erişiminde olmasıdır (Ferit Kurt ve diğerleri, B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

15. Somut olayda başvurucu 30/5/2018 - 13/6/2018 tarihleri arasında gözaltında tutulmuştur. Daha önceki adli raporlarda herhangi bir yara tarif edilmemişse de başvurucu hakkında düzenlenen 7/6/2018 ve 8/6/2018 tarihli raporlarda her iki omuz arasında 3-4 tane ekimotik alan, göz altı bölgesinde morluk, kafada kızarıklık bulunduğu belirtilmiştir. Başvurucunun şikâyeti üzerine yürütülen soruşturmada, yaralanmanın kaynağıyla ilgili bir değerlendirmede bulunulmadan iddianın soyut olduğu gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Kararda ayrıca başvurucuya yapılan herhangi bir müdahaleden bahsedilmemesine rağmen müdahale sırasında zor kullanma yetkisinin aşıldığına ilişkin bir delil bulunmadığı açıklanmıştır. Başvurucuya karşı zor kullanımını gerektiren bir hâlin varlığına ilişkin soruşturma dosyasında hiçbir verinin bulunmadığı dikkate alındığında başvurucuda meydana gelen yaralanmaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirildiği söylenemez. Dolayısıyla kötü muamele yasağının maddi boyutu ihlal edilmiştir.

16. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan muamelelerle ilgili değerlendirmelerine göre başvurucunun yaralanmasına neden olan muamele, insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muamele olarak kabul edilebilir (bahsi geçen muamelelerle ilgili ayrıntılı açıklamalar için birçok karar arasından bkz. S.D., § 84-88; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, §§ 90-94). Bu durumda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu ihlal edilmiştir.

17. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu

denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli; soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103; S.D., §§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

18. Somut başvuruda adli raporda fiziki bulgular yer aldığı hâlde resen ceza soruşturması başlatılmadığı, başvurucunun ve şüphelilerin olay nedeniyle ifadelerinin alınmadığı, olaya tanık olabilecek kişiler ve olay yerindeki kameralara ait görüntülerle ilgili bir araştırma yapılmadığı, esasa etki eden bir soruşturma işlemi yapılmadığı hâlde soruşturmanın 1 yıl 5 ay sürdüğü anlaşılmaktadır. Bu hususlar insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılması için yeterlidir.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden soruşturma yapılması ve 50.000 TL maddi tazminat ile 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği soruşturma mercilerince yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3), B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. Ayrıca başvurucuya manevi zararları karşılığında taleple bağlı kalınarak net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İnsan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına GÖNDERİLMESİNE (Sor.Nu.2018/188424),

E. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ROVSHAN KHALAFOV

B. No: 2021/24691 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/24691

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ROVSHAN KHALAFOV BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/24691)

Karar Tarihi: 22/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Murat İlter DEVECİ

Başvurucu : Rovshan KHALAFOV

Vekili : Av. Eyyup AKINCI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; haksız yakalama ve gözaltına alma işlemlerinden doğan zararların tazmini talebiyle açılan davada yeterli tazminata hükmedilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, nezarethanedeki tutulma koşulları nedeniyle kötü muamele yasağının ve lehe hükmedilen vekâlet ücretinin azlığı nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine dair iddialara ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/4/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Antalya Cumhuriyet Başsavcılığınca Yürütülen Soruşturmaya İlişkin Süreç

5. Başvurucu 9/11/2016 tarihinde; silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği iddiasıyla hakkında yürütülen bir soruşturma kapsamında, aynı suçu işlediği iddia edilen bir başkasıyla birlikte kaldığı Antalya'daki bir otelin odasında yakalanarak gözaltına alınmıştır. Otel odasında yapılan aramada bulunan başvurucuya ait cep telefonu ile buna takılı GSM hattına el konulmuştur. 28/11/2016 tarihine kadar gözaltında tutulan başvurucu, aynı gün tutuklanarak ceza infaz kurumuna alınmıştır.

6. Soruşturmayı yürüten Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı başvurucu hakkında kamu davası açmıştır. İddianame; başvurucudan elde edilen dijital delillerde terör örgütünün sözde bayrağının, söz konusu örgüte mensup kişilerce işlenen cinayetlere ait görüntülerin, örgütün etkin olduğu bir yerin haritasına ait görüntünün ve Suriye Arap Cumhuriyeti'ndeki çatışma bölgelerinde çekildiği değerlendirilen ve ellerinde uzun namlulu silahlar bulunan şahıslara ait fotoğrafların bulunmasına dayanmaktadır.

7. Başvurucu 1/6/2017 tarihinde tahliye edilmiştir.

8. Yargılamayı yürüten Antalya 8. Ağır Ceza Mahkemesi 4/4/2018 tarihinde başvurucunun beraatine karar vermiştir. Aleyhine kanun yoluna başvurulmadığı için sözü edilen karar 12/4/2018 tarihinde kesinleşmiştir.

B. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca Yürütülen Soruşturmaya İlişkin Süreç

9. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı 2016 yılında, silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği iddiasıyla başvurucunun da aralarında bulunduğu birçok kişi hakkında bir soruşturma başlatmıştır. Başvurucu hakkındaki soruşturma, başvurucunun DAEŞ terör örgütüne iltisaklı olduğu değerlendirilen iki kişi ile birlikte faaliyet yürüttüğüne ve kurduğu şirketi DAEŞ'e para aktarmak için kullanıyor olabileceğine ilişkin istihbarat bilgisine dayanmaktadır. Kollukça yapılan araştırmalar sözü edilen şirketin adresinin başvurucunun ikamet adresiyle aynı olduğunu ve şirkete ait bir tabelaya rastlanmadığını göstermiştir. Şüphelilerin adreslerinde arama yapılarak bulunacak suç eşyasına el konulması için İstanbul 2. Sulh Ceza Hâkimliğinden karar alınmıştır. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, arama ve elkoyma işlemlerinin yapılması ve şüphelilerin gözaltı alınması için kolluğa talimat vermiştir. Başvurucunun İstanbul'da ikamet ettiği konutta 19/12/2016 tarihinde arama yapılmıştır. Arama işleminde hazır bulunan ve başvurucunun eşi olduğunu söyleyen kişi, polise başvurucunun tutuklu olduğunu beyan etmiştir. Başvurucunun konutunda suç eşyasına rastlanmamış ancak başvurucunun bir yakını, hakkında yapılacak idari işlemler için karakola götürülmüştür.

10. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucu hakkındaki soruşturmayı diğer şüpheliler hakkında yürütülen soruşturmadan ayırmış ve Antalya Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturmayı (bkz. § 5) dikkate alarak yetkisizlik kararı vermiştir. Soruşturma evrakının gönderildiği Antalya Cumhuriyet Başsavcılığınca yetkisizlik kararına konu soruşturmanın İstanbul'daki faaliyetlere ilişkin olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı verilmiştir. Bu karar üzerine İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı soruşturmayı yeniden ele almıştır.

11. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı 14/8/2017 tarihinde, başvurucunun kurduğu şirketin DAEŞ'e para aktarmak amacıyla kullanılıyor olabileceğine dair istihbarat bilgisinin doğruluğunun araştırılması için kolluğa müzekkere yazmıştır. Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) tespit edilemeyen bir tarihte konuyla ilgili bir rapor hazırlamıştır. Raporda, başvurucunun DAEŞ ile iltisaklı olabilecek bir kişinin yakınlarıyla ve bir şirketle olan para trafiğine yer verilmiştir. Rapora göre sözü edilen şirket ve kişiler başvurucuya para göndermiştir.

12. Başvurucu müdafii 10/11/2017 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına bir dilekçe vererek başvurucunun aynı suç nedeniyle Antalya 8. Ağır Ceza Mahkemesince yargılandığına işaret etmek suretiyle mükerrer soruşturma yürütüldüğünü iddia etmiş ve başvurucunun ikamet ettiği konutun adresini de belirterek ifadesine ihtiyaç duyulması ve bu durumun kendisine bildirilmesi hâlinde başvurucuyu istenen gün ve saatte hazır edebileceğini bildirmiştir.

13. Başvurucu 12/5/2018 tarihinde saat 11.35 sıralarında, ülkesine gitmek amacıyla bulunduğu Atatürk Havalimanı'nda yakalanmış ve Cumhuriyet savcısının talimatıyla gözaltına alınmıştır.

14. Başvurucunun kolluk ifadesi aynı gün 18.25-19.40 saatleri arasında alınmıştır. Başvurucu verdiği ifadesinde DAEŞ'e para aktarmadığını savunmuş ve kendisine para gönderilmesinin sebebine ilişkin açıklamalar yapmıştır. 14/5/2018 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına sevk edilen başvurucu, aynı gün saat 14.55'te İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığında ifade vermesinin ardından serbest bırakılmıştır.

15. Başvurucu müdafii 11/6/2018 tarihinde, verilen beraat kararı dikkate alınarak başvurucu hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesi için İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına dilekçe vermiştir.

16. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı 14/2/2019 tarihinde, aynı suç isnadı nedeniyle yargılanıp beraat ettiği ve yeniden soruşturma açılmasını gerektirecek yeni delil bulunmadığı gerekçesiyle başvurucu hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Bu karar başvurucunun müdafiine 25/2/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir.

C. Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat İstemiyle İlgili Süreç

17. Başvurucu 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. vd. maddelerine dayanarak İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında yakalanıp gözaltına alınmasının hukuka aykırı olduğu iddiasıyla İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinde (Ceza Mahkemesi) tazminat davası açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde özetle şu iddialarda bulunmuştur:

- İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, kendisi hakkında aynı suç nedeniyle soruşturma yürütüldüğünün farkında olmasına rağmen gözaltı kararı vermiştir. Nitekim soruşturma dosyasında konuyla ilgili belgeler bulunmaktadır. Ayrıca aynı suçtan beraat etmesine rağmen gözaltına alınması hukuka aykırıdır.

- Ülkesine gitmek üzere havalimanında iken yakalanıp gözaltına alındığı için binmesi gereken uçağa binememiştir. Bu nedenle yeniden uçak bileti almış ve bilet tarihine kadar İstanbul'da konaklamak zorunda kalmıştır. İfadelerini vermesi sırasında hazır bulunması sebebiyle müdafiine 2.000 TL ödemiştir. Uçak bileti ve konaklama için ödediği tutarlar ile müdafiine ödediği ücret tazmin edilmelidir.

- Terör örgütü üyesi damgası yemesi, suçlu muamelesi görmesi, yaşadığı ceza alma korkusu, nezarethane şartları (Bu şartların ne olduğu konusunda hiçbir açıklama yapılmamıştır.), gözaltı işleminin sonucu olan iş ve sosyal hayatındaki kesinti gibi hususlar da dikkate alınmak suretiyle lehine maddi tazminat olarak 5.000 TL, manevi tazminat olarak 10.000 TL ödenmesine karar verilmelidir.

18. Başvurucunun uğradığını ileri sürdüğü maddi zararları ispat etmek amacıyla sunduğu tek delil müdafiine ödediği vekâlet ücretine ilişkin serbest meslek makbuzudur.

19. Ceza Mahkemesi 24/6/2020 tarihinde; başvurucu lehine 2.106,86 TL maddi tazminata, 300 TL manevi tazminata karar vermiştir. Bu kararın ilgili kısmı şöyledir:

“...

Maddi tazminat hesabı için bilirkişi raporu alınmasına gerek görülmediği, 2018 yılı net asgari ücretin 1.603 TL olduğu, davacının gözaltında kalmış olduğu 2 gün için net asgari ücret üzerinden hesaplanan maddi tazminat tutarının 106,86 TL olacağı ayrıca davacının kendisini avukat ile temsil ettirdiğinden bahisle dosyaya eklenen 01/02/2019 tarihliserbest meslek makbuzu ile ödendiği anlaşılan2.000 TL vekalet ücreti karşılığının maddi tazminat olarak ödenmesi gerektiği anlaşılmakla toplamda 2.106,86 TL maddi tazminat tutarı hükme esas alınmıştır.

...Şahsın hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar aldığı olay nedeniyle 12/05/2018 tarihinde gözaltına alındığı, 14/05/2018 tarihinde salıverildiği, bu süre itibariyle hürriyetinden yoksun bırakıldığı anlaşılmakla haksız gözaltı durumunun yarattığı travma ve üzüntü dikkate alınarak 300 TL manevi tazminatın hakkaniyete uygun olacağı anlaşılmış ve bu doğrultuda hüküm kurulmuştur.

...”

20. Başvurucu ve davalı Hazine, Ceza Mahkemesince verilen karar aleyhine istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu, yaptığı başvuruda dava dilekçesindeki iddialarına ek olarak;

- İki günden daha fazla gözaltında kaldığını,

- Gözaltına alınması nedeniyle kullanamadığı uçak biletlerini kaybettiğini ve maddi zararlarını ispat edecek imkânlardan yoksun kaldığını (Bunun gerekçesi dilekçede açıklanmamıştır.) ancak daha fazla manevi tazminata hükmedilerek maddi zararlarının kısmen de olsa karşılanması gerektiğini,

- Hükmedilen manevi tazminatın Anayasa Mahkemesinin benzer ihlaller nedeniyle hükmettiği tazminatlara nispeten yetersiz olduğunu,

- Ağır Ceza Mahkemesinde yargılama yapılmasına rağmen sulh ceza hâkimliklerinde takip edilen işler için belirlenen avukatlık ücretine göre vekâlet ücretine hükmedildiğini, bu durumun adil yargılanma hakkı ile eşitlik ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

21. Başvurucu, istinaf incelemesini yapacak yargı merciine gönderilmek üzere Ceza Mahkemesine verdiği ayrı bir dilekçeyle hükmedilen miktar itibarıyla Hazinenin kanun yoluna başvurma hakkı bulunmadığını iddia etmiştir.

22. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) başvurucu ve Hazinenin istinaf taleplerini 25/2/2021 tarihinde esastan reddetmiştir. Ceza Mahkemesince

verilen kararı başvurucu vekili 8/3/2021 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

23. İlgili hukuk için bkz. Gülseren Çıtak [GK], B. No: 2020/1554, 27/4/2023, §§ 11-20.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Anayasa Mahkemesinin 22/5/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

25. Başvurucu öncelikle yakalanıp gözaltına alınmasının hukuka aykırılığından ve Ceza Mahkemesince hükmedilen tazminatların yetersizliğinden şikâyet ederek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bu şikâyetleri kapsamında başvurucu özetle şu iddialarda bulunmuştur:

i. Hakkında aynı suç nedeniyle soruşturma yürütüldüğü bilinmesine ve söz konusu suçtan yargılanıp beraat etmesine rağmen yakalanıp gözaltına alınmıştır. Oysa gözaltına alınmasını gerektirecek somut bir delil bulunmamaktadır. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının kovuşturmaya yer olmadığına dair kararının gerekçesi de kendisine isnat edilen suçtan beraat etmiş olmasıdır. Dolayısıyla yakalama ve gözaltı işlemleri hukuka aykırıdır.

ii. Ceza Mahkemesi iki gün gözaltında kaldığını kabul etmiş ise de iki günden daha fazla süreyle gözaltında kalmıştır.

iii. Gözaltına alındığı ilk gün kollukça ifadesi alınmasına rağmen haksız yere 14/5/2018 tarihine kadar İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına sevk edilmemiştir.

iv. Gözaltına alındığı için binmesi gereken uçağa binememiş, gözaltından çıktıktan sonra yeni bilet almak ve uçuş tarihine kadar İstanbul'da konaklamak zorunda kalmıştır. Ayrıca arama kararı haksızdır (Başvurucu aramanın neden haksız olduğuyla ilgili hiçbir açıklama yapmamıştır).

v. Maddi ve manevi zararları yeterli ölçüde karşılanmamıştır. Oysa isnat edilen suç nedeniyle terör örgütü üyesi damgası yemesi, suçlu muamelesi görmesi, hürriyetinden yoksun bırakılması, iş ve sosyal hayatının kesintiye uğraması, ceza alma korkusu yaşaması ve soruşturmanın üç yıldan fazla süreyle derdest bırakılması bile 10.000 TL tazminatı gerektirmektedir.

26. Başvurucu ayrıca istinaf talebine ilişkin dilekçesinde yazılı olan hususların dikkate alınmadığını, Ceza Dairesinin matbu gerekçeyle karar verdiğini, hükmedilen miktar itibarıyla Hazinenin istinaf kanun yoluna başvurma hakkı bulunmamasına rağmen Hazinenin istinaf talebinin incelendiğini ve bu nedenle tazminatın geç ödendiğini belirterek gerekçeli karar hakkı ile silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

27. Bakanlık görüşünde, başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının ve lehine tazminata hükmedildiği dikkate alındığında başvurucunun mağdur sıfatının devam edip etmediğinin değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca somut olayın koşullarının gözönüne alınması lüzumu ifade edilmiştir.

28. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda dile getirdiği iddialara ek olarak uçak biletini kaybetmiş ve konaklama giderlerine ilişkin fatura ibraz edememiş

olsa da bu zararların manevi tazminat hesabında dikkat alınması gerektiğini; yakalanıp gözaltına alınmasının aynı suç nedeniyle iki defa yargılanmama ve cezalandırılmama ilkesini, aramanın ölçüsüz bir şekilde geceleyin yapılmasının ise özel hayata saygı hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

a. Hukuki Vasıflandırma ve İncelemenin Kapsamı Yönünden

29. Başvuruya konu yargısal süreçte verilen nihai kararın öğrenilmesinden itibaren otuz günlük başvuru süresi içinde dile getirilmeyen iddiaların Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi mümkün değildir. Aksinin kabulü, bir kez bireysel başvuru yapıldıktan sonra başvuru sonlandırılıncaya kadar başvuru dosyasına gelen her türlü ihlal iddiasının incelenmesini gerekli kılar ki bu, bireysel başvuru için öngörülen otuz gün kuralını anlamsız hâle getirir (Ümüt Demir, B. No: 2012/1000, 18/9/2014, § 31). Bu nedenle başvurucunun Bakanlık görüşüne karşı beyanında dile getirdiği aynı suç nedeniyle iki defa yargılanmama ve cezalandırılmama ilkesinin ve aramanın ölçüsüz bir şekilde geceleyin yapılması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları hakkında değerlendirme yapılması mümkün görülmemiştir.

30. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki nitelendirmesini kendisi takdir eder. Başvurucunun ihlal iddialarını dile getirme şekli, ayrıca Hazinenin hükmedilen miktar itibarıyla istinaf kanun yoluna başvurma hakkı bulunmamasına rağmen Hazinenin istinaf talebinin incelenmesi nedeniyle tazminatın geç ödendiğine ve aramanın haksız olduğuna ilişkin iddia hakkında yeterli açıklama yapılmaması dikkate alındığında başvurucunun başvuru formunda dile getirdiği bütün iddialar, Anayasa’nın19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenecektir.

31. Anayasa Mahkemesi Gülseren Çıtak kararıyla haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilen başvurucuların yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmadığı ve ödenen tazminatın yetersiz olduğu iddiasıyla yaptıkları bireysel başvurular yönünden içtihat değişikliğine gitmiştir. Buna göre bu tür başvuruların hukuk sisteminde mevcut başvuru yolları tüketildikten sonra yapıldığının kabul edilebilmesi için başvurucuların 5271 sayılı Kanun’un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında tazminat davası açıp bu yolu usulüne uygun olarak tüketmeleri yeterlidir zira sözü edilen hukuki düzenleme ile yakalama, gözaltı ya da tutuklamanın daha sonra verilen kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararıyla hukuka aykırı hâle geldiği kabul edilmektedir. Şu hâlde 5271 sayılı Kanun’un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca kişilere tazminat ödenmesine karar verilmesi durumunda Anayasa Mahkemesinin Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yapacağı inceleme, hükmedilen tazminat miktarının yeterli olup olmadığının belirlenmesiyle sınırlıdır. Ayrıca Anayasa Mahkemesi, açıkça dayanaktan yoksun veya keyfî olmadıkça yetkili mahkemelerin maddi zararın gerçekliğine, gerekliliğine ve makullüğüne ilişkin değerlendirmelerinin aksine değerlendirmede bulunamaz (Gülseren Çıtak, §§ 36-40).

32. Somut olayda Ceza Mahkemesi, hakkında yürütülen soruşturma sonunda kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi nedeniyle başvurucu lehine bir miktar maddi ve manevi tazminata hükmetmiştir. Bu durumda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia, Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak aynı maddenin dokuzuncu fıkrası kapsamında değerlendirilmelidir.

b. Kabul Edilebilirlik Yönünden

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

34. Haksız gözaltı veya tutma nedeniyle açılan tazminat davasını inceleyen yargı mercileri, sözü edilen koruma tedbirlerinin uygulandığı soruşturmaların kovuşturmaya yer olmadığına dair kararla veya davacılar hakkındaki kovuşturmaların beraat kararıyla sonuçlandığını tespit ederse Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına uygun olarak, uğranılan zararların devlet tarafından tazminat hukukunun genel prensiplerine göre ödenmesine karar vermelidir. Hükmedilen tazminat ihlalle orantılı olmayacak ölçüde önemsizse ya da Anayasa Mahkemesinin benzer ihlaller nedeniyle hükmettiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşükse Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası ihlal edilmiş olur. Bununla birlikte tazminat miktarının Anayasa Mahkemesinin benzer ihlaller nedeniyle ödenmesine karar verdiği tazminattan düşük olması tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasını ihlal etmez zira tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasıyla uyumlu olup olmadığı somut olayın kendine özgü şartlarına bağlıdır (benzer değerlendirmeler için bkz. M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 48).

35. Yargı merciince hükmedilen manevi tazminatın yeterliliği konusunda yapılacak karşılaştırmada nazara alınacak tazminat miktarı, yargı merciinin karar verdiği tarihte Anayasa Mahkemesince benzer başvurularda ödenmesine karar verilen veya verilmesi gereken miktardır. Anayasa Mahkemesi tarafından yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle manevi tazminata hükmedilirken kişinin sosyal ve ekonomik durumu, mesleki ve toplumsal konumu, üzerine atılı suçun niteliği, koruma tedbirine neden olan olayın cereyan tarzı, tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ve tedbirin süresi, tedbir nedeniyle meydana gelen ihlalin ağırlığı dikkate alınmaktadır (bkz. Siyami Hıdıroğlu [GK], B. No: 2018/11489, 11/1/2024, § 35).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

36. Ceza Mahkemesince ödenmesine karar verilen 300 TL manevi tazminat, somut olayın koşullarında ve manevi tazminatın belirlenmesine ilişkin yukarıda belirtilen kriterler çerçevesinde değerlendirildiğinde; -tazminata karar veren yargı merciinin karar verdiği tarih itibarıyla- Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda ödenmesine karar verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre oldukça düşüktür (Anayasa Mahkemesinin gözaltının hukukiliği ile ilgili iddialarda bir günlük gözaltı süresi için ödenmesine karar verdiği tazminat miktarı yargı merciinin karar tarihi olan 2020 yılı için asgari 600 TL, 2024 yılı için ise 2.970 TL'dir). Ceza Mahkemesince hükmedilen tazminatın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarıyla aynı olması gerekmemekle birlikte somut olayın şartlarında ödenmesine hükmedilen miktarın tazminat hakkının özünü zayıflatacak kadar düşük olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca Ceza Mahkemesi; başvurucunun, uçak bileti ile konaklama giderlerinin de tazmin edilmesi gerektiğine ve gözaltı süresinin iki günü aştığına ilişkin iddiaları hakkında hiçbir değerlendirme yapmamıştır.

37. Açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak aynı maddenin dokuzuncu fıkrası yönünden ihlal

edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

38. Başvurucu, gözaltında tutulduğu nezarethanenin şartlarından söz ederek kötü muamele yasağına aykırı davranıldığını ileri sürmüştür. Bu iddiası kapsamında başvurucu; nezarethanedeki kişi sayısından, oturulabilecek yerlerin yetersizliğinden, sırayla uyunup tuvalete gidilmesinden, banyo yapamamaktan, verilen gıda ve içeceklerin yetersizliğinden, temizlik şartlarından ve ter kokusundan şikâyet etmiştir.

2. Değerlendirme

39. Başvurucunun tutulduğu nezarethanenin koşullarıyla ilgili iddialarını ilk kez bireysel başvuruda dile getirdiği görülmektedir. Başvuruya konu edilen yargısal süreçte (bkz. §§ 17-21) nezarethane şartlarının tazminat miktarının belirlenmesinde dikkate alınması gereken bir husus olduğu belirtilse de bu şartların ne olduğu açıklanmamıştır. Ayrıca söz konusu yargısal süreç, haksız koruma tedbirleri nedeniyle tazminat istemine ilişkin olup tutulma koşullarıyla ilgili değildir. Bu bakımdan başvurucu, ihlal iddiasını hukuk sisteminde mevcut idari ve yargısal yolları tüketmeden bireysel başvuruya konu etmiştir. Hâlbuki başvuruculların bireysel başvuru konusu şikâyetlerini öncelikle yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmeleri, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunmaları ve bu süreçte dava ve başvurularını takip etmek için gerekli özeni göstermiş olmaları gerekir(İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

40. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

41. Başvurucu; haksız koruma tedbirleri nedeniyle tazminat davasında davanın reddi hâlinde ağır ceza mahkemelerinde takip edilen davalar için belirlenen maktu ücret kadar vekâlet ücretine hükmedildiğini, dava ağır ceza mahkemesinde talep edilmesine karşın sulh ceza hâkimliklerinde takip edilen işler için belirlenen ücret kadar vekâlet ücretine hükmedildiğini belirterek silahların eşitliği ilkesi ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini öne sürmüştür.

2. Değerlendirme

42. İhlal iddiasının adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi yeterli görülmüştür.

43. Lehine hükmedilen taraf yönünden vekâlet ücreti, daha çok bu kişinin yargılama sebebiyle yaptığı bir masraf kaleminin kısmen de olsa tazmini amacı gütmektedir. Bu nedenle lehe vekâlet ücretine hükmedilmemesi veya lehe maktu ya da nispi vekâlet ücreti ödenmesine karar verilmesi mahkemeye erişim hakkına bir müdahale olarak nitelenmesi mümkün değildir (Lehe vekâlet ücretine hükmedilmemesi yönünden yapılan aynı değerlendirme için bkz. Aksaray Tır Nakliyat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2017/36736, 19/9/2018, § 84). Bununla birlikte lehe vekâlet ücretine hükmedilmemesinin somut olayın tüm şartları çerçevesinde adil yargılanma hakkının diğer güvencelerinden birini etkilediğinin ortaya konulduğu hâllerde etkilenen güvence kapsamında incelenmesi

mümkündür (Aksaray Tır Nakliyat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., § 85).

44. Somut olayda başvurucu lehine sulh ceza hâkimlikleri için belirlenen maktu vekâlet ücretine hükmedilmesinin nedeni, tazminat miktarlarına göre hesaplanan nispi vekâlet ücretinin o yıl için sulh ceza hâkimliklerinde takip edilen işlere ilişkin belirlenen vekâlet ücretinden az olmasıdır ve 5271 sayılı Kanun'un 142. maddesinin (9) numaralı fıkrasına dayanmaktadır. Ayrıca başvurucu, lehine ağır ceza mahkemelerinde takip edilen davalar için belirlenen maktu ücret kadar vekâlet ücretine hükmedilmemesinin adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelere tesir ettiğini ortaya koyamamıştır. Bu sebeple adil yargılanma hakkına yönelik bir müdahalenin bulunmadığı açık olduğundan ihlal iddiası açıkça dayanaktan yoksundur. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesine göre Anayasa Mahkemesi açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemez olduğuna karar verebilir.

45. Açıklanan gerekçelerle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

46. Başvurucu, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali nedeniyle lehine 5.000 TL maddi tazminat ile 20.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

47. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak aynı maddenin dokuzuncu fıkrası yönünden ihlal edildiğine karar verilmiştir. Tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı merciince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

48. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak aynı maddenin dokuzuncu fıkrası yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına ilişkin ihlal sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 11. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2020/55, K.2020/168) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesine (E.2020/3549, K.2021/560) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YILDIRAY SAPAN

B. No: 2021/25578 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/25578

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YILDIRAY SAPAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/25578)

Karar Tarihi: 22/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ceren Sedef EREN

Başvurucu : Yıldıray SAPAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ikamet ettiği ilçenin belediye başkanı hakkında sosyal medya hesabından yaptığı paylaşımlar nedeniyle aleyhine manevi tazminata hükmedilen başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu; Türkiye Büyük Millet Meclisinde 24. Dönem milletvekilliği görevinde bulunduğunu, 2009-2011 yılları arasında Antalya Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki bir şirkette genel müdürlük yaptığını, yine Antalya Büyükşehir Belediyesinde sosyal ve sportif faaliyetler koordinatörü olarak çalıştığını, Antalyaspor Yönetim Kurulu üyeliği ve Türkiye Futbol Federasyonu Genel Kurulu üyeliğinde bulunduğunu, 2003-2008 yılları arasında da Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) İl Yönetim Kurulu üyeliği ve CHP Antalya Merkez İlçe Teşkilatında başkanlık görevlerini yürüttüğünü belirtmiştir. Ayrıca Antalya'nın Muratpaşa ilçesinde ikamet eden bir vatandaş olduğunu ifade etmiştir.

3. Başvuru konusu olaylar tarihinde Muratpaşa Belediyesi başkanı olan Ü.U. (davacı), sosyal medya hesabından kendisi hakkında yaptığı paylaşımlar nedeniyle başvurucu aleyhine manevi tazminat davası açmıştır. Şikâyet edilen paylaşımlar dava dilekçesinin ekinde şu şekilde yer almıştır:

"Bir yanda 'bu milletin a..a koyacağız' diyenn avukatını il bşknı yapan bldy bşkn Ü., bir yandan Atatürk posterini indiren vekil, chp'ye noluyor"

"Belediye çiftliği olmuş. Sözde resmi araç..plaka kimin ismi..? sen yeni audilere bin 50 trilynu biz öderiz solcu(!) Ü."

"Arkadaşlar soruyorlar, m.paşa solcu(!) Ü. nün belediyesindeki yapı denetim, imar vs ilgili yolsuzluk iddialarına ne zamarı el atacaksın YAKINDA"

"Hizmet için belediyeciliği bilmek şart değildir. Vizyon, bilgi, küttür, estetik bakış varsa çok rahat yaparsnız. Yoksa öncekini taklıt edersiniz!"

" 'Bu milletin a.. koyacağız' dyenin avukatı chp il bşknı ile diktatör belediyebşkn Ü. beni disipline verecekmiş! peh..!"

"Bilgin, becerin vizyonun yoksa taklit edersin. m.paşa bldy bşkn solcu (!) Ü. toplum mrkzi tabelası yerine 'kreş'i astı ve yenilik dedi"

"'Bu milletin a..a koyacağız”' dyenin avukatını il başkanı yapan yapan bldy bşknı Ü. sen örgütle uğraş buraları biz düzenliz!"

"Yani artık Antalya'da chp'yi 'bu milletin a ..na koyacağız' diyen cengiz inşaatın sahibi (vekiliyle) yönetiyor. Dramatik değil mi..?"

"Chp Antalya'da il kongresini 'bu milletia....a koyacağız' diyen adamın avukatı kazandı. Ne tezat ama.. Hayırlı olsun..."

"Sevgili noel baba, bir şeyi unuttum clk'nin avukatını chp il bşknı yapan Ü.'ye işletme bilgisi de ver, belediyeyi 50 trlyn borca soktu! tşkrlr"

"Sevgili noel baba, bu yıl clk'nın avukatını chp il bşkanı yapan Ü.'ye biraz estetik bakış, renk uyumu becerisi ver Diktatörlüğü unuttur lütfen"

"Eskiden muratpaşa'da demokrat, saygın bir başkan vardı! şimdi ne idüğü belirsiz adamları ile tehditler yollayan Ü. Var! diktatör mü dediniz.!"

"Günaydın herkese 'bu milletina. a... Koyacağız' diyen kişinin avukatı, antalya chp'nin yeni il başkanı beni disipline verecekmiş! Hodri meydan!"

"Dün akşam muratpaşa'nın, diktatöre yakın çalışanlardan biri, benim arkadaşıma 'seni arıyolar' demiş. Artık adam salmalar da başlandı desene..!"

"Türkiye'nin diktatörü var da Muratpaşa'nın yok mu? Hem chpli hem diktatör, nasıl ama..? Mutluyuz gururluyuz(!)"

" 100 bin oyu 23 bine düşür, +4 trilyonluk bütçeyi - 50 trilyona çıkar muratpaşa'dan gn başkanlığa kadar gidersin. Biz başarısız severiz"

" Akp'li iş adamlarının avukatları arasından yönetici seçen, hayatında 50 tl yönetememişlere belediye teslim eden partilim; kimle savaşacaksın."

" 1 senedir bir havuz tadilatını yapamayacak kadar çözümsüz ol, muratpaşa belediye başkanısın. Gerçekten elini taşın altına koy kovulursun."

" Hayatı boyunca kapalı yaşamış, insan görünce kaçan, bldye bşknlığnı hizmet etmek yerine güç olarak görenlere bldy teslim edilirse 1 cm büyümeyiz"

" 2014 M.paşa'sında bu zamanlar sokaklar temiz, ağaçlar süslenmiş her yer cıvıl cıvıldi.

Osmanlıcı, alaturka, primitif anlayış geldi, her yer rezil"

" Belediyeler esnafla rekabet etmeyecek dersen gn başkanlığın tartışılır ulaşım esnafına karşı şirket kur muratpaşa belediye başkanısın.."

"Herkes kendi meşrebine göre aday seçti dün.. Baykal da, Ü. de "

"Kendi işçisini, seçtirtmek istediği il başkanı adayına oy verdirtmek için işi, ekmeği ile tehdit eden chp'linin Akp'ye söz etme hakkı var mı?"

"İddia ediyorum 2019'da Türkiye'nin çankayası M.paşa'yı kaybedersek; Ü. milletvekili olacak. Biz, başarısızları ödüllendiririz."

"Belediye başkanlarını örgütle ilişiği olmayan japon robotlardan seçmedikçe bize iktidar gözükmüyor. Her gelen gn başkan olma hevesinde.."

"Kendine solcu, sosyal demokrat (!) de, sonra asgari ücrete mahkum zavallıları benim adayıma imza, oy ver yaksa işten atarım de, M. Paşa bld başknısn."

"1 ön seçim 3 örgüt seçimi oldu. Her seferinde bu kadar işçi alıcaz şu kadar çıkarıcaz de mobing yap, örgütü ele geçir, muratpaşa bld başkanısın"

"Delege diyor ki; ne olur imza isteme beni işten atarlar! Devletin sağladığı olanakları delege devşirmeye kullan muratpaşa bldy başkanı olursun"

"7 restoranın olduğu yerde çöpü yer altına alacak kadar kör olup, her sabah sızan artıkları yıkatmak için 3 kişi tutarsan muratpaşa başkanısın"

"Artıda aldığın bütçeyi -50 trilyonlara taşıyacak kadar bilgisiz. Vizyonsuz, beceriksizsen, kalıcı olmak için örgütü ele geçirmeye çalışırsın!"

"Büyükşehiri alır partine hediye edersen cezalandırılırsın; kaybettirir aradaki farkı +30 binden -119 bina düşürürsen vekil-başkan olursun."

"Akp'yi Antalya'da yerle bir edip 30 bin fark atarsan il başkanı olamazsın; 'bu milletin a.na koyacağız' diyenin avukatıysan direk il başkanısın"

"Başkanlığın daim mi olsun? belediyene muhtaçları topla, işle tehdit et. oy topla örgütü ele geçir, süresiz başkansın; ancak, çimen kadar büyürsün"

"Hırsızlar hakkında araştırma önergesi verirsen milletvekilliğini kaybedersin. O önergeye imza atmazsan 2 değil 3 dönem vekilsin"

"Siyasete batılı, avrupalı penceresinden bakma, şansın yok. Alaturka ol primitif ol muratpaşa belediye başkanısın Sonra da biz niye kaybettik..?"

"Siyasette estetik bakma, şansın yok. Koşu yolu boyayacağım derken kaldırım taşlarını boya artığı yap muratpaşa belediye başkanısın."

"Siyasette çevreci olma, şansın yok. Denize sıfır, yeşil alanı parke taşı deposu yap, Muratpaşa belediye Başkanısın."

"Siyasette vizyon sahibi olma, şansın yok. İlk ve en önemli projen nedir sorusuna paslı demirleri boyamak dersen, muratpaşa belediye başkanısın!

"Kendi partnde bile, Akp ile uğraştığın için senden kurtulmaya çalışırlarsa, akp ile dirsek teması olanları yönetime getirirlerse, nereye gdelim"

"Siyasette çalmayanların şansı yok. İmar tadilatıyla trilyor indir onu bunu haraca hağla belediye başkanlığın garanti.."

"Siyasette dürüst namuslu olanların şansı yok tacizci olacaksın, yurt bulma vaadiyle küçük kızlara sarkacaksın 2 değil 3 dönem milletvekilisin"

" 'Bu milletin a..a koyacağız' dyenin avukatını il bşknı yapan bldy bşknı Ü.,sen örgütle uğraş. Halkn aracı önml değl!

"Burası 'Bu milletin a..a koyacağız' dyenin avukatını il bşknı yapan bldy bşknı Ü.'ye75m brisi3mail attm uğrşma dedi (altında fotoğraf)"

" 'Bu milletin a..akoyacağız' dyenin avukatını il bşknı yapan bldy bşknı Ü. sen örgütle uğraş bnları biz temizleriz! (altında fotoğraf)"

" 'En önemli projem pasli direkleri boyamak' diyen vizyon fukarası Ü.'nün falezleri parke taşı deposu yapması normal!"

" 'Bu milletin a.. a koyacağız' diyenin avukatını il başkanı yapanÜ. sen örgütle uğraş bnlar 1 yil daha beklr. (altında fotoğraf)"

" 'Bu milletin a..akoyacağız' dyenin avukatını il bşknı yapan bldy bşknı Ü., bari kendine ait yeri temiz tut. ! (altında fotoğraf)"

" 'Bu milletin a..a koyacağız' dyenin avukatını il bşknı yapan bldy bşknı Ü. sen örgütle uğraş kaldrmları biz yaparz!(altında fotoğraf)"

" 'Bu milletin a..a koyacağz' dyenin avukatını il bşknı yapan bldy bşknı Ü. ile okul alanı gitmiş çöp, sazlık alan glmş. (altında fotoğraf)"

"Bilgin, becerin, vizyonun yoksa taklit edersin m.paşa bldy bşkn solcu(!) Ü. 40 yıllık çözüm masasımı turunç masa yaptı ve yenilik dedi"

"25 cm çukur 1 yıldır böyle 'Bu milletin a..a koyacağız' dyenin avukatını chp il bşknı yapan bldy bşknı Ü. sen gzmye dvm(altında fotoğraf)"

4. Dava dilekçesinde; 26/12/2015 tarihinde gerçekleşen CHP Antalya İl Kongresi sürecinde başvurucunun da aralarında bulunduğu adayların yarıştığı, seçimi avukat S.E.nin kazanarak il başkanı olduğu, başvurucunun ise olağan demokratik seçim sürecini kabullenemediği ve sosyal medya hesabından davacıya yönelik hakaretlerde bulunduğu, bu hakaretlerin silsile hâlinde devam ettiği belirtilmiştir. Dilekçede; başvurucunun davacının seçilen il başkanıyla anlaşmalı olduğu, delege üstünde baskı kurarak seçimi söz konusu kişiye kazandırdığı, bu konuda il başkanının daha önce vekilliğini yaptığı iddia edilen elektrik şirketinin yönlendirmeleriyle hareket edildiği şeklinde gerçek olmayan ithamlarda bulunduğu ifade edilmiştir. Dava dilekçesinde ayrıca başvurucunun "avukatlık mesleğini icra eden il başkanı hakkında -gerçek olmadığı halde- bir elektrik şirketinin vekilliğini yürüttüğü, muhalefet partisi il başkanlığı yaparken iktidara yakın bir şirketin emrinde hareket ettiğini beyan ettiği" şeklinde bir ifade de yer almıştır.

5. Bunun yanında davacı; başvurucunun kendisini görgüsüzlükle, narsistlikle, imar tadilatıyla trilyon indirmekle, Belediye personelini işle tehdit etmek ve dizayn etmekle, bilgisizlikle, vizyonsuzlukla, beceriksizlikle, adam göndererek tehdit ettirmekle, ne idüğü belirsiz olmakla ve Belediyeyi çiftliğine çevirmekle suçladığını, her ne kadar gerçekleşen seçimin akabinde yapılmış olsa da bu ifadelerin eleştiri boyutundan çıkarak hakaret

boyutuna vardığını iddia etmiştir. Şikâyet edilen paylaşımların 25/12/2015-8/1/2016 tarihleri arasına yayılan bir süreçte yapıldığı görülmektedir.

6. Yapılan duruşmalarda dinlenen iki davacı tanığı, davacı Belediye Başkanı'nın makam arabası hakkında bilgi vermiş; eski Mercedes marka makam aracı yanında davacının başvurucunun bahsettiği Audi marka aracı kiraladığını, davacının belediyeyi zarara sokmadığını ve bir yolsuzluğunun olmadığını beyan etmişlerdir. Davacının tanıklarından biri, davacının koruması ve uzaktan akrabası olduğunu da belirtmiştir. Davalı tanığı olarak dinlenen başvurucunun tanığı ise davacı Belediye Başkanı'nın il başkanı seçimi konusunda Belediye imkânlarını kullanarak S.E.ye destek verdiğini, bu durumu herkesin bildiğini, başvurucunun Belediyenin icraatlarıyla ilgili eleştirilerinin de yine genel olarak herkes tarafından bilinen ve yapılan eleştiriler olduğunu ifade etmiştir.

7. İlk derece mahkemesi; davacının Muratpaşa Belediye başkanı olması sebebiyle siyasi kişiliği olduğunu, toplumda her türlü eleştiriye açık olması gerektiğini, başvurucunun eyleminin siyasi eleştiri kapsamında kaldığını, yöneticilerin bu tür eleştirilere tahammül göstermesi gerektiği hususunda emsal Yargıtay kararlarının da dikkate alındığını belirterek davanın reddine karar vermiştir.

8. Davacı, ret kararına karşı istinaf talebinde bulunmuştur. İstinaf mercii, talebi reddetmiştir. İstinaf mercii, ilgili paylaşımların geçmişte ülkenin ve basının gündemine yansıyan bir konunun gündeme getirilmesi suretiyle aynı zamanda belediye başkanı olan davacının il başkanı seçimi sırasındaki davranışlarına yönelik eleştiri niteliğinde olduğunu belirtmiştir. Ayrıca söz konusu paylaşımlarda davacı Belediye Başkanı'nın sorumluluğundaki ilçe halkının gündemine yansımış bazı sorunların gündeme getirilerek eleştirel biçimde paylaşıldığı, başvurucunun paylaşımlarının davacının bizzat kişiliğiyle ilgili olmadığını ve yazıların içeriği itibarıyla doğrudan hakaret ve iftira kastı ile yazılmadığını ifade etmiştir. Davaya konu yazılarda öne çıkan baskın unsurun davacının kişilik özellikleri değil yerel yönetici ve siyasetçi kimliği olduğunu vurgulayan istinaf mercii, haberin içeriğinin davacı için rahatsızlık verici olduğu görülse de açıklanan ilkelere göre sert eleştiri olarak ve ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini kabul etmiştir.

9. Davacı, istinaf merciinin ret kararına karşı temyiz talebinde bulunmuştur. Yargıtay; başvurucunun sosyal medya hesabı üzerinden davacıya yönelik olarak sert, rahatsız edici ve aşağılayıcı ifadeler içeren çok sayıda paylaşım yaptığını, eylemin ısrarla ve taciz edici boyuta varacak şekilde işlenmesi nedeniyle eleştiri sınırlarının aşıldığı ve kişilik haklarına saldırı oluştuğunun kabulü gerektiğini belirtmiştir. Bu nedenle davacı yararına uygun bir manevi tazminata karar verilmesi gerekirken açıklanan hususlar gözetilmeksizin ilk derece mahkemesince yazılı şekilde davanın, Bölge Adliye Mahkemesince ise davacının istinaf başvurusunun esastan reddine hükmedilmesinin usul ve yasaya uygun düşmediğini ifade eden Yargıtay, Bölge Adliye Mahkemesi kararının kaldırılmasına ve ilk derece mahkemesi kararının bozulmasına hükmetmiştir.

10. Yeniden yargılama yapan ilk derece mahkemesi, Yargıtayın bozma ilamına uyulması gerektiğine karar vermiştir. Olayın gelişim şekli, olay tarihi, tarafların durumu, davalının davacıya söylediği sözler ve tarafların siyasi kişilikler olması hususları gözönünde bulundurularak davacının 8.000 TL manevi tazminat alacağının kabulüne, fazlaya ilişkin talebinin reddine dair hüküm kurmuştur.

11. Başvurucu söz konusu karara karşı temyiz talebinde bulunmuştur. Yargıtay yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle hükmün onanmasına karar vermiştir. Nihai

nitelikteki bu karar başvurucuya 12/4/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucu 22/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu; kendisinin hem bir siyasetçi hem de vatandaş olarak ikamet ettiği ilçenin Belediye Başkanı'nın icraatlarını eleştirdiğini, siyasi kimliği bulunan Belediye Başkanı'nın göreviyle ilgili konularda eleştirilere tahammül eşiğinin yüksek olması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu; davacıyla ilgili kullandığı değer yargılarının da yeterli olgusal temele sahip olduğunu, Belediyenin görev alanındaki yerlerle ilgili fotoğraf paylaşarak eleştiri yaptığını, bunun yanında diğer eleştirilerinin de davacının kişiliğine değil göreviyle ilgili faaliyetlerine ilişkin olduğunu, ayrıca davacının başvuru konusu yargılamada dinlenen tanığının davacının akrabası ve koruması olduğunu beyan ettiğini, Belediyeyi çiftliğine çevirdiği yönündeki eleştirisini de bu hususa dayandırdığını ifade etmiştir. Başvurucu, bu nedenle aleyhine manevi tazminata hükmedilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini iddia etmiştir.

15. Bakanlık görüşünde, somut olayda ifade özgürlüğüne bir müdahalenin bulunup bulunmadığı, hükmedilen manevi tazminat kararı ile yarışan iki değer arasında (ifade özgürlüğü ile şeref ve itibar hakkı) adil bir denge kurulup kurulmadığı, bu anlamda mahkeme kararlarının ilgili ve yeterli gerekçe içerip içermediği hususlarının, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ile somut olayın kendine özgü şartları da dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

16. Başvuru ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. İfade özgürlüğüne yapılan müdahalenin dayanağı olan 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun 58. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu belirlemenin ardından demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk yönünden inceleme yapılacaktır (ifade özgürlüğüne yapılan müdahalelerin demokratik toplum düzeninde gerekliliğine ilişkin detaylı açıklama için bkz. Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72).

19. Somut olayda başvurucunun ifade özgürlüğü ile davacının şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurulmalıdır. Bu kapsamda başvuru konusu ifadelerin bağlamı, konunun kamunun yararına bir tartışmaya katkı sunup sunmadığı, hedef alınan ve ifadeleri sarf eden kişilerin kimlikleri ile gerçekleştirilen müdahalenin orantılılığı ve mahkemelerin bu konuda ilgili ve yeterli bir gerekçe sunup sunmadıkları hususlarında değerlendirme yapılmalıdır (ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkının

dengelenmesinde dikkate alınacak kriterlere ilişkin daha detaylı açıklama için bkz. Bilal Uçar, B. No: 2019/10122, 21/9/2022, § 14).

20. Anayasa Mahkemesi; maddi olgular ile değer yargıları arasında dikkatli bir ayrıma gidilmesi, maddi olgular ispatlanabilse de değer yargılarının doğruluğunu ispatlamanın mümkün olmadığının dikkate alınması gerektiğini kabul etmiştir (İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 64). Bunun yanında yeterli bir olgusal temele sahip olması beklenmekle birlikte başvuru konusu ifadelerin bütün olarak ele alındığında kamu yararını ilgilendirmesinin, değer yargısı kavramının geniş yorumlanması gerekliliğini ortaya çıkarabileceğini de belirtmiştir(Yıldız Oto Ağca (3), B. No: 2014/1032, 29/6/2016, § 22).

21. Dava dilekçesinde davacı, başvurucunun bir iddiasının olgusal olarak yalan olduğunu öne sürmüştür. Dava dilekçesindeki ifadeden il başkanı seçilen avukatın daha önce anılan şirketin vekilliğini yaptığı hususunun mu yoksa davacının söz konusu avukatı desteklemesi meselesinin mi ya da her ikisinin birden yalan olduğunun mu iddia edildiği tam olarak anlaşılamamaktadır (bkz. § 4). Davacının bu konuda yargılama süresince başka hiçbir açıklama yapmadığı hatta istinaf ve temyiz incelemesi aşamalarında bu hususu tekrar ileri sürmediği tespit edilmiştir. Öte yandan yargı makamları da söz konusu iddiaların olgusal bir temeli olup olmadığına ya da bu konuda başvurucunun sorumluluğunun sınırlarına ilişkin hiçbir inceleme ve araştırma yapmamış, bu hususu gerekçelerinde hiçbir şekilde tartışmamıştır.

22. Başvurucunun mesajlarının bir kısmının davacıyı hedef alıp almadığı da açık değildir. Örneğin bazı eylemlerin gerçekleştirilmesi halinde milletvekili olmanın garantilendiği şeklindeki ifadesinden neden şikâyet edildiği ve yargı mercilerinin bu hususu dikkate alıp almadıkları anlaşılamamaktadır. Geri kalan paylaşımlarda başvurucunun davacıyı en çok, iktidara yakın olduğu iddia edilen bir şirketin daha önce vekilliğini yapmış bir avukatı kendisinin de girmiş olduğu il başkanlığı seçiminde desteklemesi konusunda eleştirdiği anlaşılmaktadır. Başvurucunun davacıyı anılan konuda eleştirmesinin kamu yararına dair bir tartışmaya katkısı olduğu açıktır. Nitekim bu husus, muhalefet partisinden siyaset yapan ve bu kapsamda ilçe belediye başkanlığı görevini yürüten davacının iktidar partisine yakın olduğu iddia edilen kişilerle ilgisi ya da ilişkisi olduğu iddiası ve eleştirisini barındırır. Böyle bir iddia ve eleştirinin de hem yerel çapta hem de genel olarak kamuyu ilgilendirdiği konusunda şüphe bulunmamaktadır. Bunun yanında başvurucunun söz konusu paylaşımlarında yalnızca davacıyı hedef almadığı, iktidarla ilişkisi olan bir kişinin CHP'den il başkanı seçilmesi nedeniyle üyesi olduğu partinin genel stratejisini de eleştirdiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle söz konusu ifadeler geniş çaplı ve çok yönlü bir kamusal tartışmaya ilişkindir.

23. Başvurucu, ikamet ettiği ilçenin belediye başkanlığı görevini yürüten davacının, görevini yerine getirme biçimiyle ilgili de birçok eleştiride bulunmuştur. Başvurucunun davacının imar tadilatlarına ilişkin politikalarına, yolsuzluk iddialarına, falezlerdeki kirlilik yahut tahribata neden olan eylemlere, şehirdeki temizlik işlerinin düzgün yapılmamasına, belediye tarafından açılan çukurların kapatılmamasına itiraz ve eleştirilerde bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda başvurucunun davacının belediye başkanlığı görevini yerine getirmesini beğenmediğini belli edecek, "bilgisiz, vizyonsuz, beceriksiz" şeklinde rahatsız edici ifadeler kullandığı görülmektedir. Bunların sırf keyfî saldırı teşkil eden değer yargıları olduğu ortaya konabilmiş değildir. Başvurucu; bu değer yargılarını hangi bağlamda kullandığına ilişkin olarak ilgili paylaşımlarında bazen fotoğrafla, bazen eleştirilen icraatın belirtilmesiyle yeterli bir olgusal temel de sunmuş görünmektedir. Başvurucunun davacının

görevini ifasıyla ilgili bu değer yargılarını hem bir ilçe sakini ve vatandaş hem de bir siyasetçi olarak ifade etmesinin kamu yararını ilgilendirdiği konusunda da şüphe bulunmamaktadır. Yine davacının Belediyeyi çiftliğine çevirdiği şeklindeki eleştirisini de davacının tanığı tarafından doğrulandığı üzere kendi akrabalarını işe almasını eleştirmek amacıyla sarf ettiğini iddia etmiştir.

24. Başvurucu aleyhine manevi tazminata hükmedilmesinin tek gerekçesi; başvurucunun soyut bir biçimde davacıya yönelik olarak sert, rahatsız edici ve aşağılayıcı ifadeler içeren çok sayıda paylaşım yaptığı, eylemini ısrarla ve taciz edici boyuta varacak şekilde gerçekleştirmesi nedeniyle eleştiri sınırlarını aştığı ve bu durumun da kişilik haklarına saldırı oluşturduğu şeklinde belirlenmiştir. Oysa bir siyasetçi olan ve belediye başkanlığı görevini yürüten davacının da göreviyle ilgili eleştirilere daha fazla tahammül etmesi beklenir. Başvurucunun eleştirilerini il başkanlığı seçimini kaybetmesi nedeniyle yahut ısrarla yapması ifade özgürlüğünü sınırlandırma gerekçesi olamaz. Başvurucu daha önce CHP milletvekilliği yapmış, Antalya Belediyesinde çeşitli görevlerde bulunmuş ve başvuruya konu olaylar tarihinde aynı Partiden il başkanı olmak için seçime girmiş aktif bir siyasetçidir. Başvuru konusu ifadelerin hedefi olan davacının da aynı Partiden, başvurucunun ikamet ettiği ilçe belediye başkanlığı görevini yürüten bir siyasetçi olduğu görülmektedir. Bir siyasetçi olarak başvurucunun -özellikle kamuyu ilgilendiren konularda- ifade özgürlüğü çok yüksek bir korumadan yararlanır (Mehmet Ali Aydın,§ 74).Bunun yanında bir siyasetçi olan davacının eleştiriye tahammül eşiği de çok geniş olmalıdır (İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 68). Dolayısıyla mevcut başvuru konusu olaylar halka mal olmuş kişiler olarak hareket eden siyasetçiler arasında geçtiği için kabul edilebilir eleştiri sınırları, sıradan bir kimse ile karşılaştırıldığında daha geniş kabul edilmelidir (Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 61).

25. Öte yandan başvurucu, ona nasıl cevap verileceğini bilen bir siyasetçiyi hedef almaktadır ve davacının bir siyasetçi olarak kendisine yöneltilen sözlere karşı cevap verme konusunda oldukça geniş imkânları vardır. Başka bir deyişle davacının siyasi konumu gereği yazılı ve görsel basına ulaşması, bu konumda bulunmayan insanlara nazaran çok daha kolaydır ve itibarını zedelediğini düşündüğü ifadelere karşı kendisini savunma imkânı bulunmaktadır (Nihat Zeybekçi, B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 39).

26. Son olarak yargı mercilerince başvurucunun hangi ifadelerinin hangi sebeplerle davacının kişilik haklarını zedelediği konusunda somut hiçbir gerekçe sunulamamış, şikâyet edilen ifadelerin hakaret boyutuna vardığı konusunda yeterli bağlantı kurulamamıştır. Bu durumda yargı mercilerinin başvuru konusu ifadelerle eleştiri sınırlarının aşıldığı, bu nedenle başvurucu aleyhine manevi tazminata hükmedilmesi gerektiği konusunda ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyduklarından bahsedilemez.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu, yargılamanın yenilenmesi ile birlikte 50.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve

Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. İhlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği zararla ilgili bilgi ve belge sunulmadığından maddi tazminat talebi reddedilmiştir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Antalya 7. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2020/162, K.2020/112) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 487,60 TL başvuru harcından oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE22/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KERİM BEDİR

B. No: 2021/30768 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/30768

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KERİM BEDİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/30768)

Karar Tarihi: 22/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucu : Kerim BEDİR

Vekili : Av. Gözde Seçil DEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza soruşturmasında şikâyetçi olan başvurucunun delil toplanmasına dair taleplerinin reddedilerek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu; başvuru formunda 2015 yılında bir şirketten aranarak kendisine 300 TL bedel karşılığında sağlık sigortası teklifinde bulunulduğunu, teklifi kabul ettiğini ancak bu konuda detaylı bir şekilde görüşme yapmadığını ifade etmektedir. Bu konuşmadan sonra bir bedel ödemediğini ve karşılığında da bir sağlık hizmeti almadığını belirtmektedir.

3. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) sunulan dilekçeye göre 2020 yılında tanımadığı bir telefon hattından başvurucu aranmış, ilgili şirket tarafından birçok kişinin mağdur edildiği ve farkında olmadan kartından para kesintisi yapıldığı bilgisi kendisine verilmiştir. Telefon görüşmesinin devamında ise eğer söz konusu firmaya geçmişte ödenmeyen aylıkların ödemesi yapılırsa bütün kesintilerin ve yapılan ödemenin toplu hâlde başvurucuya iade edileceği belirtilmiştir. Başvurucu da bunun üzerine bir banka hesabına

990 TL para göndermiştir.

4. Daha sonra başvurucu, bir kez daha aranmış ve bu sefer ödemenin yapılabilmesi için kendinden 2.000 TL daha para istenmiştir. Başvurucu aynı şekilde söz konusu meblağı da göndermiştir. Kendine herhangi bir şekilde geri ödeme yapılmaması üzerine başvurucunun telefonda görüştüğü kişiyi aradığı ve Emrah adındaki bir şahsın başvurucuyu başka kişilere yönlendirdiği anlaşılmaktadır.

5. Sonraki süreçte başvurucunun aradığı telefon numaralarından kendini Hazine ve Maliye Bakanlığı personeli olarak tanıtan birkaç şahsın başvurucunun ödemesi gereken dört adet daha poliçe olduğu ve bu poliçe bedellerinin ödenmesi hâlinde kesilen paraların tamamını alabileceğinin belirtildiği anlaşılmıştır. Bunun üzerine başvurucu yine bir miktar para ödemiştir. Başvurucunun gerçekleştirdiği bu telefon görüşmeleri sonucunda üç gün içerisinde toplam 26.103 TL ödeme yaptığı başvurucu tarafından ifade edilmektedir.

6. Bunun üzerine başvurucu, dolandırıcılık suçu kapsamında şikâyetçi olmuştur. Başsavcılık ilgili telefon numaralarının kimlere ait olduğunun araştırılmasını istemiştir. Yapılan araştırma sonucunda GSM numaralarının yabancı uyruklu kişilere ait olduğu anlaşılmıştır. Talimat yazıları sonucunda ise bir sonuç elde edilememiştir.

7. Başsavcılık 20/1/2021 tarihinde yabancı uyruklu şüpheliler hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararda özetle; başvurucunun başlangıçta ödediği 300 TL için daha sonra kendisi ile iletişime geçen kişilere bu 300 TL'yi geri almak ve şirkete başka ücret ödememek için toplamda 26.000 TL para ödemesinin hayatın olağan akışına aykırı olduğu belirtilmiştir. Ayrıca müşteki ile T.A.B. Sağlık Hizmetleri adlı şirket arasındaki ilişkinin karşılıklı rızaya dayalı olarak yapılmış borçlandırıcı işlemden mütevellit alacak verecek meselesi olduğu ve hukuki ihtilaf teşkil ettiği ifade edilmiştir. Bu kapsamda şüphelilerin müştekiinin iradesini fesada uğratacak şekilde hileli hareketlerde bulunmadıkları, atılı dolandırıcılık suçunun oluşmadığı, başvurucunun hukuki mercilere müracaat edebileceği ihtar edilerek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir.

8. Başvurucunun karara itirazı üzerine Ankara 5. Sulh Ceza Hâkimliği 3/6/2021 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 22/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 26/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon, oybirliği sağlanamaması nedeniyle başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu, şikâyetçi sıfatıyla taraf olduğu soruşturmada paranın gönderildiği hesabın Celal C. isimli bir kişiye ait olduğunun anlaşıldığı ancak bu kişinin ifadesinin alınmadığını, şüphelilerin de aynı şekilde ifadesi alınmadan kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Başvuruya konu şikâyetler adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

13. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve

Türkiye’nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

14. Sözleşme’nin 6. maddesinde, adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular, Anayasa ve Sözleşme kapsamı dışında kalacağından bireysel başvuruya konu olamaz. Dolayısıyla bir ceza davasında haklarında suç isnadı bulunmayan mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişiler Sözleşme’nin 6. maddesinin koruma alanı dışında kalmaktadır (Onurhan Solmaz, §§ 23, 24).

15. Somut olayda, başvurucu hakkında herhangi bir suç isnadına ilişkin olmayan ve üçüncü kişinin cezalandırılmasına yönelik olduğu görülen ihlal iddialarının adil yargılanma hakkının kapsamına girmediği anlaşılmaktadır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 22/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

UĞUR BEKAR

B. No: 2021/36239 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/36239

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

UĞUR BEKAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/36239)

Karar Tarihi: 22/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Uğur BEKAR

Vekili : Av. Selin KASACI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sosyal medya paylaşımları gerekçe gösterilerek başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 1971 doğumlu olup 2014 yılından iş sözleşmesinin feshedildiği tarihe kadar Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığında (asıl işveren/THY) hizmet alım sözleşmesi kapsamında iş gören özel bir şirkette belirsiz süreli iş sözleşmesiyle çalışmıştır. Başvurucu, iş sözleşmesinin feshedildiği sırada güvenlik koordinatörü olarak çalışmaktadır.

3. 26/5/2017 tarihinde alt işveren tarafından başvurucunun iş sözleşmesi sözlü olarak feshedilmiştir. Dosyadaki bilgilere göre başvurucun iş sözleşmesi Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile devlet büyükleri ve devletin resmî makam ve görevlileriyle ilgili yazılı ve görsel sosyal medya paylaşımları nedeniyle feshedilmiştir. Ancak gerek bireysel başvuru formu ile ekindeki belgelerden gerekse ilk derece mahkemesi ve istinaf kararlarından feshe konu sosyal medya paylaşımlarının neler olduğu anlaşılamamıştır.

4. Başvurucu; fesih işleminin haksız ve geçersiz olduğunu belirterek işveren aleyhine işe iade talebiyle tespit davası açmıştır. Davanın görüldüğü Bakırköy 32. İş Mahkemesi (İş Mahkemesi) 11/10/2018 tarihinde davanın kabulüyle başvurucunun işe iadesine karar vermiştir. Gerekçeli kararında İş Mahkemesi; işverenin başvurucunun iş sözleşmesini 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname gereğince haklı nedenle feshettiğini tespit ettikten sonra dosyaya celbedilen İl Emniyet Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığının cevabi yazıları dikkate alındığında başvurucunun işverenin savunmasına konu olan durum ve eylemlerle ilgisinin ortaya konulamadığını, bu yönde dosyaya yansıyan bir delil bulunmadığını, dolayısıyla işverenin üzerine düşen ispat yükünü yerine getiremediğini belirtmiştir. Devamında Mahkeme; başvurucu hakkında Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığının 2017/83158 Soruşturma sayılı kararı ile feshe konu yapılan eylem yönünden kovuşturmaya yer olmadığı kararı verdiğini, bu kararın da başvurucunun iddiasını destekler nitelikte olduğunu belirterek tüm bu nedenlerle feshin geçerli olmadığı kanaatine varmıştır.

5. Kararın istinaf edilmesi üzerine dosyayı inceleyen İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 32. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi/Daire) 14/11/2019 tarihinde eksik inceleme ve araştırma ile karar verildiği gerekçesiyle İş Mahkemesi tarafından verilen kararın ortadan kaldırılmasına ve davanın yeniden görülmesi için dosyanın İş Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

6. Yeniden yargılama sonucu İş Mahkemesi 14/7/2020 tarihinde davanın kabulüyle başvurucunun işe iadesine karar vermiştir. Gerekçeli kararında Mahkeme; davaya konu eyleme yönelik ilgili yerlere yazıların yazıldığını, gelen bilgi ve belgelerden, başvurucu hakkında terör örgütü üyeliği yahut yöneticiliğiyle ilgili herhangi bir soruşturma veya kovuşturmanın bulunmadığını, yapılan araştırma neticesinde somut bir bilgi ve bulguya rastlanmadığını belirtmiştir. Devamında Mahkeme, feshin geçerli nedene dayanmadığı ve şüphe feshi olarak nitelendirilmesinin mümkün olmadığı kanaatine varmıştır.

7. Kararın yeniden istinaf edilmesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesi 23/6/2021 tarihinde İş Mahkemesi kararının ortadan kaldırılmasına ve davanın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararında Mahkeme; başvurucunun işveren tarafından dosyaya sunulan sosyal medya paylaşımlarının incelendiğini, paylaşımların eleştiri sınırları içinde kaldığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini ancak işverenin, ticari hayatında özel sektörden veya kamu sektöründen işler alan ve ticari hayatını devam ettiren bir şirket olduğunu, paylaşımların işveren Şirketin ticari ilişkilerini ve itibarını zedeleyebilecek nitelikte olduğunu, başvurucu ile çalışmasının Şirketten beklenemeyeceğini belirterek feshin geçerli olduğu kanaatine varmıştır.

8. Başvurucu, nihai kararı 9/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 6/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; öncelikle 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nda öngörülen fesih usullerine uyulmadığını, feshin sözlü olarak bildirildiğini, yalnızca bu hâliyle feshin geçersiz olduğunu ancak mahkemelerce bu hususta inceleme yapılmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu devamında sosyal medya

paylaşımları nedeniyle hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiğini, bu paylaşımların feshe esas alınamayacağını, paylaşımların ifade özgürlüğü kapsamında kaldığını ve iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı, çalışma hakkı ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir.

11. Bakanlık görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının göz önüne alınması gerektiği belirtilmiştir.

12. Başvuru ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Başvuru konusu olayda uyuşmazlık, iş sözleşmesinin sosyal medya paylaşımları gerekçe gösterilerek feshedilmesine ilişkindir. Bu kapsamda ifade özgürlüğüne yönelik negatif ve pozitif yükümlülükler arasındaki sınırların kesin biçimde tanımlanması ve birbirinden ayrılması her durumda mümkün değildir. Devlet için öngörülen negatif yükümlülükler, her durumda ifade özgürlüğüne keyfî surette müdahaleden kaçınmayı gerekli kılar. Pozitif yükümlülükler de bu hakkın korunmasını ve bireyler arası ilişkiler alanında olsa da ifade özgürlüğünün güvencelerini sağlamaya yönelik olaya özgü tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 32; Ömür Kara ve Onursal Özbek, B. No: 2013/4825, 24/3/2016, §§ 45,46). Ancak hemen belirtmek gerekir ki devletin ister pozitif isterse de negatif yükümlülükleri söz konusu olsun uygulanacak ilkeler de çoğunlukla önemli ölçüde benzeşmektedir (Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. [GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018, § 70).

15. Bu aşamada somut olayda Anayasa Mahkemesince yapılması gereken, iş sözleşmesinin işveren tarafından feshedilmesi üzerine etkili bir yargısal sistem kurup işleterek çatışan menfaatler arasında adil bir denge kurmak suretiyle devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmekte başarılı olup olmadığını belirlemektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Volkan Çakır, B. No: 2017/35488, 7/4/2021, § 28; Ömür Kara ve Onursal Özbek, §§ 50, 51; Kasım Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2019/33243, 4/7/2022, §§32, 33).

16. 4857 sayılı Kanun'un 18. maddesinde belirsiz süreli iş sözleşmelerinin işveren tarafından sona erdirilmesinde geçerli bir sebep bildirme zorunluluğu getirilmiştir. Söz konusu hükümde, geçerli sebeplerin neler olabileceği madde metninde sayılmıştır. İşveren tarafından iş sözleşmesinin feshi için ya işçinin yeterliliği ve davranışlarından kaynaklanan ya da işletmenin, işyerinin veya işin gereklerinden kaynaklanan geçerli bir sebebin işveren tarafından gösterilmesi gerekmektedir. Hükmün gerekçesinde de işbu hüküm gereği iş sözleşmesinin feshi için işçinin davranışlarının iş görme borcunu ciddi biçimde olumsuz etkilemesi, iş görme borcunu gerektiği biçimde yerine getirmesine imkân vermemesi, iş ilişkisinin sürdürülmesinin işveren açısından makul ölçülerde beklenememesi gerektiği ifade edilmiştir. Hükme göre bir davranış ancak işyerinde olumsuzluklara yol açması hâlinde geçerli sebep sayılabilir. İşçinin davranışlarının işyerindeki üretim ve iş ilişkisi sürecine olumsuz bir etkisi yoksa bu davranışların iş sözleşmesinin feshinde geçerli bir sebep olarak gösterilmesi mümkün değildir (Ayhan deniz ve diğerleri [GK], B. No: 2019/10975, 14/6/2023, § 42).

17. Başvurucunun feshin geçersizliğinin tespitine ve işe iadesine karar verilmesi talebiyle açtığı davada davanın reddine karar veren Bölge Adliye Mahkemesi, başvurucunun sosyal medya hesabında paylaşımda bulunmasını feshin geçerli nedene dayandığının kabulünde yeterli görerek başvurucunun talebini reddetmiş ise de kararda soyut ve genel ifadeler kullanıldığı görülmüştür. Söz konusu paylaşımlara yer verilmediği gibi, paylaşımların hangi sebeple iş yerinde işin görülmesini önemli ölçüde olumsuz olarak etkilediğine ilişkin bir değerlendirmeye yer verilmemiştir. Bölge Adliye Mahkemesinin kararında başvurucunun paylaşımlarının işverenin ticari itibarını zedelediği, bu nedenle başvurucuyla işveren arasındaki güven ilişkisinin ortadan kalktığı soyut olarak belirtilmekle yetinilmiş, işçiye somut olarak hangi sözleşme yükümlülüğünün yüklendiği ve işçinin, hangi paylaşımın hangi gerekçeyle hangi somut sözleşme yükümlülüğünü ihlal ettiği eksiksiz olarak tespit edilmemiş, işverenin zarar gören işletme menfaatlerinin neler olduğu da sosyal medya paylaşımlarıyla bağlantılı olarak açıklanmamıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Kasım Çiftçi ve diğerleri, § 34) .

18. İlgili ve yeterli gerekçe ortaya konulmadan uygulanan işten çıkarma yaptırımının amaçlanan hedeflere ulaşmak için son derece ağır olduğu hususunda şüphe yoktur (benzer yönde bkz. Volkan Çakır, § 39; Kasım Çiftçi ve diğerleri, § 36). Yukarıdaki değerlendirmeler ışığında yargı mercilerince ifade özgürlüğüne ilişkin Anayasa'da belirtilen güvencelerin gözetildiği özenli bir yargılama yapılmadığı görülmektedir.

19. Açıklanan gerekçelerle anayasal güvencelerin korunması açısından devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği anlaşıldığından başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yargılamanın yenilenmesi ile 50.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen hak ihlallerinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3), B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. Ayrıca ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 32. Hukuk

Dairesine iletilmesi için Bakırköy 32. İş Mahkemesine (E.2019/559, K.2020/353) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL başvurucu harcı ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Başvurucuya net 30.000 TLmanevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BÜLENT GÖKDAŞ

B. No: 2021/37718 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/37718

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BÜLENT GÖKDAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/37718)

Karar Tarihi: 22/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Bülent GÖKDAŞ

Vekili : Av. Ahmet EROL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında başvurucunun (sanığın) hazır bulunma talebinin reddedilerek ses ve görüntü aktarımı suretiyle duruşmaya uzaktan katılımının sağlanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu hakkında, silahlı terör örgütüne üye olma ve silahlı terör örgütü yöneticisi olma suçlarından ayrı açılan davalar Sakarya 4. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) birleştirilmiştir. Mahkemece bu suçlardan dolayı yapılan dört celseye de başvurucu, tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumundan (Kurum) Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla katılmıştır. Yargılama sırasında başvurucu hakkında resmî belgede sahtecilik suçundan açılan dava da diğer suçlardan devam etmekte olan dava ile 16/12/2019 tarihinde birleştirilmiştir.

3. Birleştirme kararı sonrası başvurucu hakkındaki yargılama dört celse daha devam etmiş ve başvurucu bu celselerin de tümüne SEGBİS aracılığıyla katılmıştır. Yargılamanın 6/2/2020 tarihli 5. celsesinde başvurucunun resmî belgede sahtecilik suçundan birleşen

davaya ilişkin sorgusu yapılmıştır. Başvurucu ve müdafii bu celsede SEGBİS'e ilişkin herhangi bir itiraz ileri sürmemiştir. Bununla birlikte celse sonunda Mahkeme, başvurucunun bir sonraki celsede bizzat hazır bulundurulması için Kuruma müzekkere yazılmasına karar vermiştir.

4. Kurumdan gönderilen 10/2/2020 tarihli yazıda, Kurum bünyesinde birden fazla SEGBİS odası bulunduğu ve başvurucunun duruşmaya katılımının SEGBİS aracılığıyla sağlanabileceği bilgisi verilmiştir. Bu yazı üzerine Mahkemece Kuruma gönderilen aynı tarihli yazıda başvurucunun duruşmada bizzat hazır bulunmayı talep ettiği belirtilmiş, kişilerin duruşmada hazır bulundurulmama ve mazeret nedenlerinin mahkemelerce değerlendirileceğine dair Yargıtay içtihatlarının olduğu bilgisine de yer verilerek duruşmaya katılımın SEGBİS aracılığıyla yapılıp yapılmayacağının sonradan değerlendirileceği gerekçesiyle 7/4/2020 tarihinde yapılması kararlaştırılan celsede başvurucunun duruşmada bizzat hazır bulundurulması yönünde talimat verilmiştir.

5. 7/4/2020 tarihli celse öncesinde Kurum tarafından Mahkemeye gönderilen 20/3/2020 tarihli diğer yazıda ise COVID-19 salgını ile ilgili alınacak tedbirler kapsamında başvurucunun Kurumdan dışarı çıkartılarak Mahkemede hazır bulundurulması sonrasında Kuruma dönüşünde diğer hükümlü ve tutuklular ile kurum çalışanlarının sağlıklarının korunması için karantina altına alınması gerekeceği, ancak kurum kapasitesinin çok yoğun olması sebebiyle karantina uygulamasının fiilen mümkün olamayacağı, dolayısıyla Kurumdaki diğer hükümlü ve tutuklular ile kurum çalışanlarının sağlıklarının risk altına girebileceği, bu nedenle başvurucunun Kurum dışına mahkûm çıkarılamayacağı belirtilmiş ve duruşmaya katılımın SEGBİS aracılığıyla gerçekleştirilmesi hususunda yeniden değerlendirme yapılması talep edilmiştir.

6. Başvurucu da Mahkemeye sunduğu 3/4/2020 tarihli dilekçede duruşmada hazır bulunmayı talep ettiği hâlde salgın nedeniyle müdafii ile görüşemediğini ve Kurumlar arası nakillerin de durdurulduğunu ileri sürmüş, bu nedenle duruşmaya bizzat katılabilmesi için tutukluluk kararının kaldırılarak salıverilmesini talep etmiştir.

7. 7/4/2020 tarihli 6. celsede Mahkeme, resmî belgede sahtecilik suçuna konu belgeyi duruşmaya getirterek başvurucu ve müdafileri huzurunda incelemiştir. Bu celsede başvurucu, tutukluluk nedeniyle duruşmaya gelemediğine ve müdafii ile görüşemediğine dair celse arasında sunduğu dilekçesini tekrar etmiş ve suçsuzluğunu ispat edebilmesi için duruşmada hazır bulunması gerektiğini belirterek yeniden salıverilme talebinde bulunmuştur. Mahkeme ise başvurucunun bir sonraki celsede de duruşmaya katılımının SEGBİS aracılığıyla sağlanmasına karar vermiştir.

8. Yargılamanın 23/6/2020 tarihli 7. celsesinde Sakarya Cumhuriyet Başsavcılığının esas hakkındaki mütalaasına karşı savunmasını sunan başvurucu müdafii, bir sonraki celsede başvurucunun duruşmada bizzat hazır bulundurulmasını talep etmiştir. Duruşma sonunda Mahkeme COVID-19 salgını nedeniyle alınan tedbirler uyarınca başvurucu müdafiinin talebini reddetmiştir.

9. Bununla birlikte Mahkeme, 3/7/2020 tarihinde yapılmasını kararlaştırdığı son celse öncesinde başvurucunun bu celsede duruşmada hazır bulundurulup bulundurulamayacağının, hazır bulundurulamayacaksa da bunun gerekçesinin bildirilmesini Kurumdan talep etmiştir. Kurum ise Mahkemeye gönderdiği 24/6/2020 tarihli yazıda başvurucunun belirtilen celse açısından da duruşmada hazır bulundurulamayacağına dair önceki gerekçesini tekrarlamıştır. Mahkeme anılan celsede başvurucunun silahlı terör

örgütü yöneticisi olma suçundan 18 yıl, resmî belgede sahtecilik suçundan da 3 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

10. Başvurucu müdafii istinaf dilekçesinde diğerlerinin yanı sıra duruşmalara bizzat katılamaması nedeniyle savunma hakkının kısıtlandığını belirterek hükmün bozulmasını talep etmiştir. Sakarya Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi (Daire) 18/9/2020 tarihinde her iki mahkûmiyet hükmüne yönelik istinaf başvurularını esastan reddetmiştir. Daire anılan kararda, suç ayrımı yapmaksızın esastan ret kararına karşı temyiz kanun yolunun açık olduğu açıklamasına yer vermiştir.

11. Daire kararı başvurucu müdafiine 23/9/2020 tarihinde tebliğ edildikten sonra müdafi benzer itirazları yeniden ileri sürerek Daire kararına karşı 30/9/2020 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuş, Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesi ise esastan ret kararını silahlı terör örgütü yöneticisi olma suçu yönünden bozmuş, resmî belgede sahtecilik suçu yönünden ise hükmolunan ceza miktarı gereğince Daire kararının kesin nitelikte olduğu gerekçesiyle temyiz başvurusunu reddetmiştir.

12. Başvurucu, Yargıtay kararını 13/8/2021 tarihinde öğrendikten sonra resmî belgede sahtecilik suçu yönünden 7/9/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Komisyon, duruşmada hazır bulunma hakkı ile suçta ve cezada kanunilik ilkesi dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hak ve ilkeye ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu; duruşmalara SEGBİS aracılığı ile katılmak istemediğini, bizzat getirilmek suretiyle katılmak istediğini belirtmiş olmasına rağmen talebinin Mahkemece dikkate alınmadığını, SEGBİS aracılığı ile duruşmalara katılmak zorunda bırakıldığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde;

i. Resmî belgede sahtecilik suçundan verilen ve bireysel başvuruya konu nihai kararın Dairenin 18/9/2020 tarihli esastan ret kararı olduğu, Yargıtayın da bu karara yönelik temyiz kanun yolu başvurusunu hükmün kesin olması nedeniyle reddettiği belirtilmiştir, Bakanlık buradan hareketle başvurucunun nihai karar olarak Daire yerine Yargıtay kararını esas aldığını ve yasal süreden sonra bireysel başvuruda bulunduğunu ileri sürmüştür. Bu nedenle Bakanlık, kabul edilebilirlik incelemesi açısından öncelikle süre aşımı hususunun dikkate alınması gerektiğini değerlendirmiştir.

ii. Esasa ilişkin olarak ise başvurucunun duruşmalarda hazır edilememesinin yargılama sırasında COVID-19 salgını nedeniyle uygulanan tedbirlerden kaynaklandığının dikkate alınması gerektiği, bununla birlikte başvurucunun müdafi yardımından da yararlanmak suretiyle herhangi bir sınırlamaya maruz kalmadan, teknik bir bağlantı sorunu yaşamadan, bu konuda ve duruşmalara katılımın SEGBİS aracılığıyla yapılmasına ilişkin herhangi bir itiraz da ileri sürmeksizin etkili bir şekilde savunma yapma imkânı bulduğu ifade edilmiştir.

16. Başvurucu, Bakanlık görüşüne ilişkin beyanında;

i. Daire kararında istinaf incelemesine konu suçlar arasında ayrım yapılmaksızın ve resmî belgede sahtecilik suçundan kurulan mahkûmiyet hükmünün kesinleştiğine dair açıklamada bulunulmaksızın karara karşı temyiz kanun yolunun açık olduğunun belirtildiği

vurgulanmıştır.

ii. Başvurucu buna ek olarak bireysel başvuruya konu ettiği mahkûmiyet hükmüne dair kesinleşme şerhinin de Mahkemece Yargıtay kararından sonra düzenlendiğini, dolayısıyla bu hükmün Daire yerine Yargıtay kararıyla kesinleştiğini belirtmiş ve bireysel başvurunun yasal süre içerisinde yapıldığını ileri sürmüştür.

iii. Başvurucu ayrıca, Bakanlık görüşünün aksine yargılama sürecinde birden çok kez duruşmalarda hazır bulundurulma talebinde bulunduğu hâlde bu taleplerin bir kısmı hakkında karar verilmediğini, bir kısmının da reddedildiğini beyan etmiştir.

17. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkı kapsamında incelenmiştir.

18. Somut olayda, Daire kararında Mahkemece resmî belgede sahtecilik suçundan verilen ve bireysel başvuruya konu olan mahkûmiyet hükmüne ilişkin esastan ret kararının kesin nitelikte olduğu belirtilmeksizin istinaf incelemesine konu her iki hükmü de kapsayacak şekilde esastan ret kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurulabileceği belirtildiğinden, başvurucunun bu suç yönünden verilen esastan ret kararına karşı da temyiz kanun yoluna başvurup talebin reddi üzerine süresinde bireysel başvuruda bulunması makul olarak değerlendirilmiş ve başvuru süresinde kabul edilmiştir.

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Anayasa Mahkemesi Şehrivan Çoban ([GK], B. No: 2017/22672, 6/2/2020) ve Emrah Yayla ([GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020) kararlarında duruşmada hazır bulunma hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi bu kararlarda öncelikle kişilerin istemine aykırı olarak SEGBİS yoluyla duruşmaya katılmasının duruşmada hazır bulunma hakkına yönelik bir müdahale teşkil ettiğini tespit etmiştir. Bu müdahalenin kanunilik, meşru amaç ve ölçülülük yönünden inceleneceğini ifade etmiştir. Anılan kararlarda 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 196. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı ve müdahalenin usul ekonomisinin gerçekleştirilmesine yönelik meşru bir amaca dayandığı sonucuna ulaşılmıştır (Şehrivan Çoban, §§ 72-104; Emrah Yayla, §§ 58-86).

21. Anılan kararlarda ölçülülük yönünden yapılan incelemede ise başvurucunun duruşmada hazır bulunma talebinin hangi zorlayıcı nedene dayalı olarak kabul edilmediğinin ortaya konulmaması ve başvurucunun SEGBİS yoluyla katıldığı celselerde esaslı işlemlerin yapılması nedeniyle müdahalenin gerekli olmadığı değerlendirilmiştir.

22. Başvuru konusu olayda Mahkeme, resmî belgede sahtecilik suçundan açılan davanın birleştirilmesi üzerine devam eden yargılama sırasında başvurucunun duruşmada hazır edilmesini Kurumdan talep etmiştir. Ancak Kurumun COVID-19 salgını nedeniyle uygulanan tedbirler kapsamında başvurucunun duruşma sonrası karantina altına alınması gerekeceğini ve Kurumun kapasitesinin yoğunluğu nedeniyle karantina uygulamasının yapılamayacağını bildirmesi üzerine Mahkeme Kurumun bildirdiği gerekçe doğrultusunda başvurucunun duruşmada hazır edilmeye ilişkin taleplerini reddetmiştir. Mahkeme celse sonlarında başvurucunun bir sonraki oturumlarda hazır bulunmasının gerekli görülmemesinin sebeplerini salgın tedbirlerine dayandırmıştır. Mahkemenin bu tercihi, salgının yaygın olduğu söz konusu somut olaydaki yargılama döneminde duruşmada hazır bulunma hakkına müdahale için en uygun aracın seçildiğini gösterdiğinden müdahalenin gerekli olduğu

sonucuna ulaşılmıştır.

23. Bununla birlikte, somut olayda başvurucu SEGBİS'e dair itirazlarını ve duruşmalarda bizzat hazır bulunma talebini istinaf kanun yoluna başvuru dilekçesinde de dile getirdiği hâlde, Daire istinaf incelemesi sırasında bu itiraz ve talepleri de gözeterek Kurum tarafından karantina uygulaması yapılmasının sonradan mümkün hâle gelip gelmediği, sonucuna göre duruşma açıp başvurucuyu da duruşmada bizzat hazır bulundurmanın mümkün olup olmadığı hususunda bir araştırma veya değerlendirme yapmamıştır. Dolayısıyla Mahkemenin aksine Dairenin bu tercihi ise başvurucunun istinaf kanun yolu incelemesi sırasında duruşmada hazır bulunma hakkına müdahale için en uygun aracın seçildiğini göstermediğinden müdahalenin gerekli olmadığı sonucuna yol açmıştır. Buna göre somut olayda da anılan kararlarda yer alan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

25. Başvuruda duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer şikâyetler hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin duruşmada hazır bulunma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Sakarya 4. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/99, K.2020/75) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FİDANLAR ORMAN ÜRÜNLERİ SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2021/42912 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/42912

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FİDANLAR ORMAN ÜRÜNLERİ SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/42912)

Karar Tarihi: 22/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Osman KODAL

Başvurucu : Fidanlar Orman Ürünleri Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Gamze TUNA KOCA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, istinaf süresinin gerekçesi açıklanmayan kararın tefhim edildiği tarihten başlatılarak istinaf talebinin süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun açtığı davada verilen karara ilişkin istinafbaşvurusunu Mahkeme, kanun yolu süresinin ilk derece mahkemesinin kararının tefhim tarihinden başlatılarak hesaplanması nedeniyle süresinde olmadığı gerekçesiyle reddetmiştir. Bu ek kararın istinaf edilmesi üzerine istinaf mahkemesi istinaf talebini reddetmiş, istinaf mahkemesinin bu kararını da Yargıtay onamıştır.

3. Başvurucu, istinaf mahkemesinin 20/5/2021 tarihli kararından sonra Yargıtayın 20/9/2021 tarihli nihai hükmünden önce 15/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuş; başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar

verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

4. Anayasa Mahkemesi, somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Rüstem Gül (B. No: 2021/26038, 22/11/2023) kararında, uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, gerekçesi açıklanmamış bir hükmün tefhim edilmiş bir hüküm olarak sayılmayacağını, gerekçeli karar tebliğ ya da tefhim edilmeden kanun yoluna başvurma süresinin başlamayacağını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi başvurucunun kısa kararla birlikte kararın gerekçesini öğrenemediği, dolayısıyla karar gerekçesini bilmeyen başvurucudan kısa kararın tefhiminden itibaren istinaf kanun yoluna başvurmasını beklemenin başvurucuya ağır bir külfet yüklediği bu durumda kanun yolu merciinin somut olayın şartlarında istinaf süresini, ilk derece mahkemesinin kararının gerekçesi açıklanmadan tefhim tarihinden itibaren başlatmasına ilişkin yorumunun öngörülemez nitelikte olduğu, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla orantısız olduğu, müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşmıştır (aynı kararda bkz. §§ 41,42).

5. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu itibarla başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılması için Konya Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesine (E.2021/698, K.2021/786) iletilmek üzere Bolvadin İcra Hukuk Mahkemesine (E.2018/20, K.2020/25) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin

sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İHSAN YILMAZ

B. No: 2021/54092 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/54092

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İHSAN YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/54092)

Karar Tarihi: 22/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : İhsan YILMAZ

Vekili : Av. Şerif YILDIRIM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tıbbi ihmal sonucu zarara uğranılması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu hemoroid şikâyeti üzerine 2/10/2009 tarihinde özel bir hastanede ameliyat olmuştur. Ameliyat sonrasında başvurucu dışkı kaçırma (fekal inkontinans) ve ağrı şikâyetiyle Batman Bölge Devlet Hastanesine başvurmuştur. Ardından Diyarbakır Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesinde yatarak tedavi görmüştür. Şikâyetlerinin devam etmesi nedeniyle İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesine sevk edilen başvurucu tedavi görmeye devam etmiştir.

3. Bu sürecin ardından başvurucu ameliyat neticesinde maddi zararları ve iş gücü kaybı oluştuğunu, rahatsızlığı süresince aylarca ayakta veya yatarak tedavi gördüğünü, bu süre zarfında gelirinde bariz bir azalma olduğunu, sosyal hayatında zorluklar yaşadığını belirterek maddi ve manevi zararlarının giderilmesi için tazminat davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu, geçirdiği ameliyat sonrasında gittiği Batman Bölge Devlet

Hastanesinde anal bölgesinde kalıcı olabilecek bir hasar meydana geldiğinin belirtildiğini, Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Eğitim ve Araştırma Hastanesinde 11-12 gün boyunca yatarak tedavi gördüğünü, şikâyetlerinin devam ettiğini, bunun üzerine kendisini ameliyat eden doktor tarafından İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesine sevk edildiğini belirtmiştir. Ayrıca başvurucu İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Ana Bilim Dalında yapılan muayene ve tetkikler sonucunda yaşadığı şikâyetin anal kas ve sfinkterlerin bir şekilde hasar görmesi sonucu meydana gelen dışkı kaçırma (fekal inkontinans) durumu olduğunun teşhis edildiğini, bu nedenle 2 defa daha ameliyat olduğunu ancak yine de iyileşemediğini vurgulayarak ilk ameliyat nedeniyle maddi ve manevi zarara uğradığını ifade etmiştir.

4. Batman 1. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) tarafından yargılama safahatında bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır. Adli Tıp Kurumu 3. Adli Tıp İhtisas Kurulunca (ATK) düzenlenen 26/11/2012 tarihli raporda internal hemoroid tanısıyla 1/9/2009 tarihinde konulan ameliyat endikasyonu ve yapılan uygulamaların tıp kurallarına uygun olduğu, daha sonra ortaya çıkan sfinkter yetmezliğinin bu tür ameliyatların komplikasyonlarından olduğu belirtilmiştir. Sonuç olarak ilgili hekime ve hastaneye kusur atfedilemeyeceği kanaatine ulaşılmıştır.

5. Başvurucu anılan ATK raporuna itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde, ATK raporunda komplikasyon olarak belirtilen sfinkter yetmezliği durumuyla ilgili daha önce bilgilendirilmediğini belirterek bu durumun bu tip ameliyatlarda ne sıklıkla meydana geldiğinin, komplikasyon olup olmadığının ve bu hususta usulüne uygun şekilde aydınlatılmış onamının alınıp alınmadığının tespit edilmesini talep etmiştir. Başvurucunun bu itirazı üzerine Mahkemece 24/4/2014 tarihinde alınan raporda ilgili hekime ve hastaneye kusur atfedilemeyeceği, ortaya çıkan fekal inkontinans sorununun en fazla bir komplikasyon olarak kabul edilmesi gerektiği bildirilmiştir.

6. Mahkeme 16/7/2014 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde raporlara atıfta bulunularak başvurucuda ameliyat sonrası meydana gelen şikâyetlerin doktor hatasından kaynaklandığının ispat edilemediği, ameliyat öncesinde hemoroid ve anal fistur tanısıyla yapılacak cerrahi operasyon konusunda başvurucunun yazılı onayının da alındığı belirtilmiştir. Mahkeme, alınan raporlar doğrultusunda davalıların meydana gelen olayda kusur ve sorumluluklarının bulunmadığı kanaatine varmıştır.

7. Başvurucu bu karara karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. Başvurucu temyiz dilekçesinde komplikasyon olarak belirtilen sfinkter yetmezliği durumunun hiçbir aşamada tarafına açıklanmadığını, salt ameliyata rıza göstermenin yeterli olmadığını, ayrıca komplikasyonların da izah edilmesi gerektiğini ve bu konuda aydınlatılmış onamının alınmadığını belirtmiştir. Bunun yanında söz konusu bu fiziksel rahatsızlığın çok ciddi bir rahatsızlık olduğunu ifade ederek doktor olmayan kişilerce de anlaşılır şekilde ve yazılı olarak tarafına bilgi verilmiş olmasının gerektiğini ancak bilgilendirme yapılmadığını, aydınlatılmış onamın varlığının ispat yükünün karşı tarafta olduğunu ileri sürmüştür. Yargıtay 13. Hukuk Dairesi (Daire) delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmadığı gerekçesiyle başvurucunun temyiz itirazlarının reddine karar vermiştir. Başvurucunun karar düzeltme talebi ise reddedilmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 19/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 18/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyonca başvurunun adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası bakımından başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul

edilemez olduğuna, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiası bakımından ise kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu, geçirmiş olduğu ameliyat öncesinde yapılacak işlemler ve muhtemel komplikasyonlar hakkında bilgilendirilmediğini, böylelikle aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmediğini beyan ederek maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Başvuru, Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Yaşam hakkını güvence altına alan Anayasa'nın 17. maddesi, devletin temel amaç ve görevlerini düzenleyen Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete, negatif yükümlülükler yanında egemenliği altındaki kişilerin yaşamlarının korunması için bazı pozitif yükümlülükler de yükler. Anılan pozitif yükümlülükler sağlık alanında yürütülen faaliyetler için de geçerlidir. Nitekim Anayasa’nın 56. maddesinde; herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu, devletin “herkesin hayatını beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak … amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini” düzenleyeceği ve bu görevini kamu kesimindeki ve özel kesimdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getireceği kurala bağlanmıştır. Bu sebeple devlet, sağlık hizmetlerini -ister kamu ister özel sağlık kuruluşları tarafından yerine getirilsin- hastaların yaşamlarının korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınabilmesini sağlayacak şekilde düzenlemek zorundadır. Şüphesiz anılan düzenlemeler, sağlık personellerinin sahip olmaları gereken yüksek mesleki standartları da içermelidir (Ayhan Keçeli ve diğerleri, B. No: 2019/24231, 23/2/2022, §§ 80-81).

14. Maddi ve manevi varlığı koruma hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarının makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartını yerine getirmesi gerekmektedir. Mahkemelerinin bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda Anayasa’nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yapıp yapmadıklarının ya da ne ölçüde yaptıklarının da Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira mahkemeler tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (Yasin Çıldır, B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 57; Tevfik Gayretli, B. No: 2014/18266, 25/1/2018, § 32).

15. Diğer taraftan belirtmek gerekir ki olayların oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesi öncelikle idari ve yargısal makamların ödevidir. Aynı şekilde başvuru dosyasında bulunan tıbbi bilgi ve belgelerden hareketle bilirkişilerin vardığı sonuçların doğruluğu hakkında fikir yürütmek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Mehmet Çolakoğlu, B. No: 2014/15355, 21/2/2018). Ancak kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında yerine getirmek zorunda olduğu usul yükümlülüklerinin somut olayda

yerine getirilip getirilmediğinin nesnel bir şekilde değerlendirilmesi için ilgili anayasal kurallar bağlamında mahkemelerin kendilerine tanınmış takdir yetkileri çerçevesinde hareket edip etmediklerinin denetlenmesi gerekir. Bu bağlamda müdahaleyi haklı göstermek için öne sürülen gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığı incelenmelidir (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 44).

16. Başvurucunun şikâyetinin özü, ameliyatı gerçekleştiren sağlık görevlilerinin gerekli mesleki özeni göstermemesi ve ameliyatın muhtemel sonuçlarını açıklamaması sonucunda açtığı tazminat davasının reddedilmesine ilişkindir.

17. Somut olayda Mahkemece ATK 3. İhtisas Kurulundan bilirkişi raporu alındığı görülmüştür. 26/11/2012 tarihli raporda ameliyat sonrası ortaya çıkan sfinkter yetmezliğinin komplikasyon niteliğinde olduğu sonucuna varılmıştır. Bunun yanında ameliyat endikasyonu ve yapılan uygulamaların tıp kurallarına uygun olduğu, doğan komplikasyon nedeniyle ilgili hekime ve hastaneye kusur atfedilemeyeceği değerlendirilmiştir. Bu rapora itiraz edilmesi üzerine alınan 24/4/2014 tarihli raporda da aynı yönde görüş bildirilmiştir. Mahkeme, olayda ilgili hekimin ve hastanenin kusurunun bulunmadığı yönünde görüş bildiren bilirkişi raporlarına dayanarak davanın reddine karar vermiştir.

18. Öte yandan başvurucu somut olayda olası riskler ve komplikasyonlar hakkında aydınlatılmadığını ve bu hususta usulüne uygun şekilde rızasının alınmadığını ileri sürmüştür. Sultan Bulut ve diğerleri kararında belirtildiği gibi tıbbi müdahalelerde hastanın rızası gerekir. Hasta küçük veya mahcur ise bu kişilerin veli veya vasilerinin yapılacak tıbbi müdahaleye izin verme yetkileri bulunmaktadır. Rızanın geçerliliği bakımından kişinin öncelikle neye rıza gösterdiğini bilmesi gerekir ki bu da ancak hastanın somut olaya uygun yeterli bilgilendirme ile diğer bir ifadeyle aydınlatılması ile mümkün olabilir. Buradan hareketle doktor ile hastası arasındaki ilişkinin güvene dayalı bir ilişki olduğu da gözetildiğinde doktorun hastaya bilgi sunma, bilgiyi anlaşılır kılma ve birlikte en doğru karara varacak şekilde süreci yönetme yükümlülüğü olduğu vurgulanmalıdır. Bu bağlamda hasta veya temsilcisinin (veli-vasi) somut olaya uygun şekilde bilgilendirilerek rızalarının alındığının ispat yükümlülüğünün de hastane ve doktorda olduğu söylenebilir (Sultan Bulut ve diğerleri, B. No: 2017/37430, 20/10/2021, § 55).

19. Bununla birlikte tıbbi müdahale öncesi yapılacak bilgilendirmenin hastanın kendi hakkında doğru karar verebilmesini sağlayacak yeterlilikte olması gerektiği ancak her somut olayda ve hastalıkta bilgilendirmenin içeriğinin farklı olmasının işin doğası gereği olduğu vurgulanmalıdır. Diğer yandan hastanın veya veli ya da vasinin yeterli bir şekilde aydınlatıldığından söz edilebilmesi için bilgilendirmenin en azından uygulanacak tıbbi işlemleri, bunların faydaları ve muhtemel sakıncalarını, alternatif tıbbi müdahale usullerini, tedavinin kabul edilmemesi hâlinde ortaya çıkabilecek muhtemel sonuçları ile hastalığın seyri ve neticelerini içermesi gerektiği söylenebilir. Bunun yanı sıra yapılan bilgilendirme ile tıbbi uygulama arasında hastanın sağlıklı bir kanaate varmasını sağlayacak kadar uygun bir zaman aralığı bırakılmış olmalıdır (Sultan Bulut ve diğerleri, § 55; benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Fındık Kılıçaslan, B. No: 2015/97, 11/10/2018, § 50).

20. Başvurucunun işlemin olası sonuçlarına ve doğabilecek komplikasyonlara dair bilgilendirilmediğine ilişkin iddialarını bilirkişi raporuna itiraz ve temyiz dilekçelerinde ileri sürdüğü görülmüştür. Mahkemenin gerekçeli kararında ameliyat öncesinde hemoroid ve anal fistur tanısıyla yapılacak cerrahi operasyon konusunda başvurucunun yazılı onayının alındığı belirtilmişse de ameliyat sonrasında ortaya çıkabilecek komplikasyonlara ilişkin

usulüne uygun şekilde bilgilendirme yapılıp yapılmadığı hususuna değinilmemiştir. Böylelikle yargılama makamlarının kararlarında başvurucunun anılan iddiasına ilişkin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya konulduğu söylenemez. Bu durumda yargılama sürecinde başvurucunun ameliyat öncesinde bu işlem sonucu oluşabilecek komplikasyonlar ve riskler yönünden bilgilendirilip bilgilendirilmediğine ilişkin bir araştırma yapılmamıştır. Ayrıca onam belgelerinin usulüne uygun şekilde tanzim edilip edilmediği de açıklığa kavuşturulamamıştır. Diğer bir deyişle yargılama makamlarının kararlarında, başvurucunun ameliyattan önce olası sonuçlar ve doğabilecek komplikasyonlar bakımından yeterli bir biçimde aydınlatılıp aydınlatılmadığı hususu tartışılmamıştır.

21. Sonuç olarak başvurucunun vücut bütünlüğüne yönelik tıbbi müdahale öncesinde tıp kurallarına göre öngörülebilir nitelikte komplikasyon ve riskler hakkında yeterli bir biçimde aydınlatılmadığı iddiası yönünden mahkeme kararlarında konuyla ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya konulmadığı anlaşılmaktadır. Yargılama makamlarının kararlarında onam belgesinin yeterliliği hakkında hiçbir açıklamaya yer verilmediği dikkate alındığında yeterli bir denetim ve değerlendirme yapıldığı sonucuna ulaşılamaz. Üstelik başvurucunun belirtilen iddia ve şikâyetleri, yargılamanın sonucuna doğrudan etki edebilecek mahiyettedir. Dolayısıyla yargısal makamlarca bu değerlendirmelerin yapılmaması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı bakımından kamu makamlarının pozitif yükümlülüklerini yerine getirmedikleri kanaatine varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması, 10.000 TL maddi ve 40.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması

ve geliştirilmesi hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Batman 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2010/667, K.2014/478) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığı'na başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Yargıtay 3. Hukuk Dairesine (E.2020/9789, K.2021/8364) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYŞE RABİA YÜREKLİTÜRK

B. No: 2021/56916 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/56916

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYŞE RABİA YÜREKLİTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/56916)

Karar Tarihi: 22/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 6/8/2024-32624

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mustafa İlhan ÖZTÜRK

Başvurucu : Ayşe Rabia YÜREKLİTÜRK

Vekili : Av. Berire Erva TOPAL KOÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, avukat olan başvurucunun yaptığı sosyal medya paylaşımının avukatlık reklam yasağına aykırılık oluşturduğu gerekçesiyle verilen uyarma disiplin cezası nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/11/2021 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, İzmir Barosuna kayıtlı bir avukattır. Başvurucu 3/12/2016 tarihinde kendisine ait sosyal medya hesabı üzerinden "50000 $ bozdurup dekontunu ibraz eden herkesin davaları vb hukuki işlemleri varsa vekalet ücreti almayacağız (!!!) Yabancı müvekkillerimizden alacağımız vekalet ücretlerinin TL üzerinden alma kararı aldık. [E.] Hukuk Bürosu olarak ..." şeklinde herkese açık bir paylaşım yapmıştır.

6. Ayrıca başvurucu, bu paylaşımı ile Anadolu Ajansında yer alan "Dolar bozduranlara destek büyüyor" başlıklı haberin konusu olmuştur. Haber ise şöyledir:

"İzmirli avukat [A.R.Y.] Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın döviz bozdurma çağrısına uyarak elli bin liralık dolar bozduran müvekkillerinin tüm hukuki işlemlerinden vekalet ücreti almayacaklarını belirtti. Avukat [A.R.Y.], [E.A.] Hukuk Bürosu olarak bir karar aldıklarını açıkladı. Bu karar doğrultusunda öncelikle yurt dışındaki müvekkillerine bundan sonra Türk Lirası üzerinden çalışacaklarını bildirdiklerini anlatan [Y.] elli bin liralık döviz bozduran ve bunu ibraz eden kişilerin tüm hukuki işlemlerinin vekalet ücretini almayacağız. Cumhurbaşkanımızın yalnız olmadığının mesajını bu şekilde vermek istedik."

7. Paylaşım nedeniyle disiplin soruşturması başlatan İzmir Barosu Disiplin Kurulubaşvurucu hakkında kınama cezası vermiştir. Anılan kararda Disiplin Kurulu, avukatların rakip değil yargının kurucu unsuru olduklarını vurguladıktan sonra başvurucunun ücretsiz avukatlık hizmeti sunacağını beyan etmesinin mesleki kurallarla bağdaşmadığını, avukatlar arasında haksız rekabet oluşturarak reklam yasağına aykırılık oluşturduğunu belirtmiştir. İtiraz üzerine kararı inceleyen Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kurulu, başvurucunun daha önce disiplin cezası almamış olması nedeniyle kınama cezası yerine uyarma cezası vermiştir.

8. Başvurucunun bu kararın iptali isteğiyle açtığı dava Ankara 8. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) görülmüştür. Mahkeme, ilgili paylaşım ve haber ile avukatlık reklam yasağına ilişkin mevzuatı değerlendirdikten sonra ilgili paylaşımın reklam niteliğinde olduğu kanaatiyle disiplin cezasının hukuka aykırı olmadığı sonucuna ulaşmıştır. İstinaf talebinde bulunulması üzerine kararı inceleyen Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesi, herhangi bir ek gerekçe belirtmeden istinaf talebinin reddine karar vermiştir.

9. Başvurucu, süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

10. 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 1. maddesi şöyledir:

"Avukatlık, kamu hizmeti ve serbest bir meslektir."

11. 1136 sayılı Kanun'un "Reklam yasağı" kenar başlıklı 55. maddesi şöyledir:

"Avukatların iş elde etmek için, reklam sayılabilecek her türlü teşebbüs ve harekette bulunmaları ve özellikle tabelalarında ve basılı kağıtlarında avukat unvanı ile akademik unvanlarından başka sıfat kullanmaları yasaktır."

12. 1136 sayılı Kanun'un "Disiplin Cezalarının uygulanacağı haller" kenar başlıklı 134. maddesi şöyledir:

"Avukatlık onuruna, düzen ve gelenekleri ile meslek kurallarına uymayan eylem ve davranışlarda bulunanlarla, meslekî çalışmada görevlerini yapmayan veya görevinin

gerektirdiği dürüstlüğe uygun şekilde davranmayanlar hakkında bu Kanunda yazılı disiplin cezaları uygulanır."

13. 1136 sayılı Kanun'un "Disiplin cezaları" kenar başlıklı 135. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Uyarma; avukatın mesleğinin icrasında daha dikkatli davranması gerektiğinin kendisine bildirilmesidir."

14. 21/11/2003 tarihli ve 25296 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye Barolar Birliği Reklam Yasağı Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) 1. maddesi şöyledir:

"Bu Yönetmeliğin amacı; bu Yönetmelik kapsamında olanların, iş elde etmek için reklam sayılabilecek her türlü girişim ve eylemde bulunmalarının önlenmesidir. Avukatların mesleklerini özen, doğruluk ve onur içinde yerine getirmelerini, avukatlık sıfatının gerektirdiği saygı ve güvene yakışır şekilde hareket etmelerini, yargılama faaliyetindeki yerlerini ve işlevlerini olumsuzlaştıracak ve yargının görünümünü bozacak davranışlardan kaçınılmasını sağlamaktır. "

15. Yönetmelik'in "İnternet" kenar başlıklı 9. maddesi şöyledir:

"Bu Yönetmelik kapsamında olanlar, internet dahil, teknolojinin ve bilimin olanak tanıdığı her tür ortamda avukatlık mesleğinin onur ve kurallarına, avukatlık unvanının gerektirdiği saygı ve güvene, Türkiye Barolar Birliği tarafından belirlenen "Avukatlık Meslek Kuralları"na aykırı olmayacak şekilde kendisini ifade etme hakkına sahiptir. "

16. Yönetmelik'in "Yükümlülükler" kenar başlıklı 11. maddesi şöyledir:

"Bu Yönetmelik kapsamında olanlar; salt ün kazanmaya yönelik her tür girişim ve eylemlerden kaçınmak, iş elde etmek için reklam sayılabilecek herhangi bir girişim ve eylemde bulunmamak, üçüncü kişilerin kendileri için reklam sayılabilecek bu tür eylem ve davranışlarına izin vermemek, engel olmak için gerekli önlemleri almakla yükümlüdürler. "

17. Türkiye Barolar Birliği Avukatlık Meslek Kurallarının (Meslek Kuralları) 7. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Avukat salt ün kazandırmağa yönelen her türlü gereksiz davranıştan titizlikle kaçınmalıdır.

a- Avukat, yalnız adres değişikliğini reklam niteliğini taşımayacak biçimde ilan yolu ile duyurabilir.

..."

18. Meslek Kurallarının 8. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Avukat kendine iş sağlama niteliğindeki her davranıştan çekinir."

B. Uluslararası Hukuk

19. Kıta Avrupası hukuk sisteminde avukatların reklam yasağına ilişkin olarak ayrıntılı düzenlemeler bulunmaktadır. Almanya'da avukatların reklam yapma özgürlüğü olmakla birlikte bu kural Alman Federal Avukatlık Kanunu ve Alman Avukatlık Meslek Kuralları ile belirli şartlara bağlanmıştır. Alman Avukatlık Kanunu'nun 43. maddesinin (b) bendine göre avukat ancak avukatlık faaliyeti ile ilgili olarak şekil ve içerik olarak nesnel olması ve iş almamaya yönelik olması şartıyla üçüncü kişileri bilgilendirebilir. Aldatıcı, gösterişli veya mesleğin mahiyetiyle bağdaşmayan reklamlar yasaklanmıştır. Avusturya'da da benzer

şekilde avukatların mesleki faaliyetleri hakkında gerçek ve nesnel bilgi vermesi ile mesleki yükümlülüklerine uymaları şartıyla reklam yapabileceği öngörülmüştür. Avukatlık Mesleğinin İcrasına İlişkin Yönetmelik'in 45., 46. ve 47. maddelerine göre avukatın kendisini övdüğü, vekâlet amacıyla menfaat sağladığı ya da menfaat sunduğu, diğer meslektaşlarıyla kendisini kıyasladığı reklamlar yasaklanmıştır.

20. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Casado Coca/İspanya (B. No: 15450/89, 24/2/1994) kararında ifade özgürlüğü ışığında avukatlık reklam yasağına ilişkin değerlendirmelerde bulunmuştur. Bahse konu başvuruda avukat olan başvurucu, avukatlık bürosuyla ilgili olarak çeşitli gazetelere ilanlar vermiş; ayrıca şirketlere mektuplar yazarak sunduğu hizmetleri anlatmıştır. Barcelona Barosu Disiplin Kurulu avukat hakkında ikisi kınama, ikisi uyarı olmak üzere dört kez disiplin cezası vermiştir. Disiplin Kurulu, avukatların yalnızca açtıkları yeni işyerlerini ya da adres değişikliğini duyurabileceklerini, başvurucunun ise bunun ötesine geçtiğini belirtmiştir. Başvurucu; amacının halkı bilgilendirmek olduğunu, verilen disiplin cezası nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. AİHM, reklam yasağı gibi haksız rekabetin karmaşık ve değişken alanında kalan konularda ülkelerin belirli bir takdir marjı olduğunu, bu nedenle AİHM'in görevinin ulusal düzeyde alınan tedbirlerin ilke olarak haklı ve orantılı olup olmadığını tespit etmekle sınırlı olduğunu belirtmiştir (Casado Coca/İspanya, § 50). AİHM, reklamın vatandaş için kendisine sunulan hizmet ve malların özelliklerini keşfetme aracı olduğunu ifade ettikten sonra özellikle haksız rekabeti ve gerçek dışı veya yanıltıcı reklamları önlemek için kısıtlama getirilebileceğini hatta belirli mesleklerin özel şartları nedeniyle objektif ve gerçeğe uygun reklamların dahi yayımlanmasının kısıtlanabileceğini belirtmiştir (Casado Coca/İspanya, § 51). AİHM, avukatların halk ile mahkemeler arasında aracılar olarak adaletin idaresinde merkezî bir konumda yer alan ve bağımsız çalışan özel statüleri nedeniyle davranışları üzerindeki olağan kısıtlamaların, ayrıca barolara verilen izleme ve denetleme yetkilerinin makul olduğunu ifade etmiştir. AİHM, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne taraf devletlerin çoğunda toplumlardaki değişimler ve özellikle medyanın artan rolü nedeniyle bir süredir kuralların esnediğini, bununla birlikte mesleği düzenleyen kuralların kültürel geleneklere göre bir ülkeden diğerine farklılık gösterdiği tespitinde bulunmuştur (Casado Coca/İspanya, § 54). AİHM, baro yetkilileri ve ulusal mahkemelerin, üyeleriyle doğrudan ve sürekli temas hâlinde olmaları nedeniyle belirli bir zamanda adaletin düzgün idaresinin gereklilikleri, mesleğin saygınlığı, herkesin hukuki yardım hakkında bilgi alma hakkı ve baro üyelerine uygulamalarının reklamını yapma imkânı sağlanması gibi çeşitli menfaatler arasında doğru dengenin nasıl kurulabileceğini belirlemek için uluslararası bir mahkemeden daha iyi bir konumda olduğunu belirtmiş; sonuç olarak ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar vermiştir (Casado Coca/İspanya, § 55).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Anayasa Mahkemesinin 22/5/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

23. Başvurucu, Hükûmet tarafından başlatılan Türk lirasını destekleme seferberliğine katkı sunmak amacıyla yaptığı paylaşım nedeniyle disiplin cezası verilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı görüşünde ilgili mevzuat, Anayasa ve AİHM kararları ışığında ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediğine karar verilmesi gerektiği

belirtilmiştir.

B. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

25. Başvurucunun sosyal medya paylaşımı nedeniyle uyarma disiplin cezası almasının ifade özgürlüğüne müdahale oluşturduğu konusunda şüphe bulunmamaktadır.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

26. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

(1) Kanunilik

27. Başvuru konusu müdahalenin 1136 sayılı Kanun'un 55. ve 134. maddeleri uyarınca gerçekleştirildiği ve kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir.

(2) Meşru Amaç

28. Avukatların reklam yapmalarının yasaklanmasının temel amacının halkın ve diğer avukatların haklarının korunması olduğu değerlendirilerek müdahalenin başkalarının haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

29. İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007).

30. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için tedbir, amaca ulaşmaya elverişli olmalı; başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermelidir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 77; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 58; Bekir Coşkun, § 51; Mehmet Ali Aydın, § 68; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51). Orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında adil bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (benzer değerlendirmeler için bkz. Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 132; Bekir Coşkun, § 57; Tansel Çölaşan, §§ 46, 49, 50; Hakan Yiğit, B. No: 2015/3378, 5/7/2017, § 59).

31. Anayasa Mahkemesi her zaman ifade özgürlüğünün demokratik bir toplumun zorunlu

temellerinden olduğunu, toplumun ilerlemesi ve her bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini oluşturduğunu ifade etmiştir (Mehmet Ali Aydın, § 69; Bekir Coşkun, §§ 34-36). Nitekim Anayasa'nın 26. maddesinin birinci fıkrası, ifade özgürlüğüne içerik bakımından bir sınırlama getirmemekte; siyasi, sanatsal, bilimsel, akademik veya ticari düşünce ve kanaat açıklamaları gibi her türlü ifadeyi kapsamına almaktadır (Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 37; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 40). Bu bağlamda ifade özgürlüğünün siyasi ve toplumsal meseleler ile ilgili bilgileri ve fikirleri araştırmayı, edinmeyi ve paylaşmayı da içerdiği açıktır.

32. Bununla birlikte ifade özgürlüğü mutlak bir hak olmayıp Anayasa'da yer alan temel hak ve özgürlüklerin sınırlama rejimine tabidir (Abdullah Öcalan [GK], B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 70). Bazı meslekler özel statüleri gereği çeşitli sebeplerle kısıtlamalara tabi tutulabilir. 1136 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde avukatlık mesleğinin nitelikleri ve önemi, bir kamu hizmeti olduğu, avukatın yargılama süreci içinde adaletin bulunup ortaya çıkarılmasında görev aldığı, kamu yararını koruduğu belirtilmiştir. Kanun'un 1. ve 2. maddelerinde avukatlığın kamusal yönü ağır basan bir meslek olduğu vurgulanmıştır. Bilgi ve deneyimlerini öncelikle adalet hizmetine vererek adalete ve hakkaniyete uygun çözümler için hukuk kurallarının tam olarak uygulanmasında yargı organlarıyla yetkili kurul ve kurumlara yardımı görev bilen avukatın hukuk devletinin yargı düzeni içindeki yeri özellik taşımaktadır (AYM, E.2007/16, K.2009/147, 15/10/2009; Keleş Öztürk, B. No: 2014/15001, 27/12/2017, § 49).

33. Avukatların savunma görevini üstlenmeleri ve adaletin gerçekleşmesine katkıları mesleğin özelliği sayılmakta, kimi kısıtlamalara bağlı tutulmalarının haklı nedenlerini oluşturmaktadır. Avukatlık mesleğini seçenlerin avukatlık adına uygun biçimde görevlerinin gereklerini özenle yerine getirmeleri, avukatlık ünvanından ayrı düşünülemeyecek saygı ve güveni koruyup güçlendirmenin başta gelen şartlarından biridir (AYM, E.2007/16, K.2009/147, 15/10/2009; Keleş Öztürk, § 50).

34. Avukatlık, 1136 sayılı Kanun'da kamu hizmeti ve serbest bir meslek olarak tanımlanmıştır. Avukatların bir yandan serbest meslek erbabı olarak hizmetlerini uygun bir biçimde kamuya duyurma imkânına sahip olmak istemesi hatta mesleğin saygınlığına uygun bir şekilde refah içinde yaşama arzusuyla ekonomik kaygı taşıması kabul edilebilir. Bununla birlikte kamu hizmeti gören avukatların özel rolü, kendilerine adaletin yönetiminde kamu ve mahkemeler arasında aracı olmak suretiyle merkezî bir pozisyon sağlamaktadır. Avukatların bu alandaki asli rolleri gözönünde tutulduğunda kendilerinden adaletin sağlanmasına ve kamu güveninin sürdürülmesine katkıda bulunmalarını beklemek meşrudur.

35. Bu beklentiye paralel olarak avukatlara toplumda güven duyulması hayati önem arz etmektedir. Bu güvenin zedelenmemesi için de diğer yükümlülüklerinin yanı sıra reklam yasağı yükümlülüğü de getirilmiştir. Kanun, yönetmelik ve meslek kuralları ile ayrıntılı olarak düzenlenen reklam yasağı, yargının kurucu unsuru olan avukatların bağımsız ve güven esasına uygun olarak görevlerini saygın bir şekilde devam ettirmelerini sağlama amacı taşır. Bu yönüyle tamamen kazanç amacı güden serbest mesleklerden ayrılır. Reklam yasağı, mesleğin ticarileşmesini ve haksız rekabetin oluşmasını engelleyip kamunun güveninin korunmasını sağlamak için tesis edilmiştir.

36. Bu sebeplerle özellikle Kıta Avrupası'nda ülkeler kendi meslek kuruluşları eliyle çeşitli kurallar koymuş ve meslek ilkeleri belirlemiştir (bkz. § 19). Avukatlık meslek kuralları, mesleğin düzenini, geleneğini ve onurunu korumak için konulan, mesleğin temsil ettiği

kamusal yararı, meslek mensubunun şahsi çıkarından üstün tutmayı amaçlayan etik değerlerdir. Bu kural ve ilkelerin çerçevesi, kültürel farklılıklara ve zaman içinde edinilen tecrübelere göre ülkeden ülkeye değişkenlik gösterse de reklam yasağının varlığı gibi temel konularda uzlaşı sağlanmıştır. Bununla birlikte bahse konu kural ve ilkelerin zaman içinde değişen koşullara göre esnetilemeyeceği de söylenemeyecektir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi çerçevesi ayrıntılı bir mevzuat ile çizilen avukatlara reklam yasağı uygulamasının anayasal hak ve özgürlükler karşısında ilke olarak haklı olmadığını değerlendirmemektedir.

37. Öte yandan AİHM'in içtihatlarında da vurgulandığı üzere avukatların reklam yasağı bağlamında dikkate alınması gereken en önemli husus mesleğin özel statüsünden kaynaklanan sınırlamaların mesleğin özgür şekilde yapılmasını imkânsız hâle getirmeye sebep olacak ağırlığa ulaşmaması konusunda makul bir dengenin sağlanıp sağlanamadığıdır. Bu dengenin sağlanabilmesi için de konulan kural ve ilkelerin temel hakları haleldar etmemesi, bütün meslek mensupları için belirli ve öngörülebilir olması ve ortaya çıkması muhtemel ihtilaflar için uygun yargı mekanizmalarının kurulmuş olması gerekir. Ayrıca bu dengenin nasıl kurulabileceğini belirleme konusunda ulusal mercilerin geniş bir takdir payı olduğu da unutulmamalıdır.

38. Somut olayda başvurucu, hem kendi adına hem de hukuk bürosunun adına dolar bozduran kişilere ücretsiz avukatlık hizmeti sunacağını vadetmiştir. Başvurucu ilave olarak yabancı müvekkillerinden de TL üzerinden ücret alacaklarını bildirmiştir. Başvurucunun döviz yerine Türk lirası kullanılması çağrısında bulunan Hükûmet politikalarını desteklemesi hukuk düzeni içinde elbette meşrudur. Bununla birlikte söz konusu destek başvurucunun uyma yükümlülüğü bulunan kuralları ihlal etmesini de meşru hâle getirmez. Nitekim başvurucunun sosyal medya hesabından yaptığı paylaşımda kullandığı ifadeleri ticari bir amaçla potansiyel müvekkillere ulaşma gayesi güden ve bir nevi kampanya içeren sözler olarak nitelendirmek mümkündür. İzmir Barosu ve Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kurulları ile İdare Mahkemesi, mesleğin özel statüsüne vurgu yaparak avukatların yargının kurucu unsuru olduklarını belirttikten sonra başvurucunun ücretsiz avukatlık hizmeti sunacağını beyan etmesinin mesleki kurallarla bağdaşmadığını, avukatlar arasında haksız rekabet oluşturarak reklam yasağına aykırılık oluşturduğu sonucuna ulaşmış ve en hafif disiplin cezası olan uyarma disiplin cezasını vermiştir.

39. Yukarıdaki değerlendirmelerin tamamı, yargı mercilerinin farklı çıkarları dengelerken sahip oldukları takdir payları ve mahkemelerin somut olayda yarışan değerler arasında adil bir denge kurulması yönünden ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyduklarını göstermektedir. Başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin zorunlu sosyal bir ihtiyacı karşıladığı ve orantılı olduğu anlaşıldığından demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

40. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET FIRAT VE YILMAZ ALTINKUM

B. No: 2021/62656 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/62656

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET FIRAT VE YILMAZ ALTINKUM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/62656)

Karar Tarihi: 22/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet AKTEPE

Başvurucular : 1. Mehmet FIRAT

: 2. Yılmaz ALTINKUM

Başvurucular Vekili : Av. Bedrettin ARTUÇ

Av. Samir ALTUNKAYNAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, başvuruculaların (sanıkların) yokluğunda açıklanan esas hakkındaki mütalaaya karşı beyanda bulunmak için süre verilmeden aynı celsede mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların başvurucular tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Kolluk tarafından yolda durdurulan araçta yirmi dokuz Suriye uyruklu yabancı yakalanmıştır. Bu yabancılar ifadelerinde Şemdinli'de tanımadıkları bir kişiye kendilerini Irak'a götürmesi için 100 ABD doları verdiklerini, bu kişinin kendilerini başvurucu Yılmaz Altınkum'a teslim ettiğini, Yılmaz Altınkum'un ise kendilerinden ayrıca yirmişer Türk lirası daha para aldığını beyan etmiştir.

3. Başvurucu Yılmaz Altınkum kollukta alınan ifadesinde diğer başvurucu Mehmet Fırat'ın kendisini arayarak yanındaki izni bulunan yirmi kadar Suriyelinin Derecik'e gideceğini belirttiğini, kendisinden bu kişileri Derecik'e götürmesini istediğini, kendisinin de bu teklifi kabul ettiğini belirtmiştir. Başvurucu ayrıca, Mehmet Fırat'ın yolda kontrol noktasında durdurulduğunda bu kişilerin Derecik'e düğüne gittiklerini söylemesini kendisinden istediğini, mağdurlardan kişi başı 20 TL para alacağını, mağdurların Irak ülkesine geçiş yapacaklarını bilmediğini, diğer başvurucu Mehmet Fırat'ın kendisini kandırdığını beyan etmiştir.

4. Başvurucu Mehmet Fırat ise Şemdinli Cumhuriyet Başsavcılığında alınan ifadesinde, Irak'ta bulunan akrabalarının akrabası olan ve Türkiye'ye giriş yapmış olan kişileri Derecik Mülteci Toplama Merkezi'ne götürmesi için Yılmaz Altınkum ile görüşüp anlaştığını, yolda jandarmanın durdurup bu kişilere işlem yaptığını belirtmiştir. Başvurucu ayrıca, kendisinin Yılmaz Altınkum'un ifadesinde bahsettiği şekilde kontrol noktalarında soran olursa bu kişilerin düğüne gittiklerini belirtmesi gerektiğini ona söylemediğini, Suriyeli kişiler ile bir bağının bulunmadığını sadece Irak'taki akrabalarının araması sonucu onlara yardımcı olduğunu, bu kişilerden para almadığını beyan etmiştir.

5. Şemdinli Cumhuriyet Başsavcılığının başvuruculara göçmen kaçakçılığı suçunu işlediği suçlamasıyla düzenlediği iddianamenin kabulüyle haklarında kamu davası açılmıştır.

6. Şemdinli Asliye Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen duruşma on beş celse sürmüştür. Başvurucular bu celselerin bir kısmına katılmış ve savunmalarını yapmışlardır. Başvurucular katıldıkları celseyi takip eden celsenin gün ve saatinden haberdar oldukları halde bu celselere katılmamışlardır. Duruşmada olay tarihinde il jandarma komutanı olan tanık dinlenmiş ve olay yeri tespit tutanağında imzası bulunan tanıkların istinabe yoluyla alınan beyanları okunmuştur. Başvuruculara katılmadığı son celsede iddia makamınca esas hakkında mütalaanın sunulmasından sonra Mahkemece hüküm açıklanmıştır. Mahkeme, başvuruculara göçmen kaçakçılığı suçundan ayrı ayrı 4 yıl 2 ay hapis ve 5.000 TL adli para cezasıyla cezalandırılmalarına karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

" ... sanıklar Mehmet Fırat ve Yılmaz Altınkum'un maddi menfaat elde etmek amacıyla göçmen şahıslar ile ya da göçmen şahısların Irak'a götürülmesi konusunda anlaştığı, göçmen şahısların beyanından anlaşılacağı üzere maddi menfaatin sağlandığı her ne kadar suç teşebbüs aşamasında da kalmış olsa da TCK'nın 79/1- son maddesi uyarınca tamamlanmış gibi cezaya hükmolunacağı, sanıklar her ne kadar savunmasında üzerine atılı suçlamayı kabul etmemiş ise de göçmen şahısların beyanları ve sanık ile göçmen şahıslar arasında göçmen şahısların sanığa iftira atmasını gerektirecek dosyaya yansıyan herhangi bir husumetin varlığının söz konusu olmadığı, sanık Mehmet Fırat her ne kadar savunmasında olay tarihinde bir akrabasının kendisine Irak'taki akrabalarının Şemdinli'de bulunduğunu, bunların hastası olduğunu ve Irak'a geçmeleri gerektiğini söylediğini, kendisinin bu durumu alay komutanına bildirdiğini, alay komutanının da emir subayına talimat verdiğini, bu durumun şahidinin Mustafa isimli uzman çavuş olduğunu, daha sonra Yılmaz Altınkum'a mültecileri götürmesini söylediğini beyan ederek tevilli ikrar içerikli savunmalarda bulunduğu,

Yargılama sürecinde sanık Mehmet Fırat'ın savunmaları doğrultusunda olaylar sırasında izin aldığını ve irtibat kurduğunu iddia ettiği dönemin askeri personellerinin alınan beyanlarında ilgili anlatımların doğrulanmadığı ve şahısların sevkinin izinli bir şekilde gerçekleşmediği, buna ilişkinde ayrıca bir delil ve kanıt ibraz edilmediği, olayda herhangi hukuka uygunluk

sebebinin bulunmadığı görülmüş olup ..."

7. Başvurucular istinaf kanun yolunda, yokluklarında son celsede açıklanan esas hakkındaki mütalaaya karşı beyanda bulunmak için süre verilmeden salt mağdur beyanlarına dayalı olarak haksız mahkûmiyet kararı verildiğini ve bu nedenle adil yargılanma haklarının ellerinden alındığını ileri sürmüştür.

8. Anılan hüküm Van Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesinin 11/11/2021 tarihli esastan ret kararı ile kesinleşmiştir.

9. Başvurucular, nihai kararı 2/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 27/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Savunma İçin Gerekli Zaman ve Kolaylıklara Sahip Olma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucular; duruşmaların yokluklarında yapılacağının tebliğ edilmemesine ve duruşmalardan vareste tutulmamalarına rağmen yokluklarında yapılan son celsede esas hakkındaki mütalaaya karşı savunma hakkı verilmeden mahkûmiyet kararı verildiğini, bu nedenle de savunma için gerekli zaman ve kolaylıklardan yararlanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkına ilişkin ilkeleri Ufuk Rifat Çobanoğlu kararında belirlemiştir. Buna göre suç isnadı altındaki kişiye savunma için yeterli zamanın yargılamayı adil olmaktan çıkarmayacak şekilde tanınması, yargılamanın makul bir sürede sonuçlandırılmasını olumsuz etkilememelidir. Diğer bir ifadeyle yargılama, savunma için gerekli zamana sahip olma hakkını zedeleyecek şekilde aceleye getirilmemeli; anılan hakkın gerçek anlamda kullanılmasını mümkün kılacak bir süratle sonuçlandırılmalıdır. Bunların yanında yargılama sürecindeki esaslı işlemlere karşı süre verilmemesi, başvurucunun savunmasını hazırlayıp mahkeme önünde dile getirebilmesi ve böylece yargılamaların sonucunu etkileyebilmesi noktasında iddia makamına nazaran dezavantajlı bir duruma düşmesine sebebiyet verebilir. Yargılama sürecinde ortaya çıkan ve mahkemenin kararını esaslı bir şekilde değiştirebilecek nitelikteki yeni durumlarda suç isnadı altındaki kişiye gerekli zaman ve kolaylıkların sağlanması icap eder (Ufuk Rifat Çobanoğlu, B. No: 2014/6971, 1/2/2017, §§ 35-49).

14. Somut olayda başvuruculara iddianamenin tebliğ edildiği, haklarındaki suçlamalardan haberdar edildikleri ve savunma için gerekli hazırlıkları yapabilecekleri zamanın verildiği konusunda bir şüphe bulunmamaktadır. Duruşmada hazır bulunma olanağı sağlanan sanıklar mahkeme huzurunda savunmalarını yapmışlar ve bir sonraki celse tarihi de kendilerine bildirilmiştir. Sözlü yargılama olan ceza yargılamasında duruşmayı takip etmeyen sanıkların kendi kusurlarından bir hak çıkarması mümkün görünmemektedir. Ayrıca sanıkların duruşmayı takip etmemeleri durumu ceza davasının yürütülmesini sekteye uğratma riski oluşturmaktadır. Bundan dolayı da kovuşturmanın zamanaşımına uğraması ve hakkaniyete uygun bir yargılama yapılamaması gibi tehlikeler ortaya çıkabilecektir.

15. Eldeki başvuruya konu olayda kovuşturma aşamasında yargılamanın seyrini değiştirecek yeni bir delil ortaya çıkmadığı gibi açıklanan esas hakkındaki mütalaada da iddianamede açıklanan olaylar ve suç nitelemesi aynen tekrar edilmiştir. Diğer bir ifadeyle başvuruculaın şikayetine konu esas hakkındaki mütalaanın mahkemenin kararını esaslı bir şekilde değiştirebilecek nitelikte yeni durum ortaya çıkarmadığı açıktır. Başvuruculaın gerekçeli karardan sonra esas hakkındaki mütalaaya karşı -üst yargılama aşamasında- yazılı olarak iddia ve itirazlarını dile getirdiği ve bu iddia ve itirazların istinaf aşamasında incelendiği de ortadadır. Dolayısıyla yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde -somut olayın özel koşullarında- başvuruculaın savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu görülmektedir.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin iddia

17. Başvurucular; soruşturma evresinde beyanları alınan Suriye uyruklu mağdurların Mahkemece tanık olarak dinlenmediğini, kendilerine bu tanıklara soru sorma imkânı tanınmadığını ileri sürmüştür.

18. Başvuruculaın iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

19. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorgulama ve sorgulatma hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

20. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda

hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- SEGBİS gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayı kendi açısından anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

21. Başvuru konusu olayda incelenmesi gereken ilk sorun, beyanı delil olarak kabul edilen tanıkların duruşmada dinlenmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığıdır. Somut olayda Mahkeme tarafından tanıkların huzurda dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba gösterilmemiştir. İlgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda da tanıkların duruşmada hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucuların sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

22. Somut olayda Mahkeme; kolluk tarafından yapılan yol kontrolünde durdurulan araçta yirmi dokuz Suriye uyruklu kişinin yakalandığına ilişkin 25/5/2016 tarihli olay yeri tespit tutanağına, başvuruculların ikrar içerikli anlatımlarına, dinlenen askeri personelin sanık iddialarını doğrulamayan beyanlarına ve Suriye uyruklu tanıkların beyanlarına istinaden mahkûmiyet sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca kararda, Suriye uyruklu tanıkların başvuruculara iftira atmasını gerektirecek dosyaya yansıyan herhangi bir husumetin olmadığı ve Suriye uyruklu kişilerin sevkinin izinli bir şekilde gerçekleştiğine yönelik savunmayı doğrulayacak bir delilin de dosyada bulunmadığı vurgulanmıştır. Bu karara karşı yapılan istinaf talebi de esastan reddedilmiştir.

23. Gerekçeli karar içeriğinden Mahkemenin, -Suriye uyruklu tanıkların beyanı dışında- başvuruculların ikrar içerikli anlatımları, olay yeri tespit tutanağı, sevkin izinli bir şekilde gerçekleştiğine ilişkin yazılı bir delil bulunmaması başta olmak üzere pek çok farklı delile dayandığı anlaşılmıştır. Bu kapsamda duruşmada sorgulanamayan tanıkların beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek veya belirleyici nitelikte delil olduğunun kabulü mümkün görülmemiştir. Başvuruculların sorgulama veya sorgulatma imkânı bulmadığı Suriye uyruklu tanıkların beyanlarının tek veya belirleyici delil olarak mahkûmiyette kullanılmadığının tespit edilmesi nedeniyle tanık sorgulama hakkıyla ilgili uygulanan testin üçüncü aşamasıyla ilgili bir inceleme yapılmamıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

25. Başvurucunun, mağdurlara teşhis yaptırılmaması ve eksik inceleme ve araştırma ile haksız olarak mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının Ahmet Sağlam (B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 22/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CEVAT BAYCAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/798 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/798

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEVAT BAYCAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/798)

Karar Tarihi: 22/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucu : Cevat BAYCAN ve diğerleri [bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli listenin (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin adil yargılanma haklarını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular hakkında ekli listenin (D) sütununda gösterilen suçlardan açılan kamu davalarında ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelerce başvuruculaların mahkûmiyetine karar verilmiş ancak verilen mahkûmiyet hükümlerinin açıklanması geri bırakılmıştır.

3. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararına yapılan itiraz, ekli listenin (F) sütununda gösterilen mahkemelerce reddedilmiştir. İtirazın reddine dair kararlarda esas olarak HAGB kararlarının usul ve yasaya uygun olduğu, kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığı, HAGB'nin şartlarının gerçekleştiği hususlarına dayanılmıştır.

4. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen dosyalar, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/798 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve

inceleme 2088/798 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuruculardan Fatih Aydoğan'ın bireysel başvuruda bulunurken kendisini vekil ile temsil ettirdiği, bireysel başvurusu derdest iken başvurucu vekilinin meslekten ayrıldığı tespit edilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

6. Ekli listenin (H) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculaların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucular; açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükümlerinin yeterli gerekçe içermediğini, kendilerine yüklenen suçların sabit olup olmadığı yeterince araştırılmadan varsayımlar üzerine cezalandırıldıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda bazı bilgi, belge veya raporları dosyaya sunarak yargılama sonucunu etkileyecek araştırmalar yapılmasını, bazı tanıklarını dinlenilmesini talep ettikleri hâlde bu taleplerinin mahkemelerce karşılanmadığını veya herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini belirterek HAGB kararı verilen yargılamalarda adil yargılanma hakkının çeşitli güvencelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca HAGB kararlarına itiraz etme hakları olsa bile itiraz mercilerinin kalıplaşmış ve soyut gerekçelerle itirazları reddettiğini, esastan bir inceleme yapmayıp yalnızca HAGB kararı verilmesinin şeklî şartlarının oluşup oluşmadığı yönünde bir değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Dahası ileri sürdükleri argümanların itiraz mercilerince değerlendirilmemesi nedeniyle bu yolun etkisiz bir hak arama yolu hâline geldiğini ve hak arama özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bir kısım başvurucu, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuruların kabul edilebilirlik şartlarını karşılayıp karşılamadığının değerlendirilmesi gerektiğini, Anayasa Mahkemesi tarafından da belirtildiği üzere başvuruculaların iddialarıyla ilgili olarak öncelikle adil yargılanma hakkının bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verdiğini, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvuruculaların ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri iddiaları hakkında eksiklik, ihmal ya da açık keyfîliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerektiğini belirtmiştir. Başvuruculaların bir kısmı, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında HAGB kararının verilmesini kabul etmenin beraat kararı verilmesinden de feragat edildiği veya suçlu sayılmayı kabul etmek anlamına gelmeyeceğini belirterek genel olarak başvuru formlarında yer alan iddialarını tekrar etmiştir.

9. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar

verilmesinin başvurucuların ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bir bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, usuli güvenceleri ortadan kaldırır şekildeki HAGB kurumu uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

11. Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri kararında; sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine, ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmünün ya da başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir. Ayrıca yerel mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı hâle getirdiği sonucuna varılmış; somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin güvencelerin sağlanmadığı belirtilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

12. Anılan kararda ayrıca itiraz mercilerinin genel olarak HAGB itirazları üzerine verdikleri kararların dosya üzerinden yeknesak bir şekilde ve sadece şeklî şartlar yönünden, ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığını ve bu nedenle de itirazın reddedildiğini bildiren bir cümleden ibaret gerekçelerden oluştuğu belirtilmiştir. Böylelikle uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

13. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği, bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

14. Akabinde Anayasa Mahkemesi HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada, 5271 sayılı Kanun’un 231. maddesine 5560 sayılı Kanun’un 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline hükmetmiştir. Bu kararla iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılabileceği öngören ve

bunun şartlarını düzenleyen tüm kurallar iptal edilmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, §§ 22-56).

15. Anayasa Mahkemesinin anılan kurumla ilgili iptal ve ihlal kararı birlikte değerlendirildiğinde başvurucular hakkındaki yargılamaların adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelere uygun şekilde yürütülmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle somut başvurularda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

17. Başvurucuların adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

C Diğer İhlal İddiaları

18. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle; ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvurucuların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mehmet Emin Kılıç (B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32), Mehmet Şimşek (B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir. Ayrıca başvuruculardan Elçin Gemalmaz'ın, hakkında HAGB kararı verilip kesinleşinceye kadar "yurtdışına çıkamamak" şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanması sonucunda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Sebahat Tuncel (B. No: 2012/1051, 20/2/2014, §§ 41-54) kararı doğrultusunda Anayasa'nın 23. maddesinde yer alan seyahat özgürlüğü kapsamında incelenmesine ve başvurucunun ihlal iddiasının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

19. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

20. İncelenen başvuruda HAGB kararlarıyla gerçekleştirilen müdahalelerin başvuruculara Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. İhlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. Yargı mercilerince yapılacak yeniden yargılamada beraat veya denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmemiş ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere uygun davranılması nedeniyle düşme kararı verilmeyecekse yapılması gerekenler Atilla

Yazar ve diğerleri kararında şu şekilde sayılmıştır (aynı kararda bkz. § 198):

i. Başta gerekçeli karar hakkı olmak üzere adil yargılama hakkının tüm güvencelerinin sağlandığı bir yargılama yapılmalıdır (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

ii. Sanığa HAGB'yi kabul edip etmediği sorulmadan önce hüküm kurulmalı ve sanık kurulan hükmün sonucundan tefhim veya tebliğ yoluyla haberdar edilmelidir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 159-164). Huzurda bulunmayan sanığa, aynı tebligat evrakıyla kurulan hükmün sonucunun bildirilmesi ve HAGB'yi kabul edip etmediğinin sorulması mümkündür.

iii. 7445 sayılı Kanun'un 21. maddesi ile 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yapılan değişiklik ve madde gerekçesi de dikkate alınarak hem hukuka uygunluk hem de maddi vakalara uygunluk denetiminin yapılması, usul ve esasa ilişkin tüm hukuka aykırılık iddialarının incelemesi, bunlara yeterli bir gerekçe ile cevap vermesi gerekir (benzer yöndeki karar için bkz. Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 143-158).

22. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Buna ek olarak açıklanması geri bırakılan hükmün açıklanması hâlinde başvurucuların istinaf ve temyiz hakları bulunduğu da nazara alındığında ihlal tespiti ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvurucuların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

23. Başvuruculardan Fatih Aydoğan'ın vekilinin meslekten ayrıldığı tespit edilmiş ise de başvurucu bireysel başvuruda bulunurken hukuki yardım alıp kendisini vekil ile temsil ettirdiğinden başvurucu Fatih Aydoğan lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvuruculların kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvuruculların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvuruculların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Seyahat özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (H) sütununda belirtilen harçların tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULSAMED SALA VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/10489 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/10489

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULSAMED SALA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/10489

Karar Tarihi: 22/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucular : 1. Abdulsamed SALA

: 2. Mehmet ER

Vekili : Av. Mürsel EKİCİ

: 3. Aydın CAN

: 4. Başak CAN

: 5. Cahit CAN

: 6. Ecevit CAN

: 7. Nahit CAN

: 8. Tekin CAN

: 9. Zeynep YÜZTAŞ

Vekili : Av. Abdulhekim GİDER

: 10. Cimşit KURŞUN

Vekili : Av. Fuat ÖZGÜL

: 11. Hüsna TAMAÇ

Vekili : Av. Hamdi TURGUT

I. BAŞVURULARIN ÖZETİ

1. Başvurular, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. 2022/10634, 2022/14093, 2022/16003, 2022/16191 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyalarının konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2022/10489 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

II.DEĞERLENDİRME

3. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'a 25/7/2018 tarihinde eklenen geçici ikinci maddeye göre yargılamaların uzun sürmesi ve yargı kararlarının geç veya eksik icra edilmesi ya da icra edilmemesi şikâyetiyle Anayasa Mahkemesine yapılan ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Anayasa Mahkemesi önünde derdest olan bireysel başvuruların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararının tebliğinden itibaren üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine Tazminat Komisyonu tarafından incelenmesi öngörülmüştür.

4. Bu defa 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 40. maddesi ile 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'un geçici 2. maddesinin birinci fıkrasında yer alan tarih 9/3/2023 olarak değiştirilmiş ve 9/3/2023 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan bireysel başvuruların, başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararının tebliğinden itibaren üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir.

5. Anayasa Mahkemesi, Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna vararak başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir.

6. Mevcut başvurularda da söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

7. Açıklanan nedenlerle başvuruların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 22/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET İSMAİL UYSAL

B. No: 2022/21981 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/21981

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET İSMAİL UYSAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/21981)

Karar Tarihi: 22/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Muhammed Nuri ÖZGÜR

Başvurucu : Mehmet İsmail UYSAL

Vekili : Av. Serkan AĞAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza miktarını etkileyen kurallarda lehe düzenlemenin uygulanmaması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Afyonkarahisar Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucu hakkında başlattığı soruşturma sonucunda başvurucunun trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçundan cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiştir.

3. Afyonkarahisar 1. Asliye Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen dava sonunda başvurucunun anılan suçtan 7 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ve 5 yıl süreyle denetim altında tutulmasına 14/11/2017 tarihinde karar verilmiştir. Beş yıllık denetim süresi içinde başvurucunun kasten yeni bir suç işlediğinin ihbar edilmesi üzerine Mahkeme, dosyayı ele alarak 21/9/2021 tarihinde duruşma hazırlığı işlemlerini yapmış ve duruşma gününü belirlemiştir. Tek celsede tamamlanan duruşma sonunda Mahkeme; açıklanması geri bırakılan hükmün aynen açıklanmasına, başvurucunun 7 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına 16/12/2021

tarihinde karar vermiştir.

4. Başvurucu, diğer nedenlerin yanı sıra 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 251. maddesinde düzenlenen "basit yargılama usulü" uygulanmadan karar verilmesi nedeniyle istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Kanun yolu incelemesinden geçen mahkûmiyet kararı 18/1/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 8/2/2022 tarihinde öğrendikten sonra 2/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 31. maddesi ile, 5271 sayılı Kanun'a eklenen geçici 5. maddenin (d) bendi "1/1/2020 tarihi itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış veya kesinleşmiş dosyalarda seri muhakeme usulü ile basit yargılama usulü uygulanmaz." şeklinde düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi 21/4/2023 tarihinde verdiği norm denetimi kararında; anılan bentte yer alan "…kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış…" ibaresinin "…seri muhakeme usulü…" yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir (AYM, E.2020/87, K.2022/44, 21/4/2022). Kuralın belirtilen kısmının iptaline ilişkin bu kararın 2/8/2022 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanması üzerine Başsavcılık, kovuşturma sürecinin 1/1/2020 tarihinde devam ettiğini de belirterek mevcut yasal düzenleme doğrultusunda başvurucunun hukuki durumunun değerlendirilmesini Mahkemeden talep etmiştir. Bu talep üzerine Mahkeme 5/8/2022 tarihli ek kararı ile başvurucu hakkında seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi amacıyla ilamın infazının durdurulmasına ve dosyanın Başsavcılığa gönderilmesine karar vermiştir.

7. Mahkemenin ihbarı üzerine Başsavcılık, aynı eyleme yönelik yeni bir soruşturma dosyası açmıştır. Başsavcılık soruşturma sonucunda 1/1/2020 tarihinden sonra ve Anayasa Mahkemesinin iptal kararının Resmî Gazete'de yayımlandığı 2/8/2022 tarihinden önce kesinleşen dosyalarda bu usulün uygulanamayacağı sonucuna ulaşmış ve ihbar nedeniyle açılan soruşturmada, kovuşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar vermiştir. Bu durumun bildirilmesi üzerine Mahkeme, başvurucu hakkında daha önce durmasına karar verilen infazın aynen devamına dair ek karar vermiştir. Başvurucu bu ek karara, diğer nedenlerin yanı sıra basit yargılama usulü uygulanmadan mahkûmiyetine karar verildiği gerekçesiyle itiraz etmiştir. Afyonkarahisar 1. Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucunun itirazını kabul etmiş; basit yargılama usulü uygulanarak sonucuna göre bir karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle ek kararı kesin olarak kaldırmıştır. Başvurucu müdafi bu kararı 1/3/2023 tarihinde Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) sisteminden açıp okumuştur.

8. Mahkeme, itiraz mercinin kesin kararına karşı kanun yararına bozma yoluna gidilmesi için Başsavcılığa 27/3/2023 tarihinde müzekkere yazmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu 1/1/2020 tarihinden önce kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış ve kesinleşmiş dosyalarda basit yargılama usulünün uygulanamayacağını düzenleyen kuralda bazı ibarelerin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildiğini belirtmiştir. Başvurucu; iptal kararı ile basit yargılama usulünün kendisi hakkında uygulanması imkânı olduğu hâlde, lehine düzenleme içeren bu usulün uygulanması değerlendirilmeden mahkûmiyetine karar verilmesi, istinaf kararının çok kısa sürede verilmesi ve kararın gerekçesiz olması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin, adil yargılama hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık); Anayasa Mahkemesinin seri muhakeme usulünün

"...kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış..." dosyalarda uygulanamayacağına ilişkin kuralı iptal etmesinden sonra somut davada, Mahkemenin seri muhakeme usulü yönünden işlem yapılıp yapılmayacağını Başsavcılıktan sorduğunu, Başsavcılığın bu usulün uygulanmayacağı gerekçesiyle kovuşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar verdiğini belirtmiştir. Mahkemenin bu durum üzerine infazın aynen devamına dair ek karar verdiğinin altını çizen Bakanlık, bu ek kararın itiraz merci tarafından basit yargılama usulünün uygulanması gerektiği gerekçesiyle kaldırıldığını vurgulamıştır. Bakanlık; basit yargılama usulüne yönelik kanuni düzenlemelerde hâkimin takdirine vurgu yapıldığını, duruşma günü tayin edilen dosyada basit yargılama usulünün uygulanamayacağını, somut olayda 21/9/2021 tarihli tensip zaptı ile duruşma gününün belirlendiğini ifade etmiştir. Bakanlık görüşüne karşı başvurucu görüş bildirmemiştir.

11. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 83. maddesi ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi gereği başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir.

12. Bu kapsamda özellikle Anayasa Mahkemesini yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 29, Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015).

13. Öte yandan Anayasa Mahkemesi Huriye Afşar Şener (B. No: 2016/67906, 13/12/2023) başvurusunda, Hâkimler ve Savcılar Kurulunun meslekten çıkarma kararına yönelik yeniden inceleme talebinin reddi işlemi üzerine özel hayata saygı hakkı, seyahat hürriyeti, masumiyet karinesi, mülkiyet hakkı ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarını incelemiş; anılan işleme karşı başvurucunun iptal davası açtığını bildirmemesi ve yargılama aşamasında dava dosyasına giren bilgi ve belgelerin Anayasa Mahkemesinin bilgisine sunulmaması nedeniyle başvuru hakkının kötüye kullanıldığı sonucuna ulaşmış, ileri sürülen ihlal iddialarının tümü yönünden başvurunun reddine karar vermiştir.

14. Somut olayda Mahkeme; başvurucu hakkındaki ilamın infazını, seri muhakeme usulünün kanunda belirlenen tarihten önce kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış dosyalarda uygulanmayacağına ilişkin kuralın iptal edilmesi nedeniyle, başvurucunun hukuki durumunun tayin edilmesi amacıyla durdurmuştur. Mahkeme, seri muhakeme usulünün uygulanması için Savcılığa ihbarda bulunmuş, Başsavcılık başvurucu hakkında bu usulün uygulanamayacağı sonucuna ulaşmış ve kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Bu durum üzerine Mahkeme daha önce durdurulan infazın aynen devamına dair ek karar vermiştir. Bu ek karara başvurucu itiraz etmiş, itiraz merci basit yargılama usulünün uygulanması gerektiği gerekçesiyle ek kararı kesin olarak kaldırmıştır (bkz. § 7). Bu hususlara açıkça yer verilen Bakanlık görüş yazısı 15/7/2023 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir. Bunun yanında başvurucu vekili itiraz mercinin anılan kararını 1/3/2023 tarihinde UYAP üzerinden açıp okumuştur.

15. Cezada indirim yapılması imkânı sunan basit yargılama usulünün uygulanmaması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri süren başvurucu açısından bu olgular, ihlal iddiasına yönelik kabul edilebilirlik ve esas incelemesi bakımından oldukça önem taşımaktadır. Buna karşılık başvurucu, İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı

fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı bir şekilde yukarıda ifade edilen olguya ilişkin herhangi bir bildirimde bulunmamıştır. Başvurucunun, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı bir unsur hakkında bilgi vermeyerek, bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli bir gelişme hakkında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmediği, bu suretle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engellediği anlaşılmıştır.

16. Açıklanan nedenlerle başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 22/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ELİF YAYLI

B. No: 2022/31465 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/31465

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ELİF YAYLI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/31465)

Karar Tarihi: 22/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 22/10/2024-32700

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Osman KODAL

Başvurucu : Elif YAYLI

Vekili : Av. Aşkın AKTÜRK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ortaklığın giderilmesi davasında dava dilekçesinde davalıların gösterilmeyen adreslerinin ve kimlik numaralarının bildirilmesi için verilen kesin süreye rağmen bu eksikliğin tamamlanmamasından dolayı davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/3/2022 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiş; başvurucu, Bakanlık görüşüne beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, davalılar ile birlikte hissedar olduğu taşınmazdaki ortaklığın satış suretiyle giderilmesi için Gümüşhane Sulh Hukuk Mahkemesinde 11/9/2021 tarihinde dava açmıştır. Mahkeme davalıların bir kısmının T.C. kimlik numaralarının ve adreslerinin dava dilekçesinde gösterilmediğinden bu eksikliğin bir haftalık kesin süre içinde tamamlatılması için başvurucuya muhtıra çıkarmıştır.

8. Muhtıra 21/9/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş; başvurucu vekili 20/9/2021 tarihli dilekçede davalıların T.C. kimlik numaralarının bildirilmesi için kesin süre verilemeyeceğini, davalıların açık adreslerinin tapu kaydında bulunmadığını, davalıların açık adreslerinin Mahkeme tarafından tespit edilebileceğini belirtmiştir. Mahkeme 30/9/2021 tarihinde başvurucunun bir haftalık kesin süre içinde eksikliği tamamlamadığından 12/1/2011 tarihli ve6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 119. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca davanın açılmamış sayılmasına karar vermiştir.

9. Başvurucu; dava dilekçesinde davalıların T.C. kimlik numarasını bildirmesinin zorunlu olmadığını, bu hususta verilen kesin sürenin hukuka aykırı olduğunu, ayrıca davalıların belirli olmayan ve tespit edilemeyen açık adreslerini tespit etmek amacıyla Mahkemenin adres araştırması yapabileceğini belirterek istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

10. Trabzon Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesi 5/1/2022 tarihli kararında davacı vekilinin tapu kayıtları üzerinde inceleme yapmak suretiyle davalıların açık kimlik bilgilerine ve adreslerine ulaşabilmesi mümkün iken ara kararı gereğini yerine getirmediğini belirterek başvurucunun istinaf talebinin esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

11. Bu karar 28/2/2022 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 4/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

12. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "Paylaşma istemi" kenar başlıklı 698. maddesi şöyledir:

"Hukukî bir işlem gereğince veya paylı malın sürekli bir amaca özgülenmiş olması sebebiyle paylı mülkiyeti devam ettirme yükümlülüğü bulunmadıkça, paydaşlardan her biri malın paylaşılmasını isteyebilir.

Paylaşmayı isteme hakkı, hukukî bir işlemle en çok on yıllık süre ile sınırlandırılabilir. Taşınmazlarda paylı mülkiyetin devamına ilişkin sözleşmeler, resmî şekle bağlıdır ve tapu kütüğüne şerh verilebilir.

Uygun olmayan zamanda paylaşma isteminde bulunulamaz."

13. 4721 sayılı Kanun'un "Paylaşma biçimi" kenar başlıklı 699. maddesi şöyledir:

"Paylaşma, malın aynen bölüşülmesi veya pazarlık ya da artırmayla satılarak bedelinin bölüşülmesi biçiminde gerçekleştirilir.

Paylaşma biçiminde uyuşma sağlanamazsa, paydaşlardan birinin istemi üzerine hâkim, malın aynen bölünerek paylaştırılmasına, bölünen parçaların değerlerinin birbirine denk

düşmemesi hâlinde eksik değerdeki parçaya para eklenerek denkleştirme sağlanmasına karar verir.

Bölme istemi durum ve koşullara uygun görülmezse ve özellikle paylı malın önemli bir değer kaybına uğramadan bölünmesine olanak yoksa, açık artırmayla satışa hükmolunur. Satışın paydaşlar arasında artırmayla yapılmasına karar verilmesi, bütün paydaşların rızasına bağlıdır. "

14. 6100 sayılı Kanun'un "Dava dilekçesinin içeriği" kenar başlıklı 119. maddesi şöyledir:

"(1) Dava dilekçesinde aşağıdaki hususlar bulunur:

a) Mahkemenin adı.

b) Davacı ile davalının adı, soyadı ve adresleri.

c) Davacının Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası.

ç) Varsa tarafların kanuni temsilcilerinin ve davacı vekilinin adı, soyadı ve adresleri.

d) Davanın konusu ve malvarlığı haklarına ilişkin davalarda, dava konusunun değeri.

e) Davacının iddiasının dayanağı olan bütün vakıaların sıra numarası altında açık özetleri.

f) İddia edilen her bir vakıanın hangi delillerle ispat edileceği.

g) Dayanılan hukuki sebepler.

ğ) Açık bir şekilde talep sonucu.

h) Davacının, varsa kanuni temsilcisinin veya vekilinin imzası.

(2) Birinci fıkranın (a), (d), (e), (f) ve (g) bentleri dışında kalan hususların eksik olması hâlinde, hâkim davacıya eksikliği tamamlaması için bir haftalık kesin süre verir. Bu süre içinde eksikliğin tamamlanmaması hâlinde dava açılmamış sayılır."

15. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 10/6/2015 tarihli ve E.2014/11-266, K.2015/1542 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Dava, ortaklığın giderilmesi istemine ilişkindir.

Davacılar, Kırıkkale İli, Yahşihan İlçesi'ndeki, ada ve parsel numaraları dava dilekçesinde açıklanan, tarafların iştiraken malik bulundukları 16 adet taşınmazdaki ortaklığın satış suretiyle giderilmesine karar verilmesini istemişlerdir.

Bir kısım davalılar vekili, dava konusu taşınmazların aynen taksiminin mümkün olup olmadığı konusunda araştırma yapılması gerektiğini belirterek, aynen taksimin mümkün olması halinde ortaklık taksim yoluyla giderileceğinden davanın reddine karar verilmesini savunmuştur.

Mahkeme, davacı tarafın davada taraf gösterilmeyen tapu kayıt maliklerini kendisine tanınan kesin süre içinde davaya dahil ederek adreslerini bildirmediği gerekçesi ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 119/1-b,2. maddesi hükmü gereğince davanın açılmamış sayılmasına karar vermiş; davacılar vekilinin temyizi üzerine karar Özel Dairece, yukarıda açıklanan nedenlerle bozulmuştur.

Mahkeme, önceki gerekçeleri genişletmek suretiyle ilk kararında direnmiş; hükmü davacılar

vekili temyize getirmiştir.

Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık; ortaklığın giderilmesi istemine ilişkin davada, dava dilekçesinde bulunması zorunlu unsurlardan olan dahili davalıların adres bilgilerinin, verilen kesin süreye rağmen tamamlanamaması gerekçesiyle 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 119/1-b,2. maddesi gereğince davanın açılamamış sayılmasına karar verilip verilemeyeceği noktasında toplanmaktadır.

Tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dosyadaki tutanak ve kanıtlara, bozma kararında açıklanan gerektirici nedenlere ve özellikle 6100 sayılı Kanun'un 119/1-2. maddesinde dava dilekçesinde eksiklik bulunması durumunda uygulanacak usul kuralları düzenlenmiş ise de, somut olayda davacılar vekilinin, dahili davalı tapu maliklerinin açık adreslerini bilmediğini süresi içinde belirttiği gözetildiğinde; mahkemece, 7201 sayılı Tebligat Kanunu'ndaki düzenlemeler dikkate alınarak, öncelikle 06.05.2013 tarihli dilekçede isimleri bildirilmiş olan dahili davalı tapu maliklerinin mernise kayıtlı adreslerinin saptanması, buradaki adreslerine tebligat yapılması, mernis adresleri bulunamadığı takdirde adres araştırması yapılarak, adres tesbiti yoluna gidilmesi gerektiğinden, anılan maddenin uygulama yeri bulunmadığı kurul çoğunluğunca benimsenmiştir.

..."

16. Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 4/3/2020 tarihli ve E.2018/7988, K.2020/2123 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Dava, dilekçesinde davalı tarafın gerçek adresinin gösterilmesi ve gerekli tebligat giderlerinin verilmesi davacı tarafa ait bir görev ve yükümlülük ise de, davalı tarafın adresinin davacı tarafından bilinmemesi veya bilinen adreste davalıya tebligat yapılamaması halinde dosyadaki bilgi ve belgelerden de yararlanılarak davalının bilinen en son adresinin tespiti için zabıta araştırması yaptırılması, kamu kurum ve kuruluşlarından adres sorulması ve bu yolla davalı tarafın tebligat adresinin bulunması, dava dilekçesi ve duruşma oturum gününün davalı tarafa tebliğe çıkarılması işlemlerinin mahkemenin görevi olduğu, mahkemenin kendi görevine giren bu işlemlerin yapılması için davacı tarafa süre veya kesin süre veremeyeceği, ancak adres tespit edildikten sonra tebligat masraflarını yatırması için süre verebileceği kuşkusuzdur.

Tebligatın kimlere, nasıl ve nerede yapılacağı ise tamamıyla şekli ve emredici nitelikte hükümler içeren 7201 sayılı Tebligat Kanunu ve Tebligat Yönetmeliğinde ayrıntılı olarak düzenlenmiş, Tebligat Kanunu'nun 25. maddesi hükmünde yabancı ülkelerde oturan kişilere, 25/a maddesi hükmünde yabancı ülkede oturan Türk Vatandaşlarına siyasi temsilcilik aracılığıyla, 26. maddesi hükmünde de yabancı ülke elçilik veya konsolosluklarının istemi üzerine Türkiye'de oturan Türk Vatandaşı veya yabancı uyruklu kişilere yapılacak tebligatın usulü açıklanmıştır.

Somut olayda, mahkemece davacıya 06.04.2015 tarihinde tebliğ edilen yazı ile davalı [H. K.]'e gönderilen tebligatın muhatabın yurtdışında bulunması nedeniyle iade edilmiş olduğu belirtilerek, davalının yurtdışı adresinin bildirilmesi için bir hafta kesin süre verildiği, bu süre içinde davalının adresi bildirilmezse davanın açılmamış sayılmasına karar verileceği ihtar edilmiş ve davacı tarafça davalının yurtdışı adresinin bildirilmemiş olması nedeniyle 6100 sayılı HMK'nin 119 maddesi uyarınca davanın açılmamış sayılmasına karar verilmiştir.

Az yukarıda açıklandığı üzere davalının tebligat için bilinen en son adreslerinin araştırması ve dava dilekçesi ve duruşma oturum gününün davalıya tebliğe çıkartılmasının mahkemenin görevi olduğu, bu konularda davacı tarafa süre ve kesin süre verilemeyeceği gözetildiğinde mahkemenin ihtarına uymamanın herhangi bir hukuki sonuç doğurmayacağı kuşkusuzdur.

O halde mahkemece davalının bilinen en son adreslerinden zabıta aracılığıyla adres araştırması yaptırılmalı, davalı tarafından açılmış olan Silifke 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2016/22 Esas sayılı dosyasında bulunan 01.09.2015 tarihli ve 11374 yevmiye numaralı vekaletnamedeki kimlik bilgileri ve pasaport kayıtlarından yararlanılarak davalının Türk Vatandaşı olup olmadığı, nerede nüfusa kayıtlı olduğu, halen yurtiçinde mi yoksa yurtdışında mı oturduğu duraksamasız belirlenmeli, bu yolla davalının en son adresinin tespitine çalışılmalı, yurtdışında oturuyorsa Tebligat Kanununun az yukarıda açıklanan hükümleri de gözetilerek Türk Vatandaşı olup olmadığına göre yurtdışı tebligatın hangi usule göre yapılacağı belirlenmeli, adres araştırması ve tebligat yaptırmanın davacı tarafın değil, mahkemenin görevi olduğu unutulmamalı, adres ve davalının hangi ülke vatandaşı oldukları belirlendikten sonra tebligat için gerekli giderler belirlenmeli, bu giderlerin yatırılması için davacı vekiline uygun bir süre veya kesin süre verilmeli, masraf yatırıldığı taktirde davalı adına dava dilekçesi ve duruşma günü yöntemine uygun biçimde tebliğe çıkartılmalı, davalıya yöntemine uygun biçimde tebligat yapılıp taraf teşkili sağlandıktan sonra davanın esasına girilmeli, bundan sonra toplanan ve toplanacak tüm deliller birlikte değerlendirilerek davanın esası yönünden bir hüküm verilmelidir.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Anayasa Mahkemesinin 22/5/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

18. Başvurucu; 6100 sayılı Kanun'un 119. maddesine göre dava dilekçesinde davalıların T.C. kimlik numaralarının bildirilmesi zorunluluğunun bulunmadığını, bu hususta verilen kesin sürenin hukuka aykırı olduğunu, davalıların açık adreslerinin belli olmaması durumunda Mahkemenin adres araştırması yapabileceğini, bu eksikliğin Mahkemece tamamlanamamasından dolayı davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesinin mahkemeye erişim hakkı ile gerekçeli karar hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

19. Bakanlık görüşünde; başvurucunun mahkeme nezdinde avukat ile temsil edildiği ve 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 2. maddesinin vekile, görevi ile ilgili konularda kamu kurumlarından araştırma yapma yetkisini tanıdığı hususlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne verdiği cevapta 1136 sayılı Kanun'un 2. maddesi kapsamında avukatların bilgi edinme hakkı mevcut ise de bu hak kapsamında ancak tapu kütüğünün incelenmesinin mümkün olduğunu, tapu kütüğünde ise hissedarların T.C. kimlik numaraları ile adres bilgilerinin bulunmadığını, yazılı bilgi istendiğinde ise 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında bilgi verilmediğini ifade etmiştir.

B. Değerlendirme

20. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı

veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetinin özünün bir kısım davalının adreslerinin ve kimlik numaralarının bildirilmemesi nedeniyle davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesine yönelik olması dolayısıyla başvuru, adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer alan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

23. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34)

24. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

25. Somut olayda davalıların dava dilekçesinde eksik bildirilen T.C. kimlik numaralarının ve adreslerinin verilen kesin süreye rağmen bildirilmemesi nedeniyle davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi, neticede uyuşmazlığın esasının incelenmemesinin mahkemeye erişim hakkına bir müdahale teşkil ettiği açıktır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

26. Adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

27. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

28. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

29. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

30. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

31. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken mahkemelerce müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık bir keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak mahkemelerin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıkları ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

32. Somut olayda Mahkeme, başvurucuya dava dilekçesinde davalıların açık adreslerinin yanı sıra T.C. kimlik numaralarının da bildirilmesi için de süre vermiş; kesin süre içinde bu eksiklik tamamlanmadığından6100 sayılı Kanun'un 119. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca davanın açılmamış sayılmasına karar vermiştir. Aynı Kanun'un 119. maddesinin (1) numaralı fıkrasında dava dilekçesinde bulunması gereken unsurlar belirtilmiş olup davalıların T.C. kimlik numaraları bu unsurlar arasında sayılmamıştır. Bu bağlamda Mahkemenin 6100 sayılı Kanun'un 119. maddesinin (1) numaralı fıkrasında dava dilekçesinde bulunması zorunlu olmayan davalıların T.C. kimlik numaralarının tamamlatılması için başvurucuya kesin süre verdiği, kesin süre içinde bu eksiklik tamamlamadığından davanın açılmamış sayılmasına karar verdiği görülmüştür.

33. Öte yandan 6698 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde kişisel veri kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi olarak tanımlanmıştır. Aynı maddenin (1) numaralı fıkrasının(e) bendinde kişisel verilerin işlenmesinin kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi,

kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlem olduğu ifade edilmiştir.

34. Anayasa Mahkemesinin kararlarında da belirtildiği üzere "...bu bağlamda adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi bireyin sadece kimliğini ortaya koyan bilgiler değil; telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, özgeçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, IP adresi, e-posta adresi, hobiler, tercihler, etkileşimde bulunulan kişiler, grup üyelikleri, aile bilgileri, sağlık bilgileri gibi kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilir kılan tüm veriler" kişisel veri olarak kabul edilmektedir (E.2013/122, K.2014/74, 9/4/2014; E.2014/149, K.2014/151, 2/10/2014; E.2013/84, K.2014/183, 4/12/2014; E.2014/74, K.2014/201, 25/12/2014; E.2014/180, K.2015/30, 19/32015; E.2015/32, K.2015/102, 12/11/2015; E.2016/125, K.2017/143, 28/09/2017, § 9).

35. Anılan bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde 6100 sayılı Kanun'un 119. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca dava dilekçesinde bulunması zorunlu olmayan, buna rağmen başvurucudan tamamlaması istenen davalıların T.C. kimlik numaraları bilgisinin kişisel veri olduğu hususu tartışmasızdır.

36. Bu itibarla Mahkemenin dava dilekçesinde bulunması zorunlu olmayan ve hukuka aykırı olarak ele geçirilmesi hâlinde suç teşkil eden davalıların T.C. kimlik numaralarının bildirilmesi için başvurucuya kesin süre vermesi ve bu eksikliğin tamamlanmaması nedeniyle davanın açılmamış sayılmasına karar vermesinin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

37. Diğer taraftan davalıların dava dilekçesinde eksik bildirilen adreslerinin verilen kesin süreye rağmen bildirilmemesi nedeniyle davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin 6100 sayılı Kanun'un 119. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi ile (2) numaralı fıkrasına dayandığı görülmüştür. Bu kapsamda somut olayda başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının olduğu anlaşılmıştır.

ii. Meşru Amaç

38. Anayasa'nın 13. maddesi temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasını ilgili hak ve özgürlüğe ilişkin Anayasa maddesinde gösterilen özel sınırlandırma sebeplerinin bulunmasına bağlı kılmıştır. Anayasa'nın 36. maddesinde özel sınırlama nedeni düzenlenmemiştir. Anayasa'nın 36. maddesinde adil yargılanma hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu düşünülemez. Anayasa Mahkemesi kararlarında, Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebileceği kabul edilmiştir (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014; AYM, E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015).

39. Adil yargılanma hakkı, niteliği gereği devletin düzenleme yapmasını gerektiren bir haktır. Zira bu hakkın Anayasa'da zikredilmiş olması kendi başına bir anlam ifade etmemekte, bireylerin bu haktan yararlanabilmesi için devletin en azından yargı teşkilatını kurması ve yargılama usullerini belirlemesi gerekmektedir. Devletin düzenleme yetkisine

sahip olduğu alanlarda belli ölçüde takdir yetkisi olduğunun kabulü gerekir. Bu sebeple adil yargılanma hakkına yönelik sınırlamalar getirirken kanun koyucuyu bağlayan belli bir meşru amaçlar listesi bulunmamaktadır. Ancak kanun koyucunun bu takdir yetkisinin Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi olduğu açıktır (İsmail Avcı, B. No: 2019/12190, 22/2/2022, § 55).

40. Somut olayda Mahkeme, davalıların dava dilekçesinde adreslerinin verilen kesin süreye rağmen tamamlanmadığı gerekçesiyle davanın açılmamış sayılmasına karar vermiştir. Kanun koyucu 6100 sayılı Kanun'un 119. maddesinin (1) numaralı fıkrasında dava dilekçesinde bulunması gereken unsurları tek tek belirtmiş, aynı maddenin (2) numaralı fıkrasında ise belirtilen eksikliklerin verilen bir haftalık kesin sürüye rağmen tamamlatılmaması hâlinde davanın açılmamış sayılmasına karar verileceğini öngörmüştür.

41. Anılan düzenleme uyarınca davalıların adresleri dava dilekçesinde bulunması zorunlu unsurlardan olup bu eksikliğin bir haftalık kesin süre içinde tamamlanmaması hâlinde davanın açılmamış sayılmasına karar verilmektedir. Söz konusu düzenlemenin usulüne uygun, eksiksiz şekilde dava açılmasının sağlanması ve böylece yargılamanın birtakım usule ilişkin eksiklerin tamamlanması için zaman kaybedilmeden sonuçlandırılması amacına yönelik olduğu anlaşılmıştır. Bu bağlamda taraflarca hazır edilme ilkesi çerçevesinde kişinin dava açarken davalıların adreslerini göstermesinin istenmesi, Mahkemenin usuli eksiklikleri tamamlamak yerine uyuşmazlığın esası ile ilgili etkili bir yargılama yapmasını sağlayacağından müdahalenin meşru bir amacı bulunmaktadır.

iii. Ölçülülük

42. Mahkemenin davalıların dava dilekçesinde tamamının açık adresininbildirilmesi için verilen bir haftalık kesin süreye rağmen bu eksikliğin tamamlanmaması nedeniyle davanın açılmamış sayılmasına karar vermesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişimine getirilen sınırlamanın ölçülü olup olmadığı ve başvurucuya ağır bir yük getirip getirmediği hususlarının değerlendirilmesi gerekir.

43. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade eder (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

44. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının kural olarak mutlak bir hak olmayıp sınırlandırılabileceğini, bu hususta devletlerin takdir hakları gereği bazı düzenlemeler yapabileceğini, bununla birlikte getirilecek sınırlandırmaların hakkın özünü zedeleyecek nitelikte olmaması, meşru bir amaç izlemesi, açık ve ölçülü olması ve başvurucu üzerinde ağır bir yük oluşturmaması gerektiğini belirtmiştir (Mesut Güzel, B. No: 2014/5876, 22/9/2016, § 31).

45. Diğer taraftan temel hak ve özgürlükleri korumak öncelikle mahkemelerin görevi olduğundan ve maddi olguları değerlendirmek noktasında Anayasa Mahkemesine göre daha elverişli konumda bulunduklarından mahkemelerin kararlarında gösterdikleri gerekçeler ölçülülük incelemesinde büyük önem taşır.

46. Başvuru konusu davada verilen kesin süreye rağmen davalıların tamamının adresinin dava dilekçesinde gösterilmemesi nedeniyle davanın açılmamış sayılmasına karar verildiği görülmüştür.

47. Mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında ilk değerlendirilmesi gerekenler elverişlilik ve gereklilik kriterleridir. Başvurucunun dava dilekçesinde davalıların adreslerinin gösterilmesinin istenilmesine rağmen süresi içinde bu eksikliğin giderilmemesi nedeniyle davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesinin yargılamanın usuli eksikler nedeniyle gecikmesinin önüne geçilmesi, uyuşmazlığın usuli eksikliklerin tamamlanması yerine yargılamanın esası ile ilgili etkili bir yargılama yapılması amacına ulaşılması yönünden elverişli ve gerekli bir araç olduğu açıktır.

48. Bununla birlikte mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin orantılı olup olmadığı da incelenmelidir. Somut olayda Mahkeme, davalıların tamamının adresinin bildirilmesi için başvurucuya kesin süre vermiş; başvurucu davalıların açık adreslerinin tapu kaydında bulunmadığını, davalıların açık adreslerini tespit edemediğini Mahkemeye bildirmiştir. Buna rağmen Mahkeme verilen kesin süre içinde başvurucunun davalıların adreslerini bildirmediğinden davanın açılmamış sayılmasına karar vermiştir.

49. Ortaklığın giderilmesi davalarında davacı tarafın yanında davalıların da menfaati olduğundan anılan dava, iki taraflı dava olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda bu davaların niteliği gereği davacı; dava açtıktan sonra davadan feragat etse, davayı takip etmese bile diğer davalılardan birisi dahi davaya devam edeceğini bildirdiği takdirde mahkeme tarafından davaya devam edilmekte ve karar verilmektedir. Bunun yanı sıra ortaklığın giderilmesi davası kabul edildiğinde yargılama giderlerine davacı da dâhil bütün hissedarlar hisseleri oranında katlanmaktadır.

50. Her ne kadar hukuk yargılamalarında taraflarca hazırlanma ilkesi geçerli ise de tapu kaydında çok fazla hissedar olduğu ve tapu kayıtlarında bu kişilerin adreslerinin tümünün bulunmadığı durumlarda davacı tarafa dava dilekçesinde hissedar olan tüm davalıların adreslerini gösterme yükümlülüğünün yükletilmesi ağır sonuçlar doğurabilmektedir. Özellikle taşınmazlardaki hissedarlığın yapılan imar sonucu oluştuğu bazı durumlarda ise hissedarlar, birbirlerini tanımamakta; sadece tapu kaydından birbirlerinin adı ve soyadını öğrenmektedir. Öte yandan ortaklığın giderilmesi davasında mahkemenin dava konusu tapu kaydında görülen hissedarların adreslerini çeşitli kurumlardan araştırabileceği hususu ise tartışmasızdır.

51. Bu bağlamda tapu kayıtlarında yaptığı araştırma sonucu bir kısım davalının adreslerini bildiren, diğer bir kısım davalının adreslerini tespit edemediğinden bildiremeyen başvurucuya davanın niteliği de gözetildiğinde ağır bir külfet yükletildiği değerlendirilmiştir. Bu itibarla başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla orantısız olduğu, dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

52. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

53. Başvurucu, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

54. Başvuruda tespit edilen mahkemeye erişim hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebi kabul edilmemiştir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Gümüşhane Sulh Hukuk Mahkemesine (E.2021/593, K.2021/600) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATMA UĞUZ

B. No: 2022/31755 | Karar tarihi: 22.05.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/31755

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATMA UĞUZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/31755)

Karar Tarihi : 2/4/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Fatma UĞUZ

Vekili : Av. Burcu Müveyyen ŞAHİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu nihai hükmü 17/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 24/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde (UYAP) evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede başvurucu vekili tarafından nihai kararın açılarak okunduğu tespit edilen tarih, nihai kararın sonucunun öğrenildiği tarih kabul edilerek bireysel başvuru süresi bu tarihten itibaren başlatılmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Somut olayda da nihai kararın başvurucu vekili tarafından UYAP üzerinden

17/1/2022 tarihinde okunduğu ve başvurunun otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 24/2/2022 tarihinde yapıldığı anlaşıldığından başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/4/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

METİN TAŞDELEN VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/40176 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/40176

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

METİN TAŞDELEN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/40176)

Karar Tarihi: 22/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Leyla Nur ODUNCU

Basvurucular : Metin TAŞDELEN ve diğerleri [bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli listenin (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin adil yargılanma haklarını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular hakkında ekli listenin (D) sütununda gösterilen suçlardan açılan kamu davalarında ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelerce başvuruculara mahkûmiyetine karar verilmiş ancak verilen mahkûmiyet hükümlerinin açıklanması geri bırakılmıştır.

3. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararına yapılan itiraz, ekli listenin (F) sütununda gösterilen mahkemelerce reddedilmiştir. İtirazın reddine dair kararlarda esas olarak HAGB kararlarının usul ve yasaya uygun olduğu, kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığı, HAGB'nin şartlarının gerçekleştiği hususlarına dayanılmıştır.

4. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/40176 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve

inceleme 2022/40176 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

5. Ekli listenin (H) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular; açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükümlerinin yeterli gerekçe içermediğini, kendilerine yüklenen suçların sabit olup olmadığı yeterince araştırılmadan varsayımlar üzerine cezalandırıldıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda bazı bilgi, belge veya raporları dosyaya sunarak yargılama sonucunu etkileyecek araştırmalar yapılmasını, bazı tanıklarını dinlenilmesini talep ettikleri hâlde bu taleplerinin mahkemelerce karşılanmadığını veya herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini belirterek HAGB kararı verilen yargılamalarda adil yargılanma hakkının çeşitli güvencelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca HAGB kararlarına itiraz etme hakları olsa bile itiraz mercilerinin kalıplaşmış ve soyut gerekçelerle itirazları reddettiğini, esastan bir inceleme yapmayıp yalnızca HAGB kararı verilmesinin şeklî şartlarının oluşup oluşmadığı yönünde bir değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Dahası ileri sürdükleri argümanların itiraz mercilerince değerlendirilmemesi nedeniyle bu yolun etkisiz bir hak arama yolu hâline geldiğini ve hak arama özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bir kısım başvurucu, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

7. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvuruculara HAGB kararını kabul etmekle HAGB kararından elde ettikleri menfaatlere karşılık olarak bu kararla ihlal edildiğini iddia ettikleri haklarına yapıldığını beyan ettikleri müdahalenin incelenmesi hakkından feragat edip etmediğinin, böylelikle etkili başvuru yollarını tüketip tüketmediğinin başvuruların kabul edilebilirliğine ilişkin inceleme kapsamında değerlendirilmesi gerektiği -Anayasa Mahkemesi tarafından verilen iptal ve ihlal kararlarında işaret edilen hususlara da değinilerek- belirtilmiştir. Başvuruculara bir kısmı, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında HAGB kararının verilmesini kabul etmenin beraat kararı verilmesinden de feragat edildiği veya suçlu sayılmayı kabul etmek anlamına gelmeyeceğini belirterek genel olarak başvuru formlarında yer alan iddialarını tekrar etmiştir.

8. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

9. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan HAGB' karar verilmesinin başvuruculara ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bir bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, usuli güvenceleri ortadan kaldırır şekildeki HAGB kurumu

uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

10. Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri kararında, sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine, ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmünün ya da başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir. Ayrıca yerel mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı hâle getirdiği sonucuna varılmış; somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin güvencelerin sağlanmadığı belirtilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

11. Anılan kararda ayrıca itiraz mercilerinin genel olarak HAGB itirazları üzerine verdikleri kararların dosya üzerinden yeknesak bir şekilde ve sadece şeklî koşullar yönünden, ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığını ve bu sebeple de itirazın reddedildiğini bildiren bir cümleden ibaret gerekçelerden oluştuğu belirtilmiştir. Böylelikle uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

12. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği, bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

13. Akabinde Anayasa Mahkemesi HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada, 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesine 5560 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline hükmetmiştir. Bu kararla iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan sanık hakkında HAGB'yi öngören ve bunun şartlarını düzenleyen tüm kurallar iptal edilmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, §§ 22-56).

14. Anayasa Mahkemesinin anılan kurumla ilgili iptal ve ihlal kararı birlikte değerlendirildiğinde başvurucular hakkındaki yargılamaların adil yargılanma hakkının

sağladığı güvencelere uygun şekilde yürütülmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle somut başvurularda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

16. Başvurucuların adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

C. Diğer İhlal İddiaları

17. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle; ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvurucuların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mehmet Emin Kılıç (B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32), Mehmet Şimşek (B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

18. Başvurucular, ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

19. İncelenen başvuruda HAGB kararlarıyla gerçekleştirilen müdahalelerin başvuruculara Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. İhlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Yargı mercilerince yapılacak yeniden yargılamada beraat veya denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmemiş ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere uygun davranılması nedeniyle düşme kararı verilmeyecekse yapılması gerekenler Atilla Yazar ve diğerleri kararında şu şekilde sayılmıştır (aynı kararda bkz. § 198):

i. Başta gerekçeli karar hakkı olmak üzere adil yargılama hakkının tüm güvencelerinin sağlandığı bir yargılama yapılmalıdır (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

ii. Sanığa HAGB'yi kabul edip etmediği sorulmadan önce hüküm kurulmalı ve sanık kurulan hükmün sonucundan tefhim veya tebliğ yoluyla haberdar edilmelidir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 159-164). Huzurda bulunmayan sanığa, aynı tebligat evrakıyla, kurulan hükmün sonucunun bildirilmesi ve HAGB'yi kabul edip etmediğinin sorulması mümkündür.

iii. 7445 sayılı Kanun'un 21. maddesi ile 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yapılan değişiklik ve madde gerekçesi de dikkate alınarak, hem hukuka

uygunluk hem de maddi vakalara uygunluk denetiminin yapılması, usul ve esasa ilişkin tüm hukuka aykırılık iddialarının incelemesi, bunlara yeterli bir gerekçe ile cevap vermesi gerekir (benzer yöndeki karar için bkz. Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 143-158).

21. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Buna ek olarak açıklanması geri bırakılan hükmün açıklanması hâlinde başvurucuların istinaf ve temyiz hakları bulunduğu da nazara alındığında ihlal tespiti ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvurucuların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvurucuların kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan başvurucuların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvurucuların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (H) sütununda belirtilen harçların tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULKADİR GÜLENÇ VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/43280 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/43280

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULKADİR GÜLENÇ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/43280)

Karar Tarihi: 22/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Abdulkadir Gülenç ve diğerleri (bkz. ekli tablonun D sütunu)

Vekili : Av. Muhammed Neşed GİRASUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Başvuruculların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Mülkiyet Hakkı İle Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede evvela süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut bir tarih belirlenemeyeceği vurgulanmıştır. Ardından 17/7/2004 tarihli ve5233 sayılı Terör

ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un 6. maddesinde belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiği, aksi yorumun başvurucunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurması sonucunu doğuracağına işaret edilmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun; makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden, aşırı şekilci ve başvurucunun 5233 sayılı Kanun'la getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıran katı bir yorum olduğu değerlendirilerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

4. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

III. GİDERİM

6. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının

tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin E sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ ERGİN DEMİRHAN (3)

B. No: 2022/48653 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/48653

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ ERGİN DEMİRHAN BAŞVURUSU (3)

(Başvuru Numarası: 2022/48653)

Karar Tarihi: 22/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ekin ÇANKAL

Başvurucu : Ali Ergin DEMİRHAN

Vekili : Av. Doğukan Tonguç CANKURT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yayımladığı bir haber gerekçe gösterilerek manevi tazminat ödemesinin gazeteci başvurucunun ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. 2011 yılında Suriye'de iç savaş başlamış, Esed rejimine karşı çeşitli örgütler baş göstermiştir. Heyet-ul Tahriru’ş Şam’ı (Şam’ı Özgürleştirme Heyeti -HTŞ-) isimli örgüt de 2017 yılı başında rejime karşı mücadele eden muhalif grupların tek çatı altında birleşmesiyle kurulmuştur. İlerleyen süreçte Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 1267 (1999), 1988 (2011) ve 1989 (2011) sayılı kararlarıyla listelenen kişi, kuruluş ve organizasyonlardan olan HTŞ'nin tasarrufunda olan mal varlıklarının dondurulması amacıyla 31/8/2018 tarihli 30521 sayılı Resmî Gazete'de Cumhurbaşkanı kararı yayımlanmıştır. Zira 1267 sayılı kararla terörizme finansal destek sağlayan kişi ve örgütlerin listesi belirlenerek Birleşmiş Milletler üyesi devletlere bu listede yer alan kişi ya da terör örgütlerinin mal varlıklarının dondurulması yükümlülüğü getirilmektedir.

3. Başvurucunun temsilcisi olduğu sendika.org isimli internet haber sitesinde 8/7/2019

tarihinde "TRT 'onurlandırıldı': Türkiye'nin 'terörist' saydığı HTŞ'den plaket aldılar" başlığıyla bir haber yayımlanmıştır. Mezkûr haber şu şekildedir:

"İdlip'teki cihatçıların siyasi yapısı "Kurtuluş Hükümeti", TRT'ye ve TRT World çalışanlarına "devrime katkıları" dolayısıyla plaket verdi

Suriye'nin İdlip vilayetini büyük oranda kontrol eden Heyet-i Tahrir'uş Şam'ın (HTŞ) siyasi yapısı "Kurtuluş Hükümeti", TRT'ye ve TRT World çalışanlarına "devrime katkıları" dolayısıyla ayrı ayrı plaket verdi.

"Kurtuluş Hükümeti" 2017 yılında HTŞ öncülüğünde kuruldu. Şam'ın Fethi Cephesi (eski adıyla Nusra Cephesi) liderliğindeki çatı örgütü HTŞ ise Türkiye tarafından resmi olarak "terör örgütü" kabul ediliyor.

Söz konusu gelişme, "Kurtuluş Hükümeti"nin resmi internet sitesinde, 4 Temmuz tarihli "Kurtuluş Hükümeti lideri Fevaz Hilal, TRT muhabirlerini onurlandırdı" başlıklı haber ile duyuruldu.

Habere göre, "Kurtuluş Hükümeti" lideri Fevaz Hilal, İçişleri Bakanı Ahmed Latif ile Yerel Yönetim ve Kamu Hizmetleri Bakanı Muayyed el-Hasan'ın katıldığı törende, TRT'ye ve üç muhabirine "Suriye devrimine ilişkin olayların aktarılmasına katkıları ve gerçekleri anlatma konusundaki istekleri" dolayısıyla ayrı ayrı plaket verildiği belirtildi.

İdlip'teki çalışmaları dolayısıyla TRT'ye ve TRT World bünyesinde çalışan prodüktör [H.A.], muhabir [U.H.] ve kameraman [M.F. Y.]'ye ayrı ayrı plaket veren Hilal'in, törenin sonunda Arap medyasına ve yabancı medya kuruluşlarına "Suriye'nin kurtarılmış kuzey bölgelerine gelme" çağrısında bulunması dikkat çekti."

4. Söz konusu haberin kişilik haklarına saldırı niteliğinde olduğunu iddia eden Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) haberde hakkındaki ifadelerin sert eleştiri sınırını aştığını, gerçeklerin manipüle edildiğini ileri sürmüş, 20.000 TL manevi tazminat talep etmiştir. TRT (davacı), TRT ve TRT World ekiplerinin Kurtuluş Hükûmetinden -devrime katkıları sebebiyle- plaket aldıkları iddiasının asılsız olduğunu, yasa dışı bir örgütle bağlantılı oldukları izlenimi verilerek toplum nezdindeki saygınlıklarının zedelenmesinin amaçlandığını savunmuştur. Davacı bahsi geçen ödüle, bölgede gerçekleşen insani dramı objektif şekilde aktardıkları için layık görüldüklerini vurgulamıştır.

5. İhtilafa konu haberin eleştiri sınırları içinde olup davacının kişilik haklarına saldırı niteliği taşımadığı kanaatine varan ilk derece mahkemesi davayı reddetmiştir. Kararın istinaf edilmesi üzerine ise Bölge Adliye Mahkemesi davacının talebinin kabulüne, 20.000 TL manevi tazminatın başvurucudan tahsiline karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesine göre, haberde davacının terör örgütü ile ilişkili olduğu algısı oluşturulması, yararlı ve ilgili olmayan nitelemeler ve yorumlar yapılması, tahrik edici, kamuoyunda husumet ve kuşku yaratıcı, güven zedeleyici bir üslup kullanılması, özle biçim arasındaki dengenin korunmaması ve haberin gerçek olmaması sebebiyle davacının kişilik hakları ihlal edilmiştir. Karar kesin niteliktedir.

6. Başvurucu 29/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, Bölge Adliye Mahkemesinin kararının ifade özgürlüğüne yöneltilen hukuka

aykırı, keyfî bir müdahale olduğunu; bir gazeteci olarak ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü kapsamında haber yaptığını, haberde geçen bilgilerin kamunun erişimine açık kaynaklarda mevcut olduğunu, gerçeğe aykırı olmadığını vurgulamıştır. Başvurucu yargılama süresince habere konu bilgilerin yayımlandığı başkaca haberleri, HTŞ'nin terör örgütü ilan edildiğini gösterir belgeyi de dosyaya sunduğunun altını çizmiştir. Bu yöndeki delillerinin ne mahkemece dikkate alındığını ne de davacının iddialarını destekler karşı delilleri sunabildiğini belirten başvurucu, somut olayda ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir.

8. Bakanlık görüşünde, ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

9. Başvuru ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi; Anayasa'nın 26. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğü ile onun özel güvencelere bağlanmış şekli olan ve Anayasa'nın 28. maddesinde düzenlenen basın özgürlüğünün demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olduğunu, toplumun ilerlemesi ve her bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini oluşturduğunu daha önce pek çok kez ifade etmiştir. Bu bağlamda somut olay incelenirken ifade özgürlüğünün herkes için geçerli ve demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemde olduğu dikkate alınacaktır (Mehmet Ali Aydın, B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 69; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 34-36).

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. İfade özgürlüğüne gerçekleştirilen müdahalenin dayanağı olan 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 58. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu noktada müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü yönünden incelenmesi gereklidir.

12. Anayasa Mahkemesi daha önce pek çok kez demokratik toplum düzeninin gerekleri kavramının kapsamını açıklamıştır. Buna göre temel hak ve özgürlükleri sınırlayan tedbir, toplumsal bir ihtiyacı karşılamalı ve başvurulabilecek en son çare niteliğinde olmalıdır. Nitekim bu şartları taşımayan bir tedbir, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir tedbir olarak değerlendirilemez (Mehmet Ali Aydın [GK], § 68; Bekir Coşkun [GK], § 51). Buna ilaveten müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olması gerekir (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60). Bunun için başvuruya benzer davalarda mahkemelerin taraflardan birinin ifade özgürlüğü ile diğerinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge sağlamaları hayati önem taşımaktadır. Bu dengeleme işlemi yapılırken kullanılması gereken ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Nihat Zeybekci, B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu, § 59),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük düzeyi ve önceki davranışları yanında

katlanması gereken eleştirinin sınırlarının sade bir vatandaşa göre daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Ali Suat Ertosun (7), B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, §§ 128, 129; Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; İlhan Cihaner (2), § 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59- 61),

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32),

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (Seray Şahiner Özkan, B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44; İbrahim Okur (2), B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28),

v. Davacının kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Temel Coşkun, B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2), B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39),

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2), B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık, B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24),

vii. Cezalandırmaya ya da tazminata konu edilen ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci, § 36),

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin başvurucu üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2), § 79; Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi, B. No: 2014/12482, 8/5/2019, § 46),

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50; Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48, 49).

13. Öncelikle başvurucunun gazeteci olup, ihtilafa konu haberin kişilik haklarına zarar verdiğini iddia eden davacının ise ülkenin önde gelen bir yayın kuruluşu olduğu hatırlanmalıdır. Davacı TRT, 24/12/1963 tarihli ve 359 sayılı mülga Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Kanunu ile 1964 yılında kurulmuş, özerk kamu tüzel kişiliğini haiz ilk ve tek yayın kuruluşudur. Mezkûr haberin içeriğinde davacı ile ilgili bazı olgusal isnatların mevcut olduğu açıktır. TRT çalışanlarına, HTŞ'nin siyasi kanadının ayrı ayrı plaket verdiği ileri sürülmüş hatta bu iddiayı destekler fotoğraflara da haberde yer verilmiştir. Yine bu ödülle ilgili olarak Kurtuluş Hükûmetinin resmî internet sitesindeki duyuruya atıf yapılmış, duyurudaki bilgiler tırnak işareti içerisinde aynen aktarılmıştır. Ayrıca haberde, HTŞ ve Kurtuluş Hükûmeti hakkında bilgiler verildiği, bahsi geçen örgütün resmî olarak terör örgütü ilan edildiğinin vurgulandığı görülmektedir.

14. Davacıya HTŞ tarafından ödül verildiği konusunda ihtilaf bulunmamaktadır. Öte yandan davacı bahsi geçen haberde kişilik haklarına saldırıldığının, terör örgütü ile bağlantılı olduğunun ima edildiğini iddia etmiştir. Oysa başvurucunun, haberini nesnel verilerle

kurguladığı ve söz konusu olgulardan yola çıkarak ilave yorum dahi yapmadığı açıktır. Gerçekten de 31/8/2018 tarihli Resmî Gazete'de HTŞ'nin mal varlığının dondurulmasına karar verilmiş; ihtilaflı haber ise bu tarihten sonra yayımlanmıştır. Haberde HTŞ'nin terör örgütü olduğu ve TRT çalışanlarına ödül verdiği, bu ödülle ilgili Kurtuluş Hükûmetinin resmî internet sitesinde mevcut duyuruda geçen ifadeler dışında gazetecinin habere bir katkı sunmadığı anlaşılmaktadır. Hatta ihtilaflı haberin başlığında "onurlandırdı" ifadesinin tırnak işareti içerisinde kullanılması da gazetecinin örgütün duyurusuna atıf yapmasından ileri gelmektedir. Şu hâlde, haberde gerçek dışı, uydurma bilgi bulunmadığı, keyfî ve sebepsiz bir saldırı da olmadığı ortadadır.

15. Şüphesiz ki ülkenin resmî bir yayın kuruluşunun, mal varlığının dondurulmasına karar verilen bir örgütten plaket alması güncel, kamu yararı ve haber değeri taşıyan bir meseledir. Üstelik kişilik haklarına saldırıldığını iddia eden davacı, başvurucuya cevap verme imkânını ve bu cevabı geniş kitlelerin dikkatine sunacak araçları haizdir (Hüseyin Kocabıyık, § 24).

16. Bu açıklamalara rağmen Bölge Adliye Mahkemesi Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasının, kamu yararına ilişkin meseleleri kapsayan alanlarda ifade özgürlüğünün sınırlandırılmasına çok az yer bıraktığını gözardı ederek, tarafların toplumdaki konumlarını tartışmaksızın, başvurucunun ileri sürdüğü delilleri dikkate almadan, haberde davacı hakkında yararlı ve ilgili olmayan nitelemeler ve yorumlar yapıldığını kabul etmiştir. Üstelik mahkeme haberdeki hangi ifadenin yararsız ya da ilgisiz olduğunu da açıklamamıştır. Hâlbuki basının yerine geçip belli bir durumda benimsenecek haber yapma şeklinin ne olacağını belirlemek, yargı mercilerinin görevi değildir (bkz. İlhan Cihaner (2), § 59). Somut olayda, başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiği söylenemez. Bu noktada özellikle bir medya kuruluşu hakkındaki haberle ilgili, somut olayda olduğu gibi soyut bir gerekçelendirme ile ifade özgürlüğünü kısıtlamak, gazeteciler üzerinde caydırıcı etki doğurduğundan, çatışan haklar arasında dengeleme işlemi titizlikle yapılmalı ve mahkemeler ulaştığı sonucu ilgili ve yeterli şekilde gerekçelendirmelidir.

17. Yukarıdaki açıklamalar ışığında, Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

18. Başvurucu ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve 75.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararı karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA ,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesine (E. 2020/1199, K. 2022/866) iletilmek üzere İstanbul 8. Asliye Hukuk Mahkemesine(E. 2019/434, K. 2020/336) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/5/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvurucu, 08.07.2019 tarihinde temsilcisi olduğu internet haber sitesinde "TRT "onurlandırıldı": Türkiye'nin "terörist" saydığı HTŞ'den plaket aldılar" başlığı ile haber yayımlamıştır. Söz konusu haberde "TRT ve TRT World çalışanlarına devrime katkıları dolayısıyla ayrı ayrı plaket verildiği" belirtilmiştir. TRT tarafından açılan manevi tazminat davasında yerel Mahkeme davayı reddetmiş, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi ise, haberde davacının terör ile ilişkili olduğu algısı oluşturulduğu, ilgisiz yorumlar yapıldığı, kamuoyunda husumet ve kuşku yaratıcı, güven zedeleyici bir üslup kullanıldığı, özle biçim arasında denge kurulmadığı ve haberin gerçek olmadığı gerekçeleri ile yerel mahkeme kararını kaldırarak manevi tazminata hükmetmiştir. Başvurucu ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

Başvuru, Anayasa'nın 26. Maddesinde düzenlenen ifade hürriyeti kapsamında incelendiğinde, söz konusu maddede "başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması" gerekçeleri ile hakkın sınırlanabileceği belirtilmektedir. Başvurucu tarafından yapılan haberde HTŞ'nin terör örgütü listesinde olduğu, malvarlığının dondurulduğu ve buna bağlı yorumlar ifade ve basın özgürlüğü kapsamında kalmakta ise de söz konusu haberin başlığında yer alan "Türkiye'nin "terörist" saydığı HTŞ'den plaket aldılar" başlığının, TRT ve onun çalışanlarının Suriye'de yaşanan olayları halkı bilgilendirme amacı ile doğru ve gerçek bir şekilde aktarmasından ziyade terörist bir örgüt ile işbirliği yaptığı, onun faaliyetlerine katkı sunduğu ve bu nedenle ödül aldığı izlenimini uyandırdığı, bu şekilde Anayasal bir kurum olan ve Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi yayın organı olan TRT'nin şöhretini ve saygınlığını zedelediği

şüpheden uzaktır. Her ne kadar çoğunluk tarafından Bölge Adliye Mahkemesinin kararının soyut gerekçeler içerdiği, yararsız ve ilgisiz yorumların ne olduğu hususunun açıklanmadığı belirtilmiş ise de haberin başlığında yer alan "teröristten plaket alma" ve haber içeriğinde yer alan "devrime katkılarından dolayı" gibi ifadelerin haberin ilgisiz, yararsız ve terörist ile işbirliği yapma hususunda şüphe uyandırdığı konusunda somut örnek ve içerik oluşturduğu aşikardır.

Kaldı ki, çoğunluk görüşünde Başvurucu'ya yapılan müdahalenin gazeteciler üzerinde caydırıcı etki doğuracağı ileri sürülmüş ise de hakkında haber yapılan kişi ve kurumun gazetecilik yaptığı, basın faaliyeti ve halkı bilgilendirme adına Suriye'deki olayları yansıttığı nazara alındığında bu gerekçeye katılmak mümkün değildir. Suriye'deki olayları gazetecilik faaliyeti kapsamında kamuoyuna aktaran gazetecilerin teröristten ödül aldığı ve onlarla işbirliği yaptığı şeklinde duyurulması, TRT ve onun çalışanlarının Suriye'deki olayları haber yapması üzerinde baskı ve caydırıcılık oluşturacak ve gazetecilik faaliyetine müdahale oluşturacaktır. Başvurucu tarafından hakkında haber yapılan TRT ve çalışanlarının basın faaliyeti yaptığı nazara alındığında çoğunluk tarafından benimsenen bu gerekçeye katılmak mümkün değildir.

Somut olayda Başvurucunun yapmış olduğu haber nedeniyle hürriyeti bağlayıcı veya başka bir adlî ceza ile cezalandırılmadığı da nazara alınmamıştır. Anayasa Mahkemesi çok sayıdaki benzer başvurularda adli yargı mahkemelerinin kararlarını değerlendirirken ifade özgürlüğüne yönelik kısıtlamaların niteliğine ve kapsamına da bakmakta, bireysel başvuruya konu olan yargı kararının hürriyeti bağlayıcı bir ceza veya tazminat öngörmesi arasında önemli bir fark bulunduğunu belirterek değerlendirilmenin bu bağlamda yapılmasını gerektiğini ifade etmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesinin Mustafa Tepeli başvurusunda önceki içtihatlara atıf yapılarak bu husus açıkça vurgulanmıştır."..22. Kişinin itibarına yapılan saldırının belli bir ağırlık düzeyine erişmiş olduğu hâllerde Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında mündemiç negatif yükümlülüğe, bireyin maddi ve manevi varlığına etkin bir saygının sağlanması için gerekli pozitif yükümlülükler eklenir. Pozitif yükümlülükler, kişilerin birbirleri ile olan ilişkilerini de kapsayacak şekilde kişisel itibara saygının güvence altına alınması amacıyla birtakım tedbirler alınmasını gerektirir (İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 47; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, § 40). 23.... Başka bir deyişle Anayasa Mahkemesi, devletin maddi ve manevi varlığa yönelik müdahalelere karşı etkili mekanizma kurma yükümlülüğünün mutlaka ceza soruşturması yapılmasını gerekli kılmadığına, bireyin üçüncü kişilerce şeref ve itibarına müdahale edildiği iddiasıyla tazminat davası yoluyla da giderim sağlamasının mümkün olduğuna karar vermiştir (Adnan Oktar (3), § 35)...". (Mustafa Tepeli [GK] B. No: 2014/5831, 1/3/2017).

Manevî tazminat, kişilik haklarının hukuka aykırı şekilde ihlal edilmesi nedeniyle duyulan üzüntü ve kederin hafifletilmesine yönelik bir "giderim" olup, ceza hukuku yaptırımı değildir. Çoğunluk görüşünde manevi tazminatın bu işlevi nazara alınmamıştır. Bu nedenlerle, Başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiği şeklindeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

NAZAN İPEK

B. No: 2022/56672 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/56672

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NAZAN İPEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/56672)

Karar Tarihi: 22/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Nazan İPEK

Vekili : Av. Muhammet TANRIKULU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, belediye başkanının gözaltına alınması nedeniyle gerçekleştirilen bir protesto eylemine katılması sonucu başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 1974 doğumlu olup 2011 yılından iş sözleşmesinin feshedildiği tarihe kadar Kayapınar Belediyesi Personel A.Ş.de (Belediye/İşveren) belirsiz süreli iş sözleşmesiyle çalışmıştır. Başvurucu, iş sözleşmesinin feshedildiği sırada Kamu Hizmetleri Müdürlüğünde işçi olarak çalışmaktadır.

3. Belediye başkanının gözaltına alınmasını protesto etmek amacıyla 21/10/2019 tarihinde Belediyenin hizmet binası içinde alkışlı-sloganlı bir gösteri ve bina önünde bir basın açıklaması düzenlenmiştir. Başvurucunun da anılan eylemlere katıldığının yetkililerce öğrenilmesi üzerine Disiplin Kurulu tarafından soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu soruşturma aşamasında verdiği savunmasında; olay günü içeri alındıklarını, o sırada herkesin alkış tuttuğunu, kendisinin de olayın farkında olmadan alkışladığını, hizmet binası

önündeki kalabalığı görünce de merak ettiği için orada bulunduğunu belirtmiştir. Soruşturma sonucu Disiplin Kurulu; başvurucunun siyasi ve ideolojik bir eyleme katıldığı ve destek verdiği, kamu hizmetinin sunulmasına engel olduğu, görev yerinde bulunmadığı ve görevini yapmadığı kanaatine varmıştır.

4. Belediye 26/11/2019 tarihinde "İş Yeri Disiplin Kurulunun 26/11/2019 tarih ve 59 sayılı kararı 4857 sayılı İş Kanununun 25/II maddesinin (e) bendine göre iş sözleşmeniz feshedilerek SGK'nın 29 (işveren tarafından işçinin ahlak ve iyiniyet kurallarına aykırı davranışı nedeniyle fesih) kodu ile işten ayrılış işlemleriniz yapılmıştır." gerekçesiyle başvurucunun iş sözleşmesini feshetmiştir.

5. Başvurucu; fesih işleminin haksız ve geçersiz olduğunu belirterek işveren aleyhine işe iade talepli tespit davası açmıştır. Davanın görüldüğü Diyarbakır 3. İş Mahkemesi (İş Mahkemesi) 6/1/2022 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararında mahkeme; dosya içerisinde bulunan CD kayıtlarının incelenmesinden, davacının hem hizmet binası içindeki alkışlı ve sloganlı protesto eylemine hem de hizmet binası önündeki basın açıklamasına katıldığını, başvurucunun görev alanını terk ettiğini, eylemin sebebi de gözönüne alındığında feshin haklı olmasa da geçerli olduğunu belirtmiştir.

6. Kararın istinaf edilmesi üzerine dosyayı inceleyen Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 17/4/2022 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararında Bölge Adliye Mahkemesi; başvurucunun katıldığı eylem nedeniyle görevini yapmadığını, başvurucunun davranışı ile işyerinde olumsuzluğa yol açtığını ve feshin geçerli olduğunu belirtmiştir.

7. Diğer yandan başvurucu hakkında anılan eyleme katılması nedeniyle terör örgütü propagandası yapma suçundan soruşturma başlatılmış ancak suçun yasal unsurlarının oluşmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 25/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 20/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; olay günü işyerinde gerçekleştirilen arama-elkoyma işlemleri nedeniyle binaya giriş çıkışların kapatıldığını ve personelin çalışmasının durdurulduğunu, bu hâliyle işyerini terk etmediğini ve o esnada alkış tutulmasına bir süre eşlik ettiğini belirtmiştir. Başvurucu devamında; anılan eylemin o tarihte işvereni olan belediye başkanının gözaltına alınmasını protesto etmek amacıyla yapıldığını, bu kapsamda işvereninin güvenini kötüye kullanmasının mümkün olmadığını, nitekim işveren lehine bir eylemde bulunduğunu belirtmiştir. Yine başvurucu; hakkındaki soruşturmanın belediyeye kayyum atanmasından sonra yapıldığını, bu hâliyle de eylem tarihinde işvereninin (kayyumun) güvenini sarsmasının mümkün olmadığını, tüm bu nedenlerle feshin haksız ve geçersiz olduğunu ancak mahkemelerce bu hususların değerlendirilmediğini belirtmiştir.

11. Bakanlık görüşünde; başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken yargılama makamları kararlarının yeterli gerekçeyi içerip içermediği, verilen kararlardaki tespit ve sonuçların, yasanın uygulanması niteliğinde olup olmadığı ve adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içerip içermediği

hususlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

12. Başvurucunun iddialarının bir toplantıya katılması nedeniyle iş sözleşmesinin feshedilmesine ve açtığı işe iade davasının reddedilmesine ilişkin işlemler bütününe yönelik olduğu görülmektedir. Anayasa'nın 34. maddesi; fikirlerin silahsız ve saldırısız, başka bir ifade ile barışçıl bir şekilde ortaya konulabilmesi için toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını güvence altına almıştır (Dilan Ögüz Canan [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 37; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 117, 118; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 80; Osman Erbil, B. No: 2013/2394, 25/3/2015, § 47; Gülşah Öztürk ve diğerleri, B. No: 2013/3936, 17/2/2016, §§ 67, 68; Ömer Faruk Akyüz, B. No: 2015/9247, 4/4/2018, § 54). Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı hem kamu otoritelerinin hem de üçüncü kişilerin müdahalesi olmaksızın bir araya gelebilme serbestisini korumaktadır (AYM, E.2014/101, K.2017/142, 28/9/2017, § 21). Dolayısıyla devletten, koruma yükümlülüğü olarak adlandırılabilecek olan pozitif yükümlülüğü kapsamında, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını kullanmak isteyenlerin yalnızca üçüncü kişiler tarafından herhangi bir saldırıya uğrama endişesi taşımadan bu hakkı kullanmalarını temin etmesi değil (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 122) aynı zamanda iş sözleşmelerinin feshi gibi yapılabilecek her türlü müdahalelere karşı da önlem alması beklenir. Anayasa Mahkemesinin yapması gereken inceleme de devletin toplantı hakkına yönelik söz konusu pozitif yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğine yönelik olacaktır. Bu kapsamda başvuru toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Temel hak ve özgürlüklere yönelik negatif ve pozitif yükümlülükler arasındaki sınırların kesin biçimde tanımlanması ve birbirinden ayrılması her durumda mümkün değildir. Devlet için öngörülen negatif yükümlülükler, her durumda temel hak ve özgürlüklere keyfî surette müdahaleden kaçınmayı gerekli kılar. Pozitif yükümlülükler de temel hak ve özgürlüklerinin korunmasını ve bireyler arası ilişkiler alanında olsa da temel hak ve özgürlüklerin güvencelerini sağlamaya yönelik olaya özgü tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 32; Ömür Kara ve Onursal Özbek, B. No: 2013/4825, 24/3/2016, § 46; Ayhan deniz ve diğerleri [GK], B. No: 2019/10975, 14/6/2023, § 35).

15. Devletin toplantı hakkının korunmasına yönelik yükümlülükleri çerçevesinde; uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin yasal altyapının oluşturulması, uyuşmazlıkların adil yargılama gereklerine uygun ve usul yönünden güvenceleri haiz bir yargılama kapsamında incelenmesi ve bu yargılamalarda temel haklara ilişkin anayasal güvencelerin gözetilip gözetilmediğinin denetlenmesi sorumluluğu bulunmaktadır. Yine bireylerin temel hak ve özgürlüklerine, üçüncü kişilerin müdahalesinin önlenmesi için gerekli önlemlerin alınması ve mahkemelerce korunma sağlanması da söz konusu yükümlülükler kapsamındadır. Kamusal makamlarca gerekli yapısal önlemler alınmış olsa da uyuşmazlık konusu davayı yürüten mahkemelerce verilen kararlarda üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı bireylere korunma imkânı sağlanmadığı durumlarda bu yükümlülükler gereği gibi yerine getirilmemiş olacaktır. Bu, kamusal makam olan mahkemeler aracılığıyla bireylerin hak ve özgürlüklerinin korunmasız bırakıldığı anlamına gelecektir (benzer yöndeki

değerlendirmeler için bkz. Ömür Kara ve Onursal Özbek, §§ 47-49; Ayhan deniz ve diğerleri, § 36).

16. Bu doğrultuda iş sözleşmesi kapsamında çalışan bireylerin Anayasa ile güvence altına alınan haklarına yönelik işverence gerçekleştirilen müdahale iddiasını içeren uyuşmazlıkların karara bağlandığı davalarda mahkemelerce söz konusu güvenceler gözardı edilmemeli, işveren ve çalışanlar arasındaki çatışan çıkarlar adil biçimde dengelenmeli, ulaşılan sonuç hakkında hüküm kurulurken ilgili ve yeterli gerekçeler sunulmalıdır (Ömür Kara ve Onursal Özbek, § 50; Kasım Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2019/33243, 4/7/2022, § 32; Ayhan deniz ve diğerleri, § 37).

17. Mahkemeler tarafından, tarafların çıkarları dengelenirken iş sözleşmelerinde kısıtlayıcı ve zorlayıcı düzenlemelerin ne şekilde belirlendiği, çalışanların temel haklarına yönelik müdahalede bulunulmasına neden olan çıkarın üstün olup olmadığı, sözleşmenin feshinin çalışanların eylem ya da eylemsizlikleri karşısında makul ve orantılı bir işlem olup olmadığı somut olayın koşullarına göre ele alınmalıdır. Ayrıca yargılamalar sırasında gerçekleştirilen işlemlerin ve neticede verilen kararın gerekçesinin bizatihi toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına ilişkin bir müdahale oluşturmaması için mahkemelerce gereken özen gösterilmelidir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Ömür Kara ve Onursal Özbek, § 51; Kasım Çiftçi ve diğerleri, § 33; Ayhan deniz ve diğerleri, § 38).

18. Somut olayda Belediye, başvurucunun bir protesto eylemine katılması nedeniyle ahlak ve iyi niyet kurallarına aykırı davrandığını belirterek başvurucunun iş sözleşmesini feshetmiştir. İş Mahkemesi başvurucunun söz konusu eylemleri nedeniyle işverenin işçisine karşı güven duygusunun zedelendiği ve feshin haklı olmasa da geçerli olduğu kanaatine varmıştır. Bölge Adliye Mahkemesi ise başvurucunun söz konusu eyleme katılarak görevini yapmadığı, davranışları ile işyerinde olumsuzluğa yol açtığı ve feshin geçerli olduğu kanaatine varmıştır. O hâlde, nihai olarak başvurucunun iş sözleşmesi, katıldığı bir eylem nedeniyle görevini yapmaması ve işyerinde olumsuzluğa yol açması sonucu işçinin davranışlarından kaynaklanan geçerli fesih kapsamında feshedilmiştir.

19. 4857 sayılı Kanun'un 18. maddesinde belirsiz süreli iş sözleşmelerinin işveren tarafından sona erdirilmesinde geçerli bir sebep bildirme zorunluluğu getirilmiştir. Söz konusu hükümde, geçerli sebeplerin neler olabileceği madde metninde sayılmıştır. İşveren tarafından iş sözleşmesinin feshi için ya işçinin yeterliliği ve davranışlarından kaynaklanan ya da işletmenin, işyerinin veya işin gereklerinden kaynaklanan geçerli bir sebebin işveren tarafından gösterilmesi gerekmektedir. Hükmün gerekçesinde de işbu hüküm gereği iş sözleşmesinin feshi için işçinin davranışlarının iş görme borcunu ciddi biçimde olumsuz etkilemesi, iş görme borcunu gerektiği biçimde yerine getirmesine olanak vermemesi, iş ilişkisinin sürdürülmesinin işveren açısından makul ölçülerde beklenememesi gerektiği ifade edilmiştir. Hükme göre bir davranış ancak işyerinde olumsuzluklara yol açması hâlinde geçerli sebep sayılabilir. İşçinin davranışlarının işyerindeki üretim ve iş ilişkisi sürecine olumsuz bir etkisi yoksa bu davranışların iş sözleşmesinin feshinde geçerli bir sebep olarak gösterilmesi mümkün değildir (Ayhan deniz ve diğerleri, § 42).

20. Somut olayda başvurucu; belediye başkanının gözaltına alınmasını protesto etmek için gerçekleştirilen bir eyleme katılmış ve bu durum mahkemelerce başvurucunun görevini yapmadığı ve işyerinde olumsuzluğa yol açtığı şeklinde değerlendirilmiştir. Ancak söz konusu değerlendirmede mahkemeler başvurucunun söz konusu eyleme katılması nedeniyle "iş sözleşmesinden kaynaklanan hangi sorumluluklarını yerine getiremediğine", eylemin "iş

yerinde işin görülmesini önemli ölçüde olumsuz olarak nasıl etkilediğine", başvurucunun "işi ve iş yeri ile ilgili hangi görevleri ifa edemediğine" ve "iş yerinde nasıl bir olumsuzluk meydana geldiğine" dair somut bir değerlendirmeye yer vermemiş; "işverenin zarar gören menfaatlerinin neler olduğu"nu yeterli ve ikna edici bir gerekçeyle açıklamamıştır.

21. Üstelik başvurucunun katıldığı eylemin belediye başkanının gözaltına alınmasına yönelik protesto amacıyla gerçekleştirildiği gözönüne alındığında kamusal bir meseleye ilişkin düşüncelerin kolektif bir biçimde ifade edilmesine yönelik olduğu açıktır. Bu kapsamda toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, demokratik toplumun en temel değerleri arasında yer almakta olup bireylerin ortak fikirlerini birlikte savunmak ve başkalarına duyurmak için bir araya gelebilme imkânını korumayı amaçlamaktadır (Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 40; Dilan Ögüz Canan, § 36; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 115). Toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır (Dilan Ögüz Canan, § 35; Ömer Faruk Akyüz, § 55). Fikirlerin silahsız ve saldırısız, başka bir ifade ile barışçıl bir şekilde ortaya konabilmesi için toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının güvence altına alınması gerekir. Barışçıl amaçlarla bir araya gelmiş kişilerin toplantı hakkını kullanırken kamu düzeni açısından tehlike oluşturmayan ve şiddet içermeyen davranışlarına sabır ve hoşgörü gösterilmesi çoğulcu demokrasinin gereğidir (Dilan Ögüz Canan, § 36; Osman Erbil, § 54).

22. Bu kapsamda mevcut olayda başvurucunun katıldığı eylemin barışçıl olmaktan çıktığına, iş ve işyeri düzenini bozduğuna dair bir değerlendirme mahkemelerin kararlarında yer almamaktadır. Hâliyle işveren tarafından işçinin toplantı hakkının işyerinde de korunması gerekliliğine uygun davranılmadığı, mahkemelerce de bu hususa yönelik bir değerlendirmenin yapılmadığı görülmektedir.

23. Kaldı ki başvurucu hakkında anılan eyleme katılması nedeniyle terör örgütü propagandası yapma suçundan soruşturma başlatılmış ve suçun yasal unsurlarının oluşmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiştir. Ancak söz konusu kararın da mahkemelerce herhangi bir değerlendirmeye esas alınmadığı görülmüştür.

24. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde; başvurucunun söz konusu eyleminin 4857 sayılı Kanun'un 18. maddesinde yer alan işçinin davranışlarından kaynaklı geçerli sebepler kapsamında değerlendirilmesine yönelik olarak söz konusu mahkemelerin; "başvurucunun eylemi ile iş yerinde olumsuzluğa yol açtığı" ve "görevini yapmadığı" kabulüne dair somut olaya uygun ilgili ve yeterli gerekçeler sunamadığı görülmüştür. Başvurucunun eyleminin geçerli fesih kapsamında kaldığı kabulünün işverenin tek taraflı beyanına dayandığı ancak söz konusu eylemin sonuçları itibarıyla iş sözleşmesinin sürdürülmesinin işverenden beklenemeyeceği hususunun işveren ve mahkemeler tarafından ortaya konulamadığı anlaşılmıştır. Bu hâliyle mahkemelerce toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına ilişkin Anayasa'da belirtilen güvencelerin gözetildiği özenli bir yargılama yapılmadığı görülmektedir,

25. Açıklanan gerekçelerle anayasal güvencelerin korunması açısından devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği anlaşıldığından başvurucunun Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu ihlalin tespiti ve yargılamanın yenilenmesi ile 100.000 TL maddi ve 100.000

TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen hak ihlallerinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3), B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. Ayrıca ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 3. İş Mahkemesine (E.2020/22, K.2022/2) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL başvuru harcı ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.464,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CAFERİ SADIK AŞIKOĞLU

B. No: 2022/69032 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/69032

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CAFERİ SADIK AŞIKOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/69032)

Karar Tarihi: 22/5/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Burak GÜNGÖR

Başvurucu : Caferi Sadık AŞIKOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan verilen mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinin ardından Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından gerçekleştirilen itirazın Yargıtay Ceza Genel Kurulu (Kurul) tarafından kabul edilmemesi nedeniyle adil yargılanma ile etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Ankara 21. Asliye Ceza Mahkemesinde açılan kamu davasında atılı suçtan 4 yıl 6 ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Başvurucunun istinaf talebi esastan reddedilmiş, kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 14. Ceza Dairesinin 15/1/2013 tarihli onama kararıyla yargılama süreci tamamlanmıştır.

3. Kesinleşen hükme karşı Başsavcılık, olağanüstü itiraz başvurusunda bulunmuştur. İtirazı inceleyen Kurul 10/2/2022 tarihinde oyçokluğu ile itirazın reddine karar vermiştir.

4. Başvurucu, nihai kararı 6/6/2022 tarihinde öğrendiğini belirterek 6/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyon; adil yargılanma ile etkili başvuru hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm

tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu, Başsavcılık tarafından gerçekleştirilen itirazın kabul edilmemesi nedeniyle adil yargılanma ile etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

7. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda; Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede başvurucu tarafından nihai kararın açılarak okunduğu tespit edilen tarih, nihai kararın sonucunun öğrenildiği tarih kabul edilerek bireysel başvuru süresi bu tarihte başlatılmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Somut olayda da nihai kararın başvurucu tarafından UYAP üzerinden 27/5/2022 tarihinde okunduğu ve başvurunun otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 6/7/2022 tarihinde yapıldığı anlaşıldığından başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 22/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERVET OĞUZ

B. No: 2022/103452 | Karar tarihi: 22.05.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/103452

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERVET OĞUZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/103452)

Karar Tarihi: 22/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 6/8/2024-32624

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucu : Servet OĞUZ

Vekili : Av. Ömür ILICA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, savunma tanıklarının dinlenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle tanık dinletme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Olayların geçtiği dönemde koronavirüs (COVID-19) salgını sebebiyle tüm lokanta ve restoranlar ile pastane ve benzeri işyerleri sadece paket servis, gel-al benzeri yöntemlerle müşterilerin oturmasına müsaade etmeden hizmet vermektedir.

3. İzmir'deki Ç.D. isimli lokantanın sahibi; işletmesi hakkında asılsız beyanda ve ihbarda bulunulması nedeniyle polislerin sürekli olarak salgın tedbirine uygun hareket edilip edilmediğini kontrol etmek amacıyla işyerine geldiğini, vatandaşların polislerin ne için geldiğini bilmediğini, bu nedenle müşteri kaybına uğradığını belirterek ilgililer hakkında iftira suçu kapsamında 25/11/2020 tarihinde şikâyetçi olmuştur. Şikâyetin ekinde incelemeye gelen polis memurlarının düzenlediği 25/11/2020 tarihli tutanak yer almaktadır. 25/11/2020 tarihinde saat 09.00'da tutulan bu tutanakta, aynı gün saat 08.14'te anılan

işyerine müşteri alındığına yönelik bir ihbar geldiği, yapılan kontrolde lokantanın arka bahçesine müşterilerin alındığına yönelik ihbarın asılsız olduğu, masa ve sandalyelerin toplu ve üzerilerinin branda ile örtülü olduğu tespit edilmiştir. Aynı tutanakta 23/11/2020 tarihinde de aynı yönde bir ihbar alındığı, yapılan kontrolde yine benzer bir durumun tespit edildiği ve böylelikle "söz konusu iki ihbarın asılsız olduğu ve görevlileri boşu boşuna oyaladığı" belirtilmiştir.

4. Lokanta sahibi 30/12/2020 tarihinde yine müracaatta bulunarak söz konusu asılsız ihbarların devam ettiğini, bu sürede on beş yirmi kez polisin, bekçinin ve diğer devlet kurumlarından kişilerin geldiğini ifade etmiştir. Ayrıca Alo Gıda hattına 25/11/2020 tarihinde yapılan ihbar üzerine İlçe Tarım Orman Müdürlüğüne bağlı ekiplerin 7/12/2020 tarihinde yaptığı inceleme sonucunda işletmenin teknik ve hijyen şartlarını sağladığına, ibraz edilen belgelere göre sakatatların Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına kayıtlı firmalardan alındığına, çalışanların maske taktığına ve sigara içmediklerine yönelik tutanak tutulduğunu da belirtmiştir.

5. Yapılan inceleme ve araştırmalar sonucunda ihbarlarda bulunan kişinin başvurucu olduğu anlaşılmıştır. Başvurucunun ifadesi şüpheli sıfatıyla İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 29/6/2021 tarihinde alınmıştır. Bu kapsamda işletmenin bir üst katında ikamet ettiğini, emekli gazeteci olması nedeniyle halkın sağlığıyla ilgili konulara duyarlı olduğunu, lokantanın arka bahçesinden tabak sesleri ile birden fazla insanın konuşmalarını duyduğunu ve lokanta sahibinin içeriye müşteri aldığını anladığını belirtmiştir. Ayrıca söz konusu lokantanın önüne, üzerinde hayvan kafası resmi olan kapalı bir ticari araç geldiğini ve araçtaki şahsın yaptığı "Ölmüş kesimlerden verdim, faturayı ona göre ayarlayın." diyerek bir telefon görüşmesi yaptığını ifade etmiştir. Bunun üzerine de Alo Gıda hattını aradığını ve durumu bildirdiğini, olayın hemen akabinde gelmedikleri için görevlilerin bu durumu tespit edemediklerini ileri sürmüştür.

6. Başvurucu hakkında İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından iddianame düzenlenerek başvurucunun zincirleme biçimde iftira suçunu işlediği gerekçesiyle cezalandırılması talep edilmiştir.

7. İzmir 46. Asliye Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davadaki ilk celseye sadece müşteki olan lokanta sahibi gelmiş ve bu kapsamda şikâyetlerini tekrarlayarak davaya katılma talebinde bulunmuştur. Duruşma sonunda müştekinin davaya katılması kabul edilmiş ve başvurucunun zorla getirilmesine karar verilmiştir. Ayrıca katılanın duruşmadaki ifadeleri dikkate alınarak celse arasında ismini belirteceği tanığın dinlenilmesi talebi de kabul edilmiştir.

8. İkinci celseye başvurucu, müdafii ile katılmıştır. Başvurucunun savunması alınmış; başvurucu, daha önce verdiği ifadesine benzer şekilde beyanda bulunmuştur. Başvurucunun savunması alındıktan sonra katılanın ismini belirttiği tanık aynı celsede dinlenilmiştir. İşletmenin olduğu mahallede oturan söz konusu tanık; başvurucunun ilgili mercilere gıda ile ilgili hep şikâyette bulunduğunu, zabıtaların geldiğini gördüğünü, bir kez de katılanın ağladığını duyduğunu, meselenin ne olduğunu katılana sorduğunda ise üst kattaki kişiyle münakaşa yaşadığını söylediğini belirtmiştir. Başvurucu, söz konusu tanığın olaylara vâkıf olmadığını belirtmiştir. Celse sırasında başvurucuya ve müdafiye kovuşturmanın genişletilmesi taleplerinin olup olmadığı sorulmuştur. Talebin olmadığını nazara alarak Cumhuriyet savcısı esas hakkındaki mütalaasını sunmuştur. Başvurucu müdafiinin süre talebi üzerine mütalaaya karşı beyanlarını sunması için duruşma ertelenmiştir.

9. Başvurucu, duruşma öncesi mütalaaya karşı yazılı olarak beyanda bulunurken iki tanığın da dinlenilmesini istemiş ve söz konusu tanıkların "pandemi döneminde ilgili işletmede müşteri olarak yemek yediklerini" ileri sürmüştür.

10. Son celsede başvurucu, iki tanığın duruşma salonu dışında beklediklerini de ifade ederek tanıklarının dinlenilmesini bu sefer sözlü olarak talep etmiştir. Mahkeme, dosyanın geldiği aşama nedeniyle başvurucunun talebinin reddine dair ara kararı vermiştir. Duruşma sonunda başvurucunun zincirleme suretle iftira suçunu işlediği kanaatiyle netice itibarıyla 1 yıl 15 gün hapis cezası ile mahkûmiyetine karar verilmiştir.

11. Gerekçeli kararda öncelikle katılanın aşamalardaki beyanlarının istikrarlı olduğu hususuna ve tanık olarak dinlenilen kişinin ifadelerine değinilmiştir. Ayrıca iftira suçunun maddi ve manevi unsurları hatırlatılmış, işletmenin nizama uygun olduğunu başvurucunun bilmesine rağmen idari bir soruşturma başlatma gayesi ile çeşitli kez asılsız isnatlarda bulunduğu yorumu yapılmıştır. Bu kapsamda katılanın işyerinde farklı usulsüzlük iddialarına ilişkin yapılan denetimlerde herhangi bir usulsüz duruma rastlanmadığına, bu durumun gerek İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü yetkililerinin gerek kolluk görevlilerinin inceleme ile denetimlerinden anlaşıldığına yer verilmiştir.

12. Başvurucunun istinaf istemi üzerine dosya üzerinden değerlendirme yapılmış, dava konusu fiili başvurucunun işlediğinin kabulünde isabetsizlik olmadığı, sabit görülen fiilin doğru vasıflandırıldığı ifade edilmiştir. Ancak olay tarihi olan 25/11/2020'de saat 09.50'de Tarım ve Orman Bakanlığına ait 174 Alo Gıda hattına ve aynı gün saat 08.14'te Buca Emniyet Müdürlüğü haber merkezine ihbarlarda bulunduğu, ihbar saatlerinin çok yakın olması nedeniyle tek bir iftira suçunun oluşacağının gözetilmemesinin hukuka aykırı olduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda zincirleme suç hükümlerinin uygulanması suretiyle fazla cezaya hükmolunduğu ve bu hukuka aykırılığın düzeltilmesinin de yeniden duruşma yapılmasını gerektiren nitelikte olmadığı gerekçesiyle başvurucu hakkında tesis edilen kısa süreli hapis cezasının takdiren 6.000 TL adli para cezasına çevrildiği anlaşılmıştır. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 7. Ceza Dairesi 1/11/2022 tarihli kesin nitelikteki kararı ile iftira suçuna yönelik istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

13. Başvurucu, nihai hükmü 1/11/2022 tarihinde öğrendikten sonra 1/12/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Komisyon; adil yargılanma hakkı kapsamında tanık dinletme hakkı dışında başvurucunun ileri sürdüğü şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu, katılanın ismini bildirdiği tanığın dinlendiğini ve mahkûmiyet kararının bu tanığın ifadeleri üzerinden verildiğini ileri sürmüştür. Pandemi döneminde ilgili işletmede müşteri olarak yemek yiyen iki kişinin tanık olarak dinlenmelerini istemesine rağmen yerel mahkeme tarafından taleplerinin kabul edilmediğinden yakınmıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun kovuşturmanın genişletilmesi yönünde talebi olmadığını belirttiği hâlde karar duruşmasında tanık dinletme talebinde bulunduğuna dikkat çekilmiştir. Ayrıca mahkûmiyet gerekçesinde tanık beyanları dışında katılanın ifadeleri, başvurucunun ikrarı, kamu görevlilerinin tuttuğu tutanakların dikkate alındığı belirtilerek somut olayın şartlarının gözönünde tutulması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında özet olarak tanık beyanlarının yargılamaya ilişkin

önemli bilgiler içerdiğini, olayla ilgili gerçeğin ortaya çıkarılmasına katkıda bulunacağını, tanıkların dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediğini ileri sürmüştür.

16. Başvuru, tanık dinletme hakkı kapsamında incelenmiştir.

17. Anayasa Mahkemesi benzer iddiaların ileri sürüldüğü başvurulara ilişkin olarak birçok kararında tanık dinletme hakkıyla ilgili ilkeleri belirlemiştir.

18. Savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını isteme hakkı, silahların eşitliği ilkesinin bir gereğidir. Tanıkların dinlenmek üzere çağırılmasının uygun olup olmadığının değerlendirmesi, kural olarak derece mahkemelerinin takdir yetkisi dâhilindedir. Ancak bu hak, sanığın lehine olan bütün tanıkların çağrılmasını ve dinlenmesini gerektirmez. Bu düzenlemenin esas amacı, sanığın aynı koşullar altında ve silahların eşitliği ilkesine uygun olarak tanık dinletme talebinde bulunabilmesinin sağlanmasıdır. Dolayısıyla bir sanığın bazı tanıkları dinletemediğinden şikâyet etmesi yeterli olmayıp ayrıca bu tanıkların dinlenmesinin hangi nedenlerle önemli olduğunu ve gerçeğin ortaya çıkması için neden gerekli olduğunu açıklamak suretiyle tanık dinletme talebini desteklemesi gerekmektedir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014, § 47; Ahmet Zeki Üçok, B. No: 2013/1966, 25/3/2015, § 70, Ali Fırtına, B. No: 2014/14575, 6/7/2017, § 27).

19. Yukarıda belirtildiği üzere tanıkların dinlenmek üzere çağırılmasının uygun olup olmadığının değerlendirilmesi kural olarak mahkemelerin takdir yetkisindedir. Somut olayda başvurucunun gösterdiği tanıkların dinlenilmeme sebebinin davanın geldiği aşama olduğu belirtilmektedir (bkz. § 10). Bu kapsamda Mahkemece söz konusu talebin -reddedilme sebebi nazara alındığında- yargılamayı uzatmak amacıyla yapıldığı sonucuna varılmıştır. Diğer taraftan başvurucunun dinlenilmesini istediği tanıkların pandemi döneminde ilgili işletmede müşteri olarak yemek yiyen kişiler olduğu anlaşılmıştır. Diğer bir ifadeyle anılan tanık dinletme talebinin somut olayda Alo 174 hattına yapılan ihbarlar sonucu tutulan ve mahkûmiyete esas alınan tutanaklara veya bu tutanakların içeriğinde yer verilen somut tespitlere dair olmadığı görülmüştür. Yargılama mercii, mahkûmiyet kararı verirken duruşmada dinlediği tanığın beyanından öte başvurucunun yaptığı ihbarların içeriğine ve denetimler sonucunda tutulan ayrıntılı tutanaklara dayanmıştır. Başvurucunun bu tutanakların içeriklerine yönelik bir itirazı olmamıştır. Ayrıca istinaf aşamasında başvurucunun eylemlerinin zincirleme suç kapsamında kalmadığı kabul edilerek cezanın ağırlaştırıcı unsurlarının kaldırılmasını bu bağlamda dikkate almak gerekir.

20. Açıklanan gerekçelerle tanık dinletme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

Basri BAĞCI ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamışlardır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık dinletme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Basri BAĞCI ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 22/5/2024 tarihinde karar

verildi.

KARŞIOY

1. İftira suçundan yargılanan ve hakkında mahkûmiyet kararı verilen başvurucunun karar celsesinde hazır ettiği iki tanığın dinlenilmesi talebinde bulunmasına rağmen, istemi yargılamayı uzatmaya çalıştığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

2. Yargılamaya konu hadisede; başvurucu müştekiye yönelik ithamları nedeniyle ceza davasında iftira suçundan sanık olarak yargılanmaktadır.Başvurucu pandemi nedeniyle kısıtlamaların uygulandığı dönemde, ceza yargılamasında müşteki konumunda bulunan lokanta işletmecisinin, kısıtlamalara rağmen lokantasında yemek yenmesine müsaade etmek suretiyle yasaklara muhalefet ettiği iddiasında bulunmuştur.

3. Başvurucunun dinletmek istediği tanıklar ise yasaklı dönem içerisinde lokantada yemek yediği söylenen kişilerdir.

4. Tanıkların bu özellikleri itibariyle yargılama konusu ile ilgisiz kişiler olduğunu kabul etmek mümkün değildir.

5. Dahası söz konusu tanıklar dinlenmeden muhakeme konusu edilen mevzu ile ilgisiz olduğunu peşinen kabul etmek olası gözükmemektedir.

6. Kaldı ki 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 178. maddesinde "Mahkeme başkanı veya hâkim, sanığın veya katılanın gösterdiği tanık veya uzman kişinin çağrılması hakkındaki dilekçeyi reddettiğinde, sanık veya katılan o kişileri mahkemeye getirebilir. Bu kişiler duruşmada dinlenir. (Ek cümle: 3/10/2016-KHK-676/4 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/4 md.) Ancak, davayı uzatmak amacıyla yapılan talepler reddedilir" denilmek suretiyle sanık veya katılan tarafın mahkemede hazır ettikleri tanığın dinlenilmesi mükellefiyeti getirilmiştir.

7. Konunun davayı uzatmak kastıyla yapıldığı yönündeki gerekçenin somut durum ile örtüştüğünü söylemekte zordur. Zira son aşamasına gelmiş olan yargılamanın hazır edilen tanıkların yasaklı dönemde lokantada yemek yediklerine dair muhtemel beyanları ile uzayacağını kabul etmek mümkün gözükmemektedir.

8. Bu gerçekliklere rağmen mahkeme başvurucu tarafından hazır edilen tanıkların dinlenilmemesine karar vermiştir.

9. Bu gerekçeler ışığında sanığın adil yargılanma hakkı çerçevesinde tanık dinletme hakkına yapılan müdahale ile dezavantajlı duruma düşürüldüğünü değerlendirdiğimizden çoğunluğun ihlal olmadığı yönündeki görüşüne iştirak edilmemiştir.

Başkan Basri BAĞCI Üye Kenan YAŞAR

K.K.

B. No: 2020/34532 | Karar tarihi: 29.05.2024

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/34532

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

K.K. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/34532)

Karar Tarihi: 29/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 21/2/2025 - 32820

GENEL KURUL

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Raportörler : Yusuf Enes KAYA

Murat İlter DEVECİ

Başvurucu : K.K.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumu görevlilerinin fiziksel şiddet uygulaması ve bu olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs suçundan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edilen başvurucu, cezasının infazı kapsamında Malatya E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna yerleştirilmiş; sonrasında ise önce Trabzon E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna, sonra da başka bir ceza infaz kurumuna nakledilmiştir. Başvuruya konu olay başvurucunun Trabzon E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) tutulduğu sırada 26/4/2019 tarihinde meydana gelmiştir.

3. Ceza İnfaz Kurumunda görevli bazı infaz koruma memurları ile bir jandarma astsubayınca düzenlenen tutanağa göre olay tarihinde başvurucunun bulunduğu koğuşta genel arama yapılmıştır. Başvurucunun da hazır olduğu aramada eşya dolaplarının birinin altında, dış yüzeyi muşamba ile dikilmiş, kuruma ait olup yarısı kesilmiş battaniye bulunmuştur. Söz konusu battaniyeye el konulmak istenince başvurucu “Bunu alamazsınız, ibadetimizi yasaklayamazsınız, engelleyemezsiniz; Allah’la aramıza giremezsiniz.” şeklinde sözler sarf edip odanın girişine doğru koşarak koridora çıkmaya çalışmıştır. Görevlilerin yaptığı uyarıları da dikkate almayan başvurucu, diğer hükümlüleri galeyana getirmek için çabalamıştır. Başvurucunun agresif davranışlarına devam etmesi üzerine görevliler, orantılı bir şekilde etkisiz hâle getirdikleri başvurucuyu tedbir amaçlı olarak müşahede odasına götürmüştür. Bu sırada tutuklu S.A. da başvurucuyu desteklemiştir. Müşahede odasına alınmasından önce başvurucu, Ceza İnfaz Kurumu Tabipliğine çıkarılmıştır.

4. Ceza İnfaz Kurumu Tabipliği başvurucuda omuz eklemi yaralanması olduğunu tespit etmiş, bir hafta içinde ortopedi polikliniği kontrolü önermiş ve başvurucuyu Fatih Devlet Hastanesine sevk etmiştir.

5. Başvurucu hakkında Fatih Devlet Hastanesince 26/4/2019 tarihinde düzenlenen genel adli muayene raporunda; başvurucunun sol omuz ve kolunda hareket kısıtlılığı olduğu, kolunu hareket ettirirken ağrı duyduğu, genel durumunun iyi olduğu, kesin raporun ortopedi uzmanı tarafından verilmesinin uygun olacağı belirtilmiştir.

6. Başvurucu, aynı gün Ceza İnfaz Kurumu Tabipliğince Trabzon Kanuni Eğitim Araştırma Hastanesine (Kanuni Hastanesi) sevk edilmiştir. Ortopedi uzmanı, yaptığı muayene sonunda başvurucuya sol humerus (kol) yumuşak doku zedelenmesi teşhisi koyup ağrı kesici ve kas gevşetici ilaçları içeren bir reçete yazmıştır. Muayene nedeniyle düzenlenen belgede bilgisayarlı tomografiye (BT) başvurulduğu ve elde edilen görüntüde kırık olmadığı belirtilmiştir.

7. BT işlemi sonucunda hazırlanan 2/5/2019 tarihli radyoloji raporunda; dirsek ve dirsek eklemini oluşturan kemik yapılarının normal olduğu, eklem efüzyonu izlenmediği, kesitlere dâhil alanlarda, kas yapılardaki yağlı dokularda, cilt ve vasküler yapılarda patolojik görünüm izlenmediği ifade edilmiştir.

8. Başvurucu; aşamalarda sunduğu dilekçelerinde Ceza İnfaz Kurumunda görevli doktor tarafından Fatih Devlet Hastanesine sevk edildiğini, Fatih Devlet Hastanesi Acil Servisinde adli rapor hazırlanarak sol kolunda meydana gelen kırık, ezilme gibi hususları içeren darp raporunun doktor tarafından düzenlendiğini, aynı gün ortopedi uzmanına sevkinin yapıldığını, K. isimli görevli memurun raporu aldığını, görevli memur K.nın uzak bir köşede telefon konuşması yaptıktan sonra kendisine ortopedi doktoru ile haftaya görüşebileceğini

söylediğini, bunun üzerine neden öğleden sonraki görüşmeyi haftaya ertelediklerini sorduğunu ancak cevap alamadığını belirtmiştir. Başvurucu ayrıca doktorla tekrar görüşmek istediğini bildirerek yanına gelen doktora "Ne oldu da kararınızı değiştirdiniz? Az önce öğleden sonra uzman doktoru görmemi söylüyordunuz." dediğini ancak doktorun da vermediğini, Fatih Devlet Hastanesinden sonra apar topar ortopedi uzman doktoruna gösterilmeden Ceza İnfaz Kurumuna getirildiğini, öğleden sonra tekrar hastaneye gideceğinin kendisine bildirildiğini, Kanuni Hastanesine gittiğini, gerekli röntgen ve fiziki tetkikler sonrası dirsek bölgesinde kırık olduğu teşhisiyle kolunun alçıya alındığını, baş dönmesi şikâyeti üzerine tomografi için sevkinin yapıldığını, hazırlanan raporların memurlara teslim edildiğini, iki doktorun yazdığı ilaçların kendisine verilmediğini ileri sürmüştür.

9. Başvurucunun söz konusu olay nedeniyle iki ayrı disiplin suçu işlediği iddiasıyla hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Disiplin soruşturması kapsamında başvurucunun, infaz koruma görevlilerinin ve diğer mahkûmların ifadesi alınmıştır:

i. Başvurucu; ifadesinde olay günü yapılan genel aramanın düzenini bozacak bir şey yapmadığını, içeride bulunan Kurum personelinin gergin olduğunu, olay günü koğuştan alınan masa örtüsü bezine dikilmiş battaniyenin yaklaşık üç yıldır o koğuşta olmasına rağmen hiçbir aramada alınmadığını, seccade olarak kullanılan battaniyeden Kurum müdürünün bilgisi olduğunu, battaniyenin kolay katlanabilir, kaldırılabilir olması nedeniyle önemli olduğunu, seccadenin alınması esnasında kapıya yönelip "Allah ile aramıza giremezsiniz, ibadetimizi engelleyemezsiniz." diyerek görevli memura bağırması üzerine Kurum personeli tarafından koğuşundan alınarak müşahede odasına götürüldüğünü, götürülürken görevli personelin fazla germesi nedeniyle kolunun zedelendiğini, Kurum doktoru tarafından görüldükten sonra hastaneye sevk edildiğini, hastanede gerekli tetkik ve kontroller yapıldıktan sonra Ceza İnfaz Kurumuna döndüğünü beyan etmiştir.

ii. Mahkûm S.T. ifadesinde üç yıldır alınmayan battaniyenin şimdi alındığını, koğuş zemini soğuk ve kirli olduğu için battaniyenin önemli olduğunu, bazı kantin ihtiyaçlarının karşılanmadığını, kantinde satılan seccadelerin kirli betona serilerek dinî vecibelerin yerine getirilmesine razı olmadığını, Kurum kantininden alınan seccade ile namaz kılındığında seccadenin yıkanmasının, kurutulmasının zor olduğunu, bu durumun toz yutulmasına, diz ve ayak ağrısı, üşütme, astım, egzama, kaşıntı, bel ağrısı gibi birçok hastalığa yol açtığını belirtmiştir.

iii. Diğer mahkûmlar da ifadelerinde arama sırasında başvurucunun gözlemci olarak koğuş içine alındığını, başvurucunun "Allah ile aramızda girmeyin bizim ibadet etme özgürlüğümüz var." şeklinde konuştuğunu, akabinde görevli memurlarca koluna girilerek götürüldüğünü, başvurucunun "Kolumu kırıyorsunuz." diye bağırdığını söylemiştir.

10. Yapılan soruşturma sonucunda başvurucuya Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığınca kurum tesislerine, araç ve gereçlerine zarar verme disiplin suçunu işlediği gerekçesiyle 1 gün hücre cezası verilmiş, bu ceza en son Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesinin denetiminden geçerek kesinleşmiştir. Bu karara karşı Yargıtay nezdinde kanun yararına bozma yoluna gidilmiştir. Yargıtay 1. Ceza Dairesi 19/3/2021 tarihli kararı ile Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesinin kararının kanun yararına bozulmasına karar vermiş, bu karara istinaden disiplin cezası tüm sonuçlarıyla ortadan kaldırılmıştır. Yargıtay, kanun yararına bozma kararında bahse konu kesilmiş battaniyenin ibadet için kullanılan eşyalar arasında olduğunun tespit edildiğini, başvurucunun battaniyeye kendisinin zarar

vermediğini ve üç yıldır koğuşta olan kesik battaniyenin ibadet için kullanıldığı yönündeki savunmasının diğer hükümlü S.A.nın ifadesiyle örtüştüğünü, ifadesine başvurulan diğer hükümlülere battaniyeye kimin zarar verdiğinin sorulmadığını, bahse konu battaniyenin kime ait olduğunun tespiti bakımından görevlilerce demirbaş sayımının yapılmadığını, bu hâlde battaniyeye Ceza İnfaz Kurumundan daha önceden ayrılmış ya da Ceza İnfaz Kurumunda bulunan başka bir hükümlünün zarar vermiş olabileceğini, bu hususlar araştırılmadan ceza verildiğini vurgulamıştır.

11. Başvurucunun ayrıca battaniyeyi vermeme hususunda personele “Ben bu battaniyenin üzerinde namaz kılıyorum, onu buradan alamazsınız, Allah ile arama giremezsiniz, ibadetime engel olamazsınız.” diyerek koğuş dışına doğru ilerlediği, personele bağırdığı, bu söylemlerini tekrarladığı ve odadaki diğer mahpusları galeyana getirmeye çalıştığı gerekçesiyle hükümlü ve tutukluları idareye karşı kışkırtma disiplin suçundan da başvurucuya 1 gün hücre cezası verilmiştir. Bu ceza en son Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesinin denetiminden geçerek kesinleşmiştir.

12. Başvurucu hakkında ayrıca infaz koruma görevlilerine direndiği gerekçesiyle görevi yaptırmamak için direnme suçundan ceza soruşturması başlatılmıştır. 30/5/2019 tarihinde Trabzon Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) düzenlenen tutanak ve beyanlarda başvurucunun cebir ve tehdit eylemini de bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başvurucu hakkında mala zarar verme suçundan açılan ceza davası da beraatle sonuçlanmıştır.

13. Başvurucu 27/6/2019 tarihinde Başsavcılığa gönderdiği dilekçesinde özetle 26/4/2019 tarihinde yapılan arama sırasında seccade olarak kullandıkları battaniyenin oda dışına alındığını, buna karşı çıkması üzerine infaz koruma memuru tarafından kolunun arkaya kıvrıldığını, kolunun omuz bölgesinden kırıldığını ve olayın üstünün örtülmeye çalışıldığını iddia ederek infaz koruma memurlarından şikâyetçi olduğunu beyan etmiştir. Başvurucu dilekçesinde ayrıca olay yerini görüntüleyen kamera kayıtlarının saklanmasını ve bir suretinin tarafına verilmesini, iki ayrı hastanede ilgili doktorlar tarafından hazırlanan darp raporlarının röntgen ve tomografi filmleriyle istenmesini, koğuştaki mahpusların (isimlerine de yer vererek) beyanlarının alınmasını talep etmiştir.

14. Başvurucunun şikâyeti üzerine Başsavcılık konuyla ilgili bir soruşturma başlatmıştır. Soruşturma kapsamında iki infaz koruma memurunun şüpheli sıfatıyla ifadesi alınmıştır.

i. İnfaz koruma memuru M.İ. “Olay tarihinde genel arama nedeniyle hükümlüler [K.K.] (başvurucu) ve [S.A.nın] bulunduğu, koğuşa girdik koğuşta battaniyenin birinin kesilerek muşambaya sarılıp kullanıldığını gördük, bunun yasak olduğunu belirterek almak istediğimizde [K.K.] ‘Benim ibadet hakkımı engelleyemezsiniz, Allah ile benim arama giremezsiniz.’ diye defalarca diğer hükümlüleri de kışkırtacak şekilde bağırdı, bunun üzerine [S.A.] da aynı şekilde bağırarak müdahale etmeye çalıştı, biz de olay çıkmasın diye müdahale ettik, [K.K.]yı müşahadeye almak için gelmesini istedik, ancak direnince zor kullandık, görevimizi yasalar çerçevesinde yasalara ve talimatlara uygun olarak yerine getirdik, benim [K.K.]yı yaralama gibi bir durumunun olmamıştır, müşahadeye gelmemesi için direnmesi üzerine zor kullanma yetkimi kullandım.” şeklinde beyanda bulunmuştur.

ii. İnfaz koruma memuru E.U. “Olay tarihinde genel arama nedeniyle arama görevi yapıyordum, sesler duymam üzerine B-7 koğuşuna gittim, koridora gittiğimde [K.K.] arama yapan İnfaz ve Koruma Memurlarına ‘Allah ile benim arama girmeyin.’ diye bağırıyordu, sakinleştirip bahçeye çıkarttık, ardından [S.A.] geldi Savcıya ‘Başsavcıya yazarız,

Cumhurbaşkanına yazarız, Allah ile bizim aramıza girmeyin.’ diye diğer hükümlüleri ayaklandırmak için bağırmaya başladı, [K.K.]yı müşahadeye aldık, çıkmamak için direnmesi üzerine eğitimde gösterilen kol kilidi tabir edilen sistemle etkisiz hâle getirip müşahade odasına aldık kolundaki ağrı bu şekilde meydana gelmiş olabilir. Olayla ilgili bilgim bundan ibarettir, ben yasaların ve mevzuatın bana verdiği yetkiyi kullandım herhangi bir kusurum ve suçum yoktur.” şeklinde ifade vermiştir.

15. Başsavcılık, başvurucunun sol kolunun kırılarak alçıya alınması ve konuyla ilgili olarak yazdığını iddia ettiği dilekçelerle ilgili ne tür işlemler yapıldığı konusunda bilgi vermesi ve varsa başvurucu hakkında düzenlenen adli raporların bir örneğini göndermesi için Ceza İnfaz Kurumuna müzekkere yazmıştır. Bu müzekkereye verdiği cevaba göre Ceza İnfaz Kurumu Fatih Devlet Hastanesince düzenlenen tıbbi belgeleri Başsavcılığa göndermiştir. Başsavcılık elde ettiği tıbbi belgeleri göndererek Adli Tıp Kurumundan kati sağlık raporu düzenlemesini istemiştir. Trabzon Adli Tıp Şube Müdürlüğü tarafından düzenlenen 24/9/2019 tarihli raporda yumuşak doku lezyonlarına neden olan yaralanmanın başvurucunun yaşamını tehlikeye sokmadığı, eylemin kemik kırığına neden olmadığı ve eylemin etkisinin basit bir tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olduğu belirtilmiştir.

16. Başsavcılık 7/10/2019 tarihli kararıyla başvurucunun iddia ettiği neticesi itibarıyla ağırlaştırılmış işkence, eziyet, ibadet özgürlüğün engellenmesi, görevi kötüye kullanma, muhafızın görevini kötüye kullanması, kamu görevlisinin suçu bildirmemesi, suçu gizleme ve suç uydurma suçlarının unsurlarının oluşmadığının anlaşıldığını belirterek kovuşturmaya yer olmadığı kararı vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

“…Olay tarihinde müştekinin hükümlü olarak bulunduğu oda da arama yapıldığı, aramada bulunan kesilmiş battaniye ile ilgili işlem yapıldığı sırada hükümlünün ‘Bunu alamazsınız, ibadetimi yasaklayamazsınız, engelleyemezsiniz, Allah ile aramıza giremezsiniz.’ diye bağırarak aynı koğuşta kalan diğer hükümlüleri de tahrik edip kışkırtmaya çalıştığı, nitekim aynı koğuşta kalan [S.A.nın] da olaya müdahale ederek aynı şekilde bağırdığı, bunun üzerine İnfaz ve Koruma memurlarının mevzuattan kaynaklanan zor kullanma yetkilerini kullanarak hükümlü müştekiyi odadan çıkartıp müşahade odasına aldıkları, hükümlünün yaralanmasının zor kullanma sırasında meydana geldiği, İnfaz ve Koruma Memurlarının suç işleme kastının bulunmadığı, hükümlülerin ibaret özgürlüğü ile ilgili Ceza İnfaz Kurumu tarafından gerekli kolaylığın sağlandığı ceza infaz kurumunda yeteri kadar dinî yayın ve kitap bulunduğu, istendiği takdirde hükümlülere verildiği, ayrıca zaman zaman din görevlilerinin çağrılarak konferanslar verildiği, müştekinin iddia ettiği neticesi itibarıyla ağırlaştırılmış işkence, eziyet, ibaret hürriyetinin engellenmesi, görevi kötüye kullanma, muhafızın görevini kötüye kullanması, kamu görevlisinin suçu bildirmemesi, suçu gizleme ve suç uydurma suçlarının unsurlarının oluşmadığı anlaşıldığından kovuşturmaya yer olmadığına… [karar verildi.]”

17. Başvurucu, karara itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde Fatih Devlet Hastanesinde hazırlanan raporda bir kısım verinin değiştirildiğini, hastaneden çıktıktan sonra yeni bir rapor düzenlendiğini, Kanuni Hastanesinde hazırlanan raporun istenmediğini, bu raporun dosyaya konulmadığını, kovuşturmaya yer olmadığı kararında da bu rapora hiç değinilmediğini, Adli Tıp Kurumu tarafından verilen raporun ve bu rapordan yola çıkarak Başsavcılığın vardığı sonucun gerçeği yansıtmadığını, Kanuni Hastanesinde basit bir tıbbi müdahaleden ziyade sol kolunun ve bağ dokularının zarar gördüğüne ilişkin tetkik sonuçları sonucunda kolunun alçıya alındığını, tüm bu hastane süreçlerinin basit bir müdahalede

bulunulmadığını gösterdiğini, Başsavcılığın bu durumu tespit etmek için doktorları dinlemediğini, gerekli araştırmaları yapmadığını, olaya ilişkin kamera kayıtlarını almadığını ve kendisini dinlemediğini ileri sürmüştür.

18. Başvurucunun yaptığı itiraz Trabzon 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin (Hâkimlik) 8/9/2020 tarihli kararı ile reddedilmiştir. Hâkimlikçe verilen kararda, infaz koruma memurlarının koğuşta meydana gelen taşkınlık nedeniyle sahip oldukları yetkiyi aşmadan kuvvet kullandıklarına da işaret edilmiştir. Bununla birlikte kararda başvurucunun kendisine karşı güç kullanılmasını kesin olarak gerektiren davranışının ne olduğu açıklanmamıştır. Anılan karar başvurucuya 23/9/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir.

19. Başvurucu 20/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

20. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

21. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucu; infaz koruma memurları tarafından darbedildiğini, yaralanmasının kol kırığı düzeyinde olduğunu, Kanuni Hastanesinde çekilen röntgen ve MR işlemlerinin sonuçları ile kesin adli raporlar getirtilmeden Adli Tıp Kurumundan rapor alındığını, muayene eden doktorların ifadelerinin alınmadığını, etkili bir soruşturma yürütülmeden kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verildiğini, bu karara karşı yaptığı itirazın yeterli gerekçe açıklanmadan reddedildiğini belirterek kötü muamele yasağının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür. Başvurucu ayrıca, kamuya açık belgelerde isminin gizli tutulması talebinde bulunmuştur.

23. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının, somut olayın şartlarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru dilekçesindeki iddialarını yinelemiştir.

24. Başvurucunun iddiaları Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutları kapsamında incelenmiştir.

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

26. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa'nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa'nın 15. maddesinde savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi, yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır (bazı

değişikliklerle birlikte bkz. Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74). Bununla birlikte yasak, tüm kötü muamele durumlarını kapsamaz. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine, ağırlık eşiğine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşılıp ulaşılmadığı, görecelidir ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önem taşır. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkendir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 75).

27. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası; güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin hukuka uygun olarak verdikleri emre karşı etkin (aktif) veya edilgin (pasif) direniş gösteren kişilere karşı güç kullanılmasını yasaklamadığı gibi ceza infaz kurumunda güvenliği sağlamak, düzeni korumak ve suç işlenmesini önlemek için güç kullanımını da yasaklamamaktadır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Arif Haldun Soygür, B. No: 2013/2659, 15/10/2015, §§ 51, 52; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 96). Bununla birlikte güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal etmektedir (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 81). Kesin olarak gerekli hâle gelmemiş fiziki güç kullanımı, kişi üzerindeki etkisi ne olursa olsun Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder [Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 3. maddesi kapsamında yaptığı aynı yöndeki değerlendirme için bkz. Bouyid/Belçika [BD], B. No: 23380/09, 28/9/2015, § 101]. Kesin gerekli olduğu hâllerde de güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 81).

28. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasıyla yasaklanan muamelelerin varlığına ilişkin iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir. Bu delillerin değerlendirilmesinde sözü edilen delillerin iddiayı makul şüphenin ötesinde ispat edip etmediği gözetilmelidir. Bununla birlikte yeterince ciddi, açık ve tutarlı emareler ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karineler de iddianın ispatı için yeterli kanıt teşkil edebilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 83).

29. Kişinin gözaltı veya tutukluluk gibi devletin kontrolü altında bulunduğu sırada yaralanması hâlinde yetkili makamlar, bu olaya tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirmekle yükümlüdür (S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, § 95) zira bu tür olayların gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgiler çoğunlukla yetkili makamların erişimindedir (Ferit Kurt ve diğerleri, B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

30. Ceza İnfaz Kurumunda tutulduğu bir sırada başvurucuya güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerince fiziki müdahalede bulunulduğu ve bunun neticesinde başvurucunun yaralandığı hususunda tereddüt yoktur. Başsavcılık, başvurucunun yaralanmasının infaz koruma memurlarının zor kullanma yetkisini yerine getirmesi sırasında meydana geldiği gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Hâkimlikçe verilen kararda da infaz koruma memurlarının koğuşta meydana gelen taşkınlık nedeni ile sahip oldukları yetkiyi aşmadan kuvvet kullandıklarına işaret edilmiştir. Bu durumda kötü muamele yasağının maddi boyutu kapsamında incelenmesi gereken husus, kullanılan gücün kesin

olarak gerekli olup olmadığı, gerekli ise gücün aşırıya kaçmadan, başvurucunun tutumuyla da orantılı olarak kullanılıp kullanılmadığıdır.

31. Olay tarihinde yürürlükte bulunan, 4/6/2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren mülga Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 22. maddesinin (8) numaralı fıkrasına göre infaz ve koruma başmemuru ile infaz ve koruma memuru kurumun güvenliğini bozan firara teşebbüs, isyan, rehin alma, saldırı, yasaya veya düzenlemelere dayalı bir emre karşı aktif veya pasif fiziki direnme gibi olaylar ile 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 25. maddesindeki meşru savunma ve zorunluluk hâli ortaya çıktığında kurum en üst amirinin izni ile zor kullanabilir. Acil hâllerde tehlikenin ortadan kaldırılması amacıyla izin alınmaksızın da zor kullanılabilir. Durumu derhâl en üst amire iletir. Zor kullanan personel gerekenden fazla kuvvet kullanamaz.

32. Somut olayda infaz koruma memurları, başvurucunun tutulduğu koğuşta yaptıkları genel arama sırasında buldukları, Ceza İnfaz Kurumuna ait olan kesilmiş battaniyeye el koymak isteyince başvurucu bu duruma itiraz etmiştir. Sonrasında infaz koruma memurları başvurucuya karşı fiziki güç kullanmış, bunun neticesinde başvurucu yaralanmıştır. Yapılan tıbbi muayene sonrasında sol kol yumuşak doku zedelenmesi teşhisi konmuştur. Trabzon Adli Tıp Şube Müdürlüğü tarafından düzenlenen raporda yumuşak doku lezyonlarına neden olan yaralanmanın başvurucunun yaşamını tehlikeye sokmadığı, eylemin kemik kırığına neden olmadığı ve eylemin etkisinin basit bir tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olduğu belirtilmiştir (bkz. §§ 3, 6, 15). Başvurucu, olay nedeniyle kolunun kırıldığını iddia etse de Kanuni Hastanesinde yapılan muayene nedeniyle düzenlenen belgede BT işlemine başvurulduğu ve elde edilen görüntüde kırık olmadığı belirtilmiştir. BT işlemi nedeniyle hazırlanan 2/5/2019 tarihli radyoloji raporunda da dirseği ve dirsek eklemini oluşturan kemik yapılarının normal olduğu, eklem efüzyonu izlenmediği, kesitlere dâhil alanlarda, kas yapılardaki yağlı dokularda, cilt ve vasküler yapılarda patolojik görünüm izlenmediği ifade edilmiştir (bkz. §§ 6, 7).

33. Başvurucu, infaz koruma memurları tarafından darbedildiğini ileri sürmüştür. Ceza İnfaz Kurumunda görevli bazı infaz koruma memurları ile bir jandarma astsubayınca düzenlenen tutanakta ise olay tarihinde başvurucunun bulunduğu koğuşta genel arama yapıldığı, başvurucunun da hazır olduğu aramada eşya dolaplarının birinin altında, dış yüzeyi muşamba ile dikilmiş, kuruma ait olup yarısı kesilmiş battaniye bulunduğu, söz konusu battaniyeye el konulmak istenince başvurucunun "Bunu alamazsınız, ibadetimizi yasaklayamazsınız, engelleyemezsiniz; Allah'la aramıza giremezsiniz." şeklinde sözler sarf edip odanın girişine doğru koşarak koridora çıkmaya çalıştığı ve görevlilerin yaptığı uyarılarıdikkate almayan başvurucunun diğer hükümlüleri galeyana getirmek için çabaladığı belirtilmiştir. Bahse konu tutanakta başvurucunun agresif davranışlarına devam etmesi üzerine görevlilerin orantılı bir şekilde etkisiz hâle getirdikleri başvurucuyu tedbir amaçlı olarak müşahede odasına götürdükleri de ifade edilmiştir (bkz. § 3). Başsavcılıkça yürütülen soruşturma kapsamında şüpheli sıfatıyla ifadeleri alınan M.İ. ve E.U. da diğer hükümlüleri kışkırtmasını önlemek amacıyla başvurucuyu müşahede odasını götürmek istediklerini ancak başvurucunun buna direndiğini beyan etmişlerdir (bkz. § 14). Dolayısıyla başvurucunun iddiaları ile infaz koruma memurlarınca tutulan tutanağın içeriği ve şüpheli infaz koruma memurlarının beyanları çelişmektedir. Bu çelişkinin ortadan kaldırılmasını sağlayacak bir delil de başvuru dosyasında bulunmamaktadır. Ayrıca seccade olarak kullanılan battaniyeye el konulmak istenmesi nedeniyle başvuru ile infaz koruma memurları

arasında bir sorun yaşandığı açıktır. Bu sebeple başvuru dosyasında deliller, başvurucuya karşı kullanılan gücün gereksiz ve/veya orantısız olduğunu makul şüphenin ötesinde ispat etmemektedir. O hâlde kötü muamele yasağı ihlal edilmemiştir (AİHM'in başvurudaki çelişkili delil unsurlarını dikkate alarak başvurucunun vücudundaki lezyonların, gerekli veya orantılı olmayan güç kullanımı neticesinde meydana gelip gelmediğini makul bir şüphenin ötesinde tespit edecek bir durumda olmaması nedeniyle Sözleşme'nin 3. maddesinin maddi boyutunun ihlal edilmediğine karar verdiği örnek başvurular için bkz. Ersin Erkuş ve diğerleri/Türkiye, B. No: 40952/07, 31/5/2016, §§ 67, 68; İltümür Ozan ve diğerleri/Türkiye, B. No:38949/09, 16/2/2021, §§ 35, 36.

34. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

35. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder biçimde fiziksel ve ruhsal bir saldırıya uğranıldığına dair savunulabilir bir iddia varsa bu iddia hakkında etkili bir soruşturma yürütülmelidir. Yaralamanın, güç kullanmaya yetkili bir kamu görevlisinin kasıtlı bir eylemi sonucu meydana geldiğinin ileri sürüldüğü hâllerde ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalı, soruşturma olaya karışmış olanlardan bağımsız kişilerce yürütülmeli, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık tutulmalı, soruşturma sonunda çabuk ve temelden yoksun sonuçlara dayanılmamalı ve kullanılan gücün ilgilinin davranışı nedeniyle mutlak surette gerekli olan bir güç kullanımına karşılık gelip gelmediği ve orantılı olup olmadığı soruşturma makamınca değerlendirilmelidir. Ayrıca soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir (sözü edilen ilkelerin yer aldığı örnek kararlar için bkz. Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103; S.D., §§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

36. Somut olayda Başsavcılık, başvurucunun şikâyeti üzerine soruşturma başlatmış; şüpheli infaz koruma görevlilerinin ifadelerini almış ve başvurucu hakkında düzenlenen adli raporların bir örneğini göndermesi için Ceza İnfaz Kurumuna müzekkere yazmıştır. Elde ettiği tıbbi belgeleri de Adli Tıp Kurumuna göndererek başvurucunun yaralanmasıyla ilgili olarak kati sağlık raporu aldırmıştır. Ne var ki Başsavcılık, başvurucunun ifadesini almamış; olayın gerçekleşme koşullarının tespiti için gerekli olmasına rağmen olay hakkında görgüye dayalı bilgiye sahip olabilecek tutuklu ve hükümlülerin beyanına başvurmamış, sadece Ceza İnfaz Kurumundan elde ettiği bilgi ve belgeler ile şüpheli infaz koruma memurlarının beyanlarına dayanarak soruşturmayı sonuçlandırmıştır. Ayrıca Başsavcılık; başvurucunun Kanuni Hastanesinde dirsek bölgesinde kırık olduğu teşhisiyle kolunun alçıya alındığını, baş dönmesi şikâyeti üzerine tomografi için sevkinin yapıldığını ve hazırlanan raporların memurlara teslim edildiğini iddia etmesine (bkz. § 8), Ceza İnfaz Kurumunun sadece Fatih Devlet Hastanesince düzenlenen tıbbi belgeleri göndermesine (bkz. § 15) ve Fatih Devlet Hastanesince 26/4/2019 tarihinde düzenlenen genel adli muayene raporunda kesin raporun ortopedi uzmanı tarafından verilmesinin uygun olacağının belirtilmesine (bkz. § 4) rağmen Kanuni Hastanesinde yapılan tıbbi tetkiklere ilişkin tıbbi veriler ile bu hastanenin başvurucu hakkında düzenlediği tıbbi raporları soruşturma dosyasına kazandırmak için çaba göstermemiştir. Kanuni Hastanesinde yapılan muayene nedeniyle düzenlenen belgede BT'ye başvurulduğunun ve elde edilen görüntüde kırık olmadığının belirtilmesi sözü edilen

belgenin soruşturma dosyasında bulunmaması nedeniyle sonuca etkili değildir. Son olarak belirtmek gerekir ki Başsavcılıkça verilen kararda somut olayda infaz koruma memurlarının zor kullanma yetkilerini kullanabilecekleri hâllerden hangisinin bulunduğu açıklanmamıştır.

37. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Kadir ÖZKAYA, Recai AKYEL, İrfan FİDAN, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL ve Ömer ÇINAR bu görüşe katılmamıştır.

B. Diğer İhlal İddiaları

38. Başvurucu, üç yıldır seccade olarak kullanılan battaniyenin keyfî şekilde alındığını belirterek din ve vicdan özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

39. Somut olayda söz konusu battaniyeye kurum malına zarar verildiği gerekçesiyle el konulduğu anlaşılmıştır. Battaniyeye el konulmasının başvurucunun ibadet etme hakkını engellemek amacıyla yapıldığını gösteren bir husus yoktur. Bunun haricinde Ceza İnfaz Kurumunca başvurucunun ibadet etme hakkının engellendiğine ilişkin bir durum da söz konusu değildir. Başvurucu da battaniyeye el konulması nedeniyle ibadet etme hakkından tamamıyla mahrum kaldığını da iddia etmediğinden başvurucunun ibadet özgürlüğüne yönelik açık ve görünür bir ihlalin olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu nedenle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

40. Ayrıca başvurucu, Ceza İnfaz Kurumunda belli bir tarihe kadar geçen sürede din görevlisi ile görüştürülmediğini ve dinî kitaplara erişiminin engellendiğini ileri sürmüştür.

41. Başvurucunun bu şikâyetlerini infaz hâkimliği nezdinde dile getirdiğine ilişkin bilgi ve belge bulunmamaktadır. Bu kapsamda başvurucunun hukuk sisteminde mevcut idari ve yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

42. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

43. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesi ve 8.000.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

44. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

45. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

C. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

D. 1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE Kadir ÖZKAYA, Recai AKYEL, İrfan FİDAN, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL ve Ömer ÇINAR'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

E. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının usul boyutuna ilişkin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Trabzon Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2019/9207) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/5/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs suçundan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edilen başvurucunun, anılan cezanın infazı kapsamında Trabzon E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutulduğu sırada 26/4/2019 tarihinde ceza infaz kurumu görevlilerinin fiziksel şiddet uygulamasına maruz kaldığı ve bu olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmediği iddialarıyla yaptığı başvuruda Mahkememiz çoğunluğunca, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE, usul boyutunun ise İHLAL EDİLDİĞİNE karar verilmiştir. Kararın, maddi boyutun İHLAL EDİLMEDİĞİNE ilişkin kısmına biz de katılıyoruz, usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE ilişkin kısmına ise aşağıda açıklanan gerekçelerle katılmıyoruz.

20.07.2016 tarihinde "anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs" suçunu işlediği isnadıyla tutuklanıp Malatya E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna alınan başvurucu, söz konusu tutukluluk kapsamında 25 Ekim 2016 tarihinde Trabzon E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna, daha sonra da Yüksek Güvenlikli başka bir Ceza İnfaz Kurumuna nakledilmiştir. Bu arada Trabzon Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda kaldığı esnada 4.5.2018 tarihinde hakkında aynı suçtan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmedilmiştir. Başvuruya konu olay Trabzon E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda kaldığı esnada 26.04.2019 tarihinde yaşanmıştır.

26.04.2019 tarihinde meydana geldiği anlaşılan olayın, başvurucu tarafından, üzerinden iki ay geçtikten sonra 27.06.2019 tarihinde Trabzon Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilen

dilekçe ile şikâyet konusu edildiği, söz konusu dilekçede, özetle, 26.04.2019 tarihinde kaldığı koğuşta yapılan arama sırasında seccade olarak kullandıkları battaniyenin oda dışına alındığı, buna karşı çıkması üzerine infaz koruma memuru tarafından kolunun arkaya doğru kıvrılması sonucu omuz bölgesinden kırıldığı hususlarının belirtildiği, ayrıca kendisini darp eden memurlardan şikayetçi olduğunun beyan edildiği anlaşılmaktadır.

Dosyaya ilişkin bilgi ve belgelere göre, başvurucunun da hazır olduğu arama esnasında eşya dolaplarının birinin altında, dış yüzeyi muşamba ile dikilmiş, kuruma ait olup yarısı kesilmiş bir battaniye bulunmuştur. Görevlilerce yasak olduğu gerekçesiyle söz konusu battaniyenin oda dışına alınmak istenmesi üzerine başvurucu, battaniyenin seccade olarak kullanıldığını ifade edip eşyanın oda dışına çıkarılmasına engel olmaya çalışmış; “Bunu alamazsınız, ibadetimizi yasaklayamazsınız, engelleyemezsiniz; Allah’la aramıza giremezsiniz.” şeklinde sözler sarf edip, (o anda açık olduğu değerlendirilen) odanın girişine doğru yönelerek koridora çıkmaya çalışmış ve görevlilerin yaptığı uyarıları dikkate almayarak diğer mahpusları galeyana getirmek için çabalamıştır. Bu sırada mahpus S.A. da başvurucuyu desteklemiştir. Başvurucunun agresif davranışlarına devam ederek tartışmayı sürdürmesi üzerine de görevliler, orantılı bir şekilde uyguladıkları müdahale ile etkisiz hâle getirdikleri başvurucuyu Ceza İnfaz Kurumu Tabipliğine çıkardıktan sonra tedbir amaçlı olarak müşahede odasına götürmüşlerdir.

Ceza İnfaz Kurumu Tabipliği başvurucuda omuz eklemi yaralanması olduğunu belirlemiş, bir hafta içinde ortopedi polikliniği kontrolüne gitmesini önermiş ve aynı gün (26.04.2019 günü) Devlet Hastanesine sevk etmiştir. Devlet Hastanesince aynı gün (26.04.2019) düzenlenen genel adli muayene raporunda, başvurucunun sol omuz ve kolunda hareket kısıtlılığı olduğu, genel durumunun iyi olduğu, kesin raporun ortopedi uzmanı tarafından verilmesinin uygun olacağı belirtilmiştir. Başvurucunun yine aynı tarihte sevk edildiği Trabzon Kanuni Eğitim Araştırma Hastanesinde ortopedi uzmanı tarafından yapılan muayenesinde sol humerus (kol) yumuşak doku zedelenmesi teşhisi konulup, ağrı kesici ve kas gevşetici ilaçları içeren bir reçete yazılmıştır. Muayene nedeniyle düzenlenen belgede bilgisayarlı tomografiye (BT) başvurulduğu ve elde edilen görüntüde kırık olmadığı belirtilmiştir.

BT işlemi sonucunda hazırlanan 2/5/2019 tarihli radyoloji raporunda da dirsek ve dirsek eklemini oluşturan kemik yapılarının normal olduğu, eklem efüzyonu izlenmediği, kesitlere dâhil alanlarda, kas yapılardaki yağlı dokularda, cilt ve vasküler yapılarda patolojik görünüm izlenmediği ifade edilmiştir.

Bir kişinin Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder biçimde fiziksel ve ruhsal bir saldırıya uğradığına dair savunulabilir bir iddiası varsa bu iddia hakkında etkili bir soruşturma yürütülmelidir. Yaralama olayının güç kullanmaya yetkili bir kamu görevlisinin kasıtlı bir eylemi sonucu meydana geldiğinin ileri sürüldüğü hâllerde ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalı, soruşturma olaya karışmış olanlardan bağımsız kişilerce yürütülmeli, olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün deliller toplanmalı, soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık tutulmalı, soruşturma sonunda temelden yoksun sonuçlara dayanılmamalı (nesnel ve tarafsız analiz yapılmalı), kullanılan gücün ilgilinin davranışı nedeniyle mutlak surette gerekli olan bir güç kullanımına karşılık gelip gelmediği ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir. Ayrıca soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. (Sözü edilen ilkelerin yer aldığı örnek kararlar için bkz. Ferit Kurt ve diğerleri, B. No: 2018/9957, 8/6/2021, §§ 75-78; İsmail Adak, B. No: 2018/19964, 20/10/2021, §§ 37-41; Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103; S.D., §§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614,

18/10/2022, § 16.)

Gerek başvurucu tarafından anlatıldığına gerekse cezaevi görevlilerince düzenlenen tutanağa ve gerekse de çoğunluk görüşüne dayalı kararda (Paragraf:9/i) belirtildiğine göre, olayın, başvurucunun kaldığı koğuşta yapılan arama sırasında eşya dolaplarının birinin altında bulunan yarısı kesilmiş, dış yüzeyi muşamba ile dikilmiş, (başvurucunun seccade olarak kullandıklarını beyan ettiği) kuruma ait battaniyenin görevlilerce oda dışına alınmak istenmesi üzerine başvurucu tarafından gösterilen tepki nedeniyle başladığı, başvurucunun eşyanın oda dışına çıkarılmasına engel olmaya çalışması ve "Bunu alamazsınız, ibadetimizi yasaklayamazsınız, engelleyemezsiniz; Allah'la aramıza giremezsiniz." şeklinde sözler sarf edip (o anda açık olduğu değerlendirilen) odanın girişine doğru yönelerek koridora çıkmaya çalışması üzerine de gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

Olayda başvurucu tarafından gösterilen tepki üzerine infaz koruma memuru/memurları tarafından başvurucuya sol kol omuz bölgesinden müdahalede bulunulduğunda, bu müdahale esnasında başvurucunun anılan bölgesinde bir miktar zedelenme meydana geldiğinde tartışma bulunmamaktadır. Olaydaki sorun, başvurucuda meydana gelen zedelenme hakkında yapılan soruşturmanın yeterli olup olmadığındadır.

Dosyada mevcut belgelere göre, başvurucunun, 26.04.2019 tarihinde meydana gelen olay hakkındaki 27.06.2019 tarihli şikâyeti üzerine Başsavcılık tarafından 2019/9207 sayılı dosya numarası ile derhal soruşturma açıldığı, soruşturma kapsamında başvurucu hakkında safahatta aldırılmış olan doktor/hastane raporlarının istenildiği, adli muayene raporunun aldırıldığı, şüpheli sıfatıyla infaz koruma memurlarının ifadelerine başvurulduğu, infaz koruma memurlarının arama sırasında odada bulunan yarısı kesilmiş battaniyenin oda dışına alınmasına başvurucunun karşı çıkması ve diğer hükümlüleri kışkırtacak şekilde bağırması nedeniyle tedbir amacıyla müşahede odasına alınmak istenmesi esnasında direnmesi üzerine mevzuattan kaynaklanan yetkileri kapsamında zor kullandıklarını beyan ettikleri, Başsavcılık ve itirazı inceleyen hâkimlik tarafından dosyadaki bilgi ve belgeler kapsamında yapılan incelemelerde başvurucunun iddiası gibi kemik kırığına sebebiyet verecek bir yaralanmasının olmadığının, yaralanmasının basit tıbbi müdahale ile giderilebilir nitelikte olduğunun tespit edildiği, görevlilerce zor kullanma yetkisi kapsamında hareket edildiğinin ve kullandıkları gücün orantılı olduğunun anlaşıldığı gerekçesiyle başvuruya konu kararları tesis ettikleri anlaşılmaktadır.

Öte yandan Çoğunluk görüşüne dayalı kararın 9/i paragrafında yer alan açıklamalardan, olay bağlamında başvurucu hakkında açılan disiplin soruşturmasında başvurucunun bizzat kendisinin, seccadenin alınması esnasında kendisinin kapıya yönelip "Allah ile aramıza giremezsiniz, ibadetimizi engelleyemezsiniz" diyerek görevli memura bağırması üzerine Kurum personeli tarafından koğuşundan alınarak müşahede odasına götürüldüğünün, götürülürken görevli personelin fazla germesi nedeniyle kolunun zedelendiğinin, Kurum doktoru tarafından görüldükten sonra hastaneye sevk edildiğinin, hastanede gerekli tetkik ve kontroller yapıldıktan sonra Ceza İnfaz Kurumuna döndüğünün beyan edildiği, beyanlarında kolunda/omuzunda kırık olduğuna ilişkin herhangi bir açıklama bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Bu durumda somut olayın meydana geliş şekline dair olgular ile başvurucunun yaralanmasının niteliği birlikte göz önüne alındığında adli makamlar tarafından yapılan değerlendirmelerin aksini kabul etmeyi gerekli kılan bir durumun olmadığı, başvurucunun usul güvencelerinden yararlandırıldığı, yargısal merciler önünde itiraz ve şikayetlerini

sunabildiği, soruşturmada başvurucu lehine veya aleyhine sonucu değiştirebilecek bir eksiklik bulunmadığı sonucuna varılmaktadır.

Belirtilen nedenlerle somut olayda kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin çoğunluk görüşüne dayalı karara katılmıyoruz.

Başkan Kadir ÖZKAYA Üye Recai AKYEL Üye İrfan FİDAN

Üye Muhterem İNCE Üye Yılmaz AKÇİL Üye Ömer ÇINAR

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Anayasa Mahkemesinin ilkesel içtihatlarına göre kişilerin kendi tutumu kesin olarak zorunlu kılmadıkça güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerince kişilere fiziksel güç kullanılması ilkece Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal etmektedir (bkz. AYM Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 81). Gözaltı, tutukluluk veya hükümlülük gibi bireyin devletin kontrolü altında bulunduğu sırada bir yaralanma olayı meydana gelmiş ise bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirme yükümlülüğü yetkili makamların üzerindedir. Çünkü bu durumda olayın ne şekilde gerçekleştiğine ilişkin bilgiler çoğu kez kamu makamlarının elindedir. (S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95; Ferit Kurt ve diğerleri, B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74). Bu nedenle benzer olaylara ilişkin kararlarda da belirtildiği gibi açıklama yükümlülüğünün yerine getirilmediği, başka deyişle hangi nedenle güç kullanıldığının makul gerekçesinin açıklanamadığı durumda kötü muamele yasağının maddi boyutuyla ihlal edildiği sonucuna ulaşılması zorunlu olmaktadır.

2. Ceza İnfaz Kurumu personeli tarafından düzenlenen 26/4/2019 tarihli tutanağa göre seccade olarak kullanılan ve yarısı kesilmiş şekildeki battaniyeye el konulmak istenince başvurucu "Bunu alamazsınız, ibadetimizi yasaklayamazsınız, engelleyemezsiniz; Allah'la aramıza giremezsiniz." şeklinde sözler sarf ederek odanın girişine doğru koşup koridora çıkmaya çalışmış, uyarılara rağmen agresif davranışlarına devam etmesi üzerine kurum görevlilerince etkisiz hâle getirilip tedbir amaçlı olarak müşahade odasına yerleştirilmiştir. Tutanakta başvurucunun el koyma işlemine karşı çıktığı ya da sarf ettiği sözler sonrasında infaz kurumlarının kurum disiplini ile düzeninin sağlanmasına yönelik kanun veya düzenlemelere uygun emirlerine karşı aktif veya pasif direniş sergilediği için başvurucuya karşı güç kullanıldığı belirtilmemiştir. Ayrıca sözü edilen tutanakta başvurucunun agresif davranışlarının ne olduğu açıklanmamıştır. Başsavcılık ise başvurucunun "Bunu alamazsınız, ibadetimi yasaklayamazsınız, engelleyemezsiniz, Allah ile aramıza giremezsiniz." diye bağırarak aynı koğuşta kalan diğer hükümlüleri de tahrik edip kışkırtmaya çalışması nedeniyle kendisine karşı güç kullanıldığını ifade etmiştir.

3. Olay tutanağına göre başvuranın hareketleri oda giriş kısmı önüne çıkıp battaniyenin alınmasına karşı bağırmasından ibarettir. Güç kullanmanın nedeni olarak ise bu şekildeki "agresif davranış" gösterilmiştir. Başka deyişle tutanaktaki anlatıma göre başvuranın başka bir odaya nakline karşı koyduğu, en azından pasif olarak direndiği dahi söylenememektedir. Zor kullanmayı zorunlu kılan ve tutanağa yansımayan başka bir eylemin olduğu da ortaya konulamamıştır. Başvuranın tutanakta aktarılan sözlerinde diğer hükümlüleri kışkırtma girişimi şeklindeki yorumlanabilecek bir ifade de görülmemektedir. Bu durumda objektif olarak bakıldığında zor kullanmanın nedeni olarak salt bağırma biçimindeki agresif davranış ve görevlilerin o andaki telaşla ve zorunlu olmadığı halde güç kullanmaları olduğu

söylenebilecektir. Esasen bu tartışmanın kamu makamlarının işlemlerinde yapılmış olması, zor kullanmanın somut olayda neden zorunlu hale geldiğinin açıklanması gerekirdi.

4. Şu halde başvuruya konu olayda zor kullanmanın makul nedenlerinin izah edilememesi, açıklama yükümlülüğünün yerine getirilmediği anlamına gelecektir. Nitekim Başsavcılık kararında, sadece yaralanmanın güç kullanımı sonucunda meydana geldiği konusunda bir değerlendirme yapılmış, ancak başvurucunun davranışlarının kendisine karşı güç kullanılmasını gerekli kılıp kılmadığı, şayet gerekli kılıyorsa gücün aşırıya kaçmadan, başvurucunun tutumuyla da orantılı olarak kullanılıp kullanılmadığıyla ilgili bir değerlendirmede bulunulmamıştır. Öte yandan adli raporlara göre başvuranın sol kolunda hareket kısıtlılığına neden olacak şekilde ve başvuranın anlatımına göre kolun alçıya alınmasını gerektirecek biçimde bir yumuşak doku zedelenmesi olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda kamu makamlarının güç kullanmayı zorunlu kılan nedenleri ikna edici biçimde izah edemediği, insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutuyla ihlal edildiği sonucuna ulaşılmalıdır.

Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Devletin kontrolü altında bulunduğu bir sırada başvurucuya güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerince fiziki müdahalede bulunulmuş ve bunun sonucunda başvurucu yaralanmıştır. İdarenin somut olayla ilgili düzenlediği tutanağa göre battaniyesine el konulmak istenen başvurucu bu müdahale sırasında birtakım sözler sarf ederek odanın girişine doğru koşup koridora çıkmaya çalışmış, uyarılara rağmen “agresif davranışlarına” devam etmesi üzerine kurum görevlilerince etkisiz hâle getirilip tedbir amaçlı olarak müşahede odasına yerleştirilmiştir.

2. Tutanakta başvurucunun el koyma işlemine karşı çıktığı ya da sarf ettiği sözler sonrasında infaz kurumlarının kurum disiplini ile düzeninin sağlanmasına yönelik kanun veya düzenlemelere uygun emirlerine karşı aktif veya pasif direniş sergilediği için başvurucuya karşı güç kullanıldığı belirtilmemiştir. Ayrıca anılan tutanakta başvurucunun “agresif davranışlarının” ne olduğu da açıklanmamıştır.

3. Kötü muamele yasağının maddi boyutu kapsamında değerlendirilmesi gereken konu, kullanılan gücün kesin olarak gerekli olup olmadığı ve şayet gerekli ise gücün aşırıya kaçmadan, başvurucunun tutumuyla da orantılı olarak kullanılıp kullanılmadığıdır.

4. Ceza infaz kurumunda disiplin ve düzenin sağlanması için infaz kurumu görevlilerinin mahpuslara ilgili mevzuat gereği verdikleri emirlere karşı aktif ya da pasif direniş göstermeleri hâlinde bu direnişi kırmaya yetecek ölçüde, aşırıya kaçmadan, orantılı güç kullanmaya yetkili oldukları açıktır. Bununla birlikte somut olayda başvurucunun aktif veya pasif olarak direndiği bir emrin varlığı ve bu nedenle kullanılan gücün gerekliliği soruşturma makamınca gerekçelendirilememiştir.

5. Başvurucunun aktif veya pasif olarak bir direnişte bulunduğu konusunda idarece ikna edici bir açıklama sunulmamıştır. Buna rağmen kolunda kırık olup, olmadığı hakkında uzman görüşüne ihtiyaç duyulacak şekilde başvurucuya yönelik fiziki güç kullanılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun maruz kaldığı fiziki müdahale kabul edilebilir asgari eşiği aşmıştır.

6. Başvurucuya yönelik kullanılan gücün gerekliliği hususunda soruşturma makamınca

yeterli gerekçeler sunulmadığı gibi cezaevi görevlilerince gerçekleştirilen fiziki müdahale de orantılı değildir. Bu nedenlerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği kanaatiyle çoğunluk kararına katılmak mümkün olmamıştır.

Üye Engin YILDIRIM

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Ceza infaz kurumu görevlilerinin fiziksel şiddet uygulaması ve bu olaya ilişkin etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvuruda Mahkememiz çoğunluğunun başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edilmediği şeklindeki kararına katılmamaktayız.

2. Başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği yönündeki Anayasa Mahkemesi kararına katılmaktayız. Bununla birlikte kanaatimizce somut başvuruda başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun da ihlal edildiğine karar verilmesi gerekmektedir.

3. Anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs suçundan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının infazı esnasında Trabzon E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda yaşanan olayda başvurucunun koğuşunda yapılan aramada eşya dolaplarının birinin altında bulunan ve dış yüzeyi muşamba ile dikilmiş kuruma ait olup yarısı kesilmiş battaniyeye el konulması sürecinde başvurucu tepki göstererek odanın girişine doğru koşup koridora çıkmaya çalıştığı sırada uyarılara rağmen agresif davranışlara devam etmesi üzerine kurum görevlilerince etkisiz hâle getirilmiş ve tedbir amaçlı olarak müşahede odasına yerleştirilmiştir.

4. Başvurucunun etkisiz hale getirilmesi sürecinde uğradığı muamele neticesinde bu olaya ilişkin alınan iki sağlık muayene raporundan Fatih Devlet Hastanesinde düzenlenen 26/4/2019 tarihli genel adli muayene raporunda; sol omuz ve kolda hareket kısıtlılığı olduğu, başvurucunun kolunu hareket ettirirken ağrı duyduğu, genel durumunun iyi olduğu, kesin raporun ortopedi uzmanı tarafından verilmesinin uygun olacağı belirtilmiştir. Aynı gün Ceza İnfaz Kurumu Tabipliğince sevk edildiği Trabzon Kanuni Eğitim Araştırma Hastanesinde başvurucu ortopedi uzmanı tarafından muayene edilmiş ve başvurucuya sol humerus (kol) yumuşak doku zedelenmesi teşhisi konularak ağrı kesici ve kas gevşetici ilaç yazılmıştır. Öte yandan başvurucu hakkında düzenlenen raporda bilgisayarlı tomografi istendiği, tomografi sonucunda kırık olmadığı belirtilmiştir.

5. Yaşananların başvurucunun devletin kontrolü altında bulunduğu bir ortamda gerçekleşmiş olduğu hususu bireysel başvurunun değerlendirilme sürecinde dikkate alınmalıdır. Bireysel başvuruda kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği iddiasına yönelik yapılan incelemede Anayasa Mahkemesince genel ilke olarak kişilerin kendi tutumu kesin olarak zorunlu kılmadıkça yetkili kamu görevlilerince kişilere fiziksel güç kullanılmasının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal etmekte olduğu kabul edilmektedir (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 81).

6. Mahkemenin yerleşik içtihadına göre gözaltı veya tutukluluk gibi bireyin devletin

kontrolü altında bulunduğu sırada gerçekleşen bir yaralama olayında bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirme yükümlülüğü yetkili makamlara aittir (S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95). Yetkili makamların kişilerin devletin kontrolü altında bulundukları bir zamanda gerçekleşen yaralanmalara ilişkin açıklama yükümlülüğünün gerekçesini ortaya koyması, niçin güç kullandığını, kuvvet kullanımının kişinin direnmesi sebebiyle kaçınılmaz olduğunu ve kullanılan gücün orantılı olduğunu izah etmesi gerekmektedir.

7. Zira devletin, bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini, yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirmektedir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevidir (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 81). Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası göz önünde tutulduğunda, mağdurların eylemi veya yetkililerin saiki ne olursa olsun, kötü muamele yasağının ihlal edilmemesi gerekmektedir (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 104).

8. Bununla birlikte yine Mahkememiz içtihadında da belirtildiği üzere aslında Anayasa'nın 17. maddesi, cezaevinde güvenliği sağlamak, düzeni korumak ve suç işlenmesini önlemek için güç kullanımını kategorik biçimde yasaklamamaktadır. Ancak sınırları belli bazı durumlarda mevzuata uygun olarak ve sadece kaçınılmaz hâllerde aşırı olmaması koşuluyla güvenlik güçleri tarafından fiziksel güce başvurulmasının kötü muamele olmadığı kabul edilmektedir. (Bkz.: Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 96).

9. Yukarıda da ifade edildiği üzere somut olayda başvurucunun hapis cezasının infazı sürecinde devletin kontrolü altında olduğu bir ortamda kötü muameleye uğradığı konusunda bir şüphe bulunmamaktadır. Ceza İnfaz Kurumu personeli tarafından düzenlenen 26/4/2019 tarihli tutanağa göre, odasında bulunan battaniyeye el konulma sürecinde başvurucu odanın girişine doğru koşup koridora çıkmaya çalıştığı sırada uyarılara rağmen agresif davranışlara devam etmesi üzerine kurum görevlilerince etkisiz hâle getirilerek tedbir amaçlı olarak müşahede odasına yerleştirilmesi şeklinde bir muameleye tabi tutulmuştur.

10. Bu süreçte kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlali iddiası ile ilgili yapılacak incelemede ilk olarak kamusal makamların kullandığı gücün gerekliliğinin ikna edici biçimde ortaya konulup konulmadığına bakılmalı, gereklilik koşulunun sağlandığı durumlarda ise ikinci olarak bu gücün başvurucunun tepkisiyle orantılı olup olmadığına odaklanılmalıdır.

11. Somut bireysel başvuruya konu olayda Cumhuriyet Başsavcılığı başvurucunun yaralanmasının infaz koruma memurlarının zor kullanma yetkisini yerine getirmesi sırasında meydana geldiğini belirtmiştir. Ancak bu durumda kötü muamele yasağının maddi boyutu kapsamında güç kullanımının gerekçelendirilip gerekçelendirilemediği önem arz etmektedir.

12. Bununla birlikte soruşturma makamları tarafından bu olayda başvurucuya yönelik kullanılan gücün neden gerekli olduğu gerekçelendirilmemiştir. Esasında sadece bu eksiklik bile tek başına başvurucunun kötü muamele yasağına yönelik maddi yönden ihlal sonucuna ulaşma noktasında yeterli kabul edileceğinden kullanılan gücün orantılılığı ile ilgili inceleme aşamasına geçmeye gerek bulunmamaktadır.

13. Zira başvurucuya karşı kullanılan gücün ne tür bir tepkiye karşılık olduğu tatmin edici biçimde açıklanmış değildir. Başvurucunun bu süreçte sözlü tepkinin ötesinde aktif veya pasif bir direniş sergilediğine dair bir açıklamaya tutulan tutanakta veya diğer resmi kayıtlarda rastlanılamamaktadır. Tutanakta bu konudaki tek açıklama başvurucunun uyarılara rağmen agresif davranışlara devam etmesi şeklindedir. Ancak bu agresif davranışların ne olduğu ile ilgili hiçbir açıklamaya yer verilmemiştir. Bunun dışında tutanakta başvurucunun bahse konu el koyma işlemine karşı çıktığı ya da sarf ettiği sözler sonrasında infaz kurumlarının kurum disiplini ile düzeninin sağlanmasına yönelik kanun veya düzenlemelere uygun emirlerine karşı aktif veya pasif bir direnme sergilediği için başvurucuya karşı güç kullanıldığı şekline bir açıklamaya yer verilmiş değildir.

14. Ek olarak, konunun değerlendirilme sürecinde dosyada yer alan bilgilerden hareketle şu hususun da dikkate alınması önem arz etmektedir. Başvurucu hakkında bu süreçte infaz koruma görevlilerine direndiği gerekçesiyle görevi yaptırmamak için direnme suçundan başlatılan ceza soruşturmasında Cumhuriyet Başsavcılığınca tutulan tutanak ve beyanlarda başvurucunun Ceza İnfaz Kurumu görevlilerine herhangi bir cebir ve tehditte bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiştir.

15. Bu durum başvurucunun tepkisinin sözel tepkinin ötesinde geçmediğini güçlendirmekte olup buradan hareketle kamusal makamlarca somut olayda kullanılan gücün gerekliliği ile ilgili açıklama yapma zorunluluğu daha elzem hale gelmektedir. Zira somut olayda Fatih Devlet Hastanesi ve Kanuni Devlet Hastanesi tarafından düzenlenen raporlarda başvurucunun sol omuz ve kolunda yumuşak doku zedelenmesi ve hareket kısıtlılığı olduğu teşhisi yer almaktadır.

16. Devletin kontrolü altındaki yerlerde başvurucularla ilgili bu biçimde bir resmi kurum tespitine dayalı yaralanma ve kötü muamele iddiaları mevcut ise Savcılığın bunlara ilişkin açıklama yükümlülüğü bulunmaktadır. Nitekim Mahkememizin bir kararında ifade edildiği üzere devletin kontrolü altındaki kişilerin vücutlarında bir yaralanma tespit edilmişse ve kötü muamele iddiaları varsa yaralanmanın nasıl oluştuğu konusunda makul bir açıklama getirme yükümlülüğü idari ve yargısal kurumlarıyla birlikte devlete aittir. Yaralanmanın doktor raporuyla sabit olduğu hâller, kötü muamele yasağının ihlali bakımından ciddi sorunlar çıkarmaya muktedirdir. (Mehmet Kaşif Tiryaki, B. No: 2019/9329, 5/9/2023, § 38).

17. Nitekim Mahkememiz yerleşik içtihadında bu tür yaralanmaların tespiti halinde kullanılan gücün gerekliliği ve ölçülülüğü ile ilgili açıklama getirme yükümlülüğü sağlanmadığında istikrarlı bir biçimde başvuruculaların Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine karar verilmektedir.

18. Bu konuda Mahkememizin vermiş olduğu birçok örnek ihlal kararına rastlamak mümkündür. Konuya ilişkin yerleşim içtihadı ortaya koyma noktasında önem arz ettiği kanaatinde olduğumuz bazı kararlar kısaca şu şekilde sıralanabilir:

19. Anayasa Mahkemesi Birgül Mızrak kararında yakalamadan sonra bindirildiği araçta ve gözaltında fiziksel şiddete maruz kaldığını ileri süren ve gözaltına alınmadan önce yapılan adli muayenesinde yüzün sağ tarafında ekimoz alanları, sol elde doku erozyonu mevcut olduğu, gözaltı uzatımından önce yapılan adli muayenesinde ise ilk rapordan farklı olarak alın ve göz bölgesi ile diz arka kısımda ekimozlar mevcut olduğu tespit edilen başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine hükmetmiştir. Bu kararda her ne kadar

soruşturma mercii, başvurucunun yaralanma sebebini yakalamaya, nezarethane giriş aramasına, parmak izi ve tükürük örneği alınması işlemlerine direnmesi nedeniyle kademeli olarak fiziksel güç kullanılması ile açıklamış ise de Anayasa Mahkemesi kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda, başvurucunun özellikle göz bölgesindeki yaralanmanın nasıl meydana gelmiş olabileceğinin açıklanamadığını, yapılan açıklamanın da sağlık raporlarında tespit edilen yaralanmalar ile uyumlu olmadığı belirtmiştir. Buradan hareketle bu başvuruda, başvurucuya yakalama anında ve sonrasında fiziksel güç uygulanmasının gerekli olduğunun soruşturma mercii tarafından ortaya konulamadığı, başvurucunun kamu makamlarının gözetiminde bulunduğu zaman diliminde meydana gelen yaralanmalarının ve özellikle gözaltı giriş raporundan farklı olan yaralanmalarının nasıl oluştuğuna ilişkin bir açıklamada bulunulmadığı, yapılan açıklamanın ikna edici olmadığı ve devletin Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında negatif yükümlülüğüne aykırı davrandığı sonucuna ulaşılmıştır (Birgül Mızrak, B. No: 2020/11738, 2/11/2023, §§ 21-25).

20. Mehmet Kaşif Tiryaki kararında ise tutulduğu Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü bünyesindeki nezarethanede on üç günlük süre boyunca uğradığı muameleler bağlamında iki farklı sağlık kurumu tarafından düzenlenen raporlarında alın bölgesinde ve vücudunun çeşitli yerlerinde yaralanmaların (yatay sıyrık, geniş alanda kanlanma, şişlik) olduğu tespiti yer almasına rağmen başvurucunun yaptığı şikayet üzerine Başsavcılıkça kötü muamele iddialarının soyut olduğu gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiştir. Anayasa Mahkemesi bu kararda da kontrol altındaki kişilerin vücutlarında bir yaralanma tespit edilmişse ve kötü muamele iddiaları varsa yaralanmanın nasıl oluştuğu konusunda makul bir açıklama getirme yükümlülüğünün idari ve yargısal kurumlarıyla birlikte devlete ait olduğu şeklindeki ilkeyi belirttikten sonra somut olayda başvurucunun yaralanmasına açıklık getiren tutanak, belge, tanık beyanı veya başkaca delil soruşturma dosyasında bulunmamakta olduğunu ve soruşturma makamınca da başvurucunun iddialarının aksine yaralanma biçimine ve nedenine yönelik makul bir açıklama getirilmediğini belirterek başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine karar vermiştir (Mehmet Kaşif Tiryaki, B. No: 2019/9329, 5/9/2023, §§ 35-39).

21. Benzer şekilde Rıdvan Çelik (2) kararında da ceza infaz kurumunda sayım sırasında ayağa kalkmak istemeyen başvurucunun uğradığı muamele sonucu gerçekleşen ve hakkında düzenlenen tıbbi raporla da tespit edilen yaralanmaya ilişkin yaralanmanın nasıl oluştuğu konusunda makul, doyurucu bir açıklama getirme yükümlülüğünün idari ve yargısal kurumlarıyla devlete ait olmakla birlikte soruşturma sürecinde ve soruşturma sonunda verilen kararda söz konusu çelişkiyi giderecek bir açıklama/belirleme yapılmamış ve tıbbi rapordaki maddi tespitin vakanın oluş biçimiyle bağdaşmayacak şekilde ihtimale dayalı olarak karşılanmış olmasını aynı hakka ilişkin ihlal gerekçesi olarak kabul etmiştir (Rıdvan Çelik (2), B. No: 2020/5084, 11/5/2023, §§ 14-16).

22. Anayasa Mahkemesi Ahmet Kurtgöz (2) kararında da gözaltında tutulduğu sırada uğradığını ileri sürdüğü muameleler sonrasındadüzenlenen adli raporda sarı ve yeşil renkli, eski bir ekimozdan bahsedilmesine rağmen bu iddia le ilgili yapılan suç duyurusu üzerine yürütülen soruşturmada tespit edilen ekimozun devlet görevlilerine atfı mümkün olmayan bir sebeple oluştuğunun ortaya konulamamasını Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasındaki insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun ihlali olarak değerlendirmiştir (Ahmet Kurtgöz (2), B. No: 2019/15817, 20/6/2023, § 20).

23. Yine benzer biçimde Erol Çetin kararında Anayasa Mahkemesi gözaltı sürecinde

vücudundaki renk değişiklikleri, morluklar, şişlik ve yara şeklindeki izlere ilişkin Başsavcılıkça yürütülen soruşturmada, tespit edilen izler başvurucunun devletin kontrolü altında bulunduğu bir dönemde meydana gelse de söz konusu izlerin devlet görevlilerine atfı mümkün olmayan bir sebeple oluştuğunu ortaya koyamamış olmasını kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlali olarak değerlendirmiştir (Bkz.: Erol Çetin, B. No: 2019/32558, 10/5/2023, § 36).

24. Yukarıda zikredilen kararlarda da görüldüğü üzere Anayasa Mahkemesi, istikrarlı bir biçimde, kişilerin devletin kontrolü altında bulunduğu nezarethane, karakol, ceza infaz kurumu gibi ortamlarda uğradıkları yaralanma ve benzeri kötü muamelelere ilişkin kamusal makamların kullanılan gücün ve gerçekleştirilen muamelenin gerekliliği ve orantılılığı ile ilgili inandırıcı biçimde açıklama yükümlülüğünü yerine getiremediği durumlarda başvuruculaların Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasındaki insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine karar vermektedir.

25. Eldeki başvuruda da başvurucunun devletin kontrolü altında bulunduğu sırada gerçekleşen bir yaralama olayında bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirme yükümlülüğü yetkili makamlarda olmasına rağmen bireysel başvuruya konu olayda yetkili makamların kullanılan gücün gerekliliği ile ilgili bir açıklama ortaya koyamadıkları görülmektedir.

26. Çoğunluk kararında infaz koruma memurları ile başvurucu arasında yaşananlar özetlendikten sonra infaz koruma memurlarınca tutulan tutanaktaki ifade ve beyanlara dayalı olarak değerlendirmelerde bulunulmuştur (bkz.: §§ 32-33). Ancak somut başvuruya konu ihlal iddiası olan başvurucunun devletin kontrolü altında bulunduğu sırada gerçekleşen ve resmi doktor raporları ile de tespit edilmiş olan yaralama olayına ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklamaya yer verilememiştir. Aksine, devletin kontrolü altında olduğu bir zamanda ve resmi kurum tespitine dayalı yaralanma olduğu açık olan bir başvuruda kötü muamele iddiaları ile ilgili olarak, başvurucunun iddiaları ile infaz koruma memurlarınca tutulan tutanağın içeriği ve şüpheli infaz koruma memurlarının beyanlarının çelişmekte olduğuna ve bu çelişkinin ortadan kaldırılmasını sağlayacak bir delilin de başvuru dosyasında bulunmadığına vurgu yapılmaktadır (bkz.: § 33).

27. Çoğunluk kararındaki bu tespit gerçekten önemlidir. Bununla birlikte esasında bu gerekçeden hareketle bu başvuruda Mahkememiz çoğunluğunun başvurucunun kötü muamele yasağının maddi yönden ihlal edildiği sonucuna ulaşması gerekirdi.Zira çoğunluk kararında yer verilen bu argümanlar yetkili makamlarca kullanılan gücün gerekliliğinin açıklanamamakta olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla çoğunluk kararında yer verilen bu gerekçeye rağmen kötü muamele yasağının maddi yönden ihlal edilmediği sonucuna ulaşılması esaslı bir çelişkidir.

28. Öte yandan çoğunluk kararında "Ayrıca seccade olarak kullanılan battaniyeye el konulmak istenmesi nedeniyle başvuru ile infaz koruma memurları arasında bir sorun yaşandığı açıktır. Bu sebeple başvuru dosyasında deliller, başvurucuya karşı kullanılan gücün gereksiz ve/veya orantısız olduğunu makul şüphenin ötesinde ispat etmemektedir. O hâlde kötü muamele yasağı ihlal edilmemiştir." (bkz.: § 33) şeklindeki gerekçesi başvurucunun devletin kontrolü altında olduğu bir ortamda gerçekleşen ve resmi doktor raporu ile de tespit edilen kötü muamele yasağı ile ilgili ihlal iddialarının incelenmesi sürecinde kamu otoritelerinin açıklama yükümlülüğünü tersine çevirebilecek ve ispat külfetini neredeyse başvurucudan bekleyen bir sonuç doğurabilecektir.

29. Zira somut bireysel başvuruya benzer şartların varlığı halinde başvuru dosyasındaki delillerin başvurucuya karşı kamu makamlarınca kullanılan gücün gereksiz ve/veya orantısız olduğunu makul şüphenin ötesinde ispat edememesi Mahkememiz yerleşik içtihadında kötü muamele yasağının ihlali sonucuna ulaşmayı gerektirmektedir. Oysa Mahkememiz çoğunluğu, somut başvuruda maddi yönden ihlal olmadığı sonucuna ulaştığı gibi bu sonuca ulaşırken kamu otoritelerinin kötü muamele iddiaları ile ilgili yükümlülüğünü hafifletmekte ve başvuru dosyasındaki delillerle başvurucuya karşı kullanılan gücün gereksiz ve/veya orantısız olduğunun makul şüphenin ötesinde ispat edilememesi durumunu kötü muamele yasağının ihlal edilmemesinin dayanağı olarak kabul etmektedir. Çoğunluk kararındaki bu yorumlama biçimini hukuk mantığı ile izah edebilmek mümkün değildir.

30. Bu biçimdeki yaklaşım Anayasa Mahkemesinin kötü muamele yasağının maddi boyutu ile ilgili bireysel başvuru incelemesindeki yerleşik içtihadı ile temelden çelişmektedir. Böyle bir durum ise bireysel başvurularda kişilerin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu yönüyle yapılan incelemeyi işlevsizleştirecek niteliktedir.

31. Zira çoğunluk kararındaki yaklaşıma göre dosyadaki delillerle başvurucuya karşı kullanılan gücün gereksiz ve/veya orantısız olduğunun makul şüphenin ötesinde ispat edilememesi -bu ispatı kimin yapacağı noktasındaki belirsizlik de ayrı ve ciddi bir sorun olmakla birlikte- kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edilmemesi sonucuna ulaşmak için yeterli görülebilmektedir. Oysa Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadında ancak kamu makamlarınca kullanılan gücün gerekli olduğunun açıkça ortaya konulması gereklilik boyutuyla maddi yönden ihlal olmadığı sonucuna ulaşmak için yeterli kabul edilmektedir. (Bkz.: S.D., §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, § 95).

32. Eldeki bireysel başvuruda cezaevinde etkisiz hale getirilmesi sürecinde uğradığı muamele neticesinde kamu otoriteleri olarak Fatih Devlet Hastanesi ve Trabzon Kanuni Eğitim Araştırma Hastanesince tutulan raporlarda zaten başvurucunun vücudunda zedelenmeler olduğu tespitine yer verilmekte olup bu veriler kötü muamele yasağı ile ilgili ihlal iddiaları bağlamında dosyadaki önemli deliller arasında yer almaktadırlar. Bahse konu resmi raporlar ortada iken kullanılan gücün gerekliliğinin kamu otoritelerince açıklanamamasının ihlal sonucuna ulaşmada yeterli görülmemesi çoğunluk kararının en sorunlu yönünü oluşturmaktadır.

33. Yukarıda yapılan değerlendirmeler çerçevesinde somut başvuruda başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun da ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmamaktayız.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ Üye Selahaddin MENTEŞ Üye Kenan YAŞAR

BURHAN YAZ (3)

B. No: 2021/7919 | Karar tarihi: 29.05.2024

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/7919

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

BURHAN YAZ BAŞVURUSU (3)

(Başvuru Numarası: 2021/7919)

Karar Tarihi: 29/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 3/12/2024 - 32741

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Burhan YAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinde geçen sürenin mahkûmiyet hükmündeki süreden mahsup edilmesine ilişkin talebin reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti

ve güvenliği hakkının, konutu terk etmeme tedbiri nedeniyle özel hayata saygı hakkının, koşullu salıverilme için ceza infaz kurumunda geçen sürenin üçte iki yerine dörtte üç olarak hesaplanması nedeniyle de suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/2/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. İkinci Bölüm 14/2/2024 tarihli toplantıda başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Ankara 26. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) nezdinde yürütülen yargılama kapsamında 28/8/2018 tarihinde gerçekleştirilen dördüncü duruşma sonunda başvurucu hakkında 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 109. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (j) bendi uyarınca konutu terk etmeme adli kontrol tedbirine karar verilmiştir.

7. Ağır Ceza Mahkemesinin 27/11/2018 tarihli son duruşmasına kadar başvurucu hakkında konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri uygulanmıştır. Ağır Ceza Mahkemesinin 27/11/2018 tarihli kararı ile başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına üye olma suçundan 8 yıl 1 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

8. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 21. Ceza Dairesi tarafından 24/6/2019 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir. Ardından başvurucunun temyiz yoluna başvurması üzerine Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 21/9/2020 tarihli kararıyla Ağır Ceza Mahkemesinin mahkûmiyet kararı onanarak kesinleşmiştir.

9. Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığınca 18/1/2021 tarihinde düzenlenen müddetnameye göre Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucunun kesinleşen hapis cezası 8 yıl 1 ay 15 gün, koşullu salıverilme tarihi 4/12/2022 ve hak ederek tahliye tarihi 15/12/2024 olarak belirlenmiştir.

10. Başvurucu 22/1/2021 tarihli dilekçe ile Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 18/1/2021 tarihinde düzenlenen müddetnamede yer alan suç tarihinin düzeltilmesini, ceza infaz kurumuna giriş tarihinin değiştirilmesini, 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanun kapsamında lehe yapılan değişiklik kapsamında hakkında uygulanan infaz oranının dörtte üç yerine üçte iki olarak tatbik edilmesini ve konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinde geçen sürenin hapis cezasından mahsup edilmesini talep etmiştir.

11. Kayseri 2. İnfaz Hâkimliği 26/1/2021 tarihinde başvurucunun mahsup talebinin reddine karar vermiştir. Kayseri 1. İnfaz Hâkimliğinin gerekçeli kararının ilgili kısmı aşağıdaki gibidir:

"...Hükümlü, dilekçesinde suç tarihinin yakalama ve gözaltı işlemlerinin yapıldığı 04/08/2016 tarihi olarak yer aldığını, suç tarihinin 15/07/2016 tarihi olarak düzeltilmesini istemiş ise de; Hükümlüye ait dosyanın Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay aşamalarından geçerek kesinleştiği, Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay kararında suç tarihine ilişkin herhangi bir ibarenin yazılmadığı, kaldı ki suç tarihine ilişkin değiştirme talebinin esas yargılamayı yapan Mahkemece değerlendirilebileceği, Hakimliğimizin anılan konuda yetkisinin bulunmadığı anlaşılmış, taleple ilgili ret kararı vermek gerekmiştir.

Hükümlü, ceza infaz kurumuna giriş tarihinin de düzeltilmesini talep etmiştir. Hükümlünün hakkında verilen karar kesinleşip müddetname düzenlendiğinde, ceza infaz kurumuna giriş tarihi de değiştirilmekte ancak giriş tarihinden önce ceza infaz kurumunda geçen sürelerin toplamı mahsup edilmektedir. Bu nedenle hükümlünün herhangi bir hak kaybı bulunmamaktadır. Hükümlü Burhan Yaz hakkında da aynı uygulama yapıldığından ve müddetnamede bu yönüyle hukuka aykırılık bulunmadığından talebin reddine karar vermek gerekmiştir.

Hükümlünün dilekçesinde infaz edilecek orana da itiraz etmiş, 7242 sayılı yasa ile değişik 5275 sayılı kanunun 108/1-cmaddesinde infaz süresinin 3/4'ten 2/3'e indirildiğini bu nedenle yeniden müddetname düzenlenerek infazın durdurulmasını veya ertelenmesini istediğini beyan etmektedir. Tüm dosya kapsamına göre, hükümlü hakkında 14/07/2020 tarihinde Ankara 26. Ağır Ceza Mahkemesinin2018/50 Esas ve2018/393 Karar sayılı ilamına istinaden müddename düzenlenmiş ve nüddetname de infazının 3/4 oranında uygulandığı anlaşılmıştır. Her ne kadar hükümlü lehe düzenleme olduğunu belirtmiş ise de, 3713 sayılı kanunun 5275 sayılı kanuna göre özel kanun olması ve önce uygulanması gerektiği, yine 3713 sayılı kanunun 17. maddesinde infaz süresinin 3/4 oranında düzenlenmiş olması karşısında hükümlünün talebinin bu yönüyle de reddine karar vermek gerekmiştir.

Hükümlü, 28/08/2018-26/11/2018 tarihlerinde ev hapsinde bulunduğunu ve bu sürenin mahsubunu talep etmiştir. TCK 63. maddesi gereğince gözaltı, tutukluluk, gözlem altına alma gibi hürriyetin sınırlanmasını sağlayan hususlar mahsuba konu edilecektir. Ancak bu haller dışında elektronik kelepçe gibi adli kontrol hükümlerinin uygulanarak kişinin tahliye edilmesi hali bu kapsam dışında kalmaktadır. Aksi halde ceza infaz kurumunda geçen süre ile kişinin evinde geçirdiği süre aynı kapsamda değerlendirilecek, bu durum hakkaniyete aykırılık teşkil edecektir. Bu haliyle hükümlünün evinde adli kontrol ile geçirdiği sürenin mahsubu talebinin reddine karar vermek gerekmiştir.

Hükümlünün, 5275 sayılı yasanın 98/1-b maddesi gereğince infazın durdurulmasını istemiş ise de; çektirilecek cezanın hesabında duraksama bulunmadığından talebin reddine karar verilerek aşağıdaki gibi hüküm kurulmuştur. Açıklanan nedenlerle; hükümlünün taleplerinin reddine... [karar verilmiştir.]"

12. Başvurucu 1/2/2021 tarihinde Kayseri 1. İnfaz Hâkimliğinin ret kararına itiraz etmiştir.

13. İtirazı inceleyen Kayseri 1. Ağır Ceza Mahkemesi 8/2/2021 tarihli kararı ile İnfaz Hâkimliğinin kararının usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir. Kayseri 1. Ağır Ceza Mahkemesinin kararı başvurucuya 16/2/2021 tarihinde ceza infaz kurumu aracılığıyla tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu 26/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Başvurucu 11/8/2021 tarihinde Kayseri 1. İnfaz Hâkimliğine sunduğu dilekçeyle cezasının hatalı hesaplandığını belirterek 8/7/2021 tarihli ve 7331 sayılı Kanun'un 15.

maddesi uyarınca hakkında düzenlenen mahsup işleminin düzeltilmesini talep etmiştir.

16. Kayseri 1. İnfaz Hâkimliği 17/8/2021 tarihinde başvurucunun mahsup talebinin kabulüne karar vermiş olup başvurucunun cezasında hata bulunduğu yönündeki itirazını ise reddetmiştir. İnfaz Hâkimliğinin gerekçeli kararının ilgili kısmı aşağıdaki gibidir:

"...Hükümlünün talebinde özet ile Cezanın hesaplanmasında hata bulunduğu, hükümlünün 28/8/2018 ile 26/11/2018 tarihleri arasında konutu terk etmemek şeklinde adli kontrol olarak infaz ettiği 90 günlük sürenin mahsubunu talep ettiği,

765 sayılı TCK 40 ve benzer düzenlemeleri içeren 5237 sayılı TCK 63. maddeleri uyarınca, mahkûmiyet hükmü kesinleşmeden önce gerçekleşen tutukluluk veya özgürlüğün kısıtlanması sonucunu doğurantüm süreler ceza mahkûmiyetinden indirilecektir.

Tutuklu kalınan sürenin mahkûmiyetten mahsup edilebilmesi için, tutukluluğun mahsup yapılacak suça konu mahkûmiyete ait olması gerekmeyip, sanığın tutuklu kaldığı suçtan dolayı verilecek hükmün kesinleşmesinden önce, işlemiş olduğu diğer bir suç nedeniyle de tutuklu kalınan sürenin mahsubu olanaklıdır. Burada önemli olan husus, mahsuba konu mahkûmiyete ait suçun, tutuklu kalınan suçtan verilen hükmün kesinleşmesinden önce işlenmesidir.

Buna ilişkin Kanun mevzuatı aşağıda gösterilen şekildedir; 5237 sayılı TCK 63. maddesinde düzenlenen mahsup hükmünün kesinleşmeden önce gerçekleşen şahsi hürriyeti bağlayıcı sürelerin cezadan indirileceği bununla beraber hükümlünün suça konu eylem tarihinden sonra ikinci bir eyleme karışması ve ikinci eylemin kesinleşme tarihinden sonra birinci eylemin kesinleşmesi durumunda birinci eylem uyarınca şahsi hürriyeti bağlayıcı geçirilen sürenin ikinci eylemden alınan süreden mahsup edilebileceği,

Hükümlünün 18/1/2021 tarih 2021/7-374 sayılı müddetnamesine göre hükümlünün ceza infaz kurumana giriş tarihinin 13/1/2021 olduğu, koşullu salıverilme talebinin 04/12/2022 olduğu hak ederek tahliye tarihinin 15/12/2024 olduğu görülmüştür.

Tüm bu hususlar kapsamında cezanın hesaplanmasında hata bulunduğuna ilişkin talebinin hata bulunmadığından bu yöndeki itirazın reddine,

Hükümlünün 28/8/2018 ile 26/11/2018 tarihleri arasında konutu terk etmemek şeklinde adli kontrol olarak infaz ettiği 90 günlük sürenin yarısı olan 45 gününde CMK nın 109/6 'da 7331 Sayılı Yasa ile yapılan değişiklik uyarınca mahsubuna karar vermek gerekmiş ve aşağıda gösterilen şekilde hüküm kurulmuştur. Açıklanan nedenlerle;

1-Hükümlünün cezanın hesaplanmasında hata bulunduğuna ilişkin talebinin hata bulunmadığından bu yöndeki itirazın reddine,

2-Hükümlünün 28/8/2018 ile 26/11/2018 tarihleri arasında konutu terk etmemek şeklinde adli kontrol olarak infaz ettiği90 günlük sürenin yarısı olan 45 gününde CMK nın 109/6 'da 7331 Sayılı Yasa ile yapılan değişiklik uyarınca mahsup talebinin kabulüne,

3-Hükümlünün 28/8/2018 ile 26/11/2018 tarihleri arasında konutu terk etmemek şeklinde adli kontrol olarak infaz ettiği90 günlük sürenin yarısı olan 45 gününde CMK nın 109/6 'da 7331 Sayılı Yasa ile yapılan değişiklik uyarınca infaz ettiği cezadan mahsubuna... [karar verilmiştir.]"

17. Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığı 18/8/2021 tarihinde tekrar başvurucu hakkında müddetname düzenlemiştir. Söz konusu müddetnamede başvurucu hakkında konutu terk

etmeme adli kontrol tedbirinin uygulandığı doksan günlük sürenin yarısı olan kırk beş günlük süre mahsup edilmiş ve kesinleşen cezası 8 yıl 1 ay 15 gün, koşullu salıverilme tarihi 20/10/2022 ve hak ederek tahliye tarihi 31/10/2024 olarak tespit edilmiştir.

18. Başvurucu 10/12/2021 tarihinde denetimli serbestlikle tahliye edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

19. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Zaman bakımından uygulama" başlıklı 7. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) İşlendiği zaman yürürlükte bulunan kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. İşlendikten sonra yürürlüğe giren kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı da kimse cezalandırılamaz ve hakkında güvenlik tedbiri uygulanamaz. Böyle bir ceza veya güvenlik tedbiri hükmolunmuşsa infazı ve kanuni neticeleri kendiliğinden kalkar.

(2) Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur.

(3) (Değişik: 29/6/2005 – 5377/2 md.) Hapis cezasının ertelenmesi, koşullu salıverilme ve tekerrürle ilgili olanlar hariç; infaz rejimine ilişkin hükümler, derhal uygulanır."

20. 5237 sayılı Kanun'un "Mahsup" başlıklı 63. maddesi şöyledir:

"(1)Hüküm kesinleşmeden önce gerçekleşen ve şahsî hürriyeti sınırlama sonucunu doğuran bütün hâller nedeniyle geçirilmiş süreler, hükmolunan hapis cezasından indirilir."

21. 7331 sayılı Kanun'un 15. maddesi ile değişik 5271 sayılı Kanun'un "Adlî kontrol" başlıklı 109. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bir suç sebebiyle yürütülen soruşturmada, 100 üncü maddede belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, şüphelinin tutuklanması yerine adlî kontrol altına alınmasına karar verilebilir.

(2) Kanunda tutuklama yasağı öngörülen hallerde de, adlî kontrole ilişkin hükümler uygulanabilir.

(3) Adlî kontrol, şüphelinin aşağıda gösterilen bir veya birden fazla yükümlülüğe tabi tutulmasını içerir:

...

j) Konutunu terk etmemek.

...

(6) Adlî kontrol altında geçen süre, şahsî hürriyeti sınırlama sebebi sayılarak cezadan mahsup edilemez. Bu hüküm, maddenin üçüncü fıkrasının (e) ve (j) bentlerinde belirtilen hallerde uygulanmaz. (Ek cümle:8/7/2021-7331/15 md.) Ancak, (j) bendinde belirtilen konutunu terk etmemek yükümlülüğü altında geçen her iki gün, cezanın mahsubunda bir gün olarak dikkate alınır."

22. 5237 sayılı Kanun'un "Suçta tekerrür ve özel tehlikeli suçlular" başlıklı 58. maddesinin (9) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin, itiyadi suçlu, suçu meslek edinen kişi veya örgüt mensubu suçlu hakkında da uygulanmasına hükmedilir."

23. 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun "Koşullu salıverilme" başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının suç tarihinde yürürlükte olan hâli şu şekildedir:

"(Değişik: 29/6/2006-5532/12 md.) Bu Kanun kapsamına giren suçlardan mahkûm olanlar hakkında, koşullu salıverilme ve denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması bakımından 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107 nci maddesinin dördüncü fıkrası ile 108 inci maddesi hükümleri uygulanır."

24. Aynı maddenin 7242 sayılı Kanun'la değiştirildikten sonraki hâli şu şekildedir:

"(Değişik: 29/6/2006-5532/12 md.) Bu Kanun kapsamına giren suçlardan mahkûm olanlar hakkında, koşullu salıverilme ve denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması bakımından 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107 nci maddesinin dördüncü fıkrası ile 108 inci maddesi hükümleri uygulanır. Ancak, süreli hapis cezaları bakımından düzenlenen koşullu salıverilme oranı, dörtte üç olarak uygulanır."

25. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Koşullu salıverilme" başlıklı 107. maddesinin ilgili kısmının suç tarihinde yürürlükte olan hâli şu şekildedir:

"(1) Koşullu salıverilmeden yararlanabilmek için mahkûmun kurumdaki infaz süresini iyi hâlli olarak geçirmesi gerekir.

...

(4) Suç işlemek için örgüt kurmak veya yönetmek ya da örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçtan dolayı mahkûmiyet hâlinde; ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar otuzaltı yılını, müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar otuz yılını, süreli hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar cezalarının dörtte üçünü infaz kurumunda çektikleri takdirde, koşullu salıverilmeden yararlanabilirler."

26. Aynı maddenin 7242 sayılı Kanun'la değiştirildikten sonraki hâli şu şekildedir:

"(1) Koşullu salıverilmeden yararlanabilmek için mahkûmun kurumdaki infaz süresini iyi hâlli olarak geçirmesi gerekir.

(4) Suç işlemek için örgüt kurmak veya yönetmek ya da örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçtan dolayı mahkûmiyet hâlinde; ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar otuzaltı yılını, müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar otuz yılını, süreli hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar cezalarının üçte ikisini infaz kurumunda çektikleri takdirde, koşullu salıverilmeden yararlanabilirler. Koşullu salıverilme oranı üçte ikiden fazla olan suçlar bakımından ise tabi oldukları koşullu salıverilme oranı uygulanır."

27. 5275 sayılı Kanun'un "Mükerrirlere ve bazı suç faillerine özgü infaz rejimi ve denetimli serbestlik tedbiri" başlıklı olup suç tarihindeki hâli şu şekildedir:

" (1) Tekerrür hâlinde işlenen suçtan dolayı mahkûm olunan;

....

c) Süreli hapis cezasının dörtte üçünün,

İnfaz kurumunda iyi hâlli olarak çekilmesi durumunda, koşullu salıverilmeden yararlanılabilir."

28. Aynı maddenin 7242 sayılı Kanun'la değiştirildikten sonraki hâli şu şekildedir:

"(1) Tekerrür hâlinde işlenen suçtan dolayı mahkûm olunan;

d) Süreli hapis cezasının üçte ikisinin,

İnfaz kurumunda iyi hâlli olarak çekilmesi durumunda, koşullu salıverilmeden yararlanılabilir. Ancak, koşullu salıverilme oranı üçte ikiden fazla olan suçlar bakımından tabi oldukları koşullu salıverilme oranı uygulanır."

B. Uluslararası Hukuk

29. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 7. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal veya uluslararası hukuka göre suç oluşturmayan bir eylem veya ihmalden dolayı suçlu bulunamaz. Aynı biçimde, suçun işlendiği sırada uygulanabilir olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez... "

30. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 7. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen ceza kavramını özerk bir Sözleşme kavramı olarak kabul etmektedir. Bu bağlamda AİHM Sözleşme'nin 7. maddesinde güvence altına alınan ilkeyi korumak amacıyla, bir tedbirin özü itibarıyla bir ceza oluşturup oluşturmayacağı konusunda ulusal yargı makamlarının yorumlarına bağlı kalmadan değerlendirme yapmaktadır. Bu çerçevede ilk olarak bir cezanın varlığı için suçtan kaynaklanan bir mahkûmiyetin sonucu olup olmadığını, daha sonra tedbirin niteliğini, amacını, ulusal hukuk açısından nasıl kabul edildiğini, tedbirin alınmasında ve uygulamasındaki usullerin ve tedbirin ağırlığı değerlendirmektedir (Del Rio Prada/İspanya [BD], B. No: 42750/09, 21/10/2013, §§ 81, 82; Welch/Birleşik Krallık, B. No: 17440/90, 9/2/1995, §§ 27, 28).

31. AİHM, ceza kabul edilen bir tedbir ile cezanın infazı veya icrasını ilgilendiren bir tedbir arasında ayrım yapmıştır. Bu çerçevede tedbirin niteliği ve amacı cezanın indirilmesi veya erken tahliyeye ilişkin bir değişiklikle ilgili olduğunda bu tedbirin Sözleşme'nin 7. maddesi kapsamında ceza olarak kabul edilemeyeceğini belirtmiştir (Hogben/Birleşik Krallık, B. No: 11653/85, 23/7/1985; Hosein/Birleşik Krallık, B. No: 26293/95, 28/2/1996, Del Rio Prada/İspanya, § 83). Ancak AİHM, bu hususta 7. maddenin ikinci cümlesinde ifade edilen "verilme" sözcüğünün cezanın infazına veya icrasına ilişkin tüm tedbirlerin bu maddenin koruma alanı dışında olduğu şeklinde yorumlanamayacağını belirtmiştir (Hirsi Jamaa ve diğerleri/İtalya, B. No: 27765/09, 23/2/2012, § 175). Bunun sonucu olarak da cezaya hükmedildikten sonra veya ceza infaz edilirken idari yetkililer ve mahkemeler tarafından yapılacak uygulamaların cezayı veren mahkemenin öngördüğü ve kapsamını belirlediği cezanın farklı tanımlanmasına veya değiştirilme ihtimaline yol açabileceğini kabul etmiştir. Aksi takdirde idari yetkililerin veya mahkemelerin verilen cezanın kapsamını geçmişe dönük olarak, mahkûm edilen kişinin suçu işlediği veya cezaya çarptırıldığı zamanda böyle bir gelişmeyi öngöremeyecek şekilde zararına olacak tarzda yeniden tanımlayan tedbirler alabileceği gibi bir sonuç doğabilir (Del Rio Prada/İspanya, § 89).

32. Ceza infaz kurumu mevzuatında yapılan değişikliklerin müebbet hapis cezası çeken mahkûmları ceza indirimi hakkından yoksun bıraktığı Kafkaris/Kıbrıs (B. No: 21906/04, 12/2/2008) davasında AİHM, yapılan değişiklikleri -başvurucuya verilen ve başvurunun müebbet hapsolmasını sürdüren cezanın aksine- bu cezanın infazıyla ilgili görmüştür. Ceza

infaz kurumu mevzuatında ve tahliye koşullarında yapılan değişikliklerin başvurucunun hapis cezasını ağırlaştırmış olabileceğini kabul etmekle birlikte bu değişikliklerin davayı gören mahkemenin verdiğinden daha ağır bir ceza dayattığı şeklinde bir yoruma varılamayacağını açıklamıştır. Bu bağlamda tahliye politikaları, bu politikaların uygulanması ve bunların ardında yatan gerekçelerle ilgili meselelerin Sözleşme'ye taraf devletlerin kendi ceza politikalarını belirleme yetkisine girdiğini yinelemiştir (Kafkaris/Kıbrıs, § 151).

33. Ancak AİHM aynı zamanda fiiliyatta ceza teşkil eden bir uygulama ile cezanın infazını ilgilendiren bir uygulama arasındaki ayrımın her zaman net olmayabileceğini kabul etmiştir (Kafkaris/Kıbrıs, § 142). Del Rio Prada davasına konu olayda başvurucu; terör örgütü ETA üyesi olma, çok sayıda kişiyi öldürme, öldürmeye teşebbüs ve diğer suçlar nedeniyle 3.000 yıldan fazla hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Başvurucuya verilen hapis cezaları için ilgili kanun uyarınca infaz edilecek süre, azami süre olan otuz yıl olarak belirlenmiştir. İlgili kanuna göre hükümlüler belli durumlarda infaz ettikleri süre karşılığında ceza indirimi alabilmektedir. Kanunda açıklık olmamasına rağmen başvurucunun mahkûm olduğu suçları işlediği ve cezalarının toplandığı tarih itibarıyla geçerli olan yerleşik içtihatlara ve uygulamaya göre birden fazla suçtan mahkûm olup cezaları toplanan ve infaz edeceği süre otuz yıl olarak belirlenen kişilere de bu indirimler otuz yıl üzerinden uygulanmaktadır. Başvurucu, cezasını infaz ederken Yüksek Mahkeme 2006 yılında başka bir davada içtihat değiştirmiş; indirimlerin infazda geçirilecek azami süreye değil her bir cezaya ayrı ayrı uygulanacağı, bu indirimler sonucu hesaplanan sürelerin toplamının otuz yılı aşamayacağı şeklindeki Parot doktrini olarak bilinen içtihadını geliştirmiştir. Bu içtihada dayanılarak başvurucunun fiilen infaz edeceği süre yeniden belirlenmiş ve tahliyesi için infaz etmesi gereken süre yaklaşık dokuz yıl uzamıştır. AİHM; Parot doktrininin başvurucunun durumuna uygulanmasının kanunen ve cezaların infazından sorumlu hâkimlerin nihai kararları uyarınca başvurucunun hak kazandığı, alıkonma boyunca yaptığı işlerden dolayı elde ettiği ceza indirimlerinin fayda sağlayan her türlü etkisinden başvurucuyu mahrum bıraktığını kaydetmiştir. AİHM'e göre başvurucunun cezaları birleştirilerek otuz yıllık fiilî bir hapis süresi ile sınırlandırılmasına rağmen başvurucunun hak kazanması gereken ceza indirimlerinin bu sınırlandırılmış süre üzerinde hiçbir etkisi olmayacaktır. AİHM ceza kanunu hükümlerinin somut davadaki uygulanma biçiminin basit bir ceza infaz kurumu politikasının ötesine geçtiğini, hapis süresi boyunca yapılan işlerden dolayı hak kazanılan ceza indirimlerinin tatbikinde Parot doktriniyle getirilen yeni yaklaşımın benimsenmesinin sadece başvurucuya verilen cezanın infazını ilgilendiren bir uygulama olarak görülemeyeceğini, bu uygulamanın aynı zamanda verilen cezanın kapsamının yeniden tanımlanmasına da yol açtığını, Parot doktrini neticesinde, otuz yıllık azami hapis cezası süresinin alıkonma süresince yapılan işlerden dolayı hak kazanılan ceza indirimlerinin uygulanacağı müstakil bir ceza olmaktan çıkıp fiilen böylesi hiçbir indirimin uygulanmayacağı otuz yıllık bir ceza hâline geldiğini belirtmiştir. AİHM, bu gerekçelerle Sözleşme'nin 7. maddesinin uygulanabilir olduğuna karar vermiştir (Del Rio Prada/İspanya, §§ 107-110).

34. Kupinskyy/Ukrayna (B. No: 5084/18, 10/11/2022) başvurusuna konu olayda başvurucu; yargılandığı ve müebbet hapis cezası aldığı Macaristan mevzuatına göre bu cezanın 20 yıllık kısmı tamamlandıktan sonra şartlı tahliye olma şansı varken cezasını çekmek üzere nakledildiği Ukrayna'nın mevzuatında şartlı tahliyeye ilişkin düzenleme olmadığından şartlı tahliye taleplerinin reddedilmesine yönelik işlemlerin ve alınan cezanın serbest bırakılma ihtimali olmayan müebbet hapis cezasına çevrilmesi nedeniyle Sözleşme'nin suçta ve cezada kanunilik ilkesini düzenleyen 7. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. AİHM öncelikle Sözleşme'nin 7. maddesinin somut olayda uygulanabilirliğini değerlendirmiştir. AİHM, ceza kabul edilen bir uygulama ile cezanın infazı veya icrasını ilgilendiren bir uygulama arasında ayrım yapmıştır. Bu çerçevede uygulamanın niteliği ve amacının cezanın indirilmesi veya erken tahliyeye ilişkin bir değişiklik ile ilgili olduğunda bu uygulamanın Sözleşme'nin 7. maddesi kapsamında ceza olarak kabul edilemeyeceğini belirtmiştir. Ancak AİHM aynı zamanda fiiliyatta ceza teşkil eden bir uygulama ile cezanın infazını ilgilendiren bir uygulama arasındaki ayrımın her zaman net olmayabileceğini kabul etmiştir. AİHM, başvurucunun cezayı aldığı ülkenin mevzuatında yer alan ve uygulanması lehine olan şartlı tahliye imkânının müebbet hapis cezasını başka bir ülkede çekmesi sırasında bu ülkenin mevzuatındaki eksiklikler nedeniyle fiilî ve hukuki olarak ortadan kaldırıldığına işaret etmiştir. AİHM'e göre bu durum, cezanın infazının ötesine geçen ve daha ağır bir ceza uygulanması anlamına gelen önemli bir değişikliktir. AİHM bu değerlendirmesine dayanarak uygulama nedeniyle verilen cezanın kapsamının genişletildiğini ve cezanın daha ağır bir cezaya dönüştürüldüğünü değerlendirmiştir. Sonuç olarak AİHM, Sözleşme'nin 7. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir (Kupinskyy/Ukrayna, §§ 44-64).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

36. Anayasa Mahkemesinin 29/5/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

37. Başvurucu, konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinde geçen sürenin hapis cezasından mahsup edilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Bakanlık görüşünde; başvurucu hakkında yeni bir müddetname tanzim edildiği, yeni müddetnamede konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol kararının uygulandığı doksan günlük sürenin yarısı olan kırk beş günlük sürenin mahsup edildiği, bu durumun mağdur sıfatının değerlendirilmesinde dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

39. Başvurucu, tutuklamaya benzer nitelikte olduğu için konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrolde geçen sürenin tamamının mahsup edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

40. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

41. Mahsup, bir hüküm kesinleşmeden önce gerçekleşen ve kişi hürriyetini sınırlama sonucu doğuran hâller sebebiyle geçirilmiş sürelerin hapis cezasından indirilmesidir. Bir suç nedeniyle de olsa henüz hakkında mahkûmiyet hükmü bulunmayan bir kimsenin hürriyetinden mahrum edilmek suretiyle ortaya çıkan haksızlığı telâfi etmek amacıyla mahsup müessesesine başvurulmaktadır. Özgürlükten yoksun kalınan sürelerin mahkûmiyetten indirilmesiyle bu haksızlık giderilmektedir. Mahsup kurumu adalet ve

hakkaniyet duygusunun gereği olarak özgürlüğü kısıtlanmış bir kişi bakımından denkleştirme görevi görmektedir. Nitekim AİHM de mahsup kararı ile açıkça söz konusu kişi hürriyeti hakkının ihlali için tazmin sağlamak amaçlanmışsa ve bunun ilgili kişinin çektiği ceza üzerinde ölçülebilir bir etkisi olmuşsa mahsubun Sözleşme'nin 5. maddesi anlamında tazmin teşkil edebileceğine karar vermiştir (Porchet/İsviçre, B.No: 36391/16, 8/10/2019, §§ 18-25).

42. Dolayısıyla mahsup kurumu Anayasa'da güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını ceza hukuku alanında gerçekleştirmeye yönelik bir kurum olarak kabul edilebilir. Türk hukuk sisteminde 5237 sayılı Kanun'un 63. maddesindeki "Hüküm kesinleşmeden önce gerçekleşen ve şahsî hürriyeti sınırlama sonucunu doğuran bütün hâller nedeniyle geçirilmiş süreler, hükmolunan hapis cezasından indirilir." şeklindeki genel hüküm ile mahsubun mecburiliği sistemi kabul edilmiştir. Bu sisteme göre mahkûm kusuru ile tutuklu kalmış olsa dahi tutukluluk süresinin verilen cezadan indirilmesi zorunludur.

43. Öte yandan Anayasa Mahkemesince hükümlülerin ceza infaz kurumlarında kalacağı süreyi doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen durumların Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmiştir (İbrahim Uysal, B. No: 2014/1711, 23/7/2014, § 26; Günay Okan, § 13). Kişi hürriyetini sınırlama sonucunu doğuran hâller nedeniyle geçirilmiş sürelerin mahkûmiyetten mahsup edilmesine ilişkin kararlar, hapis cezasının kapsamını belirlemekte; dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını temelden etkilemektedir. Zira mahsup kurumu ceza infaz kurumunda kalınması gereken süre ile doğrudan ilgilidir.

44. Bu gerekçelerle mahsubun Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında bir güvence olarak kabul edilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla kişi hürriyetini sınırlama sonucunu doğuran hâller nedeniyle geçirilmiş sürelerin cezadan mahsubunun tamamen yasaklanması kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile bağdaşmaz. Ancak mahsubun Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında bir güvence olarak kabul edilmesi, kişi hürriyetini sınırlama sonucunu doğuran hâllerin fiziksel özgürlük üzerindeki etkileri ve uygulanma tarzı gibi çeşitli faktörler dikkate alınarak mahsup edilecek sürenin belirlenmesini engellemez.

45. 7331 sayılı Kanun'la 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesinin (6) numaralı fıkrasında yapılan değişikliğe göre konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri altında geçen her iki gün, cezanın mahsubunda bir gün olarak dikkate alınacaktır. Somut olayda anılan kanun değişikliği doğrultusunda başvurucu hakkında uygulanan konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinde geçen doksan günlük sürenin yarısı olan kırk beş günlük süre mahkûmiyetten mahsup edilmiştir. Başvurucu, adli kontrolde geçen sürenin tamamının mahsup edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

46. Bu durumda mahsup edilecek sürenin belirlenmesinde konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinde geçen iki günün bir gün olarak sayılmasının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını ihlal edip etmediğinin incelenmesi gerekir.

47. Anayasa Mahkemesi konutu terk etmeme tedbirinin niteliği, uygulanış şekli ve özellikleri itibarıyla hareket serbestîsi üzerindeki sınırlayıcı etkisinin derece ve yoğunluk olarak seyahat özgürlüğüne göre oldukça ileri bir boyutta olduğu, dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale teşkil ettiği sonucuna varmıştır (Esra Özkan Özakça [GK], B. No: 2017/32052, 8/10/2020, §§ 68-76). Dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını sınırlayan bu tedbir altında geçen sürelerin mahsup edilmesi gerekir. Ancak bu mahsup gerekliliği, söz konusu tedbir altında geçen sürelerin tamamının mahsup edilmesi olarak

anlaşılamaz. Söz konusu tedbirin niteliği dikkate alınarak farklı mahsup oranı belirlenebilir.

48. Bu açıdan konutu terk etmeme tedbirinin tutuklamaya göre temel hak ve özgürlükler üzerinde daha hafif bir etki oluşturduğu kabul edilmelidir. Zira konutta kesintisiz olarak bulunmak zorunlu olsa da kişilerin konutta yaşayan ya da konuta gelen diğer kişilerle sosyal hayatını devam ettirmesinde veya her türlü bireysel ya da kitlesel iletişim araçlarını kullanmasında bir engel bulunmamaktadır. Ayrıca kimi durumlarda kişilerin izinli sayılarak konutunu terk etmesine imkân verilebilmektedir (M.S., B. No: 2018/25505, 25/2/2021, § 82). Konutu terk etmeme tedbirinin tutuklama tedbirine göre temel hak ve özgürlükler üzerinde daha hafif bir etki oluşturduğu gözetildiğinde mahsup edilecek sürenin belirlenmesinde adli kontrol tedbirinde geçen iki günün bir gün olarak sayılmasının ölçülü olduğu sonucuna varılmıştır.

49. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinde düzenlenen kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN ve Selahaddin MENTEŞ bu sonuca farklı gerekçeyle katılmıştır.

B. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

50. Başvurucu; hakkındaki konutu terk etmeme tedbirinin elektronik kelepçe takılmak suretiyle uygulandığını, elektronik kelepçe nedeniyle sosyal çevresi nezdinde damgalandığını, evinden dışarı çıkamaması nedeniyle sosyal hayatının önemli ölçüde etkilendiğini, tedbirin uygulandığı süreçte ruh sağlığının bozulduğunu belirterek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

51. Bireysel başvuruların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Anayasa Mahkemesine doğrudan veya diğer mahkemeler yahut yurt dışı temsilcilikler vasıtasıyla yapılması gerekmektedir (Yasin Yaman, B. No: 2012/1075, 12/2/2013, §§ 18, 19).

52. Bireysel başvurunun kabul edilebilirlik koşullarından olan başvuru süresine riayet edilmesi şartı, bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında resen dikkate alınması gereken bir başvuru koşuludur (Taner Kurban, B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 19).

53. Başvurucu hakkındaki adli kontrol tedbiri 27/11/2018 tarihinde sona ermiştir. Başvurucu adli kontrolün sona erdiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunması gerekirken 26/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

54. Açıklanan gerekçelerle müdahalenin sona ermesinden itibaren otuz gün içinde yapılmayan bireysel başvurunun bu kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

55. Başvurucu 7242 sayılı Kanun ile koşullu salıverilme oranının dörtte üçten üçte ikiye

düşürüldüğünü, bu Kanun'un lehe bir düzenleme getirmesi nedeniyle kendisine tatbik edilmesi gerektiğini, buna rağmen hukuka aykırı bir şekilde müddetnamede koşullu salıverilme tarihinin dörtte üçlük oran dikkate alınarak düzenlendiğini, bu hususta yaptığı itirazların mahkemelerce dikkate alınmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının, ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

56. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Suç ve cezalara ilişkin esaslar" kenar başlıklı 38. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez."

57. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetinin özü, koşullu salıverilmede lehe kanunun uygulanmamasıdır. Bu nedenle değerlendirmenin suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamda yapılması uygun görülmüştür.

58. Bu kapsamda öncelikle mahkûmiyet kararı sonrasında verilen cezanın infazında Anayasa’nın 38. maddesinin öngördüğü ilkelerin uygulanıp uygulanmayacağı hususu belirlenmelidir.

59. Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen ceza kavramı özerk bir kavramdır. Bu bağlamda Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan ilkeyi etkin korumak için bir tedbirin özü itibarıyla bir ceza oluşturup oluşturmayacağı konusunda yargı makamlarının yorumlarına ve mevzuattaki nitelendirmelere bağlı kalınmadan değerlendirme yapılabilecektir (Yunis Karataş [GK], B. No: 2021/34231, 26/1/2023, § 43).

60. Öte yandan ceza kabul edilen bir tedbir ile cezanın infazı veya uygulanmasını ilgilendiren bir tedbir arasında ayrım yapılmalıdır. Bu çerçevede tedbirin niteliği ve amacının cezanın indirilmesi veya erken tahliyeye ilişkin bir değişiklikle ilgili olduğunda bu tedbir kural olarak Anayasa'nın 38. maddesi anlamında ceza olarak kabul edilemeyebilecektir. Anayasa'nın 38. maddesi cezanın infazının şekliyle değil kendisiyle, diğer bir ifadeyle cezanın kendisinin etkilenip etkilenmediğiyle ilgilenir. Ancak fiiliyatta ceza teşkil eden bir tedbir ile cezanın infazını ilgilendiren bir tedbir arasındaki ayrım her zaman net olmayabilecektir. Bunun sonucu olarak da cezaya hükmedildikten sonra veya ceza infaz edilirken idari yetkililer ve mahkemeler tarafından yapılacak uygulamaların cezayı veren mahkemenin öngördüğü, kapsamını belirlediği cezanın farklı tanımlanmasına veya değiştirilmesine yol açabileceği ihtimali gözardı edilmemelidir. Aksi takdirde idari yetkililer veya mahkemelerin verilen cezanın kapsamını geçmişe dönük olarak, mahkûm edilen kişinin suçu işlediği veya cezaya çarptırıldığı zamanda böyle bir gelişmeyi öngöremeyecek ve zararına olacak şekilde yeniden tanımlayan tedbirler alabileceği kabul edilecektir (Yunis Karataş, § 44).

61. Bir tedbirin maddi ceza hukukuna mı yoksa infaz hukukuna mı dâhil olduğu tespit edilirken tedbirin şeklî olarak hangi alana girdiğinden ziyade niteliğine bakılarak karar verilmelidir. Bu çerçevede bir tedbir, sanığa verilecek cezayla ilgili bir konu hakkında ise ve ceza verme düşüncesi içinde kabul ediliyorsa tedbirin maddi ceza hukuku alanında olduğunun kabul edilmesi gerekir. Dolayısıyla hükümlü hakkında uygulanan tedbirin bir

suçtan kaynaklanan bir mahkûmiyetin sonucu olup olmadığı, tedbirin niteliği, amacı, mahkemeler ve yetkili idari makamlar açısından nasıl kabul edildiği, tedbirin alınmasında ve uygulamasındaki usullerin ve tedbirin ağırlığı değerlendirilerek Anayasa'nın 38. maddesinin güvencesi altında olup olmadığı tespit edilmelidir. Bir hükmün infazı sırasında alınan bir tedbirin sadece hükmün infazının şekline ilişkin olup olmadığının veya aksine hükmün kapsamını etkileyip etkilemediğinin belirlenmesi için hükmedilen cezanın ilgili zamanda yürürlükte olan hukuka göre aslında neyi gerektirdiğinin, diğer bir ifadeyle onun asıl doğasının ne olduğunun incelenmesi gerekir. Bu bağlamda Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 18/11/1985 tarihli ve E.1985/268, K.1985/361 sayılı kararında "…cezaların yerine getirilmesine ilişkin rejimleri değiştiren yasaların derhal uygulanması gerekmekte ise de, değişikliği yapan yasaların, cezaların niteliğini değiştirmemesi gerekir. Cezanın yerine getirilmesine ilişkin yasadaki değişiklik, mahkûmiyet süresini uzatıyorsa veya hükümlüye yüklenen yükü artırıyorsa, bu hal cezanın niteliğini değiştirdiğinden derhal uygulanamaz." (benzer yöndeki bir karar için bkz. Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 5/7/1973 tarihli ve E.1973/6567, K.1973/6535 sayılı kararı) denilerek bir tedbirin infaz hukukuna ilişkin olmasının tek başına derhâl uygulanması için yeterli olmadığı, aksine mahkûmiyet süresini uzatıp uzatmadığı hususu gözetilerek karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (Yunis Karataş, § 45) .

62. Bu bağlamda anayasal güvencenin belirlenmesi açısından koşullu salıverme kurumunun maddi ceza hukukuna mı yoksa infaz hukukuna mı dâhil olduğu tespit edilmelidir. Bu konuda mevzuata bakılması önem arz etmektedir. Anayasa'nın 38. maddesi uyarınca suçta ve cezada kanunilik ilkesinin güvence fonksiyonu açısından infaz hukukuna ilişkin temel sorun infaza yönelik düzenlemelerin zaman bakımından uygulanması meselesidir. Zaman bakımından uygulamaya ilişkin olarak üç ilke söz konusudur. Bunlar geriye yürüme, ileriye yürüme ve derhâl uygulanmadır. Bu ilkelerin ceza hukuku açısından nasıl uygulanacağı Anayasa'nın 38. maddesi ve 5237 sayılı Kanun'un 7. maddesinde açıklanmıştır. Ancak bu ilkelerin infaz hukukuna ilişkin kuralları kapsayıp kapsamadığının tespiti Anayasa'nın 38. maddesinin getirdiği güvencelerin bu alanda uygulanabilirliğini ortaya koyacaktır (Yunis Karataş, § 46).

63. Kural olarak infaz hukuku kuralları derhâl uygulanır. Buna göre kuralın hükümlü açısından lehe veya aleyhe sonuç doğurmasından ziyade amacı, hükümlünün cezasının infazında temel hedef olan ıslah ve topluma kazandırmada daha etkin yöntemlerin uygulanmasını sağlamak, ceza infaz kurumu güvenlik ve disiplinini daha iyi bir düzeye getirmek ve ceza infaz kurumunu hükümlüler açısından daha makul bir seviyede yaşanabilir hâle getirmektir. Ancak 5237 sayılı Kanun'un 7. maddesinin (3) numaralı fıkrası ile infaz rejimine ait olarak değerlendirilen hapis cezasının ertelenmesi, koşullu salıverilme ve tekerrürle ilgili olan hükümlerin aleyhe sonuç doğurmaması bu kuralın istisnası olarak kabul edilmiştir. Diğer bir deyişle koşullu salıverme müessesesi maddi ceza hukukuna ilişkin zaman bakımından uygulama kurallarına tabi tutulmuştur (Yunis Karataş, § 47).

64. Öte yandan bir mahkeme hapis cezasına karar verdiğinde bunu hükümde belirtmese de -koşullu salıverilme yolunun kapalı olduğu durumlar hariç- esasında koşullu salıverilmeye açık bir hapis cezası vermektedir. Diğer bir deyişle mahkemenin verdiği hapis cezası koşullu salıverilmenin tatbik edileceği bir ceza hâline gelecektir. Bu bakımdan koşullu salıverilme için ceza infaz kurumunda kalınması gereken süre, cezanın ne kadar çekileceğini belirlediğinden hükümlü açısından cezanın kapsamına ilişkindir. Dolayısıyla bu hususta suçta ve cezada kanunilik ilkesini düzenleyen Anayasa'nın 38. maddesi çerçevesinde

değerlendirilme yapılması gerekir (benzer yöndeki kararlar için bkz. Yunis Karataş [GK], B. No: 2021/34231, 26/1/2023, § 48; Efendi Yaldız, B. No: 2013/1202, 25/3/2015, § 42; Metin Durmaz, B. No: 2013/7764, 25/3/2015, § 60).

65. Koşullu salıvermenin Anayasa'nın 38. maddesi kapsamında olduğu belirlendikten sonra bir diğer mesele lehe kanunun geçmişe uygulanıp uygulanmayacağıdır. Yukarıda belirtildiği gibi kural olarak infaz hukuku kuralları derhâl uygulanır. Ancak 5237 sayılı Kanun'un 7. maddesinin (3) numaralı fıkrası ile infaz rejimine ait olarak değerlendirilen koşullu salıvermeyle ilgili olan hükümlerin aleyhe sonuç doğurmaması bu kuralın istisnası olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla koşullu salıverme açısından 5237 sayılı Kanun'un 7. maddesinin (2) numaralı fıkrasındaki ilkeler de geçerlidir. Bu fıkrada "suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur." denmiştir. Anayasa Mahkemesinin daha önce de belirttiği üzere lehe olan kanunun geçmişe yürümesi olarak adlandırılan bu ilke Anayasa'nın 38. maddesinin bir gereğidir (AYM, E.2019/9, K.2019/27, 11/4/2019, §§ 13-20).

66. Bu ilke koşullu salıvermeye uyarlandığında suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanuna göre koşullu salıverilmeye hak kazanan kimsenin bu hakkının geri alınamayacağı, suç işlendikten sonra yürürlüğe giren kanuna göre koşullu salıverilme hakkını kaybeden kimseye aleyhe olan hükmün uygulanamayacağı, suç tarihinden sonra yürürlüğe giren lehe düzenlemelerin hükümlü hakkında derhâl uygulanacağı sonucu çıkacaktır (Yunis Karataş, § 50). Koşullu salıverilmenin her iki şartı açısından ayrı ayrı lehe kanunun geçmişe yürümesi ilkesi geçerlidir. Bu kapsamda ceza infaz kurumunda kalınması gereken süreyi azaltan bir düzenleme hükümlünün lehine olacaktır.

67. Somut olayda başvurucu, 3713 sayılı Kanun kapsamında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan süreli hapis cezasına mahkûm edilmiştir. 3713 sayılı Kanun kapsamında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan süreli hapis cezasına mahkûm edilenlerin cezalarının ne kadarını ceza infaz kurumunda çektikten sonra koşullu salıverilme imkânından yararlanacakları hususu 2020 yılında 7242 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikten önce, 3713 sayılı Kanun'da doğrudan düzenlenmemiş; bu konuda 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinin dördüncü fıkrasına atıf yapılmıştır. 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinde ise bu oran dörtte üç olarak belirlenmiştir. Bu hükümlere göre 3713 sayılı Kanun kapsamına giren suçlardan süreli hapis cezasına mahkûm olanlara uygulanacak oranın dörtte üç olduğu konusunda bir ihtilaf bulunmamaktadır. Bununla birlikte 2020 yılında 7242 sayılı Kanun'la koşullu salıverilmeye ilişkin bu kurallarda birtakım değişiklikler yapılmıştır.

68. Bu kapsamda 7242 sayılı Kanun'un 48. maddesiyle 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan "dörtte üçünü" ibaresi "üçte ikisini" şeklinde değiştirilmiş ve bu fıkraya "Koşullu salıverilme oranı üçte ikiden fazla olan suçlar bakımından ise tabi oldukları koşullu salıverilme oranı uygulanır." cümlesi, 7242 sayılı Kanun'un 65. maddesiyle de 3713 sayılı Kanun'un "Koşullu salıverilme" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının sonuna "Ancak, süreli hapis cezaları bakımından düzenlenen koşullu salıverilme oranı, dörtte üç olarak uygulanır." cümlesi eklenmiştir.

69. Bu değişiklikler sonucunda 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinin dördüncü fıkrasındaki oran üçte iki olarak değiştirilmiş ise de 3713 sayılı Kanun'a eklenen "Ancak, süreli hapis cezaları bakımından düzenlenen koşullu salıverilme oranı, dörtte üç olarak uygulanır." şeklindeki cümle ve 5275 sayılı Kanun'a eklenen "Koşullu salıverilme oranı üçte ikiden fazla olan suçlar bakımından ise tabi oldukları koşullu salıverilme oranı uygulanır." şeklindeki

cümle nedeniyle 3713 sayılı Kanun kapsamında süreli hapis cezasına mahkûm edilen kişilere uygulanacak koşullu salıverilme oranında bir değişiklik meydana gelmediği anlaşılmaktadır. Bu kişiler yönünden 7242 sayılı Kanun'dan önce de sonra da koşullu salıverilme oranı dörtte üçtür. Diğer bir deyişle bu kişileri de kapsayan lehe bir kanun yürürlükte olmamıştır.

70. Dolayısıyla somut olayda suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YALÇIN DÜZGÜN

B. No: 2021/23140 | Karar tarihi: 29.05.2024

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/23140

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

YALÇIN DÜZGÜN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/23140)

Karar Tarihi: 29/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 7/10/2024 - 32685

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Raportörler : Murat İlter DEVECİ

Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : Yalçın DÜZGÜN

Vekili : Av. Metin İRİZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; haksız yakalama ve gözaltına alma işlemlerinden doğan manevi zararın tazmini istemiyle açılan davada yeterli tazminata hükmedilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, tazminat miktarı belirlenirken toplantı hakkına müdahale edildiğinin dikkate alınmaması nedeniyle de toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe teşebbüsünden sonraki süreçte kamu görevinden çıkarılan başvurucu, iddiasına göre başvuruya konu olayın gerçekleştiği tarihte Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) üyesidir.

3. Bakırköy İlçe Emniyet Müdürlüğünün talebi üzerine Bakırköy Kaymakamlığı 7/4/2017 tarihinde; kamu güvenliği ile esenliğinin korunması amacıyla 16/4/2017 tarihinde yapılacak halk oylamasına ilişkin propaganda süresince KESK üyelerinin Bakırköy Cumhuriyet (Özgürlük) Meydanı'nda basın açıklaması yapmasını ve benzeri etkinliklerde bulunmasını yasaklamıştır. Sözü edilen yasaklama kararı 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 32. maddesinin (Ç) fıkrasına dayandırılmıştır. Karardan anlaşıldığına göre KESK üyeleri haftanın belirli günlerinde meydanda yaklaşık beş saat süren eylemler yapmakta ve siyasi partilerin sesli yayın düzenlerini bozarak gerginliğe sebebiyet vermektedir.

4. Aralarında başvurucunun da olduğu on iki kişiden oluşan bir grup KESK üyesi ile eski üyesi, 8/4/2017 tarihinde saat 14.00 sıralarında Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'na girmek istemiş ancak polisin engeliyle karşılaşmıştır. Polislerce düzenlenen tutanağa göre;

- Yasaklama kararı grup üyelerine okunduğu gibi grup üyelerinin kararı görüp okuması da sağlanmıştır ancak "Direne direne kazanacağız.", "Kahrolsun faşizm.", "İşimizi geri alacağız." ve "Baskılar bizi yıldıramaz." şeklinde sloganlar atan grup üyeleri birbirlerine kenetlenmiş ve dağılmamakta ısrar etmiştir. Grup üyelerini dağıtmak için polis kademeli olarak güç kullanmıştır. Sonuç olarak grup üyeleri saat 14.08 sıralarında kelepçelenerek gözaltına alınanların bindirildiği araca alınmıştır.

- Grup üyelerinin yanlarında getirdiği poşetlerin içinde "Haksız hukuksuz ihraçlara hayır", "İşimizi geri alacağız", "KHK zulmüne son", "Öğretmenim, öğrencilerimi geri istiyorum", "İşimizi geri alacağız", "Emekçiyiz, haklıyız, kazanacağız" ve "Zafer direnen emekçilerin" yazılı pankartlar, dövizler ve el ilanları bulunduğu saptanmıştır.

- Saat 14.30 sıralarında Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda toplanıp sloganlar atan ve polisin uyarılarına rağmen dağılmamakta ısrar eden dört kişi de gözaltına alınmıştır.

- Saat 15.41 sıralarında telefonla görüşülen nöbetçi Cumhuriyet savcısı; şüpheliler hakkında kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşünde dağılmamakta ısrar etme suçu nedeniyle işlem yapılması, poşetteki eşyanın sahiplerine teslim edilmesi ve soruşturma evrakının ikmal edilerek gönderilmesi yönünde polise talimat vermiştir.

5. Başvurucunun gözaltına alınması nedeniyle saat 17.52'de adli rapor alınmıştır. Polis, 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 32. maddesinde düzenlenen direnme suçu nedeniyle hakkında yürütülen soruşturma kapsamında başvurucunun ifadesini almak istemiş fakat başvurucu, susma hakkını kullanmıştır. Saat 21.22'de gözaltından çıkışı nedeniyle hakkında adli rapor düzenlenen başvurucu, polis karakoluna götürülmüş ve ilerleyen saatlerde serbest bırakılmıştır. Serbest bırakma zamanı polis tutanaklarında yer almamaktadır.

6. Aralarında başvurucunun da yer aldığı şüpheliler hakkında direnme suçunu işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmıştır. İddianamede, şüphelilerin yasaklama kararına rağmen toplantı ve gösteri yürüyüşü yapmak amacıyla diğer şüphelilerle meydanda toplandıkları ve kolluk görevlilerinin yaptığı ihtarlara rağmen meydana ilerlemek istedikleri belirtilmiştir. Yargılamayı yapan Bakırköy 28. Asliye Ceza Mahkemesi, eylemin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında olduğu ve suç teşkil etmediği gerekçesiyle sanıkların beraatine karar vermiştir. Aleyhine kanun yoluna başvurulmadığı için anılan karar 26/2/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

7. Başvurucu 10/6/2020 tarihinde, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesine dayanarak İstanbul 20. Ağır Ceza Mahkemesinde (Ceza Mahkemesi) tazminat davası açmıştır. Manevi tazminat olarak 5.000 TL talep eden ve hakkında verilen beraat kararının 26/2/2020 tarihinde kesinleştiğini belirten başvurucu, dava dilekçesinde özetle şu iddialarda bulunmuştur:

- Kamu görevinden çıkarılmış bazı sendika üyelerine yönelik etkinlik kapsamında, ifade ve örgütlenme özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını kullandığı sırada yakalanarak gözaltına alınmış ve bir sonraki gün gecenin ilerleyen saatlerinde serbest bırakılmıştır. Yapılması planlanan basın açıklaması, kolluk müdahalesi nedeniyle yapılamamıştır. Kanuna aykırı toplantıda ve gösteri yürüyüşünde dağılmamakta ısrar etme suçunu işlediği iddiasıyla yargılanmış ve beraat etmiştir.

- Yakalama ve gözaltı işlemleri nedeniyle mağdur edilmiştir.

- Kişinin haksız bir şekilde yakalanarak özgürlüğünden yoksun bırakılması kişilik haklarını zedeleyen ağır bir ihlaldir. Dolayısıyla hükmedilecek manevi tazminat, diğer tazminat sebepleriyle hükmedilene kıyasla daha fazla olmalıdır.

8. Ceza Mahkemesi 22/9/2020 tarihinde başvurucuya 100 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

9. Başvurucu, anılan karar aleyhine istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvuruda dile getirdiği iddialara göre kamunun kusuru ile gözaltına alınıp hakkındaki yargılama neticesinde beraat etmesi nedeniyle belirlenen manevi tazminat miktarı yetersizdir.

10. Başvurucunun istinaf başvurusu İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesince esastan reddedilmiştir. Buna ilişkin karar başvurucu vekilince 3/5/2021 tarihinde öğrenilmiş, başvuru 11/5/2021 tarihinde yapılmıştır.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu, kamuoyunca bilinen bir sendika yöneticisi olduğunu ileri sürerek haksız yere yakalanıp gözaltına alınmasından ve Ağır Ceza Mahkemesince hükmedilen tazminatın yetersiz olmasından yakınmıştır. Başvurucuya göre hakkında yürütülen soruşturmada polis kendisini ifade vermeye çağırabilirdi. Ayrıca tazminat miktarı belirlenirken yakalama ve gözaltı işlemlerine anayasal haklar kullanılırken başvurulduğu, öğretmen ve sendika üyesi olduğu ve kendisine isnat edilen suç nedeniyle yapılan yargılamada beraat ettiği dikkate

alınmalıydı. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, kabul edilebilirlik incelemesinde şikâyetlerin kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının ve başvurucu lehine tazminata hükmedilmesi nedeniyle başvurucunun mağdur sıfatının devam edip etmediğinin değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiş; ihlal iddialarının esasıyla ilgili kısımda ise başvurucu hakkındaki deliller, tedbirin süresi ve başvurucu lehine hükmedilen tazminat miktarı gözetilerek bir karara varılması geerktiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Anayasa Mahkemesi Gülseren Çıtak ([GK], B. No: 2020/1554, 27/4/2023) kararıyla içtihat değişikliğine gitmiş; haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilenlerin 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmadığı ve ödenen tazminatın yetersiz olduğu iddiasıyla yaptıkları bireysel başvurularda başvuru yollarının tüketilmiş kabul edilebilmesi için yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında bir tazminat davasının açılmasının yeterli olacağı sonucuna varmıştır. Zira bu hükümle yakalama, gözaltı ve tutuklamanın daha sonra verilen kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararıyla hukuka aykırı hâle geldiğinin kabul edildiği, dolayısıyla 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açılan tazminat davalarının Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında olduğu değerlendirilmiştir. Bu çerçevede bu bent kapsamında açılan davalarda hukuka aykırılık kanun gereğince kabul edildiğinden ağır ceza mahkemesince bu bende dayanılarak tazminat ödenmesi durumunda Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yapılacak inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (Gülseren Çıtak, §§ 36-39).

14. Somut olayda Ceza Mahkemesi, hakkında yürütülen yargılama sonunda beraat kararı verilmesi nedeniyle başvurucu lehine bir miktar manevi tazminata hükmetmiştir. Bu durumda ihlal iddiası Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak aynı maddenin dokuzuncu fıkrası kapsamında değerlendirilmelidir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ihlal iddiasının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Haksız gözaltı veya tutma nedeniyle açılan tazminat davasını inceleyen yargı mercileri, sözü edilen koruma tedbirlerinin uygulandığı soruşturmaların kovuşturmaya yer olmadığına dair kararla veya davacılar hakkındaki kovuşturmaların beraat kararıyla sonuçlandığını tespit ederse Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına uygun olarak, uğranılan zararların devlet tarafından tazminat hukukunun genel prensiplerine göre ödenmesine karar vermelidir. Hükmedilen tazminat ihlalle orantılı olmayacak ölçüde önemsizse ya da Anayasa Mahkemesinin benzer ihlaller nedeniyle hükmettiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşükse Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası ihlal edilmiş olur. Bununla birlikte tazminat miktarının Anayasa Mahkemesinin benzer ihlaller nedeniyle ödenmesine karar verdiği tazminattan düşük olması tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasını ihlal etmez zira tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasıyla uyumlu olup olmadığı somut olayın kendine özgü şartlarına bağlıdır (benzer değerlendirmeler için bkz. M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 48).

17. Yargı mercilerince hükmedilen manevi tazminatın yeterliliği konusunda yapılacak karşılaştırmada nazara alınacak tazminat miktarı, bu mercilerin karar verdiği tarihte Anayasa Mahkemesince benzer başvurularda ödenmesine karar verilen veya verilmesi

gereken miktardır. Anayasa Mahkemesi tarafından yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle manevi tazminata hükmedilirken kişinin sosyal ve ekonomik durumu, mesleki ve toplumsal konumu, üzerine atılı suçun niteliği, koruma tedbirine neden olan olayın cereyan tarzı, tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ve tedbirin süresi, tedbir nedeniyle meydana gelen ihlalin ağırlığı dikkate alınmaktadır (Siyami Hıdıroğlu [GK], B. No: 2018/11489, 11/1/2024, § 35).

18. Ceza Mahkemesince ödenmesine karar verilen 100 TL manevi tazminat, somut olayın koşullarında ve manevi tazminatın belirlenmesine ilişkin yukarıda belirtilen kriterler çerçevesinde değerlendirildiğinde; -tazminata karar veren ilk derece mahkemesinin karar tarihi itibarıyla- Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda ödenmesine karar verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre oldukça düşüktür (Anayasa Mahkemesinin gözaltının hukukiliği ile ilgili iddialarda bir günlük gözaltı süresi için ödenmesine karar verdiği tazminat miktarı derece mahkemesinin karar tarihi olan 2020 yılı için asgari 600 TL, 2024 yılı için ise 2.970 TL'dir). Ceza Mahkemesince hükmedilen tazminatın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarıyla aynı olması gerekmemekle birlikte somut olayın şartlarında ödenmesine hükmedilen miktarın tazminat hakkının özünü zayıflatacak kadar düşük olduğu anlaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak aynı maddenin dokuzuncu fıkrası yönünden ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu, idarece toplantı mekânı olarak belirlenen Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda basın açıklaması yapmak istemesi nedeniyle yakalama ve gözaltı işlemlerine maruz kalmasının örgütlenme özgürlüğü ve ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiğinden yakınmıştır. Bakanlık görüşünde, başvurucunun bu bölümdeki iddialarına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir.

21. Başvuru, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ihlal iddiasının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

22. Somut olayda hukuka aykırılığı kanun tarafından kabul edilmiş yakalama ve gözaltı tedbirleri nedeniyle başvurucu lehine Ceza Mahkemesince manevi tazminata hükmedilmiştir. Ayrıca Anayasa Mahkemesi, somut olayın şartlarında ödenmesine hükmedilen miktarın tazminat hakkının özünü zayıflatacak kadar düşük olduğu gerekçesiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Bu durumda haksız koruma tedbirleri nedeniyle açılan tazminat davalarında tazminat miktarı belirlenirken başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenme hakkına da müdahale edildiğinin gözetilip gözetilemeyeceği değerlendirilmelidir.

23. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasında -fıkrada sayılan diğer kişiler yanında- kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen ya da yakalama, gözaltı veya tutuklama tedbirine tabi tutulan kişilerden haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilenlerin manevi her türlü zararlarını devletten isteyebileceği belirtilmiştir. Buna göre kanun koyucu, koruma tedbirleri sonucu kişisel hakkın mahrumiyeti hâlinde açılacak manevi

tazminat davasında duyulan üzüntünün giderimi için herhangi bir sınırlama öngörmemiştir. Dolayısıyla derece mahkemesi, koruma tedbiri birden fazla hakkın ihlaline sebebiyet vermiş ise meydana gelen tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ile hak ihlali ve/veya ihlallerin ağırlığını dikkate alabilecek ve bunu hükmedeceği tazminat miktarına ilişkin takdirinde de gözetebilecektir. Nitekim Yargıtay da birçok kararında koruma tedbiri nedeniyle açılan tazminat davalarında, ilgilinin sosyal ve ekonomik durumu, atılı suçun niteliği, uygulanan koruma tedbirinin süresi ile birlikte koruma tedbirine neden olan olayın cereyan tarzı ve benzeri hususların da manevi tazminatın tespitinde dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir (birçok karar arasından bkz. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 13/6/2016 tarihli ve E.2016/5161, K.2016/9967; 25/4/2017 tarihli ve 2016/1098, K.2017/3361; 18/6/2018 tarihli ve E.2018/2302, K.2018/6813; 8/4/2019 tarihli ve E.2019/1577, K.2019/4696 sayılı kararları; Siyami Hıdıroğlu, § 20).

24. Tüm bu açıklamalar kapsamında beraat kararı sonrasında 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılan tazminat davasında Ceza Mahkemesinin somut olayda uygulanan koruma tedbirinin başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik bir müdahale niteliğinde olup olmadığına yönelik bir değerlendirme yapması ve takdir edilecek tazminat miktarında bu durumu da gözetmesi gerekirken bu konuda hiçbir değerlendirme yapmadığı anlaşılmıştır (bir hakkın ihlal edildiğinin derece mahkemesince tespit edilmiş sayılabilmesi için söz konusu anayasal hakkının ihlal edildiğini derece mahkemesinin kararında açıkça söylemesine gerek olmadığına ilişkin değerlendirme için bkz. Kıvanç Ersoy ve diğerleri, B. No: 2016/7095, 12/1/2021, § 57; Fuat Akman, B. No: 2021/10545, 18/10/2022, § 34). Bu nedenle Ceza Mahkemesi gerekçesinin ilgili ve yeterli olarak kabul edilmesi mümkün görülmemiştir.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE bu sonuca farklı gerekçeyle katılmıştır.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlalin tespitini, yeniden yargılama yapılmasını ve herhangi bir miktar belirtmeden lehine manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

27. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak aynı maddenin dokuzuncu fıkrası yönünden kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bu nedenle başvuruda tespit edilen söz konusu hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak aynı maddenin dokuzuncu fıkrası yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına ilişkin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 20. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2020/169, K.2020/330) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesine (E.2020/4383, K.2021/1197) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FARKLI GEREKÇE

1. Başvurucu, haksız yakalama ve gözaltına alma işlemlerinden doğan manevi zararın tazmini istemiyle açılan davada yeterli tazminata hükmedilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, tazminat miktarı belirlenirken toplantı hakkına müdahale edildiğinin dikkate alınmaması nedeniyle de toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkememiz çoğunluğu, beraat kararı sonrasında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi kapsamında açılan tazminat davasında tazminat miktarı belirlenirken Ağır Ceza Mahkemesince toplantı hakkına müdahale edildiğinin dikkate alınmaması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının da ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. İhlal sonucuna katılmakla birlikte, aşağıda açıklanan gerekçelerle ihlal sonucuna adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkından ulaşılması gerektiğini düşünmekteyim.

2. Bakırköy Kaymakamlığı 7/4/2017 tarihinde kamu güvenliği ve esenliğinin korunması amacıyla, 16/4/2017 tarihinde yapılacak halk oylamasına ilişkin propaganda süresince KESK üyelerinin Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'nda basın açıklaması yapmasını ve benzeri etkinliklerde bulunmasını yasaklamıştır. Yasaklama kararı 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 32. maddesinin (Ç) fıkrasına dayandırılmıştır. Karara göre KESK üyeleri haftanın belirli günlerinde söz konusu meydanda yaklaşık beş saat süren eylemler yapmakta

ve siyasi partilerin sesli yayın düzenlerini bozarak gerginliğe sebebiyet vermektedir.

3. 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe teşebbüsünden sonraki süreçte kamu görevinden çıkarılmış olan başvurucunun da bulunduğu on iki kişiden oluşan bir grup KESK üyesi 8/4/2017 tarihinde saat 14.00 sıralarında Bakırköy Cumhuriyet Meydanı'na girmek istemiş ancak polisin engeliyle karşılaşmıştır. Polislerce düzenlenen tutanağa göre; yasaklama kararı grup üyelerine okunmuş, grup üyelerinin kararı görüp okuması da sağlanmıştır, ancak "Direne direne kazanacağız.", "Kahrolsun faşizm.", "İşimizi geri alacağız." ve "Baskılar bizi yıldıramaz." şeklinde sloganlar atan grup üyeleri birbirlerine kenetlenmiş ve dağılmamakta ısrar etmiştir. Grup üyelerini dağıtmak için polis kademeli olarak güç kullanmıştır. Sonuç olarak grup üyeleri 14.08 sıralarında ellerinden kelepçelenerek kolluk aracına alınmıştır. Telefonla görüşülen nöbetçi Cumhuriyet savcısı, şüpheliler hakkında kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşünde dağılmamakta ısrar etme suçu nedeniyle işlem yapılması talimatını vermiştir.Polis, aynı Kanunun 32. maddesinde düzenlenen direnme suçu nedeniyle başvurucunun ifadesini almak istemiş fakat başvurucu susma hakkını kullanmıştır. Saat 21.22'de ise başvurucu serbest bırakılmıştır.

4. Başvurucunun da yer aldığı şüpheliler hakkında direnme suçunu işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmış; iddianamede, şüphelilerin yasaklama kararına rağmen toplantı ve gösteri yürüyüşü yapmak amacıyla diğer şüphelilerle meydanda toplandıkları ve kolluk görevlilerin yaptığı ihtarlara rağmen meydana ilerlemek istedikleri belirtilmiştir. Bakırköy 28. Asliye Ceza Mahkemesi, eylemin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında olduğu ve suç teşkil etmediği gerekçesiyle beraat kararı vermiştir. Kanun yoluna başvurulmayan karar 26/2/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

5. Bakırköy ilçesinin emniyet ve güvenliğinden sorumlu olan Kaymakamlık, kamu düzenin korunması, başkalarının hak ve özgürlüklerinin sağlanması, suçun işlenmesinin önlenmesi amacıyla söz konusu tarihte toplantı yapılmasını yasaklamış, yasaklama kararı müdahale öncesi başvurucunun bulunduğu gruba okunmuş, buna karşılık grup dağılmamakta ısrar etmiş, direnenler hakkında yakalama ve gözaltına alma işlemi uygulanmıştır.

6. Kaymakamlığın kararında ilgili ve yeterli gerekçe ortaya konulmuştur. Öncelikle belirtmek gerekir ki, 16/4/2017 tarihinde yapılacak halk oylamasına ilişkin propaganda süresince söz konusu alanda yasaklama kararı uygulanmış, 7/4/2017 tarihinden önce ise başvuruculların toplanmasına bir yasaklama getirilmediği anlaşılmaktadır. Öte yandan başvuruculların başka bir alanda toplantı için başvuruda bulunmadıkları gibi, Kaymakamlık tarafından buna ilişkin bir ret kararı da söz konusu değildir. İdarenin, toplantı hakkının kamu düzeni ve kamu güvenliği ihlal edilmeden ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olarak kullanılmasını sağlamak amacıyla kendi yetki çerçevesinde müdahalede bulunduğu görülmektedir. Nitekim benzer başka dosyalarda da yazdığım karşı oy görüşlerinde (bkz. 2016/14517, 2019/21898) toplantı hakkının ihlal edilmediğini belirttim.

7. Ancak bu başvuruda başvurucu beraat kararı sonrasında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi kapsamında açılan tazminat davasında tazminat miktarı belirlenirken Ağır Ceza Mahkemesince toplantı hakkına müdahale edildiğinin dikkate almaması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve

ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (Sencer Başat ve diğerleriB. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

9. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

10. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

11. Somut olayda Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararı sonrası açılan tazminat davasında başvurucunun tazminat miktarının sonucunu doğrudan etkileyen bazı iddiaları ayrıca ve açıkça tartışmadığı, tazminat miktarını düşük belirlediği görünmektedir. Bu eksiklik istinaf incelemesinde de telafi edilmemiştir. Bu açıklamalar ışığında Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekmektedir.

12. Sonuç olarak, başvurunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmesi gerektiğini düşündüğümden ihlal sonucuna yukarıda açıklanan farklı gerekçeyle katılıyorum.

Üye Muhterem İNCE

B.B.

B. No: 2021/30972 | Karar tarihi: 29.05.2024

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/30972

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

B.B. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/30972)

Karar Tarihi: 29/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 3/12/2024 - 32741

GENEL KURUL

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Raportör : Ceren Sedef EREN

Başvurucu : B.B.

Vekili : Av. Tuğçe Duygu KÖKSAL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, bir sosyal medya hesabından gerçekleştirilen paylaşımda hedef gösterilme iddiasıyla yapılan şikâyetin kovuşturmaya yer olmadığına dair kararla sonuçlanması nedeniyle şeref ve itibarın korunması hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/4/2021 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvurucu, kalp ve damar hastalıkları uzmanı profesör doktordur. Başvurucu; daha önce üniversitede dekanlık görevi de yürüten, otuz yıllık meslek hayatını bilime, kamu sağlığının korunmasına ve hastalarına adamış bir kadın hekim olduğunu belirtmiştir.

6. Başvurucu 1/11/2020 tarihinde, aynı gün COVID-19 salgını nedeniyle hayatını kaybeden Prof. Dr. Burhan Kuzu'nun Twitter hesabından 23/3/2020 tarihinde yaptığı bir paylaşımı alıntılayarak aynı sitede paylaşımda bulunmuştur. Prof. Dr. Burhan Kuzu'nun 23/3/2020 tarihli paylaşımı şu şekildedir:

"Ebola 1976'da 13 bin; Sars 2002'de 8 bin; Mers 2012'de 858; Domuz gribi 2009'da 8238 can aldı. Aslında yakalanan kişiler ile ölenlerin oranı COVID-19'dan daha fazla. Daha çabuk yayılıyor ama daha az öldürücü Peki neden dünya diken üstü? Sosyal medyanın abartısı dışında bir şey var mı?"

7. Başvurucunun yukarıda yer verilen paylaşımı alıntılayarak 1/11/2020 tarihinde sosyal medya hesabından yaptığı paylaşım şu şekildedir:

"Bilimle inatlaşmak, ciddiye almamak kaybettirir. COVID-19'un son kurbanlarından Burhan Kuzu'nun attığı bu tweet, buna iyi bir örnek. Kendisine rahmet dilerken bir kez daha uyarmak istiyorum; lütfen bu salgını ciddiye alın, çok iyi korunun ve böylece sevdiklerinizi de koruyun!!"

8. Başvurucunun Prof. Dr. Burhan Kuzu'nun hayatını kaybettiği gün bu paylaşımda bulunmasının tepki çektiği, paylaşımının (bkz. § 7) altına yapılan yorumlardan anlaşılmaktadır. Başvurucunun paylaşımının altına yapılan yorumlarda öldüğü gün bir insanla ilgili böyle bir paylaşım yapmasının ahlaki olmadığı minvalinde eleştiriler yapılmış, başvurucu ise yorumlara verdiği yanıtlarda saygısızlık ya da üslupsuzluk yapmadığını savunmuştur. Başvurucu, üçüncü bir kişinin "İnsan olarak utandırdınız. Hekim olarak yerin dibine girdim." şeklindeki yorumuna "Hadi canım yapmayın!! Bu iş erken açıklansın ülkede var diye ocak sonunda yırtınırken, önemsiz demek bugünlere gelişteki yolların döşenmesine katkıdır. Ölen meslektaşlarım adına, ben bu tavrınızdan utanç duydum asıl!!!" şeklinde cevap vermiştir.

9. Başvurucu, aynı gün söz konusu tartışma kapsamında -daha sonra sildiği anlaşılan- bir paylaşım daha yapmıştır. Paylaşımı silmiş olması nedeniyle bağımsız olarak mı yoksa bir yoruma cevaben mi yaptığı anlaşılamamaktadır. Anılan paylaşım şu şekildedir:

" Prof. Dr. B. B.

Bence siz hastalanmayın ve elimize düşmeyin [gülücük simgesi] Ama düşeceğiniz de bir gerçek [gülücük simgesi]"

10. Başvurucunun bu paylaşımına üçüncü bir kişi şöyle cevap vermiştir:

"Ölmüş bir hastanın ardından hesaba kitaba soyunan, haklı çıktım diye gerinen sizin gibilerin eline düşmekten Allah korusun. Kendinize de o kadar güvenmeyin. Kimin kimin eline düşeceği bilinmez."

11. Söz konusu sosyal paylaşım sitesinde kendisini bazı yayın kuruluşlarının kurucusu olarak tanıtan ve bazı TV programlarında yorumculuk yaptığı görülen F.T., mavi tik içeren ve herkese açık olan hesabından 1/11/2020 tarihinde başvurucu hakkında bir paylaşım yapmıştır. F.T. paylaşımının altına, yukarıda yer verilen başvurucu ve üçüncü kişinin paylaşımlarının (bkz. §§ 9, 10) görüntüsü (Başvurucu paylaşımını silmeden önce bazı kullanıcılarca ekran görüntüsü alındığı anlaşılmaktadır.) ile başvurucu hakkında kısa bilgilerin yer aldığı hesap görüntüsünü eklemiştir. Söz konusu paylaşım şu şekildedir:

"Prof. Dr. @B. B. hastalıklı seviyede bir Kemalist. İşin kötüsü, bu şahıs hastalarını siyasi tercihlerine göre ayırıp Kemalist olmayanları alenen tehdit eden faal bir Doktor! K. M. de çalışıyor! Bilginize Bakan Beyler! @dr.fahrettinkoca @abdulhamitgul@suleymansoylu"

12. Başvurucu, F.T.nin bu paylaşımına karşı aynı gün "Sen nasıl böyle bir yalanı söylersin!! Hedef göstermek nedir!! Hayatımda hiç insan ayırmadım.. Bunu sen değil, hastalarım bilir!!! Senin ismini bu tweetinle birlikte hedef göstermek ve iftiradan savcılığa bildiriyorum!!!" şeklinde cevap vermiştir.

13. Başvurucu; anılan paylaşımı (bkz. § 11) nedeniyle halkı kin ve düşmanlığa tahrik, hakaret, kişilerin huzur ve sükûnunu bozma, iftira, tehdit ve hukuka aykırı başka bir davranışla iş ve çalışma hürriyetini ihlale teşebbüs suçlarından F.T. hakkında şikâyette bulunmuştur. Şikâyet dilekçesinde; F.T.nin 599.000 takipçisi bulunan resmî hesabından yaptığı bu paylaşımın aynı gün kısa sürede 965 kez retweet edildiğini, 75 kez alıntılandığını ve 2.400 beğeni aldığını, 4/11/2020 tarihi itibarıyla ise etkileşim sayılarının 1.000 retweet, 82 alıntı ve 2.500 beğeni şeklinde olduğunu belirtmiştir. Dilekçede ayrıca isminin ve çalıştığı hastanenin açıkça yazılması nedeniyle söz konusu paylaşımla can güvenliğini ve mesleğini icra etmesini tehlikeye sokacak şekilde toplumun bir kesimine alenen hedef gösterildiğini, bu nedenle anılan paylaşımın kendisine karşı doğrudan veya dolaylı olarak şiddete çağıracak veya şiddetin bir gerekçesini oluşturacak nitelikte olduğunu ifade etmiştir.

14. İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı Aile İçi Suçları Soruşturma Bürosu 5/11/2020 tarihinde, şiddete uğrama tehlikesi altında olan başvurucunun korunması amacıyla 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun 'un ilgili hükümleri uyarınca öngörülen koruma tedbirlerinden bir veya birkaçının tatbik edilmesini Kadıköy İlçe Emniyet Müdürlüğünden istemiştir. Aynı tarihte başvurucu da İstanbul Valiliğinden koruma talebinde bulunmuştur. Başvurucu 13/11/2020 tarihinde İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü Koruma Şube Müdürlüğünün sevki ile Kadıköy İlçe Emniyet Müdürlüğü tarafından evi ve işyerinde önleyici koruma devriye hizmetlerinin artırıldığını, bu kapsamda kendisine devriye polisinin telefon numarasının da aktarıldığını belirtmiştir.

15. İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucunun şikâyeti hakkında

kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir. Karar gerekçesinde, ilgili paylaşımda hakaret içeren herhangi bir kelimeye rastlanmadığını, "Kemalist" kelimesinin Atatürkçü olarak tanımlandığını, Atatürkçü düşünceyi benimsemiş insanlara hitaben söylendiğini, hakaret olarak kabul edilemeyeceğini belirtmiştir. Ayrıca paylaşımı bütün hâlinde değerlendirildiğinde mağdurun iç dünyasında herhangi bir elem veya keder duygusu uyandırmadığını, dolayısıyla paylaşımda hakaret unsurunun bulunmadığını ifade etmiştir. Kişilerin huzur ve sükûnunu bozma suçunun unsurlarının da olayda tanımlanmadığını, herhangi bir kuruma ihbar ve şikâyette bulunulmadığından iftira suçundan da bahsedilemeyeceğini, paylaşımın mağdurun iç dünyasında korkuya, endişeye ve paniğe kapılmaya neden olacak bir duygu uyandırdığının da söylenemeyeceğini belirtmiş; kendisini gazeteci olarak tanımlayan şüphelinin başvurucuya ilişkin paylaşımı nedeniyle hakkında dava açmayı gerektirir başkaca bir suç unsurunun tespit edilemediğini açıklamıştır.

16. Başvurucu, kovuşturmaya yer olmadığına dair karara itiraz etmiştir. İstanbul Anadolu 5. Sulh Ceza Hâkimliği kovuşturmaya yer olmadığına dair karardaki gerekçenin ve değerlendirmenin yerinde olduğu kanaatine vardığından itirazı reddetmiştir.

17. Nihai nitelikteki bu karar 11/3/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 5/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. İlgili ulusal ve uluslararası hukuk için bkz. Fetullah Gülen [GK], B. No: 2014/12225, 14/7/2015, §§ 11-24.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 29/5/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Şeref ve İtibarın Korunması Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

20. Başvurucu; bireysel başvuru formunda, ilgili paylaşımın kendisine karşı şiddete teşvik edici olduğu ve kendisini ciddi bir şiddet riski altında bıraktığı konusunda Başsavcılığa verdiği şikâyet dilekçesindeki iddialarını yinelemiştir (bkz. § 13). Bunun dışında Başsavcılıkça F.T.nin ifadesi dahi alınmadan ve hiçbir soruşturma işlemi yapılmadan ilgisiz ve yetersiz bir gerekçeyle kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, bu nedenle şeref ve itibarın korunması hakkının, özel hayata saygı hakkının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Ayrıca, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

21. Bakanlık görüşünde; başvurucunun paylaşımı yapan kişi aleyhine ayrıca manevi tazminat davası açtığına ilişkin olarak dosyada bir bilgi ve belge olmadığı, bu itibarla söz konusu hukuk davası yolunun başvurucunun şikâyeti kapsamında etkili bir hukuk yolu olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceği hususunun kabul edilebilirlik incelemesinde dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

22. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda yer verdiği hususları yinelemiştir.

2. Değerlendirme

23. Anayasa’nın 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Devletin temel amaç ve görevleri, … Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

24. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

25. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bireyin şeref ve itibarı, kişisel kimliğinin ve manevi bütünlüğünün bir parçasını oluşturur ve Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasının korumasından faydalanır. Başvurucu, somut olaya konu paylaşımda kendisi hakkında gerçek olmayan hukuka aykırı fiil isnadında bulunulmasından, ismi ve çalıştığı işyeri bilgilerinin açıkça verilerek hedef gösterilmesinden ve buna rağmen kendisine isnat edilen hukuka aykırı fiillerin gerçek olup olmadığıyla ilgili hiçbir araştırma ya da değerlendirme yapılmayarak etkili bir soruşturma gerçekleştirilmemesinden şikâyet etmektedir. Bu bağlamda başvurucunun tüm iddiaları, Anayasa'nın 17. maddesinde öngörülen şeref ve itibar hakkı kapsamında incelenecektir.

26. Devlet, bireyin şeref ve itibarına keyfî olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür (Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 41; D.Ö., B. No: 2014/1291, 13/10/2016, § 48). Kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkı, Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete pozitif ve negatif ödevler yükler (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51). Pozitif yükümlülükler, kişilerin birbirleriyle olan ilişkilerini de kapsayacak şekilde kişisel itibara saygının güvence altına alınması amacıyla birtakım tedbirler alınmasını gerektirir (İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 47; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, § 40). Şeref ve itibara yönelik olarak yapılan saldırılara karşı bireyin korunmaması hâlinde Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrası ihlal edilmiş olabilir (İlhan Cihaner (2), § 42; Kadir Sağdıç, § 36).

27. Anayasa Mahkemesi Adnan Oktar (3) (B. No: 2013/1123, 2/10/2013) kararında, bireylerin maddi ve manevi varlığına üçüncü kişilerin müdahale etmesine karşı etkili mekanizmalar kurmaya yönelik olarak devletin pozitif yükümlülüğünün mutlaka cezai soruşturma ve kovuşturma yapılmasını gerekli kılmadığını, nitekim üçüncü kişilerin haksız müdahalelerine karşı bireyin korunmasının hukuk muhakemesi yoluyla da mümkün olduğunu kabul etmiştir. Bu nedenle anılan kararda hakaret iddiasıyla başsavcılığa şikâyette bulunulmasını, tazminat davası yolunun daha etkili bir giderim sağlayacağı açık olduğundan bunu etkili başvuru yolu olarak kabul etmemiş ve başvuru yollarının tüketilmemesi gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı vermiştir (Adnan Oktar (3), §§ 35-45). Bunun yanında Anayasa Mahkemesi, internet üzerinden işlenen suçlara yönelik soruşturmalardaki güçlükleri de gözeterek kişilerin Anayasa'da korunan temel hak ve özgürlükleri üzerinde ciddi endişeler ortaya çıkarabilecek şekilde geniş kapsamda etkiler uyandırmayan ya da toplumsal menfaati etkilemeyen şikâyetlerin bir ceza soruşturması ve kovuşturmasına konu edilmemesini de devletin pozitif yükümlülüğünün ihlali olarak değerlendirmemiştir (Mustafa Tepeli [GK], B. No: 2014/5831, 1/3/2017; benzer yöndeki bir başka karar için bkz. Burhan Kuzu, B. No: 2014/4988, 19/12/2017, §§ 41-44).

28. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, kişilere karşı şiddet ve nefrete teşvik eden ifadelerle ilgili olarak devletin ceza yargılaması yürütmek şeklinde pozitif yükümlülüğü doğabileceğini de kabul etmiştir (Kaos Gl Derneği, B. No: 2014/18891, 23/5/2018, § 46; Mehmet Aytaç, B. No: 2017/26514, 11/2/2021, §§ 52, 53). Hoşgörüsüzlük temelinde nefreti yayan, yücelten veya haklı gösteren, şiddete teşvik eden, ayrıca şiddete yönlendirebilecek ya da teşvik edebilecek nitelikteki ifadelerle ilgili olarak Türk hukukunda koruyucu ve düzeltici tedbirler alınabilecek başka mekanizmalar bulunduğu gösterilmediği takdirde caydırıcı olması sebebiyle etkili bir ceza soruşturması yapmanın -söz konusu ifadelerin Türk ceza hukuku kuralları uyarınca hangi suça vücut verdiğinden bağımsız olarak- devletin pozitif yükümlülüklerinden biri olduğunu değerlendirmiştir (Mehmet Aytaç, § 44).

29. Başvurucu, kendisi hakkında gerçeğe aykırı olarak hukuka aykırı fiil isnadında bulunulan paylaşımda ismine ve işyerine de açıkça yer verilmesi sebebiyle söz konusu paylaşımın kendisi yönünden şiddete teşvik edici olduğunu ve ciddi bir şiddet riski altında bırakıldığını iddia etmiştir.

30. F.T. başvuru konusu paylaşımında başvurucunun daha sonra sildiği paylaşımı ile bu paylaşıma üçüncü kişi tarafından verilen cevabı alıntılamış ve bu bağlamda başvurucunun hasta ayıran ve kendi ideolojisinden olmayanları alenen tehdit eden bir doktor olduğu yorumunu yapmıştır. Yalnızca başvurucunun sildiği paylaşımdan ve paylaşıma verilen cevaptan bu şekilde bir somut olgu isnadının ve eleştirinin nasıl çıkarıldığı anlaşılamamıştır. Öte yandan F.T.nin başvuru konusu paylaşımının nefret söylemi içermediği açık olduğu gibi doğrudan ya da dolaylı olarak şiddete teşvik eden ya da şiddetin bir gerekçesini oluşturabilecek nitelikte olduğundan bahsedilmesi de mümkün görülmemektedir. F.T. başvurucunun ilgili sosyal medya sitesinde başlayan tartışmaya ilişkin paylaşımına dair yorumu ve eleştirisini öncelikle başvurucunun mesleği dikkate alındığında ilgili gördüğü Bakanların ve daha sonra Twitter isimli platformdan toplumun bilgisine sunmak istemiştir.

31. Bunun yanında başvurucu, F.T.nin ismini ve çalıştığı işyerini açıkça yazarak kendisini hedef gösterdiğini ileri sürmüşse de ifadelerin gerek lafzından gerek sunulduğu kitle veya koşullar gibi hususlar dikkate alındığında bağlamından böyle bir sonuca varılması da mümkün değildir. Kaldı ki ismine ve işyerine ait bu bilgilere ilgili dönemde Twitter isimli platformda aktif hesabı bulunan başvurucunun profilinde kendisinin yer verdiği görülmüştür.

32. Yukarıdaki tespitler çerçevesinde üçüncü kişilerce şeref ve itibara yapıldığı iddia edilen müdahale ile ilgili olarak başvurucunun yalnızca ceza muhakemesi yoluna başvurduğu ve somut başvuru açısından daha etkili bir giderim yolu olan hukuk davası açma imkânını kullanmaksızın bireysel başvuruda bulunduğu nazara alındığında Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulabilmesi için tüm başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği söylenemez (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §§ 19, 20; Halkevleri Derneği ve İlknur Birol, B. No: 2013/577, 30/6/2014, § 32; Fetullah Gülen, §§ 47, 48).

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Eşitlik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

34. Başvurucu, kendi ideolojik görüşü doğrultusunda hedef gösterilmesi ve kamu

otoritelerinin bu bağlamda etkili soruşturma yapmamaları nedeniyle eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini öne sürmüştür.

35. Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 14. maddesinde düzenlenen ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine yönelik iddiaların soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp mutlaka Anayasa ve Sözleşme kapsamında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 33).

36. Ayrımcılık iddiasının incelenebilmesi için başvurucunun kendisiyle benzer durumdaki kişilere yönelik farklı uygulamaların meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayrımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir (Adnan Oktar (3), § 50).

37. Somut olayda başvurucunun F.T. tarafından hedef gösterildiği değerlendirilmediği gibi ideolojik görüşü nedeniyle kamu otoriteleri tarafından şikâyeti hakkında etkili soruşturma yapılmadığı konusunda da somut bir bilgi ya da belge sunmadığı görülmüştür. Dolayısıyla başvurucunun ileri sürdüğü iddiaları temellendiremediği sonucuna ulaşılmıştır.

38. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Şeref ve itibar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 29/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BAYRAM ALTIN

B. No: 2021/32528 | Karar tarihi: 29.05.2024

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/32528

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

BAYRAM ALTIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/32528)

Karar Tarihi: 29/5/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 3/12/2024 - 32741

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Bayram ALTIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz sonuçlandığı gerekçesiyle bekçilik mesleğine başlatılmama işlemine karşı açılan iptal davasında davanın

sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/7/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

5. İkinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. 1/11/1990 doğumlu olan başvurucu, 2/12/2018 tarihinde Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Akademisi Başkanlığının koordinesinde yapılan 2018 yılı 1. Dönem Çarşı ve Mahalle Bekçiliği Sınavı'nı asil olarak kazanmıştır.

8. 3/10/2016 tarihli ve 676 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (676 sayılı KHK) 74. maddesiyle 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen (8) numaralı alt bent uyarınca başvurucu hakkında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yaptırılmıştır. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz sonuçlanması nedeniyle başvurucunun atanmamasına dair işlem tesis edilmiştir.

9. Başvurucu, söz konusu işlemin iptali talebiyle 29/1/2019 tarihinde dava açmıştır.

10. Denizli İdare Mahkemesi (Mahkeme) 7/5/2019 tarihinde davayı reddetmiş; kararda, başvurucunun kardeşinin bina içinde muhafaza altına alınan eşya hakkında hırsızlık suçundan aldığı hapis cezasının ertelendiğinin, çocuğun cinsel istismarı, nitelikli yağma ve konut dokunulmazlığını ihlal suçlarından ayrı ayrı hapis cezalarına mahkûm edildiğinin tespit edildiğini ifade etmiştir. Bekçilik mesleğinin niteliği gereği bu mesleğe girmek isteyenler hakkında daha geniş bir güvenlik soruşturması yapılabileceğine ve bu kapsamda aile bireylerinin eylemlerinin de değerlendirmeye alınabileceğine dikkati çeken Mahkeme, söz konusu mesleğin başvurucunun kardeşinin mahkûm olduğu suçlarla mücadelede önemli bir rolü olduğu gözetildiğinde dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığını belirtmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Dosya içerisinde bulunan ve davalı idare tarafından sunulan davacıya ait güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması neticesinde elde edilen bilgi ve belgeler incelendiğinde; davacının kardeşi M.A. hakkında Denizli 6. Asliye Ceza Mahkemesinin 12/12/2013 tarih ve E:2013/142, K:2013/523 sayılı kararı ile 'bina içinde muhafaza altına alınmış olan eşya hakkında hırsızlık' suçundan dolayı 1 yıl 8 ay hapis cezası verildiği ve hapis cezasının Türk Ceza Kanunu'nun 51/1. maddesi uyarınca ertelenmesine karar verildiği, bu kararın temyiz edilmeksizin 27/02/2014 tarihinde kesinleştiği, yine davacının kardeşi M.A. hakkında Denizli 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 13/09/2011 tarih ve E:2010/11, K:2011/286 sayılı kararı ile 'çocuğun cinsel istismarı suçundan' 8 yıl 4 ay hapis cezası, 'nitelikli yağma suçundan' neticeten 1 yıl 8 ay hapis cezası, 'konut dokunulmazlığını ihlal suçundan' 3 ay 10 gün hapis

cezası verildiği, bu karara karşı yapılan temyiz başvurusunun Yargıtay 14. Ceza Dairesinin 27/11/2014 tarih ve E:2013/4020, K:2014/13404 sayılı kararı ile reddine karar verilerek anılan mahkeme kararının onanmasına karar verildiği görülmektedir.

Olayda, davacının kardeşi M.A.'nın hırsızlık, çocuğun cinsel istismarı, konut dokunulmazlığını ihlal ve hırsızlık suçlarını işlediğinden bahisle hapis cezaları aldığı ve bu kararların da kesinleştiği, davacının yakın çevresinin işlediği fiillerden dolayı sorumlu tutulmaması gerektiğini ileri sürdüğü, ancak davacının bu tip suçlarla mücadele noktasında önemli bir görev tevdi edilen bekçilik mesleğine girmek istediği, bu meslek yönünden birtakım özel koşulların aranması ve geniş bir güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılmasının doğal ve gerekli olduğu, davacının girmek istediği bekçilik mesleğinin niteliği dikkate alındığında aile bireylerinin eylemlerinin davacının kamu hizmetine girmesine engel olacak şekilde davalı idarece değerlendirmeye alınması noktasında hukuka aykırılık bulunmadığı, ayrıca davacının güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz olduğuna karar verilerek atanmamasına dair davalı idare işleminin ceza hukuku bağlamında bir ceza olmadığı, davacıya herhangi bir suç isnadı yapılmadığı ve isnat edilen bu eylem karşılığında da ceza hukuku anlamında herhangi bir ceza verilmediği gibi davacının hukuk düzenine aykırı kabul edilen bir eylemi karşılığında bekçilik mesleğine alınmaması gibi bir durum söz konusu olmadığı, dava konusu işlemin idare hukuku anlamında da bir ceza olarak kabulüne olanak bulunmadığı anlaşıldığından davacının güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz olduğuna karar verilerek atanmaması yönünde tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Nitekim Anayasa Mahkemesinin D.M.Ç. Başvurusu, Başvuru Numarası:2014/16941, 24/01/2018 tarihli kararı da bu yöndedir."

11. Başvurucu, mahkeme kararına karşı 31/5/2019 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

12. İzmir Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 22/10/2019 tarihinde istinaf talebini reddetmiştir. Karar, temyiz yolu açık olarak verilmiştir.

13. Başvurucu, karara karşı 6/11/2019 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuştur.

14. Başvurucunun temyiz talebi Danıştay Onikinci Dairesinin 16/1/2020 tarihli kararıyla, istinaf incelemesinden geçtikten sonra temyiz incelemesine tabi tutulacak davalar arasında sayılmayan ve istinaf incelemesi üzerine kesinleşen karar hakkında temyiz isteminde bulunulmasının mümkün olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

15. Nihai karar başvurucuya 17/6/2020 tarihinde tebliğ edilmiş olup başvurucu 9/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. 657 sayılı Kanun’un 6. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Devlet memurları, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına sadakatla bağlı kalmak ve milletin hizmetinde Türkiye Cumhuriyeti kanunlarını sadakatla uygulamak zorundadırlar"

17. 657 sayılı Kanun’un 48. maddesi şöyledir:

"Devlet memurluğuna alınacaklarda aşağıdaki genel ve özel şartlar aranır.

A) Genel şartlar:

1. Türk Vatandaşı olmak,

2. Bu Kanunun 40 ncı maddesindeki yaş şartlarını taşımak,

3. Bu Kanunun 41 nci maddesindeki öğrenim şartlarını taşımak,

4. Kamu haklarından mahrum bulunmamak,

5. Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, … zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak.

6. Askerlik durumu itibariyle;

a) Askerlikle ilgisi bulunmamak,

b) Askerlik çağına gelmemiş bulunmak,

c) Askerlik çağına gelmiş ise muvazzaf askerlik hizmetini yapmış yahut ertelenmiş veya

yedek sınıfa geçirilmiş olmak,

7. 53 üncü madde hükümleri saklı kalmak kaydı ile görevini devamlı yapmasına engel

olabilecek … akıl hastalığı … bulunmamak.

8. [Anayasa Mahkemesinin 24/7/2019 tarihli ve E.2018/73; K.2019/65 sayılı kararı ile iptal edilmiştir.]

B) Özel şartlar:

1. Hizmet göreceği sınıf için 36 ve 41 nci maddelerde belirtilen öğretim ve eğitim kurumlarının birinden diploma almış olmak,

2. Kurumların özel kanun veya diğer mevzuatında aranan şartları taşımak."

18. 676 sayılı KHK'nın 74. maddesiyle 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen ve Anayasa Mahkemesinin 24/7/2019 tarihli ve E.2018/73, K.2019/65 sayılı kararıyla iptal edilen (8) numaralı alt bent şöyledir:

"Güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılmış olmak."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 29/5/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

20. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

21. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

22. Başvurucu; kardeşi hakkındaki tespitten dolayı bekçilik görevine başlayamaması nedeniyle adil yargılanma hakkının, ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesinin, çalışma hakkının, kamu hizmetine girme hakkının ve eşitlik ilkesinin, gerekli temyiz incelemesi yapılmadığı için mahkemeye erişim hakkının, ileri sürdüğü tüm hususların yeterince cevaplandırılmaması nedeniyle de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

23. Bakanlık görüşünde; başvurucunun yapılan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına konu iddialardan ve üzerine atılı eylemlerden haberdar olduğu, işleme karşı iptal davası açarak anılan işleme yönelik delillerini, iddia ve savunmalarını yargı mercilerine sunma fırsatı elde ettiği, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine aykırı bir uygulamaya maruz kalmadığı, yargılama makamlarının güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında elde edilen delilleri ilgili mevzuat çerçevesinde değerlendirmek suretiyle sonuca ulaştığı belirtilmiştir.

2. Değerlendirme

24. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

25. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun ihlal iddiaları mahiyeti gereği adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

27. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

28. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa’nın 36. maddesinde

düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir (Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75).

29. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa’nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır (Abdullah Topçu, § 76).

30. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Bu hak, tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

31. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56). Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Yargılama sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce yeterli bir gerekçe ile yanıt verilmelidir. Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında yeterli bir yanıt vermemesi hak ihlaline neden olabilecektir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri, §§ 35, 39).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

32. Somut olayda bekçilik sınavını kazanan başvurucu hakkında yapılan güvenlik soruşturmasının olumsuz neticelenmesi nedeniyle başvurucunun anılan göreve ataması yapılmamıştır. Mahkeme, başvurucunun kardeşi hakkındaki tespitlere yer vererek tesis edilen işlemi hukuka uygun bulmuştur.

33. 657 sayılı Kanun'un 48. maddesine eklenen "Güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılmış olmak" biçimindeki alt bendin tüm devlet memurluğu kadrolarına atanabilmek için güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılması şartı getirdiği açıktır. Güvenlik soruşturmasında araştırılacak hususlar hakkında araştırma yaptırıldıktan sonra elde edilen veriler değerlendirilecek ve güvenlik soruşturmasının sonucunun olumlu olması şartı aranacaktır.

34. Bireysel başvuruya konu kararın gerekçesinden de mahkemelerin 657 sayılı Kanun'un 48. maddesini güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırmasının olumlu sonuçlanması biçiminde yorumladığı görülmüştür.

35. Uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarının yorumlanmasında öncelikli yetkinin uyuşmazlığı çözen ve kanun yolu denetimi yapan mahkemelere ait olduğunun altı bir kez daha çizilmelidir. Anayasa Mahkemesinin kendi yorumunu bu mahkemelerin yorumunun yerine koyması söz konusu olamaz. Bununla birlikte söz konusu mahkemelerin yorumlarının etkilerinin adil yargılanma hakkıyla çelişip çelişmediğini incelemek Anayasa Mahkemesinin görevidir. Bu bakımdan bireysel başvuru kapsamında yapılacak değerlendirmede yargı makamlarının söz konusu fıkranın güvenlik soruşturmasının olumlu sonuçlanmasını

gerektirdiği biçimindeki yorumu veri kabul edilecektir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Sebiha Kaya [GK], B. No: 2018/34124, 20/5/2021, § 48).

36. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumlu sonuçlanması şartının aranmasının kuralı belli ölçüde muğlaklaştırdığı söylenebilir. Zira güvenlik soruşturmasının olumlu neticelenip neticelenmediği konusunda ulaşılacak sonucun atamaya yetkili konumda bulunan kişi veya kişilere bağlı olarak değişmesi riski bulunmaktadır. Bu da keyfî ve ayrımcı uygulamaların gelişmesine, dolayısıyla bireylerin devlete olan güvenlerinin zedelenmesine sebep olabilecektir (Sebiha Kaya, § 49).

37. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013). Bu noktada gerekçeli karar hakkının hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerinin tesisinde önemli bir araç olarak işlev gördüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Zira kişiler ancak gerekçeli karar vasıtasıyla somut olayın hukuk kuralları karşısında nasıl konumlandırıldığını öğrenebilmekte ve buna karşı etkili bir savunma geliştirme imkânı bulabilmektedir (Eren Turğut, B. No: 2018/36716, 2/5/2023, § 34).

38. Mahkemelerce yapılan araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususlar, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek, keyfî uygulamaların önüne geçecek şekilde somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulmalıdır (Eren Turğut, § 35).

39. Bu nedenle güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasına bağlı olarak atanmamaya dair tesis edilen işleme karşı açılan bir davada başvurucunun hangi sebeple güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak sonuçlandığının ve güvenlik soruşturması neticesinde elde edilen verinin kişinin yapacağı görevi neden olumsuz olarak etkilediğinin açıkça ortaya konulması önemlidir. Bu kapsamda yargı mercilerinden beklenen, güvenlik soruşturması sonucunda elde edilen bilgilerin neler olduğunu kararında belirtmek ve söz konusu bilgiyi, başvurucunun yerleştirildiği kurumu ve alacağı görevi gözönünde bulundurarak değerlendirme yapmaktır. Burada önemli olan husus güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasını doğuran tespitlerin başvurucunun şahsından kaynaklanması ya da onun şahsıyla güncel ve kişisel bir bağlantıyı ortaya koyabilecek nitelikte olmasıdır. Yine bu noktada mahkemelerce söz konusu bağlantının nasıl kurulduğunun yeterli şekilde gerekçelendirilmesi keyfîliğin önüne geçilebilmesi adına önemlidir (Eren Turğut, § 36).

40. Diğer taraftan bir kişinin akrabalarının davranışlarından sorumlu tutulamayacağı hususu hukuk devleti ilkesinin evrensel prensiplerindendir. Başkasının yaptıklarından dolayı sorumlu tutulmak, insanı hür ve irade sahibi bir varlık olarak kabul etmemek demektir. Hukuk devletinde bir kimsenin başkalarının fiillerinden sorumlu tutulması -kanunda öngörülen- çok istisnai hâller dışında kabul edilemez. Çağdaş hukuk sistemleri bireyin özerkliğini esas alarak ona haklar bahşetmekte ve sorumluluklar yüklemektedir. Bir kimsenin hukuken ve fiilen davranışlarını kontrol etme gücü ve yükümlülüğü olmayan başka bir bireyin fiillerden dolayı kamu otoritelerinin yaptırımına maruz kalması bireysel özerklik düşüncesiyle bağdaşmamaktadır (Sebiha Kaya, § 54).

41. Başka bir anlatımla salt yakınlarının eylemlerine olgusal olarak atıf yapılması gerekçeli karar hakkı güvencesinin sağlandığı anlamına gelmez. Aksi hâlde olgusal olarak kişinin yakınlarının hukuka aykırı eylemlerde bulunmalarının kategorik olarak kişinin kamu görevine alınması bakımından olumsuz sonuç doğurması gibi hakkaniyetsiz bir durum ortaya çıkacaktır.

42. Somut olayda başvurucunun bekçilik görevine atanmamasına dair işleme karşı açtığı dava reddedilirken Mahkemenin başvurucunun kardeşi hakkındaki mahkûmiyet kararlarına dayandığı görülmüştür. Ancak Mahkeme, sadece bu bilgiyi aktarmakla yetinmiş, değerlendirmemiştir. Mahkemenin başvurucunun kardeşinin eylemlerinin başvurucunun yerine getireceği bekçilik görevine olumsuz etkisine ilişkin bir değerlendirme yapması gerektiği hâlde bunu yapmadığı görülmüştür.

43. Kural olarak mahkemelerin kararlarında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe bulunması hâlinde kanun yolu merciince bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılması makul görülebilir. Mahkeme kararlarında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise kişilerin ileri sürdüğü esaslı itirazlar kanun yolu mercii tarafından gerekçeli şekilde karşılanmalıdır. Somut olayda mahkeme kararının yukarıda belirtilen bağlamda bir gerekçe içermediği, Bölge İdare Mahkemesi tarafından da bu karara atıf yapılarak herhangi bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır. Bu itibarla yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

44. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

45. Başvurucu; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve 500.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

46. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

47. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Denizli İdare Mahkemesine (E.2019/106, K.2019/579) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/5/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

R.A.

B. No: 2018/11192 | Karar tarihi: 05.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/11192

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

R.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/11192)

Karar Tarihi: 5/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : R.A.

Vekili : Av. Ramazan ZEYBEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kanuna aykırı şekilde teknik araçlarla izleme tedbirine başvurulması nedeniyle özel hayata saygı hakkının, hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delillere dayanılarak mahkûmiyet kararı verilmesi, istinaf kanun yolu incelemesinin dosya üzerinden yapılması ve yargılamanın makul sürede tamamlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuru Süreci

2. Başvurucu R.A. olay tarihinde Millî Emlak Müdürlüğü Anadolu Yakası Tespit Koordinatörlüğünde memur olarak görev yapmaktadır.

3. İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından yürütülen bir soruşturma neticesinde, başvurucu ile birlikte T.B. ve N.T.nin rüşvet alma ve verme suçundan cezalandırılması talebiyle 28/3/2016 tarihli iddianame düzenlemiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan kamu davası İstanbul Anadolu 11. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) yürütülmüştür. Mahkeme yargılama neticesinde başvurucu ile birlikte diğer sanıkların beraatine 21/2/2017 tarihinde karar vermiştir.

5. Katılan Maliye Bakanlığı vekili beraat kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 13. Ceza Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 12/4/2017 tarihinde beraat hükmünün bozulmasına ve dosyanın yeniden incelenmek üzere ilk derece mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

6. Mahkemece bozma kararına uyularak devam edilen yargılamanın 7/12/2017 tarihli celsesinde başvurucunun rüşvet suçundan 3 yıl 4 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına hükmedilmiştir. Gerekçeli kararda -diğerlerinin yanı sıra- teknik araçlarla izleme ve iletişim tespiti tedbirleri kapsamında elde edilen kayıtlar ve yapılan tespitlere de yer verilmiştir.

7. Başvurucu, mahkûmiyet hükmüne karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge Adliye Mahkemesi, başvurucunun istinaf talebinin esastan reddine 4/4/2018 tarihinde kesin olarak karar vermiştir.

8. Başvurucu 10/4/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvuru Sonrası Süreç

9. Başvurucu, bazı suçlar bakımından verilen hükümlere karşı -ceza miktarı önemli olmaksızın- temyiz yoluna başvurulmasına imkân tanıyan 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 24/10/2019 tarihli ve 30928 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesi üzerine 31/10/2019 tarihli dilekçeyle Bölge Adliye Mahkemesine başvurmuş; kesinleşen hükmün 7188 sayılı Kanun uyarınca yeniden değerlendirilmesini talep etmiştir.

10. Bölge Adliye Mahkemesi, mahkûmiyet kararına konu rüşvet alma ve verme suçunun söz konusu kanuni düzenlemede tahdidî olarak sayılan suçlardan olmaması nedeniyle temyiz talebinin reddine karar vermiştir. Başvurucu 1/11/2019 tarihli temyiz talebinin reddi kararına karşı 4/11/2019 tarihinde temyiz kanun yolu başvurusunda bulunmuştur.

11. Yargıtay 5. Ceza Dairesi 15/5/2023 tarihinde Bölge Adliye Mahkemesinin 1/11/2019 tarihli ek kararının kaldırılmasına ve 4/4/2018 tarihli istinaf talebinin esastan reddi kararının bozulmasına karar vermiştir.

12. Bozma sonrası yargılama neticesinde Mahkeme, başvurucu ile müdafiinin de hazır bulunduğu 21/11/2023 tarihli oturumda başvurucunun beraatine hükmetmiştir. Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla anılan davanın temyiz kanun yolu aşamasında derdest olduğu tespit edilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu, suç işlemek amacıyla kurulan bir örgüt bulunmamasına rağmen farklı şüpheliler hakkında verilen teknik araçlarla izleme kararının örgüt faaliyetleri gerekçe gösterilerek iki defa uzatılması ve bu suretle hukuka aykırı olarak uygulanan tedbir ile kamusal alandaki faaliyetlerinin izlenmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının; hukuka aykırı delillere dayanılarak mahkûmiyetine karar verilmesi, istinaf kanun yolu incelemesinin duruşmalı yapılmaması ve yargılamanın makul sürede neticelendirilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun şikâyetlerinin esas itibarıyla yargılamanın sonucuna, delillerin değerlendirilmesine, hukuk kurallarının yorumlanmasına

ve uygulanmasına ilişkin olduğu, Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasına göre kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği ifade edilmiştir.

15. Genel olarak bir hakkın açıkça öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31; S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28).

16. Bu kapsamda özellikle mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması ile söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (Mehmet Güven Ulusoy, § 32; S.Ö., § 29).

17. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 83. maddesi ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi gereği başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında ilgilinin 2.000 Türk lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilebilir.

18. Somut olayda başvurucu, bireysel başvuruda bulunduğu tarihten sonra Bölge Adliye Mahkemesine temyiz talepli bir dilekçe sunmuştur. Bölge Adliye Mahkemesinin temyiz talebinin reddine karar vermesi üzerine başvurucu bu hususta ki ek karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucunun temyiz talebini esastan inceleyen Yargıtay, Bölge Adliye Mahkemesinin istinaf talebinin esastan reddi kararının bozulmasına karar vermiştir. Bozma sonrası yargılama neticesinde ilk derece mahkemesi, başvurucunun beraatine karar vermiştir. Yargılama hâlihazırda temyiz kanun yolu aşamasında devam etmektedir. Ancak başvurucu; temyiz kanun yoluna başvurduğu, Yargıtayın bozma kararı sonrasında ilk derece mahkemesi tarafından beraat kararı verildiği ve yargılamanın temyiz mercii önünde derdest olduğu hususlarında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemiştir.

19. Bireysel başvurunun yapılmasından sonraki süreçte bozma kararı üzerine yürütülen yargılama neticesinde beraat kararı verilmesi ve yargılamanın hâlihazırda devam ediyor olması, başvurucunun mağdur statüsünün ve başvuru yollarının tüketilip tüketilmediğinin değerlendirilmesi veya mahkûmiyet kararı ile ilgili diğer ihlal iddialarına yönelik kabul edilebilirlik ve esas incelemesi bakımından oldukça önem taşımaktadır. Buna karşılık başvurucu, İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı bir şekilde, yukarıda ifade edilen olgulara ilişkin olarak herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun başvurusunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi vermediği, bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemek suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engellediği anlaşıldığından başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddine ve 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi uyarınca başvurucu aleyhine takdiren 1.000 TL disiplin para cezasına hükmedilmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

C. 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi uyarınca başvurucunun 1.000 TL disiplin para cezası ile CEZALANDIRILMASINA,

D. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 5/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YAŞAR KAYA

B. No: 2019/16575 | Karar tarihi: 05.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/16575

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YAŞAR KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/16575)

Karar Tarihi: 5/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Özge ULUKAYA

Başvurucu : Yaşar KAYA

Vekili : Av. Emre MERT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ortaklığın giderilmesi davasının ve satış işlemlerinin uzun sürmesi ve dosyadan bilgi ve belge alınamaması nedeniyle adil yargılanma yargılanma hakkının, satış bedelinin bir kısmının nemalandırılmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Samsun 2. Sulh Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) 10/1/2013 tarihinde üçüncü kişi tarafından başvurucunun aralarında bulunduğu kişilere karşı 25 taşınmaza ilişkin ortaklığın giderilmesi davası açılmıştır. Mahkeme 25/11/2014 tarihinde davanın kabulüyle dava konusu taşınmazların ayrı ayrı açık artırmayla satılmak suretiyle ortaklığın giderilmesine karar vermiş, Mahkeme kararı temyiz edilmeksizin 4/5/2015 tarihinde kesinleşmiştir.

3. Davacı üçüncü kişinin talebi üzerine Samsun 2. Sulh Hukuk Mahkemesi Satış Memurluğu (Satış Memurluğu) tarafından başlatılan satış işlemleri neticesinde taşınmazlar 13/8/2018 ve 17/8/2018 tarihleri arasında açık artırma usulüyle yapılan ihalelerle satılmıştır. Satış Memurluğu 5/6/2020 tarihli yazıyla satış dosyasının 31/12/2018 tarihinde kapatıldığını

bildirmiştir.

4. Satış Memurluğunca ödenen ihale bedellerinin başvurucunun dâhil olduğu hissedarlar adına açılan vadeli mevduat hesabına yatırılması için ilgili bankaya 26/12/2018 ve 15/10/2019 tarihleri arasında çok sayıda müzekkere yazılmıştır. Başvurucu ihale bedellerinin Satış Memurluğunun hesabına daha önce yatırılmasına rağmen kendisine 12/2/2019 ve 15/4/2019 tarihleri arasındafaiz işletilmeksizin ödeme yapıldığını belirterek çok sayıda banka dekontu sunmuştur. Başvurucu, ihale bedellerine faiz işletilmediğini bankanın 14/4/2019 tarihli yazısıyla öğrendiğini açıklamıştır.

5. Başvurucu 16/4/2019 ve 25/4/2019 tarihlerinde satış dosyasından belge örneği almak için talepte bulunmuştur. Ardından talebinin Satış Memurluğu tarafından sözlü olarak reddedildiğini ileri sürerek 3/5/2019 tarihinde şikâyet yoluyla Mahkemeye başvurmuştur. Mahkeme 20/5/2019 tarihinde başvurucunun şikâyete konu talebinin 6/5/2019 tarihinde yerine getirildiğini açıklayarak konusuz kalan şikâyet hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş ancak Mahkeme 28/8/2019 tarihli ek kararla verilen kesin süre içerisinde istinaf başvuru ve karar harcının yatırılmaması nedeniyle başvurucunun istinaf kanun yoluna başvurmaktan vazgeçmiş sayılmasına karar vermiştir. Mahkemenin ek kararı istinaf edilmeksizin kesinleşmiştir.

6. Başvurucu 13/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

8. Anayasa Mahkemesi 12/12/2019 tarihinde Satış Memurluğundan başvurucunun satış bedelinin nemalandırılmasına ilişkin talep dilekçelerinin onaylı suretlerini istemiştir. Satış Memurluğu 29/12/2019 tarihli yazısında başvurucunun satış bedelinin nemalandırılmasına ilişkin talepte bulunmadığını açıklamıştır.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu, ortaklığın giderilmesi davasından sonra dava konusu taşınmazların açık artırma yoluyla satışının yapıldığını ancak kendisine ödeme yapılana kadar geçen sürede ihale bedellerinin nemalandırılmaması sebebiyle paranın değer kaybettiğini ifade ederek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Bakanlık görüşünde, başvurucu hakkındaki yargılama sürelerinin makul olup olmadığı yönünden yapılacak incelemede mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları çerçevesinde somut olayın özelliğine göre değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Başvurucu, şikâyetiyle ilgili olarak herhangi bir idari veya yargısal yola gitmeden doğrudan bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi Fatma Yıldırım (B. No: 2014/6577, 16/2/2017) kararında benzer bir şikâyeti incelemiş ve cebrî icra sürecinde borçlulardan tahsil edilerek alacaklılara ödenen tutarın nemalandırılmamasına yönelik şikâyeti inceleyebilecek etkili bir başvuru yolunun bulunmadığı kanaatine vararak

başvurunun esasını incelemiştir (Fatma Yıldırım, §§ 36-42). Ortaklığın satış suretiyle giderilmesi temelindeki mevcut başvuruda da Fatma Yıldırım kararında yapılan tespitten ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Başvuruya konu ortaklığın giderilmesi davasında, malikleri arasında başvurucunun da olduğu 25 adet taşınmaz üzerindeki ortaklığın satış suretiyle giderilmesine karar verilmiştir. Bunun üzerine taşınmazlar açık artırma usulüyle satılmış ve ortaklara paylarının karşılığı ödenmiştir. Dolayısıyla başvurucunun anılan taşınmazlar üzerindeki payının karşılığı olarak kendisine ödenen ihale bedelinin mülk teşkil ettiği konusunda tereddüt bulunmamaktadır.

15. Anayasa Mahkemesi, Fatma Yıldırım kararında devletin özel kişiler tarafından yapılacak müdahalelere karşı malike koruma sağlama biçimindeki pozitif ödevinin cebri icra sürecinin makul bir sürede sonuçlandırılmasını ayrıca cebrî icranın uzaması hâlinde borçlunun ve alacaklının hak ve menfaatlerinin korunması amacıyla somut olayın gerektirdiği her türlü tedbirin alınmasını gerektirdiği ifade edilmiştir. Kararda, özellikle icra sürecinde devletin hâkimiyeti ve kontrolü altında bulunan borçlu veya alacaklıya ait mal ve hakların ekonomik değerini koruyucu ve idareye normal idari işleyişin dışında bir külfet yüklemeyecek tedbirlerin alınmamasının somut olayın şartları çerçevesinde koruma yükümünün ihlali olarak yorumlanabileceğine işaret edilmiştir (Fatma Yıldırım, §§ 57-59). Anayasa Mahkemesi, bahsi geçen kararda tahsil edilen bedelin icra müdürlüğünün kontrolü altında bulunduğunu süreçte paranın enflasyon karşısında kıymet yitirmesini önleyebilecek olanın para üzerinde tasarrufta bulunma kudretini elinde bulunduran icra dairesi olduğunu belirtmiştir. Öte yandan tahsil edilen ihale bedelinin alım gücünü kaybetmesini engellemenin yolunun bunun nemalandırılması olduğu, bunun icra dairesine olağan idari işleyişin ötesinde bir külfet de yüklemediği tespitini yapılmıştır (Fatma Yıldırım, §61). Anayasa Mahkemesi sonuç olarak cebri icra organlarının ihale bedelinin vadeli bir mevduat hesabına yatırılması biçiminde alacağı basit bir tedbirle icra sürecinin hızlı işlememesinin başvurucu üzerinde oluşturduğu olumsuz etkileri asgari seviyeye indirememiş olmasının, mülkiyet hakkının devlete yüklediği koruma pozitif yükümlülüğün ihlali sonucunu doğurduğunu kabul etmiştir (Fatma Yıldırım, § 62).

16. Anayasa Mahkemesi Icon Tekstil Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. (B. No: 2019/10467, 16/6/2022) kararında alacağın tahsili amacıyla başlatılan icra takibi sırasında borçluya ait taşınmazın satışından elde edilen bedelin tapu iptali ve tescil davasında konulan ihtiyati tedbir nedeniyle yaklaşık altı buçuk yıl nemalandırılmamasına ilişkin şikâyeti incelemiştir. Bu bağlamda yapılan değerlendirme sonucunda icra dairelerinin alacağı vadeli bir mevduat hesabında tutarak nemalandırılmamış olmaları nedeniyle icra sürecinin hızlı işlememesinin başvurucu üzerinde oluşturduğu olumsuz etkilerinin telafi edilmemesi sebebiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir (Icon Tekstil Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. § 23; benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. İsmail Sarıtaş, B. No: 2017/21889, 28/1/2020, § 32; S.G., B. No: 2018/25664, 18/1/2022, § 30; Elsis Elektrik İnşaat Plan Proje Taahhüt Turizm İthalat İhracat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2019/20771, 31/3/2022, §§ 20, 21).

17. Anayasa Mahkemesi 5/4/2023 tarihli kararında; 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 36. maddesinin (1) numaralı fıkrasında düzenlenen mahkemeler, hâkimler, Cumhuriyet savcıları ve icra iflas daireleri tarafından adli ve idari işlemlerle takip

işlemlerinden dolayı herhangi bir sebeple alınan paraların bankaya yatırılması hâlinde bu paralara ait faiz, ikramiye ve sair menfaatlerinin devlete ait olduğuna ilişkin kurala yönelik itiraz başvurusunu incelemiştir. Kararda Fatma Yıldırım kararında cebri icra sürecinde tahsil edilen paranın değerinin korunmasına yönelik olarak yapılan değerlendirmenin, mahkemelere ve Cumhuriyet savcılıklarına herhangi bir sebeple özel hukuk kişileri tarafından verilen paralar yönünden de geçerli olduğu ifade edilmiş; incelenen kuralın meşru bir amacı olmadığı tespit edilerek Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle iptaline karar vermiştir (AYM, E.2023/48, K.2023/72, 5/4/2023).

18. 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 134. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ihalenin feshinin ihale tarihinden tarihinden itibaren yedi gün içinde istenebileceği, (9) numaralı fıkrasında ihale kesinleşmedikçe ve ihale konusu mal alıcıya teslim edilmedikçe veya teslime hazır hâle getirilmedikçe ihale bedelinin alacaklılara ödenmeyeceği belirtilmiştir. Anılan düzenlemeler kapsamında ortaklığın satış suretiyle giderilmesi için yapılan açık artırma sonucunda yatırılan ihale bedelinin alacaklılara ödenmesinin birtakım şartların gerçeklemesine bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Somut olay bağlamında başvuru formu ve eklerinde satış dosyasına konu taşınmazların satışına ilişkin ihalelerin feshi talebiyle mahkemeler nezdinde dava açıldığına ilişkin herhangi bir bilgi ve belge sunulmadığı Satış Memurluğu tarafından da satış dosyasının 31/12/2018 tarihinde kapatıldığının açıklandığı görülmüştür (§ 3). 2004 sayılı Kanun hükümlerine göre ihale bedeli kendisine ödenene kadar başvurucunun para üzerinde tasarrufta bulunma veya paranın değerinin enflasyon karşısında aşınmasını önleyici tedbirler alma imkânı bulunmadığı dikkate alındığında paranın enflasyon karşısında kıymet yitirmesini önleyebilecek olan ve üzerinde tasarrufta bulunma kudretini elinde bulunduran icra veya satış müdürlüğüdür.

19. Somut olayda başvurucunun paydaşları arasında olduğu taşınmazlar açık artırma yolu ile satılarak ihale bedelleri ödenmiştir. Başvurucunun hissesine düşen miktarın ödenmesine kadar geçen sürede ihale bedelleri nemalandırılmamıştır. TÜİK verilerine göre taşınmazların satışının gerçekleştiği 2018 yılının Ağustos ayındaki 100 TL'nin başvurucuya en son ödemenin yapıldığı 2019 yılının Nisan ayındaki karşılığı 111,42 TL olup arada geçen sürede gerçekleşen enflasyon oranı %11,42'dir.

20. Sonuç olarak Satış Müdürlüğünün 2004 sayılı Kanun gereği ihale bedelinin alacaklılara ödenebileceği zamana kadar ihale bedelini vadeli bir mevduat hesabına yatırılması biçiminde alacağı bir tedbirle ödeme yapılmasına kadar geçen sürenin başvurucu üzerinde oluşturduğu olumsuz etkileri asgari seviyeye indirememiş olması, mülkiyet hakkının devlete yüklediği koruma pozitif yükümlülüğün ihlali sonucunu doğurmaktadır.

21. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucu dava ve satış sürecinin uzun olması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair

Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

24. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucu, satış memurluğu dosyasından belge örneği alma taleplerinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un (6216 sayılı Kanun) 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında bireysel başvuruda bulunulmadan önce ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §§ 19, 20; Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 26).

27. Başvurucu satış dosyasından belge örneği alma talebinin haksız olarak reddedildiği ileri sürerek şikâyet yoluna başvurmuş, Mahkeme 20/5/2019 tarihinde başvurucunun şikâyete konu talebinin 6/5/2019 tarihinde yerine getirilmesi nedeniyle konusuz kalan şikâyet hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Başvurucu anılan kararı istinaf etmiş ancak Mahkeme 28/8/2019 tarihli ek kararıyla istinaf başvuru ve karar ilam harcının yatırılmaması sebebiyle başvurucunun istinaf yoluna başvurmaktan vazgeçmiş sayılmasına hükmetmiştir.

28. Somut olayda başvurucu, Mahkemenin istinaf yoluna başvurulmamış sayılmasına ilişkin ek kararını istinaf etmemiş, bu yolun neden etkisiz olduğuna ve tüketilmemesi gerektiğine ilişkin bir açıklamada bulunmamıştır. Dolayısıyla başvurucunun anılan iddiası yönünden ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi bulunan istinaf kanun yolunu tüketmeden bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

29. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

30. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 100.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir. Başvurucu ayrıca başvuru formunun ekinde yer alan bilirkişi raporuna dayanarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası verilerine göre tespit edilen en yüksek faiz oranın dikkate alınması hâlinde 15.407,40 TL kamu bankalarının en yüksek mevduat faiz oranının dikkate alınması durumunda 13.593,577 TL yasal faiz oranının baz alınması hâlinde ise

5.084,95 TL tazminat ödenmesine karar verilmesini istemiştir.

31. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamakta olup başvurucunun uğradığı maddi kaybın tazmin edilmesi yeterli bir giderim oluşturacaktır. Bu kapsamda yapılması gereken iş, Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun olarak başvurucuya tazminat ödenmesinden ibarettir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

32. Mülkiyet hakkının ihlali nedeniyle başvurucunun uğradığı zarar miktarı, mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilen alacağının uğradığı değer kaybı bedelidir. Bu kapsamda başvurucunun talebi de dikkate alınarak başvurucuya 5.084,95 TL maddi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Belirtilen maddi tazminat miktarı yeterli giderim sağladığından manevi tazminata ilişkin talebin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 5.084,95 TL maddi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.164,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Samsun 2. Sulh Hukuk Mahkemesine (E.2014/933, K. 2014/1384) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİME İBRAHİM VE İZZETTİN AHMED

B. No: 2019/31440 | Karar tarihi: 05.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/31440

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİME İBRAHİM VE İZZETTİN AHMED BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/31440)

Karar Tarihi: 5/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportörler : Tuğçe TAKCI

Murat İlter DEVECİ

Başvurucular : 1. Halime İBRAHİM

2. İzzettin AHMED

Vekili : Av. Nurali ÇİTİL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sağlık hizmetlerine geç ulaşılması ve sağlanan tıbbi tedavinin yetersiz olması sonucu meydana gelen ölüm nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/9/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden ulaşılan bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşı olan ve Antalya'da yaşayan başvurucuların 2010 doğumlu çocukları A.İ.A. ateşinin yükselmesiyle rahatsızlanmış ve yaşadığı evde2/1/2017 tarihinde vefat etmiştir.

A. Ölüm Olayı Hakkında Resen Yürütülen Ceza Soruşturmasıyla İlgili Süreç

6. Konuyla ilgili olarak derhâl bir ceza soruşturması (Sor. No: 2017/241) başlatan Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı (Cumhuriyet Başsavcılığı) ölüm nedeninin tespiti için ölü muayenesi işlemi yapmıştır. İşlem sırasında başvurucu İzzettin Ahmed'in beyanı da alınmıştır. Başvurucunun verdiği ifadenin ilgili kısmı şöyledir:

"... Türkiye'ye eşim, çocuklarım ile birlikte yaklaşık 1,5 yıl önce geldim. Türk Makamlarından geçici kimlik almadım. Bu nedenle geçici kimlik numaram yoktur, ölen oğlum sara hastası olduğundan günde 2 ilaç kullanır. Oğlum 3-4 gündür hasta olduğu için sara [epilepsi] ilacını veremedim. Dün ölen oğlumu gerek özel hastanelere gerek[s]e Antalya Eğitim ve Araştırma Hastanesine, Atatürk Hastanesine, Kır camideki Çocuk Hastanesine, Kepez'de yeni açılan hastaneye götürme[me] rağmen hasta olarak kabul edilme[di]. Eve gönderildiğinden bu gece saat 05:00 sularında evde uyurken öldüğünü fark etme[m] üzerine hemen ... polise haber ver[dim]. Çocuğumun ölümünden dolayı herhangi bir şikayetim yoktur..."

7. Otopsi işlemi, aynı gün Cumhuriyet savcısı huzurunda Adli Tıp Kurumu (ATK) Antalya Grup Başkanlığı Morg İhtisas Dairesinde görevli iki adli tıp uzmanınca yapılmıştır.9/2/2017 tarihli otopsi raporunda ölüm nedeni konusunda ATK 1. Adli Tıp İhtisas Kurulundan (1. İhtisas Kurulu) görüş alınması gerektiği belirtilmiştir.

8. Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine ölüm nedeni hakkında rapor düzenleyen 1. İhtisas Kurulu, ölümün epilepsi hastalığına bağlı gelişen komplikasyonlar sonucunda gerçekleştiği yönünde görüş bildirmiştir. Bu raporun ilgili kısmı şöyledir:

"...

SONUÇ

...

1. ...

Çocuğun travmatik bir tesirle öldüğünün tıbbi delilleri bulunmadığı,

2. Otopsisinde alınan doku örneklerinin Kimya İhtisas Dairesinde yapılan tetkikinde tespit edilen maddelerin epilepsi (sara) hastalığı tedavisinde kullanılan ilaç etken maddeleri olduğu, tedavi düzeyinde oldukları, toksik düzeyde olmadıkları, aranan toksik maddelerin bulunmadığı bildirildiğine göre;

Çocuğun zehirlenerek öldüğünün tıbbi delillerinin bulunmadığı,

3. Adli dosyada kayıtlı bilgilerde kişinin epilepsi(sara) hastası olduğu, bu nedenle tedavi gördüğünün bildirildiği, 02/01/2017 tarihinde evinde ölü olarak bulunduğu, ölü muayene ve otopsisinde ölümüne neden olabilecek travmatik değişim ve toksik madde bulunmadığı, otopsisinde iç organlarda tespit edilen makroskopik bulgular, iç organların histopatolojik tetkikinde elde edilen bulgular, otopside alınan doku örneklerinde epilepsi(sara) hastalığı

tedavisinde kullanılan ilaç etken maddelerinin bulunması, cesedin bulunduğu ortam, bulunuş şekli, olay yeri inceleme bulguları birlikte değerlendirildiğinde;

Çocuğun ölümünün epilepsi (sara) hastalığına bağlı gelişen komplikasyonlar sonucu meydana gelmiş olduğunun kabulü gerektiği oy birliği ile mütalaa olunur."

9. Müteveffanın evinde hayatını kaybetmesi nedeniyle Antalya İl Emniyet Müdürlüğü Olay Yeri İnceleme Birimi tarafından evde olay yeri incelemesi yapılmış, olay yerinin basit krokisi çizilmiştir.

10. Başvurucu İzzeddin Ahmed tercüman huzurunda verdiği 2/1/2017 tarihli kolluk ifadesinde 1/1/2017 tarihinde saat 17.00 sıralarında oğlunu Antalya Eğitim ve Araştırma Hastanesine (Araştırma Hastanesi), Kepez Devlet Hastanesine (Kepez Hastanesi), Atatürk Devlet Hastanesine (Devlet Hastanesi), Perge Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesine (Perge Hastanesi) yüksek ateş nedeniyle götürdüğünü ancak kimlikleri olmadığından hastanelerin oğluna sağlık hizmeti sunmadığını, eve dönüp gece 01.00 sıralarında çocuğunu uyuttuğunu, sabah 05.00 civarında uyandığında oğlunun hayatını kaybettiğini anladığını bildirerek tedavi sunmayı reddeden kurumlardan şikâyetçi olduğunu beyan etmiştir.

11. Başvurucu İzzeddin Ahmed tercüman huzurunda verdiği 4/1/2017 tarihli kolluk ifadesinde ise rahatsızlanması üzerine oğlunu 1/1/2017 tarihinde dört ayrı hastaneye götürdüğünü, sorumlulardan şikâyetçi olduğunu, ilk gittiği Kepez Hastanesinin Acil Servisinin kapalı olduğunu, hizmet vermediğini, sonrasında gittiği Devlet Hastanesinin Acil Servisinde çocuk doktoru bulunmadığı için çocuğunu muayene ettiremediğini, bahsettiği son iki Hastaneden şikâyetçi olmadığını, Araştırma Hastanesi ile Perge Hastanesinin yetkililerinden şikâyetçi olduğunu söylemiştir.

12. Muratpaşa İlçe Emniyet Müdürlüğü (İlçe Emniyet Müdürlüğü) 3/1/2017 tarihli yazılarıyla Araştırma Hastanesinden, Perge Hastanesinden, Devlet Hastanesinden ve Kepez Hastanesinden olay gününe ait kamera görüntülerinin tespit edilerek görüntü içeriklerinde müşteki tarafından tespit edilen ve muayene işlemi yaptırmayan personelin kimlik bilgilerinin bildirilmesini talep etmiştir.

13. Devlet Hastanesi kamera kaydını, ilgili personel listesini ve acil servis hasta kabul formunu İlçe Emniyet Müdürlüğüne göndermiştir (Perge Hastanesi bu Hastaneye bağlı olduğundan hasta kabul formunun Devlet Hastanesi tarafından gönderildiği değerlendirilmiştir.). Sözü edilen forma göre;

- Y.E. isimli hasta 1/1/2017 tarihinde muayene edilmiştir.

- Hastanın şikâyeti forma "Hastanın ateşi varmış, öksürük yok, kusma yok, travma öyküsü yok, ilaç alımı yok." şeklinde yazılmıştır.

- Muayene bulguları ile tanı ve öneriler formda "Bilinç açık, pupiller doğal, nörolojik defisit yok, farenks hiperemik, tonsiller hiperemik, ense sertliği yok, solunum sesleri normal, batın doğal, defans reboun yok, ateş: 37.1","farenjit", "Poliklinik kontrolü önerildi." olarak ifade edilmiştir.

14. Araştırma Hastanesi, Devlet Hastanesi ve Perge Hastanesine ait kamera kayıtları İlçe Emniyet Müdürlüğü tarafından incelenmiş ve yapılan incelemenin sonucu tutanağa bağlanmıştır.

- Araştırma Hastanesinden temin edilen 1 No.lu CD'deki kayıtlı görüntülere göre başvurucu İzzeddin Ahmed, hastaneye olay günü saat 14.05 sıralarında kucağında bir çocukla ve iki yetişkinle gelmiştir. Acil Servisten giriş yapan başvurucu ve yanındakiler halkla ilişkiler-karşılama-yönlendirme bankosundaki kadın görevli ile görüşmüştür. Başvurucu, kucağında çocukla koridorda beklemiştir. Bu sırada çocuk, ayakta durmakta zorlanmaktadır ve başını başvurucunun omzuna yaslamıştır. Başvurucu saat 14.22'de çocuğuyla birlikte Acil Servise girmiştir. Başvurucu ve yanındakiler saat 14.28'de geri gelip kadın görevliye müracaat etmeleri sonrasında hasta değerlendirme (triaj) odasına girmiştir. Buradan saat 14.30'da bir görevli ile çıkan başvurucu ve yanındakiler, halkla ilişkiler bankosuna gelmiştir. Burada erkek görevli ile konuşmuşlardır. Sonrasında aynı yere gelen ikinci erkek görevliye verdikleri kimlik benzeri bir belgeye bakarak konuşmuşlar, saat 14.34'te de Acil Servisin içine girmişlerdir. Görüntüye tekrar girmemişlerdir. Araştırma Hastanesinden temin edilen 3 No.lu CD'de kayıtlı görüntülere göre başvurucu, çocuğu ve yanındaki iki kişiyle birlikte hastaneye 18.06'da giriş yapmıştır. 2 No.lu CD'de kayıtlı görüntüler, 1 No.lu CD'de kayıtlı görüntülerin başka bir açıdan çekilmiş hâlidir ancak kayıtlardaki saatler birbiriyle örtüşmemektedir.

- Devlet Hastanesinden elde edilen görüntülere göre başvurucu, saat 18.40 sıralarında kucağındaki bir çocuk ve yanındaki iki kişiyle birlikte hastaneye gelmiştir. Kişiler görevlilerle görüşme yaptıktan sonra dışarı çıkmıştır.

- Perge Hastanesinden temin edilen kamera görüntülerine göre başvurucu, saat 18.58 sıralarında kucağında bir çocuk ve yanında iki kişiyle hastaneye gelmiştir. Hasta giriş kaydı yapan görevlinin yanına gitmelerinin ardından çocuk ile birlikte bir odaya girmiş, bir dakika sonra odadan çıkıp saat 19.05 sıralarında bekleme salonuna geçmiş, çocuğu buradaki banka yatırmışlardır. Başvurucu ve yanındakiler saat 19.31 sıralarında çocukla beraber poliklinik tarafına gitmiş, saat 19.33'te bir odaya girip saat 19.35'te odadan çıkmış ve saat 19.36'da hastaneden ayrılmıştır.

15. Araştırma Hastanesinde görevli koruma ve güvenlik müdürü, güvenlik amiri ve güvenlik görevlisi tarafından düzenlendiği anlaşılan 3/1/2017 tarihli tutanağa göre Araştırma Hastanesinin saat 00.00-08.00 vardiyasında kamera kayıtlarında bir yanlışlık olduğu fark edilmiştir. Geriye dönük olarak yapılan incelemede kamera görüntüsünü kaydeden cihazın 30/12/2016 günü saat 19.30 sıralarında kayıt yapmaya başladığı ancak dört saatlik görüntüyü kaydetmediği, böylece kamera kayıtlarında dört saatlik bir kaymanın oluştuğu tespit edilmiştir. Anılan tutanağa ve Araştırma Hastanesinden temin edilen 2 ve 3 No.lu CD'lerdeki görüntülere bakılırsa başvurucu ile yakındakiler Araştırma Hastanesine 1 no.lu CD'deki görüntülerde belirtilen saatten dört saat sonra gitmiştir.

16. Perge Hastanesinde memur olarak görev yapan S.B.K. 5/1/2017 tarihinde kolluk görevlilerince alınan ifadesinde 1/1/2017 günü saat 18.58 sıralarında bir kişinin yedi yaşlarında hasta olduğunu beyan ettiği bir çocukla gelip Suriye uyruklu Y.E.ye ait geçici koruma belgesi verdiğini, kendisinin de giriş kayıt işlemlerini yaptığını, sonrasında hastayı nöbetçi doktora yönlendirdiğini beyan etmiştir.

17. Perge Hastanesinde görev yapan ve çocuğu muayene eden Dr. O.C.Ç.nin 5/1/2017 tarihinde bilgi sahibi sıfatıyla verdiği kolluk ifadesi şöyledir:

"...1/1/2017 tarihinde çocuk hastanesinde nöbetçi iken saat 19.30 sıralarında acil servis bölümüne Suriyeli bir çocuğu ... getirdiler... şahsa çocuğun ne şikayeti var diye sorduğumda beni anlamadı, yanındaki şahıs ben tercüme yapacağım tarzında bir yaklaşım sergileyince

ben çocuğun muayenesine başlayarak çocuğun şikayetinin ne olduğunu sordum. Bana ateşi olduğunu ifade ettiler, bunun üzerine kusması, ishali, öksürüğü yada ek bir şikayetinin olup olmadığını sordum. Sadece ateş şikayetinin olduğunu söylediler, bunun üzerine ateşini ölçtüm, ateşi 37.1 derece çıktı ... bilinci açıktı, ense sertliği yoktu, gözlerine baktım ışık refleksi vardı, solunum sesleri doğaldı, batın ve karın muayenesi doğaldı, sadece hastanın boğazında tonsiller ve farekns bölgesi hiperemikti, bu bulgular doğrultusunda hastaya faranjit tanısı koyup ateş düşürücü bir ilaç önerdim ateş için de önerilerde bulundum ... yakınlarına da mutlaka pazartesi günü çocuk polikliniğine başvurmasını kendilerine söyledim...”

18. Araştırma Hastanesinde Arapça tercüman olarak çalışan M.A.nın 6/1/2017 tarihinde kolluk görevlilerine şüpheli sıfatıyla verdiği ifadesi şöyledir:

“... Ben [Araştırma Hastanesi] Uluslar Arası Hasta Biriminde Arapça Rehberi olarak çalışmaktayım. 1.1.2017 günü saat: 16:00 ile saat: 24:00 vardiyasında çalışmaya başladım. 01.01.2017 günü saat: 18:00 ile 18:30 arası ... Acil Servis Danışmanın önünde suriye uyruklu kucağında bir çocuk olan şahıs vardı danışmada bulunan arkadaşlar anlaşamadıkları için yardım istediler ve bana çocuğu hasta değerlendirmeye gösterdiklerini çocuk bölümü sarı alana yönlendirdiklerini söylediler ben olaydan dolayı adını öğrendiğim İzzettin Ahmed isimli şahsın yanına gittiğimde elinde bulunan kendisine verilen değerlendirme kağıdını gördüm ve kendisine vermiş olduğu kimlik (Yabancı Tanıtma Belgesinin) kucağındaki çocuğa ait olmadığını bu nedenle çocuğun kendi kimliğini vermesini istedim ve dürüst olmasını söyledim ancak şahıs çocuğun kimliğinin olmadığını söyledi bende bu kez sizin üzerinizden kayıt açalım diyerek kendi kimliğini istedim ama babasının da kimliği yoktu sonra annesinin kimliğini istedim onunda kimliğinin olmadığını söyledi bunun üzerine suriye kimliği veya pasaportunu istedim ancak bu belgelerinde olmadığını söylediler. Bana ısrarla ellerinde bulunan başkasına ait kimliği uzatarak bu kimlikle işlem yapın dediler ben de burada çalışıyorum gerekli olan prosedürün dışına çıkamam ve başkasına ait kimliği kullanarak size işlem yaptıramam sorumluluğu alamam çünkü çocuğunuza bir şey olsa sorumlusu ben olurum diyerek ... bana çocuğa babaya, anneye ait bir kimlik belgesi verin kayıt yaptıralım dedim ancak şahıs vermiş olduğu başkasına ait kimlik ile işlem yapılmayacağını anlayınca ... kimliği alarak hastaneden ayrıldı. Ben şahsa sana kayıt açmayız demedim sadece kendisinden kimlik istedim. Ben şahsa senin kimliğin yok tedavi olamazsın demedim... Benim görevim tercümanlık yaparak hastaları yönlendirmektir benim kayıt açtırma gibi yetkim yoktur...”

19. İlçe Emniyet Müdürlüğü 5/1/2017 tarihli yazıyla Antalya Göç İdaresi Müdürlüğüne başvurucunun başkasına ait kimlik belgesiyle çocuğunun muayenesini yaptırdığının tespit edilmesi üzerine başvurucu hakkında başkasına ait kimlik bilgilerinin kullanılması suçundan tahkikata başlandığını, başvurucunun ifadesinde Türkiye’ye ailece kaçak girdikleri ve adına Türkiye’de herhangi bir resmî işlem yapılmadığı yönünde beyanda bulunduğunu bildirmiştir.

20. Kepez Hastanesi Başhekimi, İlçe Emniyet Müdürlüğüne gönderdiği4/1/2017 tarihli yazıyla hastanenin henüz resmî açılışının yapılmadığını, olay tarihinde Acil Servisin hizmete açık olmadığını, dış kapıyı gören güvenlik kamerasının bulunmadığını bildirmiştir.

21. Cumhuriyet Başsavcılığı 14/6/2017 tarihinde şüpheli ölüm olayı hakkında “...[başvurucunun] oğlunun sara hastası olduğunu, olay nedeniyle şikayetinin bulunmadığını beyan ettiği, maktulün ölüm nedeninin tespit edilmesi için ... 1. Adli Tıp İhtisas Kurulu tarafından düzenlenen kararda, maktulün ölümünün kendisinde bulunan ’epilepsi’

hastalığına bağlı gelişen komplikasyonlar sonucu meydana gelmiş olduğunun tespit edildiği, maktulün ölüm olayında kimseye atfedilecek kast ve kusurun bulunmadığı" gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar (kovuşturmasızlık kararı) vermiştir.

22. Kovuşturmasızlık kararının başvurucuya hangi tarihte tebliğ edildiği tespit edilememiş, başvurucunun karara itiraz ettiğine dair bir belgeye rastlanmamıştır.

B. Bazı Baroların Ölüm Olayı Nedeniyle Yaptıkları Suç Duyuruları Üzerine Yürütülen Ceza Soruşturmasıyla İlgili Süreç

23. Olayla ilgili olarak Şanlıurfa Barosu, yüksek ateş şikâyeti ile hastanelere başvuran başvurucunun çocuğuna acil tıbbi yardım hizmeti sunmayan dört hastanenin personeli hakkında olası kasıtla öldürme suçundan kamu davası açılması gerektiği iddiasıyla Cumhuriyet Başsavcılığına 5/1/2017 tarihinde suç duyurusunda bulunmuştur. Cumhuriyet Başsavcılığı konuyla ilgili yeni bir soruşturma (Sor. No: 2017/1318) başlatmıştır. Antalya ve Kırıkkale Barolarının aynı yöndeki suç duyuruları üzerine başlatılan soruşturmalar da 2017/1318 numaralı soruşturmayla birleştirilmiştir.

24. Cumhuriyet Başsavcılığı Antalya Valiliğinden (Valilik) Araştırma Hastanesi, Devlet Hastanesi, Perge Hastanesi ve Kepez Hastanesi görevlileri hakkında görevi kötüye kullanma suçu yönünden soruşturma izni talep etmiştir. Soruşturma izni talebinde "Oğlu [A.İ.Ayı] tedavi için akşam saatlerinde [Araştırma Hastanesine] götürdüğünü acil serviste çocuğun nüfus cüzdanı isteyen görevliye Suriyeli olduğunu, nüfus cüzdanı olmadığını söyleyince geri çevrildiğini, bunun üzerine çocuğun [Kepez Hastanesine] götürdüğünü, buradan da aynı gerekçeyle geri çevrildiği, ardından Güllük Caddesinde bulunan [Devlet Hastanesine] götürüldüğü ancak buradan da aynı sebeple geri çevrildiği, son olarak [Perge Hastanesine] götürüldüğü, çocuğun aynı gerekçeyle hastaneye alınmadığından eve götürmek zorunda kaldığı, eve gittikten sonra ... çocuğun öldüğünün tespit edildiği, bu şekilde yaşı küçük olan çocuğu durumunun acil olmasına rağmen kimliği olmaması gerekçe gösterilerek hastaneye almayan tüm görevlilerin görevlerini kötüye kullandıkları iddiası nedeniyle şikayetçi ol[duğu]..." hususlarına yer verilmiştir.

25. Yukarıda belirtilen soruşturma işlemlerini (bkz. §§ 12-20) içeren evrakın kolluk fezlekesi ekinde Cumhuriyet Başsavcılığı Memur Suçları Bürosuna iletilmesi sonrasında konuyla ilgili yeni bir soruşturma başlatılmış ve bu soruşturma kapsamında Valilikten M.A. hakkında görevi kötüye kullanma suçundan soruşturma izni talep edilmiştir. Sonrasında bu soruşturma da Cumhuriyet Başsavcılığının 2017/1318 numaralı soruşturmasıyla birleştirilmiştir. Cumhuriyet Başsavcılığı ayrıca 2017/241 numaralı soruşturma dosyasının bir örneğini soruşturma evrakı arasına almıştır.

26. Antalya İl Sağlık Müdürlüğünce yürütülen ön incelemede Dr. O.C.Ç.nin beyanı alınmıştır. Bu beyanın ilgili kısmı şöyledir:

"...[Y]etişkin erkeklerden diğeri babasını Türkçe bilmediğini ve kendisinin tercüme yapacağını söyledi.

- Çocuğun şikayetinin ne olduğunu sordum.

- Şahıs ateşinin olduğunu söyledi.

- Başka bir şikayeti olup olmadığını sordum.

- Şahıs olmadığını söyledi.

- Bunun üzerine; kusma, öksürük, ishali olup olmadığını sordum.

- Şahıs sadece ateşinin olduğunu tekrarladı.

Görüntü itibariyle genel durumu iyi, bilinci açık görünen çocuğun ateşini 37.1 olarak ölçtüm.

- Şahsa... düşme, çarpma olup olmadığını; herhangi bir ilaç alıp almadığını sordum.

- Şahıs sadece atesi var. Başka bir şeyi yok deyince ikinci kez ateşini ölçtüm yine 37.1 derece çıktı.

-Bunun üzerine çocuğun ağzını açmasını söyledim,... bende boğaz muayenesini yaptım; farenks ve tonsiller hiperemikti. Hastanın kafasını ileri geri hareket ettirerek ense sertliği olmadığını gördüm. Çocuğun... sırtını açtılar. Çocuğun derin derin nefes alıp vermesini söyledim. ... Bende bu arada solunum seslerini dinledim. Solunum sesleri doğaldı.

Sonra ... karnını açmasını ifade ettim... kalbini dinledim. Ritmik ve düzenliydi. Batın rahat, defans, hassasiyet ve rebound yoktu.

...Üst Solunum Yolu Enfeksiyonu (Faranjit) tanısı koyarak ateş düşürücü bir ilaç yazarak reçetemi düzenledim. Sabah Polikliniğe gelmelerini ve önerilerde bulunarak muayeneyi tamamladım. Hasta koopere idi, çevirmen aracılığı ile söylenilen tüm uyarıları algılayabiliyordu...”

27. M.A. ön inceleme kapsamında ifade vermiştir. M.A.nın verdiği bu ifade daha önceki ifadesiyle benzerdir.

28. Valilik 20/4/2017 tarihinde, M.A. ile O.C.Ç. Hakkında soruşturma izni verilmemesine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

“...

[Araştırma Hastanesi] kamera kayıtları ve konuyla ilgili alınan ifadelerden; hastanın babası ile birlikte saat 18.10 da hastanenin acil servisine geldiği, yaklaşık 17 dk. babanın kucağında, şuuru açık ancak bitkin bir vaziyette halkla ilişkiler bankosunun önünde hiçbir bilgi veya muayene talebi olmadan beklediği, daha sonra babanın kucağında acil servisin önüne doğru çıkıldığı, 2 dk kadar sonra iki erişkin erkek ile birlikte tekrar içeri geldikleri, halkla ilişkiler bankosuna yaklaştıkları ve muayene talebinde bulundukları, deskteki görevli ile birlikte triaj odasına saat 18.27’de geçildiği, çocuğun ‘sarı alan’ olarak değerlendirildiği ve yaklaşık 2 dk içerisinde triaj işlemi bitirilerek dışarıya çıktıkları, hasta ve yakınlarının kayıt işlemleri için deske yanaştıklarında çocuğa ait kimlik yerine yaşça daha büyük bir başka çocuğun kimliğinin ibraz edildiği, o sırada hastanenin arapça tercümanlık işlemlerini yapan Sağlık Turizmi Temsilcisi [M.A.] ile ailenin görüştürüldüğü, adı geçen tarafından aile ile yapılan görüşmede, ailenin önce ibraz edilen kimliğin hasta çocuğa ait olduğunu iddia ettiği ancak daha sonra başka bir çocuğa ait olduğunu kabul ettiği, hasta sarı alan olarak değerlendirildiği için kimlik tespiti konusuna önem verildiği, kırmızı alan olarak triajı yapılan hastalarda kimlik ile ilgilenilmeden direkt muayene ve tedaviye başlandığı, çocuğun kendisine veya anne ya da babaya ait bir kimlikle de işlem yapılabileceği söylenmesine rağmen, bir ibrazda bulunulmadan aile tarafından hastanenin terk edildiğinin tespit edildiği,

[Devlet Hastanesi] kamera kayıtları, konuyla ilgili başhekimlikten alınan bilgiler ve ifadelerden; hasta... saat 18.41’de hastane acil servisine geldikleri, kayıt bankosu ile görüşerek yaklaşık 30 sn içerisinde hastaneden ayrıldıkları, hastane başhekimliğinden

alınan bilgiye göre hastanın, kırmızı alan olmaması ve acil serviste çocuk hastalıkları uzmanı olmaması sebebi ile [Devlet Hastanesine] bağlı [Perge Hastanesine] yönlendirildiğinin anlaşıldığı,

[Perge Hastanesine] ait kamera görüntüleri ve yine başhekimlikten alınan bilgi ve belgelerden; çocuğun babayla birlikte saat 18.58'de hasta kayıt bölümüne ulaştığı ve saat 19.01'de kayıt işlemi yapılarak, acil servis içerisine yönlendirildiği, babayla birlikte lobide bekledikleri, bu sırada çocuğun bitkin olduğu ve baba tarafından ikili koltuğa yatırıldığı, 19.31'de muayeneye alındıkları, 19.34'de de hastane acil servisini terk ettiklerinin görüldüğü, hastanenin hasta çocuğa ait kayıtları incelendiğinde, 10/10/2007 doğumlu [Y.E.] adlı erkek çocuğun kaydının çıktığı, hastayı Dr. [O.C.Ç.nin] muayene ettiği, ateşinin 37,1 derece, öksürük yok, ishal yok, kusma yok, travma öküsü yok ...fareks hiperemik, tonsiller hiperemik, ense sertliği yok, solunum sesleri normal, batın doğal, defans yok, rebound yok olarak kaydedildiği ve teşhis olarak Farenjit ve poliklinik kontrolü tavsiye edildiği..., hastanın [Araştırma Hastanesi] Acil Servisine başvurmasıyla, [Perge Hastanesine] muayene olması arasında yaklaşık 1,5 (bir buçuk) saat olduğu,... soyadı benzerliği olmakla birlikte kimlik bilgileri farklı olan çocuğun, hastanın akrabası olduğu ve onun kimliğiyle muayene edildiğinin düşünüldüğü,

Konuyla ilgili bilgi almak üzere çocuğun babasına telefon açılarak Tercüman [M.A.] vasıtasıyla konuşulmak istendiği ancak kendisinin konuşmak istemediği, gazete haberlerinde adı geçen 4. hastane olan [Kepez Hastanesi] Acil Servisinin halen faaliyette olmadığı ve hasta kabulü yapmadığı, dolayısıyla ailenin oraya gidip gitmediği bilgisinin alınamadığı,

...

Sonuç olarak, alınan ifadeler, görüntü kayıtları, otopsi raporu ve hastane evrakları birlikte değerlendirildiğinde; ilk olarak başvurdukları hastane olan [Araştırma Hastanesinde] saat 18.27'de triaj odasına girildiği ve çocuğun sarı alan olarak değerlendirildiği, iddia edildiği gibi hastanın kabul edilmemesinin söz konusu olmadığı, sarı alan hastası olarak değerlendirildiğinden kimlik tespiti konusuna önem verildiği,[Kepez Hastanesi] Acil Servisinin o tarihte hizmette olmadığı,[Devlet Hastanesi] Acil Servisinde çocuk hastalara hastaneye bağlı birim olan [Perge Hastanesi] Acil Servisinde bakıldığı bilgisinin hasta yakınlarına verildiği, hastanın tedavisinin reddedilmediği, [Perge Hastanesi] Acil Servisinde de başkasının kimliğiyle de olsa hastaların muayene edildiği, farenjit teşhisi konulduğu ve tavsiyelerde bulunulduğu anlaşıldığından; [Araştırma Hastanesi] Sağlık Turizmi Temsilcisi Arapça Tercüman [M.A.] ve [Perge Hastanesinde] görevli Dr. [O.C.Ç.] hakkında, 4483 sayılı Kanunun 6. maddesi uyarınca soruşturma izni verilmemesine... [karar verildi.]"

29. Şanlıurfa Barosu ve Cumhuriyet Başsavcılığı soruşturma izni verilmemesi kararına itiraz etmiştir. Cumhuriyet Başsavcılığı itirazında olayın soruşturma yapılmasını gerektirecek nitelikte olduğunu belirtmiştir. Konya Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi 12/9/2017 tarihinde itirazın kabulüne karar vererek tercüman ve doktor hakkındaki soruşturma izni verilmemesine ilişkin kararı kaldırmıştır.

30. Cumhuriyet Başsavcılığı, A.İ.A.nın ölümü ile A.İ.A.ya sağlık hizmeti sunmayı reddettikleri iddia edilen kamu görevlilerinin eylemleri arasında illiyet bağı bulunup bulunmadığı, ölümün M.A. ve O.C.Ç.nin çocuğun tedavisini yapmamalarından ya da tedavinin gecikmesine sebebiyet vermelerinden dolayı epilepsi hastalığının tedavisine geç kalınmasından ileri gelip gelmediği konusunda ATK'dan rapor düzenlemesini talep etmiştir.

31. ATK 8. Adli Tıp İhtisas Kurulunca (8. İhtisas Kurulu) düzenlenen 29/8/2018 tarihli raporda çocuğun ölümünün epilepsi hastalığına bağlı komplikasyonlar sonucu gerçekleştiği, çocuğun muayenesinin yapıldığı, şikâyet ve muayene bulgularına uygun teşhis konularak gerekli tedavinin sağlandığı ve tüm işlemlerin tıp kurallarına uygun olduğu belirtilmiştir. Raporun ilgili kısmı şöyledir:

"...

SONUÇ

...

1. Adli dosyada kayıtlı bilgilerde çocuğun epilepsi(sara) hastası olduğu, bu nedenle tedavi gördüğünün bildirildiği, 02/01/2017 tarihinde evinde ölü olarak bulunduğu, ölü muayene ve otopsisinde ölümüne neden olabilecek travmatik değişim ve toksik madde bulunmadığı, otopsisinde iç organlarda tespit edilen makroskopik bulgular, iç organların histopatolojik tetkikinde elde edilen bulgular, otopside alınan doku örneklerinde epilepsi (sara) hastalığı tedavisinde kullanılan ilaç etken maddelerinin bulunması, cesedin bulunduğu ortam, bulunuş şekli, olay yeri inceleme bulguları birlikte değerlendirildiğinde; Çocuğun ölümünün epilepsi (sara) hastalığına bağlı gelişen komplikasyonlar sonucu meydana gelmiş olduğunun kabulü gerektiği,

2. Adli dosyada kayıtlı bilgilerde çocuğun 01/01/2017 tarihinde rahatsızlandığı, hastaneye götürüldüğü, kimliği olmadığı için kayıt yapılamadığı, [Perge Hastanesinde] [Y.E.] adında ... acil serviste muayene yapıldığı, ateşi şikayeti olduğu, öksürük, ishal ve kusma olmadığı, titreme öyküsü olmadığı, ilaç alımı olmadığı, bilinç açık, pupiller doğal, nörolojik defisit olmadığı, farenks hiperemik, tonsiller hiperemik, ense sertliği olmadığı, solunum sesleri normal, batın doğal, defans rebound olmadığı, ateş: 37.1 olarak tespit edildiği, farenjit teşhisiyle medikal tedavi uygulanıp poliklinik kontrolü önerildiği, savcılığınızca çocuğun [Perge Hastanesinde] [Y.E.] adında muayene edildiğinin kabulü halinde; çocuğun muayenesinin yapıldığı, şikayet ve muayene bulgularına göre uygun teşhis konularak gerekli tedavisinin yapıldığı, yapılan tüm işlemlerin tıp kurallarına uygun olduğu,

3. Sağlık personeli olmayan kişilerin kusur durumunun değerlendirilmesinin Kurulumuzun görev alanına girmediği... [sonucuna varılmıştır.]"

32. Cumhuriyet Başsavcılığı 25/4/2018 tarihli yazıyla, çocuğun tedavi için götürüldüğü tüm sağlık kuruluşlarının tespitini, çocukla ilgili tüm tıbbi belgelerin teminini, çocuğa tedavi sunmayı reddeden sağlık görevlilerinin ve başhekimin ifadelerinin alınmasını Antalya İl Emniyet Müdürlüğünden talep etmiştir.

33. Antalya İl Emniyet Müdürlüğünce görevi kötüye kullanma suçundan hazırlanan tahkikat evrakı 26/6/2018 tarihinde Cumhuriyet Başsavcılığına iletilmiştir. Tahkikat evrakına göre olay tarihinde Araştırma Hastanesinde başhekim olarak görev yapan H.Y.Y.nin, triaj bölümünde hemşire olarak görev yapan T.Ş.nin, hasta kabul bölümünde görev yapan Z.B.A.nın, halkla ilişkiler bölümünde görev yapan Ö.K.nın ve M.A.nın şüpheli sıfatıyla ifadeleri alınmıştır.

i. H.Y.Y.nin ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...[Olay] sonrası inceleme ve soruşturma talimatı verdim. Yapılan inceleme ve soruşturma sonucunda olay ile ilgili edindiğim bilgi şu şekildedir, hastanın Hastane Acil Servisine gelişi sonrası normal acil başvuru süreci seyrinde hastanın başvurusu alınmıştır. Triyaj işleminin

yapılıp geri kalan işlemlerin yapılabilmesi için kimlik ibrazı gerekmektedir şahsın yakınlarının bu süreçte farklı bir kimlik verildiği tespit edilmiştir. Hastanın kendi kimliğinin yada anne ve babasının kimlik ibrazı durumunda tedavinin devam ettirilebileceği söylenilmiştir. Konuyu anlayan ve doğru kimlik getireceklerini söyleyen hasta ve yakınları daha sonra hastaneden ayrılarak bir daha başvuru yapmaya gelmemişlerdir ... mevzuat çerçevesinde ve yasal hükümlülükler gereğince acil başvuru iş ve işleyişine uygun şekilde görevlerini yerine getirdikleri görülmüştür[tür]...”

ii. T.Ş.nin ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

“...Tiraj bölümünde yaklaşık 4 yıldır çalışmaktayım ... gelen acil hastaları ön değerlendirme yaptıktan sonra gerekli görülen bölüme yönlendirme işi yaparım. Gelen hastaların ilk olarak ateş, tansiyon vs gibi işlemlerini yaptıktan sonra ilgili alana yönlendiririz. Benim çalışmış olduğum alan yoğun ve kalabalık bir bölüm olmasından dolayı her gelen hastayı tam olarak hatırlamamaktayım. Ancak bahse konu olayın haberlere yansımasından dolayı olaydan bir iki gün sonra hastane kameralarından izlediğim kadarıyla şahsa gerekli müdahaleyi yaptığımı gördüm. Bu olayda eski tarihli olmasından dolayı bahse konu Suriyeli şahsı şuan için hatırlamıyorum, çalışmış olduğum bölüm bazen günde 2000 - 3000 kişinin geldiği bir bölümdür. Bahse konu Suriyeli vatandaş bulunduğum hastaneye geldiğinde ilk olarak ateşini ölçtükten sonra gerekli bölüme yönlendirdim. Ben gelen hastaların hepsine bu yönlendirme işini yaparım. Benim şahısların eline şu alana git kayıt yaptır diye verdiğim kağıt ile birlikte şahıslar hasta kayıt bölümüne giderek önce kayıt yaptırır sonra ilgili bölüme giderler... Şahıs daha sonra neden gerekli bölümde incelenip tedavi görmediği hakkında bilgim yoktur...”

iii. Z.B.A.nın ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

“...[Araştırma Hastanesi] Acil Hasta Kabul bölümünde yaklaşık 30 yıldır memur olarak ve ayrıca hasta kabul sorumlusu olarak görev yapmaktayım. Hastanemizin acil bölümüne müracaat eden hastalar öncelikle tiriaj (değerlendirme) bölümünden geçer ve bu bölümde hastanın hangi alanda muayene olacağı belirlenir bu alanlar kırmızı sarı yeşil ve cerrahi olarak ayrılır, hasta eğer acil ise kayıt işine bakılmaksızın hemşire çocuğu alarak gerekli bölüme götürür ve tedavisini başlatır. Kayıt işlemi daha sonra yapılır. Aciliyet gerektirmiyor ise değerlendirme kağıdı eline verilerek halkla ilişkiler ve hasta kayıt bölümüne yönlendirilir, bizim hastanedeki işleyişimiz bu şekilde olmaktadır. Ben hastanede hafta içi mesai saatleri arasında bulunup hafta sonu çalışmamaktayım ... bahsetmiş olduğunuz suriyeli vatandaşı hiç görmedim, ancak hastanemize gelen vatandaşlara yukarıda anlattığım şekilde işlem yapılmaktadır...”

iv. Ö.K.nın ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

“...[B]en [Araştırma Hastanesinde] yaklaşık olarak 2 yıldır Halkla ilişkiler bölümünde çalışmaktayım. Ben hastanemize gelen vatandaşları gerekli olan bölümlere bana danışmaları üzerine yönlendirme işlemi yapmaktayım. Bahse konu olay zamanında da hastanede çalışmaktaydım. ... 2017 yılının başlarında akşam saatleri sırasında hastanemizin acil bölümüne gelen Suriyeli bir çocuk ve ailesi bulunuyordu. Ben içlerinden birine kimlik fotokopisi çekmesini söyledim, ve hasta ile birlikte triaj (değerlendirme) bölümüne götürdüm. Orada bulunan hemşire hanım değerlendirmesini yaparak hastayı sarı bölüme gitmesi yönünde uyardı ve durumu normal dedi. Ben hasta ve ailesi ile birlikte formu doldurmak amacıyla halkla ilişkiler masasının köşesine kadar geldim orada şahıs bana hastanın kimliğini uzattı ben kimlikteki resme baktığımda farklı bir şahsın kimliği olduğunu

gördüm tam bu esnada acil kısmından arapça tercümanlık yapan [M.A.] geldi, bende [M.A.ya] bu kimlik başkasının sanırım bende arapça bilmiyorum sen bi söylermisin dedim, [M.A.] kimliğe bakarak bu kimlik başkasına ait dur sorayım demesi üzerine şahıslar ile yabancı dilde konuşmaya başladı ve şahıslar oradan ayrıldılar. Daha sonra [M.A.] bana dönerek bu kimlik başkasınınmış akrabasının oğlunun olduğunu söyledi, ben bu kimlikle işlem yaptırsam ve başına bir iş gelse sorumluluğu alamam diyerek şahısları yolladığını söyledi. Daha sonra şahıslara ne olduğunu bilmiyorum...”

v. M.A.nın ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

“... Ben [Araştırma Hastanesi] uluslararası hasta biriminde arapça rehberi olarak çalışmaktaydım. 2017 yılı aralık ayında bu işten ayrıldım. Bana bahsetmiş olduğunuz olayı hatırlıyorum... 01.01.2017 günü saat 18.00 ile 18.30 saatleri arası hastane önünde mola dönüşü acil kapısından hastanenin içerisine girdim ve vezne tarafına giderken acil servis danışmanı önünde suriye uyruklu kucağında bir çocuk bulunan şahıs vardı. Danışmada bulunan görevli arkadaş şahısla anlaşamadıklarından dolayı yabancı dilden destek istediklerini bana söylediler, bende arapça bilmemden dolayı şahıslar ile konuşup çevirme yaptım. Şahıslar bana çocuğun ben gelmeden önce hasta değerlendirme kısmına gittiklerini söylediler. Bende ellerinde bulunan değerlendirme kağıdını alarak onlara yardımcı olmak istediğim sırada çocuk şahsın kimliğini bana uzattılar ben bu kimliğe baktığımda hasta olan çocuğa benzemediğini ve başkasına ait kimlik olduğunu anladım. Bu kimliğin başkasına ait olduğunu danışman arkadaşa da söyledim. Yabancı şahıslar bana çocuğun kimliğinin olmadığını ısrarla söyleyerek o kimlikle giriş yapmamız gerektiğini söylemeleri üzerine ben şahıslara içerde yapılacak olan müdahalede ters bir şey olursa bunun hesabını kimse veremez ve prosedür dışına çıkamayız dedim, şahıslardan anne baba olmalarından dolayı kendi kimlik yada pasaportlarını istedim ancak onuda ibraz edemediler, bunun üzerine bende danışmanın bana söylediklerini çeviri yaptım ve bu şekilde giriş yapılamayacağını bana söylemeleri üzerine bende bunu şahıslara tercüme ettim, ben hastane içerisinde kayıt yapma veya yaptırmama gibi bir yetkim yoktur, ben sadece tercüme yapmaktayım. Ben bu konuyu yabancı şahıslara aktardıktan sonra şahıs çocuğu alarak ve kimliği alarak hastaneden gittiler. Ben şahsa kesinlikle kimliğin yok tedavi olamazsın demedim...”

34. Antalya İl Emniyet Müdürlüğü görevlilerince düzenlenen Araştırma Tutanağı'nın ilgili kısmı şöyledir:

“...

[Kepez Hastanesi] ile yapılan yazışmalarda belirtilen tarihte [A.İ.A. yada A.İ.] ismi ile herhangi bir kayıt olmadığı, [Kepez Hastanesinin] belirtilen tarihte Acil bölümünün çalışmadığı saat 08.30 ile 17.30 saatleri arası mesainin olduğu, o tarihe ait kamera kayıtlarının bulunmadığı anlaşılmış,

[Devlet Hastanesi ve Perge Hastanesi] ile yapılan yazışmalarda belirtilen tarihte [A.İ.A. yada A.İ.] isimde herhangi bir kaydın olmadığı ancak yine aynı tarihte [Y.E.] isimli Suriye vatandaşı bir çocuk şahsın Hastaneye gelerek başvurduğu ve muayene olduğu belirtilmiş, yapılan kamera incelemelerinde 3 erkek şahıs ile birlikte bir çocuk şahsın [Devlet Hastanesine] 01.01.2017 günü akşam saatlerinde geldikleri burada kayıt bölümüne geldiklerinde yanlarında bulunan güvenlik görevlisi ile konuştukları [Devlet Hastanesinde] o gün için çocuk bölümünün olmadığı, bu işlemlere Hastaneye bağlı olan [Perge Hastanesinin] baktığı, şahısların görevli ile konuştuktan sonra [Perge Hastanesine] gittikleri burada [Y.E.] ismi ile muayene olduğu kendisine Hasta Kabul ve Uygulama Formu hazırlandığı, Dr.

[O.C.Ç.] tarafından... faranjit tespiti yapıldığı,... Bahse konu hastanede gelen yabancı uyruklu şahsa gerekli kaydın yapıldıktan sonra muayene işlemi yapıldığı, şahsın hastaneye kabul edilmeme durumunun olmadığının anlaşılması sebebi ile görevli kişiler ifade için çağırılmamış...[tır.]”

35. Kepez Hastanesinin Antalya İl Emniyet Müdürlüğüne ilettiği 22/5/2018 tarihli yazıda olay günü Acil Servisin 08.00 ile 17.00 saatleri arasında hizmet verdiği, 5/1/2017 tarihinden itibaren de yirmi dört saat boyunca hizmet vermeye başladığı bildirilmiştir.

36. Cumhuriyet Başsavcılığı 9/10/2018 tarihinde T.Ş., Z.B.A., M.A., Ö.K., O.C.Ç., H.O. ve H.Y.Y. hakkında soruşturmaya konu görevi kötüye kullanma ve taksirle ölüme neden olma suçlarından kovuşturmasızlık kararı vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

“...

Müteveffanın ölümü ile ilgili Antalya Cumhuriyet Başsavcılığının 2017/241 sayılı soruşturma dosyasında... şahsın ölümünün epilepsi (sara) hastalığına bağlı gelişen komplikasyonlar sonucu meydana geldiğinin tespit edilmesi nedeniyle... kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği,

Müşteki tarafından oğlunun ölümü ile ilgili hastane yetkilileri hakkında şikayetçi olunması nedeni ile özellikle hastanede idari birimde görev alan kişilerin ve acil hasta kabulde görevli personelin taksirle ölüme sebebiyet verme suçundan ifadeleri alınmış olup, olayda müteveffanın ölümü ile görevli doktor ve personelin eylemleri arasında uygun illiyet bağının olup olmadığı, görevlilerin ihmali veya kusuru sebebiyle ölümün meydana gelip gelmediği hususunda adli tıp kurumu başkanlığından rapor aldırılmış olup,

... 8. Adli Tıp ihtisas Kurulunun 29/08/2018 tarih ve 1052 sayılı raporunda özetle ... şikayet ve muayene bulgularına göre uygun teşhis konularak gerekli tedavisinin yapıldığı, yapılan tüm işlemlerin tıp kurallarına uygun olduğunun tesbit edildiğinin belirtildiği,

... Adli Tıp 8. İhtisas Kurulunun... raporundan da anlaşılacağı üzere müteveffa ... 01/01/2017 tarihinde rahatsızlandığı [Perge Hastanesinde]... acil serviste [muayenesinin] yapıldığı, muayene bulgularına göre uygun teşhis konularak gerekli tedavisinin yapıldığı, çocuğun ölümünün epilepsi hastalığına bağlı gelişen komplikasyonlar sonucu [meydana] gelmiş olduğunu tesbit edildiği, ayrıca yapılan tüm işlemlerin tıp kurallarına uygun olduğunun belirlendiği, çocuğun kimliği olmadığı bahane edilerek tedavisinin yapılmadığı şeklindeki iddiaların soyut kaldığı, kimliği olmadığı için muayenesinin yapılmadığı şeklindeki iddiaların gerçeği yansıtmadığı, tedavisinin yapıldığının hastane kayıtlarından anlaşıldığı, hastane görevlilerinin herhangi bir kasıt veya kusurunun söz konusu olmadığı anlaşılmakla,

Şüpheliler hakkında kamu adına KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞINA... karar verildi.”

37. Başvurucular; çocuğun kimliğinin olmadığı için acil sağlık hizmeti sunulmadığının açık olduğu, ayrıca çocuğun muayenesinin üç dakika gibi kısa bir sürede yapıldığı, yüzeysel muayene nedeniyle çocuğa doğru tanı konulmadığı ve acil tedavi uygulanmadığı, bu yüzden çocuğun öldüğü, soruşturmada eksik araştırma ve inceleme yapıldığı iddiasıyla kovuşturmazlık kararına itiraz etmiştir.

38. Başvuruculara ait itirazı, kovuşturmasızlık kararının usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle Antalya 1. Sulh Ceza Hâkimliğince 29/5/2019 tarihinde reddedilmiştir. Bu karar başvuruculara 6/8/2019 tarihinde tebliğ edilmiş olup başvurucular 5/9/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

39. Anayasa Mahkemesinin 5/6/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi

40. Başvurucular, başvuru formlarında bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılayacak geliri olmadığını beyan ederek adli yardım talebinde bulunmuştur.

41. Anayasa Mahkemesi tarafından adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli şartlar Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23) kararında, yabancıların adli yardım talepleri konusunda benimsenen ilkeler ise Nadali Agheli Kohne Shari (B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18) kararında yer almaktadır. Anılan ilkelere göre adli yardım için gerekli şartlar mevcutsa karşılıklılık şartı gerçekleşmese bile yabancının adli yardım talebi kabul edilmelidir.

42. Somut olayda yabancı ülke vatandaşı olan başvurucuların herhangi bir gelirinin veya mal varlığının tespit edilemediği, dolayısıyla geçimlerini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun oldukları dosya kapsamından anlaşıldığından açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne ve başvuruculara yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmalarına karar verilmesi gerekir.

B. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculara İddiaları ve Bakanlık Görüşü

43. Başvurucular yaşam hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Bu iddiaları kapsamında başvurucular, öncelikle kimliği olmadığı için çocuklarına gerek Araştırma Hastanesince gerek Devlet Hastanesince acil ve temel sağlık hizmeti sunulmadığını, Perge Hastanesinde yapılan muayenenin ise yetersiz ve özensiz olduğunu, şikâyetlerinin özenli ve kapsamlı şekilde incelenmediğini, itiraz merciinin de eksik değerlendirme ve yetersiz gerekçe ile karar verdiğini öne sürmüştür. Başvuruculara göre çocuklarının ölümü hakkındaki ceza soruşturması etkili şekilde yürütülmemiş, soruşturmada kamu görevlileri korunmuştur.

44. Bakanlık görüşünde başvurunun kabul edilebilirliği yönünden başvuruculara tıbbi ihmal ve hizmet kusuruna dayalı iddiaları bakımından tazminat davası yoluna başvurmamaları nedeniyle başvuru yollarının tüketilip tüketilmediğinin değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurunun esası yönünden ise Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından gerekli delillerin toplandığı ve uzman kurumun verdiği görüşe dayanılarak kovuşturmasızlık kararı verildiği ifade edilmiştir.

45. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında soruşturmadaki şüpheli sayısının azlığından ve Dr. O.C.Ç.nin beyanının şüpheli sıfatıyla alınmamasından şikâyet etmiştir.

2. Değerlendirme

46. Anayasa’nın “Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddesi ile “Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı” kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısımları şöyledir:

“Madde 5

Devletin temel amaç ve görevleri, … kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri

kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

Madde 17

Herkes, yaşama ... hakkına sahiptir.”

47. Yaşam hakkını güvence altına alan Anayasa’nın 17. maddesi, devletin temel amaç ve görevlerini düzenleyen Anayasa’nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete negatif yükümlülükler yanında egemenliği altındaki kişilerin yaşamlarının korunması için bazı pozitif yükümlülükler yükler (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, §§ 57, 58).

48. Anılan pozitif yükümlülükler sağlık alanında yürütülen faaliyetler için de geçerlidir. Nitekim Anayasa’nın 56. maddesinde herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu, devletin “herkesin hayatını beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak ... amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini” düzenleyeceği, bu görevini kamu kesimindeki ve özel kesimdeki sağlık kurumlarından ve sosyal kurumlardan yararlanarak, onları denetleyerek yerine getireceği kurala bağlanmıştır. Bu sebeple devlet, sağlık hizmetlerini kamu sağlık kurumları veya özel sağlık kuruluşları tarafından yerine getirildiğine bakmadan hastaların yaşamlarının korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınabilmesini sağlayacak şekilde düzenlemek zorundadır (Nail Artuç, B. No: 2013/2839, 3/4/2014, §§ 34, 35; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri, §§ 59, 60). Şüphesiz anılan düzenlemeler, sağlık personelinin sahip olması gereken yüksek mesleki standartları da içermelidir (Ayhan Keçeli ve diğerleri, B. No: 2019/24231, 23/2/2022, § 81).

49. Yaşam hakkı konusundaki pozitif yükümlülükleri kapsamında devlet, yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurmakla da yükümlüdür. Bu usul yükümlülüğü şüpheli her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, §§52, 54; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri, § 61).

50. Kasıtlı öldürme ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm olaylarında Anayasa’nın 17. maddesi gereğince devletin sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütme yükümlülüğü bulunsa da kasıtlı olmayan eylemler açısından farklı bir yaklaşım benimsenebilir. Bu bakımdan genel olarak ihmal suretiyle ortaya çıkan diğer ölümlerde olduğu gibi tıbbi ihmal sonucu ortaya çıktığı iddia edilen, bir başka ifadeyle tedavinin kusurlu, yanlış veya gecikmiş olması ya da sağlık çalışanlarının tedavi sırasındaki koordinasyon eksiklikleri sonucu meydana geldiği ileri sürülen ölüm olaylarında da etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük; mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olmasıyla yerine getirilmiş sayılabilir (Ayhan Keçeli ve diğerleri, § 84; bazı farklılıklarla birlikte bkz. Nail Artuç, § 37; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri, §§ 62-64).

51. Ölümün tıbbi ihmalden değil de sağlık durumunun ciddiyetinin bilindiği ya da bilinmesinin gerekli olduğu hastaya gerekli acil sağlık hizmetinin sunulmaması sonucu meydana geldiği ya da sağlık hizmetlerinde var olan ve yetkililerce bilinen veya bilinmesi gereken ancak ortadan kaldırılması için gerekli önlemlerin alınmadığı sistemsel veya yapısal

bir işlevsizliğin hastanın sağlık hizmetlerinden yoksun kalarak ölmesine neden olduğu durumlarda sorumlular aleyhine hiçbir suçlamada bulunulmaması ya da bu kişilerin yargılanmaması yaşam hakkının ihlaline neden olabilir (Ayhan Keçeli ve diğerleri, § 85; benzer yöndeki değerlendirme için ayrıca bkz. Kenan Sayın, B. No: 2013/5376, 14/10/2015, § 47).

52. Somut olayda başvuruculaın epilepsi hastası olan çocukları A.İ.A. vücut sıcaklığının yükselmesi nedeniyle rahatsızlanmıştır. Rahatsız olduğu üç dört günlük sürede A.İ.A.ya günlük epilepsi ilaçları verilmemiştir (bkz. §§ 5, 6, 10). Başvurucu İzzettin Ahmed, yanındaki bazı kişilerle birlikte çocuğu A.İ.A.yı 1/1/2017 tarihinde saat 18.00-18.10 sıralarında Araştırma Hastanesine götürmüş ancak kimliklerinin olmaması nedeniyle çocuğunu muayene ettirememiştir (bkz. §§ 14, 15, 28). Başvurucu, sonrasında çocuğunu tedavi için Kepez Hastanesine götürmüş fakat hastanenin resmî açılışının henüz yapılmaması ve hastanenin 17.00'den sonra hizmet vermemesi nedeniyle A.İ.A. acil sağlık hizmetine ulaşamamıştır (bkz. §§ 20, 28, 34, 35). Başvurucu, Devlet Hastanesinde çocuklar için acil servis hizmetinin Devlet Hastanesine bağlı Perge Hastanesince verildiğini öğrenince çocuğunu Perge Hastanesine götürmüş ve saat 19.31'de A.İ.A.yı başka bir kişinin kimliğini kullanarak doktora muayene ettirebilmiştir. Yapılan muayene sırasında doktora A.İ.A.nın sadece yüksek ateş şikâyeti olduğu söylenmiştir. Muayenede A.İ.A.ya farenjit tanısı konulmuş, muayene sonrasında eve götürülen A.İ.A. sonraki gün vefat etmiştir (bkz. §§ 5, 13, 14, 16, 17, 26, 28, 34). Ölüm olayı nedeniyle yürütülen soruşturma kapsamında 1. İhtisas Kurulu ile 8. İhtisas Kurulu tarafından hazırlanan raporlarda ölüm nedeni, epilepsi hastalığına bağlı olarak gelişen komplikasyonlar şeklinde belirtilmiştir (bkz. §§ 8, 31).

53. Başvuruculaın çocuğu A.İ.A.nın yüksek ateş şikâyeti nedeniyle ihtiyaç duyduğu acil sağlık hizmetine Araştırma Hastanesinde, Kepez Hastanesinde ve Devlet Hastanesinde ulaşamasa da Devlet Hastanesine bağlı Perge Hastanesinde ulaştığı ve A.İ.A.nın ölüm nedeninin epilepsi hastalığına bağlı olarak gelişen komplikasyonlar olduğu görülmüştür. Dolayısıyla başvuruda ölümün sağlık durumunun ciddiyetinin bilindiği ya da bilinmesinin gerekli olduğu hastaya gerekli acil sağlık hizmetinin sunulmaması sonucu meydana gelmesi veya sağlık hizmetlerinde var olan ve yetkililerce bilinen veya bilinmesi gereken ancak ortadan kaldırılması için gerekli önlemlerin alınmadığı sistemsel veya yapısal bir işlevsizlikle hastanın sağlık hizmetlerinden yoksun kalarak ölmesine neden olunması gibi bir durum söz konusu değildir. Bu bakımdan başvuruculaın acil sağlık hizmetlerine geç ulaştıklarına, çocuklarına sunulan tıbbi tedavinin yetersiz olduğuna ve bu durumun çocuklarının ölümüne neden olduğuna yönelik şikâyetleri tıbbi ihmalle ilgilidir.

54. Daha önce de ifade edildiği gibi tıbbi ihmal sonucu meydana geldiği iddia edilen ölüm olaylarında etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük, mağdurlara tıbbi ihmalin tespitine ve bundan doğan zararların tazminine imkân veren tam yargı davası veya tazminat davası yolunun açık olmasıyla da yerine getirilmiş sayılabilir. Başvurucular bu yolu tükettiklerini ortaya koyan belgeleri Anayasa Mahkemesine sunmamış ve ölüm olayı hakkında yürütülen ceza soruşturması üzerine başvuru yapmıştır. Bu nedenle başvurunun hukuk sisteminde mevcut yargısal yollar tüketilmeden yapıldığı sonucuna varılmıştır.

55. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetlerine neden olacağından adli yardım talepleri kabul edilen başvuruculaların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMALARINA 5/6/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, yabancı uyruklu çocuğun sağlık hizmetine ulaşmada zorluk yaşaması sonrasında meydana gelen ölüm olayla ilgili olarak etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Antalya'da yaşamakta olan Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşı başvuruculaların 2010 doğumlu, olay tarihinde yedi yaşında olan çocukları A.İ.A. rahatsızlanması sonrasında 2/1/2017 tarihinde evinde hayatını kaybetmiştir.

3. Olayla ilgili olarak resen yürütülen ceza soruşturmasında Cumhuriyet Başsavcılığı ilgililer hakkında görevi kötüye kullanma ve taksirle ölüme neden olma suçlarından kovuşturmaya yer olmadığı kararı vermiştir. Karara itiraz Antalya 1. Sulh Ceza Hâkimliğince reddedilmiştir.

4. Başvurucular çocuklarının kimliği olmaması nedeniyle Antalya EA Hastanesi ile Atatürk Hastanesinde çeşitli nedenlerle çocuklarına acil ve temel sağlık hizmeti sunulmaması, Perge Hastanesinde yapılan muayenenin ise yetersiz ve özensiz olması, 3 dakika kadar kısa sürmesi ve neticede yanlış teşhis konulması nedeniyle çocuklarının hayatını kaybettiğini belirterek yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucular ayrıca şikâyetlerinin özenli ve kapsamlı şekilde incelenmediğini, ölüm olayında hastanelerde çalışan kamu görevlilerinin ihmali olup olmadığına dair değerlendirmenin ATK tarafından değil bizzat adli mercilerce yapılması gerektiği hâlde bu hususta ATK'dan rapor talep edildiğini, eksik araştırma ile kovuşturmasızlık kararı verilerek sorumluların cezasız kalmasına yol açıldığını, itiraz merciinin eksik değerlendirme ve yetersiz gerekçe ile karar verdiğini belirterek yaşam hakkının etkili soruşturma yükümlülüğünün ihlal edildiğini ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Mahkememiz acil ve temel sağlık hizmetlerine ulaşamama nedeniyle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine dair başvurunun kabul edilemez olduğuna oy çokluğu ile karar vermiştir. Aksi kanaatle mahkeme çoğunluğunun kararına iştirak edilmemiştir.

6. Somut olayda başvuruculaların çocuğunun acil serviste muayene edilmesini gerektirecek ciddiyette rahatsız olduğunun sağlık görevlisi tarafından tespit edildiği fakat olayın gelişimine bakıldığında -çocuğun çeşitli sebeplerle acil ve temel sağlık hizmetine ulaşmada birtakım zorluklar yaşadığı göz önüne alındığında- somut iddianın incelenmesi bakımından başvuruculaların ceza soruşturmasına ilişkin başvuru yolunu tüketmeleri Anayasa Mahkemesi'nin İrfan Durmuş ve diğerleri (B. No: 2014/4153, 11/5/2017, §§ 108-110) başvurusunda belirtilen sebeplerle yeterlidir.

7. Başvuruculaların sarı kategori kapsamına giren hasta çocuklarının acil ve temel sağlık

hizmetine ulaşamaması nedeniyle hayatını kaybettiğine yönelik iddiaları bakımından önem arz eden süreç Antalya EA Hastanesindeki süreçtir. Burada başvuruculara geçerli bir kimlik belgesi sunamaması nedeniyle sağlık personeli olmayan hastane görevlileri (halkla ilişkiler birimi kayıt işlemi görevlisi ve tercüman) tarafından çocuğa sağlık hizmeti sunulamayacağının başvurucuya bildirildiği anlaşılmaktadır.

8. Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından sarı kategori kapsamına giren hastaların muayene edilme şartı olarak mutlaka kimlik belgesi sunmaları gerekliği olup olmadığı, bu yöndeki uygulamanın sağlık sisteminde ne şekilde olduğu ve ne şekilde olması gerektiği, Türk vatandaşı olmayan şahıslara yönelik bu konudaki uygulamanın ne şekilde olduğu, sarı kategori kapsamına giren hastaların kayıt işlemi sırasında geçerli kimlik belgesi sunamamaları hâlinde acil ve temel sağlık hizmetinden mahrum kalmalarının bu bağlamda başvuruya konu olaydaki ilgili hastane personelinin sorumluluklarına yol açıp açmadığı araştırılmamıştır.

9. Diğer yandan başvuruculaın ilk olarak saat 14.05 sıralarında başvurdukları Antalya EA Hastanesine kayıt işlemi sırasında geçerli kimlik belgesi sunamamaları nedeniyle başka hastanelere gitmek zorunda kalmaları neticesinde son olarak Perge Hastanesinde çocuklarını saat 19.33'te yani 5,5 saat sonra muayene ettirme imkânı buldukları anlaşılmıştır. Bu bağlamda, söz konusu 5,5 saatlik gecikmenin çocuğun ölümü üzerinde etkisi bulunup bulunmadığına dair ATK raporunda bir değerlendirme bulunmadığı da gözetildiğinde Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından bu gecikmenin ölüm üzerinde bir etkisi bulunup bulunmadığına yönelik bir araştırma da yapmadığı görülmüştür.

10. Başvuruculaın saat 14.05 sıralarında Antalya EA Hastanesine geldikleri, saat 14.34 sıralarında ise muhtemelen hastaneden çıktıkları, saat 18.40 sıralarında ise Atatürk Hastanesine gelip birkaç dakika içinde hastaneden çıktıkları, Perge Hastanesine ise saat 18.58 sıralarında geldikleri tespit edilmiş; hangi saatte Kepez Hastanesine geldikleri başvuruculara sorulmak suretiyle yahut bir başka şekilde netleştirilmemiştir. Saat 14.34 ile saat 18.40 arasındaki sürenin nerede geçtiği, bu gecikmenin başvuruculardan mı kaynaklandığı soruşturma kapsamında tespit edilmemiştir. Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturma kapsamında ölüm olayının tüm yönleri ortaya konulamamıştır.

11. ATK raporunda sağlık personeli olmayan kişilerin kusur durumunun değerlendirilmesinin ATK'nın görev alanına girmediğinin belirtildiği gözetildiğinde Cumhuriyet Başsavcılığının kovuşturmasızlık kararında, Atatürk EA Hastanesinin idari personelinin sarı kategoride tedavi alması gereken bir acil servis hastasının geçerli bir kimlik belgesi sunamaması nedeniyle kayıt işleminin gerçekleştirilemeyeceğinin ve buna bağlı olarak da çocuklarına sağlık hizmeti sunulamayacağının bildirilmesinin mevzuata uygun bir işlem olup olmadığı, sağlık personeli olmayan bu personelin ölüm olayında sorumluluklarının bulunup bulunmadığı hususları ayrıntılı olarak irdelenmemiştir.

12. Bu bakımdan somut başvuruya konu olan, yukarıda belirtilen irdeleme ve değerlendirmeleri içeremeyen soruşturma sonucu verilen kovuşturmaya yer olmadığı kararının soruşturma sonucunda verilen kararın soruşturmada elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayalı olması gerekliliğini sağladığı söylenemez.

13. Açıklanan nedenlerle söz konusu başvuruda Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği kanaatine vardığımdan, çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye Kenan YAŞAR

EMİRHAN TAŞ

B. No: 2020/3816 | Karar tarihi: 05.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/3816

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMİRHAN TAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/3816)

Karar Tarihi: 5/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucu : Emirhan TAŞ

Vekilleri : Av. Utku Çağrı AKTAY

Av. Adil AKTAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamulaştırma bedeline işletilen faizin uzun süren yargılama nedeniyle değer kaybına uğratılması ve idare lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucuya ait Mersin ili, Tarsus ilçesi, Mithatpaşa Mahallesi, 3711 ada, 2parsel numaralı taşınmazın kamulaştırılmasına karar verilmiş; kıymet takdir komisyonunca tespit edilen bedel üzerinde anlaşma sağlanamaması üzerine Karayolları Genel Müdürlüğü (İdare) tarafından söz konusu taşınmazın kamulaştırılan kısmının kamulaştırma bedelinin tespiti ile başvurucu adına olan tapu kaydının iptaline ve İdare adına tescili ile yol olarak terkinine karar verilmesi talebiyle 20/11/2012 tarihinde dava açılmıştır.

3. Tarsus 3. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) tarafından 3/6/2014 tarihinde taşınmazın kamulaştırma bedelinin tespitine, kamulaştırılan kısmın başvurucu adına olan tapu kaydının iptali ile İdare adına tesciline karar verilmiştir.

4. Başvurucu; taşınmazın değerinin düşük belirlendiğini, İdare lehine vekâlet ücretine hükmedilmesinin hatalı olduğunu, yargılamanın dört ay içinde bitirilmediği hâlde faize hükmedilmediğini belirterek temyiz kanun yoluna başvurmuş, Yargıtayca yapılan temyiz incelemesi sonucunda 24/1/2019 tarihinde onama kararı verilmiştir. Başvurucu, karar düzeltme talebinde bulunmuş; Yargıtayca 16/12/2019 tarihinde başvurucunun kamulaştırma bedeline faiz işletilmesine yönelik karar düzeltme talebinin kabulüyle kamulaştırma bedeline dava tarihinden dört ay sonraki günü takip eden 21/3/2013 tarihinden karar tarihi olan 3/6/2014 tarihine kadar yasal faiz uygulanmasına karar verilmiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 4/1/2020 tarihinde öğrendiğini belirterek 23/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kamulaştırma Bedeline İşletilen Faizin Değer Kaybına Uğratılması Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucu; yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle kamulaştırma bedelinin faizinin değer kaybettiğini belirterek mülkiyet hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

7. Başvurucunun şikâyetleri mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

8. Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleri uyarınca kamu yararı bulunması, kamulaştırma kararının kanunda gösterilen esas ve usullerine uyulması, gerçek karşılığın peşin ve nakden ödenmesi kamulaştırmanın anayasal ögeleridir. Kamulaştırılan taşınmazın gerçek karşılığı olan bedelinin tespiti ise uzman mahkemelerin ve Yargıtayın bu konudaki uzman dairelerinin yetki ve görevindedir. Mülkiyet hakkına yapılan müdahale ile ödenen bedel arasındaki ilişki yönünden Anayasa Mahkemesinin yapacağı tespit, orantılılık incelemesinden ibarettir (Mukadder Sağlam ve diğerleri, B. No: 2013/2511, 22/1/2015, § 49; Abdülkerim Çakmak ve diğerleri, B. No: 2014/1964, 23/2/2017, § 52).

9. Kamulaştırma yoluyla mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin orantılı olabilmesi için taşınmazın gerçek bedelinin malike ödenmesi ve ayrıca ödenen bedelin tespitinde esas alınan tarih ile ödeme tarihi arasında geçen dönemde gerçekleşen enflasyona nispetle taşınmazın hissedilir derecede değer kaybetmemiş olması gerekir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 59). Ödenen tutarların enflasyonun etkilerinden arındırılarak güncelleştirilmesi yani kamulaştırma tarihi ile ödeme tarihi arasında geçen süredeki hissedilir değer kaybını telafi edecek biçimde faiz uygulanması, kamulaştırma bedelinin enflasyon karşısında değer kaybetmesini önleyebilecek bir araçtır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 42).

10. Anayasa Mahkemesi, daha önce kamulaştırma bedelinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasını mülkiyet hakkına ölçüsüz bir müdahale olarak değerlendirmiştir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, §§ 38-65). Somut olayda da bu ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

11. Bu çerçevede somut olayda başvurucuya, taşınmazının kamulaştırılması sonucu İdare tarafından aleyhine açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davasında belirlenen kamulaştırma bedelinin ödenmiş olmasına rağmen Mahkemece faize hükmedilmemesi nedeniyle faiz ödenmediği, kanun yolu incelemesi sonucunda yaklaşık beş yıl sonra söz konusu bedele yasal faiz işletilmesine karar verildiği anlaşılmaktadır. Mahkeme kararının

tesis edildiği tarih ile faiz ödemesine karar verildiği tarih arasında geçen dönemde gerçekleşen enflasyon oranları karşısında kamulaştırma bedeline ilişkin faiz miktarının dolayısıyla kamulaştırma bedelinin hissedilir/önemli derecede değer kaybetmesi, gerçekleşendeğer kaybının kamulaştırılan taşınmazın gerçek bedelinin malike ödenmesi imkânını ortadan kaldırdığı anlaşılmaktadır.

12. Yukarıdaki unsurlara göre kamulaştırma bedeline işletilen faizin enflasyon karşısında makul görülemeyecek bir oranda değer kaybına uğratılması nedeniyle yol açılan değer kaybı başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemekte olup bu nedenle somut olayda müdahalenin mülkiyet hakkının korunması ile kamu yararı arasında olması gereken adil dengeyi bozduğu ve ölçülü olmadığı sonucuna varılmıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Aleyhe Vekâlet Ücretine Hükmedilmesi Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu, yapılan yargılama sonunda aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Başvurucunun şikâyetleri mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

16. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davalarında mülk sahibi aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesi şikâyetini Musa Tarhan/Türkiye (B. No: 12055/17, 23/10/2018) kararında incelemiştir. AİHM öncelikle başvurucunun kamulaştırma bedelini kısmen azaltan, masraf olarak ödenen para tutarının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamında mülk teşkil ettiğini vurgulamıştır (Musa Tarhan/Türkiye, § 72). Kamulaştırma bedeline ilişkin davalar ile böyle bir yükümlülük içermeyen davalar arasındaki farka dikkat çekilmiştir. AHİM başvurucuya ödenecek kamulaştırma bedelinin belirlendiği davalarda devletin bir elle verdiğini yargılama giderlerinin tahsili yoluyla diğer bir elle almasının aslında bir paradoks olarak göründüğünü açıklanmıştır (Musa Tarhan/Türkiye, § 78). AİHM'e göre davalı tarafın yargılama masraflarını ödemesinin meşru bir amacı olsa da somut olayda başvurucunun kaybeden taraf olarak nitelendirilmesi zor gözükmektedir (Musa Tarhan/Türkiye, § 80). AHİM tarafından yapılan açıklamalar ışığında başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilirken (Musa Tarhan/Türkiye, §§ 88-89) giderim olarak aleyhe hükmedilen vekâlet ücretinin güncellenen bedel tutarındaki maddi tazminatın başvurucuya ödenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (Musa Tarhan/Türkiye, § 94).

17. Anayasa Mahkemesi ise Sadettin Ekiz (B. No: 2016/9364, 9/5/2019) kararında kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili davasında başvurucu taşınmaz maliki aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesinin kamulaştırma bedelinde önemli ölçüde azalmaya yol açması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

18. Daire kamulaştırma bedel ve tescil davalarının kabul ile sonuçlanması hâlinde taşınmaz sahibi malik aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği yönündeki yerleşik içtihadını (birçok karar arasından bkz. Yargıtay 5. Hukuk Dairesi, E.2017/30560, K.2019/11254, 30/5/2019) değiştirmiştir. Anılan içtihat değişikliğine ilişkin ilk gelişme Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (HGK/Kurul) kararıyla gerçekleşmiştir. Kurulun 14/5/2019 tarihli kararında öncelikle Musa Tarhan/Türkiye kararında yer alan tespitlere yer verilmiş, kamulaştırma işlemi sonrasında açılan davada taşınmaz malikinin davalı sıfatını kanuni düzenleme sonucu

doğrudan kazandığı açıklanmıştır. Kararda kamulaştırma bedel ve tescil davasının kabul kararıyla sonuçlanması durumunda malike idare lehine vekâlet ücreti ödeme yükümlülüğü getirilmesinin vekâlet ücreti miktarı kadar eksik kamulaştırma bedeli ödenmesi sonucunu doğuracağı ifade edilmiştir. Son olarak belirtilen uygulama sonucunda kamulaştırma bedelinin eksik ödenmesiyle Anayasa'nın 46. maddesinde düzenlenen gerçek karşılığın ödenmesi ilkesinin ihlal edileceği açıklanmıştır. Devam eden süreçte Dairenin, AİHM'in Musa Tarhan/Türkiye ve Anayasa Mahkemesinin Sadettin Ekiz kararına atıf yaparak yerleşik içtihadını değiştirerek kamulaştırma bedel ve tescil davasında malik lehine vekâlet ücretine hükmedilmemesi gerektiği sonucuna vardığı görülmüştür. (birçok karar arasından bkz. Yargıtay 5. Hukuk Dairesi, E.2018/3310, K.2019/11688, 18/6/2019). Öte yandan Daire kamulaştırma bedel ve tescil davalarının kabulüne karar verilmesi hâlinde kamulaştırma bedelinden bağımsız olarak malik aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmemesi gerektiğini içtihat etmiştir. Diğer bir anlatımla yeni içtihadıyla birlikte Dairenin bedel ve tescil davalarında vekâlet ücretinin kamulaştırma bedeline oranını dikkate almaksızın malik aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmemesi gerektiğine karar verdiği anlaşılmıştır.

19. Kamu makamları kamulaştırma yoluyla, Anayasa'nın 35. ve 46. maddelerine dayalı olarak kamu yararı gereği ihtiyaç duyulan bir taşınmazı zorla edinmektedir. Bu çerçevede yine aynı hükümler uyarınca taşınmazın gerçek bedeli mülkten yoksun bırakılan başvurucuya ödenmek durumundadır. Kamulaştırılan taşınmazın değerinin belirlenmesi ise ilke olarak kamu makamlarının yükümlülüğündedir. Bu yükümlülük çerçevesinde yürütülen idari ve yargısal süreçlerdeki masrafların ise ancak haklı gösterilebilecek belirli şartların varlığı hâlinde mülk sahibine yükletilmesi mümkün görülebilir. Aksi hâlde yani bu masrafların her durumda taşınmazı kamulaştırıldığı hâlde mülk sahibine yükletilmesi başvurucuya aşırı bir külfet yüklenmesine yol açabileceği gibi kamulaştırma bedelinin gerçek değeri üzerinden ödenmesini de engellemiş olur. Anayasa Mahkemesi, haksız yere davanın açılmasına sebebiyet veren veya dava sırasında karşı tarafın gereksiz yere masraf yapmasına yol açan ilgili tarafın yargılama giderlerini ödemekle sorumlu tutulmasının müdahaleyi orantılı kılabileceğini kabul etmektedir (bazı farklarla birlikte bkz. Sadettin Ekiz, §§ 63-64).

20. Somut olayda İdare, başvurucuyla uzlaşma sağlanamadığını ileri sürerek kamulaştırma bedel ve tescil davası açmıştır. Kıymet takdir Komisyonunca 591.129,87 TL olarak belirlenen kamulaştırma bedelinin Mahkeme tarafından yapılan yargılama neticesinde 790.421,90 TL olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla Mahkemece belirlenen kamulaştırma bedelinin İdarenin iddia ettiği tutardan fazla olduğunun anlaşılması sebebiyle başvurucunun davanın açılmasına sebebiyet verdiği söylenemez. Böylece başvurucunun İdarenin teklif ettiği bedeli reddederek idareyi dava açmaya zorladığı, kamulaştırma bedelinin taşınmazın gerçek değeri üzerinden tespit edilmesini sağladığı anlaşılmıştır.

21. Sonuç olarak taşınmazı kamulaştırılan başvurucunun satın alma usulündeki bedeli kabul etmediği olayda, Mahkemece kamulaştırma bedeli olarak kıymet takdir komisyonunca belirlenen miktardan daha yüksek bir bedelin tespit edilmesi başvurucunun İdarenin teklifini kabul etmemekte haksız olmadığını göstermektedir. Açıklanan tespite rağmen başvurucu aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesi kamulaştırma bedelinin gerçek değerin altında ödenmesine sebebiyet vermiştir. Bu bilgiler çerçevesinde kamulaştırma bedeli olarak Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen gerçek karşılığının ödendiği hususu tespit edilemediğinden başvurucunun taşınmazına yönelik müdahalenin Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleri ile 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen usule

uymadığı ve mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği kanaatine ulaşılmıştır.

22. Açıklanan nedenlerle aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi yönünden Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kamulaştırma bedeline işletilen faizin değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Aleyhe vekâlet ücreti hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Kamulaştırma bedeline işletilen faizin değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Aleyhe vekâlet ücreti hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Tarsus 3. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2012/395, K.2014/251) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/6/2024 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜLKENT ENERJİ MADENCİLİK TURİZM İNŞAAT OTOMOTİV SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2020/12707 | Karar tarihi: 05.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/12707

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜLKENT ENERJİ MADENCİLİK TURİZM İNŞAAT OTOMOTİV SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/12707)

Karar Tarihi: 5/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Gülkent Enerji Madencilik Turizm İnşaat Otomotiv

Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Beril AKIN AYAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan alacak davasının adli yargı yerine idari yargı tarafından karara bağlanması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki kanuni hâkim güvencesinin, hukuki dayanağı olmadan proje onay bedeli tahakkuk ettirilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, güneş enerji santrali projeleri hazırlamış ve bu projelerin onaylanması için Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketine (TEDAŞ) "proje onay bedeli" adı altında ücret ödemiştir. Başvurucu, ödeme yaptıktan sonra TEDAŞ'ın böyle bir ücret talep etme hakkının bulunmadığını öğrendiklerini beyan ederek ödediği 66.000,96 TL bedelin ödeme tarihinden itibaren işleyecek ticari faizi ile birlikte davalıdan tahsiline karar verilmesi talebiyle Ankara

5. Asliye Ticaret Mahkemesinde (Mahkeme) istirdat davası açmıştır.

3. TEDAŞ cevap dilekçesinde uyuşmazlığın idari yargının görev alanında kaldığını savunarak davanın reddini talep etmiştir. Mahkeme 5/11/2019 tarihli celsede davalı TEDAŞ'ın göreve ilişkin itirazını reddetmiştir.

4. TEDAŞ olumlu görev uyuşmazlığı çıkarılması talebiyle 5/11/2019 tarihinde Danıştay Başsavcılığına başvuru yapmıştır. Danıştay Başsavcılığı 12/12/2019 tarihli kararı ile olumlu görev uyuşmazlığı çıkarılmasına ve dosyanın Uyuşmazlık Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

5. Danıştay savcısı görüşünde; TEDAŞ Genel Müdürlüğünce kamu gücüne dayalı olan, resen ve tek yanlı olarak tahsil edilen proje onay bedelinin iadesi için kamu hukuku alanında açılan davada yargısal denetimin idari yargıda yapılması gerektiğini belirtmiştir.

6. Uyuşmazlık Mahkemesi, davalı TEDAŞ'ın özel hukuk hükümlerine tabi bir tüzel kişi olmakla birlikte kamu hizmeti niteliğindeki elektrik dağıtım faaliyetiyle ilgili olarak 19/2/1985 tarihli ve 3154 sayılı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 30/12/2014 tarihli ve 29221 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Elektrik Tesisleri Proje Yönetmeliği'nin 4. ve 8. maddeleri hükümleri uyarınca Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca yetki devri suretiyle verilen yetkinin kullanımı esnasında tahsil ettiği proje onay bedellerinin iadesi davasında, yargı yolu bakımından idare mahkemelerinin görevli olduğuna 27/1/2020 tarihinde kesin olarak karar vermiştir.

7. Mahkeme 28/2/2020 tarihinde söz konusu davada idare mahkemelerinin görevli olduğunu belirterek Mahkemenin görevsizliğine ve davanın usulden reddine karar vermiştir.

8. Nihai karar 2/3/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 27/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Diğer taraftan başvurucu aynı süreçte, Uyuşmazlık Mahkemesi kararının kendilerine tebliğ edilmediğini, konuya ilişkin olarak Anayasa Mahkemesine müracaat edeceklerini, bunun sonucunun beklenmesi gerektiğini, dava konusu uyuşmazlığın sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan alacağa ilişkin olması nedeniyle davanın adli yargıda görülmesi gerektiğini belirterek Mahkeme kararına karşı istinaf başvurusunda da bulunmuştur.

10. İstinaf talebi Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 24. Hukuk Dairesinin (Bölge Adliye Mahkemesi) 23/6/2020 tarihli kararıyla esastan reddedilmiştir. Temyiz edilen karar, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin (Daire) 1/6/2021 tarihli kararıyla onanmıştır.

11. Komisyon başvurunun kabul edilemez olduğu hususunda oybirliği sağlanamaması nedeniyle kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

12. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kanuni Hâkim Güvencesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu, dava konusu uyuşmazlığın sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan alacak olması nedeniyle davanın adli yargıda görülmesi gerektiğini, mevzuatın ve yerleşik içtihatların da bu doğrultuda olduğunu belirterek kanuni hâkim güvencesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesi şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz."

15. Anayasa'nın "Kanuni hâkim güvencesi" kenar başlıklı 37. maddesi şöyledir:

"Hiç kimse kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz.

Bir kimseyi kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz."

16. Anayasa'nın "Mahkemelerin kuruluşu" kenar başlıklı 142. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir."

17. Kanuni hâkim güvencesi, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının bir unsurudur (Tahir Gökatalay, B. No: 2013/1780, 20/3/2014, § 77; AYM, E.2002/170, K.2004/54, 5/5/2004). Çünkü kanuni hâkim güvencesinin sağlanmadığı bir yargılamanın adil olduğundan söz edilemez (Ahmet Zeki Üçok (2), B. No: 2015/6777, 7/12/2016, § 53). Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "... ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, herkesin kanunla kurulmuş bir mahkemede davasının görülmesini isteme hakkına sahip olduğu düzenlenmiştir (Mehmet Çelik (2), B. No: 2015/889, 17/11/2016, § 57).

18. Anayasa'nın 37. maddesinde "Hiç kimse kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz. Bir kimseyi kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz." denilmiştir. Kanuni hâkim güvencesinin sağladığı güvenceler, esasen adil yargılanma hakkı içinde yer almaktadır. Kanuni hâkim güvencesinin sağlanmadığı bir yargılamanın adil olduğundan söz edilemez. Bu güvence, Anayasa'nın 36. maddesinde ifade edilen adil yargılanma hakkının en önemli ögesi olan yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde yargılanma hakkının temelini oluşturmaktadır (AYM, E.2014/164, K.2015/12, 14/1/2015).

19. Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında da belirtildiği gibi tabii hâkim ilkesi, suçun işlenmesinden veya çekişmenin doğmasından önce davayı görecek yargı yerini yasanın belirlemesi şeklinde tanımlanmaktadır. Tabii hâkim ilkesi; yargılama makamlarının suçun işlenmesinden veya çekişmenin meydana gelmesinden sonra kurulmasına veya yargıcın atanmasına, başka bir anlatımla sanığa veya davanın taraflarına göre hâkim atanmasına engel oluşturur (AYM, E.2014/164, K.2015/12, 14/1/2015).

20. Bununla birlikte kanuni hâkim güvencesi, yeni kurulan mahkemelerin veya kurulu bulunan mahkemelere yeni atanan hâkimlerin önceden işlenen suçlara ilişkin olarak hiçbir şekilde yargılama yapamayacakları biçiminde anlaşılamaz. Belirli bir olay, kişi veya toplulukla sınırlı olmamak kaydıyla yeni kurulan bir mahkemenin veya kurulu bulunan bir mahkemeye yeni atanan hâkimin kurulma veya atanma tarihinden önce gerçekleşen

uyuşmazlıklara bakması kanuni hâkim güvencesine aykırılık teşkil etmez. Aksi takdirde, yer değiştirme esasına göre görev yapan hâkimlerin atandığı yerdeki derdest davalara bakmalarının tabii hâkim ilkesine aykırı görülmesi sonucu doğar ki anılan ilkenin bunu amaçladığı söylenemez (AYM, E.2014/164, K.2015/12, 14/1/2015).

21. Anılan güvence, hiç kimsenin kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamayacağına dair Anayasa'nın 37. maddesinde de açıkça düzenlenmiştir (Ahmet Zeki Üçok (2), § 54). Kanuni hâkim güvencesi, sadece mahkemelerin yargı yetkisi içinde yer alan konuların belirlenmesini değil her bir mahkemenin kuruluşu ve yer bakımından yargı yetkisinin belirlenmesi de dâhil olmak üzere mahkemelerin organizasyonlarına ilişkin tüm düzenlemeleri ifade etmekte, mahkemelerin görev ile yetki alanlarının açık ve anlaşılır biçimde tespit edilmesi gereğini ortaya koymaktadır (Tahir Gökatalay, § 80).

22. Bununla birlikte görev ve yetkiye ilişkin olanlar da dâhil olmak üzere ilke olarak yargı mercileri önündeki davalara ilişkin hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Mustafa Kılıç [GK], B. No: 2019/35236, 18/5/2022, § 120). Bu bağlamda yargı mercilerinin görev ve yetkiye ilişkin hukuk kuralları hakkındaki yorum ve uygulamalarının kanuni hâkim güvencesini ihlal ettiği sonucuna varılabilmesi ancak anılan yorum ve uygulamaların bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içerdiği durumlarda söz konusu olabilir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, Uyuşmazlık Mahkemesinin bireysel başvuru açısından tüketilmesi gereken yargısal makam olduğu yönünde kararlar vermiştir (bkz. Erol Güler, B. No: 2013/8173, 14/4/2016; Mehmet Erdoğan, B. No: 2018/15596, 30/6/2021). Dolayısıyla somut olay açısından Uyuşmazlık Mahkemesinin verdiği karara istinaden verilen Mahkeme kararının bireysel başvuruya konu olabileceği anlaşılmaktadır.

23. Bu itibarla davaya hangi yargı kolundaki mahkemenin bakacağına ilişkin yargı mercileri arasında oluşan görev uyuşmazlıklarının çözümü yargı mercilerinin ve en son Uyuşmazlık Mahkemesinin görev alanındadır. Anayasa Mahkemesinin yargı mercilerinin bu yöndeki değerlendirmelerine müdahale etmesi bariz takdir hatası ya daaçıkça keyfîlik içeren durumlar dışında mümkün değildir.

24. Somut olayda proje onay bedelinin iadesi için açılan davada adli yargı merci ile idari yargı merci arasında çıkan olumlu görev uyuşmazlığı ile ilgili Uyuşmazlık Mahkemesinin idare mahkemelerinin davaya bakmakla görevli olduğuna karar verdiği anlaşılmaktadır. Görevliyargı merci ile ilgili olarak yürütülen yargısal süreçte yapılan yorum ve uygulamada bariz takdir hatası veya açık keyfîlik bulunmadığı anlaşılmaktadır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucu, proje onay bedeli tahakkuk ettirilerek mülküne müdahale edildiğini, TEDAŞ'ın herhangi bir hizmet sunmadığı hâlde bedel talep ettiğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara

sunması ve bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

28. İkincillik ilkesi gereğince temel hak ve özgürlüklerin kamu makamlarınca ihlal edildiği iddiasının öncelikle yetkili idari ve yargısal merciler önünde ileri sürülmesi gerekmektedir. Bu bağlamda somut olayda başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğine dayanak iddiasını öncelikle Uyuşmazlık Mahkemesinin 27/1/2020 tarihli kararında da uyuşmazlığın çözümünde görevli olduğu belirtilen idare mahkemeleri önünde ileri sürmesi gerekmektedir. Aksi bir değerlendirme proje onay bedeli talep edilmek suretiyle mülkiyet hakkına müdahale edildiği iddiasının ilk elden Anayasa Mahkemesi önünde incelenmesine neden olacaktır. Öte yandan başvurucunun iddialarının görevli ve yetkili yargısal makamlar önünde ileri sürülmeden doğrudan bireysel başvuruya konu edilmesi, ihlal iddiasının öncelikle yargısal mercilerce incelenmesi gereğini ortadan kaldırmış olacaktır. Dolayısıyla ihlale neden olduğu ileri sürülen söz konusu iddiaya ilişkin olarak başvuru yolları usulünce tüketilmemiştir.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kanuni hâkim güvencesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 5/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

T.C.

B. No: 2020/16404 | Karar tarihi: 05.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/16404

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

T.C. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/16404)

Karar Tarihi: 5/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mustafa ŞENOCAK

Başvurucu : T.C.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların sanık tarafından duruşmada sorgulanmasına veya sorgulatılmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Kırklareli Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 2/8/2018 tarihinde iddianame düzenlemiş; iddianamede özetle başvurucunun kanun hükmünde kararname ile kapatılan kurumda çalışması, örgüt liderinin talimatına uygun olarak Asya Katılım Bankası Anonim Şirketinde (Bank Asya) hesap hareketleri olması, tanıkların anlatımlarına göre askerî mahrem yapılanmasında öğretmen olarak görev alması ve kod adı kullanması suretiyle üzerine atılı suçu işlediğini iddia etmiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Kırklareli 2. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Yargılamada 4/9/2018 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda diğerlerinin yanı sıra Kırklareli İl Emniyet Müdürlüğüne müzekkere yazılarak sanığın ByLock programı kullanıp kullanmadığı konusundaki tüm bilgi, belge, yazışma içerikleri ve analiz raporları ile Bank Asya hesap hareketlerinin istenmesine, tanıklar O.Ö., M.Ç., Ü.C., A.A. ve A.S.nin istinabe yoluyla dinlenilmesine karar verilmiştir.

5. Duruşma beş celsede bitirilmiştir. Birinci celsede Kırklareli İl Emniyet Müdürlüğünün başvurucu hakkındaki ByLock tespiti ile ilgili yazılan müzekkereye verdiği cevapta sanığın ByLock kullanıcısı olmadığına ilişkin evrak mahkemeye sunulmuştur.

6. Yine aynı celsede tanıklar O.Ö., M.Ç., Ü.C., A.A.nın bilgi ve görgüsünün tespiti için yazılan talimatlara ikmalen cevap verilmiştir. Tanık O.Ö. istinabe yoluyla alınan beyanında başvurucu ile 2014 yılında tanıştığını, yaklaşık bir yıl boyunca başvurucunun organize ettiği, sohbet adı altında düzenlenen toplantılara katıldığını, başvurucunun abilik görevi yaptığını, kod adı kullandığını, başvurucuya himmet adı altında para verdiğini söylemiştir. Tanık M.Ç. beyanında başvurucuyu tanımadığını ifade etmiştir.

7. Tanık Ü.C. beyanının da başvurucu ile 2013-2015 yılları arasında Babaeski'de görev yaparken kendisi ile ilgilenip abilik görevi yapan şahsın askere giderken başvurucu ile kendisini tanıştırdığını, başvurucunun bir yıl boyunca kendisi gibi asker olan O. ve A. ile birlikte abilik görevi yaptığını ifade etmiştir. Tanık A.A. ise beyanında sohbet adı altında düzenlenen toplantılara kısa bir dönem başvurucu ile birlikte katıldığını, başvurucunun kod adı kullandığını ifade etmiştir.

8. İkinci celsede başvurucunun Bank Asya hesap hareketlerine ilişkin 3/5/2019 tarihli bilirkişi raporu mahkemeye sunulmuştur.

9. Başvurucu; müdafiinin de hazır bulunduğu 28/6/2019 tarihli üçüncü celsede alınan savunmasında işyerinden dolayı 2008 yılında Bank Asyada hesap açtığını ve birikimlerini bu Bankada değerlendirdiğini, tanıkların ifadelerini kabul etmediğini, üzerine atılı suçu işlemediğini savunmuştur.

10. Beşinci celsede Mahkeme, sanıktan ele geçirilen dijital materyallere ilişkin inceleme yapılmasına yönelik ara kararından yargılamaya bir yenilik katmayacağı gerekçesiyle vazgeçme yönünde karar vermiştir. Aynı celsede tanık A.S.nin istinabe yoluyla alınan beyanı okunmuştur. Tanık, beyanında örgüt ile ilk defa 2006 yılında tanıştığını, daha sonrasında örgütün gerçek yüzünü anlayınca örgütten ayrıldığını, 2014 yılında Babaeski'ye atandığında başvurucunun kendisini aradığını, örgütten ayrılmak istediğini yüzüne söylemek için başvurucu ile görüştüğünü, başvurucunun örgüt içindeki konumunu bilmediğini ifade etmiştir. Daha sonra iddia makamı, esas hakkında mütalaa sunmuştur. Başvurucu, bu celsede esas hakkında mütalaaya karşı beyanda bulunmuş; önceki savunmalarını tekrarlayarak isnat edilen suçu inkâr etmiştir. Başvurucu müdafii ise örgüt üyeliği suçunun gerçekleşmediğini, önceki savunmaları doğrultusunda sanığın beraatine, olmadığı takdirde lehine olan hükümlerin uygulanması talep etmiştir.

11. Mahkeme, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan alt sınırdan uzaklaşarak başvurucunun 6 yıl 10 ay 15 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Bilirkişi raporuna göre sanığın Asya Katılım Bankası (Bank Asya) hesabında, 2013 yılı Aralık ayında 0,00-TL olduğu, 2014 Ocak ayında 69.000,00- TL'ye çıktığı, anlaşılmış olup

hesabındaki belli dönemde ki artışın terör örgütü lideri Fetullah GÜLEN'in talimatı üzerine örgütün finans kaynaklarından olan Asya Katılım Bankasının işlem hacmini, spekülatif olarak artırarak zarar etmesini engellemek amacı ile örgüt faaliyeti kapsamında ve örgüt lehine yapılan örgütlü bir eylem olarak sanık tarafından gerçekleştirildiğine kanaat getirilmiştir.

...

FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün gizliliğe önem veren, hassas yapılara karşı aşırı seçici ve dikkatli davranan bir örgüt olduğu, dolayısıyla örgüt ile irtibatı veya iltisakı bulunan şirketlerinde ortak olacak kimsenin de örgüt tarafından dikkat ve özenle seçilmiş olması gerektiği açıktır. Sanığın örgüt ile irtibatlı veya iltisaklı olması sebebiyle FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü ile irtibatlı veya iltisaklı olduğu tespit edilen İstanbul İlinde [A.] Dershanelerinde 2008 yılı ile 2014 yılları arasında tayin atama sistemine tabii bir şekilde çalıştığı, 2014 ve 2015 yılları arasında Lüleburgaz İlçesinde bulunan[G.] A.Ş'ye bağlı [F.] Dershanesinde dershane öğretmeni olarak çalıştığı diğer delillerle birlikte değerlendirildiğinde sanığın silahlı terör örgütüne üye olma suçu yönündeki kabul açısından önemli bir kanaate vardıracak bir olgu olarak değerlendirmek gerekmiştir.

...

Tanıkların anlatımlarına göre sanığın 'Kürşat' kod adını kullandığı, sohbet verdiği ve himmet topladığına ilişkin yukarıda belirtilen aleyhine bulunan tanık beyanları birlikte değerlendirildiğinde sanığın örgüt üyesi olduğu kanaati hakimler kurulumuzca kabul görmüştür.

...

... suçun işleniş biçimi, sanığın kasta dayalı kusurunun ağırlığı, güttüğü amaç ve saiki ve meydana gelen tehlikenin ağırlığı dikkate alınarak, 5237 Sayılı TCK.nun 314/2. maddesi uyarınca alt sınırdan uzaklaşarak takdiren ve teşdiden 5 (beş) yıl 6 (altı) ay hapis cezası ile cezalandırılmasına, sanığın işlediği suçun 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 3. maddesinde belirtilen terör suçlarından olması nedeniyle sanığa verilen cezanın, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunun 5'inci maddesi uyarınca yarısı (1/2'si) oranında artırılarak, sanığın 7 (yedi) yıl 15 (on beş) ay hapis cezası ile cezalandırılmasına,

TCK madde 62 açısından yapılan değerlendirme;

Sanığın yargılama sürecindeki davranışları ve fiilden sonraki tutumu değerlendirildiğinde yargılama sürecini yansıtan duruşma tutanaklarında sanığın olumsuz bir davranışının yer almadığı görülmekle, sanık hakkında [TCK'nın] 62. maddesinin uygulanmasını gerektirmiştir. Bu itibarla sanık hakkında hükmolunan cezadan 1/6 oranında indirim yapılması gerektiği vicdani kanaati ile sanık hakkında neticeten 6 (altı) yıl 10 (on) ay 15 (onbeş) gün hapis cezasına hükmolunması vicdani kanaat ve inancına varılmıştır."

12. Başvurucu, istinaf ve temyiz dilekçelerinde diğerlerinin yanı sıra tanıkların duruşmada dinlenilmediğini, Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) ile bağlantı kurulmadığını, soru sorma hakkının kullandırılmadığını ileri sürmüştür. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek 12/11/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

13. Başvurucu 8/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Komisyon; başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, adil yargılanma hakkı

kapsamındaki bir kısım güvencelere, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına, kötü muamele yasağına ve yaşam hakkına ilişkin şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, diğer ihlal iddialarına ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu; gerekçeli kararda ifadelerine yer verilen tanıkların huzurda dinlenilmesi için Mahkemenin girişimde bulunmadığını, kendisine tanıklara soru sorma imkânı tanınmadığını, bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; tanıkların istinabe yoluyla alınan beyanlarının duruşmada okunduğu, başvurucunun bunlara karşı iddia ve itirazlarını dile getirdiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne ilişkin beyanında genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

16. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorgulama ve sorgulatma hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

19. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade eder. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39).

Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- SEGBİS gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayı kendi açısından anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

20. Başvuru konusu olayda incelenmesi gereken ilk sorun, beyanı delil olarak kabul edilen tanıkların duruşmada dinlenmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığıdır. Somut olayda Mahkeme, tanıkları huzurda dinlemeye ilişkin herhangi bir çaba göstermemiştir. Duruşma Tutanağı ve gerekçeli kararda da tanıkların duruşmada hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer vermemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir.

21. İkinci olarak hükmün tek veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır. Somut olayda Mahkeme; tanık O.Ö.nün başvurucu ile 2014 yılında tanıştığına, yaklaşık bir yıl boyunca başvurucunun organize ettiği, sohbet adı altında düzenlediği toplantılara katıldığına, başvurucunun abilik görevi yaptığına, kod adı kullandığına, başvurucuya himmet adı altında para verdiğine, tanık Ü.C.nin başvurucu ile 2013-2015 Babaeski'de görev yaparken kendisi ile ilgilenip abilik görevi yapan şahsın askere giderken başvurucu ile kendisini tanıştırdığına, başvurucunun bir yıl boyunca kendisi gibi asker olan O. ve A. ile birlikte abilik görevi yaptığına, tanık A.A.nın sohbet adı altında düzenlenen toplantılara kısa bir dönem başvurucu ile birlikte katıldığına, başvurucunun kod adı kullandığına, tanık A.S.nin örgütle ilk defa 2006 yılında tanıştığına, daha sonrasında örgütün gerçek yüzünü anlayınca örgütten ayrıldığına, 2014 yılında Babaeski'ye atandığında başvurucunun kendisini aradığına, örgütten ayrılmak istediğini yüzüne söylemek için başvurucu ile görüştüğüne, başvurucunun örgüt içindeki konumunu bilmediğine dair beyanlarını mahkûmiyete esas almıştır. Mahkeme ayrıca başvurucunun Bank Asyadaki mutat olmayan hesap hareketlerine (2013 yılı Aralık ayında hesabında para yokken 2014 Ocak ayında 69.000 TL olduğu) ve örgüt ile bağlantılı kurumda çalışma kaydına dair hususları da değerlendirmek suretiyle isnat edilen suçun oluştuğu sonucuna ulaşmıştır.

22. Gerekçeli karar içeriğinden Mahkemenin - tanıklar O.Ö., Ü.C., A.A. ve A.S.nin beyanları dışında- Bank Asyadaki mutat olmayan hesap hareketleri ve FETÖ/PDY ile iltisaklı dershanelerde tayin atama sistemine tabi şekilde çalışmasına ilişkin delillere dayandığı anlaşılmıştır. Bu kapsamda duruşmada sorgulanamayan tanıkların beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek veya belirleyici nitelikte delil olduğunu kabul etmek mümkün görülmemiştir. Başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânı bulmadığı tanıklar O.Ö., Ü.C., A.A. ve A.S.nin beyanlarının tek veya belirleyici delil olarak mahkûmiyette kullanılmadığının tespit edilmesi nedeniyle tanık sorgulama hakkıyla ilgili uygulanan testin üçüncü aşamasıyla ilgili bir inceleme yapılmamıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/6/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların sanık tarafından duruşmada sorgulanmasına veya sorgulatılmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle yargılandığı davada ByLock kullanıcısı olmadığı, işyerinden dolayı 2008 yılında Bank Asya’da hesap açtığını ve birikimlerini o bankada değerlendirdiği tespiti yapılmış ve tanıklar O.Ö., M.Ç., Ü.C., A.A. ve A.S.’nin istinabe yoluyla dinlenilmiş ve yargılama sonunda Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

3. İstinaf ve temyiz aşamalarından geçerek kararın kesinleşmesi üzerine başvurucu; gerekçeli kararda ifadelerine yer verilen tanıkların huzurda dinlenilmesi için Mahkemenin herhangi bir girişimde bulunmadığını, kendisine tanıklara soru sorma imkânı tanınmadığını, bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur.

4. Mahkememiz başvurunun kabul edilebilirliğine oybirliği ile, ihlal edilmediğine oy çokluğu ile karar vermiştir. Aşağıda belirtilen sebeplerle başvurucunun tanık sorgulama hakkının ihlal edilmediğine dair mahkeme çoğunluğunun kararına iştirak edilmemiştir.

5. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında ceza yargılamalarında sanığın aleyhine olan tanıkları sorgulama veya sorgulatma hakkının olduğunu vurgulamıştır. Ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir. Sanığın soruşturma veya kovuşturma evresinde sorgulama ya da sorgulatma imkânı bulamadığı tanık ifadelerinin tek veya belirleyici olduğu bir mahkûmiyet kararında şayet dengeleyici güvencelerden yararlandırılmaması durumunda sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur.

6. Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân

sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- SEGBİS gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (Metin Akdemir (2), B. No: 2020/3964, 21/9/2022 § 36). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayı kendi açısından anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmasıdır.

7. Somut olayda başvurucunun aleyhinde beyanda bulunan tanıkların istinabe yoluyla alınan ifadeleri duruşmada okunmuş ancak tanıkların huzurda dinlenilmesine ilişkin olarak Mahkemece herhangi bir çaba gösterilmemiştir. İlgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda tanıkların duruşmada hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir.

8. Mahkeme, sanığın Bank Asya'daki mutat olmayan hesap hareketlerine (2013 yılı aralık ayında 0,00-TL olduğu, 2014 Ocak ayında 69.000,00- TL'ye çıktığı), örgüt ile bağlantılı kurumda çalışma kaydına ve tanıklar O.Ö., Ü.C., A.A. ve A.S.'nin beyanlarına istinaden mahkûmiyetine karar vermiştir.

9. Yargıtay uygulamasına göre kişilerin Bank Asya nezdindeki mutat bankacılık işlemleri örgütsel faaliyet veya örgüte yardım olarak kabul edilmemektedir [(Kapatılan)16. Ceza Dairesinin 5/3/2019 tarihli ve E.2018/6408, K.2019/1447; 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararları].

10. Gerekçeli karar içeriği ve başvurucunun Bank Asya nezdindeki mutat olmayan bankacılık işlemlerinin tek başına terör örgütüne yardım etme suçunu oluşturacağına ilişkin Yargıtay uygulaması göz önüne alındığında istinabe yoluyla dinlenen tanık beyanlarının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında ve temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesinde tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olarak kabul edildiği anlaşılmıştır.

11. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Dosyada tanık beyanlarını destekleyen başka deliller de bulunmaktadır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkları başvurucunun da onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanıkların yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanıkların beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulara verdikleri cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanıkların gösterdiği tepkiler konusunda Mahkemenin dikkati çekilememiş, tanıkların beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme tanıklar beyanda bulunurken gösterdikleri tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanı dışında başka delillere de dayanılmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanıkları sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir.

12. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanıkların duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesi bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelemiştir.

13. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği kanaatine vardığımdan, çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye Kenan YAŞAR

MEHMET KURTOĞLU

B. No: 2020/26080 | Karar tarihi: 05.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/26080

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET KURTOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/26080)

Karar Tarihi: 5/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Mehmet KURTOĞLU

Vekili : Av. Sakine Biset EKİNCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle iş sözleşmesinin feshedilmesi üzerine açılan işe iade davasında davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. İşe İade Davasına İlişkin Süreç

2. Başvurucu 1/2/2012 tarihinden itibaren TTNET Anonim Şirketinde (Şirket) veritabanı müdürü olarak çalışmaya başlamıştır. 2014 yılından itibaren geniş bant veri tabanı operasyon müdürü olarak işine devam etmekte iken 19/7/2016 tarihinde başvurucunun iş sözleşmesi feshedilmiştir.

3. Başvurucu, feshin geçersizliğinin tespiti ve işe iadesine karar verilmesi talebiyle 3/8/2016 tarihinde dava açmıştır.

4. İstanbul Anadolu 12. İş Mahkemesi (Mahkeme) 7/12/2016 tarihinde davayı kabul ederek feshin geçersizliğine ve başvurucunun işe iadesine karar vermiş; kararda, olayda fesih

bildiriminde açıkça belirtildiği gibi herhangi bir kanıt olmadığını, kuvvetli de olsa işveren üzerinde şüphenin bulunduğunun izah edildiğini, güven sarsıcı durumun davacının somut bir tavrından değil davalı tarafça oluşan şüpheden kaynaklandığının belirtildiğini, bu nedenle stratejik hizmet yürüten davalının iş akdini feshetme gereği duyduğunu ve bu fesih biçiminin fesih bildiriminde açıkça yazılan nedenin karşılığı olmadığını belirtmiştir.

5. Şirket, karara karşı 27/1/2017 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

6. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 28. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 21/12/2017 tarihinde istinaf başvurusunu kabul ederek mahkeme kararını kaldırmış ve davanın yeniden görülmesi için dava dosyasının Mahkemeye gönderilmesine karar vermiştir. Kararda, başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasıyla (FETÖ/PDY) irtibatlı veya iltisaklı olduğuna dair zaruri olan delil ya da delillerin toplanmasına karşın toplanan delillerde eksiklik olduğunu, bu delillerin ihtilafı çözmeye ve hüküm kurmaya elverişli olmadığını ifade etmiştir. Belirlenen eksikliklerin giderilmesi ve sonrasında yeniden karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

7. Mahkeme 18/9/2019 tarihinde yeniden davayı kabul ederek feshin geçersizliğine ve başvurucunun işe iadesine karar vermiş; kararda, başvurucu hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) başlatılan soruşturma sonunda kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiği bilgisine yer vermiştir. Başvurucunun aranan kişilerden olmayıp hakkında açılmış bir dava olmadığını, Bank Asyada hesabının bulunduğunu ancak hesap hareketleri incelendiğinde bankayı desteklemek amacıyla bir hesap hareketinin olmadığının anlaşıldığını, ByLock kullanmadığını ve sosyal medya paylaşımlarında suç unsuruna rastlanmadığını belirtmiştir. Başvurucunun her ne kadar FETÖ/PDY ile iltisaklı olduğu gerekçesiyle işine son verilse de feshin haklı nedene dayandığı hususunun Şirket tarafından ispat edilemediği sonucuna varıldığını ifade etmiştir.

8. Şirket, karara karşı 2/1/2020 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

9. Başvurucu, istinaf başvurusuna karşı 29/1/2020 tarihinde cevap vermiştir. Cevap dilekçesinde, hakkında yürütülen soruşturma sonucunda Başsavcılık tarafından kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiğini, Bank Asya hesabını maaş alabilmek amacıyla açtığını ve hesaptaki tüm hareketlerin maaşına ilişkin olduğunu, iş akdinin geçerli nedenle feshine sebep olabilecek şekilde FETÖ/PDY ile irtibatı ya da iltisakı olmadığını belirtmiştir.

10. Bölge Adliye Mahkemesi 2/6/2020 tarihinde mahkeme kararını kaldırmış ve davayı kesin olarak reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Davacının belirtilen bankada hesabının olması yanında hakkında terör örgütüne üye olmaktan dolayı başlatılan soruşturmanın suçu işlemediğinden değil delil yetersizliğinden takipsizlikle sonuçlandırılmış olması, bu emareler yanında davalı şirketin stratejik durumu ile davacının davalı şirkette ifa ettiği geniş bant veri tabanı operasyon müdürlüğü görevinin vasıf ve niteliği hep birlikte değerlendirildiğinde davacı hakkında objektif olarak yeterli şüphenin varlığının kabulü ile dosyada mevcut delil durumu itibari ile iş akdinin geçerli sebeplerle feshedildiğinin kabulünün gerekeceği, buna göre Yerel Mahkeme kabul kararının doğru olmadığı, davalı vekilinin esasa ilişkin istinaf itirazlarının yerinde olduğu anlaşılmıştır."

11. Nihai karar başvurucuya 28/6/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu karara karşı 16/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

B. Ceza Soruşturmasına İlişkin Süreç

13. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 2016 yılında başvurucu hakkında FETÖ/PDY' ye üye olma suçundan soruşturma başlatmıştır.

14. Başvurucu 22/11/2016 tarihinde gözaltına alınmıştır. Daha sonra başvurucu hakkında İstanbul 9. Sulh Ceza Hâkimliği 29/11/2019 tarihinde, yurt dışına çıkış yasağı ve haftanın üç günü karakola imza atma şartıyla salıverilmesine yönelik adli kontrol kararı vermiştir. Kararda, başvurucu hakkında gizli tanık beyanı ve Bank Asyada hesabı olması gözönünde tutularak delillerin tam olarak toplanmadığını belirtmiş; başvurucunun kaçma ve delilleri karartma şüphesi olduğunu ifade etmiştir.

15. Başvurucu 1/2/2019 tarihinde adli kontrol kararına itiraz etmiştir.

16. İstanbul 11. Sulh Ceza Hâkimliği 12/2/2019 tarihli kararıyla itirazı kısmen kabul ederek belirlenen yerlere başvurmak şeklindeki adli kontrol kararını imza yönünden düzeltmiş, yurt dışına çıkış yasağı yönünden adli kontrole yönelik itirazı ise reddetmiştir.

17. Başsavcılık 20/2/2019 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararda, başvurucunun Bank Asya hesabı olduğunu ancak hesaba yönelik yapılan incelemede Bankayı desteklediği yönünde bir bulguya rastlanmadığını, ByLock ve benzeri programları kullanmadığını, sosyal medyada herhangi bir suç unsurunun tespit edilemediğini, gizli tanık beyanı dışında aleyhe herhangi bir delil bulunmadığını belirterek dava açmak için yeterli delili olmadığı sonucuna varıldığını ifade etmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

18. Başvurucu; terör örgütü ile herhangi bir bağı bulunmadığını ispatlayabilmek için gösterdiği çabaya rağmen verilen takipsizlik kararının yorumlanış şekli nedeniyle masumiyet karinesinin, Şirkette çalışan benzer durumdaki kişilerin davaları kabul edilmesine rağmen kendi davasının haksız şekilde reddedildiğinden içtihat birliğine aykırılık oluşturduğunu, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucu hakkında yürütülen işe iade davasına ilişkin sürece yer verildikten sonra kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Olayda başvurucunun terör örgütü ile irtibatına veya iltisakına ilişkin bir kısım tespitlerde bulunularak iş sözleşmesinin feshedildiği veMahkemelerce yapılan inceleme neticesinde şüphe feshinin hukuka uygun olduğuna karar verildiği ifade edilmiştir. Hukuk kurallarını yorumlama yetkisinin ilk derece mahkemeleri ve kanun yolu mercilerine ait olduğu, iş hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıklarda hangi nedenlerin haklı ve geçerli fesih nedeni oluşturduğuna ilişkin anılan yargı mercilerinin yorum ve değerlendirmesinin mevzuata uygun olup olmadığını denetlemenin Anayasa Mahkemesinin görevinde olmadığı ileri sürülmüştür. Öte yandan başvurucu hakkındaki tedbirleri olağanüstü hâl (OHAL) döneminde alındığından, yapılacak incelemede Anayasa'nın 15. maddesinin de dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

20. Başvurucu; Bakanlığın görüşüne karşı beyanında, iş sözleşmesinin terör örgütü ile bağlantısı olması nedeniyle feshedilmesine karşılık bu tespiti kanıtlayacak somut bir delilin ortaya konulmadığını, hakkında tek dayanak olarak gösterilen soruşturma sonucunda takipsizlik kararı verildiğini, dolayısıyla feshin haklı nedeninin bulunmadığını ifade etmiştir.

Benzer durumdaki kişilerden örnekler vererek aynı konuya ilişkin olarak farklı karar verildiğini bir kez daha ileri sürmüş ve adil yargılanma hakkının ihlal edilmesinden şikâyet etmiştir.

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuru, adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

23. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56)davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerin makul bir gerekçe ile yanıt vermesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul ya da esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

24. Mahkeme başvurucu hakkında yürütülen soruşturmanın takipsizlik ile sonuçlanmasının kararında belirttiği diğer hususlar ile şüphe feshinin haklı olarak kabulü için yeterli olmadığı kanaatine varmıştır. Bölge Adliye Mahkemesi ise takipsizlik kararının delil yetersizliğine bağlı olduğunu, başvurucunun suç işlemediğinin tespit edilmediğini belirtmiş ve gizli tanık beyanının bulunduğuna da dikkat çekerek başvurucunun yaptığı görev ile Şirketin önemini dikkate alarak yapılan feshin geçerli bir nedeni olduğu sonucuna ulaşmıştır.

25. Şüphe feshinin mahiyeti gereği ispatı beklenemese de Yargıtay içtihadında kabul edildiği üzere şüphenin işçinin kişiliğinde bulunan bir sebebe dayanması, bu sebebin de ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenmesi gerekir (çok sayıda karar arasından bkz. Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 3/10/2018 tarihli ve E.2018/10430, K.2018/20956 sayılı; 26/11/2018 tarihli ve E.2018/11097, K.2018/25472 sayılı kararı). Aksi hâldehukuk devletinin bir gereği olan hukuki güvenlik ilkesine aykırı bir şekilde keyfî uygulamaların gündeme gelmesi söz konusu olabilecektir.

26. Bu itibarla şüphe feshi gerekçesiyle iş akdinin sonlandırıldığı davalarda, özellikle işvereni fesih sonucuna götüren hususların aydınlatılması önemlidir. Bu kapsamda şüpheye neden olan durum veya olayın/vakıa -Yargıtay içtihadında da değinildiği gibi- doğrudan işçinin şahsından kaynaklanmalı, millî güvenliği tehdit eden yapı veya oluşum ile işçi arasında güncel ve kişisel bir bağlantıyı ortaya koyabilecek nitelikte olmalıdır. Yine bu noktada mahkemelerce söz konusu bağlantının nasıl kurulduğunun detaylı bir şekilde

gerekçelendirilmesi, keyfîliğin önüne geçilebilmek adına önem arz etmektedir. Söz konusu kriterlerin -özellikle millî güvenlik ile ilgili hususlarda- esnek değerlendirilebileceği düşünülse dahi bu durumda da makul ve hakkaniyetli bir şekilde mevzunun ele alınması, hem işçi yönünden hem işveren yönünden adil bir denge kurulması gerekir.

27. Bölge Adliye Mahkemesi tarafından fesih işlemi hukuka uygun kabul edilirken başvurucu hakkında verilen takipsizlik kararına ve başvurucu hakkında gizli tanık beyanının bulunduğuna dayanılmıştır. Bölge Adliye Mahkemesikararında bu olgu aktarılmakla birlikte herhangi bir şekilde değerlendirilmemiştir. Kararda yalnızca başvurucu hakkında delil yetersizliğinden takipsizlik kararı verildiği ve gizli tanık beyanı bulunduğu bilgisine yer verilmiştir. Ancak bu bilginin verilmesi yeterli değildir. Savcılık soruşturmasında yer alan bilgi ve belgelere ulaşılarak söz konusu verilerin başvurucunun sözleşmesinin feshine olan etkisinin değerlendirilmesinin önünde -masumiyet karinesine uygun olmak koşuluyla- herhangi bir engel bulunmamaktadır. Bölge Adliye Mahkemesi tarafından soruşturma dosyasında yer alan verilerin sözleşmenin feshine olan etkisi ortaya konulmalıdır. Olaya bakıldığında ise Bölge Adliye Mahkemesi tarafından takipsizlik kararı ve gizli tanık beyanı esas alınmakla birlikte söz konusu olguların sözleşmenin feshine olumsuz etkisi irdelenmemiştir. Mahkeme, soruşturma dosyasında yer alan bilgi ve belgeleri değerlendirmemiştir.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

29. Diğer yandan bu ihlal kararının başvurucunun açtığı davanın sonucuyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, taraflara uyuşmazlığın esasına etkili hususların kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılama sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterekyeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yargılama mercilerinin takdirindedir.

30. Başvurucunun haksız bir şekilde iş akdinin feshedilmesi nedeniyle eşitlik ilkesi ve etkili başvuru hakkının da ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekte ise de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden, eşitlik ilkesi ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine yönelik iddialar hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karara verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

31. Başvurucu; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve 100.000 TL maddi tazminat ile 100.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

32. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiğiyargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60,

66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

33. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılması için İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 28. Hukuk Dairesine (E.2020/664, K.2020/539) iletilmek üzere İstanbul Anadolu 12. İş Mahkemesine (E.2018/31, K.2019/411) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT DAĞDEVİR

B. No: 2020/26451 | Karar tarihi: 05.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/26451

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT DAĞDEVİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/26451)

Karar Tarihi: 5/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mustafa ŞENOCAK

Başvurucu : Murat DAĞDEVİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, usule ilişkin imkânlar noktasında iddia makamı karşısında dezavantajlı konuma düşme nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle soruşturma başlatılmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık tarafından başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 27/1/2017 tarihli iddianame düzenlenmiştir. İddianamede özetle başvurucunun ByLock kullanıcısı olması, örgüt liderinin talimatı sonrası Bank Asya'ya para yatırması nedenleriyle atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava, İstanbul 22. Ağır Ceza Mahkemesince görülmeye başlanmıştır. Yargılamada 10/2/2017 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda diğerlerinin yanı sıra Başsavcılık, İl Emniyet Müdürlüğü ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna (BTK) ayrı ayrı müzekkere yazılarak sanığın ByLock

programını kullanıp kullanmadığı konusundaki tüm bilgi, belge, yazışma içerikleri ileBank Asyaya müzekkere yazılarak varsa sanığın hesap bilgilerinin istenmesine karar verilmiştir.

5. Duruşma on iki celsede bitirilmiştir. Dördüncü celseye kadar Mahkeme eksikliklerin giderilmesi amacıyla usule ilişkin işlemler yapmıştır. Beşinci celsede BTK'ya yazılan müzekkereye cevap verilmiştir. Gelen cevaba göre başvurucunun kullandığı 507... 55 numarasıyla 1/10/2014-26/5/2015 tarihleri arasında ByLock'un sunucusuna toplam 2.619 kez bağlantı yapılmıştır. Yine aynı celsede Bank Asyaya yazılan müzekkereye cevap verilmiştir. Gelen cevapta başvurucunun hesaptaki parasının 31/12/2013 tarihi itibarıyla 22.686,55 TL, 24/12/2014 tarihi itibarıyla 81.051,39 TL olduğu bildirilmiştir. Bu celsede başvurucu, müdafiinin hazır bulunmasıyla alınan savunmasında üzerine atılı suçu kabul etmediğini ve örgüt üyesi olmadığını savunmuştur.

6. Onuncu celseye kadar Mahkeme, eksikliklerin giderilmesi amacıyla usule ilişkin işlemler yapmıştır. On birinci celsede, başka bir dosyada silahlı terör örgütü üyesi olma suçundan şüpheli olarak savunması alınan M.A.nın beyanı Mahkemeye gönderilmiştir. M.A.nın beyanı duruşmada başvuruya okunmuştur. M.A., etkin pişmanlık kapsamında verdiği beyanında başvurucunun Yabancılar Şubede çalıştığını, birlikte 2010-2011 yılları arasında sohbet toplantılarına katıldıklarını, sonrasında nerede çalıştığını bilmediğini ifade etmiştir. Yine aynı celsede iddia makamı esas hakkında mütalaa sunmuştur. Mahkeme, başvurucu ve müdafiinin süre talebinin kabulüne, duruşmanın bir sonraki celsesinin 13/11/2017 tarihinde yapılmasına karar vermiştir.

7. On ikinci celsede başvurucu, esas hakkında mütalaaya karşı savunmasını yapmış; Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 9 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"[S]anığın kendi üzerine kayıtlı olanve bizzat kendisinin kullandığını beyan ettiği []507[...]55 nolu telefon hattına münhasıran FETÖ terör örgütü mensuplarının bir kısmı tarafından kullanılan By[L]ock programını []1/10/2014 ile 26/[]5/2015 tarihleri arasında kullandığı, deliller kısmında belirtildiği üzere By[L]ock'un serverına bağlandığının teknik olarak toplam (2619) sinyal tespiti ile şüpheye yer bırakmayacak şekilde tespit edildiği, Bozkır Cumhuriyet Başsavcılığının 2017/98 soruşturma sayılı evrakında şüpheli sıfatı ile ifade veren [M.A.] isimli kişinin beyanına göre FETÖ'nün sohbet adı altında düzenlenen örgütsel toplantılara katıldığı, Bank Asyadaki hesabından 31/12/2013 tarihi itibariyle 22.686,55 TL bulunuyor iken 24/12/2014 tarihi itibariyle hesaptaki bakiyesinin 81.051,39 TL olduğu artan miktarın 58.364,84 TL olduğu dolayısıyla sanığın FETÖ liderinin örgütünün en önemli finans kaynaklarından birisi olan Bank Asyayı kurtarma stratejisi doğrultusunda Bank Asya'ya para yatırılması gerektiği yönündeki talimatlarına uygun olarak sanığın geliri ile mütenasip olmayacak miktarda parayı Bank Asya hesabına yatırdığı, By[L]ock programının FETÖ örgütü mensubu olmayanlara kurulmamış ve bu örgütün mensubu olmayanlarca bu program kullanılmamış olduğu, MİT teknik raporu ve bir kısım itirafçı beyanları nedeniyle bilindiğinden sanığında bu örgütün hiyerarşik yapısına dahil olarak hiyerarşik olarak kendisinden daha üst seviyedeki kişiler tarafından telefonuna yüklenen bu programı kullandığı, örgüt içerisindeki konumu net olarak tespit edilememiş ise de örgütün içerisinde yer aldığı, hiyerarşik yapıya dahil olduğu, bu nedenle emir ve talimat alabilecek konumda bulunduğu, böylece silahlı terör örgütü FETÖ üyesi olmak suçunu işlediği kanaatine varıl...[mıştır.]"

8. Başvurucu, gerekçeli temyiz dilekçesinde diğerlerinin yanı sıra ByLock tespit ve

değerlendirme raporu olmadığını, Bank Asya nezdindeki işlemlerinin mutat bankacılık faaliyetleri olduğunu, yargılama boyunca müdafiini göremediğinden hukuki yardım alamadığını belirtmiştir. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek 10/7/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 22/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 20/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, hakkaniyete uygun yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak müdafi yardımından yaralanma hakkı ile silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; hakkında ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı olmadığı hâlde örgüt liderinin talimatı ile işlem yaptığının kuşkuya yer vermeyecek biçimde ortaya konulmayan Bank Asyadaki mutat bankacılık faaliyetlerine dayanılarak cezalandırıldığını, bu konuda gerekli araştırma ve incelemeler yapılmayıp iddia makamı karşısında dezavantajlı konuma düşürüldüğünü belirterek silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı görüşünde; Ağır Ceza Mahkemesinin dava dosyasında bulunan ve gerekçeli karara esas alınan tüm deliller hakkında başvurucunun bilgilendirildiği, başvurucunun katıldığı celselerde aleyhine olan ve kendisine bildirilen tüm delillere karşı savunmasını Mahkeme önünde yaptığı ifade edilmiştir.

13. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri yönünden incelenmiştir.

14. Silahların eşitliği ilkesi, mahkeme önünde sahip olunan hak ve yükümlülükler bakımından taraflar arasında eşitliğin sağlanması ve bu dengenin yargılamanın her aşamasında korunmasını ifade etmekte olup bu usul güvencesi gereğince uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmalıdır (Yüksel Hançer, B. No: 2013/2116, 23/1/2014, § 18).

15. Adil yargılanma hakkının unsurlarından olan çelişmeli yargılama ilkesi ise taraflara dava malzemesi hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma hakkının tanınmasını, bu nedenle tarafların yargılamanın bütününe aktif olarak katılmasını gerektirmektedir. Bu anlamda mahkemece tarafların dinlenilmemesi, onlara delillere karşı çıkma imkânı verilmemesi yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hâle gelmesine neden olacaktır (Ahmet Türko, B. No: 2013/5949, 12/3/2015, § 33). Dolayısıyla ceza davalarında mahkemenin kararını etkilemek amacıyla dosyaya sunulan görüş ve delillerden sanığın haberdar olmasına ve bunlara karşı etkili bir şekilde karşı çıkmasına fırsat verilmesi gerekir (Cezair Akgül, B. No: 2014/10634, 26/10/2016, § 27).

16. Çelişmeli yargılamanın bir amacı da dosyaya bir görüşün/talebin girmesini sağlamakla sınırlı olmayıp onun mahkemece dikkate alınarak bir sonuca ulaşılmasını sağlamaktır. Çelişmeli yargılama ilkesi, sanığın aleyhindeki delillerin çelişmeli bir usul ile mahkemeye sunulmasını ve sadece tanıkların değil diğer delillerin de tartışılmasını gerektirir. Böylelikle başvurucular delilin davayla ilgisini ve ağırlığını değerlendirerek güvenirliği hususundaki

iddia ve itirazlarını dile getirebilecektir (Cezair Akgül, § 28).

17. Çelişmeli yargılama ilkesi, silahların eşitliği ilkesi ile yakından ilişkili olup bu iki ilke birbirini tamamlar niteliktedir. Zira çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edilmesi durumunda davasını savunabilmesi açısından taraflar arasındaki denge bozulacaktır (Tahir Gökatalay, B. No: 2013/1780, 20/3/2014, § 25).

18. Anayasa Mahkemesinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri bağlamında yapacağı inceleme, başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (Yüksel Hançer, § 19).

19. Somut olayda Mahkemenin gerekçeli kararı ile Yargıtay onama kararına göre başvurucunun terör örgütü üyeliği suçundan mahkûm olmasında dayanılan deliller; ifade tutanağı dosya içerisine alınan ve duruşmada dinlenmeyen M.A.nın beyanları, Bank Asya hesap hareketleri ile CGNAT kayıtlarıdır.

20. Yargıtay uygulamasına göre gizlilik ve himmet vermek/toplamak gibi örgütsel özellik taşıdığı belirlenemeyen dinî sohbetlere katılmaktan ibaret eylemlere istinaden mahkûmiyet kararı verilmesi mümkün değildir [birçok karar arasından bkz. (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 10/2/2021 tarihli ve E.2019/10348, K.2021/972; 10/5/2018 tarihli ve E.2017/4179, K.2018/1541 sayılı kararları]. Mahkemenin mahkûmiyet hükmüne esas aldığı ve kovuşturma evresinde dinlenilmediği için başvurucu tarafından sorgulanamayan tanık M.A.nın başvurucunun 2010-2011 yılları arasında sohbet toplantılarına katıldığına ilişkin olarak soruşturma evresinde verdiği ifadeye ilişkin tutanakta söz konusu toplantıların devam edip etmediğine yönelik herhangi bir açıklamaya da yer verilmediği görülmüştür (Bilal Celalettin Şaşmaz, B. No: 2019/20791, 18/10/2022).

21. Somut olayda başvurucu; soruşturma ve kovuşturma evrelerindeki savunmalarında ByLock kullanıcısı olduğu iddiasına itiraz etmiş ve buna ilişkin olarak dava dosyasına gelen CGNAT kayıtlarının doğru olmadığını beyan etmiştir. Dahası başvurucu Bank Asyadaki mutat bankacılık faaliyetlerine dayanılarak cezalandırıldığını iddia etmiştir. Mahkeme, bu iddialara ilişkin olarak herhangi bir değerlendirme yapmadan yargılamaya devam etmiş; başvurucu hakkında mahkûmiyet kararı vermiştir. Başvurucunun ByLock ve Bank Asya verileri üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılmadan karar verildiği yönündeki itirazlarına yargılama aşamasında yanıt verilmemiştir.

22. Yargıtay uygulamasına göre kişilerin Bank Asya nezdindeki mutat bankacılık işlemleri örgütsel faaliyet veya örgüte yardım olarak kabul edilmemektedir [birçok karar arasından bkz. (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 5/3/2019 tarihli ve E.2018/6408, K.2019/1447; 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararları]. Bununla birlikte bu kişilerin örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemlerin örgüte üye olma suçu bakımından örgütsel faaliyet, tek başına ise örgüte yardım etme olarak kabul edilebileceği anlaşılmıştır [(kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 15/1/2019 tarihli ve E.2018/4959, K.2019/145 sayılı kararı]. Ancak bu durum kişinin örgüt liderinin talimatı ile işlem yaptığının kuşkuya yer vermeyecek biçimde ortaya konulması ile mümkündür. Bu yöndeki değerlendirme ise sanığın Bank Asya nezdindeki -2014 yılı öncesi de dâhil olmak üzere- hesap açılış bilgilerine, aylık bakiye gelişimine ve tüm hesap hareketlerine ilişkin kayıtlar dosyaya celbedilip incelenerek, temin edilen kayıtlar üzerinde uzman bilirkişi raporu alınıp örgüt liderinin talimatından sonra ve bu talimat doğrultusunda katılım hesabı açma, döviz veya altın alma, para yatırma vb. işlemlerinin bulunup bulunmadığı tespit edilerek yapılacaktır [(kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin

18/5/2021 tarihli ve E.2019/2369, K.2021/3193 sayılı kararı]. Somut olayda başvurucunun Bank Asya hesap hareketlerine ilişkin olarak uzman bilirkişi raporu alınmadığı görülmüştür.

23. Yargıtay içtihadı uyarınca sanığın ByLock kullanıcısı olup olmadığının tespiti açısından ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın dosyaya getirtilmesi, anılan tutanağın temin edilememesi hâlinde operatör kayıtları ile eşleştirme yapılmak üzere BTK'dan getirtilen CGNAT kayıtları ile HTS sonuçlarının karşılaştırılıp belirtilen hat üzerinden ByLock kullanan kişinin sanık olup olmadığı doğrultusunda alanında uzman bağımsız bilişim uzmanı bilirkişiden teknik rapor alınarak hüküm kurulması gerekir [birçok karar arasından bkz.(kapatılan) Yargıtay16. Ceza Dairesinin 9/7/2020 tarihli ve E.2018/4070, K.2020/3413; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 26/1/2022 tarihli ve E.2021/2160, K.2022/249 sayılı kararları]. Somut olayda ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı dosyaya getirtilmediği gibi Yargıtay içtihadında açıklanan teknik bilirkişi raporu da temin edilmemiştir.

24. Sonuç olarak başvurucunun CGNAT ve HTS kayıtları karşılaştırılarak belirtilen hat üzerinden ByLock kullanan kişinin kendisi olup olmadığı hususunda uzman bilirkişiden teknik rapor alınması talebi kabul edilmeyerek mahkûmiyet hükmü kurulmuştur. Somut olayda başvurucunun Bank Asya hesap hareketlerine ilişkin uzman bilirkişi raporu alınmadığı da görülmüştür. Mahkemenin başvurucunun bu kayıtların doğruluğunun ve güvenilirliğinin sınanması için gösterdiği delillerle ilgili gerekli ve yeterli inceleme/değerlendirme yapmaması başvurucuyu iddia makamı karşısında usule ilişkin imkânlardan yararlanma noktasında önemli ölçüde dezavantajlı konuma düşürmüştür. Başvurucunun iddialarını kendi imkânlarıyla ispat etmesi olanaklı değildir. Bu şartlarda Mahkemece izlenen yöntemin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin gereklerine uygun olmadığı ve başvurucunun menfaatlerini koruyan güvenceler içermediği açıktır. Bu durum, yargılamanın bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkmasına neden olmuştur.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

26. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığı için müdafi yardımından yaralanma hakkı yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

27. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

29. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019,§§ 53-60, 66; Kadri

Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten yargı mercilerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede mahkemenin delillerin takdir biçimine göre benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

31. Başvurucu maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 22. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/13, K.2017/173) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/6/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Bölüm tarafından yapılan değerlendirmede çoğunluk, Başvurucunun Anayasanın 36. Maddesinde yer alan adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğini kabul etmiştir. Başvurucu gerek soruşturma gerekse kovuşturma süreçlerinde müdafi yardımından yararlanmış, iddianameye konu eylemler ve dosya kapsamı hakkında bilgi verilmiş ve savunması alınmıştır. Dosya kapsamında tanık ifadeleri alınmış, Başvurucu’ya tanık beyanına karşı savunma imkanı tanınmıştır. BTK’ya yazılan müzekkere ile Bylock programını kullanıp kullanmadığı sorulmuş ve Bylock sunucusuna 2.619 bağlantı yaptığı tespit edilmiştir. Yine Bank Asya’ya yazı yazılarak hesap hareketleri talep edilmiş, Aralık 2022 de yaklaşık 22.686 TL olan tutarın Aralık 2023’de yaklaşık 81.051 TL olduğu belirlenmiştir. Yargılamada Başvurucu’ya esas hakkında mütalaaya savunma imkanı tanınmış ve Başvurucu’nun savunması sonrasında hüküm verilmiştir.

Yargılamayı yapan Ağır Ceza Mahkemesi tüm dosya kapsamını nazara alarak, hukuk kurallarını nasıl uyguladığını ve yorumladığını, ayrıca takdir yetkisini gerekçelendirerek hüküm kurmuştur. Yerel Mahkemenin kararı İstinaf ve Temyiz kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir. Buna göre, Başvurucu'nun bireysel başvurusunda yer alan iddiaları kanun yolu şikayeti niteliğini haiz olup, bireysel başvuruda bu hususların değerlendirilmesi mümkün olmadığından, Başvurucu'nun adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği yönündeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

HAVLE HACALİ

B. No: 2020/27868 | Karar tarihi: 05.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/27868

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAVLE HACALİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/27868)

Karar Tarihi: 5/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Havle HACALİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mütekabiliyet şartı gerçekleşmediği gerekçesiyle yabancı uyruklunun adli yardım talebinin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 1977 doğumlu olup Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşıdır. Başvurucuya 3/8/2018 tarihinde Gaziantep İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından geçici koruma kimlik belgesi verilmiştir.

3. Başvurucu, Gaziantep 7. Aile Mahkemesinde (Mahkeme) mutlak butlan sebebiyle evliliğin iptali davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu, Suriye uyruklu ve Türkiye'de ikamet izni olan eşinin ikinci hanımı olduğunu ileri sürmüş; mutlak butlan ile batıl olan evliliğin iptalini talep etmiştir. Ayrıca yargılama giderlerinden muaf tutulmasını isteyerek adli yardım talebinde bulunmuştur.

4. Başvurucu, yargılama giderlerini ödeme gücünün bulunmadığını ispat etmek için dava dilekçesi ekinde geçici koruma kimlik belgesini sunmuştur. Mahkeme 16/3/2020 tarihli tensip ara kararında, başvurucunun vatandaşı olduğu Suriye ile Türkiye arasında imzalanan

adli yardım anlaşması bulunmadığını belirterek adli yardım talebini reddetmiş; başvurucuya başvuru ve peşin harcı iki haftalık kesin süre içinde yatırmasını, aksi takdirde davanın açılmamış sayılacağını ihtar etmiştir.

5. Başvurucu 29/6/2020 tarihinde karara itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde 28/7/1951 tarihli Birleşmiş Milletler Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme'nin (Cenevre Sözleşmesi) 7. ve 16. maddeleri çerçevesinde mütekabiliyet şartının aranmaması gerektiğini, sigortalı bir işte çalışmadığından ve üzerine kayıtlı araç ile taşınmaz olmadığından dava harç ve masraflarını karşılayacak durumu bulunmadığını belirtmiştir.

6. İtirazı inceleyen Gaziantep 8. Aile Mahkemesi 1/7/2020 tarihli kararıyla itirazı kesin olarak reddetmiş, Gerekçede 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 334. maddesinde yer alan mütekabiliyet şartı somut olayda gerçekleşmediğinden Gaziantep 7. Aile Mahkemesinin kararının gerekçesinin yerinde olduğunu belirtmiştir.

7. Mahkeme 6/11/2020 tarihli ara kararıyla başvurucunun verilen kesin süre içinde harcı yatırmadığından 31/7/2020 tarihinden itibaren dosyanın işlemden kaldırılmasına, akabinde aynı tarihli kararıyla dosyanın işlemden kaldırıldığı tarihten itibaren üç ay içinde yenileme dilekçesi verilmediği gerekçesiyle 3/11/2020 tarihi itibarıyla davanın açılmamış sayılmasına karar vermiştir.

8. Başvurucu, adli yardım talebinin reddedilmesine dair karara karşı yaptığı itirazın reddine ilişkin hükmü 16/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 13/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

10. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

11. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

12. Anayasa Mahkemesi ödeme güçlüğü nedeniyle adli yardım talebinde bulunan yabancı bir kişinin adli yardım talepli olarak yaptığı bireysel başvurusu ile ilgili olarak söz konusu başvurucunun tabiiyetinde olduğu ülke ile Türkiye arasındaki mütekabiliyet şartından bağımsız bir değerlendirme yapmış, başvurucunun adli yardım talebini kabul etmiştir (Nadali Aghelı Kohne Shahrı, B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 16-20). Bu kapsamda geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu, mütekabiliyet şartını sağlamadığı için adli yardım talebinin reddedilmesi nedeniyle adalete erişiminin engellendiğini belirtmiş; adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Başvuru, mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Öncelikle başvurucunun ara kararı niteliğinde olan adli yardım talebinin reddedilmesine dair karara karşı yaptığı itirazın reddine ilişkin karara yönelik başvurusunun 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da öngörülen kabul edilebilirlik şartlarını taşıyıp taşımadığı değerlendirilmelidir.

16. Anayasa Mahkemesi söz konusu değerlendirmeyi, somut başvuruya benzer nitelikteki Tacettin Ceylan ([GK], B. No: 2017/39062, 10/11/2021) kararında yapmıştır. Anılan kararda, esası devam eden yargılamada adli yardım talebinin reddine ilişkin karara karşı yapılan bireysel başvurunun salt adli yardım talebinin reddi yönünden mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenebileceğini belirterek başvuruyu kabul edilebilir bulmuştur. Somut başvuruda da bu karardan ayrılmayı gerektiren bir neden yoktur.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa Mahkemesi, somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Mohamma Salem Pashto ve Nazı Salem ([GK], B. No: 2019/26339, 17/5/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 16. maddesi uyarınca yabancılar için Türk vatandaşlarından farklı olarak getirilen sınırlamaların milletlerarası hukuka uygun olması yanında ayrıca kanunla yapılması gerektiğini ifade ederek kanunda karşılıklılık şartı arandığını belirtmiştir. Ancak müdahaleye dayanak oluşturan 6100 sayılı Kanun'un 334. maddesinin (3) numaralı fıkrasındaki mütekabiliyet şartının kişilerin özel durumlarını (statü, ödeme gücü vs.) dikkate almadan kategorik bir yaklaşımla yabancıların adli yardımdan yararlanmalarına sınırlama getirdiğini, söz konusu yaklaşımın sosyal ve ekonomik durumları itibarıyla ödeme gücü bulunmadığı açıkça anlaşılan yabancı kişilerin sırf karşılıklılık şartı yerine getirilmediği gerekçesiyle dava açma hakkından yoksun bırakılmaları sonucunu doğuracağını vurgulamıştır (Mohamma Salem Pashto ve Nazı Salem, §§ 74,75).

19. Kararda ayrıca mütekabiliyet şartının kategorik olarak uygulanması zorunluluğu getirilmek suretiyle hâkime, dava açmak isteyen yabancıların her somut olay özelinde ekonomik ve sosyal durumlarını dikkate alarak gerçekten ödeme gücünden yoksun olup olmadıklarını değerlendirmesi konusunda herhangi bir takdir yetkisi tanınmadığına işaret edilmiştir. Bu durumun herhangi bir geliri bulunmayan başvuruculların ülke şartlarına göre oldukça yüksek olan mahkeme harç ve masraflarını ödemek zorunda bırakılmalarına, devam eden yargılamada gider avansını aşan miktarlardaki masrafları ödeme zorluğuyla karşı karşıya kalmalarına yol açarak tazminat taleplerini yargı mercileri önünde dava konusu yapma ya da devam eden davayı sürdürme imkânlarının ortadan kaldırılmasına veya bunun ciddi ölçüde zorlaştırılmasına neden olduğu belirtilmiştir (Mohamma Salem Pashto ve Nazı Salem, § 78).

20. Bu itibarla müdahaleye esas teşkil eden kanunun lafzında geçen mütekabiliyet şartının mutlak kural olarak uygulanmak suretiyle dava açan yabancıların durumlarının değerlendirilmesine fırsat vermeden adli yardımdan yararlandırılmalarını engellemesinin kanunun bizatihi kendisinden kaynaklanan ve anayasal güvencelerle çatışan bir uygulamaya yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır (Mohamma Salem Pashto ve Nazı Salem, § 79).

21. Somut başvuruda da anılan karardan ayrılmayı gerektirir bir husus bulunmamaktadır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil

yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 5.000 TL maddi ve 5.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Anayasa Mahkemesi ihlalin kanundan kaynaklandığı hâllerde giderimin ne şekilde yapılacağı ile ilgili olarak Hulusi Yılmaz ([GK], B. No: 2017/17428, 1/12/2022) kararında ilkeleri tespit etmiştir. Buna göre ihlal, idari makamların veya yargı mercilerinin Anayasa'ya uygun yorum yapmalarına imkân vermeyecek açıklıkta bir kanun hükmünü uygulamaları veya kanundaki belirsizlikler sebebiyle ortaya çıkmışsa bu ihlal, kanunun uygulanmasından değil doğrudan kanundan kaynaklanmaktadır. Bu durumda ancak ihlale yol açan kanun hükmünün ortadan kaldırılması veya ilgili hükmün yeni ihlallere yol açılmayacak bir şekilde değiştirilmesi ya da yeni ihlallere yol açılmasının önüne geçilmesi için belirsizliğin ortadan kaldırılması hâlinde söz konusu ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilebildiğinden söz edilebilir.

25. Anayasa Mahkemesinin Hulusi Yılmaz kararında benimsendiği üzere kanundan kaynaklanan ihlal durumunda ihlalin giderimini sağlayabilecek yöntemlerden biri de ihlale neden kanuni düzenlemenin Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle ilgili mahkemesince itiraz yoluna başvurulmasıdır. Bu bağlamda somut başvuruda Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca ilgili kanun hükmünün iptali için Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla başvurulmasının sağlanması amacıyla yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğu sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Mohamma Salem Pashto ve Nazı Salem, §§ 85, 86).

26. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gaziantep 7. Aile Mahkemesine (E.2020/180, K.2020/490) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSA KAYA

B. No: 2020/29098 | Karar tarihi: 05.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/29098

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSA KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/29098)

Karar Tarihi: 5/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : İsa KAYA

Vekili : Av. Özcan AKINCI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve buna bağlı olarak denetimli serbestlik tedbirinden yararlanma talebinin reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu nihai hükmü 17/8/2020 tarihinde öğrendikten sonra 4/9/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

3. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, denetimli serbestlik tedbirinden yararlanma hakkının bütün hükümlüler tarafından istisnasız olarak kullanılabilen bir hak olmadığı, anılan tedbirin yalnızca koşulları sağlayanlar bakımından uygulandığı ve şartları sağlamadığı görülen başvurucunun söz konusu iddiasının değerlendirilmesinde bu durumun gözetilmesinin uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

4. Komisyonca 27/5/2021 tarihli kararla, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki şikâyetlerinin kabul edilemez

olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Anayasa Mahkemesi Halis Yurtsever (B. No: 2015/17595, 29/11/2018) ve Ercan Tunç (B. No: 2018/15196, 3/12/2020) kararlarında denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması için hapis cezasının süresi ve açığa ayrılmış olma koşulu yerine getirildikten sonra ceza infaz kurumu idaresinin iyi hâl raporu üzerine başvurulan infaz hâkiminin tedbirin uygulanması yönünde karar vermesi gerektiğini belirtmiştir. Kararda ayrıca denetimli serbestlik tedbiri kararında, yetkili infaz hâkiminin takdir yetkisinin bulunduğu ve Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi kapsamında güvence altına alınmadığı vurgulanmıştır. Anayasa Mahkemesi sonuç olarak açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve denetimli serbestlikten yararlanma talebiyle ilgili uyuşmazlık çerçevesinde dile getirilen kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına dair şikâyetlerinde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik açık ve görünür bir ihlal olmadığı kararı vermiştir (Halis Yurtsever, §§ 35, 36; Ercan Tunç, §§ 31, 32).

6. Somut olayda başvuruya konu kararlar, açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebiyle ilgilidir. Başvurucu hakkında denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması ceza infaz kurumunun iyi hâl raporu ve infaz hâkimliğinin karar verilmesiyle söz konusu olabilir. Başka bir ifadeyle yetkili mercilerin takdirine bağlı olarak uygulanabilen tedbirin reddedilmesi nedeniyle infazın şekline yönelik öne sürülen şikâyetlerkişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bağlamında değerlendirilemez. Bu nedenle başvuruda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik açık ve görünür bir ihlalin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

7. Açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 5/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERDAR AKTAŞ

B. No: 2020/29432 | Karar tarihi: 05.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/29432

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERDAR AKTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/29432)

Karar Tarihi: 5/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mustafa ŞENOCAK

Başvurucu : Serdar AKTAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların başvurucu (sanık) tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Komisyon; hakkaniyete uygun yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvurucu hakkında Uşak Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle soruşturma başlatılmıştır.

4. Soruşturma neticesinde Başsavcılık tarafından başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 18/7/2017 tarihli iddianame düzenlenmiştir. İddianamede özetle başvurucunun ByLock tespiti, tanıkların anlatımları neticesinde atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

5. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Uşak 2. Ağır Ceza Mahkemesince görülmeye

başlanmıştır. Yargılamada 15/8/2017 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda -diğerlerinin yanı sıra- Başsavcılık ve İl Emniyet Müdürlüğüne ayrı ayrı müzekkere yazılarak sanığın ByLock programını kullanıp kullanmadığı konusunda ellerinde bulunan bütün bilgi, belge, yazışma içeriklerinin istenilmesine, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna (BTK) müzekkere yazılarak CGNAT kayıtlarının istenilmesine, tanık A.K.nın istinabe yoluyla dinlenilmesine karar verilmiştir.

6. Duruşma iki celsede bitirilmiştir. Birinci celsede başvurucu hakkında düzenlenen ByLock ve veri inceleme raporları mahkemeye sunulmuştur. Söz konusu rapora göre ID eşleştirmesi yapılamadığı ve içeriklerine rastlanılmadığı belirtilmiştir. BTK'ya yazılan müzekkereye cevap verilmiştir. Söz konusu CGNAT kayıtlarına göre başvurucunun 28/9/2014-24/4/2015 tarihleri arasında (61 adet) olmak üzere ByLock server IP'sine bağlanmaya ilişkin kullanım kaydının söz konusu olduğu belirtilmiştir. Tanık A.K.nin dinlenilmesi için yazılan talimata ikmalen cevap verilmiştir. Tanık A.K.nın beyanının başvurucu ile ilgili kısmı şöyledir:

"Ben 2011 yılından buyana Kahramanmaraş'ta komser olarak görev yapıyorum. İddianamede ismi okunan sanıklardan Serdar Aktaş'la 2006 yılında Bursa'da yapılan komserlik kursunda tanışmıştım. Komserlik kursu bittikten sonra 2007 yılı Ağustos ayında sanık Serdar Aktaş [ile] Beraber Konya'nın Çumra ilçesine komser yardımcısı olarak atandık. 2011 yılıEylül ayına kadar sanıkla beraber çalıştık. 2006 yılındaki komserlik kursundasanıkla beraberkomserlik kursu okulunda kalıyorduk. Bukursta yine [E.Ö.] adında biriyle daha tanıştım. Kendisi de kurs görmek amacıyla Bursa'ya gelmişti, ancak kendisiayrı ev tutmuş ailesiyle birlikte kalıyordu.Zaman zaman [E.Ö.] sanık ve beni yemek ve çay içme bahanesiyle evine davet ediyordu. Eve gittiğimizde yemekten sonra dini amaçlı sohbet yapıyorduk. Sohbette Fetullah Gülenin kitapları okunmuyordu, videoları izlettirilmiyordu, sadece Kuran ve Risale okunuyordu. Konya'ya atandıktan sonra da sanıkla aile olarakta görüşüyorduk, bu şekilde gidip geldiğimiz aile ziyaretlerinde sanıkla beraberdini amaçlı olarak Risale ve Kuran okuduğumuz oluyordu. Bu sohbetlere bazen Konya merkezinden gelen devrelemizde katılıyordu. Genellikle sadece sanıkla beraber dini hassasiyetimizden dolayı dini sohbet yapıyorduk.O dönemde cemaate herkesin sempatisi vardı.Cemaatin dini amaçla hareket ettiğini düşünüyorduk.Benim 2011 yılı Eylül ayındaKahramanmaraş'a tayinim çıktı. Ben Kahramanmaraş'a tayin olduktan sonra sanıkla çok nadir telefonda görüşmeyi devam ettirdim. Sanığın FETÖ/PDY diye bilinen terör örgütüyle herhangi bir yakınlığı olup olmadığını bilmiyorum. Belirttiğim gibi sanıkla beraber çalıştığımız 2007-2011 dönemlerinde sadece dini amaçlı olarak cemaateherkes gibi biz de sempati duyuyorduk. Sanığın 2011 yılından sonra bu örgütle bağı olup olmadığını bilemem. Ekleyeceğim başka husus yoktur."

7. Yine aynı celsede başvurucu hakkında beyanda ve teşhiste bulunan S.E. ve Sü.E.nin ifade suretleri mahkemeye gönderilmiştir. Tanıklar S.E. ve Sü.E.nin duruşmada okunan beyanlarında, Erzincan'da polis memurlarından oluşan sohbet toplantılarına başvurucunun da katıldığı ve 150-250 TL himmet verdiği, bu toplantıların 17/25 Aralık süreci sonrasında da devam ettiği belirtilmiştir.

8. Başvurucu; müdafiinin hazır bulunduğu aynı celsede alınan savunmasında ByLock kullanmadığını, CGNAT kayıtlarında belirtilen ByLock IP adreslerine bağlanmadığını, telefonuna indirdiği namaz vb. programlardan dolayı bu kayıtların çıkmış olabileceğini, tanık A.K.yı tanıdığını hakkında vermiş olduğu beyanda aleyhine olan hususları kabul etmediğini, hakkında beyanda ve teşhiste bulunan S.E. ve Sü.E.yi tanımadığını, beyanlarını kabul etmediğini ve örgüt üyesi olmadığını savunmuştur.

9. Yine aynı celsede başvurucu müdafii başvurucu hakkında beyanda ve teşhiste bulunan S.E. ve Sü.E.nin dinlenilmesi talebinde bulunmuş, talebi mahkemece "şüpheli sıfatıyla beyanları tespit olunan S.E. ve Sü.E.nin anlatımlarının içerik ve niteliği gözönüne alındığında talebe konu hususların yerine getirtilmesinin dosyaya bir yenilik ve katkı sağlamayacağı" gerekçesiyle reddedilmiştir. Anılan celsede iddia makamı tarafından esas hakkında mütalaa sunulmuştur. Mahkeme başvurucu müdafiinin süre talebinin kabulüne ve duruşmanın 24/4/2018 tarihine ertelenmesine karar vermiştir.

10. İkinci celsede başvurucu; müdafiininde hazır bulunmasıyla esas hakkında mütalaaya karşı beyanında önceki savunmalarını tekrarlamış ayrıca hakkında hazırlanan veri inceleme raporunun hukuka aykırı fişleme olduğunu belirterek isnat edilen suçu inkâr etmiştir. Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan alt sınırdan uzaklaşılarak 7 yıl 11 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan temin olunan ByLock kullanım kaydını görünen Emniyet Müdürlüğü yazısında yer alan IMEI numaralı cihazın ilk tespit tarihi öncesi ve sonrasında sanığa ait 0 505 [...] 38 numaralı GSM hattı ile kullanıldığını gösteren ayrıntı dökümleri içeriği, personel bilgi formunda belirli irtibat numarası ve yakalandığında ele geçen GSM hattının tespit yazısında yer alan hatla aynıolması ile hattın 28/09/2014 - 24/04/2015 tarihleri arasında (61) kez ByLock server IP leriyle login olduğu/ iletişim kurduğuna dair CGNAT kayıtları ile doğrulandığı, bu tespit karşısında; ByLock görüşme ve yazışma içeriklerini beklemeye gerek ve yer bulunmadığı, zira; ByLock programı kullanım bilgisinin tek başına örgüt üyeliğine delalet etmesi,

...

b-) Sanığın yukarıda genel değerlendirme bölümü A-2-B paragrafında ayrıntılarına yer verildiği üzere FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün özel-mahrem hizmetler birimi olarak kabul edilen ve silahlı gücünü oluşturan Emniyet sınıfı mensubu olması ile uzun yıllar örgütün önem verdiği terörle mücadele büro amirliğinde (2007-2013 yılları) çalışması,

c-) Ankara C. Başsavcılığı tarafından yürütülen emniyet mahrem yapılanması soruşturmasında ele geçirilen micro sd kart içeriğindeki bilgilere istinaden hazırlanan veri inceleme raporuna göre, sanığın Fetö mensubiyeti olan, teslimiyeti, sadakati ve bağlılığı en üst seviyede olan kişileri ifade eden A5 alan koduyla kodlandığının tespit edilmesi,

d-) Örgütsel birlikteliği sağlama ve eylem sergileme kapasitesini muhafaza edip, örgütün amaçları doğrultusunda eylem ve harekete geçmeye hazır olan üye ve yöneticilerini sık aralıklarla ve bir program dahilinde bir araya getirmek amacıyla yapılan grup, mütevelli heyeti, il, eyalet, kıta sorumluları gibi hiyerarşik yapının organize ettiği sohbet ve toplantılara sanığın iştirak ettiği yönünde, tanık ve TCK 221 kapsamında ifade veren şahıs anlatımlarının olması,

e-) Sanık yönünden delil başlangıcı ve delil değerlendirme aracı niteliği taşıyacak şekilde; 677 sayılı KHK ile görevinden ihraç edilmiş olması,

Birlikte değerlendirildiğinde, değinilen süreklilik, yoğunluk ve çeşitlilik arz eden örgütsel tavır, eylem ve davranışlar ile sosyal ve yakın aile çevresinin örgüte yakın/ müzahir yapıda olması ve örgütün mahrem hizmetler sınıfı olarak kabul edilen Emniyet biriminde çalışması şeklindeki organik bağı gösteren delil ve olgular çerçevesinde FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün Emniyet çalışanları yapılanması içerisinde yer aldığı tespit edilen sanığın,

üzerine atılı FETÖ/PDY terör örgütü üyeliği suçunun sübuta erdiği sonucuna varılmıştır."

11. Başvurucu, istinaf ve temyiz dilekçelerinde -diğerlerinin yanı sıra- tanık A.K., S.E. ve Sü.E.nin mahkeme huzurunda dinlenilmediğini, Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) ile bağlantı kurulmadığını ve soru sorma hakkının kullandırılmadığını belirtmiştir. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek 3/6/2020 tarihinde kesinleşmiştir. Yargıtay onama kararında "sanık ile ilgili dosyada mevcut diğer delillerin atılı suçun sübutu için yeterli olduğu görülmekle sanığın ByLock kullanıcısı olduğunu bildiren ayrıntılı ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın dosyaya gelmesi beklenilmeden karar verilmesi sonuca etkili bulunmamış" kabulüne yer verilmiştir.

12. Başvurucu, nihai hükmü 17/8/2020 tarihinde öğrendikten sonra 28/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Komisyonca adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu; gerekçeli kararda beyanlarına yer verilen tanıkların huzurda dinlenilmesi için mahkemenin herhangi bir girişimde bulunmadığını, kendisine tanıklara soru sorma imkânı tanınmadığını, bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; tanıkların istinabe yoluyla alınan beyanların duruşmada okunduğu ve başvurucunun bunlara karşı iddia ve itirazlarını dile getirdiği ifade edilmiştir.

15. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021).Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

18. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin varlığına bakılmaldır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek

veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- SEGBİS gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

19. Somut olayda mahkeme tarafından tanıklar A.K., S.E. ve Sü.E.nin huzurda dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba gösterilmemiştir. İlgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda da tanıkların mahkemede hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

20. Mahkeme, gerekçeli kararda -diğerlerinin yanı sıra- CGNAT kayıtlarına göre başvurucunun 28/9/2014-24/4/2015 tarihleri arasında (61 adet) olmak üzere ByLock server IP'sine bağlanmaya ilişkin kullanım kaydına, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen emniyet mahrem yapılanması soruşturmasında ele geçirilen micro SD kart içeriğindeki bilgilere istinaden hazırlanan veri inceleme raporuna göre sanığın FETÖ/PDY mensubiyeti olan, teslimiyeti, sadakati ve bağlılığı en üst seviyede olan kişileri ifade eden A5 alan koduyla kodlanmasına ve tanıkların beyanlarına istinaden mahkûmiyet sonucuna ulaşmıştır. Bu hüküm, Yargıtay tarafından "ByLock tespit ve değerlendirme tutanağının dosyaya gelmesi beklenilmeden karar verilmesi sonuca etkili bulunmamış" kabulü ile onanmıştır.

21. Yargıtay içtihadı uyarınca sanığın ByLock kullanıcısı olup olmadığının tespiti açısından ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın dosyaya getirtilmesi, anılan tutanağın temin edilememesi hâlinde operatör kayıtları ile eşleştirme yapılmak üzere BTK'dan getirtilen CGNAT kayıtları ile HTS sonuçlarının karşılaştırılıp belirtilen hat üzerinden ByLock kullanan kişinin sanık olup olmadığı doğrultusunda alanında uzman bağımsız bilişim uzmanı bilirkişiden teknik rapor alınarak hüküm kurulması gerekir [birçok karar arasından bkz.(kapatılan) Yargıtay16. Ceza Dairesinin 9/7/2020 tarihli ve E.2018/4070, K.2020/3413; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 26/1/2022 tarihli ve E.2021/2160, K.2022/249 sayılı kararları]. Somut olayda ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı dosyaya getirtilmediği gibi Yargıtay içtihadında açıklanan teknik bilirkişi raporu da temin edilmemiştir.

22. Yine Yargıtay uygulamasına göre sanığın Garson kod adlı gizli tanıktan ele geçirilen SD

kart içinde A5 olarak kodlanmasının mahkûmiyet için yeterli olmayıp bunun için destekleyici bir ifade, beyan yahut başkaca bilgi ve belge bulunup bulunmadığının araştırılması gerekmektedir [Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 25/1/2021 tarihli ve E.2020/1608, K.2021/75 sayılı kararı).

23. Yargıtay, salt kamu görevinden kanun hükmünde kararname ile çıkarılmayı örgüt üyeliği suçu yönünden delil olarak kabul etmemektedir (Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 22/6/2022 tarihli ve E.2021/13955, K.2022/3803 sayılı kararı).

24. Gerekçeli karar içeriği ve hükme esas alınan delillere ilişkin Yargıtay uygulaması gözönüne alındığında, tanıklar A.K., S.E. ve Sü.E.nin sanığın yılına göre 150-250 TL aylık maaştan maddi yardım toplanması şeklinde örgütsel mahiyetteki 17/25 Aralık sürecinden sonrada devam eden örgüt tarafından düzenlenen sohbet toplantılarına katılmasına ilişkin beyanlarının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında ve temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesinde dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanıkların anlatımlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

25. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Dosyada tanık beyanlarını destekleyen başka deliller de bulunmaktadır. Ancak mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkları başvurucunun da onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanıkların yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanıkların beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanıkların gösterdiği tepkiler konusunda mahkemenin dikkati çekilememiş, tanıkların beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanıklar beyanda bulunurken gösterdikleri tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanı dışında başka delillere de dayanılmış olmasının ifadeleri belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanıkları sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınmış olduğu hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanıkların duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ile manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa

Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten derece mahkemelerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede mahkemenin mevcut belgelerle birlikte delillerin takdir biçimine göre benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

30. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmiştir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Uşak 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/420, K.2018/100) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OSMAN BULAMA

B. No: 2020/33916 | Karar tarihi: 05.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/33916

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN BULAMA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/33916)

Karar Tarihi: 5/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Zehra GAYRETLİ

Başvurucu : Osman BULAMA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın sanık tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma neticesinde başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle Başsavcılık tarafından 27/4/2018 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede H.T.isimli tanık tarafından ilgili birimlere yapılan; başvurucunun "cemaat olarak bilinen yapının yardımıyla askeriyeye girdiği" yönündeki ihbar ile H.B. ve V.G. isimli tanıkların başvurucu aleyhindeki beyanlarına delil olarak yer verilmiştir. Buna göre iddianamede özetle başvurucunun Türk Silahlı Kuvvetlerinde subay olarak görev yaptığı sırada örgütün sohbet adı altında düzenlediği toplantılarakatıldığı, kendi rızası ile örgüte üye olduğu, örgütten emir ve talimat almak suretiyle atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava, İzmir 13. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Yargılamada 9/5/2018 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda diğerlerinin yanı sıra iddianamede ismi geçen tanık H.T., H.B ve V.G.nin beyanlarının tespiti içinadreslerine göre duruşmada hazır edilmelerine veya talimat yazılmasına karar verilmiştir.

5. Tanık V.G. 1/6/2018 tarihinde istinabe mahkemesinde alınan beyanında özetle başvurucu ve Y.C. ile birlikte kiraladığı ve 2013-2014 yılları arasında yaklaşık bir yıl süreyle ikamet ettikleri eve zaman zaman M. isimli örgüt imamı ile ismini hatırlamadığı başka imamların gelip gittiğini, bu kişilerle dinî sohbetler yaptıklarını, bu kişilerin örgüt liderinin vaaz kasetlerini izlettiklerini ancak bunlara himmet adı altında herhangi bir ödeme yapmadıklarını ifade etmiştir. Tanık V.G. beyanında ayrıca 17/25 Aralık sürecinde söz konusu imamlar ile aralarında sık sık tartışmalar çıktığını, bu nedenle evden bağlarını koparmaya çalıştıklarını ancak bu kişilerin (imam) kendilerini takip ettiğini belirtmiştir.

6. Tanık V.G.nin beyanlarında ismi geçen Y.C. de tanık sıfatıyla İstinabe Mahkemesince dinlenmiştir. Tanık Y.C. 9/7/2018 tarihinde İstinabe Mahkemesince alınan beyanında özetle başvurucu ile Konya Hava Savunma Okulundan arkadaş olduklarını,bazı arkadaşlarıyla birlikte kiraladıkları eve daha sonra başvurucunun da gelerek bu evde kaldığını, esasen söz konusu evin örgütün talimatıyla kiralandığını belirtmiştir.

7. Tanık H.T. 6/8/2018 tarihinde İstinabe Mahkemesinde alınan beyanında özetle başvurucu ile çocukluk döneminden arkadaş olduklarını, başvurucunun kendisine "cemaat olarak bilinen yapının yardımıyla askeriyeye girdiğini" bizzat söylediğini, başvurucu ile en son darbe girişiminden üç ay önce görüştüklerini ve bu görüşmelerde başvurucunun örgütü destekleyen yönde konuşmalar yaptığını belirtmiştir.

8. Başvurucu ve müdafiinin hazır bulunduğu duruşmanın 14/8/2018 tarihli birinci celsesinde tanıklar V.G., Y.C. ve H.T.nin İstinabe Mahkemelerince alınan beyanları okunarak başvurucunun bu beyanlara karşı savunması alınmıştır. Başvurucu savunmasında özetle tanık beyanlarının çelişkili olduğunu, bu beyanları kabul etmediğini ifade etmiştir.

9. İddianamede ismi geçen diğer tanık H.B.nin beyanının alınması için yazılan talimatların iade edilmesi üzerine tanığın beyanının istinabe mahkemesince alınması yönündeki ara kararından Mahkeme vazgeçmiş; tanık H.B.nin soruşturma aşamasında başvurucu aleyhindeki beyanının duruşmanın 7/1/2019 tarihli celsesinde okunmasıyla yetinmiştir. Mahkemenin gerekçeli kararına göre tanık H.B. soruşturma aşamasındaki beyanında özetle başvurucunun örgüte ait bir yurtta belletmen olarak görev yaptığını ifade etmiştir. Başvurucu tanık beyanına karşı savunmasında aleyhe olan hususları kabul etmediğini belirtmiştir.

10. Duruşmanın 2/4/2019 tarihli son oturumunda başvurucuya ait dijital materyallerin ilgili birimlerce incelenmesi sonucu düzenlenen rapor okunmuştur. Rapora göre dijital materyaller üzerinde yapılan incelemede " 'com.kakao.talk.' kalıntısına, Fethullah Gülen'e ait birden fazla resme, üzerinde 'Büyük Konferans' yazan ve Fethullah Gülen ibareli davetiyeye ait resme" rastlanmıştır.

11. Yargılamanın tamamlanmasının ardından Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 7 yıl 18 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararda, başvurucunun sohbet toplantılarına katıldığı ve örgüte ait yurtlarda kalarak sorumlu belletmen olarak görev yaptığı yönündeki tanık beyanlarına delil olarak

dayanılmıştır. Ayrıca başvurucuya ait dijital materyallerde örgüt liderinin bazı fotoğraflarına ve örgüt mensuplarınca kullanıldığı bilinen Kakao Talk uygulamasının kalıntılarına rastlanılmasına da delil olarak yer verilmiştir.Mahkeme gerekçeli kararında hükme esas alınan delillerin ağırlığı hususunda da değerlendirmelerde bulunmuştur. Buna göre tanık beyanlarının ana delil niteliğinde olduğunu, diğer delillerin ise tanık beyanlarını destekleyici nitelikte olduğunu belirtmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...

Sanık Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nda sözleşmeli hava savunma üsteğmen olarak görev yaparken FETÖ/PDY bağlantısı nedeniyle KHK ile bu görevinden ihraç edilmiş bir kişidir.

...

İzmir Bornova İlçe Jandarma Komutanlığı'nın cevabi yazısı ile; sanıktan elkonulan dijital materyaller içerisinde yapılan inceleme sonucu FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile alakalı 'osmnb@hotmail.com.kakao.talk.' şeklinde bu e-posta hesabı üzerinden alındığı anlaşılan Kakao Talk programı kalıntısına, Fethullah Gülen'e ait birden fazla resme, Fetullah GÜLEN'in 'dimdik durun, utanacak iş yapmadınız' dediği görsele, üzerinde 'Büyük Konferans' yazan ve Fetullah GÜLEN'in 1975'te konuşmasına ilişkin davetiyeye ait fotoğrafa rastlanıldığının tespit edildiği anlaşılmıştır. Bu husus suçun sübutu yönünden sanık aleyhine mahkumiyeti destekleyici bir delil olarak kabul edilmiştir.

...

Tanık [Y.C.] beyanlarında özetle; sanığın devresi olduğunu, sanık ile Konya'da okudukları Hava Savunma sınıf okulundan arkadaş olduklarını, sanığın, kendisinin, [V.G.nin] ve [A.K.nın] aynı evde kaldıklarını, hepsinin cemaatten olduğunu, örgüt abilerinin düzenli olarak kaldıkları eve geldiğini, bu abilerin kendilerine sohbet verdiğini, bu sohbetler esnasında Fetullah GÜLEN'in CD'lerinin izlendiğini ifade ettiği anlaşılmıştır.

Tanık [H.T.] beyanlarında özetle; sanık ile çocukluk arkadaşı olduklarını, aynı zamanda sanığın köylüsü olduğunu, sanığın cemaatin yardımıyla subay olduğunu bizzat kendisine söylediğini, hükümet ile cemaat kavgası başladığında sanığın cemaat lehine konuşmalar yaptığına bizzat şahit olduğuna, sanığın 'Tayyip Erdoğan'ı indireceğiz, Ordu namaza dursa sen durmayacaksın' dediğini, sanığın babasının da fetöcü olduğunu, sanığın babasının evinde bu örgütün sohbetlerinin yapıldığını, darbe girişiminden sonra sanığın 'rüyasında Fetullah GÜLEN'i gördüğünü, onun kendisini buradan kurtaracağını rüyasında söylediğini' bunu sanığın söylediği kişiden bizzat duyduğunu ifade etmiştir.

Tanık [V.G.] beyanlarında özetle; subayken sanıkla birlikte ev tuttuklarını, Konya'da ki bu evde kalan 4 kişininde fetöcü olduğunu, örgüt abilerinin gelip bu evde kendilerine sohbet verdiğini, abilerin Fetullah GÜLEN'in kitaplarını okuduğunu ve kasetlerini izlettiğini ifade ettiği anlaşılmıştır.

Tanık [H.B.] soruşturma aşamasında alınan ifadesinde özetle; sanık ile birlikte fetönün yurdunda belletmenlik yaptıklarını, daha sonra sanığın subay olduğunu ifade ettiği anlaşılmıştır.

Tanıkların beyanları birlikte değerlendirildiğinde; suçun sübutu yönünden sanık aleyhine mahkumiyeti destekleyici ana deliller olduğu anlaşılmıştır.

Sanık savunmasında; 2012 yılının sonlarında kış turizmi nedeniyle Bosna Hersek ülkesine

gittiğini ifade etmiştir. Sanığın FETÖ/PDY'nin etkin olduğu ülkelerden Bosna Hersek'e yapmış olduğu gezinin örgütsel mahiyette bir gezi olduğunun kanaatine varıldığından bu husus suçun sübutu yönünden sanık aleyhine mahkumiyeti destekleyici bir yan delil olarak kabul edilmiştir.

Yukarıda anlatılan deliller ve mahkememizce yapılan değerlendirmeler sonucunda; tanık beyanlarına göre sanığın subay olmadan önce örgütün yurdunda belletmenlik yapan, örgütün desteğiyle subay olan, örgüte ait evde kalan ve bu evde yapılan sohbet toplantılarına fiilen katılan bir kişi olduğunun anlaşılmış olması, sanığın incelenen dijital materyallerinde tespit edilen hususların sanığın örgüt üyesi olduğu hususundaki tanık beyanlarını doğrulayan ve güçlendiren hususlar olduğunun anlaşılmış olması hususları dikkate alındığında sanığın üzerine atılı FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne üye olma suçunun sabit olduğu mahkememizce kabul edilmiş, sanığın tamamen inkara yönelik olan savunmasına yukarıda açıklandığı üzere delillerin mahiyeti ve ispat gücü anlamında mahkememizde bir tereddüt yaşanmadığından itibar edilmemiştir."

12. Başvurucu, istinaf ve temyiz dilekçelerinde tanıkların hiçbirinin mahkeme huzurunda dinlenmediğini ve tanığa soru sorma hakkının kullandırılmadığını belirtmiştir. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek 30/6/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

13. Başvurucu, nihai hükmü 21/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 23/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne, tanık sorgulama hakkı dışındaki ihlal iddialarının kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu; tanıkların talimatla dinlendiğini, tanıklara soru sorma imkânının kendisine tanınmadığını, bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucuya tanık beyanlarının okunduğu, bu beyanlara karşı itiraz ve savunmalarını sunmasının istendiği, başvurucu ve müdafiinin söz konusu tanık ifadelerine yönelik savunmalarını Mahkemeye sunduğu vurgulanmıştır. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

17. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorgulama veya sorgulatma hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir

mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya kovuşturma evresinde sorgulama ya da sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

20. Anayasa Mahkemesi tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Duruşmada sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence, sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40). Yargılamayı yürüten mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların savunmanın onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla dinlenilmesi de telafi edici güvencelerden biri olarak değerlendirilebilir (Metin Akdemir (2), B. No: 2020/3964, 21/9/2022 § 36).

21. Somut olayda Mahkeme, mahkûmiyet kararında başvurucunun duruşmada sorgulamadığı tanıkların beyanlarını esas almıştır. Nitekim Mahkeme, tanık H.B.nin başvurucunun örgütün yurtlarında belletmenlik yaptığı yönündeki beyanını hükme esas almıştır. Mahkeme mahkûmiyet hükmünü kurarken bir diğer tanık H.T.nin başvurucunun "cemaatin yardımıyla subay olduğu" şeklindeki beyanına da dayanmıştır. Buna ek olarak tanık V.G. ve Y.C.nin başvurucunun örgüte ait evlerde kalarak sohbet toplantılarına katıldığı yönündeki beyanlarına da gerekçeli kararda delil olarak yer verilmiştir. Mahkeme, başvurucu aleyhinde beyanda bulunan H.T., V.G. ve Y.C. isimli tanıkları istinabe yoluyla dinlemiş; diğer tanık H.B.nin ise soruşturma aşamasında başvurucu aleyhinde verdiği beyanın duruşmada okunmasıyla yetinmiştir. Dolayısıyla beyanları hükme esas alınan tanıkların hiçbiri duruşmada dinlenmemiştir.

22. Mahkeme, konutları yargı çevresi dışında bulunan tanıkların duruşmaya getirilmesinin zor olup olmadığıyla ilgili bir değerlendirme yapmamış; tanıkların konutlarının yargı çevresi dışında olmasını istinabe yoluyla dinlenmeleri için yeterli sebep saymıştır. Dolayısıyla başvurucunun tanık sorgulama imkânından yararlandırılmamasının gerekçelendirilmesi yükümlülüğü somut olayda kamu makamları tarafından yerine getirilmemiştir.

23. Tanıkların duruşmada dinlenmemesi hususunda geçerli bir neden gösterilmemiş olması adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılabilmesi bakımından tek başına yeterli değildir. Mahkûmiyet hükmünün tek veya belirleyici ölçüde sanığın duruşmada sorgulama

veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı tanıklar tarafından verilen ifadelere dayalı olup olmadığı da tespit edilmelidir.

24. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar incelendiğinde duruşmada dinlenmeyen tanıkların başvurucu aleyhine verdikleri beyanların ve diğer delillerin ağırlığı hususunda Mahkemece değerlendirmede bulunulduğu görülmüştür. Buna göre tanık beyanlarının ana delil niteliğinde olduğu, diğer delillerin ise tanık beyanlarını destekleyici nitelikte olduğu belirtilmiştir (bkz. § 11). Bu durumda duruşmada dinlenmeyen tanıkların beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

25. Yargılama sürecinde başvurucuya, olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Ancak Mahkemenin 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 180. maddesinin "...tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır." şeklindeki (5) numaralı fıkrasına rağmen sözü edilen tanıkları SEGBİS yoluyla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye de ulaşılamamıştır. Tanıkların yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanıkların beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulara verdikleri cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanıkların gösterdiği reaksiyonlar konusunda Mahkemenin dikkati çekilememiş, tanıkların beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanıklar beyanda bulunurken gösterdikleri reaksiyonlarla ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanıkların beyanı dışında başka delillere de dayanılmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanıkları sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanıkların beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanıkların duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan , B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) , B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi

gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucu da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 13. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/268, K.2019/214) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

P.Ç.

B. No: 2020/36152 | Karar tarihi: 05.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/36152

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

P.Ç. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/36152)

Karar Tarihi: 5/6/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 7/11/2024-32715

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI VERİLDİ

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : P.Ç.

Vekili : Av. Faruk ÇAYIR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; istinaf mahkemesince kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, saçının boyanması sırasında ayıplı hizmet verildiği için cildinin zarar gördüğünden bahisle kuaförlük hizmeti satın aldığı davalılar hakkında Ankara 11. Tüketici Mahkemesinde (Mahkeme) fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla 10.000 TL maddi, 10.000 TL manevi tazminatın 26/6/2016 tarihinden itibaren işleyecek faizi ile tahsili talebiyle tazminat davası açmıştır.

3. Mahkeme; davanın kısmen kabulüne, 17.294 TL maddi tazminatın 10.000 TL'lik kısmına dava tarihi olan 23/9/2016, 7.294 TL'lik kısmına ıslah tarihi olan 23/10/2018 tarihinden

itibaren, 4.000 TL manevi tazminatın 26/6/2016 tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle davalılardan müştereken ve müteselsilen tahsiline, fazlaya ilişkin talebin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; kuaförlük hizmetinin ayıplı sunulup sunulmadığının tespitine ilişkin olarak yaptırılan bilirkişi incelemesi neticesinde düzenlenen bilirkişi raporları ve ek rapor hükme esas alınmak suretiyle söz konusu hizmetin ayıplı olarak sunulduğunun belirlendiğini, başvurucunun saçlarının uğradığı zarar nedeniyle eski hâline gelmesi için gerekli tedavi giderinin tazmininin gerektiğine değinilerek dış görünüşün oluşturduğu sarsıntının kişi üzerinde olumsuz etkiye sebebiyet vermesinin manevi olarak zarar teşkil ettiği belirtilmiştir.

4. Davalıların istinaf talebi üzerine Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 24. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) davalıların istinaf başvurusunun kısmen kabulüne, davanın kısmen kabulü ile 4.323,50 TL maddi tazminatın dava tarihi olan 23/9/2016, 4.000 TL manevi tazminatın 26/6/2016 tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile davalılardan müştereken ve müteselsilen tahsiline, fazlaya ilişkin talebin reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun saçının davalılarca yapılan yanlış uygulamalar sonucunda zarar görmesi ve dış görünüşünün bozulması sebebiyle manevi zarara uğradığının sabit olduğu belirtilmiştir. Ancak bilirkişi tarafından maddi zarardan tarafların %50 oranında sorumlu oldukları tespit edilmesine rağmen Mahkemece hiçbir gerekçe gösterilmeden tüm maddi zararın davalılardan tahsiline karar verilmesinin hukuka aykırı olduğu ifade edilmiştir. Buna göre başvurucunun yaptırdığı fazla ve zararlı işlemler ve yaşadığı hamilelik süreci dikkate alındığında saçında meydana gelen zarardan hakkaniyet gereğince yarı oranında sorumluluğunun bulunduğu tespit edilmiştir.

5. Başvurucu nihai hükmü 30/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 25/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu; gerçeğe aykırı bilirkişi raporunun hükme esas alındığını, hamilelik sürecinin olay tarihinden çok sonraya tekabül ettiğini, bu sebeple kendisine atfedilebilecek herhangi bir kusur bulunmadığı hâlde bu yöndeki itirazlarının karşılanmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Başvuru, gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt

vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul ya da esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

12. Anayasa Mahkemesinin gerekçeli karar hakkı bağlamındaki görevi, uyuşmazlığın esası yönünden önem taşıyan meselelere ilişkin olarak yargı mercilerinin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyup koymadıklarını incelemekten ibarettir. Anayasa Mahkemesinin mahkemelerin açıkça keyfî olmadığı veya bariz bir takdir hatası içermediği sürece gerekçelerini denetleme gibi bir görevi olmadığı gibi mahkeme kararlarındaki hukuka aykırılıkları gidermek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Halit Kabadağ, B. No: 2019/3589, 23/11/2021, § 30).

13. Başvurucunun temel iddiası istinaf kanun yolunda ileri sürdüğü ve esasa etkili olduğunu belirttiği hususların istinaf mahkemesi kararında gözetilmediğine ilişkindir.

14. Somut olayda başvurucu 26/6/2016 tarihinde yaptırdığı saç boyama işleminin ardından 12/8/2016 tarihinde İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesi Cildiye Bölümünde muayene olmuştur. Söz konusu muayene sonrasında düzenlenen bila tarihli reçetede "Hasta değerlendirildi. Yapılan muayenesinde oksipital bölgedeki saçlar diğerlerinden daha kısa ve pull test pozitiftir." ibaresine yer verilmiştir.

15. Mahkemece 7/9/2017 tarihinde Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesinden (GATA) başvurucunun saçında kalıcı hasar olup olmadığına ilişkin olarak rapor düzenlenmesi talep edilmiştir. Bunun üzerine tanzim edilen 13/9/2017 tarihli sağlık kurulu raporunda başvurucunun kalıcı saç dökülme alanının saptanamadığı, saçlarının uç kısımlarının yaygın bir şekilde kuru, mat ve yıpranmış hâlde olduğunun belirlendiği, bu durumun kalıcı olup olmadığına zamanla yapılacak muayeneler sonucunda karar verilebileceği tespit edilmiştir. Mahkeme 23/2/2018 tarihinde başvurucunun yeniden muayenesi yapılarak saçlarında dökülme olup olmadığı ve varsa bu dökülmenin saç boyama işlemine bağlı olarak gerçekleşip gerçekleşmediği ile saçında kalıcı hasar olup olmadığını içeren yeni bir rapor düzenlenerek gönderilmesini istemiştir. Bu kapsamda düzenlenen 5/3/2018 tarihli sağlık kurulu raporunda; önceki muayene ile karşılaştırıldığında başvurucunun saçlarının uzamadığı, kalıcı saç kaybının olmadığı, saç çekme testinin pozitif sonuçlandığı, aktif dökülmenin yaşandığı, hâlen saçların kuru, mat ve yıpranmış olduğunun gözlemlendiği, mevcut bulguların saça uygulanan renk açıcı ve boyama işlemleri sonrasında oluştuğunun düşünüldüğü belirtilmiştir.

16. Başvurucunun ayıplı hizmet alıp almadığının tespiti için bu defa Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dâhili Tıp Bilimleri Bölümü Adli Tıp Anabilim Dalı Başkanlığından (Ankara Üniversitesi) rapor talep edilmiştir. Bu talebe istinaden düzenlenen 29/3/2018 tarihli raporda başvurucunun 25/4/2017 tarihinde muayene edildiği, yapılan fiziki muayene

sonucunda değerlendirilebildiği kadarıyla saçlarının kuru ve mat olduğu, saçlarında kırılma gözlendiği ancak kopma olmadığı, sonuç olarak GATA'nın 5/3/2018 tarihli sağlık kurulu raporundaki bulgulardan bahsedilerek yeni bir tespitte bulunulmadığı görülmüştür.

17. Mahkeme Ankara Üniversitesinin düzenlediği 29/3/2018 tarihli raporu hükme esas alarak başvurucuya sunulan hizmetin ayıplı olduğu sonucuna varmıştır. Başvurucu, saçlarının tekrar eski hâline gelmesi için katlanması gereken tedavi masraflarını talep ettiğinden Mahkeme eczacı, saç ve cilt güzellik uzmanı olan bilirkişiden konuyla ilgili bir rapor düzenlemesini istemiştir. Mahkemeye sunulan 18/6/2018 tarihli bilirkişi raporunda ayıplı hizmet nedeniyle talep edilen maddi zarardan tarafların %50 oranında kusurlu olduğu kabul edilmiştir. Ayrıca anılan raporda davalılar hizmetin ifası sırasında yaptıkları uygulamalar, başvurucu ise zararın telafisi için yaptırdığı işlemler ve hamileliği nedeniyle kusurlu görülmüş; davalıların oluşan manevi zararın yarısından sorumlu olduğu belirtilmiştir. Mahkemenin 5/7/2018 tarihinde tedavi masraflarının tutar olarak hesaplanması için ek rapor talebi üzerine düzenlenen 1/10/2018 tarihli ek raporda başvurucunun saçlarının eski hâline gelmesi için toplam 17.294 TL masraf yapması gerektiği hesaplanmıştır. Mahkemece tüm bu hususlar değerlendirilerek nihai olarak 17.294 TL maddi tazminatın ve 4.000 TL manevi tazminatın yasal faiziyle başvurucuya ödenmesine karar verilmiştir.

18. Davalılar tarafından mahkeme kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine Bölge Adliye Mahkemesi, 18/6/2018 tarihli bilirkişi raporuna atfen maddi zarardan tarafların %50 oranında kusurlu olduğu tespitine rağmen tüm zararın davalılardan tahsiline karar verildiği ve başvurucunun yaptırdığı fazla ve zararlı işlemler ve yaşadığı hamilelik süreci nedeniyle saçında meydana gelen zarardan yarı oranında sorumluluğu bulunduğunun hakkaniyete uygun düştüğü gerekçesiyle tazminata hükmetmiştir. Buna göre Mahkeme, kararının hüküm fıkrasını düzelterek 4.323,50 TL maddi tazminatın ve 4.000 TL manevi tazminatın yasal faiziyle başvurucuya ödenmesine kesin olarak karar vermiştir.

19. Başvurucu istinaf cevap dilekçesinde, saçlarındaki problemin çözümü için başka bir yerde saç bakımı yaptırması sebebiyle kendisine kusur yüklenemeyeceğini; olayın yaşandığı tarih (26/6/2016), ilk muayene olduğu tarih (12/8/2016) ve mahkemenin talebi üzerine ilk sağlık kurulu raporunun düzenlendiği tarih (13/9/2017) itibarıyla hamile olmadığı hâlde bu husus dikkate alınmadan hamileliğinin maddi tazminat miktarından indirim nedeni sayıldığını belirtmiş, 29/3/2018 tarihli raporda hamileliğin saç dökülmesini etkilediğine ilişkin olarak herhangi bir tespitte bulunulmadığı gibi davalıların ayıplı hizmet sunduğunun belirlendiğini ileri sürmüştür.

20. Bilirkişi raporları ve ilk derece ile istinaf mahkemesi kararlarına göre başvurucuya ayıplı hizmet sunulduğu sabit olup ihtilaf hükmedilen maddi tazminat miktarından kaynaklanmaktadır. Bölge Adliye Mahkemesi kararında eczacı, saç ve cilt güzellik uzmanı olan bilirkişinin düzenlediği 18/6/2018 tarihli raporu esas alarak maddi tazminat miktarında indirim yapmasının gerekçesini başvurucunun fazla ve zararlı işlemler yaptırmasına ve hamilelik sürecine dayandırmıştır.

21. Bu gerekçelerden ilkine yönelik olarak söz konusu raporda tarafların %50 oranında kusurlu olduğunun nasıl belirlendiğine ilişkin somut bir tespit yapılmamış, Bölge Adliye Mahkemesi de kusur oranının hesaplanmasına dair bir değerlendirmede bulunmamıştır. Diğer taraftan 1/10/2018 tarihli ek raporda başvurucunun saçının eski hâline kavuşabilmesi için yaptırdığı bakım dokuz başlık altında incelenmek suretiyle saç bakımı için uygulanan

işlemlerden sadece biri dışında diğerlerinin doğru olduğuna işaret edilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun ileri sürdüğü bu hususun davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olduğu ve Bölge Adliye Mahkemesinin anılan iddiayı makul bir gerekçe ile cevaplandırma yükümlülüğü altında bulunduğu kabul edilmelidir. Ancak bu duruma rağmen Bölge Adliye Mahkemesi tarafından herhangi bir açıklama yapılmadan 18/6/2018 tarihli rapor gözönünde bulundurularak karar verildiği anlaşılmıştır.

22. Diğer bir gerekçe olan başvurucunun hamileliğinin saç dökülmesinde etkili olduğu hususu Bölge Adliye Mahkemesi kararında tartışılmamış ve başvurucunun iddiasını karşılar mahiyette herhangi bir gerekçeye yer verilmemiştir. Somut olayın yaşandığı tarih olan 26/6/2016 ve başvurucunun ilk muayene olduğu 12/8/2016 tarihlerinde hamile olup olmadığının araştırılmadığı, daha sonraki tarihlerde gerek GATA tarafından düzenlenen sağlık kurulu raporlarında gerekse Ankara Üniversitesinin düzenlediği raporda başvurucunun hamile olup olmadığının ve varsa hamileliğinin somut olayda herhangi bir tesiri bulunup bulunmadığının değerlendirilmediği görülmüştür.

23. Öte yandan 18/6/2018 tarihli raporda "...davacının başka kuaförlere bakım adı ile yaptırdığı işlemler ile saçını kimyasala maruz bıraktığı gibi uygulamalar sonucu yıkamalarla saç derisi yağını kaybettiği..." ve "diğer yarısından da davacının zararı telafi maksadıyla yaptırdığı diğer işlemler... sebebiyle sorumlu olduğu..." belirtilmişken aynı bilirkişinin düzenlediği 1/10/2018 tarihli ek raporda "...davacının İstanbul'da gittiği saç tasarım merkezi tarafından iyileştirme amaçlı düzenlenen listenin davacının saçı gibi yıpranmış saçlara uygulanmasının, yıpranmış saçın doğal olarak artık eski hâle gelmesi mümkün olmasa da oldukça iyileştirilmesi hususunda gerekli ve doğru bir uygulama olduğu ortadadır." şeklinde görüş bildirildiği, fakat her iki rapor arasında bulunan çelişkinin giderilmesine yönelik Bölge Adliye Mahkemesince araştırma yapılmadığının ve ek rapora kararda değinilmediğinin de altını çizmek gerekir.

24. Tüm bu değerlendirmeler çerçevesinde başvurucunun yargılamanın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının Bölge Adliye Mahkemesince konu ile ilgili yeterli bir gerekçe ile karşılanmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

25. Diğer yandan bu ihlal kararının davanın esasıyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, taraflara yargılama sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılama sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu iddiayla ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yine yargılama mercilerinin takdirindedir.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

27. Başvurucunun hamileliği sebebiyle maddi tazminat miktarında indirim yapıldığını belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile maddi tazminat talebinin reddedilen kısmı yönünden aleyhine nispi vekâlet ücretine hükmedildiğini belirterek mahkemeye erişim hakkının da ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekle birlikte gerekçeli karar hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde bu aşamada anılan ihlal iddiaları yönünden inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

28. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesinden şikâyet etmiştir.

29. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulması gerektiği açıktır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 39).

30. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup sürenin bitiş tarihi ise çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

31. Başvuruya konu olayda, Ankara 11. Tüketici Mahkemesinde 23/9/2016 tarihinde açılan davanın 29/9/2020 tarihli Bölge Adliye Mahkemesi kararı ile kesinleştiği, bu hâliyle iki dereceli yargılamanın 4 yıl 6 gün sürdüğü tespit edilmiş olup anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında bu sürenin makul olduğu sonucuna varılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

33. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 50.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

34. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

35. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 24. Hukuk Dairesine (E.2019/179, K.2020/747) iletilmek üzere Ankara 11. Tüketici Mahkemesine (E.2017/7, K.2018/1161) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

G. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET CEVAT ÇALIK VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/36408 | Karar tarihi: 05.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/36408

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET CEVAT ÇALIK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/36408)

Karar Tarihi: 5/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucular : 1. Ahmet Cevat ÇALIK

2. Ayşe KÖSE

3. Hasan ÇALIK

4. Kürşat ÇALIK

5. Miraç ÇALIK

6. Nurettin ÇALIK

Başvurucular Vekili : Av. Necati ÖZLÜ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; paylı mülkiyet esasına tabi taşınmazlarda paydaşlar arası haksız işgal tazminatı (ecrimisil) talebine ilişkin olarak açılan davada usuli kazanılmış hakka dair itirazın değerlendirilmemesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular aleyhine, Trabzon ili Yomra ilçesi Yenice köyünde bulunan paylı mülkiyete konu taşınmazlardaki fiilî kullanımları sebebiyle diğer iki paydaş tarafından Trabzon 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) ecrimisil davası açılmıştır.

3. Mahkeme keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırdıktan sonra düzenlenen bilirkişi raporlarını hükme esas alarak davanın kısmen kabulü ile 23.833,72 TL ecrimisil bedelinin yasal faiziyle birlikte müştereken ve müteselsilen başvurucular tarafından davacılara ödenmesine hükmetmiştir.

4. Başvurucuların istinaf talebi üzerine Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 1. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) istinaf başvurusunun kabulü ile mahkeme kararının kaldırılmasına ve dosyanın mahkemeye iadesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; paydaşlar arasında ortaklığın giderilmesi davasının açıldığı 10/7/2012 tarihi ile ecrimisil davasının açıldığı 23/11/2015 tarihi arasında hesaplama yapılması, ecrimisil talebine konu taşınmazların mahallini, kullanım ve tasarruf durumunu bilen yerel bilirkişiler aracılığı ile keşif yapılması, söz konusu bilirkişiler ve taraf tanıklarının beyanlarının alınması ve teknik bilirkişiye keşfi izlemeye elverişli olacak nitelikte kroki düzenlettirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca ziraatçi bilirkişiden 2012-2015 dönemine ilişkin ecrimisil hesabına yönelik rapor temin edilerek mahkemece yeniden verilecek kararda ecrimisil davalarına özgü ilke ve kuralların gözönünde bulundurulmasının önem arz ettiği ifade edilmiştir.

5. Mahkeme, kaldırma kararı üzerine yaptığı yargılamada davanın kısmen kabulü ile toplam 36.579,94 TL ecrimisil bedelinin dava tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte davacılara ayrı ayrı ödenmesine, diğer taleplerin reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde; mahallinde bilirkişi heyeti ile birlikte keşif yapıldığı, fen bilirkişisine rapor aldırıldığı, başvuruculaların tanıkları ile tespit edilen mahalli bilirkişilerin dinlendiği, teknik bilirkişi tarafından zirai gelir metodu kullanılarak 1 dekar fındık bahçesinden elde edilecek net gelirin ve buna bağlı olarak yıllar itibarıyla ecrimisil bedelinin hesaplandığı belirtilmiştir.

6. Başvurucular, mahkemenin 23.833,72 TL ecrimisil bedeline hükmettiği ilk kararına ilişkin olarak davacılar tarafından istinaf talebinde bulunulmadığından söz konusu bedelin karşı taraf yönünden kesinleştiğini, bu durum usuli kazanılmış hak teşkil ettiğinden kaldırma kararı sonrasında mahkemece daha yüksek tutar olan 36.579,94 TL ecrimisil bedeline hükmedilmesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürerek istinaf başvurusunda bulunmuştur. İstinaf talebi üzerine Bölge Adliye Mahkemesi istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

7. Başvurucular, nihai hükmü 24/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 11/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

9. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucular; kaldırma kararı öncesinde mahkemenin hükmettiği ecrimisil bedelinden sonra yeniden verdiği kararda daha yüksek bir bedele hükmedemeyeceği, mahkemenin ilk kararıyla kesinleşen bedelin dikkate alınması gerektiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Başvuru, gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal

edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

14. Öte yandan istinaf/temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus istinaf/temyiz merciinin bir şekilde istinafta/temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yasemin Ekşi, § 57). Ancak istinaf/temyiz incelemesi sırasında ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların istinaf/temyiz merciilerince cevapsız bırakılması gerekçeli karar hakkının ihlaline neden olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Caner Kandırmaz, B. No: 2013/3672, 30/12/2014, § 31).

15. Anayasa Mahkemesinin gerekçeli karar hakkı bağlamındaki görevi uyuşmazlığın esası yönünden önem taşıyan meselelere ilişkin olarak derece mahkemelerinin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyup koymadıklarını incelemekten ibarettir. Anayasa Mahkemesinin derece mahkemesinin açıkça keyfî olmadığı veya bariz bir takdir hatası içermediği sürece gerekçelerini denetleme gibi bir görevi olmadığı gibi derece mahkemesi kararlarındaki hukuka aykırılıkları gidermek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Halit Kabadağ, B. No: 2019/3589, 23/11/2021, § 30).

16. Başvuruculaların temel iddiası istinaf kanun yolunda ileri sürdükleri ve esasa etkili olduğunu belirttikleri hususun istinaf mahkemesi kararında gözetilmediğine ilişkindir.

17. Somut olayda mahkemece keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırıldıktan sonra bilirkişilerce düzenlenen raporlar hükme esas alınmış ve davacılara yasal faiziyle 23.833,72 TL ecrimisil bedeli ödenmesine karar verilmiştir. Başvurucular tarafından mahkeme kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine Bölge Adliye Mahkemesi, mahkeme kararını kaldırmıştır. Buna göre kaldırma kararında belirtilen gerekçeler doğrultusunda mahkeme yeniden bir karar vererek davacılara 36.579,94 TL ecrimisil bedeli ödenmesine hükmetmiştir.

18. Başvurucular, istinaf başvuru dilekçesinde kaldırma kararından sonra mahkemenin ilk

kararında hükmettiği ecrimisil bedelinden daha yüksek bir bedele hükmetmesinin usuli kazanılmış hakka aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Ancak Bölge Adliye Mahkemesi, bu hususa ilişkin değerlendirme yapmadan istinaf başvurusunu reddetmiştir. Oysa başvuruculaların ileri sürdüğü söz konusu hususun davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olduğu ve Bölge Adliye Mahkemesinin anılan iddiayı makul bir gerekçe ile cevaplandırma yükümlülüğü altında bulunduğu kabul edilmelidir. Bu duruma rağmen Bölge Adliye Mahkemesi tarafından herhangi bir açıklama yapılmadan karar verildiği anlaşılmıştır.

19. Dolayısıyla başvuruculaların yargılamanın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının Bölge Adliye Mahkemesince konu ile ilgili makul ve yeterli bir gerekçe ile karşılanmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

20. Diğer yandan bu ihlal kararının davanın esasıyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, taraflara yargılama sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılama sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu iddiayla ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yine yargılama mercilerinin takdirindedir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucular; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 36.031,13 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculaların tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 1. Hukuk Dairesine (E.2020/800, K.2020/1358) iletilmek üzere Trabzon 3. Asliye Hukuk Mahkemesine

(E.2018/208, K.2020/58) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculların tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.246,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ EKBER DERMAN VE MEHMET UÇAR

B. No: 2021/16510 | Karar tarihi: 05.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/16510

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ EKBER DERMAN VE MEHMET UÇAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/16510)

Karar Tarihi: 5/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucular : 1. Ali Ekber DERMAN

2. Mehmet UÇAR

Vekilleri : Av. Ramazan DEMİR

Av. Eylem Arzu KAYAOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idarenin yasaklama kararına aykırı olarak bir etkinliğe katılmak istenmesi sonucu gözaltına alınma ve buna ilişkin olarak konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri uygulanması nedeniyle başvurucuların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular 4/2/2021 tarihinde dolaşmak amacıyla İstanbul'un Kadıköy ilçesinde bulunmalarına ve herhangi bir basın açıklamasına katılmamalarına rağmen kanuna aykırı toplantıya katılarak ihtara ve zor kullanmaya rağmen dağılmamakta ısrar ettikleri gerekçesiyle haklarında adli işlem yapıldığını ifade etmiştir.

3. Kolluk görevlilerince düzenlenen Olay Tutanağı'na göre olayın gelişimi şöyledir:

i. Çeşitli marjinal gruplar sosyal medyadan "faşizme karşı birleş[me], örgütlen[me],

mücadeleyi yükselt[me]" amacıyla toplantı çağrısı yapmıştır. Kolluk görevlileri, Halkın Demokrasi Partisi ilçe binası önünde toplanan elli kişilik gruba Kadıköy Kaymakamlığının yapılacak her türlü etkinliğine ilişkin olarak koronavirüs salgını nedeniyle yasaklama kararı aldığını bildirmiştir. Ayrıca topluluğa dağılmaları, aksi hâlde müdahale edileceği de ses yükseltici cihazla ihtar edilmiş ve dağılmaları için yeterli süre tanınmıştır. İhtara rağmen yürüyüşe devam etmek istemesi nedeniyle grubun önüne kolluk görevlilerince seyyar bariyerler konmuş, yakalama işlemi yapılmıştır. Tutanakta olay "...grup üyelerinin tarafımızdan yapılan uyarıları dikkate almayıp yürüyüş yapmak istemeleri üzerine önleri seyyar bariyerlerle kapatılmak ve personel vasıtasıyla hat çekilmek suretiyle yürüyüşleri engellenerek yakalanmalarına yönelik müdahale edil[diği]" şeklinde ifade edilmiştir.

ii. Müdahale sonucu dağılan grubun bir bölümünün tekrar toplanıp İskele Meydanı'na yürümek istemesi üzerine bariyer çekilerek yürüyüş engellenmiş, dağılmaları yönünde gruba ihtarlarda bulunulmuş, akabinde yakalama işlemi gerçekleştirilmiştir.

iii. Gruptan bir kişi cadde ortasına oturarak belediye otobüsünün geçişine engel olmuştur. Yapılan müzakere sonucu trafik akışı tekrar sağlanmıştır. İskele Meydanı'na gitmek için toplanan grup, kolluk görevlilerince engellenmiş; dağılmaları yönünde ihtar edilmiştir. Akabinde yakalama işlemi gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle 4/2/2021 tarihinde, aralarında başvuruculaın da olduğu altmış beş kişi hakkında yakalama, altmış bir kişi hakkında gözaltına alma işlemi uygulanmıştır.

4. 8/2/2021 tarihinde Cumhuriyet Savcılığında ifadesi alınan başvurucular, kanuna aykırı toplantıya ve gösteri yürüyüşüne katılarak ihtara ve zor kullanmaya rağmen dağılmamakta ısrar etme suçundan adli kontrol tedbiri verilmesi talebiyle sevk edilmiştir. Aynı tarihte Hâkimlik başvuruculaın yurt dışına çıkmama, konutu terk etmeme şeklinde adli kontrol tedbirlerine tabi tutulmasına karar vermiştir. Kararda kuvvetli suç şüphesi bulunduğunu belirten Hâkimlik; atılı suçun niteliğini, kanunda öngörülen cezanın miktarını, delillerin büyük oranda toplanmış olmasını, ilgililerin sabit ikametgâh sahibi olmalarını, kaçacaklarına veya delilleri karartabileceklerine ilişkin olarak dosyaya yansıyan bir bilgi, belge veya iddianın bulunmadığını belirtmiş ve ölçülülük ilkesini gözeterek adli kontrol tedbirlerini uyguladığını açıklamıştır.

5. Başvurucular 12/2/2021 ve 15/2/2021 tarihlerinde karara itiraz etmiştir. Başvurucu Mehmet Uçar, adli kontrol tedbirlerinin somut olaya uygulanma şartlarının bulunmadığını belirterek kişi özgürlüğünü sınırlayan konutu terk etmeme tedbirinin kaldırılması ve gereklilik hâlinde haftanın belirlenen günlerinde imza atma yükümlülüğü uygulanmasını talep etmiştir. İtirazı inceleyen Sulh Ceza Hâkimliği adli kontrol kararına ilişkin verilen kararın yerinde ve ölçülü olduğunu, usule ve kanuna aykırı olmadığını değerlendirerek 17/2/2021 tarihinde talebi kesin olarak reddetmiştir.

6. Başvurucular, nihai hükmü öğrendikten sonra 16/3/2021 tarihinde bireysel başvuru süresi içinde başvuruda bulunmuştur. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

7. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan inceleme neticesinde İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığının 4/3/2021 tarihli iddianameyle başvuruculaın da aralarında olduğu elli bir kişinin kanuna aykırı toplantıya ve gösteri yürüyüşüne katılarak uyarılara rağmen dağılmamakta ısrar etme suçundan cezalandırılmasını talep ettiği görülmüştür.

8. İstanbul Anadolu 35. Asliye Ceza Mahkemesi 29/3/2021 tarihli tensip zaptında; başvurucular hakkında uygulanan konutu terk etmeme şeklindeki tedbirin kaldırılmasına, yurt dışına çıkma yasağı tedbirinin devamına ve haftanın belirli gününde en yakın polis merkezine başvurarak imza atma adli kontrol tedbirinin uygulanmasına karar vermiştir.

9. Asliye Ceza Mahkemesi, başvurucular hakkında uygulanan adli kontrol tedbirlerini 2/10/2021 tarihli duruşmada kaldırmıştır. Dava, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla ilk derece mahkemesinde derdesttir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucular, somut olayda suçun kanuni unsurlarının mevcut olmadığını, soruşturma makamınca toplanması gereken delil bulunmadığını, polis tutanaklarının tamamı dosyaya ibraz edildiği hâlde haklarında başka tedbirlerin yanı sıra konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin de uygulandığını, ölçüsüz olan bu tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucuların 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesine göre tazminat davası açmadan, dolayısıyla olağan hukuk yolunu tüketmeden bireysel başvuruda bulundukları bildirilmiştir. Ayrıca anılan tedbirin kısa süre sonra kaldırılarak imza atma adli kontrol tedbiri uygulandığı, akabinde bu tedbirin kaldırıldığı belirtilerek başvurucular hakkında uygulanan koruma tedbirinin süresi ve ağırlığı ile soruşturmanın kapsamı gözetilerek tedbirin ölçülülüğünün değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bakanlık görüşüne karşı başvurucular, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamındaki tazminat yolunun etkili bir iç hukuk yolu olmadığını belirterek bireysel başvuru formunda yer alan iddialarını yinelemiştir.

11. Başvurucular gözaltı tedbirinin hukuki olmadığı iddiaları yönünden 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca tazminat yoluna başvurmadan sadece adli kontrol tedbirine ilişkin olağan yasa yolunu tükettikten sonra bireysel başvuruda bulunmuştur. Dolayısıyla şikâyete esas müdahalenin adli kontrol tedbirinin uygulanması olduğu anlaşıldığından inceleme buna hasredilmiş olup gözaltı işleminin hukukiliğine ilişkin ihlal iddiası bakımından bir değerlendirme yapılmamıştır.

12. Konutu terk etmeme tedbirine yönelik başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir (benzer değerlendirme için bkz. Esra Özkan Özakça [GK], B. No: 2017/32052, 8/10/2020, §§ 68-76). Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa Mahkemesi konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin hukukiliğine ilişkin yapılacak incelemede esas alınacak ölçütleri Esra Özkan Özakça kararında belirlemiştir. Kararda, müdahalenin tutuklamaya alternatif bir tedbir olması nedeniyle -tutuklama kararlarında olduğu gibi- kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen haklı sebeplere dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterleri yönünden incelemeye tabi tutulacağını ifade etmiştir. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasını gözeten Anayasa Mahkemesi ilk olarak, konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinin uygulanması için ilgili kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirtinin varlığının şart olduğunu, bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerektiğini belirtmiştir. Öte yandan kararda, anılan tedbirin bilhassa şüphelilerin veya

sanıkların kaçmalarını engellemeye veya delillerin yok edilmesini ya da değiştirilmesini önlemeye yönelik de adli bir önlem olarak uygulanabileceğini açıklamıştır. Anayasa Mahkemesi son olarak hakka yönelik sınırlamanın hukuka uygun kabul edilebilmesi için konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli, ulaşılmak istenen amaç bakımından zorunlu olması ve tedbir ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir denge gözetilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Esra Özkan Özakça, §§ 73-83).

14. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yapılan müdahalenin dayanağı olan 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı kabul edilmiştir. Anayasa Mahkemesi başvuruculaların suçluluğu hakkında kuvvetli belirtinin varlığının adli kontrol tedbirinin hukukiliğinin belirlenmesi yönünden önemi olduğunun bilincindedir (bkz.§ 13). Ancak somut olayın değerlendirme yöntemi ve mevcut başvurunun koşulları gözetildiğinde adli kontrol tedbirinin hukukiliğine ilişkin incelemenin müdahalenin meşru bir amacı olup olmadığı ölçütü bağlamında yapılmasının daha uygun olacağı değerlendirilmiştir.

15. Başvurucular, kanuna aykırı toplantıya ve gösteri yürüyüşüne katılarak ihtara ve zor kullanmaya rağmen dağılmamakta ısrar etme suçundan yürütülen soruşturma kapsamında konutu terk etmeme şeklinde adli kontrol tedbirine tabi tutulmuştur.

16. Somut olayda başvuruculaların da aralarında olduğu grup, kolluk görevlilerinin toplantının kanuna aykırı olması nedeniyle dağılmaları yönündeki ihtarlarına uymamış; basın açıklaması yapmak için belli bir mekâna gitmek istemiştir. Bu nedenle gerçekleştirilen ilk müdahalede kolluk görevlileri, dağılması yönünde ihtarlar sonrası bedensel kuvvet ve araç kullanarak grubu engellemiş; yakalama işlemi gerçekleştirmiştir. Kolluk görevlileri, dağılarak tekrar toplanan kişilere yönelik farklı zamanlarda gerçekleştirdiği müdahalelerde de ihtarlar sonrası maddi güç kullanarak bu kişileri engellemiş; akabinde direniş gösteren kişileri gözaltına almıştır. Olay Tutanağı'nda; aralarında başvuruculaların da olduğu altmış beş kişinin kanuna aykırı toplantıya katıldığı, dağılmaları yönünde ihtara rağmen aktif direnç göstererek dağılmamakta ısrar ettiği ve bu nedenle yakalandığı açıklanmıştır.

17. 5271 Kanun'un 109. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, tutuklama sebeplerinin varlığı hâlinde kişinin tutuklanması yerine adli kontrol altına alınmasına karar verilebileceği belirtilmiştir. Somut olayda Sulh Ceza Hâkimliği; adli kontrol tedbiri uyguladığı karar gerekçesinde başvuruculaların sabit ikametgâh sahibi olduğunu, kaçacaklarına veya delilleri karartabileceklerine ilişkin olarak dosyaya yansıyan herhangi bir hususun bulunmadığını, delillerin büyük ölçüde toplandığını değerlendirmiştir. Buna göre adli kontrol tedbiri uygulanmasına ilişkin sebeplerin bulunmadığı kabulüne rağmen başvurucular hakkında adli kontrol tedbiri uygulanmasının bir tutarsızlık oluşturduğu anlaşılmıştır. Öte yandan başvuruculara isnat edilen suç 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan ve kanun gereği tutuklama nedeni varsayılan suçlardan da değildir.

18. Tüm bu veriler ışığında Sulh Ceza Hâkimliği tarafından uygulanan tedbire ilişkin gerekçenin başvurucular hakkında konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin uygulanmasının gerekliliğini, dolayısıyla tedbirin meşru amacını ortaya koymak bakımından yetersiz kaldığı değerlendirilmiştir. Başvurucular yönünden adli kontrol tedbirinin meşru bir amacının bulunmadığının Hâkimlikçe kabul edildiği hâlde Anayasa Mahkemesinin aksi bir sonuca varması mümkün değildir. Varılan sonuç karşısında tedbirin ölçülülüğü yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek yoktur.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi özgürlüğü

ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucular, basın açıklaması yapma amaçlarının olmadığını belirtmiş ancak aksinin kabulü hâlinde dahi barışçıl nitelikte olan bir etkinliğe müdahale edilmesi, gözaltına alınmaları, haklarında adli kontrol tedbiri uygulanması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarının ihlal edildiğinden yakınmıştır. Bakanlık görüşünde; başvuruculara idarenin yasaklama kararına ve kolluk görevlilerinin ihtarına rağmen toplantıya katıldıkları ve dağılmamakta ısrar ettikleri, direnmeleri nedeniyle haklarında adli kontrol tedbirinin uygulandığı açıklanmıştır. Bakanlık görüşüne karşı başvurucular, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına ilişkin bir açıklama yapmamıştır.

21. Somut olayda kanuna aykırı bir toplantıya katıldıkları ve ihtara rağmen dağılmamakta ısrar ettikleri iddiasıyla başvurucular hakkında adli kontrol tedbiri uygulanmıştır. Dolayısıyla başvurucular hakkında uygulanan adli kontrol tedbirinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahale teşkil ettiği kabul edilmelidir.

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında adli kontrol tedbirinin hukukiliğine ilişkin yapılan değerlendirmede müdahalenin kanun tarafından öngörülme koşulunu sağladığı sonucuna varılmıştır (bkz. § 14). Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı bakımından da bu sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

23. Anayasa Mahkemesi birçok kararında, uygulanan koruma tedbirinin ifade ve basın özgürlükleri, dernek kurma hürriyeti, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakları gibi diğer temel hak ve özgürlükler üzerindeki etkisini incelerken öncelikle koruma tedbirinin hukuki olup olmadığını ve/veya tedbirin makul süreyi aşıp aşmadığını değerlendirmekte; sonrasında uygulanan tedbirin hukukiliğine ya da süresinin makullüğüne ilişkin vardığı sonucu da dikkate alarak diğer temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğini belirlemektedir (tutuklama tedbiri bağlamında yapılan değerlendirmeler için bkz. Mutlu Öztürk ve diğerleri, B. No: 2020/8525, 28/1/2021, § 84; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 191-203; Erdem Gül ve Can Dündar [GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, §§ 92-100; Mehmet Baransu (2), B. No: 2015/7231, 17/5/2016, §§ 157-164; Şahin Alpay [GK], B. No: 2016/16092, 11/1/2018, §§ 134-147).

24. Anayasa Mahkemesi, adli kontrol tedbirinin hukukiliği bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden yaptığı incelemede başvuruculara uygulanan konutu terk etmeme şeklindeki tedbirin ulaşılmak istenen amaç bakımından zorunlu bir müdahale olmadığı değerlendirmesinde bulunmuştur. Başvuruya konu toplantıya ilişkin olarak kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden başvurucularla ilgili yapılan bu tespit ve değerlendirmelerin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı yönünden de geçerli olduğu açıktır. Ayrıca gerekliliği ortaya konulamayan koruma tedbirinin toplantıya katılma hususunda bireyler üzerinde caydırıcı etki yarattığı da dikkate aldığında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı yönünden demokratik toplumda gerekli olmadığı sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Başvurucular hakkında uygulanan adli kontrol tedbirinin sona ermesi nedeniyle ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

28. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara manevi zararları karşılığında ayrı ayrı net 40.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa’nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara ayrı ayrı net 40.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

D. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul Anadolu 9. ve 10. Sulh Ceza Hâkimliklerine (sırasıyla 2021/89 ve 2021/928 D. İş)GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULAZİZ BOĞA VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/24647 | Karar tarihi: 05.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/24647

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULAZİZ BOĞA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/24647)

Karar Tarihi: 5/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucular : 1. Abdulaziz BOĞA

2. Adil ÖZALP

3. Gülüstan SÖNÜK

4. Hasan ARIĞTEKİN

5. İbrahim ERKUL

6. İkram İRGİ

7. Mehmet Emin ŞAHİN

8. Mehmet Eşref BÜYÜKTOP

9. Ruken Zeryam IŞIK YILDIZ

10. Serdar BATUR

11. Songül KORKMAZ

12. Şakir CAN

Başvurucular Vekili : Av. İlyas TARIM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idarenin koronavirüs salgın hastalığının engellenmesi amacıyla verdiği kararlara uyulmayarak etkinliklere katılma gerekçesiyle idari para cezası uygulanması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Koronavirüs (COVID-19) olarak adlandırılan yeni tip bir virüsün tüm dünyayı etkilemesi nedeniyle Dünya Sağlık Örgütü küresel salgın ilan etmiştir. Ülkemizin de salgından etkilenmesi nedeniyle İçişleri Bakanlığı ve/veya mahallî mülki amirlikler ya da umumi hıfzıssıhha meclisleri 2020 yılı Mart ayından 2021 yılı Haziran ayına kadar uzanan sürede salgınla mücadele etmek için bazı tedbirler almış ve bu muhtelif tedbirlere uymadıkları gerekçesiyle de ilgililer hakkında idari para cezaları düzenlemiştir.

3. İçişleri Bakanlığı, mahallî mülki amirlikler ve/veya umumi hıfzıssıhha meclisleri koronavirüs salgın hastalığını önlemek için sokağa çıkma yasağı ve/veya sosyal mesafeye uyma kuralı ya da maske takma zorunluluğu şeklinde bazı tedbirler alınmasına yönelik kararlar vermiştir. Somut olayda Batman İl Emniyet Müdürlüğü 11/2/2021 tarihinde, koronavirüs hastalığının yayılmasının engellenmesi ile kamu düzeni ve güveliğine yönelik bazı gerekçelerle, il merkezinde on beş gün boyunca yapılacak eylem ve etkinliklerin -ceza infaz kurumu çevresindeki alanlarda yasaklanması- mülki amirinin iznine bağlanmasını Batman Valiliği oluruna sunmuştur. Aynı tarihte Valilik 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11. maddesinin (A) ve (C) bentlerine dayanarak olur vermiştir.

4. Kolluk görevlilerince düzenlenen 16/2/2021 tarihli tutanağa göre Halkların Demokratik Partisi mensubu bazı yöneticilerin gözaltına alınması nedeniyle başvuruculaların da aralarında olduğu bir grup, Parti il binası önünde basın açıklamasına katılmak istemiştir. Polis, Batman Valiliğinin etkinlikleri izne bağlama kararı olduğu gerekçesiyle basın açıklaması yapılmasına müsaade etmeyeceğini açıklamıştır. Ayrıca eylemde ısrar edilmesi hâlinde idari ve adli işlem yapacağını ihtar etmiştir. Grup, Parti il binası önünde yapılan basın açıklamasını dinlemiş ve slogan atmıştır. Bu süreçte grup, polis raporuna göre pandemi kurallarına riayet etmeden kamuya açık alanda beklemiş; akabinde toplantı kendiliğinden sona ermiştir.

5. Batman Valiliği, sosyal mesafe kurallarına uymadan izinsiz yapılan basın açıklamasına katıldıkları gerekçesiyle 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun -32. veya 36. maddeleri- farklı maddelerine dayanarak başvurucular aleyhine idari para cezası vermiştir.

6. Başvurucular, haklarında uygulanan idari para cezalarına itiraz etmiştir. Başvuruculaların itirazları Batman Sulh Ceza Hâkimliğince kesin olarak reddedilmiştir. Hâkimlik, basın açıklaması sırasında 3/4/2020 tarihli ve 2020/9 sayılı Batman İl Umumi Hıfzıssıhha Kurulu (Hıfzıssıhha Kurulu) kararıyla alınan sosyal mesafe tedbirinin ihlal edildiği gerekçesiyle itirazı reddetmiştir.

7. Başvurucular nihai hükmü farklı tarihlerde (24/4/2021 ve 25/4/2021) öğrendikten sonra 18/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurucular Abdulaziz Boğa, Gülüstan Sönük, Hasan Arığtekin, İbrahim Erkul , İkram İrgi, Mehmet Emin Şahin, Ruken Zeryam Işık Yıldız, Serdar Batur, Şakir Can adli yardım talebinde bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucular, barışçıl nitelikteki basın açıklamasına katıldıkları hâlde haklarında kanuni dayanağı olmayan idari para cezası uygulanması nedeniyle ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenme haklarının, mahkemelerce yargılamanın duruşmasız yapılması, savunma hakkı tanınmaması, tanıkların dinlenilmemesi ve kararın gerekçesiz olması nedeniyle de adil yargılanma haklarının ihlal edildiğinden yakınmıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; idarenin toplumsal olayların artması hâlinde COVID-19 salgınının yayılmasını artırarak halkın sağlığını bozabileceği gerekçesiyle etkinlikleri izne bağladığı, izne bağlama kararına aykırı olarak etkinliğe katılan başvurucular hakkında uygulanan idari para cezasının somut olayın şartlarına göre değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular Bakanlığın görüşüne karş; idarenin, etkinlikleri izne bağlama/yasaklama kararlarının devamlı ve aralıksız şekilde uyguladığını belirterek bireysel başvuru formunda ileri sürdükleri iddiaları yinelemiştir.

11. 24/4/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu’nun 282. maddesi şöyledir:

“Bu Kanunda yazılı olan yasaklara aykırı hareket edenler veya zorunluluklara uymayanlara, fiilleri ayrıca suç oluşturmadığı takdirde, ikiyüzelli Türk Lirasından bin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.”

12. 5326 sayılı Kanun’un32. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

" (1) Yetkili makamlar tarafından adlî işlemler nedeniyle ya da kamu güvenliği, kamu düzeni veya genel sağlığın korunması amacıyla, hukuka uygun olarak verilen emre aykırı hareket eden kişiye yüz Türk Lirası idarî para cezası verilir. Bu cezaya emri veren makam tarafından karar verilir.

(2) Bu madde, ancak ilgili kanunda açıkça hüküm bulunan hallerde uygulanabilir."

13. 3/11/2022 tarihli ve 7420 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesi şöyledir:

"(1) 24/4/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu kapsamında COVID-19 salgın hastalığının ülkemizde yayılmasını önlemek amacıyla 11/3/2020 tarihinden itibaren bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar verilen ve bu Kanunun yayımlandığı tarih itibarıyla ilgilisine tebliğ edilmemiş olan idari para cezaları tebliğ edilmez, tebliğ edilmiş olanların tahsilinden vazgeçilir. Bu maddenin yürürlük tarihinden önce işlenen söz konusu kabahatler için idari para cezası verilmez ,(İptal ibare: Anayasa Mahkemesinin 5/4/2023 Tarihli ve E: 2023/44, K: 2023/71 Sayılı Kararı ile.)

(2) (Ek: 14/7/2023-7456/24 md.) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce tahsil edilen idari para cezaları, 31/12/2024 tarihine kadar tahsilatı yapan idari birime yapılacak başvuru üzerine Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenecek usul ve esaslara göre iade edilir.

14. COVID-19 salgını ile mücadele amacıyla alınan bazı tedbirlere aykırı hareket edildiği gerekçesiyle 5326 sayılı Kanun'un ilgili maddelerine dayanılarak uygulanan idari para cezalarının iade edilmemesinin öngörüldüğü 7420 sayılı Kanun’un geçici 4. maddesinin ikinci cümlesinde yer alan "...tahsil edilmiş olan idari para cezaları iade edilmez." kuralı Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu tarafından yapılan değerlendirme sonucunda Anayasa’ya aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmiştir (AYM, E.2023/44, K.2023/71, 5/4/2023).

15. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu tarafından verilen söz konusu iptal kararı üzerine bu defa 7420 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesinin yürürlüğe girdiği 9/11/2022 tarihinden önce yapılan ödemelerin iade edilmesini temin etmek amacıyla 7420 sayılı Kanun'un geçici 4.maddesine “(2) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce tahsil edilen idari para cezaları, 31/12/2024 tarihine kadar tahsilatı yapan idari birime yapılacak başvuru üzerine Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenecek usul ve esaslara göre iade edilir.” fıkrası eklenmiştir (bkz. § 12). Bu düzenlemeye göre 7420 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesi kapsamında olan ve anılan maddenin yürürlüğe girdiği 9/11/2022 tarihinden önce tahsil edilen idari para cezalarının tahsilatı yapan idari birime 31/12/2024 tarihine kadar başvurulması hâlinde iade edilmesi imkânı getirilmiştir. Buna ek olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Anayasa Mahkemesinin yukarıda anılan iptal kararına da atıf yaparak söz konusu idari para cezalarının iade edilmesine yönelik usul ve esasları düzenleyen Tahsilat Genel Tebliği 5/8/2023 tarihli ve 32270 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

16. Anılan kurallarla kanun koyucu ve kamu makamları tarafından Anayasa Mahkemesi kararları çerçevesinde -ödenmiş ya da ödenmemiş olsun- başvuruya konu idari para cezalarının sonuçlarını giderici mevzuat değişiklikleri yapıldığı anlaşılmıştır.

17. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) “Düşme kararı” kenar başlıklı 80. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

...

c) İhlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması.

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

18. İçtüzük'ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi gereği Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması hâlinde başvurunun düşmesine karar verebilir (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 23; Mehmet Emin Bülbül, B. No: 2014/4463, 16/6/2016, §§ 46-48).

19. Yukarıda yer verilen kanuni düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere, ilgili kamu birimine 31/12/2024 tarihine kadar başvurulması durumunda COVID-19 salgın hastalığının ülkemizde yayılmasını önlemek için 1593 ve/veya 5326 sayılı Kanunlar uyarınca başvurucular hakkında uygulanan idari para cezalarına konu tutarın iade edilmesi mümkün hâle gelmiştir. Dolayısıyla ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yönelik gerekli mevzuat değişikliklerinin yapıldığı açıktır.

20. Öte yandan Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu Mustafa Karakuş ([GK], B. No: 2020/34781, 17/1/2023) kararında, sokağa çıkma yasağının ihlal edilmesi nedeniyle uygulanan yaptırımın 1593 sayılı Kanun'dayazılı olan bir yasağa veya zorunluluğa karşılık gelmediği gerekçesiyle müdahalenin suçta ve cezada kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna

varmıştır (Mustafa Karakuş [GK] B. No: 2020/34781, 17/1/2023, §§ 76-85). Ayrıca Selma Atabey ([GK], B. No: 2021/38893, 27/9/2023) ve Çağla Yolaşan Kurul ([GK], B. No:2021/29184, 27/9/2023) kararlarında Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, mahallin en büyük mülki amirinin ve/veya umumi hıfzıssıhha meclisinin -somut olayın şartlarında- il genelinde yapılacak tüm toplantı ve gösterileri yasaklama ve/veya erteleme şeklindeki müdahalesinin Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında emredilen kanunilik ölçütünü karşılamaması nedeniyle müdahalelerin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiğini değerlendirmiştir. Anılan kararlarda yapılan değerlendirmeler ve ulaşılan sonuçlar gözetildiğinde, -İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen- başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı herhangi bir durumun da söz konusu olmadığı anlaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculların taleplerinin KABULÜNE,

B. Başvurunun ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması ve başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı herhangi bir durumun da söz konusu olmaması nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvuruculların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Yargılama giderlerinin diğer başvuruculların üzerinde BIRAKILMASINA, 5/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞENOL ESKİN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/26114 | Karar tarihi: 05.06.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/26114

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞENOL ESKİN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/26114)

Karar Tarihi: 5/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucular : 1. Şenol ESKİN

Vekili : Av. Mehmet Bülent TOKUÇOĞLU

2. Abdulaziz BOĞA

3. Adil ÖZALP

4. Azat ESİN

5. Bedirhan DEMİR

6. Bermal CAN

7. Esfer SOLMAZ

8. Fatma ABLAY

9. Fevziye AKTAŞ

10. Gülnur DELİ

11. Gülüstan SÖNÜK

12. Hasan ARIĞTEKİN

13. Hüseyin AKMAN

14. İbrahim ERKUL

15. İhsan DİREK

16. İkram İRGİ

17. İlkay ALAGÖZ

18. Leyla BAYRAM

19. Mehmet ACAR

20. Mehmet Emin ŞAHİN

21. Ömer BALİCAK

22. Ömer KULPU

23. Seher AKSOY

24. Semra GÜNEŞ

25. Songül KORKMAZ

26. Yaşar YALÇIN

Başvurucular Vekili : Av. İlyas TARIM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, idarenin koronavirüs salgın hastalığının engellenmesi amacıyla verdiği kararlara uyulmayarak etkinliklere katılma gerekçesiyle idari para cezası uygulanması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Koronavirüs (COVID-19) olarak adlandırılan yeni tip bir virüsün tüm dünyayı etkilemesi nedeniyle Dünya Sağlık Örgütü küresel salgın ilan etmiştir. Ülkemizin de salgından etkilenmesi nedeniyle İçişleri Bakanlığı ve/veya mahallî mülki amirlikler ya da umumi hıfzıssıhha meclisleri 2020 yılı Mart ayından 2021 yılı Haziran ayına kadar uzanan sürede salgınla mücadele etmek için bazı tedbirler almış ve bu muhtelif tedbirlere uymadıkları gerekçesiyle de ilgililer hakkında idari para cezaları düzenlemiştir.

3. İçişleri Bakanlığı, mahallî mülki amirlikler ve/veya umumi hıfzıssıhha meclisleri koronavirüs salgın hastalığını önlemek için sokağa çıkma yasağı ve/veya sosyal mesafeye uyma kuralı ya da maske takma zorunluluğu şeklinde bazı tedbirler alınmasına yönelik kararlar vermiştir.

4. Başvuruculaın COVID-19 salgın hastalığının engellenmesine yönelik olarak idarenin farklı tarihlerde aldığı tedbirleri ihlal ettikleri gerekçesiyle 24/4/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 282. maddesiya da 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 32. maddesi uyarınca farklı tarihlerde başvurucu hakkında idari para cezası uygulanmıştır.

5. Başvuruculaın haklarında uygulanan idari para cezalarına itirazları sulh ceza hâkimliklerince reddedilmiştir.

6. Başvurucular, nihai hükümleri farklı tarihlerde öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuru yapmıştır.

7. Komisyon 2021/27358 (2021/27461 birleşen), 2021/55189 numaralı başvuruların 2021/26114 numaralı başvuru ile birleştirilmesine, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucular Abdulaziz Boğa, Azat Esin, Bermal Can, Fatma Ablay, Fevziye Aktaş, Gülnur Deli, Gülüstan Sönük, Hasan Arığtekin, İbrahim Erkul, İhsan Direk, İkram İrgi, Leyla Bayram, Mehmet Emin Şahin, Ömer Balicak, Ömer Kulpu, Seher Aksoy ve Yaşar Yalçın'ın adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. İdarenin devamlı olarak etkinlikleri yasaklama kararı vermesinin suçun öngörülebilirliğini ortadan kaldırdığını ve dayanak umumi hıfzıssıhha meclisi kararlarında sosyal mesafe yönünden herhangi bir belirleme yapılmadığını belirten başvurucular, kurallara riayet ederek barışçıl nitelikteki etkinliklere katılmalarına ve aynı dönemde daha geniş katılımlı etkinlere izin verilmesine rağmen haklarında idari para cezası verilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının, örgütlenme özgürlüğünün ve ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir. Ayrıca kanuni dayanağı olmayan yaptırımlara yönelik itirazlarının hukuka aykırı olarak reddedilmesi nedeniyle de suçta ve cezada kanunilik ilkesinin, savunma hakkının, çelişmeli yargılama ilkesininve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde (birleşen 2021/55189 bireysel başvuru dosyasında) uygulanan idari para cezasının anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle bireysel başvurunun kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı bildirilmiştir. Esasa ilişkin ise müdahaleye ilişkin kanuni dayanakları ile koronavirüs salgın hastalığının Türkiye'deki gelişim süreci açıklanmış, dönemin şartlarının gözetilerek anılan müdahalenin demokratik toplumda gerekli olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

11. 1593 sayılı Kanun’un 282. maddesi şöyledir:

“Bu Kanunda yazılı olan yasaklara aykırı hareket edenler veya zorunluluklara uymayanlara, fiilleri ayrıca suç oluşturmadığı takdirde, ikiyüzelli Türk Lirasından bin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.”

12. 5326 sayılı Kanun’un 32. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

" (1) Yetkili makamlar tarafından adlî işlemler nedeniyle ya da kamu güvenliği, kamu düzeni veya genel sağlığın korunması amacıyla, hukuka uygun olarak verilen emre aykırı hareket eden kişiye yüz Türk Lirası idarî para cezası verilir. Bu cezaya emri veren makam tarafından karar verilir.

(2) Bu madde, ancak ilgili kanunda açıkça hüküm bulunan hallerde uygulanabilir."

13. 3/11/2022 tarihli ve 7420 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesi şöyledir:

"(1) 24/4/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu kapsamında COVID-19 salgın hastalığının ülkemizde yayılmasını önlemek amacıyla 11/3/2020 tarihinden itibaren bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar verilen ve bu Kanunun yayımlandığı tarih itibarıyla ilgilisine tebliğ edilmemiş olan idari para cezaları tebliğ edilmez, tebliğ edilmiş olanların tahsilinden vazgeçilir. Bu maddenin yürürlük tarihinden önce işlenen söz konusu kabahatler için idari para cezası verilmez ,(İptal ibare:

Anayasa Mahkemesinin 5/4/2023 Tarihli ve E: 2023/44, K: 2023/71 Sayılı Kararı ile.)

(2) (Ek: 14/7/2023-7456/24 md.) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce tahsil edilen idari para cezaları, 31/12/2024 tarihine kadar tahsilatı yapan idari birime yapılacak başvuru üzerine Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenecek usul ve esaslara göre iade edilir.

14. COVID-19 salgını ile mücadele amacıyla alınan bazı tedbirlere aykırı hareket edildiği gerekçesiyle 5326 sayılı Kanun'un ilgili maddelerine dayanılarak uygulanan idari para cezalarının iade edilmemesinin öngörüldüğü 7420 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesinin ikinci cümlesinde yer alan "...tahsil edilmiş olan idari para cezaları iade edilmez." kuralı Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu tarafından yapılan değerlendirme sonucunda Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmiştir (AYM, E.2023/44, K.2023/71, 5/4/2023).

15. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu tarafından verilen söz konusu iptal kararı üzerine bu defa 7420 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesinin yürürlüğe girdiği 9/11/2022 tarihinden önce yapılan ödemelerin iade edilmesini temin etmek amacıyla 7420 sayılı Kanun'un geçici 4.maddesine "(2) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce tahsil edilen idari para cezaları, 31/12/2024 tarihine kadar tahsilatı yapan idari birime yapılacak başvuru üzerine Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenecek usul ve esaslara göre iade edilir." fıkrası eklenmiştir (bkz. § 12). Bu düzenlemeye göre 7420 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesi kapsamında olan ve anılan maddenin yürürlüğe girdiği 9/11/2022 tarihinden önce tahsil edilen idari para cezalarının tahsilatı yapan idari birime 31/12/2024 tarihine kadar başvurulması hâlinde iade edilmesi imkânı getirilmiştir. Buna ek olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Anayasa Mahkemesinin yukarıda anılan iptal kararına da atıf yaparak söz konusu idari para cezalarının iade edilmesine yönelik usul ve esasları düzenleyen Tahsilat Genel Tebliği 5/8/2023 tarihli ve 32270 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

16. Anılan kurallarla kanun koyucu ve kamu makamları tarafından Anayasa Mahkemesi kararları çerçevesinde -ödenmiş ya da ödenmemiş olsun- başvuruya konu idari para cezalarının sonuçlarını giderici mevzuat değişiklikleri yapıldığı anlaşılmıştır.

17. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "Düşme kararı" kenar başlıklı 80. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

...

c) İhlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması.

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

18. İçtüzük'ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi gereği Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması hâlinde başvurunun düşmesine karar verebilir (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 23; Mehmet Emin Bülbül, B. No: 2014/4463,

16/6/2016, §§ 46-48).

19. Yukarıda yer verilen kanuni düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere, ilgili kamu birimine 31/12/2024 tarihine kadar başvurulması durumunda COVID-19 salgın hastalığının ülkemizde yayılmasını önlemek için 1593 ve/veya 5326 sayılı Kanunlar uyarınca başvurucular hakkında uygulanan idari para cezalarına konu tutarın iade edilmesi mümkün hâle gelmiştir. Dolayısıyla ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yönelik gerekli mevzuat değişikliklerinin yapıldığı açıktır.

20. Öte yandan Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu Mustafa Karakuş ([GK], B. No: 2020/34781, 17/1/2023) kararında, sokağa çıkma yasağının ihlal edilmesi nedeniyle uygulanan yaptırımın 1593 sayılı Kanun'da yazılı olan bir yasağa veya zorunluluğa karşılık gelmediği gerekçesiyle müdahalenin suçta ve cezada kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna varmıştır (Mustafa Karakuş [GK] B. No: 2020/34781, 17/1/2023, §§ 76-85). Ayrıca Selma Atabey ([GK], B. No: 2021/38893, 27/9/2023) ve Çağla Yolaşan Kurul ([GK], B. No:2021/29184, 27/9/2023) kararlarında Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, mahallin en büyük mülki amirinin ve/veya umumi hıfzıssıhha meclisinin -somut olayın şartlarında- il genelinde yapılacak tüm toplantı ve gösterileri yasaklama ve/veya erteleme şeklindeki müdahalesinin Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında emredilen kanunilik ölçütünü karşılamaması nedeniyle müdahalelerin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiğini değerlendirmiştir. Anılan kararlarda yapılan değerlendirmeler ve ulaşılan sonuçlar gözetildiğinde, -İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen- başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı herhangi bir durumun da söz konusu olmadığı anlaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculların taleplerinin KABULÜNE,

B. Başvurunun ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması ve başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı herhangi bir durumun da söz konusu olmaması nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvuruculların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Yargılama giderlerinin diğer başvuruculların üzerinde BIRAKILMASINA 5/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.